

■ ■	DE KRACHTEN DER TOEKOMST.	■ ■
-----	---------------------------	-----

door A. GIELEN.

Een paar maanden geleden stuurden wij een werk-program rond voor den negentienden jaargang van Boekenschouw en gaven alvast de titels van eenige artikelen, welke daarin zouden worden opgenomen. Een dezer luidde: *De katholieke Jongeren en de Verminking van hun katholieken Zin.*

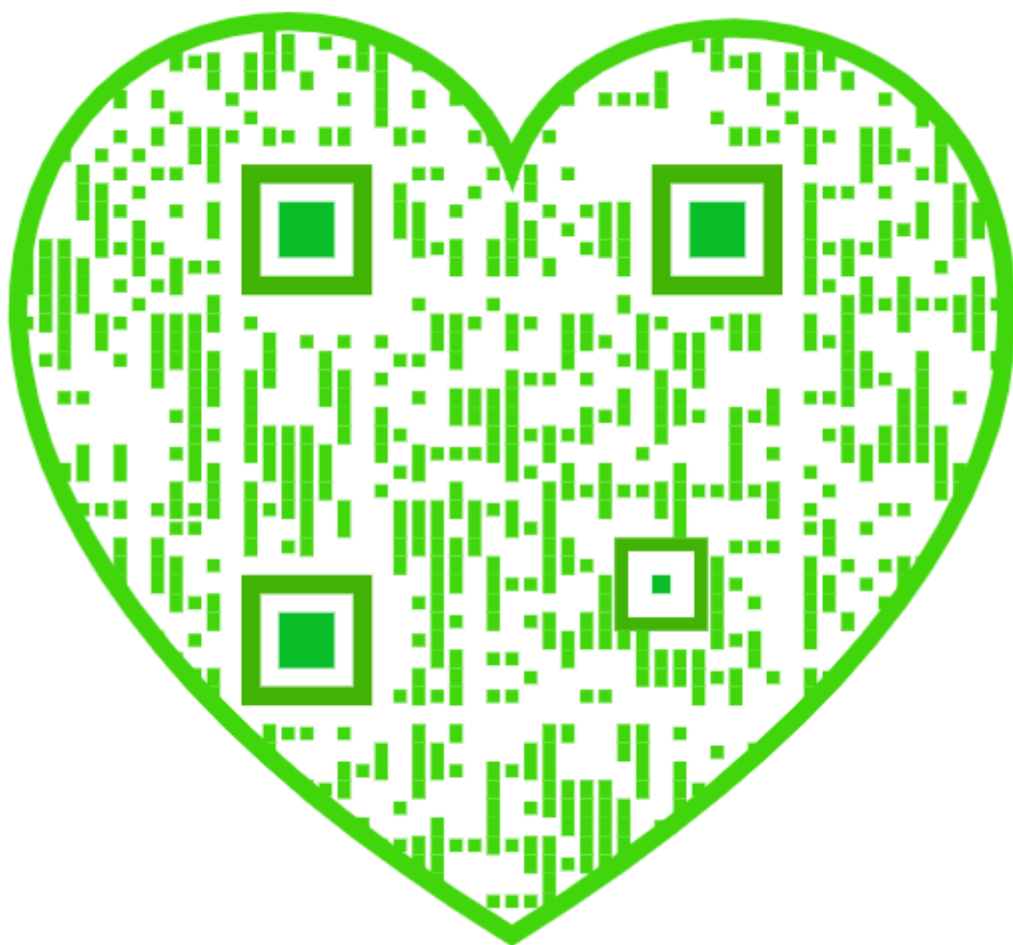
Opzet en bedoeling van dit artikel was allerm minst de catholiciteit van iemand in twijfel te trekken, maar te wijzen op verschijnselen, die naar onze meening duiden op een verzwakken van den „sensus catholicus”, een grover worden van het katholieke aanvoelingsvermogen. Dat was van onzen kant geen nieuwe ontdekking, want overal ter wereld had men die symptomen reeds opgemerkt en besproken. Wij wilden er alleen maar eens nadrukkelijk de aandacht onzer lezers op vestigen om hen te waarschuwen en, als het mocht, de oogen der noodlijdenden te openen voor wat zij onbewust hadden verloren of baldadig verminkt. En wij waren dan ook stevig van plan het geval zoo algemeen mogelijk te behandelen, niet met den vinger in een bepaalde richting te wijzen, veel minder een persoon met naam en nummer te noemen. Het gold een wereldverschijnsel.

Wij hebben echter buiten den waard gerekend. Daar schijnt een groepje te bestaan, dat zich speciaal aange-roepen acht als het woord „jongeren” klinkt, en dadelijk dankbaar of giftig begint te reageeren. Van deze wakkere heeren ontvingen wij het volgende briefje:

Nijmegen, 22 Maart '25.

Zeereerw. Pater.

Met belangstelling namen wij kennis van uw werkprogram voor Boekenschouw, onmiddellijk waren wij zoozeer enthousiast voor Uw plannen, dat wij besloten U aan het beschikbare materiaal

te helpen, voorzoover dit onszelf betreft. Wij hopen dat U van andere zijden dezelfde medewerking zult vinden.

Dit is heusch alles, wat wij konden vinden, er ontbreekt nog een en ander aan. De biographieën gelieve U ingesloten te vinden.

Was geteekend :

Jaardzunning
p. o. J. Bertel.
Gerard Nijdereld
Alm. Pruijs.

Dit van nobele belangstelling getuigend schrijven was vergezeld van een bundel paperassen, overdrukken van hun verzen en proza in krant en tijdschrift. Sommige bijschriften met de pen naast hooggestemd gedicht of lyrisch uitgesproken hunkeringen naar God en eeuwigheid maken een ietwat vreemden indruk. Werkelijk, „ça sent le phénol”.

Maar het meest merkwaardige zijn de „biographieën”, waarvan in hun briefje sprake is. Niet om den inhoud, want er staat eigenlijk niets in, maar om den toon, die mislukt studentikoos en vrijwel geslaagd hannekemaaiers klinkt. En, eerlijk gezegd, hij dwingt ons om de vraag eens uit te spreken of er, bij alle verschil van meening in zake kunst en litteratuur niet wat betere manieren zouden gehuldigd kunnen worden?

Onze inzichten verliezen toch niets van hun waarde en de kracht onzer argumenten wordt niet verzwakt, als wij ons onthouden van de terminologie der belletjes-trekkende jongeren van '80, welke zij zelf, tot rijper leeftijd gekomen, het sterkst hebben afgekeurd. En bovendien, onze heele katholieke levensbeschouwing eischt van ons eene beschaving, ook uiterlijk, die duidelijk toont

dat wij kinderen zijn van de Kerk, welke waarlijk niet zonder reden „l'école du respect” genoemd wordt. Wat volstrekt niet wil zeggen, dat wij maar altijd in broederlijke liefde de idées van anderen moeten omhelzen en de onze in het turfhok opsluiten. Maar men vergete niet dat uit de wijze van strijden even goed als uit het waardeeren van schoonheid een goede smaak kan blijken, die den bezitter tot eer strekt. En al wat triviaal of ordinair wordt uitgedrukt, wijst op een gebrek aan fijngevoelighed, dat bij menschen, die in hun manifesten zich vol heilige geestdrift toonen voor hooge idealen, eenigszins pijnlijk aandoet. Mij ten minste lokt het niet. Ik wil wel bekennen, dat het prachtige boekje van Thomas van Kempen voor mij veel van zijn wondere bekoorlijkheid zou hebben verloren, als zijn particuliere correspondentie van hetzelfde gehalte mocht zijn als die der heeren, wier inlichtingen mij zoo voorkomend werden aangeboden. De lezer mag beoordeelen of ik op dat punt te ouderwetsch ben.

Gerard Bruning, die als journalist de publieke opinie helpt vormen; maar het niet van harte schijnt te doen, geeft ons het volgend „curriculum vitae” te genieten :

„Twaalf jaar onderwijs gehad, — niets geleerd. Twee jaar bij de N. V. Jurgens' Magarinefabrieken; van rekenmachine bijna grootboek geworden, maar 't, goddank! bijtijds verdomd.

Simultaan: een cursus schoonschrijven (litteraire predestinatie); eenmaal gedropen voor het Mercurius-examen; eenmaal gedropen voor het examen Ver. Handelsleeraren (of iets dergelijks).

Sindsdien — vervloekt! — journalist, gefundeerd op zeven jaar L. O., drie jaar H. B. S. en twee jaar H. H. S. Betrek in mijn aandacht binnenland, gemengd nieuws, kerknieuws, financieën en kunst en letteren (plichtgemäsze aandacht).

Mijn haat tot den dood: de krant, de democratie, de vrijgestelde, het publiek, enz., enz., enz.

Bemeditteer dagelijks: „In zijn jeugd bezwijnt de Hollander schuttingen, later papier. De krant is de schutting der volwassenen”. (Erich Wichman).

Plaatste op 1 April '23 met de anderen „de Valbijl” onder gejoel en gekrijsch van heel Nederland (exklusief een paar van den maatschappelijken zelfkant). Bouwde daarna over het mes van „de Valbijl” een Ploeg (hoop met het ploegmes nog enkele hoofden te snijden, waaronder het Uwe)”.

Dat laatste vind ik niet lief. Ik had zoo vast gehoopt nog héél lang te mogen leven, bijvoorbeeld.... tot Gerard Bruning een man van bezonken oordeel en geestelijk evenwicht zou zijn geworden. Dan hadden wij misschien nog eens smakelijk kunnen lachen over onze eigentijdsche, literaire snakerijen.

Maar die onvriendelijkheid mag mij niet verhinderen het talent van Bruning te erkennen. Ik herinner mij dat ik jaren geleden, toen hij dus eigenlijk nog een jongen was, van hem een artikel heb opgenomen over Adama van Scheltema, dat veel voor de toekomst beloofde. En ook daarna nog, niettegenstaande zijn dagelijksch gedoe (als journalist) met die schutting, zijn voortdurend koesteren van haat tegen alles en nog wat, zijn tobben met examens en bijlen, heeft hij rake kritiek geschreven op de „ornamentieke hokus-pokus-beelding” van Karel van den Oever, een knappe studie over Wies Moens, en (voor mij, helaas, onverstaanbare) verzen:

Meimorgen-einders schalmeien aan ons bloed
 en het oproerige manifest der papavers,
 de wind staat in eskadronnen geschaard;
 dat wij Uw Wil niet rameien,
 verbeten rebellie der gedeporteerden van Saint Martin de Pré:
 zij krommen hun gekwelde lijf
 aan de kastijding der scheepsdekken.
 Laat ons deemoedig en standvastig
 als geduldige trekdieren
 draven
 in Uw juk,... enz.

Maar ik ken er van hem, die ik wel begrijp en welke ik mij voorstel als inleiding te gebruiken bij de eerstvolgende retraite, die ik te geven heb:

Geef ons de genade,
 Uw Wil te verstaan
 Uit de Wijsheid van Uw Boek:
 dat de teekenen ons niet verwarren
 als Gij tot ons spreekt.

En ik hoop, dat Gerard Bruning, als hij het niet vernederend vindt, dan onder mijn gehoor zal zitten. Misschien leert hij, dat er in die vier regels meer wijsheid schuilt dan hij bij het dichten kon vermoeden.

Gerard Wijdeveld maakt het ons moeilijker zijn krabbeltje te bespreken. Niet omdat hij dadelijk intiem wordt en vertelt, dat hij de „trots van z'n vader is", die al zijn gunstige rapporten van het Gym bewaard heeft; dat pleit voor zijn kinderhart. Maar hij doet soms, wat wij vroeger zouden genoemd hebben, een weinigje onwelvoegelijk. Zijn stukje en dat van Bertels hebben het ons onmogelijk gemaakt een autografie te laten trekken van hun inzendingen, omdat er, laten we maar zeggen „anatomische" uitdrukkingen in voorkomen, die wij den lezers moeilijk onder de oogen kunnen brengen.

Ik veroorloof mij alleen het volgend citaat als een tammer specimen van den toon:

De luiers, die ik in die tijd bevuilde, kan ik niet meer ter inzage sturen; m'n moeder heeft ze allemaal gewassen. Ik hoop nog eens een keer luiers te bevuilen, maar zo ver ben ik nog niet.

O, dat komt nog wel, indien alle voorteekenen niet bedriegen. Ik hoop echter niet van aanmatiging beschuldigd te worden, als ik dezen jongen man onder het oog durf brengen, dat een kostbaar menschenleven niet te lang door zulke drastische levensuitingen in beslag mag worden genomen, en óók dat dergelijke functies meer behooren tot de taak der „jongsten" dan der „jongeren". Verleden jaar had hij trouwens hoogere idealen, toen hij zoo eenvoudig en nederig bad:

Zend Uw Heilige Geest, nu we gaan
om te wekken nieuw leven,
om et aanschijn der aarde
te vernieuwen.

Of was dat zoo maar dichterlijk bedoeld? Niemand kan zich verwonderen als, na lezing van zijn dwaas briefje, zulk eene vraag zich spontaan opdringt. En ook Wijdeveld heeft veel te veel verstand, dan dat wij de onbehoorlijkheden, die hij zoo nu en dan uitkraamt, op rekening zijner argeloosheid zouden kunnen boeken.

Henri Bruning heeft een veelbewogen leven achter den rug evenals zijn broer Gerard, en gelijk deze zegt hij ook „verdomd". Hij kende practisch de afwis-

seling van twaalf ambachten en dertien ongelukken, heeft „maling aan alle uitgevers” en verklaart plechtig: „ik ben te zeer ontdaan van overluchtse tochten”. Dat dankt je de koekoek.

Alles wel overwogen, geloof ik, dat hij een oolijke geestigaard is, en een loopje met zich zelf en anderen tracht te nemen. Want opeens schiet hij uit:

„Ben op het oogenblik aan m'n zesde glas. In nog geen kwartier tijds. Dit, omdat ik weinig tijd heb. Mogelijk de oorzaak: dat u dit alles niet heelemaal duidelijk is.”

Wat een cynische grap! Alsof hij ons op den mouw wil spelden, dat *De Sirkel*, die toch ook „niet zoo heelemaal duidelijk” is, met bierkringetjes in verband staat. Kom nu, dat is een beetje raar doen in den trant van Heine, die door zelfspot zijn beste werk en eigen talent belachelijk zocht te maken.

Bruning heeft nog pas een kloeke studie gemaakt van Strindberg en daarin gesproken van „innerlijk verscheurden, die in den blinde tasten naar samenhang”. Maar dat hoeft niet, dat hoeft hij ten minste niet te doen. Als hij voorloopig Erich Wichman maar wat links laat liggen en eens rustig nadenkt over Strindberg's bekentenis: Er hat mir den einzigen Weg gezeigt, der zum Heil führt: die Dämonen in ihrem Zufluchtsort, in mir selber, aufzuzuchen und sie zu töten durch „Reue”.

Als het noodig is, waarvan ik nog lang niet zeker ben. Want die Demonen komen tegenwoordig bij de jeugd zoo veelvuldig voor, als vroeger de mazelen en ik vrees, dat er wel een beetje aanstellerij bij komt. Sinds de Dostojewski-rage meent iedereen een half dozijn Demonen in zijn boezem te moeten herbergen op straffe van niet voor modern te worden aanzien. Ongetwijfeld, het is een tijd van verdeeldheid en verscheurdheid, ook innerlijke, die zeer natuurlijke oorzaken van ontstaan hebben. Maar de invloed van Bloy, Strindberg, Dostojewski op onrijpe lezers heeft ook schuld, voor een niet gering deel, aan de verspreiding der ziekte, welke bij

menigeen alleen maar een ingebeelde is. Molière zou hun geneesheer moeten zijn.

En wij katholieken mogen toch niet vergeten, dat er Demonen zijn, die worden uitgedreven door vasten en gebed . . , en door nederigheid.

Gijs Bertels heeft niet veel anders te vertellen dan dat hij is „vanaf geboorte gehangen en gewurgd door lager en middelbaar onderwijs”; dat hij spuwt (hij drukt dat wat viezer en onfatsoenlijker uit) op de cultuur en het „gepeupel” (zoo noemt hij zeer origineel het publiek) „met de rest niets te maken heeft.”

Dat is kop-af en kordaat, maar riekt te sterk naar Multatuli.

Er valt bij „deze humoristische” correspondentie niet veel commentaar te schrijven; een zwaarwichtig betoog over de „innerlijke verscheurdheid”, zou ridikuul zijn; maar een paar losse opmerkingen mogen wij wel plaatsen.

Het is bekend, dat vele literatoren in hun jeugd heftige groeistuipen hebben doorstaan; dat zij, dartel en uitgelaten, zich nogal eens kwajongensstreken veroorloofden; dat Goethe en Schiller hun *Xeniën* timmerden, Ten Kate *Braga* in de wereld hielp, van Eeden de *Grassprietjes* kweekte en Kloos en Verwey de grap met *Julia* uithaalden. Och, dat alles gaf ook niet altijd geest van het hoogste allooi, maar er wás toch nog geest. Hier niets daarvan, geen sprankje; wat revolutionnaire afmaaierij, in plaats van geest wat botboersche platheid en daarmee denken ze de heertjes te zijn,

Zij krabben aan de reputatie van oudere, verdienstelijke mensen; zij schenken met verheerlijkte gezichten lampetkannenvol goddelijke lyriek; maken essays over boeken en schrijvers, die zij veel te vroeg hebben gelezen, en worden ons met de hardnekkigheid van een adverteerder die zijn product bij de massa er in wil krijgen, voorgesteld als de krachten der toekomst.

Ik wensch hun alle goeds toe en hoop dat zij eenmaal mannen van beteekenis zullen worden, Kerk en maatschappij tot sieraad. Onder hen zijn er, die nu reeds

genoeg talent toonen om deze verwachting een redelijken grond te geven, mits zij hunne verwardheid, hun aanmatiging en kinderachtigheid weten af te leggen. En daarom vind ik het doodjammer dat er ouderen zijn, die zich niet tevreden stellen de jongeren in hun prijzenswaardig streven te bemoedigen, maar hen ook hardnekkig stijven in hunne onwijsheid. Daarover een andermaal.

	ER HAPERT IETS.	
---	------------------------	---

door J. VAN HEUGTEN S. J.

De rijkste en schoonste uitingen van het menschelijk kunnen, plegen onbewust en onberekend tot stand te komen. Alle kunst heeft iets prae-rafaëlitisch over zich, in dien zin, dat alles wat iets van dat geheimzinnige, ondefinieerbare bezit, dat men kunst is gaan noemen, het „kunnen” bij uitstek, de voortbrenging van iets schoons in den hoogsten zin van 't woord, geboren wordt uit verborgen, primitieve krachten der menschenziel.

Er hebben zich in later tijd scholen en richtingen gevormd, die in een „-isme” haar bedoelingen trachtten te kleden: naturalisme, symbolisme, expressionisme, enz.; doch of dit alles de kunst werkelijk bevordert heeft, zouden wij willen betwijfelen. Guido Gezelle deed aan geen „-ismen” en niemand zal ontkennen, dat hij onze grootste dichter der laatste eeuw mag worden genoemd. Nu beweren wij volstrekt niet, dat Gezelle een primitieve of een onbewuste is geweest, maar zeker is 't, dat geen school of richting zijn talent gebonden of vereenzijdigd heeft.

Slechts één nieuwe kunstrichting zouden wij van harte toejuichen, zoo zij mogelijk ware, een richting namelijk, die er op uit was zoo weinig mogelijk „aan kunst te doen”, zoo weinig mogelijk bewust kunst voort te brengen. Wat wordt er echter heden ten dage al niet uitgebuit, om maar nieuwe terreinen van „kunst” te ontdekken.

Het naturalisme wilde kunst en schoonheid puren uit de studie der laagste menschedriften en misschien is dat ten deele gelukt, maar ten koste van hoeveel hogere goederen?

Het impressionisme zocht de kunst in het koesteren en vertroetelen der zintuigelijke sensatie, het symbolisme zwoer bij de schoonheid van het vage symbool, de gesluierde aanduiding der werkelijkheid.

Ook de godsdienst, het in ieder mensch aanwezige religieuze gevoel, wordt tot kunst omgemunt. Het is onbetwistbaar, dat dit hoogste en edelste gevoel tot schoonheid worden kan en altijd een

bron van kunst is geweest. En in de laatste jaren, nu er een sterk religieuze drang door de menschheid gaat, is 't niet te verwonderen, dat er „kunstenaars” opstaan, die zich godsdienstig oriënteren en hun Godsdrang verpoëzieën willen. De katholieke jongeren zijn van dit soort.

Doch er dreigt een gevaar. Godsdienst, Godsvereering is geen weeldeartikel; moet zijn het alles domineerende in den mensch, zijn eerste en hoogste en heiligste plicht. Kunst en schoonheid echter zullen ten eeuwigden dage in dit sterfelijke leven blijven: luxe-artikelen des geestes, voor weinige, kostbare oogenblikken. Wij hebben God te dienen, te beminnen en naar Hem te streven, niet om er munt voor poëzie uit te slaan, maar om zijn soevereinen eisch te gehoorzamen. Jonge menschen kunnen een tijdlang hun Godsaspiraties met een sluier van aesthetische genieting omhangen. — Goddank! wanneer hun religieuze zin daarbij gebaat is en ze bovendien daar nog mooie verzen over maken! — doch de kern, het wezen van den godsdienst en van alle Godsstreven is, dat hij ons leven doordeseemt tot een leven van reinheid, van ont-hechting, van zelfverloochening, van offerende liefde.

De onverbiddelijk ééne weg, waarlangs de vereeniging met God bereikt, de drang naar Hem bevredigd wordt, is de eeuwenoude, doornige, weinig dichterlijk overlommerde weg der zelfontzegging, der verloochening van het ik. Of er geen jongere poëtjes zijn, wien de weg liever is dan het doel, m. a. w. die zich wat opzichtelijk drapeeren als Godszoekers en oneindigheid-smachters, meer uit litteraire mode, om er versmunt uit te slaan, dan uit werkelijk Godsverlangen? Wij durven niemand te oordeelen, maar diepe Godsbehoefte pleegt zich binnenkamers te cultiveeren. Er zijn van die „things too simple and too sweet for words”. Zou O. L. Heer niet liever luisteren naar een ongesproken verzuchting dan naar maaten rijmlooze verzen? Wij willen ons gaarne vergissen en zouden al die smachters naar het Oneindige hemelstormers wenschen van het goede soort.

Doch sommige verschijnselen wekken een lichten twijfel. Major autem horum est Caritas: de liefde is de schoonste deugd en ware Godsbegeerte is niets anders dan een streven naar die hoogste deugd. De liefde nu is lankmoedig, zij gelooft alles, verdraagt alles, zij zoekt het hare niet, zij is niet hooghartig en eigendunkelijk, zij verheugt zich niet over het kwade, maar verblijdt zich met de waarheid. Zoo is de liefde volgens Sint Paulus.

Maar gedraagt zich de jongere richting, wie het toch zoo heilige ernst schijnt met haar geloofsbeleving en oneindigheidsontbering, altijd naar deze stelling? Ze moge het zich zelve afvragen en antwoorden. Als men het worden en vergaan, het bouwen en breken der nieuwe tijdschriften gadeslaat, betwijfelt men niet zelden of de liefde wel hoofd en hand heeft bestuurd. En overdenkend op welke schrijvers en voorgangers de jongeren zich bij voorkeur inspireeren, wordt ons hun houding begrijpelijker, maar ook bedenke-

lijker. Leon Bloy heeft nooit een prijs verdiend in zachtmoedigheid en vredelievendheid en bij zijn heiligverklaring zou de „advocatus diaboli” makkelijk spel hebben. Deze zonderlinge katholiek heeft verschillende Zaligsprekingen van Christus' Bergrede op heldhaftige wijze nageleefd, reden waarom wij eerbied voor hem hebben; maar de Zaligspreking der zachtmoedigen heeft hij volkomen geïgnoreerd. Een vaandeldrager voor katholieken kan hij onmogelijk worden. Zij, die de Kerk tot haar werkelijk grooten rekent, kunnen wellicht heftige boetepredikers zijn geweest, maar geen liefdelooze, genotvol grievende scheldvirtuozen. En Bloy was dat in den letterlijken zin van het woord.

Gerard Brom wees er op in „De Beiaard”, hoe licht de fransche strijdgeest ook in geloofszaken tot chauvinistisch verketteren overslaat, en Leon Bloy geeft daarvan het sterkste bewijs. Bij hem ontaardde de strijdlust in iets ziekelijks. Zulke profeten zijn voor jonge mensen, die nu eens katholiek „tout court” willen zijn in hun streven en leven, geen veilige orakels.

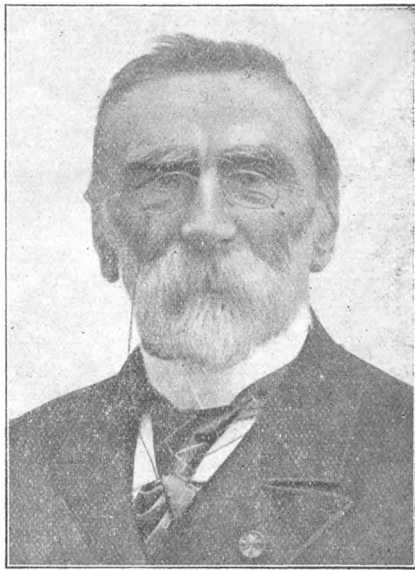
Willen de jongeren het land doen daveren van hun heilige geestdrift voor den Grooten Onbekende te midden eener berekenende, materialistische cultuur, en van de folteringen hunner ziel getuigen, wij zullen ons verblijden over hun hoog ideaal, maar dan moet de liefde een karakteristiek wezen.

Men wil den innigen geloofsgeest der middeleeuwen terug? Welnu, de eerste, die tegen middeleeuwen en christendom in opstand kwam, Machiavelli, verweet hun duldzaamheid en lijdensliefde. De geest van het Christendom is nu eenmaal buigzame, deemoedige liefde. Christus verklaart het ons in het eerste artikel zijner grondwet, de Bergrede.

En men kan het ons niet kwalijk nemen, dat waar de voor naamste der christelijke deugden in het gedrang komt, wij moeite hebben om te gelooven aan de oprechtheid van de hartstochtelijke ontboezemingen en liefdesverklaringen tot God. En is dit wellicht te weinig rekening houden met de menschelijke zwakheid, waaraan wij ons zelf ook onderhevig weten, dan is er toch zeker grond genoeg om te verklaren: Er hapert iets!

	HET EEUWFEEST VAN AUGUST SNIEDERS.	
---	---	---

door SILVAIN DE ROUCK.

In Mei viert de heele Nederlandsche stam, in een spontane opwelling van dankbaarheid, den honderd-jarigen geboorte-dag van den onverdroten perskampioen August Snieders. Schitterende feesten worden in 't vooruitzicht gesteld: de Vlaamsche Academie en het Davidsfonds beloven een plechtige feestzitting te houden; vereerders zullen een gedenkplaatje aan Snieders geboortehuis aanbrengen en in Antwerpen is men zinnens den man in brons te ver-eeuwigen. Deze vorstelijke viering moge velen verheugen; voor ons werd dit plechtig eerherstel meer dan tijd. Of was het geen

hoofdzondige misdaad een man, die een halve eeuw boven-menschelijk labeurde voor de smaakloutering van zijn Volk; met Conscience den krachten stoot tot zijn herleving gaf, zijn geesteshonger met meer dan honderd smakelijke verhalen bevredigde, zoo spoedig na zijn afsterven naar den rommelzolder te verwijzen? Daarom ook moet het eigenlijke karakter van dezen memoriaal-dag meer een daad van piëteit- en eerherstel dan van opgevijzelde feestviering zijn.

August Snieders werd 8 Mei 1825 geboren uit eene welgestelde burgerfamilie in het simpel Noord-Brabantsch boerendorpje Bladel. Aanvankelijk bestemden zijn ouders hem voor de schilderkunst, doch zijn neiging voor het schilderen met de pen bleek veel grooter. In zijn vrije uren verslond hij hoopen boeken en allengs rijpte in hem eene gedachte: hij zou boekdrukker worden.

Zonder er lang op te slapen voerde hij zijn voornemen uit, ging een paar jaren op stiel te 's Hertogenbosch, en zeilde alree in 1844 als letterzetter naar Antwerpen, waar hij terecht kwam in de drukkerij van het zoo pas gestichte dagblad: *Het Handelsblad*.

In de werkplaats was de jongeling echter weinig op zijn plaats;

hij bleef meer dan eens met letterhaak en burin in de hoogte gestoken, zitten mijmeren, of drukte artikelen die hij, de drommel wist waar, gehaald had. Al spoedig ontdekte men den auteur van die copie en in plaats van bestraffing bracht het hem verhooging en belooning: August werd opgenomen in de redactie. Zijn schrijverstalent ontplooië zich met verwonderlijke snelheid en bleek zoo alzijdig, dat hij vier jaar later aangesteld werd als hoofdopsteller.

Een volle halve eeuw bestuurde hij het blad. Onder zijn meesterlijke leiding won het aan degelijkheid en diepte, verkreeg een vast afgebakend arbeidsveld en verwierf een duurzaam bestaan. Het onooglijke, éénbladige pro-patria-vel verkreeg allengskens den omvang van een „slaaplaken” en het clubje intieme lezers groeide uit tot het reusachtige cijfer van 50- à 60.000.

Tevens werd dit orgaan het centrum der Vlaamsche Beweging. Als „koning van den dag” zwaaid August dagelijks zijn scepter over de Vlamingen en drong als Wate uit *Gudrun*:

„... Verwoed door 's vijands drommen kapte en kerfde in dichte rangen”
en dreef de verbasteraars van Vlaanderen:

„... in hun laatste schansen, waar hij ze ongenadig neervelde”.

De Vlaamsche grieven werden uiteengezet in een taal, helder als glas en stoer als eikenhout; ze werden beredeneerd en verdedigd met een logika, vierkant en vinnig; ze werden altijd met ernst en bedaardheid, nooit met heethoofdig erop-los-stormen, den vijand voorgelegd.”¹⁾

Alhoewel het blad door en door katholiek was, werd het toch gretig door vrijzinnigen gelezen, enkel alleen om Snieders' artikelen regelmatig te kunnen volgen. Zijn beheerscht en onverschrokken strijden dwong zelfs den eerbied zijner vijanden af. Onbevooroordeelden reikten hem den lauwer onder de Vlaamsche kampers en een ongenoemde getuigde in Herder's Lexikon, dat Snieders „war der unerschrockenste Vorkämpfer de Vlämischen Volksrechte”.

Maar de Vlaamsche strijd nam hem niet geheel en al in beslag. Hij merkte allenthenen het gemis aan geestelijk voedsel voor het volk en stelde zich tot doel, het te voorzien van gezonde lectuur.

Hij kwam in 1848 voor den dag met een bundeltje verzen: *Mijn eerste Zangen*, een onbeduidend jeugdproefje met al de gebreken van onvoldragen werk.

En ofschoon hij later nog wel gedichten schreef in tijdschriften en jaarboeken, na die eerste poging kwam hij, gelukkig, tot het inzicht, dat langs de poëzie zijn weg niet ging tot het volk.

Zoo trad hij (1851) in het voetspoor van Conscience en begon zijn eenvoudige dorpsverhalen en zedenromans te schrijven, ontleend aan het landelijk leven zijner geboortestreek. Waarom hij daar zijn stof zocht? „Omdat”, zegt hij, „als ik in mijn dorp vertoef, ik alles beter begrijp wat mij omringt, en mij alles duidelijker in Gods schepping schijnt. De handelingen der menschen, hunne drijfveeren en hun doel, zoo gemaskerd in de woelige wereld, waarin wij leven, liggen dáár open voor mijn oog. En in eene wereld, welke men

begrijpt, kent en gevoelt, is iedere kunstenaar welsprekender dan in die, welke hij slechts oppervlakkig aanschouwen mag²⁾).

Zijn eersteling in dat genre, *De Arme Schoolmeester*, was een succes en werd afgedrukt in een Amsterdamsch dagblad. Een lange reeks volgde, waarvan de meest verdienstelijke zijn: *De Dorpspastoor*, *Het Bloemengraf*, *De Fortuinzoekers*, *Op de Bruiloft*, en dat schoone, gemoedelijke *Sneeuwklökske*, waarmee de schrijver op zijn lezingen bomvolle zalen trok.

En toch lag Snieders kracht eigenlijk niet in 't sentimenteele genre. Eenig in onze letterkunde staat hij als de schrijver van humoristisch-satirische burgerromans uit het Antwerpsche leven. Zijn karaktervol kloek proza, zijn gespierde stijl, zijn eigen wijze van schilderen met den groven borstel, zijn hoekig karakteriseeren, zijn eigenaardige gaven van boeien, spreken crescendo uit: *De Gasthuisnon*, *Het Zusterken der Armen*, *het Leven eener Vod* en nog andere schetsen; uit de schoone bundels *Klokketonen* en *Oud-Speelgoed*, uit *Zoo werd hij Rijk*, uit het meesterlijke *Canaille* (in den bundel „Fata Morgana”), uit de *Nachtraven*, maar vooral uit *Jan Klaassenspel*, uit *De Speelduivel* en uit *Alleen in de Wereld*, deze laatste drie behoorend tot het beste wat de Nederlandsche letterkunde bezit in dat slag³⁾).

Evenals Conscience trok ook hem de historische roman en vooral de tijdperken der godsdienstoorlogen hadden zijne belangstelling: *Antwerpen in Brand*, *Oranje in de Kempen*, *De Wolfjager*; ook de tijd der Fransche invallen: *Op den Toren*, *Onze Boeren in 1798*, *De Voetbranders*, *Job Jeurick*, e.a.

„De historische romans zijn de bedding voor zijn wijsgeerige en politieke denkbeelden”, zegt P. Tack. Al bewonderen wij in deze geschiedkundige verhalen de locale kleur, den vasten ondergrond en de groote belesenheid van den schrijver, men mag hem toch niet vergelijken met eene Bosboom-Toussaint.

En als wij zijn werk de maat zouden aanleggen door dr. Prinssen gevorderd in zijne studie „De Oude en de Nieuwe historische Roman in Nederland”, dan komen wij niet uit. Maar wij houden het liever met Pol de Mont: „dat volgen, voetje voor voetje, is de onbetwiste taak van den geschiedvorschcr en geen duimbreed mag deze daarvan afwijken. Gansch andere eischen echter zijn den artist gesteld. Deze *beschikt over* de geschiedenis, om in de geschiedenis dier helden en heldinnen het algemeen menschelijke op te zoeken en dan hetzelfde, als denkend, gevoelend, lijdend en hopen element, in zijn gewrocht te doen herleven”⁴⁾).

Niemand zal ons van geringschatting beschuldigen als wij in Snieders niet een geniaal schrijver zien. Hij sloeg voorzeker zich zelf te laag aan als hij zich noemde „een auteur van weinig talent”.

Men vindt in zijn romans soms zulke prachtige voorbeelden van zijn kunnen, dat men spijtig verzucht: hoe jammer, dat de man zijn krachten versnipperd heeft in journalistiek en politiek.

Maar over het algemeen is zijn werk onvoldragen, te haastig in elkaar getimmerd en niet zelden ontgaat het zelfs den oningewijde niet dat de schrijver zich geweld moet aandoen om, zonder inspiratie, heele bladzijden te vullen.

En toch, ondanks alle gebreken, heeft hij het volk weten te boeien en nog steeds liggen duizenden in ademlooze spanning over zijn boeken gebogen. Want hij bezat die ééne groote gave: hij kon *vertellen*. En al zijn de talrijke typen, welke hij beeldde, niet gekiekt naar het leven, maar geïdealiseerd, ze staan toch als levend voor ons en wij meenen ze te kunnen tegenkomen en als oude kennissen de hand te drukken.

Zijn werk is tendenzwerk, maar van de nobele soort. Hij waarschuwde tegen gevaren, leerde de deugd liefhebben en wees zijn volk naar omhoog. En op den vooravond van zijn sterven kon hij verklaren: „ik heb geen enkel beeld de wereld ingezonden, waarover ik zou moeten blozen”.

Maar moet om de strekking zijn werk à priori naar den zelfkant der literatuur worden gedrongen?

Pater Callewaert zegt terecht: „een roman zonder thesis kan als kunstwerk prachtig zijn, maar een volk geniet hem nooit zoozeer! Het volk immers is nog niet vatbaar voor loutere kunst, zoo die althans bestaan kan; en nimmer kan 't er vatbaar voor worden, want loutere kunst luidt gelijk met volledige onthechting van het aardsche en van ons zelf. Het volk moet medegerukt met een strooming, een zedelijke drijfkracht, die het leven verhoogt, die het leven maakt tot een brok kunstschoon”.

De kunst van Snieders was „uit het volk, voor het volk”. Ze ontsprong regelrecht aan de verlangens, de begeerten en het bloed van het volk. Daarom ook vereerde het dien man en had hem lief.

En al werden op 19 November 1904, den dag van zijn overlijden, niet alle vensterluiken gesloten zooals bij Longfellows verscheiden, men mag toch aannemen, dat er om zijn heengaan diep is getreurd. En zijn uitvaart was zóó grootsch, zoo vorstelijk als zij menig gekroond hoofd niet ten deel valt.

En met reden. Hij had zijn volk met zijn kunst *gediend* en het beter gemaakt.

Zijn naam moge voortleven in dankbare herinnering.

¹⁾ Jul. Persijn: *Kritisch Kleingoed: Vlaanderen*.

²⁾ Zie Inleiding tot *Het Bloemengraf* (uitgave 1854).

³⁾ Jul. Persijn, l. c.

⁴⁾ Pol de Mont; *Drie groote Vlamingen*.

OVER FRANÇOIS MAURIAC

door ALPHONSE PRADIER.

Misschien vermoedde U niet voor welk een moeielijk vraagstuk U mij plaatste door het vereerend verzoek, een artikel te schrijven over „de wijsheid van François Mauriac”. Want wat sommigen in hem hebben geprezen als wijsheid is voor anderen een onderwerp van pijnlijke onzekerheid. En voor mij zelf wil ik erkennen, dat ik maar weinig oog heb op de psyche van den heer Mauriac.

Zijn boeken heb ik gelezen, de meeste ten minste, en ik verfoei ze. Als psychologische documenten eener ziel, die worstelt om uit de duisternis te komen tot het licht, zijn ze wellicht merkwaardig, maar hun mengsel

van paganisme en christelijkheid maakt mij ziek.

Op dat punt ben ik wellicht te gevoelig; als kind en jongeling heb ik den strijd moeten aanschouwen tusschen twee personen, die mij het dierbaarst waren, denzelfden strijd, die François Mauriac in ééne persoonlijkheid gewoonlijk laat uitvechten: den alouden kamp tusschen heiden- en christendom, tusschen ziele- en zinnenleven.

Bourget heeft dat ook gedaan en honderd anderen vóór en na hem. En het is ook mogelijk, dat zij het soms deden op nóg hinderlijker wijze dan die van Mauriac. Doch daarmee is zijne methode niet verdedigd, en bovendien, ik heb mij op dit oogenblik alleen met zijn werk bezig te houden. Men zegt, dat deze schrijver neiging gevoelt tot het catholicisme. Het is mogelijk, hij staat er in elk geval niet vijandig tegenover en zoo nu en dan laat hij wel doorschemeren, dat de mensch, overgeleverd aan zijn zinnelijkheid, zich uit die slavernij niet kan losmaken zonder God.

Maar nooit geeft hij een klaar voorbeeld van die bevrijding en men komt onder den indruk van een kwellend fatalisme, dat den mensch houdt ondergedompeld in zijn treurig lot.

Ik zeg niet, dat dit de leer is door den auteur opzettelijk voor-

gedragen, maar het is de leer die de meeste lezers uit zijn werk zullen opdoen.

Heeft hij de ellende van den vleeschelijken hartstocht afschrikwekkend willen uitbeelden? Zola deed het ook in „Nana” en „La Terre” en het zijn stuitende en verderfelijke boeken. Mauriac is niet te vergelijken met Zola, maar hij voert ons toch ook door de hel der gloeiendste lusten en men moet al sterk gehard zijn om er ongeschroeid uit te voorschijn te komen.

In *l'Enfant chargé de Chaines* teekent hij ons den jongeling, wiens verbeelding bezoedeld is door slechte lectuur, wiens hart vol zit van ontuchtige verlangens en die zich wijdt aan goede werken. Baat het? Neen, hij gaat eerst ten onder voor wij hem weer zien bovenkomen.

Het eenige katholieke in dit boek is, dat de verloren zoon van dezen roman katholiek is.

In *La Chair et le Sang*, waarin een strijd wordt beschreven tusschen passie en apostolischen ijver, voelt men wat meer christelijken geest waaien, maar den geloovige bevredigt het niet.

Le Baiser au Lépreux, dat door velen tot zijn beste werk wordt gerekend, brengt mijn ziel in opstand tegen den schrijver, die zóó wansmakelijk de intimiteiten bespreekt van een sexueel vraagstuk, dat zijn boek bijna doorlopend eene ontwijding is van het schaamtegevoel. En onbegrijpelijk vind ik, dat in dit boek door sommigen een katholieke levensopvatting kon ontdekt worden. Een jonge, schoone vrouw wordt door een pastoor gekoppeld aan een half onwijzen, lichamelijk weerzinwekkenden en tuberculeuzen jongeman. De eerste samenkomst der gehuwden wordt sans-gêne beschreven; in het hart der jonge vrouw laat hij een onoverwinnbaren afkeer, en het gevolg voor de toekomst is onthouding. Dat schijnhuwelijk maakt beiden ongelukkig. Zij wil hem haar weerzin niet laten merken, maar kan het niet verhinderen. En hij wil haar niet naderen, omdat hij haar afschuw kent. Alleen in Parijs, om zijn vrouw te verlossen van zijne nabijheid, zoekt hij de betaalde Venus, maar neemt op het kritieke moment de vlucht. Zij voelt zich aangetrokken tot een knappen, jongen dokter, doch weet hare gevoelens te bedwingen. Haar man sterft; na zijn dood ontwaakt nog eenmaal de hartstocht voor den dokter, maar voor zij zich kan openbaren trekt een kracht, sterker dan haar zinnelijk instinct, haar terug. Zij moet afstand doen van alle liefde, een weduwe blijven tot het einde.

Het eenig verblijdende in dit verhaal is, dat de teleurgestelde man zich niet hals over kop in de zonde stort en de sensuele vrouw den dokter niet dadelijk in de armen valt. De meeste mondaine romanciers zouden die oplossing hebben voorgesteld. Maar Mauriac laat hen zegevieren over de begeerlijkheid van het vleesch, zonder dat echter hun worsteling een oogenblik in hoogere, geestelijke sferen wordt verheven. Jean blijft tot het einde, dat hij opzettelijk zocht te verhaasten, het gewonde mannetje, dat kermt

om hetgeen hem ontzegd is; en Noëmi, wier geloof niet veel meer dan eene uiterlijkheid is, troost zich met „lekker eten” en zou geen weduwe zijn gebleven (hetgeen hoogstwaarschijnlijk verstandiger was) indien niet een „hoogere macht” haar daartoe gedwongen had(?).

Dezelfde zonderlinge houding handhaaft Mauriac in zijn laatsten roman: *Le Désert de l'Amour*. Een man op leeftijd bemint de jonge maitresse van een ander en zou huis en haard om harentwille verlaten, indien hij een kans kreeg. Diezelfde lichtzinnige vrouw wordt achtervolgd door zijn twintigjarigen zoon, een volkomen bedorven individu. Beiden ontmoeten wij in later leven: de vader, nog steeds ongelukkig met zijn hongerenden hartstocht, de zoon, die zich overgeeft aan de grofste uitpatting.

Men kan wel beweren dat Mauriac de tyrannie der wellust heeft willen teekenen. Men mag er op wijzen, dat hij met een enkel zinnetje eraan herinnert dat de aangetasten alleen door God verlost kunnen worden van hun slavernij.

Maar daardoor wordt het boek nog niet zedelijk van strekking. Want tegenover dat enkele woordje van hoop op bevrijding door het geloof, wordt de dwang van den hartstocht en de onmogelijkheid om door een krachten wilsakt eraan te ontkomen, zóó overdreven voorgesteld, dat men onwillekeurig denkt aan het Noodlot dat Oedipus blind voortdreef tot zijn gruweldaden.

Het lijkt mij een boek dat den zondaar, die zich verstrikt heeft in zijn dierlijke begeerten, wanhopig moet maken of hem helpt de verontschuldiging te vinden: dat bevrijding menschelijkerwijze onmogelijk is; zoodat zijn oog niet voldoende geopend wordt voor de redding door Gods genade. En de geloovige vraagt zich terecht af of hier de katholieke leer der „*gratia sufficiens*”, der voldoende goddelijke hulp, die ieder mensch gegeven wordt, niet deerlijk in het gedrang komt? En dan mogen anderen *François Mauriac* prijzen als een geweldig psycholoog, als een krachtig kunstenaar, voor mij is hij een schrijver, voor wiens werk ik tot nogtoe geen lettergreep tot aanbeveling zou willen schrijven.

Fransche Romans.

Barbusse (Henri). Les Enchaînements. 2 vol. 15 fr.

In de twee deelen van dit doodelijk vervelend boek, laat de auteur van het pornografische *l'Enfer* de heele menschheid herleven en schept zich de gelegenheid om de deugd voor te stellen als zwakheid en het Christendom te hoonen.

Benoit (Pierre). Le Puits de Jacob. 7 fr. 50 Albin Michel.

Met zijn gewone handigheid heeft Benoit dezen sionistischen roman in elkaar gezet. Het gaat over een joodsche danseres, die zich uit het lichtzinnig leven terugtrekt, deelgenoote wordt eener joodsch-communistische kolonie en den mismaakten leider trouwt. Tweemaal nog gaat zij op avontuur en vervalt weer tot haar zondig leven, dat door Benoit met te groot welgevalen wordt beschreven. Het is voorbehouden lectuur, voor oudere lezers.

Bordeaux (Henry) *L'Amour et le Bonheur ou les Frères ennemis.* 7 fr. 50 Plon.

In dezen bundel toont B. zijn ironisch talent. Geestig spot hij met de bombast-reclame van uitgevers, de bentgenootlijkheid van sommige schrijvers, losse liefdes, enz. Het boek vraagt levenservaring.

Bourget (Paul) *Conflits intimes.* 7 fr. 50 Plon.

Een bundel novellen die allen de meesterhand verraden. Zij zijn voor rijpere lezers bestemd en zelfs voor sommigen dezer is waarschijnlijk het tweede verhaal nog veel te vrij in het schilderen der passie.

Dorval (Henri) *L'Eternelle Conquérante.* 8 fr. Beauchesne.

Een goed katholiek boek. Rome is de eeuwige veroveraarster, die hier de zielen trekt door haar schoonheid en menschenliefde naar het geloof. Het is eigenlijk niet wat men gewoonlijk onder roman verstaat, maar zeer zeker een gezond boek.

Heuzé (Paul) *La Porte Rouge de Tolède.* 7 fr. 50. Flammarion.

Een goed en boeiend verhaal, knap in elkaar gezet en vol van dramatisch gebeuren.

Jaloux (Edmond) *L'Alcyone.* 7 fr. 50. Plon.

Wij kennen van dezen schrijver maar één boek, dat onberispelijk is: l'Escalier d'Or. Het bovengenoemde is weer eene aaneenschakeling van echtbreuk, buiten-huwelijksche liefde, waarvan verteld wordt zonder ruwheid, maar met eene onverschilligheid of er geen zedelijkheidsbegrippen bestaan.

James (Francis) *Les Robinsons basques.* 7 fr. 50. Mercure de France.

Legendarisch en dichterlijk en daar tusschen door een weinig romantische spanning. Zijn aardige, naieve wijze van vertellen vormt de lezers, die nog iets anders wenschen dan een strak en sterk gebouwd verhaal. Het is voor alle volwassenen.

Lavedan (Henri) *Le Chemin du Salut.* 15 fr. Plon.

De titel van eene serie, waarmede Lavedan sinds 1920 bezig is en welke thans werd voltooid. Irène Olette; twee deelen: Gaudias; twee deelen: Panteau; twee laatste deelen: Madame Lésor. Lang maar boeiend door de afwisseling van personen en gebeurtenissen. Een paar minder behoorlijke bladzijden.

Mercier (Gaston) *La Terre veuve.* 7 fr. 50. Dunod.

Haar man is in den oorlog en de vrouw tracht te vergeefs de boerderij in stand te houden. Zij ontvangt het bericht, dat haar man overleden is en na twee jaren wachtens, als de zaken ten gronde dreigen te gaan, huwt zij een voor den strijd ongeschikte, die bovendien een luiaard blijkt te zijn.

Plotseling komt de dood gewaande echtgenoot terug uit Duitsche gevangenschau. De geschiedenis eindigt anders dan bij Enoch Arden: de wettige man herneemt zijn plaats. Er valt op dit boek niets aan te merken.

■ ■	DE CHAOS IN DE NIEUWERE DUITSCH E LITTE RATUUR.	■ ■
-----	--	-----

door WILHELM HEGENER.

Het naturalisme, dat vanuit Frankrijk de wereld had veroverd, heeft een kort bestaan gehad. Omstreeks 1900 of reeds vroeger is het in de meeste landen van Europa een vroegtijdigen dood gestorven. Zijn aanhangers en belijders waren heengegaan of hadden zich, zooals Gerard Hauptmann, onbevredigd ervan afgewend. Naturalisme en materialisme voldeden niet meer en moesten plaats maken voor allerlei spiritualistische stroomingen, die wederom uit Frankrijk afkomstig waren. 't Is moeilijk de juiste tijdgrenzen van letterkundigestroomingen te bepalen. Symbolisme en nieuw-romantiek waren beide reacties op het platte, eenzijdige naturalisme, ofschoon het symbolisme, waarvan aan Mallarmé het vaderschap toekomt, reeds naast het naturalisme werkzaam was.

Omstreeks 1910 ontstaat er een richting, wederom Fransch import, die verwant is aan al de voorafgaande stroomingen en bij naturalisme, symbolisme en nieuw-romantiek geborgd heeft. Men heeft ze expressionisme gedoopt, een gebrekkige naam, zooals het trouwens altijd moeilijk is een geestesstrooming in één naam op te vangen. Hier echter geldt 't een zoo verward en complex verschijnsel, dat er geen juiste naam voor te vinden schijnt. Zijn meest opvallende eigenschap is het chaötische en 't is uiterst moeilijk om uit de verschillende omschrijvingen, die ervan gegeven worden, een juiste bepaling te distilleeren. Herman Bahr, de latere bekeerling, heeft er in 1916 een boek over geschreven, waarin hij expressio-nisme voorstelt als een zich afkeeren van de uiterlijke wereld om weer te luisteren naar de innerlijke verborgenheden der ziel. Gewoonlijk beschouwt men als het begin van het expressionisme in Deutschland de oprichting van het tijdschrift „Charon” door Otto zur Linde en eenige verwante geesten in 1904.

Een dergelijke dateering is natuurlijk slechts uiterlijk; feit is dat vanaf 1910 gedichten, drama's, romans worden uitgegeven, waarin zich nieuwe ideeën, gevoelens en modes doen gelden. Theodoor Däubler, Hasenclever, Franz Werfel, Georg Kaiser, René Schickele, om er slechts eenigen te noemen, zijn zuiver expressionisten. Anderen als Heinrich Mann, Mombert en Eulenburg geraken door eigen aanleg of onder druk van buiten af onder hun invloed. Weer anderen als de reeds gestorven Richard Dehmel en Stefan George blijven er niet geheel en al vreemd aan. Nog vele namen zouden te noemen zijn, wier dragers meer of minder de nieuwe richting zijn toegedaan, doch deze weinige mogen volstaan. Meerdere letterkundige tijdschriften hebben in de laatste jaren het expressio-nisme tot hun leuze verheven, alle echter met eigen wijzigingen en voorliefdes.

Wat de meesten gemeenzaam hebben, is een opvallende neiging tot een vage verwarde mystiek, een zich één voelen met en zich invoelen in de buitenwereld. Het voordehand liggend gevolg daarvan is een dichtelijk pantheïsme, dat vrede neemt met de opvatting van een groote al-eenheid. Dit willen zij bereiken niet louter langs den weg van 't dichtelijk gevoel, maar ook met den geest, door de gedachte. Zij stellen zich niet tevreden met het zinnelijke, met wat de zintuigen waarnemen, zij meenen de ziel, het geestelijke, het verborgene der dingen te kunnen achterhalen. De gedachte der dingen is hun hoofdzaak. Vandaar het verwaarloozen van den vorm, van het uiterlijke; de buitenkant interesseert hen niet. Vooral in de lyriek komen deze opvattingen tot uiting.

Dit alles klinkt heel mooi en idealistisch, maar in de werkelijkheid zijn dit zeer vage ongrijpbare theorieën, die aanleiding geven tot allerlei extravagaties. Hiermede wordt de deur wagenwijd opengezet voor alle geheimzinnigdoenerij, voor het visionaire, voor al wat fantastisch en wonderbaarlijk is. Gaarne vermeien zich de expressionisten in het huiveringwekkende en spookachtige. Manes-schijn, nachtwandelaars, dubbelgangers en spookverschijningen zijn voor hen gewone effectmiddelen. Gustaaf Meyrink, ook in Holland geen onbekende — zijn roman „das grüne Gesicht” speelt in Amsterdam —, heeft een paar romans geschreven, waarin het spookachtige, angstwekkende aan het bespottelijke grenst. Klabund (pseudoniem voor Alfred Henschke) schreef een roman over Moreau, den bekenden Franschen generaal uit Napoleons tijd, waarin herhaaldelijk op Moreau's voorhoofd een rood kruis verschijnt. De bedoeling van al dat spookachtig, bangmakerig gedoe is natuurlijk, symbolisch te werken. De symboliek is echter niet altijd even tastbaar.

De afkeer van het naturalisme openbaart zich vooral in het verwaarloozen van wat bij de naturalisten als grondwet gold: de nauwkeurige detail-beschrijving van toestanden en dingen. Nu wordt er vrij op los gezondigd tegen allen werkelijkheidszin. Het geldt slechts den mensch te schilderen en wel den mensch van alle tijden. Of de détails historisch juist zijn, of de bijkomstigheden aan de werkelijkheid beantwoorden, wordt over 't hoofd gezien. Onwaarschijnlijkheden, onmogelijkheden zelfs worden in 't verhaal of de beschrijving zonder bedenken opgenomen.

Hiermede hangt samen het bewust ingaan tegen de vroeger zoo geliefde zielsanalyse van bepaalde uitzonderingsmensen. Men wil immers typen geven, niet zoo zeer individuen. Het algemeen-menschelijke moet op den voorgrond treden en het doorgevoerde psychologisme, wat daarmee in strijd is, raakt zodoende onder den voet.

Opvallend ook is het, welk een geest van socialisme en communisme de nieuwe litteratuur beheerscht. Dit is natuurlijk sinds 1914 en vooral sinds de vestiging der sovjetrepubliek nog erger geworden. Haat tegen militarisme en oorlog en tegen de oude

politieke machten is schering en inslag. Daarnaast worden de armen en de lagere klassen met schreeuwende kleuren en in meelijwekkende naaktheid afgeschilderd. De verheerlijking der „Dirne” is een gemeenplaats aan het worden. Meisjes, die uit de edelste ouder- of menschenliefde haar eer prijsgeven, zijn vaak de heldinnen der nieuwere litteratuur. De bourgeois komt er natuurlijk minder goed af. In vele werken gloeit een ware haat tegen de burgerij, tegen hun gewoonten, opvattingen en levenswijze. De burgerman is het toppunt van huichelarij, eerloosheid en belachelijkheid. Dit laatste verschijnsel heeft echter zijn uitzonderingen bij schrijvers, wier politiek standpunt niet socialistisch of anarchistisch geïoriënteerd is.

Veel van wat tot hiertoe vermeld is, kan men als onschuldige liefhebberij of aberratie beschouwen, ernstiger wordt de zaak als men op de morele zijde de aandacht vestigt. Er heerscht in de nieuwere letterkunde een grenzenloos cynisme, waarvoor niets heilig of eerbiedwaardig is. De traditioneele moraal, dat fundament der samenleving, wordt als een belachelijk erfstuk bespot en met voeten getreden. De raad van Wedekind, misschien de meest perverse poëtafster der vorige generatie, wordt maar al te luid gepredikt:

Greife wacker nach der Sünde
Aus der Sünde wächst Genuss,
Ach du gleichst einem Kinde,
Dem man alles zeigen muss.

De heiligste banden en plichten, die tusschen ouders en kinderen, tusschen man en vrouw, worden als verouderd en belachelijk voorgesteld. Volgens de nieuwe moraal is alle liefde en genegenheid der natuur eigenbaat en egoïsme en alle opstand daartegen, alle verbreking der oude wetten wordt als heldhaftig voorgesteld. Dat alles immers was burgerlijke moraal, die nu heeft uitgediend. In plaats daarvan treedt nu de meest volkomen vrijheid op zedelijk gebied; alles is geoorloofd. De expressionistische schrijvers zijn aan geen enkele wet van zedelijkheid, fatsoen of schaamte gebonden. Een zekere Kurt Corrinth stuurt een werk onder den ondubbelzinnigen titel „Bordell, Infernalischer Roman in 5 Sprüngen” de wereld in. Op zulk een kermis van animalische instincten schrikt men niet terug voor de meest tegennatuurlijke verhoudingen en toestanden. Waar de „burgerlijke” zedelijkheid zonder schaamte wordt prijsgegeven, vervalt men vanzelf tot alle perversiteiten waartoe de menschenatuur nu eenmaal in staat is. De een wil den ander overtroeven in brutaliteiten en scabreusheden. Natuurlijk hangen zich deze auteurs toch den mantel van zedelijkheidsapostelen om. Een nieuwe gelouterde liefde moet er opbloeien, dienende, ootmoedige, offerende liefde. Dat is de moraal der toekomst.

Dit korte overzicht van de litteratuur der laatste jaren bewijst voldoende, dat de algemeene geestestoestand der litteraire wereld

een gistingproces doormaakt. Alle oude opvattingen zijn aan 't wankelen geraakt en de menschengeest heeft zijn evenwicht verloren. Nergens heerscht vastheid, zekerheid; er is geen wet of richtsnoer, waaraan men zich houden kan. Alles stort neer alsof er een geestelijke aardbeving plaats had. Nu zijn de genoemde verschijnselen volstrekt niet alle nieuw; vele traden reeds in de vroegere generaties op, doch het bleven meer uitzonderingsgevallen. Bij de expressionisten echter zijn ze algemeen en vertoonen ze zich veel consequenter. Ook bij hen heerscht er natuurlijk verschil en niet allen zijn even radikaal.

Een reeds dikwijls geconstateerd feit is 't, dat de Joden onder de nieuwe schrijvers zoo'n belangrijke rol spelen. Haast alle schrijvers die sinds 1910 naam maakten, soms voor één, twee jaar en met een enkel werk, zijn van Joodschen huize. Dit verklaart wellicht eenigszins het wild fanatieke, het zwoele, ongebreidelde dat de nieuwere litteratuur kenmerkt.

De Deutsche letterkundige producten der latere jaren overziende, kan men met recht spreken van het chaötische als haar opvallendst kenmerk. Als men deze periode de expressionistische noemt, is eenig voorbehoud geboden, vooreerst wijl de naam weinig zegt en vervolgens wijl zich overal uitingen openbaren, die met expressionisme weinig te maken hebben. Hoeveel zal er blijven van deze litteratuur? Het is geen voordeel voor litterair werk als het te nauwkeurig zijn tijd karakteriseert. Voor de komende geslachten verliest het dan veel van zijn interesse. Trouwens ook van dichtwerken geldt het mooie vers van Rilke, even goed als van de gelukkige levensuren:

Nur selten reicht in des ringenden
Lebens rauschenden Reihn
Eine der stillen, vollbringenden
Ewigen Stunden hinein;
Eine Stunde, die leise dich fasst
Beide Hände dir presst;
Komm und sei der einzige Gast
Meinem einsamen Fest.

Duitsche Romans.

Bloem (Walter). *Das Land unserer Liebe* (362). M. 7. Grethlein.

Zooals al de romans van Bloem, vol vaderlandsliefde, en ontleenend evenals *Het IJzeren Jaar* — *De Smeden der Toekomst*, enz. zijn waarde aan de actualiteit. Nu is het een na-oorlogsché roman, waarin wordt geprezen of aan de kaak gesteld, de enge partijgeest, de duitsche werkkraft, de russische belaging en zoo verder. Om het actueele is hij het lezen waard, niet de literaire kunst.

Federer (Heinrich). *Papst und Kaiser im Dorf*. (566). M. 5.50. G. Grote.

De „paus” is de nieuwe pastoor, een heetbloedig man; de „keizer” is de burgemeester en „kerkmeester”, koel overlegend, eigenwillig, maar goed en oprecht katholiek. Tusschen deze twee karakters is het voortdurend strijd en nog wel om betrekkelijk héél kleine dingen. De burgemeester wint ten slotte en de pastoor, overgeplaatst, sterft aan eene beroerte. Dat is de inhoud in het kort en de kenschetsing der voornaamste personen. Maar het verhaal is rijk aan gebeurtenissen en episoden, koddig en tragisch en om de hoofdpersonen groepeerd zich een wereld van typen. Meesterlijk is deze vertelling, die naar Federer's verklaring, op waarheid berust. Het boek is niet voor de jeugd en, naar mijn oordeel ook niet geschikt voor volksbibliotheken. Federer won met dezen roman den Gottfried-Keller-prijs (6000 fr.)

Handel-Mazzetti (E. von). *Das Rosenwunder* (547). M. 5.80. Kösel & Pustet.

Een goede, historische roman dezer Oostenrijksche schrijfster. Speelt in den tijd na Napoleon en heeft tot hoofdpersoon August Kotzebru, den bekenden tooneelschrijver en geheimen politieken agent van Rusland in Weimar en den fanatieken student Georg Sand, die hem als verrader des vaderlands vermoordde. De liefde van Sand voor de dochter van dokter Walch is een boeiende en tragische episode in dezen roman.

Krane (Anna von) *Eikenborn* (230) M. C. Bachem.

Dit nieuwste boek der twee en zeventigjarige, die vooral heeft zoeken te stichten door hare verhalen, bevat zeer waarschijnlijk veel biografie en daarom is het interessant. Het boeit echter niet sterk en het is wat te traag van gang om den loopas van den modernen mensch te kunnen bijhouden.

Stehr (Hermann) *Peter Brindeisener* (292) M. 6.50 Friedrich Linz.

Over de gevolgen van een ongebonden leven in de jeugd gaat deze roman. De wil van den man is daardoor verzwakt, voor een gezonde en reine liefde is hij ongevoelig. En hij en zijn verloofde of geliefde eindigen door zelfmoord.

De strekking is goed, de uitbeelding is aangrijpend, maar de schrijver is zeer vrij in de behandeeling der stof, zoodat de lezing voor gevoelige lezers is af te raden.

Stockhausen (Juliana von). *Die Soldaten der Kaiserin*. (604). M. 5.50. Kösel & Pustet.

In dezen roman behandelt de schrijfster een probleem: de heerschappij van de vrouw over den man. Keizerin Maria Theresia gaat geheel op in haar taak. De zorg voor Oostenrijk gaat bij haar boven alles en daarvoor moet de liefde voor man en kind wijken. Haar zoon Jozef staat tegen haar op en de moeder voelt dat zij te veel keizerin en te weinig moeder is geweest en haar geluk gebroken heeft.

Wassermann (Jakob) *Faber oder die verlorenen Jahre*. (266). M. 3.50. S. Fischer.

De verloren jaren zijn de tijd die architect Faber tijdens den oorlog in Russische gevangenschap doorleefde. En in die jaren is de aanhankelijke liefde zijner vrouw verloren gegaan. Zij heeft zich geheel aan werken van naastenliefde gewijd,

voelt er niets meer voor om huismoeder te zijn; zij wil een eigen, onafhankelijk bestaan: een werkende vrouw zijn. Zij heeft hem nog lief, maar meent dat zij die liefde moet beheerschen terwille van haar nieuwe taak. Als hij in een ander huis gaat wonen om opnieuw hare liefde terug te winnen, begint haar hart te spreken. Wassermann wijt de crisis in deze menschenlevens aan de liberale opvattingen, waarin deze echtgenooten zijn grootgebracht: angst voor gezag, individualisme, godsdienstloosheid. Maar den schrijver zelf kleeft dat liberalisme, de vrijdenkerij, die hij te gispes schijnt in zijn roman, nog aan: het catholicisme vindt in zijn oogen geen genade, en het katholiek-worden van een der personen acht hij iets ziekelijks, eene reactie op de overdreven vrijheidslusten. Voorbehouden.

■ ■	NA '80 IN ENGELAND	■ ■
-----	--------------------	-----

door Drs. H. HEIJNEN.

Dit boekje,¹⁾ in den trant van dat over Fransche literatuur door Valkhoff, bedoelt een kort overzicht te geven van de Engelsche letterkunde na het ook voor Engeland beteekenisvolle jaar 1880.

Schrijver begint bij het midden der vorige eeuw en vestigt er vooral de aandacht op, hoe de waarheden van het Christendom, in Groot-Brittannië tot dan bijna algemeen erkend, het onderwerp werden van twijfel en kritiek, toen de aanvallers meenden dat de verrassende vondsten der wetenschap hun onweerstaanbare wapenen in handen begonnen te geven. Men meende dat zij tastbaar concreet bewijsmateriaal aanvoerden, met name tegen het gewijde scheppingsverhaal, „die zwakke plek”, zegt de heer Kranendonk.

Deze strijd tusschen geloof en wetenschap spiegelde zich ook af in de letterkundige voortbrengselen. Er verschenen vele romans in welke deze conflicten wijd en breed werden uitgebeeld. De voorstanders der nieuwe, juist nog: modernistische begrippen, heetten dan martelaars voor hun overtuiging. Zoo bijvoorbeeld in *Robert Elsmere* van Mevrouw Humphry Ward, een boek dat geweldig insloeg en wellicht meer dan eenig geleerd werk bijdroeg tot de verspreiding der nieuwe leer, een zoogenaamd Christendom zonder dogma, dat de godheid van Christus verwierp en het Oude Testament op één lijn plaatste met de Righ Veda's en den Koran.

Ook de evolutieleer van Darwin bracht de hoofden op hol. En zoo stond de literatuur na 1860 in het teken van den strijd. Er werd voor de nieuwe denkbeelden ernstige propaganda gemaakt, waartegen de geloovigen even fel reageerden.

Langzaam bekoelden echter deze ijverige pogingen; de wetenschap bleek haar beloften niet te kunnen houden en bracht bittere teleurstelling aan haar vurige voorstanders. De strijd lust verslapte en in de literatuur kwam deze stemming ook tot uiting.

De materialistische en deterministische wereldbeschouwing had

¹⁾ A. G. van Kranendonk: *De Engelsche Literatuur sinds 1880*. (143) f 1.40. Geb. f 1.90. Elsevier, Amsterdam.

tot een soort pessimisme geleid, waartegen het groote publiek zich verzette en onwillekeurig weer neigde tot het oude Godsgeloof, dat een veel opgewekter en gezonder levensopvatting met zich bracht.

Het naturalisme van Zola vond niet veel navolgers in Engeland, evenmin als het meer gematigde realisme. De grootste romanciers uit dien tijd zijn Thomas Hardy, een volbloed pessimist en Meredith, een wijsgeerig pantheïst en tevens romanticus, die vast geloofde aan een schoone toekomst voor de menschheid, door volhardenden arbeid verkregen. In die dagen vierden ook de z.g. decadenten onder hun leider Oscar Wilde triomfen. Hun ziekelijke grillen, hun systematische afkeer van al het bestaande, hun oververfijning waren te veel in strijd met den gezonden praktischen zin van het Engelsche volk om lang in de mode te kunnen blijven. De debâcle van Wilde en diens aanhangers maakte er een plots einde aan.

Rudyard Kipling en zijn krachtige novellen, romans en gedichten uit vreemde landen, bleken een goed tegengif te bevatten tegen de bleekzuchtige, vaak perverse producten der decadenten en maakten door hun moedige levensaanvaarding en vurige bewondering voor mannelijken moed en durf een machtigen indruk op het publiek en wekten velen tot navolging. Zoo ontstond langzamerhand de avonturen-roman, die thans zulk een kolossale plaats inneemt in de Engelsche boekenwereld. Een van Kipling's beste volgelingen is ongetwijfeld Robert Louis Stevenson, die aan het avontuurlijke verhaal een ernstige, vaak diepgaande karakterontleding, evenals schoonen, literairen vorm wist te verbinden.

Met de oprichting van de Labour- (Arbeiders) partij deed ook het socialisme zijn intrede in de letterkunde. Wells, Morris en G. B. Shaw waren de voornaamsten en meest begaafden, die den roman tot voertuig deden dienen voor hun beginselen en opvattingen. Vóór dien tijd schreven Hale White en Gissing romans, die meest autobiografieën waren en meer verbazing dan bewondering wekten. Eerst later vonden zij bijval, toen de menschen met de tijden gegroeid waren. Hun beschrijvingen van het leven en lijden in de Londensche achterbuurten trokken lang niet zoo aan, als de romans spelend in de Society-kringen, op prachtige buitenplaatsen en in vreemde luxe badplaatsen. Het verdriet van een lord in smoking en van een dame in goud-brokaat schijnt nog altijd dieper te treffen dan de pijnen van een hongerlijder of de strijd om het bestaan van een arme moeder, mishandeld door haar dronken man. De heer Kranendonk gaat zeer goed de verschillende schrijvers na en karakteriseert scherp hun richting en werkwijze. Uit alles blijkt, dat er geen 80-er beweging noodig was om in stijl en vorm van de Engelsche romans groote verandering te brengen zooals bij ons is geschied.

't Spreekt van zelf, dat de verhalen der moderne auteurs lang niet zoo uitvoerig om niet te zeggen langdradig zijn als die van

Walter Scott, Dickens en zelfs Thackeray en Eliot, dat zij vlotter loopen onder den invloed van onzen haastig gebakerden tijd, maar het grootste verschil bepaalt zich vooral tot den inhoud. Reeds in de laatste jaren der vorige eeuw begon zich in den engelschen roman een neiging te ontwikkelen om niet alleen het christelijke geloof maar ook de christelijke moraal aan te vallen, vooral op het punt van liefde en huwelijk.

De schrijvers van een vorig geslacht — de Victorians — waagden zich zoo goed als nooit aan de uitbeelding van schuldige liefde en zoo het eens mocht voorkomen, toch steeds met de bedoeling haar te veroordeelen. Nu werd het anders! Huwelijksrouw werd bespot als conventie en vrije liefde niet alleen vergoëlijkt maar aangeprezen en zelfs verheven boven de ouderwetsche zedelijkheid. Echtscheiding, vroeger een ergernis en schande, kwam in de mode en nam ondanks de beperkende wetsbepalingen onrustwekkend toe en de literatuur had er ruim haar deel aan.

Zoo gingen de tientallen jaren voorbij, men schreef en schreef voort, vermeide zich in allerlei proefnemingen, redeneerde over de toekomst, die vol schitterende beloften scheen voor de opheffing en verbetering der menschheid en intusschen stelden de arbeiders steeds hooger eischen, hun stem klonk luider en luider. Politiek overwoekerde allengs alle belangen, de groote meesters der Engelsche literatuur waren bijna allen heengegaan of zwegen verwond, verbijsterd door den stroom van nieuwe gedachten en moderne leeringen. Toen viel de slag uit helderen hemel. De oorlog brak uit. Ruim vier jaren duurde de gruwel. Hoewel Engeland's grond ongeschonden bleef, zoo bracht het toch ontzettende offers. Hoevele bloeiende levens werden er niet vernietigd en verminkt? Hoe brachten de jongelieden van elken stand jaren door van angst, schrik en ontbering in de loopgraven! Alles wat het leven aangenaam en begeerlijk kon maken moesten zij opgeven gedurende deze smartelijke jaren. Wie echter meenen mocht dat het zoo vaak als ernstig en degelijk geprezen Engelsche volk na de geleden ellende nu zou hebben ingezien de onwaarde van het wereldsche gedoe en de hooge waarde van het menschelijk leven, komt bedrogen uit.

Even als alle landen, die het bitterste leed ondervonden gedurende de oorlogsplaag, werd Engeland na den oorlog bezield door een geest van losbandigheid, een koorts van levensdolheid, een afkeer van alle banden en alle beheersching. Deze ontreddering weerspiegelde zich natuurlijk ook in de keuze der boeken. Schrijvers en uitgevers maakten er gebruik van om rekening te houden met den bedorven smaak van het oogenblik. Dit toch bracht hun monsterachtige oplagen en reuzenwinsten door tienduizenden van lezers aan. Detective verhalen, spookgeschiedenissen, griezelige avonturen vol moord en doodslag worden het meest gezocht, maar naast al dit minderwaardige doch betrekkelijk onschadelijke, ook nog echtbreukromans en vrije liefdeverheerlijking. Brutaliteit is het kenmerk van deze Georgiaansche periode in tegenstelling met den wel

wat preutschen en stijven Victoriatijd. Het verschil is groot en wat men nu ondervindt is zeker een teruggang der beschaving. De menschelijke ziel is bedorven door den oorlog, die officiële miskenning van alle Tien Geboden; en de oppervlakkige godsdienst der Anglicanen bezat geen voldoende weerstandsvermogen. Uiterlijk fatsoen hield het volk nog in toom, maar thans is dit ook weggevallen onder den striemenden spot der na-oorlogsche moralisten. Alle natuurlijke neigingen zijn goed. Vrouwen hebben even veel recht zich uit te leven als mannen, mogen even goed als zij aanspraak maken op genot en — zonde. Zoo doorleven volk en literatuur een crisis, een reactie van nuchterheid en cynisme; van genotzucht en bedwelming.

Behalve in katholieke en High Church-kringen merkt men in Engeland weinig van de geestelijke stroomingen, die in andere landen het leven zoeken te verdiepen. Misschien is het volk beter dan zijn schrijvers, maar in elk geval ligt het niet aan dezen, als het het goede tracht te behouden en het hoogere te vinden.

Hun taak schijnt voor de meesten te zijn: kwaad zoo aantrekkelijk mogelijk, deugd en plicht zoo antiquarisch mogelijk voor te stellen.

Natuurlijk zijn er uitzonderingen; in het overzicht worden dezen dan ook nog wel genoemd. Aan kath. romanschrijvers besteedt de schrijver weinig of geen aandacht en toch vormen zij geen onbelangrijke groep al moet men erkennen, dat velen hunner in hun boeken zoo goed als geen blijken geven van hun katholicisme.

Dat is niet het geval met de twee schrijvers van den eersten rang, overtuigde katholieken: Hilaire Belloc en den bekeerling Chesterton met zijn altijd rake beweringen, zijn geestige paradoxen en vlijmend scherp spot. Minder op den voorgrond plaatsen zich Sir Philips Gibbs, Compton Mackenzie, — die in zijn laatste trilogie *On the Steps of the Altar* zeer minutieus den opgang teekende van een jong, geloovig domineé tot de kath. kerk — de onlangs overleden groote schrijver Conrad — de Pool Korzeniowski. Shane Leslie, wien de kath. critiek zijn laatste bundel kleine verhalen als een kath. schrijver onwaardig verweet. Rosa Mulholland, Katharina Tynan, Isabel Clarke, die zich er vooral op toelegt de treurige gevolgen te schilderen van gemengde huwelijken.

Wanneer hij echter de poëzie behandelt, laat Kranendonk volle recht wedervaren aan de kath. dichters, die ongetwijfeld in de literatuur na '80 een goed figuur maken. Na gewezen te hebben op de „eigenaardige” herleving van het Katholicisme, dat sterker scheen te worden naarmate de materialistisch-wetenschappelijke wereldbeschouwing veld won, brengt hij hulde aan de gedichten van hem, dien hij den meest begaafden woordvoerder noemt van dit moderne Engelsche Katholicisme: Francis Thompson, en bespreekt op uitnemende wijze diens voornaamste meesterwerken.

Na hem noemt hij den bekeerling Coventry Patmore, Lionel Johnson en Alice Meynell.

't Spreekt van zelf, dat het grootste gedeelte van het boekje gewijd is aan romans en novellen. Geen wonder ook als men in aanmerking neemt, hoe in het vorige jaar niet minder dan 50.000 in het Vereenigd Koninkrijk — Amerika nog niet meegerekend — zijn verschenen.

Het is zeker moeilijk in deze massa den weg te vinden, wij zullen het dan ook maar niet beproeven. In groote lijnen hebben wij hier aangegeven, welken weg de Engelsche letterkunde heeft afgelegd, na het zoo belangrijke kenteringsjaar 1880. Veel moest natuurlijk onvermeld blijven, hetgeen door Klarendonk uitvoerig behandeld wordt en nauw verband houdt met de literatuur; zooals: sociale problemen, letterkundige geschiedenis, tooneel, waarvan hij ook lezenswaardige overzichten geeft.

Voldoende blijkt echter uit alles, dat heden ten dage de quantiteit van het „drukwerk” verre de qualiteit overtreft, dat er wel talentvolle mannen en vrouwen zijn, die belangwekkende boeken schrijven maar dat groote namen als die uit het gouden tijdvak van Victoria — Dickens, Thackeray, Elliot ten eenen male ontbreken.

Engelsche Romans.

Baines (Guthbert) *The Down Train* (288) 7 sh. 6. Arnold.

Het is een vermakelijk boek, vol humor, onschuldige satire en grappigheid. Een liefdeshistorietje is de draad, die de reeks geestigheden aaneen rijgt.

Benson (A. C.) *The House of Menerdue* (368) 7 sh. 6. Heinemann.

Lord Helford, die gescheiden leeft van zijne vrouw, vertoeft bij zijn bloedverwanten Mevrouw Davenant en hare dochter Molly. Liefde tusschen Molly en Helford. Zij erkennen de moeilijkheid der situatie, en de moeder van het meisje heft waarschuwend haar vinger. Dan stelt zijn eigen vrouw Lord Helford voor, „het samenleven te hervatten en allen komen tot de overtuiging, dat zij inderdaad de beste vrouw voor hem is. Molly vindt haar geluk in het huwelijk met een Anglikaansch geestelijke. De grootste, wellicht de eenige verdienste van het boek, zijn de karakterteekeningen.

Carleton (S.) *The Forest Runner*. (268). 7 sh. 6. Melrose.

Een knap verteld en boeiend verhaal uit den tijd dat de Franschen nog meester waren van Quebec en het Noorden van Canada. John Sark, de moedige woudlooper, bij zijn oom op Fort St. Anne, ontvangt van een Indiaan de waarschuwing, dat een stam op het punt is in opstand te komen. Een Franschman en zijn mooie dochter worden geherbergd in het fort, dat wordt belegerd. Later blijkt dat alles het werk is van een zekere dame in Quebec, door Sark doodelijk beleedigd. En de waarschuwend Indiaan evenals het mooie fransche meisje

zijn haar werktuigen. Maar deze laatste, door de liefde scherpzinniger geworden, komt tot een geheel ander inzicht. Goede ontspanningslectuur, maar niet voor de jeugd.

Clarke (Isabel C.) *The Villa by the Sea*. (334). 7 sh. 6. Hutchinson.

Een roman met katholieke strekking. Donald wordt bij den dood zijner moeder aangenomen door den kinderlozen lepidopteroloog (vlinderverzamelaar) Har-mett en zijn hoogst onsympathieke vrouw Anita. Zoodra Donald meerderjarig is, bezoekt hij in Engeland zijn neef, een baron, wiens titel hij erven zal. Hij verliefd op diens dochter, voert haar mee naar Italië, naar het huis van den lepidopteroloog, waar het kind bijna vergiftigd wordt door Anita. De overleden moeder van Donald was een katholieke en wij zien hoe haar zoon, wiens pleegouders wel gezorgd hebben hem niet op te voeden in het katholieke geloof, op weg is zelf de waarheid te ontdekken.

Hill (Headon). *The great Bluff*. (304) 7 sh. 6. Ward Lock.

Hill is een schrijver van avonturen en politie-romans. In dit laatste boek verloochent hij zijn liefde niet. Van uit zijn oud kasteel strijdt hij heel braaf voor drankverbod, maar in het geheim voert hij minder onschuldige dingen uit, waarbij hij een man, die twee vrouwen heeft getrouwd, dwingt zijn werktuig te zijn. Verder volledig apparaat: valluiken, verschijningen, vliegmachines, doodslag en vergiftiging. Dus: sensatielectuur.

Mackenzie (Compton). *Coral*. 7 sh. 6. Cassel.

Een vervolg op *Carnaval* (1912), de geschiedenis van eene balletdanseres, die dwaze dingen zegt over godsdienst, vrije liefde, enz. Dit vervolg is minder realistisch, maar ook minder waarschijnlijk. Frank, de zoon der vrouw, die unfair werd behandeld door Avery, krijgt de dochter lief van dezen man. Hij is een eenvoudig chauffeur, zij een van de „smart set”. Zoodra Frank de droeve geschiedenis kent zijner moeder komt er iets wreeds in zijne liefde. Hij heeft er genoeg in het verfiende meisje te temmen en haar te doen beloven weg te loopen van haar vader, met haar familie te breken en zijn nederig lot te deelen. Het boek is voor rijpere lezers.

■ ■	WAT ANDEREN SCHRIJVEN	■ ■
-----	-----------------------	-----

UIT BOEKEN EN BLADEN.

De Redactie van *Die Schöne Literatur* (April) roept hare lezers een „Vorsicht” toe en waarschuwt tegen het uitschrijven van prijzen door kleine tijdschriften en opkomende uitgevertjes. Het Weener tijdschrift *Kultur* geeft 10 prijzen voor „die beste kulturelle Novelle” (Weis der Teufel, was das ist!), prijzen die niet eens een fatsoenlijk honorarium vertegenwoordigen. En bovendien, alleen de eerste prijs wordt in geld betaald, de 9 andere in . . . boeken. Verder moet de prijswinnaar gedurende een kwartaal zich abonneeren op de „Kultur”!

Wij zullen niet zeggen dat het oplichterij is, maar een „Bauernfang”, we zeggen het de Redactie na, „een boerenbedrog” is het

zeker. En bij ons is men ook begonnen met dat soort „Kwattasoldaatjes” in de literatuur. Natuurlijk terwille van „de goede za(a)k” —!

J a n v a n L u m e y (een parapluie om den echten man: M r J. J. F o c k droog te houden en te verbergen) heeft geschreven zijn *Italiaansche Impressies*. Ik vind aardige beschouwingen in dit boek, bijvoorbeeld in het hoofdstuk „Klassieke en moderne Kunst”, waaruit ik met instemming het volgende citeer:

„Het was in de negentiende eeuw waarlijk niet een voorrecht om kunstenaar te zijn — men behoorde tot de kaste der paria's en werd uitgestooten. Er waren er enkelen — de sterksten — die de openbare meeninig poogden te bewerken. Zij begonnen sociale denkbeelden te illustreeren en te propageeren, en trachtten zich op die manier nuttig te betoonen. De litteratuur veranderde van aard, kreeg een meer polemisch karakter; er ontstond een zoogenaamde tendenzkunst.

Maar de meesten, die zich zwakker voelden en hoogmoediger dachten, kozen een wijzere partij. Zij betaalden de sceptische wereld met gelijke munt, keerden zich af van het publiek en spraken van een vergeestelijkte kunst, die alleen door ingewijden kon worden verstaan. Door het stoffelijke te vermijden ontkwamen zij tevens aan de controle der menigte, die hen immers toch niet begrijpen kon. Zoo vermochten zij allen twijfel bij zichzelf te onderdrukken en stelden zich op een verheven onaantastbaar standpunt.

Er zijn tallooze vormen, waarin zulk een neiging tot vergeestelijken zich uiten kan. Ik kende iemand, die bezig was een bundel poëzie te schrijven. Daar ik belangstelling toonde, legde hij mij zijn papieren voor, zoodat ik de verschillende stadia, die zijn werk doormaakte, naspeuren kon. Aanvankelijk bleken de gedichten beknopte prozaverhalen te zijn geweest. Later schrapte de schrijver elk woord, waarvan hij vreesde, dat het de stemming verstoren zou. Hij was bang voor woorden, verklaarde hij, omdat zij de idee nooit zuiver konden weergeven. Op die manier werden de opstellen belangrijk ingekort en daar zij nu als proza niet meer te genieten waren, moesten zij tot verzen worden bevorderd. Hiertoe schreef de auteur telkens twee of drie woorden op een aparten regel en trachtte door cursieve letters, accenten, leestekens en stippeltjes aan het geheel een bijzonder cachet te geven. In de drukproeven werden tenslotte geheimzinnige veranderingen aangebracht, wat de plaatsing der fragmenten ten opzichte van elkander betrof. En zoo verscheen het boek. 't Was het meest impotente werk, dat ik ooit onder de oogen kreeg.

Er zijn schilders, die in denzelfden trant plegen te arbeiden. Zij ondervinden zulk een angst voor de stoffelijke materie, dat zij de verf liefst heelemaal verwaarloozen en ook het potlood alleen met de uiterste bescheidenheid hanteeren. Zij bepalen zich tot strakke lijntjes en stugge vierkantjes, die natuurlijk wonderschoone fantasieën moeten verbeelden, maar die nu eenmaal voor een nor-

malen toeschouwer niet meer dan onsamenhangende strepen en figuren kunnen beteekenen".

Lijkt toch ook wel wat op boerenbedrog, vindt u niet?

Jammer dat wij dit boek van Mr. F o c k, waarin meer gelukkige ideeën zijn te vinden, niet kunnen aanbevelen, omdat de schrijver in het hoofdstuk „Il Poverello" over Sint Franciscus („de opstandige, de ketter, die de Pauselijke macht te Rome aan het wankelen bracht!) zulke domme dingen vertelt, dat men er om huilen moet.

In *De Hollandsche Revue* (April) wordt de dichtbundel van Bruning: *De Sirkel* genoemd „een nieuw tijdschrift", wat volgens de beste kenners van poëzie geheel onjuist is.

De dichter van *De Sirkel* heeft in het April-nummer van *Roeping* met een vierde artikel zijne beschouwingen over *Strindberg's Damaskus-trilogie* besloten. Hij heeft van zijn onderwerp eene niet-opervlakkige studie gemaakt, maar de resultaten zeer subjectief weergegeven.

Eigenaardig is het dat H e n r i B r u n i n g geen lectuur heeft kunnen vinden over *Nach Damaskus*, die ook maar het geringste beteekende.

Hij noemt Herman Esswein: „August Strindberg im Lichte seines Lebens und seiner Werke" en voegt er aan toe: „Deze studie is wel de beste der hier geciteerde. Zeer eenzijdig echter, wordt het karakter tusschen Strindberg's ideeën en het drama-zelf niet gelegd, zoodat de verwickelingen van het drama en daarmede het drama-zelf weinig of niet verklaard wordt.

Van C. D. Markus: „Strindbergs Dramatik" heet het: „Deze auteur (die een kei van $\pm$ 500 pg. schreef), de groote lijn niet kunnende achterhalen, verklaart nu ieder gevalletje op-zich. U begrijpt tot welke nonsens deze heer moest komen".

Het boek van Dr. Proost krijgt deze „atra nota" op het schutblad: De klakkeloosheid van het wetenschappelijk mens is beneden alle peil. 't Enig-goed in dit boek is het zeer fijne Strindberg-portret dat erin staat afgebeeld. Dat heb ik er dan ook met de grootste zorgvuldigheid uit verwijderd, en, nadien, het boek opgeborgen".

Bij Frans Coenen en zijn studie over Strindberg leest men: „Wij hopen op deze stompzinig-glimlachende gentelman „der das Leben *gesehen* hatt! elders nog eens indringend terug te komen. Zijne *studie* behoort tot het meest belachelijke dat ooit over Strindberg geschreven werd".

En „Modernen" van Poelhekke wordt abgefertigt met „dit vulgair geschrijf kunnen we 't beste stilzwijgend voorbijgaan".

We zullen niet zeggen, dat deze kritiek er naast is, maar we vragen: is er dan vóór de beschouwing van H. B. absoluut niets goeds over Strindberg geschreven?

Het Roode Sein.

Wij hebben medegedeeld dat onder dezen titel gewaarschuwd zou worden tegen verborgen gevaren in de boekenwereld. De medewerking van lezers die iets ontdekken mochten, wordt dankbaar aanvaard en in dat gevoel van erkentelijkheid, drukken wij hier in hun geheel of gedeeltelk een paar briefjes af.

„Z.E.P. Mag ik hiermede uwe aandacht vestigen op het dezer dagen verschenen jongensboek *Karl May: Matavase, de Vorst der Rotsen*. Uitgever: A. Schoonderbeek, Laren.

Dit boek is opgenomen in de bekende „May-Serie”, en zeilt, figuurlijk gesproken, dus binnen onder een bekende vlag, in dit geval echter onder valsche vlag. Bij lezing krijgt men de overtuiging, dat dit boek volstrekt geen echte „Karl May” kan zijn. In de echte Karl May's toch is het streven der hoofdfiguren mensche-lievendheid, ridderlijkheid en komt in 't verhaal de zedelijkheid niet in het gedrang. In 't onderhavige is schering en inslag moord, moord en nog 'ns moord. Het boek is bovendien beslist immoreel. Pagina 246 en volgende hoofdstukken beschrijven een geraffineerden toeleger van 'n valschen graaf en zijn factotum om een onschuldig meisje te verleiden, dat door middel eener advertentie in de woning van den graaf wordt gelokt. Een slaapdrank zorgt verder voor weerloosheid. Het misdrijf heeft plaats en 't onschuldig slachtoffer, na tot bewustzijn te zijn gekomen van wat met haar geschied is, tracht zich door een messteek van 't leven te berooven, enz.

Daar 't boek eerst eenige dagen geleden verscheen, zoude u 't wellicht eerst later onder de oogen krijgen en aangezien een tijdige waarschuwing hier misschien ernstig kwaad kan voorkomen, heb ik gemeend dadelijk bovenstaande tot uwe kennis te moeten brengen. P.

(P.S. Waarvoor wij dankbaar zijn. Uit het relaas blijkt genoeg, dat dit geen goed jongensboek is. Of het werkelijk niet van Karl May is, durven wij niet uitmaken. Want de Indianen-verhalen van May mogen (in de bewerking) goed zijn, van zijn Reisavonturen zijn er vele ongeschikt en bevatten wel elementen als de boven gesignaleerde. A. C.)

* * *

Wij ontvangen de mededeeling dat in *De Canneheuveltjes in Holland* van O v i n k—S o e r het 23ste hoofdstuk om godsdienstige overweging volstrekt is af te keuren en het boek voor onze jeugd ongeschikt maakt.

Wij hebben dit hoofdstuk gelezen en erkennen dat de schrijfster zich niet gelukkig uitdrukt. „De Meester” moet klaarblijkelijk „De Stem des gewetens” beteekenen, [zooals wij dat ook wel zeggen: „het kloppertje in de borst”. De bijvoeging, dat de groote menschen zich daar zoo gemakkelijk van af maken en er niet meer naar luisteren, heeft dan niets verwonderlijks, wel overdrijving. Zooals het er nu

staat, is 't mogelijk, dat de kinderen in de war worden gebracht. Wij stellen schrijfster of uitgever voor in het bewuste hoofdstuk een paar woordjes te veranderen, zoodat alle bezwaren kunnen vervallen.

* * *

In *Ons Eigen Blad* van 15 April staan een paar opmerkingen over Jeugdlectuur, die beslist niet gezond zijn. De geachte Redactie voegt er een paar woorden aan toe, die lijnrecht met de waarheid in strijd komen. Wij hopen in een volgend nummer van *Boekenschouw* of (en) in *Ons Eigen Blad* er op te kunnen wijzen, dat deze methode niet onschadelijk is. RED.

	ROMANS EN VERHALEN	
---	---------------------------	---

voor de moreele waardeering stelt A. Gielen S. J.
zich persoonlijk verantwoordelijk.

A h o (J u h a n i). *Met Stoom vooruit. Een Finsche vertelling.* Vertaald door D. Logeman—Van der Willigen. (146). f 2.50. H. Honig, Utrecht.

Matti en Lisa gaan voor het eerst een spoortrein zien. Hun ongeloovigheid, als ze hooren, dat er zoo iets kan bestaan, hun naieve bewondering als ze den trein zien, hun angst en latere vroolijkheid als ze meerijden wordt wel wat lang, maar soms niet onaardig door Aho beschreven. Waarom er ook dat laatste deel nog bij moest, waarin ons verteld wordt hoe Matti door een medereiziger dronken wordt gevoerd, begrijp ik niet. Daar ligt nu geen zweem van grappigheid in; 't is veeleer wat zielig. Veel heeft overigens dit boekje niet om het lijf.

B e r e n d (A l i c e). *De Reis van den Heer Sebastiaan Wenzel.* Vertaald door Chr. Oudemans. (187). f 1.50. Geb. f 2.50. A. Schoonderbeek, Laren.

„De meeste menschen moeten werken om te kunnen eten, eten om weer te kunnen werken en zoo brengen ze met zorg, moeite en een beetje geluk de dagen, die hun toebedeeld zijn, door”.

Voor den heer Sebastiaan Wenzel gold deze regel niet, geldt ten minste niet meer op het oogenblik, dat de lezer met hem kennis maakt. Hij was vroeger een eerzame klerk, die in zijn vrijgezellenhart sybarietische wenschen kweekte: een eigen huisje met vuurroode geraniums, echt lederen clubfauteuils, smakelijke schoteltjes, enz., enz.

Op de verwezenlijking zijner droomen had hij wellicht lang kunnen wachten, als een rijke tante hem niet had uitverkoren tot haar eenigen erfgenaam, omdat zij neefje eens een speld had zien oprapen en daardoor een goede opinie had gekregen van zijn financieel beleid.

Hij heeft nu zijn huisje en leeft als een zelfzuchtig celibatair, belust op de krant en de voortbrengselen der keuken, bang voor vrouwelijke wezens en nog angstiger voor zijn gezondheid. Die laatste zorg is zelfs oorzaak, dat hij een buitenlandsche reis gaat ondernemen, bij welke gelegenheid hij zijn hart verliest aan een lief meisje. Maar lieve meisjes kunnen in haar onschuld soms erg ondeugend zijn; en dit kind vertelt hem dat zij gaat trouwen met een assessor en dat de eenzaam achterblijvende mama een schat van een huisvrouw zou zijn voor Sebastiaan Wenzel.

Dan neemt hij de vlucht naar zijn rustig huisje in de volksstraat, waar de menschen hem „den rijken meneer” noemen. Zijn krant, zijn schoteltjes en zijn pantoffels worden weer de ziel van zijn leven. En zijn eenige goede daad is, dat hij dood gaat en zijn erfgenamen gelukkig maakt.

Het is een onderhoudend, ironisch en humoristisch boek.

Bruggen (Carry van). *Het Huisje aan de Sloot*. (228). 5de druk. f 3.50. Mij. voor Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam.

Wij hebben dit boek al meer dan ééns in ons Maandschrift besproken en wijden daarom aan dezen druk slechts een enkel woord van herinnering.

Men behoeft de allereerste bladzijden maar te lezen om te voelen, indien men het nog niet wist, dat men hier te doen heeft met een schrijfster van groot talent.

„Een licht-benevelde achtermiddag in het laatst van de zomervacantie en het negenjarig tweelingpaartje in roerlooze aandacht gebogen over het wrakke hekje van de trage troebel-groene sloot.

Geen geluid... dan alleen, ergens dichtbij, het zoete fleemen van een vogeltje... en, ver weg, drie dompe, korte stooten: de afscheidsroep van een boot, die het haventje verlaten gaat, de eindlooze zeeën tegemoet.

Het jongetje, het meisje, onwetens bevangen door alles rondom, dat als lauwe dauw ingaat tot hun wijd-open zieltjes, zonder dat ze luisteren, zonder dat ze zien het verre en het dichtbij... het fleemende vogeltje... en de afscheidroepende boot en het ritselen in de vlierstruik en de beslagen, bonte hemel oneindig boven hun kleine lijven, en nog eenmaal dezelfde hemel aan hun voeten, als een duizeldiepe kom vol bleek, bevend licht, onder in de groezel-groene sloot... het jongetje, het meisje zien in hartbevangen aandacht naar het achterhuisje aan de overzijde.

Daar..., onder het wrakke schuurtje, in donker, tusschen de donkere paaltjes, waarop het is uitgebouwd over het water... een halve meter hoog en niet breeder... daar is het rattenpaleis. Het water ziet er akelig zwart... maar één rilling van staart of poot... en het leeft er van zilveren krónkels, van grillige, glanzende alen en krakelingen. De zwarte paaltjes, glibberig en vol slibberig watergewas, zijn de pilaren, het watervlak hun zaal en vloertapijt, en zwembassin. Daar is het ratten-paleis..., daar woont de heele donkere bende. Wat is het alles wonderlijk en ze kunnen het haast niet dragen..., ze weten ineens, allebei tegelijk er even van te zuchten, en kijken elkaar dan glimlachend aan, maar ze zeggen niets...”

Is dat niet een wonder van fijne observatie en levendige weergave. En zoo is het in al deze schetsjes: Carry van Bruggen ziet met de oogen van een schilder en waar zij kinderen ontmoet met de oogen eener moeder.

Een schilder, die de warmste kleuren op zijn palet heeft; een moeder, die vertellen kan wat zij zag en ondervond. Al deze schetsen van Joodsch kinderleven, aandoenlijk als *De Vleiende Belediging* —, ondeugend als *Brood Borgen* — goedmoedig satiriek als naar *Amerika*, zijn prachtstukjes. Zelfs onze onbekendheid met het Joodsche leven en Joodsche terminologie zijn niet in staat onze doorlopende bewondering te stremmen.

Psychologisch en stilistisch is het fijn werk.

Burman (Rolf). *Een Zondagskind* (423). f 3.90. Geb. f 4.90 Allert de Lange, Amsterdam.

De jonge Mr. Arnold Duvilliers van Naemen wordt beheerscht door den harts-tocht voor het spel. Hij is een termijndobbelaar, verdwijnt periodiek om ergens in het geheim zijn geluk te beproeven, en verschijnt dan weer ten tooneele, zorgeloos en beminnelijk als altijd.

Maar dat duurt niet. Op een goeden dag heeft hij meer verloren dan hij bezit en hij gaat zich zelf aangeven wegens verduistering van hem toevertrouwde gelden. Hij wordt veroordeeld tot twee jaren en in de eenzaamheid kan hij nadenken over het vreeselijk lot, dat hij door zijn schuld over de familie heeft gebracht. Zijn vader sterft aan een beroerte, zijn oudere broer geeft zijn positie op en wordt klerk in den Haag, het huwelijksgeluk zijner oudste zuster wordt verduisterd, wyl haar man met verachting spreekt van „zoo'n familielid”, de verlovings van zijn lieve jongste zus springt af.

En als hij in vrijheid komt, kan hij als gereclasseerde nergens een betrekking krijgen. Vrienden, die hem trouw bleven, nemen hem op in huis en doen wat zij kunnen voor den gebroken man. Na tal van vernederingen en mislukte baantjes begint er licht te dagen. Maar z'n levenslust is weg; hij wil boeten voor zijn zonde en al wat hem nog aan geluk te beurt valt, aanvaardt hij als onverdiend en noemt zich zelf een Zondagskind. Zelfs valt er een prijs van 60.000 gld. op een lot, dat men hem heeft gegeven, en hij is nog in de gelegenheid een zijner vroegere vijanden te redden van den ondergang. Dan blijft hij plotseling dood, terwijl hij nog stamelt: „zoo is het goed”.

Het boek heeft een goede, zedelijke strekking; heeft, gelukkig, geen of weinig letterkundige waarde, en is geschreven in goed verstaanbaar Nederlandsch, zoodat iedereen het lezen kan.

Claes (Ernest). *Het Leven van Herman Coene*. Het Kind. (255) 20 fr. N. V. Standaard, Brussel.

Ik vind dit een kostelijk boek. Het verhaalt van taaie boerentrots en stugge veete, van zachten vrouwenaard en zorgeloos kinderleven.

Wat Ernest Claes met het grootste meesterschap heeft behandeld, zou ik moeilijk weten te zeggen, indien ik voor de keuze werd gesteld. De steenharde Peter Coene, boer van de Donkelhoeve, die er zich op verheugt dat het laatste stuk grond van den landheer, die eens zijn grootvader beleedigde, in zijn bezit zal komen, lijkt zoo weggelopen uit de werkelijkheid naar dit boek. Maantje, zijn klein, onbewust kindje, is een zusje van Streuvels Prutske en men voelt

hoe de schrijver met groote voorliefde dit figuurtje en zijn kleine wereld heeft bestudeerd evenals hij met Sepke deed, den verrukkelijken bengel van arbeider Sander.

Ernest Claes is een van de weinige schrijvers, dien men niet leest uit nieuwsgierigheid naar de lotgevallen zijner personen en de ontwikkeling van het verhaal, maar om het karakter, de typeering, het wezen der personen. Ook al staan zij alleen op het tooneel en stukt de handeling, wij denken er niet aan te vragen naar den voortgang van het verhaal. Zij boeien op zich zelf door hun persoonlijkheid.

Dat ongewone talent van persoons-uitbeelding vonden wij reeds in *Bei Uns in Deutschland*, sterker nog in *De Witte*, maar het volkomenst en veelzijdig ontwikkeld in *Het Leven van Herman Coene*, dat wij allen, die werkelijk iets moois willen lezen, van harte aanbevelen.

l'Ermite (Pierre). Hoe ik mijn Kind gedood heb. (248). f 1.25, Geb. f 1.90. Van Munster, Amsterdam.

Dit is de roman van Pierre l'Ermite (l'abbé Edmond Loutil), waarnaar de film is gemaakt, welke over eenige dagen in Amsterdam zal worden vertoond, naar men ons verzekert, in tegenwoordigheid van den schrijver. Het verhaal toont de dwaasheid van ouders, die de geestelijke roeping van hun kinderen uit wereldsche motieven tegenwerken en hen ongelukkig maken naar de ziel. Een roman, dien wij van ganscher harte alle ouders aanbevelen, met de zekerheid dat de lezing hun goed zal doen.

Fabian (Warner). Vlammeende Jeugd. (350). f 2.50. Koloniale Boek Centrale, Amsterdam.

De gekleurde omslag van het boek belooft niet veel goeds: een canailleuze vrouwefiguur, ontbloot tot onder de borsten, in de eene hand de sigaret, in de andere een glas champagne en hoog in de lucht haar wapperende, gloeiende haardos.

Het voorwoord stelt niet gerust: de schrijver deelt mede dat hij onder pseudoniem schrijft, een medicus is, en in die kwaliteit de moderne vrouw het best kent. En hij draagt zijn roman op „aan de vrouw van dezen tijd, rusteloos, verleidelijk, hebzuchtig, ontevreden, sensatie zoekend, bandeloos, ziekelijk, egoistisch, intelligent, onopgevoed, wellustig, toegevend aan blinde instincten en perverse grillen, slap van geest, ijdel en neurotisch, aanbieder van vergulde goden op geparfumeerde altaren, passende metgezel voor den gejaagden, zorgeloozen, cynischen man van deze eeuw — —”.

En dan opent hij de diergaarde. Wij maken kennis met zoogenaamde vrouwen, die zich stomdronken drinken, zich overgevend aan den eerste den beste, met de grootste gemoedskalmte spreken over abortus, met hun mannelijke partners een bal arrangeeren zonder eenig kleedingstuk enz. enz.

Ik mag niet langer rondleiden in die kringen. De lezer is gewaarschuwd. Het is werkelijk een dierentuin en het stinkt verschrikkelijk bij de kooien.

Finn (Francis) Op den Loop. Roman uit den Sinn-Feinersoorlog. (186) f 1.50. N. V. Leeslust, Antwerpen.

Wij leeren uit dit verhaal dat de Sinn Feiners lang niet zoo verschrikkelijk waren als de kranten ons wilden wijs maken; dat een jonge captain van een footballclub, die de reglementen van het spel op z'n duimpje kent, soms nog heel wat kennis kan opdoen van de Tien Geboden en het onderhouden daarvan; dat Francis Finn voor jonge menschen zóó onderhoudend weet te vertellen, dat ook de ouderen er stil bij komen zitten en luisteren tot het einde met de grootste voldoening.

Glyn (Elinor). *De Levensloop van Katharina Busch*. (320). f 1.50. A. Bruma, Utrecht.

Het is een cynisch boek over een cynische vrouw, die alle middelen goed vindt om haar doel te bereiken. Zij is een meisje uit den burgerstand en, ontevreden met haar lot, wil zij hoogerop. Als typiste op een kantoor van geldschietters, leert zij een jongen Lord kennen, die haar voorstelt met hem voor eenige dagen naar Parijs te gaan. Dat geschiedt, en *niet* in eer en deugd. Zij heeft hem lief en hij zou haar tot zijn maitresse willen maken, hetgeen echter niet met haar plannen strookt. Zij wil zich een wettige, en als het kan een hooge plaats verwerven in aristocratische kringen. Zij schrijft hem dus af, zegt haar betrekking op en wordt secretaresse bij een even cynische gravin. Leergierig bestudeert zij de manieren van haar omgeving, zoodat zij spoedig leert zich als een lady te gedragen. Alle pogingen om haar in een liefdesspel te verwickelen wijst zij kranig van de hand. Niet uit moreele overwegingen, maar omdat zij dat in strijd acht met haar eierzuchtige plannen. Doch de verliefdheid van een man, die zij aanwakkert zonder in het minst toe te geven, gebruikt zij toch als middel om haar doel te bereiken. Eindelijk ontvlamt (met behulp der gravin) een hertog voor het meisje en vraagt haar ten huwelijk. Met de grootste oprechtheid en koelbloedigheid vertelt zij hem haar Parijsch avontuur, en de verliefde man, die eerst bleek om den neus is geworden, vindt het ten slotte een geval waar hij over heen kan. Zoo wordt de berekenende Katharina hertogin en heeft haar levensdoel bereikt.

Aanstoot gevende beschrijvingen ontmoette ik niet in het boek; maar het geheel ergert mij dóór zijn doodelijke amoraliteit. En het maakt den indruk, als wilde de auteur bewondering wekken voor Katharina en de wijze waarop zij haar levensloop afbakent.

Hutchinson (A. S. M). *Tot Inzicht gekomen?* Vertaling van Chr. Moresco-Brants (3.20) f 2.90. Geb. f 3.75. Van Holkema & Warendorf, Amsterdam.

Het moet gemakkelijker zijn een verslag te geven van een Amsterdamsche melk-gemeenteraadsvergadering dan van dit boek. Dáár weet je wat er aan de orde is en ben je voorbereid; hier, bij Hutchinson, moet je zelf uitzoeken wat de man bedoelt. En hij maakt het niet gemakkelijk! Of liever, laat ik maar dadelijk eerlijk bekennen, op de laatste bladzijde wist ik het nog niet precies. En ik vermoed, dat de schrijver in hetzelfde geval verkeerde, toen hij een vraagteekening zette achter den titel.

Mijnheer Wriford heet „een der gelukkigeen”, want hij is gezien als redacteur, verdient een macht geld met zijn boeken. Maar zijn familieleden, die nooit genoeg hebben, sporen hem aan tot steeds meer ingespannen arbeid, totdat hij zenuwziek wordt. Hij tuimelt in het water en wordt gered.

Dan maakt hij kennis met „een der vroolijken”, een zwerver, die een broer van Uilenspiegel had kunnen zijn, en met wien hij op stap gaat en allerlei dolle

streken uithaalt. De buitenlucht en de lichamelijke arbeid hebben hem gemaakt tot een sterken kerel, maar Puddlebox, de vroolijke bedelaar, houdt vol, dat zijn metgezel nog altijd „behekst” is.

Om zijn vriend te redden, als hij op het punt staat te verdrinken, offert Puddlebox zijn leven. En Wriford staat weer alleen. Komt hij in het ziekenhuis tot inzicht? Hij erkent dat hij „in den ouden tijd” slaaf was geweest van zijn verstand, zijn verstand over hem geheerscht had. In het nieuwe leven had hij gemeend de vreugde te vinden door slechts lichamelijk te leven... Hij had twee levens geleefd: eerst het leven, dat niet van hemzelf geweest was, maar had toebehoord aan de anderen; toen het leven dat uitsluitend en alleen van hem geweest was. Beide vruchteloos. Was het geheim, dat tot het geluk voerde, ergens anders?

Hij wordt assistent bij een onderwijzer; kostganger van een loodgieter en... verliefd op het jonge meisje in huis. Maar hij is bang voor de banden van het huwelijk en stelt haar omzichtig voor: vrij met hem te leven, wat zij doodsbetroefd en vol schaamte afwijst. En dan gebeurt het dat zij uitglijdt. Hij wil haar vasthouden, maar ziende dat zij hem mee zal sleuren, laat zij hem vrijwillig los. Een invalide voor heel haar leven waarschijnlijk. Dan komt hij tot inzicht. Hij hoort de stem, die hem veroordeelt als een blinde dwaas en hem leert dat geluk alleen in opoffering te vinden is.

Krasnow (Peter). *Van den dubbelen Adelaar naar het Roode Vaandel* (1894—1921). Roman in drie dln. — Tweede deel. — J. C. v. d. Muyzenberg, Den Haag.

Het tweede deel van dit belangrijke werk is nu verschenen. Het eerste deel eindigde bij het uitbreken van den oorlog. Dit bevat de geschiedenis van Rusland gedurende den krijg. De hoofdpersoon Sablien, nog geheel onder den indruk van den dood zijner vrouw, meent dat deze oorlog een uitkomst zal zijn voor zijn land. Hij strijdt dapper, maakt schitterende promotie, maar ziet de revolutie naderen. En hij vraagt: waartoe deze menschenlaching voortgezet. Zijn eigen zoon is gevallen, zijn huiselijk leven verwoest, zijn achting voor de keizerlijke familie verdwenen. Hij twijfelt aan God en Voorzienigheid. Een Pope verklaart hem, dat de uitlegging van het Evangelie door Tolstoi de geesten heeft vergiftigd. De woorden van den schismatieken Pope nemen wij niet allemaal voor goedemunt, maar in hun geheel komen zij neer op het „alles herstellen in Christus”.

De schrijver voert ons ook te midden der verbannen nihilisten (in Zwitserland) — de latere Bolsjewisten. Hun moorden, beestachtigheden en cynische theorieën doen ons huiveren. Deze tafereelen maken het ernstige en goed bedoelde boek van Krasnow tot zeer voorbehouden lectuur.

Op het einde van dit deel is de revolutie uitgebroken, kort na den moord op den fel gehaten Raspoetschin. Het derde deel zal ons voeren in de hel der Sovjets.

Porter (Eleanor). *Zus Sannie* (319) f 2.50 J. Philip Kruseman, Den Haag.

Een uitstekend boek voor jongedames, ofschoon oudere, wier smaak niet door mode-lectuur is bedorven, het ook zullen waardeeren.

Zus Sannie is de „steunpilaar” van het huisgezin na moeders dood. Een egoistische broer en zuster, een zieke vader vertrouwen op haar; zij moet elkeen raden, moet alles „kunnen”. Daarbij geeft ze elken dag les om het verarmde gezin op peil te houden.

Zij heeft muzikaal talent en droomt er wel eens van, een zaal vol ademloos luisterend publiek tot uitbarstende geestdrift op te voeren.

Een beroemd violist komt in Gilmoreville, de plaats waar de Gilmore's na hun bankroet zijn gaan wonen. Hij wordt geaccompagneerd door Sannie, bewondert haar en raakt onder haar bekoring, maar zwijgt omdat hij weet, dat zij gaarne een groote kunstenaarssse zou worden en hij haar plan niet in den weg wil staan.

Broer en zuster zijn getrouwd, vader is overleden, haar baan is vrij. Maar toevallig spreekt ze met een beroemde pianiste, die haar vertelt dat alle roem en toejuichingen niets zijn in vergelijking met het heerlijk gevoel voor een vrouw, dat „iemand haar noodig” heeft. Dat maakt indruk. Sannie verandert van besluit en zal haar zuster May, die moeilijk buiten haar kan, gaan helpen. Den violist komt dit ter oore en hij haast zich zulk een juweeltje van een vrouw voor zich te veroveren.

Querido (I s.). Menschenwee. Roman van het Land. 4e druk. 546). f 4.25. Mij. voor Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam.

Wij schreven indertijd een uitvoerig artikel over *Menschenwee* en deze vierde druk bewijst wel, dat de lezers dit lyrisch naturalisme niet moe zijn geworden. In de beschrijvingen van Querido heerscht vaak een overdaad, die wij gaarne getemperd zouden zien; en in de gesprekken van zijn meiden en kerels eene uitgelatenheid, welke meer overeenkomt met de oostersche welbespraakt-heden van den schrijver dan met het karakter der beschrevenen. Maar met dit al is *Menschenwee* een knap stuk werk. — Ouë Gerrit, de kleptomaaan, Kees de strooper, het ijdele Geurtje, dat een mijnheer met manchetten wil trouwen, de reuzige Rink bij den Jutskop, het zijn allen figuren met meesterhand geteekend. En het is jammer, dat de woeste passie en liederlijkheden der kermisgangers op zulk een scabreuze manier worden uitgebeeld, dat het een streng voorbehouden boek wordt.

Rider Haggard (H.) 's Werelds Begeeren. (282). f 1.50, geb. f 2.25. W. de Haan, Utrecht.

Rider Haggard is een fantast en zijn verhalen zijn over het algemeen berekend op lezers, die uitsluitend sensatie zoeken. Met werkelijkheid of mogelijkheid houdt de schrijver geen rekening. Hij maakt het wel niet zoo erg als Burroughs, maar toch erg genoeg naar onzen smaak. Er loopt door dit boek wat veel nonsens, om het maar ronduit te zeggen. En het is om de verleidingsgeschiedenis van koningin Meriamin ook lang geen onberispelijk boek.

Oedipus trekt een gouden harnas aan en gaat op last van godin Aphrodite op zwerftocht om „'s Werelds begeeren” te vinden. Hij maakt de plagen van Egypte mee, vertoeft aan het Hof van Pharao, dien hij verdedigt tegen het oproerige volk; Meriamin wordt op hem verliefd, maar hij zoekt „'s Werelds begeeren” in de schoone Helena. De booze geest verbergt Meriamin in de gedaante van Helena, en Oedipus gaat tot haar en de echte, zielsbedroefd, vindt hem bij die vrouw.

Ten slotte wordt Oedipus door een pijl der Goden gedood. Hij had „'s Wereld begeeren” gevonden maar moet het weer opgeven, omdat hij inplaats van bij de Ster gezworen had bij de Slang. — Goeie gerustigheid, wat 'n geschiedenis!

Stiemens-Hopman (M. M.). Vrouw. (126). f 1.50 Van Holkema & Warendorf, Amsterdam.

M. Stiemens—Hopman is „een doktersvrouw uit het Zuiden”, zooals zij de sporadische schetsen in het Handelsblad onderteekende, en schrijfster van „Meisje”, gelijk het titelblad van dit boek herinnert.

Van Meisje hebben wij gezegd, dat het vriendelijk was en lief, maar wat precieus en zelfs sentimenteel hier en daar. Misschien zijn we door onzen mannen-aard en door de ruigheid des levens wat vereelt geworden van gemoed, want ook Vrouw lijkt ons een tikje sentimenteel. Waarmede wij niet willen zeggen, dat er geen flinke gedachten in zouden voorkomen.

Maar ook andere, welke wij nimmer zullen aanvaarden.

In het hoofdstuk: „Dingen, waarover men niet spreekt” brengt „Vrouw” de geslachtelijke verhouding der echtgenooten ter sprake. Aanvankelijk huldigde zij in haar huwelijk zeer hooge beginselen, zeker voor de vele gehuwden te streng en ook zeker niet noodig. (blz. 1, de vier bovenste regels). Maar dan komen er weifelingen, en al wordt de veranderde zienswijze alleen vragenderwijze voorgesteld, dat geeft toch te denken:

„Tusschen mijn man en mij kan niets verkeers zijn, onze liefde heiligt alles”, zeide eens eene vrouw, die mij zeer dierbaar is, tot mij. Moet dat niet het ware standpunt in het huwelijk zijn?”

Ook vind ik de redeneeringen der schrijfster wel eens wat erg simplistisch. Als in den oorlog haar oudste zoon zich dienstweigeraar verklaart, zegt zij: „en juist door zijn liefde ontketent hij haat. De consequentie der Christelijke leer wordt door bijna niemand aanvaard”. Zóó eenvoudig is die kwestie toch niet.

Dus een boek, dat wij lezen met gemengde gevoelens. De lezing blijve beperkt tot gehuwden.

Temple—Thurston (E). *De Hoogste Wensch in de Wereld*. Vertaald uit het Engelsch door W. Roldanus. (248). f 1.50. A. Bruma, Utrecht.

Een verhaal vol geest en humor en allerkluichtigste situaties. Father O'Leary heeft in zijn kerk een kindje gevonden, door een wanhopige moeder, die voor altijd verdwijnt, daar te vondeling gelegd.

Hij brengt het aan zijn huishoudster, die vroeger wel gehuwd was, maar kinderloos bleef. Het is aardig deze twee mensen te hooren kibbelen en te zien sollen met het kind. De kleine wordt ten slotte naar een vrouw op het land gebracht, die het verzorgen zal. Na vijf jaren nemen Father O'Leary en zijn huishoudster de taak der opvoeding weer ter hand. Het wordt vermakelijk — met naijver spannen zij zich in om elkaar te overtroeven. Als een echte Ier weet O'Leary overal een antwoord op te geven, ofschoon hij voelt soms deerlijk in de klem te zitten; bijvoorbeeld, als de kleine meid hem vraagt waar de baby's van daan komen. En dan als de liefde in haar hart komt en zij onschuldige trucjes gaat uitdenken om het voorwerp van haar hartkwaal te spreken. En er komt nog veel meer bij: wanhoop, verlangen naar het klooster en eindelijke zegepraal, waardoor „de hoogste wensch” vervuld wordt.

Als jongeling heeft O'Leary ook liefgehad, maar zij, wier aandenken hij nimmermeer vergeten kan, is in een klooster gegaan. En de goede priester is op dat punt wel wat erg sentimenteel in het bewaren en koesteren van herinneringsvoorwerpen. Het verhaal is overigens onschuldig, en al heeft hij een enkelen keer den schijn tegen zich, toch geloof ik niet dat men den auteur van sarcasme verdenken mag.

Vetter (Christine). J. F.). *De Weg der Voorzienigheid*. (184). R. K. Lector-Colportage, den Haag.

Het boek wordt bevolkt door twee families: De Kusters, eenvoudige burger-

mensen, die met zuinigheid en vlijt netjes door de wereld komen; de Vermeeren, meer gefortuneerd, van wie vooral de moeder een sportje hooger meent te staan. De kinderen zijn onderling zeer bevriend en de vriendschap van Hendrik Kusters en Hanna Vermeeren groeit tot liefde.

Hendrik gaat als werktuigkundige naar Amerika, waar hij een mooie plaats krijgt; doch een ondergeschikte ontfutselt hem zijn tekeningen en zorgt dat de geschokte jongeman in een zenuwgesticht wordt opgesloten. Dan gaat de dappere Hanna Vermeeren aan het werk; reist naar Amerika, zet speurders aan 't zoeken naar haar verdwenen verloofde. Hij wordt eindelijk gevonden, maar zijn geheugen is weg. Doch ook de laatste hindernis voor een gelukkig huwelijk wordt opgeheven.

Het is een goed volksboek, zooals men van Christine Vetter kon verwachten. Ze weet ongemerkt, zonder de spanning van het verhaal te breken, heilzame lessen te geven, pleit voor goede, godsdienstige gebruiken en breekt een lans voor drankbestrijding. De drukfouten van den zetter hadden wij gaarne gemist, maar overigens vragen wij meer van dit soort lectuur voor het katholieke volk. En, als het goed gaat, laat men er dan in 's hemels naam niet minder van maken door er meer van te willen maken: literatuur.

Wagenvoort (Maurits). *Maria Magdalena's loutere Liefde*. 2e dr. f 3.50. Mij voor Goede en Goedk. Lectuur, A'dam.

Maurits Wagenvoort is een groot beschrijver, wat volstrekt niet zeggen wil dat hij een groot schrijver is. In de beschrijving ligt de hoofdwaaide en tevens het hoofdebrek van dit boek. Er wordt opvallend weinig gesproken in dezen. laten wij zeggen Evangelie-roman; ik vermoed wijl de schrijver de moeilijkheid gevoelde om Jezus en Magdalena en Judas als Jezus en Magdalena en Judas te laten spreken en niet als Maurits Wagenvoort.

Het Evangelie en de figuur van Christus zijn er met te waardeeren piëteit behandeld, ofschoon wij Wagenvoorts Christusfiguur niet kunnen aanvaarden. De schrijver is blijkbaar bij eenige rationalistische Duitsche Neu-Testamentiker te rade gegaan, maar heeft daarnaast toch het Johannes-evangelie in zijn „historischen roman" opgenomen. Christus is niet de zuivere Christus der Evangelien, de volmaakt zekere, alles wetende, alles oplossende, nooit weifelende, nooit mistastende Christus; Wagenvoort leent hem al te veel menscheijkheid. Het Messias-idee bijvoorbeeld, ontstaat en groeit langzaam in hem. Om deze reden achten wij het boek voorbehouden.

De niet beantwoorde liefde van Judas voor Magdalena is natuurlijk fantasie, een thema dat reeds vaker behandeld werd. — Hoe rijk en weelderig de auteur ook weet te beschrijven, zijn mensen zijn te weinig echt en levend, te bloed-arm om sterk te ontroeren.

Walpole (Hugh). *Levensmoed*. (432) f 3.90. Vertaling van Mevr. G. van Uildriks. J. Philip Kruseman, den Haag.

Hugh Walpole, die verleden jaar veertig werd, behoort tot de meest gelezen schrijvers. Hij stelt wel belang in het nieuwe, maar verliest de traditie niet uit het oog. Bokkesprongen vindt hij gevaarlijk, geleidelijke ontwikkeling natuurlijk. In zijn romans is een conflict tusschen een jongere en oudere generatie dikwijls het hoofdthema, en de schrijver weet dan op geestige wijze de zwakke zijden aan beide kanten te doen uitkomen.

„Een roman", zegt Walpole (in *The Future of the Novel*), „moet volgens mij eenvoudig zijn het vertellen van een verhaal over sommige mensen, die de schrijver zoo levend mogelijk maakt". En dan wil hij er een greintje filosofie bij.

In *Levensmoed* (Fortitude) houdt hij zich aan dezen regel. Van kindaf beschrijft hij het leven van Peter Westcott, die den Grijsen Mozes heeft hooren zeggen: „'t Is het leven niet, waar 't op aankomt! 't Is de moed, die je ertoe hebt”. Peter moet veel doormaken. Het gevaarlijke leven op een Kostschool (Walpole schijnt hier uit ervaring te spreken. Ook in *Mr Perrin and Mr. Traill* spreekt hij met bitterheid over zulk een instituut): de mishandelingen van zijn vader; het verlies zijner moeder; vóór het groote succes van zijn eersten roman, kent hij honger en ellende; na zich gelukkig te hebben gevoeld als vader, verliest hij zijn kind; de vrouw, die hij zoo innig liefhad, verlaat hem! En na al die teleurstellingen en rampen, wil hij opgeven zijn levensmoed. Wat baat het hem immers.

Maar dan hoort hij van een stervende vriendin, dat hij den levensmoed aldoor verkeerd heeft begrepen. En met haar laatste woord in de herinnering begint hij een nieuw leven: „Ga terug”, had Norah gezegd, je hebt alles gedaan voor jezelf, en je bent gedwongen geworden op de knieën te vallen — ga nu terug en doe iets voor anderen. Je was dapper voor jezelf, wees nu dapper voor anderen”.

VAN MENSCHEN EN DINGEN.

In Woord en Beeld.

Zooveel hoofden, zooveel zinnen. Johan Huyts is niet goed te spreken over *Nieuwe Geluiden* van Dirck Coster; H. Marsman heeft wel enkele bezwaren, maar kan het boek zeer waardeeren —; J. van Ham beveelt *De mooie Taal* van H. Padberg aan voor studie; Jan de Vries acht hetzelfde werk tamelijk mislukt en spreekt van rinkel-tuig van geleerddoenerij en eenzijdig-catholicisme —; H. Marsman is niet ontevreden „over den stand onzer Poëzie”; Martien Beversluis, sprekend over „de laatste poëzie”, vindt dat wij nog midden in den chaos zitten van geest, idee en moraal — en zoo kan men voortgaan.

Ferdinand Ossendowski, wiens naam plotseling over heel de wereld bekend werd door zijn opwindend boek *Dieren, Menschen en Goden*, dat reeds in een tiental talen, ook in het Nederlandsch, werd vertaald.

Aanvankelijk volgde hij een wetenschappelijke carrière, was chemicus en physicus en als zoodanig nam hij deel aan den russisch-japanschen oorlog. Tijdens de revolutie in 1905 wist hij niet onzijdig te blijven en werd veroordeeld tot twee jaren gevangenis. Dat bracht een ommekeer in zijn levensloop, want de kans op een leerstoel, waarvoor hij als bekwaam polytechnicus zeer zeker geschikt was, kon hij als vrijwel verkeken beschouwen. Hij begeeft zich daarom in de jour-

nalistiek, schrijft zeer openhartige boeken over russische toestanden en treedt in den oorlog van 1904 op als oorlogscorrespondent voor russische en poolsche bladen.

Met Koltshak neemt hij later deel aan de tegenrevolutie, en het mislukken dezer poging was oorzaak, dat hij voor de achtervolgende Bolsjewieken de vlucht moest nemen dwars door centraal Azië. Aan dezen avontuurlijken tocht is het opzienbarende en fantastische *Dieren, Menschen en Goden* te danken. Daardoor schijnt ook bij hem de lust te zijn ontwaakt tot verdere onderzoekingen en ontdekkingstochten, want sinds verschenen zijn verhalen over het geheimzinnige Oosten, over de geheimen achter de chineesche muur. Thans trekt hem zijn onrust naar midden-Afrika, waarover hij ongetwijfeld zijn bevindingen zal openbaar maken.

In het fransch werd nog vertaald *L'Homme et le Mystere en Asie*.

De grafsteen. Men is bezig met den grafsteen voor *Anatole France*: de uitgave zijner gezamenlijke werken. Dat zullen 22 deelen worden, waaronder één, dat nog nooit is uitgegeven: *Rabelais*. Naar dit monument zullen in de toekomst maar heel weinigen komen kijken, want de herinnering aan den man, die niets wist te zeggen wat waarde had voor ziel en leven, zal voorbijgaan als de klank van zijn woord.

Engbert Gerard Frederik Smit Kleine vierde 11 April l.l. zijn tachtigsten verjaardag. Hij woont thans te Doorn en niet-tegenstaande zijn hoogen leeftijd schrijft hij van tijd tot tijd nog wel artikelen o.a. in *Den Gulden Winckel*, waarvan hij vroeger redacteur was en de titel had gevonden.

Hij werd geboren te Haarlem in 1845, was werkzaam in Den Haag als ambtenaar bij het Ministerie van Binnel. Zaken (1862—'81) en wijdde zich verder aan de letteren.

Hij was een der jongeren, die in 1872 het bescheiden tijdschriftje *Spar en Hulst* uitgaven, en in 1875 trad hij met Marcellus Emants en Van Santen Kolff op als redacteur van *de Banier* om te strijden voor eene hernieuwing der literatuur. In 1880 verscheen de zesde en laatste jaargang van dit tijdschrift.

Onder den schuilnaam *Piet Vluchtig* gaf hij uit *Heidekruidjes*, 1871 — *Geschiedenis van een kantoorklerk*, '72 — *Liedjes*, '73 — *Geschiedenis van een halven cent*, '74, enz. Maar verreweg zijn beste werk ligt in de zes schetsen, welke onder den titel *Haagsche Hopjes* (1883) verschenen. Van deze schetsen is *Een Spoedstuk* in zijn genre een meesterstukje. Op guitige manier teekent hij daarin

Thorbecke en de Haagsche ambtenaarskringen. Een vervolgbundel *Zilver en Lood* moest het tegenover den eersteling afleggen.

Onder eigen naam schreef Smit *Kleine Kritische Schetsen — Schrijvers en Schrifturen* — biografieën van *Jan ten Brink* (met wien hij van 1885—'86 redacteur was van *Nederland*) en *Carmen Sylva*, wier gedichten hij vertaalde (*Rumeensche Harptonen*. 1893).

Tien jaren geleden zeide Gerard van Eckeren van hem: moge al Smit *Kleine* geen representatieve figuur in onzen Nederlandschen letterhof zijn, hij is er een figuur, temidden van al te veel figuranten. — Dat is de juiste waardeering van dezen veelzijdigen auteur, wiens *Spoodstuk* nooit in vergetelheid zal raken!

Van pas. Colette Yver heeft een nieuwen roman uitgegeven *Le Festin des Autres*, waarvan het hoofdmotief is, niet de liefde maar de naijver. De eene, wien alles mislukt, kan het welslagen niet verdragen van zijn broer, die toch zoo buitengewoon edelmoedig voor hem is. En om dit geval groept de schrijfster tal van afgunstigen, volksmensen op die van hooger stand, geleerden op de nieuwe-rijken, en zij had er bij kunnen voegen kunstenaars en letterkundigen op hun vakbroeders. O, die leelijke, kleinzielige afgunst op medemenschen, die het goed gaat, wij vinden hem overal. En zij verhindert zoo vaak iets groots en goeds tot stand te brengen met vereende krachten.

Louis Chadourne is in Maart overleden; hij werd geboren te Brives in 1890. In den oorlog zwaar gewond, bleef hij sinds een invalide. Hij gaf in 1919 een avonturenroman uit: *Le Maître du Navire*, doorspekt met wijsgeerige opmerkingen. Tot dat zelfde genre behoort *Terre de Chanaan*. Tusschen deze twee verscheen een verfoeilijk boek: *L'inquiète Adolescence*, dat gloeit van zinnelijkheid en dwars ingaat tegen de christelijke moraal. Niet alleen lichamelijk, maar ook naar de ziel blijkt hij een slachtoffer van den oorlog: een man van te vroeg onderbroken ver-

standelijke ontwikkeling en ziekelijk ontwikkeld sensualisme, een onevenwichtige van dezen tijd.

Tevreden. Herman Poort zegt: „er wordt door het beste deel onzer natie veel en goeds gelezen. Natuurlijk, er is nog veel te doen, men kan niet allen dwingen tot ingaan, — men moet den slagtersjongen zijn Buffalo Bill laten en men moet ook het andere leven, zelfs met voetbal en bioscoop zijn rechten geven,

— een verliteratuurd volk is geen gezond volk, — maar te klagen over te geringe belangstelling hebben onze tegenwoordige dichters en schrijvers niet meer.” . . .

Hiernaast het portret van **Pierre Lhande**, die ook in ons land bekendheid verwierf bij de katholieke lezers door de vertaling van zijn prachtig boek: *Mijn Priesterjongen*. Het is ongetwijfeld een verhaal met sterk-uitgesproken tendenz, eene opwekking om jongelingschap en ouders luistergraag te maken naar de stem van hoogere roeping. Maar voor ons, die in de kunst alleen een middel zien, geldt dat als een aanbeveling. Ook zijn andere romans hebben een goede sociale strekking: *Huis — Mirentchu — Yolanda — Lauriers coupés* en *Les Mouettes* (oor-

logsroman). Wij zouden katholieke uitgevers, die gezonde lectuur in verzorgde taal en literairen vorm willen verspreiden, wel willen aanraden deze boeken te lezen en onderzoeken of het niet iets van hunne gading is.

Pierre Lhande, geboren in 1877 te Bayonne, trad in de orde der Jezuïeten, is een gevierd redenaar en voert tegenwoordig de redactie van het tweemaandelijksch tijdschrift *Etudes*. Hij schreef eenige knappe studies over zijn baskisch geboorteland en werd benoemd tot buitengewoon hoogleeraar in de baskische letterkunde aan de universiteit van Toulouse.

Het Legioen van Eer. Velen brengen hemel en aarde in beweging om het te krijgen en anderen verzoeken er verschoond van te blijven. De bekende schrijvers *André Gide* en *Francis Jammes* hebben het geweigerd. Madame *Henri de Regnier* zond den Minister een vriendelijk en geestig gedicht, waarin zij verklaarde het eerbewijs niet te kunnen aannemen.

Weinig sympathiek was de wijze, waarop de lichtzinnige romanschrijfster *Marcella Tynaire* in 1908, toen ontijdig was uitgelekt, dat Minister Briand haar op de nominatie had geplaatst, de wereld deed weten, dat zij er niets van hebben moest.

Zij liet zich interviewen en nam met het heele geval een loopje. Aan een der journalisten verklaarde zij:

„Vous savez, je ne porterai pas ma décoration. Je ne tiens pas du tout à être remarquée par l'épicier ou la restaurateur du coin; je ne veux pas entendre sur mon passage ces mots: „Tiens! en voilà une qui a du être cantinière ou sage-femme!”

Deze interviews wervelden veel stof op. En Mevrouw *Tynaire*

schreef daarop in „Le Temps”, dat ze juist waren en voegde er aan toe: „Je ne porterai pas 'ce jolie ruban et cette jolie croix parce que je ne pourrai plus aller en tramwaen où dans le métro sans susciter la curiosité de mes voisins: „Tiens! penseraient-ils, voilà une femme qui a dû être religieuse et soigner des pestifères... Elle est bien jeune tout de même, pour avoir été cantinière en 1871! (Zij is van 1872).

Natuurlijk schrapte Briand haar naam en gaf haar niet „le ruban rouge”, dien ze door haar immoreele en anti-godsdiensstige boeken toch ook niet verdiend kon hebben.

Francis Jammes. Deze boutade, ik weet niet meer van wien, werd verleden jaar losgelaten tegen *Francis Jammes*:

„Poète délicieux en prose; prosateur exquis en vers. Romancier accompli dans le paysage; paysagiste raffiné dans le roman. Naïveté parfaite dans la recherche; recherche étonnante dans la naïveté. Exégète impeccable de l'ironie; ironiste ravissant de l'exégèse. Auteur savant et simple de cet ouvrage fameux: „De l'Angelus de l'aube à l'Angelus du soir, je m'encense, on m'encense et je suis encensoir”.”

BRIEVENBUS.

M. H. te R.

Wij zijn dankbaar voor uw schrijven. Inderdaad, U hebt gelijk, wij worden slachtoffer van ons vertrouwen. Doch onze verblinding heeft ook haar goeden kant: wij hebben weer wat meer menschenkennis opgedaan en weten nu ook dat kerkelijke aanbevelingen zonder kennis van zaken kunnen gegeven worden. 't Is jammer; dat moest niet kunnen.

Leeszaal Eindh.

Dank voor uwe waardeering. Oordeel over het laatste boek van Burman vindt u in dit nummer.

Fr. Edw. P. te O.

U ontvangt ons schrijven over H. B. dezer dagen. Om zeker van de zaak te zijn, ofschoon wij de schrijfster als zéér goed waardeeren, hebben wij nog navraag gedaan in Duitschland zelf.

Dr. Fr. L. te M.

Wij denken dat u zult vinden wat u zoekt in L. Pfandl: *Spanische Kultur und Sitte des 16. und 17. Jahrhunderts* (Eine Einführung in die Blütezeit der Spanischen Literatur u. Kunst) XV, 288. 43 Taf. M. 12. (geb.) Kösel & Pustet, Kempten. 1924. — Wij kennen het boek niet, maar het wordt in den Katholieken „Literarischer Handweiser” zeer aanbevolen. Het wordt geprezen als een zeer objectief boek, waarin licht en schaduw tot hun recht komen.

W. M. te 's-Gr.

Wij hadden het reeds bemerkt. Die brieven van buitenlandsche redacteurs zijn liefdevol bewerkt naar die van Deutsche tijdschriften. Met de auteurswet heeft dit echter niet te maken, want de bewerking is vrij en bovendien kan er een overeenkomst zijn met het tijdschrift in kwestie.

R. Br. te H.

In het pas verschenen boek van Erhard Schlund: *Religion*,

Kirche, Gegenwart (Pfeiffer, München) vindt u na het hoofdstuk: „Die moderne Unruhe zu Gott“ een rijke literatuur-opgave ($\pm$ 80 nieuwe boeken) over dit verschijnsel. Als u wilt kunnen wij u dit werk ter inzage sturen door ons Centraal Bureau.

J. v. d. B. te H.

Het rijm dat Walter de la Mare opneemt in zijn Collection of Rhymes and Poems for the Young of all Ages:

This is the key of the Kingdom:
In that Kingdom is a city;
In that city is a town;
In that town there is a street, enz.

heeft nog een ander equivalent in het Nederlandsch dan het door u meegedeelde. Ik herinner mij nog een paar regels uit mijn jeugd:

In het bosch daar staat een boom;
Aan den boom daar is een tak;
Aan den tak daar is een twijg;
Aan den twijg daar is een blad;
Op het blad kruipt er een luis;
Op die luis is er een vlek...

Ik vermoed dat in alle talen dit soort van rijmen bestaan, en door kinderen met wat fantasie heel gemakkelijk zelf worden gevonden.

L. Kn. te N.

Welneen, de filosofie van den franschen filosoof Bergson is integendeel zeer gevaarlijk. Laat de studie daarvan maar over aan beroeps-wijsgeeren.

R. P. Zw. te H.

Het boek geschreven tot eerherstel van Alexander VI is wel verschenen, maar wij hebben het op onze bestelling ook niet ontvangen. Wij weten echter zeker dat wel exemplaren ontvingen Dr. Wilde in Den Haag en Prof. dr. W. Mulder in Nijmegen. U kunt u met uwe vragen richten aan deze adressen. Het werk schijnt weinig afdoend te zijn, naar men ons van bevoegde zijde mededeelde.

J. H. te D.

Voor In Eigen Kring ontvingen wij een aardige bespreking, maar te laat om in dit nummer op te nemen. Zij komt dus in een volgende aflevering, hetgeen echter geen beletsel is voor uwe inzending.

M. W. te A.

Uw artikeltje is te persoonlijk. Wij voelen er veel voor onomwonden de waarheid te zeggen, maar dat kan zonder kwetsend te zijn, ten minste in de meeste gevallen. En nu de goede toon onder katholieke schrijvers zeldzamer begint te worden, is het wenschelijk daaraan niet mee te doen.

P. St. te M.

Het bericht over Boekenschouw is het eerst de wereld ingestuurd door Pieter v. d. Meer. Hij heeft het echter tegengesproken, zonder de troebele bron te vermelden. In België is het verkondigd door E. H. Joris Baers. Onverantwoordelijk is het in elk geval, maar het kan erger zijn.

DE OPENBARE LEESZAAL

MAANDELIJSCHE CATALOOG VAN AAN TE BEVELEN BOEKEN,
OPGEMAAKT DOOR HET CENTRAAL BUREAU.

Onder dit hoofd zullen wij in de volgende nummers geregeld een aantal boeken noemen, die om de een of andere reden aanbeveling verdienen. Voorgaande jaren hebben wij dat ook gedaan, maar thans zal het geschieden op ruimer schaal. Wij wilden in dit nummer daarmede nog geen aanvang maken, omdat wij met deze bladzijde reeds drie vel druks hebben bereikt. En wij wenschten ons niet schuldig te maken aan overdaad,

Laten wij nu even *De Openbare Leeszaal* openen; volgenden keer vindt u de inrichting compleet.

Merkwaardige boeken, zoowel in het Nederlandsch als in de andere levende talen, worden hier ter tafel gelegd en naar hunne verdiensten met eenige woorden gewaardeerd door vakmensen.

Door uit het vele waardelooze, dat er elke maand van de pers komt, het goede en het belangrijke uit te zoeken, meenen wij onze lezers een dienst te bewijzen.

De rubrieken zullen zijn :

Voor het Geestelijk leven.

Opvoeding en Onderwijs.

Letterkunde en Kunst.

Kennen en Kunnen.

Sport en Spel.

Voor de Jeugd.

Men lette op het adres van den nieuwen uitgever, en men leze de advertentie van het Centraal Bureau voor Lectuur op nevenstaande pagina van dit nummer.

❖❖	LÉON BLOY	❖❖
----	-----------	----

door A. GIELEN.

Wij hebben beloofd openhartig, maar elken bijklank van verwijt of verontwaardiging vermijdt, onze grieven tegen enkele leiders van het opkomend geslacht hieruit te spreken. Tot goed verstand van zaken zal het echter noodig zijn, vooraf de aandacht te vestigen op een persoon, die door zijn overrompelende taal, zijn barok gedachtenbrouwsel en onbeheerscht temperament, niet weinig heeft bijgedragen tot de averechtsche en niet zelden onware levenshouding van

degenen, die hem tot hun patroon schijnen gekozen te hebben.

Ik bedoel Léon Bloy, op wiens graf men dezer dagen in tegenwoordigheid van maar weinig belangstellenden, 'n eenvoudig monument heeft opgericht. Dat deze man in zijn hart een vurig en welmeenend katholiek was, willen wij geen seconde betwijfelen; dat zij, die persoonlijk met hem in aanraking kwamen, dikwijls zijn bewonderaars en vrienden werden, valt niet weg te cijferen; maar dat alles verhindert niet dat zijn optreden naar buiten ergernis heeft gegeven en verwarring gesticht. En er is hier geen sprake van het „scandalum pusillanimatorum”, de ergernis van bekrompen mensen. Ik herinner mij dat wijlen Professor de Groot, toen hier in ons landje strijd was rondom de figuur van den pas geïmporteerden Bloy, mij een keer vroeg, hem wat van

dezen schrijver ter lezing te geven. Ik bezorgde hem het tamelijk tamme *Belluaires et Porchers* en nog een ander boek, welks titel mij ontschoten is. Al spoedig bracht onze professor, die zoo uiterst omzichtig was in zijn oordeel, de boeken terug met de mededeeling, dat hij het walgelijk vond en nooit meer iets van dien man wenschte te lezen.

De bekeerling Retté, niet blind voor Bloy's feilen, maar ook vol erkenning van zijn groote gaven en onverzettelijk geloof, moest in een artikel van 15 Aug. 1921 (*MERCURE DE FRANCE*) toegeven onder meer andere minder bewonderenswaardige eigenschappen, dat Léon Bloy: „nooit vergaf aan hen, die hem benadeeld hadden in zijn belangen of gekwetst in zijn hoogmoed. Hij verzamelde gretig alle praatjes uit de concierge-kamers of van de letterkundige onder-onsjes en verspreidde ze zonder wroeging. Op dit punt verdiende hij niet het minste vertrouwen. Hij loog niet opzettelijk, maar zijn verbeelding verdraaide de feiten en stelde ze voor als bewijzen van eerloosheid of van vijandelijke bedoelingen jegens hem. Er schoof in dezen geestestoestand wel iets van vervolgingswaan in. . . . Verbazend hoog stelde Bloy zijn eigen werk. Hij scheen het onmogelijk te achten dat hij iets zou voortbrengen dat geen meesterstuk was. Dat de geheele wereld zijn genie niet erkende, was hem een oorzaak van de pijnlijkste verbazing. Vandaar zijn soms wel wat kinderachtige klachten.” (*BOEKENSCH.* 1921 blz. 201).

Het geestelijk gezag heeft Léon Bloy, zij het onbedoeld, dan toch grof-feitelijk op een onverantwoordelijke wijze aangetast. J. v. Rijk evorsel citeerde in een artikel van 12 Sept. 1914 uit *Le Pèlerin de l'Absolu*; wij maken er een bloemlezinkje van. Van Z. H. den Paus heet het: „Leo XIII, helaas! had slechts ijver voor de politiek, en welk een politiek!” (blz. 158); Bloy heeft dan ook voor zijn zielerust gebeden „overtuigd, dat deze paus er ver van af is zijn plicht op aarde te hebben gedaan en dat hij nog veel kan te lijden hebben.” (blz. 159).

Als Mgr. Amette, dien hij „een persoonlijk vijand van de H. Maagd” noemt, wordt verheven tot het kardinaat, klinkt het verachtelijk: „ik weet niet welk gekonkel deze parvenu heeft aangewend om den rooden hoed te krijgen.” Hij schildert hem als „gelukkig en fier, omdat hij iedereen in het ootje had genomen, te beginnen met de heilige Maagd.” (blz. 213). Andere bisschoppen acht hij „voués à Satan.” (blz. 211).

De geestelijkheid over het algemeen heeft hij te verwijten: „zothed, lafheid, ondeugendheid”, (blz. 320), „geestelijke en moreele armoede, verschrikkelijke gierigheid” (blz. 54), „onwetendheid en weinig geloof” (blz. 190). „Alle pastoors van Frankrijk, vanaf de aanzienlijkste tot de minste, rekenen bij traditie op het oogenblik der eerste Communie, zooals de concierges rekenen op den Nieuwjaarsdag.” (blz. 73).

Religieuzen veracht hij; „omdat zij een dood verleden, waarvan God niet meer gediend is, trachten voort te zetten en te bestendigen.” (blz. 30). De abbé Bethléem, die van hem zegt: „hij schijnt zich alleen van zijn pen te bedienen om te verscheuren, te wonden en zwart te maken”, is in de oogen van Bloy een „cuistre”; pater Bailley een „misdadiger,” de dominikaan Didon een „Père Judas.”

Geen wonder dat deze zieke geest heeft durven verklaren dat hij zelf „op het oogenblik misschien de eenige getuige van God is.” En elders in een zijner boeken de krankzinnige opdracht kon schrijven; „ce livre est offert à l'un des rares survivants du christianisme, à Jozef Floruin, propagateur de Léon Bloy en Moravie.”.

Er is véél, véél meer in het werk van dezen „pamphlétaire exasperé,” dat ergernis wekt. „Doch genoeg,” zeggen wij met J. van Rijckevorsel, „welke anti-clericale pen, versch gedoopt in een bad van priesterhaat, schrijft brutaler en valscher?”

Reeds in 1874 schreef Barbey d'Aurevilly, overigens ook een geëxalteerde, die heel wat verwarring heeft gesticht en wiens bastaard-catholicisme kwaad heeft gedaan, aan den acht-en-twintigjarigen Bloy: „Vous n'êtes donc

avancé dans la vie spirituelle que pour jeter les cailloux du mépris à ceux qui ne sont pas aussi avancé que vous. Vous avez les idées d'un moine, et d'un moine très cuistre et sans charité. Il faut toujours rabattre votre orgueil en le cinglant entre les deux oreilles. Il y a dans le *Magnificat*, monsieur le dévot: *Dispersit superbos mente cordis sui.*" Hij is dat zoo wat gebleven tot aan zijn dood in 1917: een mannelijke helleveeg.

En nu kan men zeggen: men moet Bloy persoonlijk hebben leeren kennen, om te weten hoe devoot, hoe liefdevol en oprecht hij was. Wij willen het gaarne gelooven, maar zooals hij zich openbaart in zijn brieven en boeken is hij een maniak.

En de goede invloed van zijn verborgen leven bleef beperkt tot de weinigen, die het aanschouwen mochten; de ellendige invloed zijner boeken strekt zich uit tot de velen, die lezen kunnen, en blijft doorwerken na zijn dood. Wij hebben het hier niet over den mensch Bloy, maar over den schrijver Bloy. De eerste mag een heilige geweest zijn, ofschoon zijn correspondentie ons doet gelooven dat hij dan toch een intermitteerende heilige was; de tweede is en blijft een pamfletschrijver van ongelooflijke virtuositeit. Wat zijn voorbeeld heeft opgebouwd heeft zijn woord afgebroken: hij was letterlijk een „entrepreneur de démolitions."

En als ik nu verband leg tusschen de propaganda van Bloy in ons land, waartegen ik reeds tien jaren geleden ernstig heb gewaarschuwd, de liefde van jonge menschen voor motto's en aanhalingen uit de werken van den hartstochtelijken en opstandigen franschman — en tusschen hun vernielzucht en baldadigheid, hun liefdeloosheid en bespotting van alle gezag, dan geloof ik de plank niet ver mis te slaan.

Men kan het hoofd schudden en dit bedenkelijke overdrijving vinden, maar laat mij dan eerst een klein stukje historie in herinnering brengen.

Wij hebben vroeger eene coterie gehad, die dweept met Ernest Hello en zijn denkbeelden. Hello (1825—1885) begon na zijn dood waardeering te vinden in Frankrijk

als groot, oorspronkelijk denker, die echter alleen voor knappe koppen begrijpelijk was. Dat lokt natuurlijk tot begrijpen en men zag spoedig menig „knap kopje” boven de middelmatige massa uitsteken. Een van de toenmalige jongeren, die ook tot het „kapelleke” behoorde, vertelde mij nog dezer dagen hoe kinderachtig en koddig het was: „de meesten onzer kenden niet eens genoeg fransch om een boek van Hello te lezen; maar wij hielden twist-gesprekken over zijn diepste gedachten met een overtuiging als wisten wij er alles van.”

Dat lijkt natuurlijk al een heel onschuldig spelletje en alle gezonde en eergierige jeugd heeft het gespeeld op de een of andere manier.

Maar hier kwam er iets bij dat het geval bedenkelijker maakte.

Hello is niet te vergelijken in heftigheid en ontoerekenbaarheid met Bloy. Maar hij is hypercritiek en zijn geschriften getuigen vaak van een abnormale geestelijke spanning. Dat was genoeg, vooral omdat toen de atmosfeer vol zat van de modernistische microbe, om vele van die ongeschoolde hoofden duizelig te maken. Zij critiseerden wat los was en vast, ontdekten het ware christendom en toen de bezinning terugkwam, zag men de treurige gevolgen. Ik tel in de gauwigheid een klein dozijn dezer ijverigen, die afvallig zijn geworden van hun geloof en het op 't oogenblik nóg zijn.

Historia docet: men moet aan jonge menschen geen leermeesters geven, die zij in hunne onervarenheid groote kans loopen, verkeerd te verstaan. Het komt bijna altijd tot ongelukken. Men behoort hun geen personen als voorbeelden aan te wijzen met dubbele persoonlijkheid als in den roman van Stevenson: *Dr. Jekyll en Mr. Hyde* of als in den mensch en schrijver Léon Bloy. Zij kiezen allicht den verkeerde, want zij kennen de moeilijke kunst nog niet van de discretio spirituum, de onderscheiding der geesten.

En al geloof ik nu wel dat op den duur het gezond verstand bij de meesten zal zegevieren en hen bij Bloy het onzinnige en pathologische van het goede zal leeren

onderscheiden; zij hebben dan toch maar voor gramofoonplaat zijner onzalige voordrachten gediend en de domme dingen, die zij lieten afdraaien, worden nog lang gezongen langs de straat.

Met een der ouderen, die het mechaniek heeft opgewonden, spreek ik een volgenden keer.

*Qu'apprendrai-je encore? Je ne demande
qu'à m'instruire.
Voilà, cher ami, tout ce que je peux répondre
à votre envoi de papiers. Ils m'ont un peu soulé,
j'ose le dire, ce qui n'étonnera pas vos imbéciles, les-
quels ont inexplicablement oublié de mentionner
mon intempérance bien connue pourtant. Mais
je ne vous sache pas que j'aimerais mieux me
sôûler avec autre chose.*

20 avril 1914 *Léon Bloy*

■ ■	DE VIOOLSTRIJK.	■ ■
-----	-----------------	-----

door EEN DIE ER BIJ WAS.

Op de Tentoonstelling van Letterkunde, in 1923 te Amsterdam, trok zeer de aandacht als „objet de curiosité,” een cahier in perkamenten band, dat bleek te zijn het notulenboekje van de literaire Club *De Vioolstruik*, opgericht in den zomer van het jaar 1866 door Jos. A. Alberting Thym en waarvan hij 22 jaren voorzitter is geweest.

Rondom het standbeeld van Vondel ziet men hier eenige der eerste leden van *De Vioolstruik* gegroepeerd, wier namen wij plaatsen onder de afbeelding, (zie volgende blz.)

Tot de eerste leden van 1866 behoorden verder de bekende „abbé” J. Brouwers, (die reeds in 1869 bedankte, doch in 1875 als eerelid weer ten tooneele verscheen), J. J. van den Biesen en echtgenoot (A. Leesberg) en Mejuffrouw A. Kirchman. In het volgend jaar werden nog als leden opgenomen Catharina en Ina Alberdingk Thym en in '68 de heer H. F. Diepenbrock en echtgenoot, Mevr. J. Diepenbrock—Kuytenbrouwer.

In den loop der jaren traden meer anderen toe, wier namen voor ons liggen; allen bloedverwanten of intieme vrienden. Noemen wij alleen nog Rosa Cuypers, dochter uit Pierre's eerste huwelijk

HET PAS ONTHULDE STANDBEELD VAN VONDEL, OCT. 1867.
VAN LINKS NAAR RECHTS: P. J. H. CUYPERS, A. B. J. STERCK, K. J. L. ALBERDINCK
THYM (HET VROEGSTE PORTRET VAN LODEWIJK VAN DYSEL), JOS. A. ALBER-
DINGK THYM, MEVROUW LOUISE STERCK-KERVEL, MEVROUW A. CUYPERS-
ALBERDINGK THYM.

met eene Antwerpsche, Elise Sterck, hare majestueuze moeder en haar broer Jan, thans bijna de eenig overgeblevene der familie, de bekende historicus en literator Dr. J. F. M. Sterck, Lydwina Diepenbrock, de zilverstemmige altzangeres, nu Baronesse Bosch van Amelisweerd.

De kinderen van Alberdink Thym waren meest afwezig. Jan, de oudste, voltooide zijn novtlaat bij de paters Jezuiten, Frank was in Amerika, Catharina non in een Belgisch klooster of gouvernante in Polen. Maar de zestienjarige Karel, later Lodewijk van Deyssel, was een trouwe comparant, en vervulde een tijdlang de functie van secretaris der Vereeniging. In het notulenboekje vindt men zijn soms wel geestige en humoristische verslagen.

De gewone vergaderingen hadden beurtelings plaats ten huize van den Voorzitter op de N. Z. Voorburgwal, van Cuypers in de Vondelstraat, van Diepenbrock op het Singel of van de beide Stercken, resp. Heerengracht en Kloveniersburgwal.

Men begon met het traditioneele kopje thee, waarna lezing der notulen. Uit het boekje blijkt dat den jeugdigen secretaris verweten was, dat zijne verslagen te beknopt waren. Het jonge mensch, dat reeds een verstand en menschenkennis verre boven zijn jaren bezat, besloot ze in het vervolg langer te maken door het invoegen van allerlei, soms zeer potsierlijke bijvoegelijke naamwoorden, hetgeen vaak den indruk maakte van gewilde komiekerigheid.

Daarna ging men over tot het lezen van bekende werken uit de wereldliteratuur. Voor 1868 vind ik vermeld: *Les Plaideurs*, Brittanicus, David Hersteld; *Maria Stuart* van Schiller en Vondel, *The Rivals*, Götz von Berlichingen, *The School of Scandal* e. a. In 1874 werd besloten op de vergaderingen de taal te spreken van het te lezen stuk en in Augustus van hetzelfde jaar benoemde men de dames A. Kirchman, J. Diepenbrock en L. Sterck—Kervel tot censoren der te lezen stukken.

Om half tien was gewoonlijk de lezing afgelopen en zette men zich aan het goed verzorgde souper. Onder het maal werden geestige gesprekken gehouden over het gelezene, over den bouw van het stuk, de bedoeling des schrijvers, over letterkundige personen en gebeurtenissen van den dag. Soms had er een geestelijk steekspel plaats, waarin vooral de Voorzitter uitschitterde. Er werd daarna nog vaak gemusiceerd. Lydwina Diepenbrock zong de mooiste liederen van Mozart, Schubert, Schumann. Een enkelen keer droeg Karel op zijn onnavolgbaar kalme, afgemeten wijze de gedichten voor van Piet Paaltjens en oogstte veel bijval.

Gewoonlijk liet dit jongmensch zich weinig in met de gesprekken en 't scheen of hij al zijn aandacht besteedde aan de spijsen op zijn bord.

Eens gebeurde het dat het gezelschap was vereenigd rondom de tafel in het mooie, deftige salon van het huis in de bocht der Heerengracht, bewoond door het eerelid Mevr. Sterck—de Voys. Karel sneed op zijn gewone, hoog-ernstige manier zijn vleesch in regel-

matige stukken, toen iemand aan den ouden Thym de vraag stelde, of het nog niet bekend was wie zich verschool achter den pseudoniem *Lodewijk van Deyssel*.

't Was juist in dezen tijd, dat de nog gemaskerde ridder in fellen strijd was gewikkeld met Dr. Schaepman, een strijd; die vooral in katholieke kringen veel opzien baarde en druk besproken werd.

„Neen”, antwoordde de vader droogjes, „dat is niet bekend”.

Van Deyssel bleef rustig door eten, zeker niet vermoedend dat zijn geheim behalve bij zijn vader reeds bij een der gasten was ontsluierd. Deze had hem in den huize Thym druk bezig gezien met een fransche monografie der Stad Mechelen, waarover hij een artikel schreef, dat later in de *Dietsche Warande* verscheen onder den auteursnaam van *L. van Deyssel*.

Eerst jaren later vernam het publiek dat Van Deyssel en de vroegrijpe Karel een en dezelfde persoon was.

Sint Nicolaas gaf aanleiding tot een zeer ingewikkeld systeem van cadeaux verzinnen en geven. Nadat die allen waren uitgestald, werd gestemd en het gelukkige winnaarspaar uitgeroepen tot Koningin en Koning. Deze organiseerden dan een gemaskerd feest ten huize der Koningin. Het vorstenpaar werd omringd door een volledigen hofstoet, een hof-soirée uit den ouden tijd werd voorgesteld en ieder speelde zijn rol met overtuiging.

Het eerste koningspaar (in 1869, bij gelegenheid van het Driekoningenfeest), vormden de heer Anton Sterck en mevr. A. Cuypers. In 1870 werden op Nicolaasfeest P. Cuypers en Mevr. Diepenbrock gekroond. Wij hebben nog een fraaie teekening ter gelegenheid van het St. Nicolaasfeest in 1876, vervaardigd door den grooten architect Pierre Cuypers, die de leden van den Kring met „aesthetische vleugels” heeft uitgedost. (Zie de afbeelding na dit artikel).

Ook maakte men gezamenlijk uitstapjes in den omtrek, Marken, Baarn, Den Haag, Haarlem, en 't was bij gelegenheid van zoo'n uitstapje naar Leiden, dat men den ZeerEerw. ZeerGel. Heer A. C. Quant, Deken der Stad, het Beschermmheerschap aanbood.

Op ons, die leven in een verdemocratiseerde maatschappij, maakt de hoofschheid van den *Vioolstruik* soms een indruk van gezochtheid en er is gevaar dat wij hun kinderlijkheid voor kinderachtigheid aanzien. De schuld ligt echter aan ons, niet aan hen, die zooveel eenvoudiger en toch zooveel ernstiger waren dan wij, die kunst en letteren zoo innig vereerden en zoo hoog opvatten.

Zeker is het te betreuren, dat thans zulk een huiselijke, onderhoudende en geestige omgangsvorm ondenkbaar is geworden. Maar met de tijden veranderen de menschen.

En de *Vioolstruik* is ook geen natuurlijken dood gestorven. 't Kwam zóó! Op een der drukbezochte feestdiners dronk de Voorzitter de gezondheid der aanwezigen. Hoe het gebeurde, wist men later niet meer, maar in het vuur zijner geestdriftige rede ging hij buiten zijn boekje en stelde voor, drie der gasten te benoemen tot eereleden. Onder deze drie bevonden zich de dichter Hofdijk en een

andere protestant. De derde was een jonge katholieke schrijfster. Bij acclamatie werd het voorstel aangenomen, zoodat niemand merkte dat de heer Anton Sterck zijn stem niet gaf.

A. B. J. STERCK.

LOUISE STERCK-KERVEL.

Den volgenden dag ontving de Voorzitter een boezen brief van hem, waarin hij zijn ontslag nam omdat de benoeming der eereleden niet op regelmatige wijze was geschied en Thym zijne rechten had overschreden.

Dit ontslag trof de Vereeniging zwaar, vooral om de echtgenoot van den heer Sterck, die door hare schoonheid, beminnelijkheid en geest, de Koningin was van den kleinen Kring.

Na dit voorval was de aardigheid er af en sleepte de Vioolstruik zijn bestaan nog maar een poosje voort. De tijdgeest, men was het jaar '80 al voorbij, droeg er ook veel aan toe. Voor dit spel van onschuldige jolijt waren de dagen voorbij.

De leden hadden andere belangen en de Voorzitter vooral andere zorgen.

Voor de „Inedita", waarmede dit artikel is opgeluisterd, danken wij onzen geachten medewerker Dr. J. Sterck. Indien plaatsruimte ons niet dwong tot beknoptheid, zouden wij gaarne iets meer hebben medegedeeld van het ons ter beschikking gestelde materiaal.

DEZE FRAAIE TEEKENING' WERD VERVAARDIGD DOOR PIERRE CUYPERS, BIJ GELEGENHEID VAN HET TWEEDE LUSTRUM V. D. VIOLIERSTRUIK (1876) IN DATZELFDE JAAR VALT HET REISVERHAAL VAN P. CUYPERS EN ECHTGENOOTE VAN HUN BEZOEK AAN ZWEDEN, NOORWEGEN, DENEMARKEN EN DUITSCHLAND.

■ ■	MARCEL PROUST	■ ■
-----	---------------	-----

DOOR ALPHONSE PRADIER.

Op uw vraag ¹⁾ of het werk van dezen schrijver veel bewondering vindt in ons land, moet ik naar waarheid bevestigend antwoorden. Maar hij heeft ook zijn tegenstanders en het is een veeg teeken, dat hun aantal met den dag grooter wordt. Verrast heeft mij dat niet. Want het pijnlijk minutieuze, het vervelend langdradige gepraat over allerlei onbelangrijkheden, het schrik-aan-jagende fransch, waaraan Proust zich dikwijls opzettelijk schuldig maakt om naïeve menschen te verbijsteren, de volslagen afwezigheid van geestelijke behoeften, de grove moraal moesten voor fijn-voelende menschen genoeg zwaargewicht hebben om alle geestdrift voor dezen ontleedkundige in haar eerste opkomst te verstikken.

En ik vermoed dan ook dat zijn vriendelijke eigenschappen als mensch en zijn tragisch levenslot, dat hij met een stoïcynsche berusting heeft gedragen, voor geen gering deel begrepen waren in den lof, dien men den schrijver heeft toegezwaaid.

Marcel Proust werd 10 Juli 1872 te Parijs geboren, waar zijn vader professor was aan de geneeskundige faculteit. Hij had een wankel gezondheid, welke hem aanvankelijk niet verhinderde een druk wereldsch leven te leiden. Na den dood van zijn ouders, zijn vader stierf in 1903 en zijn moeder twee jaren later, zocht hij een meer teruggetrokken bestaan, dat bij het verergeren zijner ziekte allengs een gedwongen kluizenaarsleven werd. Hij overleed in 1922.

In een klein blaadje verschenen zijn eerste opstellen, in een ander wat verzen en in 1896 kwam zijn eerste bundel ter markt, *Les Plaisirs et les Jours*, veel kostbaarder uitgegeven dan de weinig belangrijke inhoud wettigde. Was de ontvangst beneden zijn verwachting gebleven? Zeker is het dat hij geruimen tijd niets meer van zich deed hooren. Meer dan twintig jaren later gaf hij een tweeden bundel in het licht *Pastiches et Mélanges*, die hem zeker de onsterfelijkheid niet zal hebben verzekerd. Maar vijf jaren vroeger, in 1913, verscheen de aanvang van zijn groote werk, zijn levenswerk mag men wel zeggen, dat zijn naam bekend zou maken, en waarmede hij in 1919 den Prix Goncourt loskreeg. De hoofdtitel is *A la Recherche du Temps perdu*, waarmede een zestien dikke deelen worden gedekt, die weer onder andere titels gegroepeerd staan. Of het werk, dat bij den dood des schrijvers niet in zijn geheel verschenen was, thans compleet is, weet ik niet. Het

¹⁾ Omdat, óók van katholieke zijde, het werk van Proust in ons land bovenmate werd opgehemeld, vroegen wij onzen franschen medewerker, wat men in Frankrijk dacht van Marcel Proust. — Red. B.

laatste deel, dat ik heb gelezen en dat door een vriend en broeder van den auteur verleden jaar voor de pers gereed werd gemaakt, is *La Prisonnière*, waarop nog een vijftal banden, welke ik zonder noodzakelijkheid zeker niet ter hand zal nemen, moeten volgen.

De eerste opzet schijnt eene verdeeling geweest te zijn in drie deelen, maar al schrijvende heeft Proust zooveel er bij gevoegd, dat, als hij klaar is gekomen, het menschedom gelukkig wordt gemaakt met I. *Du Côté de chez Swann*. — II. *A. l'Ombre des jeunes Filles en Fleurs*. — III. *Le Côté de Guermantes* — IV. *Sodome et Gomorrhe*. — V. *La Prisonnière*. — (VI. *Albertine disparue*. — VII. *Le Temps retrouvé*).

Wat hiervan verschenen is, heb ik niet in zijn geheel gelezen, maar genoeg om er een oordeel over te hebben en te weten: dat ik niet zonder gewichtige reden de lectuur zal herbeginnen of voltooien. Er staan in deze kleine bibliotheek zeer geestige opmerkingen, scherpzinnige psychologische waarnemingen, teekeningen naar het leven, die verrassen door hun nauwkeurigheid, meedoogenlooze zielsanalysen en rake karakterontledingen, welke men echter gemakkelijk in een of twee banden had kunnen verzamelen en redden uit den eindeloozen woorden-oceaan, waarin zij nu rond-drijven.

Het werk doet eenigszins denken aan het oude beruchte *Journal* van *Pepeys*, waarin deze naieve, cynische en van alle moraliteitsgevoel gespeende Engelschman zijn belevingen en gedachten met de grootste nauwkeurigheid in geheimschrift opteekende. Dit heeft Marcel Proust, want de Marcel van zijn boeken mag men met den schrijver vereenzelvigen, ook gedaan. En zoo is deze eindelooze reeks van psychologische romans eigenlijk niets anders dan een lang uitgesponnen relaas van herinneringen, dat heel vaak schaamteloos en lubriek wordt, vooral in zijn uitweidingen over tegennatuurlijke zonden. Uit moreel oogpunt is het boek dus te veroordeelen.

François Mauriac, over wien ik schreef in het voorgaand nummer uwer *Revue* en dien men niet van pruderie kan beschuldigen, laat zich volgenderwijze uit over het werk van Proust:

Dieu est terriblement absent de l'oeuvre de Marcel Proust... la conscience humaine y est absente. Aucun des êtres qui le peuplent, ne connaît l'inquiétude morale, ni le scrupule, ni le remords, ni ne désire la perfection. Presque aucun qui sache ce que signifie: pureté; ou bien les purs, comme la mère et comme la grand-mère du héros, le sont à leur insu, aussi naturellement et sans effort que les autres personnages qui se souillent.

Armand Praviel zeide en bewees het: „M. Marcel Proust a eu le goût persévérant d'„épater le bourgeois.” Hij vermoedt zelfs dat al de fouten tegen grammaire en syntaxe, het verkeerd schrijven van namen, het verwarren van historische personen, het produceeren van komische zinnen als: *bientôt rejointe par quelque ami, souvent coiffé d'un „tube” gris, que je ne connaissais pas et qui causait longuement avec elle...* overwogen en opzettelijk

zijn, behooren tot het uitgewerkte plan om de goegemeente zand in de oogen te strooien. Wie weet! 't Is zeker een beetje verdacht dat een deel van de *Côté de Guermantes* een lijst noodig heeft van meer dan 200 errata.

Lucien Dubech vertelt dat hij in gezelschap was van elf schrijvers, van wie er zeven moesten bekennen nooit iets van Proust te hebben gelezen. De andere vier waren het er over eens dat men ten opzichte van dezen schrijver steeds een dubbel voorbehoud moest maken. Ten eerste wat betreft zijn moraal: „Il y a des choses qui repugnent. Le cas de Proust n'est pas accidentel. Le mal est vaste et profond, une partie du monde littéraire est contaminée par ces mœurs”.

Het tweede voorbehoud slaat op de kunst van M. P. — „Proust est le contraire de l'art. L'art implique un choix. Tout écrivain est capable d'amener à pied d'oeuvre, comme font les analystes modernes, un fouillis de documents. L'art consiste à les mettre en place, à conduire le lecteur”.

En verder: „Or, il n'est dans Proust, ni une ligne, ni une page d'un art assez élaboré pour figurer dans une anthologie.”

„En ten slotte”, spot Dubech, „haalde een der aanwezigen, om een einde te maken aan de discussie, die anders den heelen nacht zou hebben geduurd, een lijst voor den dag: „la liste de tous les écrivains qui lui avaient confié qu'ils n'avaient, comme nous, jamais lu Proust”.

Henri Rambaud is opgekomen tegen Dubech. Hij vindt wel dat Proust afschuwelijk scabreuse onderwerpen heeft behandeld, maar op een behoorlijke manier. Hetgeen moeilijk te verdedigen is en zeker niet door te beweren, zooals hij doet, dat Anatole France in *La Révolte des Anges* zich nog veel erger libertijn toonde. En volgens Rambaud heeft de stijl van Proust alle mogelijke goede eigenschappen, behalve deze ééne; „levendigheid”; maar als die er was zou dat een fout zijn geweest, want deze „souvenirs” verdragen geen levendigen stijl.

U ziet derhalve dat de grootheid van Proust lang niet onbetwist is bij ons. Een groep van bekende Engelsche schrijvers heeft hem hulde gebracht, en dat begrijp ik beter; want in Proust zit geen grein „esprit latin” en wat er voor in de plaats kwam, is den Angelsakser, den landgenoot van Pepys gemeenzamer dan den Franschman. Aan de overzijde van het Kanaal verlangt men toch eigenlijk altijd meer zijn nieuwsgierigheid dan zijn kunstgevoel voldoening te geven.

Fransche Romans.

CATHLIN. (LÉON) *Sidonie Gavoille*. 7 fr. 50. Bloud.

Een zuster, die zich geheel opoffert om haar broer een goede opvoeding te geven en te laten studeeren. Later neemt hij haar bij zich aan huis, maar haar bedilziek karakter maakt de samenleving onmogelijk. Zij gaat weer alleen

wonen, heeft als pensionhoudster een ellendig leven, wordt blind en ziet haar broer sterven, zonder dat er verzoening is gekomen. Het heele boek is een karakterteekening, waarin wordt getoond hoe eene fout al de innerlijke goedheid van een mensch ijdel kan maken.

Het boek is volwassenen voorbehouden.

DELAMARE. (GEORGES) *Les Voleurs d'Ames*. 7 fr. 50. Dunod.

Eene prinses-weduwe in Indië wordt verliefd op een franschen schilder, maar omdat zij de oude wetten heeft geschonden, moet zij zich op last van een fanatieken godsdienstleider met eigen hand doodden. Interessant om de eigenaardige Indische zeden en begrippen. Voor volwassenen.

DOMINIQUE. (PIERRE) *La Proie de Vénus*. 7 fr. 50. Grasset.

Wij behoeven over dit boek verder niet te praten; het is een slecht boek van weerzinwekkende immoraliteit.

LOISEL. (YVONNE) *Pour son Fils*. 6 fr. Gautier.

Verhaal van een booze stiefmoeder, wier plannen tegen het voorkind door haar eigen zoon worden verijdeld. Iedereen kan het lezen.

PRIN. (ARM. DE) *La Vierge au Sourire*. 7 fr. 50. Plon.

Het boek is voor volwassenen nog bruikbaar, maar aanbevelenswaard geenszins. Een beeldhouwer is in gezelschap zijner maitresse op reis, ontmoet een jong meisje, dat hij ernstig lief krijgt, stelt het hem vergezellende schepsel voor als zijn vrouw, met het gevolg, dat als hij later met de waarheid voor den dag wil komen, men hem niet meer gelooft. Wat al te fransche moraal.

SAGEHOMME. (GEORGES) *Les deux Empreintes*. 6 fr. Chaussée de Haecht 79, Bruxelles.

Een door en door christelijke roman, waarin echter de ongeloovigen zoo schurkerig en de geloovigen zoo engelachtig worden voorgesteld, dat deze overdrijving de goede bedoeling des schrijvers niet anders dan schaden kan. Het ligt er veel te dik op.

VILLÈLE. (ALINE DE) *L'Inconnaissable*. 7 fr. 50. Perrin.

Eenige dagen voor den dood van haar man is de jonge vrouw weggelopen omdat zij zijn lijden niet langer aanschouwen kon. Als zij later wil hertrouwen, is het of haar overleden man zich tegen dat huwelijk verzet en haar aanspoort te huwen met zijn broer, een oorlogsinvalid, een hulpeloze blinde. Het lijkt mooi, maar het is in werkelijkheid ongezond.

YVER (COLETTE). *Le Festin des Autres*. 6 fr. 75. Calmann.

Thierry Audun heeft zijn hebben en houden verloren, maar wordt door zijn edelmoedigen broer in staat gesteld zijn geluk andermaal te beproeven. En het wordt opnieuw eene mislukking. Nu begint er in zijn hart afgunst te groeien om het geluk van zijn broer Abel. Dat drijft hem zelfs tot haat en hij, die er groot op gaat dat hij zich weet te gedragen als gentleman, nadert tot de vrouw van zijn broer en begint een gevaarlijk spel. En het zou zeker verkeerd zijn gegaan, als Abel niet scherp had uitgezien en den afgunstigen Thierry, die zijn jammerlijk gedrag inziet, niet had bewogen om voor goed en ver weg te gaan.

	MARIE HERBERT	
---	----------------------	---

door L. C. GRUEBER.

Marie Herbert, de bekende katholieke dichteres en romanschrijfster, is overleden in haar zes-en-zestigste geboortjaar. Er is niet veel gepraat bij haar verscheiden, alsof men voelde dat het zou klinken als een wanklank bij dit graf. Zij was immers altijd de „weltweise Einsame“, die van deze baatzuchtige wereld weinig verwachtte en niets verlangde dan plaats en vrijheid om haar weg te gaan naar den hemel.

Therese Kellner, zoo was haar naam, werd in 1859 te Meisungen geboren uit innig godsdienstige ouders. Reeds als meisje van twee-en-twintig trad zij op in het openbaar met *Miss Edda Brown* en een paar jaren later met *Flitter*, in welke boeken de diepe ernst en hooge levensopvatting, welke in heel haar werk zich zouden openbaren, reeds gevonden worden.

Das Kind seines Herzens (1884) maakte haar naam bekend in wijder kring. In dit boek spot zij met den eeuwigen liefdesroman: „hengelen is bijna even spannend als het lezen van een modernen roman. Bij het een als het ander is de opwindende vraag: zal hij bijten, krijgen ze elkaar?” Maar, als wilde zij toonen dat het „ewig weibliche” niet altijd de onderslag behoeft te zijn van een roman, verhaalt zij van een jammerlijken egoïst, die een kind heeft aangenomen en aanspraak maakt op heel de liefde van dat hart voor zich zelven, uitsluitend en alleen. Maar ten slotte leert hij inzien dat: „der Mensch muss aus einem Ebenbild Gottes kein Spielzeug seiner selbstsüchtigen Launen machen wollen“. —

Jagd nach dem Glück is eene illustreering van Augustinus woord: „ons hart is ongerust, O God, totdat het zijn rust vindt in U!” Al de personen in dit verhaal zoeken het geluk; de eierzuchtige schrijver Fahrenbach; zijne ongelukkige zuster Rosa; de door zijn vrouw verlaten italiaan Orla; diens dochter Lucia Scoltoni, die tijdig tot bezinning komt en in opoffering en toewijding het geluk vindt, dat zij elders vergeefs had gezocht. Allen kunnen getuigen van de waarheid van Augustinus woord door hun innerlijken vrede of hun vertwijfeling.

Het is een goed boek, maar literair staat het niet op dezelfde hoogte als het voorgaande. Doch door den novellenbundel *Kinder der Zeit* (1886) heeft zij aan allen twijfel over haar talent voor

goed een einde gemaakt. Zoo was zij een bekende schrijfster, toen zij op negen en twintigjarigen leeftijd huwde met Keiter, den redacteur van de „Deutsche Hausschatz”. Haar geluk duurde kort; in 1898 overleed haar echtgenoot en het is voor haar een smart geweest, die een stempel heeft gedrukt op veel van haar volgend werk: nog ernstiger werd zij en menigmaal verhaalt zij hoe de eenvoudige opofferende vrouw de liefde in het gezin weet hoog te houden, en de harde, ijdele, heerschzuchtige de oorzaak wordt van vele ellenden (*Unmoderne Frauen; Frauennovellen; Ohne Steuer; Dr. Sörrensens e.a.*)

Tot datgene, waarin Herbert het hoogtepunt van haar kunnen heeft bereikt, behooren naar mijn oordeel *de Michel-Angelo-Geschichten — Vittoria Colonna*, maar vooral *Die Wenderrots*. Wat dezen laatsten roman betreft, geloof ik dat het oordeel vrijwel eenstemmig is.

Marie Herbert was ook een lyrische dichteres:

Leget die Hand mir nicht tötend aufs Herz!
Ich muss singen und sagen,
Siedende Glut und flutenden Schmerz
In Weltweiten tragen.

Haar eerste bundel *Geistliche und Weltliche Gedichte* verscheen kort na den dood van haar echtgenoot en werd door vele anderen, waarin zich telkens grooter meesterschap over den vorm openbaart, gevolgd.

Er klinkt uit haar meeste gedichten een toon van weemoed, een verlangen naar *Heimfahrt*.

Und gebeugt vor Lebensmüdigkeiten
Ziehn sie hin in immer neuen Scharen.
Blasse Geister, die in Dämmerstunden
Und in Winternacht geboren waren.

In het begin van den oorlog gaf zij ook een „Oorlogsboek” uit en het doet goed te zien hoe deze merkwaardige vrouw, ofschoon gloeiend van vaderlandsliefde, zich wist te beheerschen.

Het leed van haar land heeft haar gevoelig getroffen en als kwam zij nog meer tot het inzicht, dat hier beneden toch alles maar ijdelheid is, trok zij zich terug, werd steeds „stroever” in haar levensopvattingen en ging door de wereld zonder de wereld te zien.

Het portret, dat Marie Herbert voorstelt op 40-jarigen leeftijd, heb ik te danken aan de welwillendheid harer dochter. L. C. G.

Duitsche Romans.

Ehrler (Hans Heinrich) *Elisabeths Opferung*. (125) M. 2 Greiner & Pfeiffer.

Een novellenbundel vol religieuze stemming, rust en kalmte brengend in het jachtend leven van onze half-hysterische menschheid. Als er een opmerking gemaakt kan worden, moet het deze zijn: de menschen van Ehrler mochten wat minder zwaarmoedig en wat meer blijmoedig zijn.

Herz (Hermann). *Der Herr Professor*. (72) M. 1.50 Herder.

Dit kleine boekje beleefte zijn tweede uitgave en bewijst daardoor, dat het valt in den smaak van het publiek. Het geeft de teekening van een type, een aloud type, dat al honderden keeren gereproduceerd is en telkens opnieuw weer opgeld doet. De schrijver heeft goed gedaan, niet al te veel in het karikaturale op te gaan en waar hij de „vis comica” noodig heeft, deze niet te gaan zoeken in een soort komiekerigheid, die een bewijs is van smakeloosheid en altijd een weinig beleedigend voor den stand, dien „Herr Professor” vertegenwoordigt al is hij dan ook zoo ongeveer uitgestorven in den geschetsten vorm.

Huch (Rudolf) *Altmännersommer*. (108) M. 2.50. B. Steffler.

Het boekje doet denken aan *Le Crime de Sylvestre Bonnard*, in de vertaling ten minste. Een oude, geleerde bibliothecaris, leeft gelukkig en tevreden zijn stoffig en droog weduwnaarsbestaan. De terugkeer eener snoezige dochter uit een buitenlandsch pensioonaat brengt „een nieuwe lente en een nieuw geluid” in zijn leven. Een schattig boek.

Meinhart (Roderich) *Madonna Einsamkeit*. (190) M. 3.50 Th. Weicher.

Een man zoekt rust en gezondheid in de bergen, maar ondervindt dat ook daar het bederf is ingeslopen. Hij verliest vrouw en kind, de eenzaamheid maakt hem tot een halfgekke zonderling en hij vindt een ongelukkig einde. Volstrekt niet aan te bevelen.

Lutz (Georg). *Der Einsame Liebesweg. Das Brautsjahr einer Ehelosen*. (100) M. 2.25. M. Rauch.

Een goed boekje, dat wij gerust kunnen aanbevelen.

Roselieb (Hans) *Meister Michels rätselhafte Gesichter*. (460) M. 4.20 Kösel & Pustet.

Een politieroman, heel spannend vol afwisseling van avontuur (wat te veel zelfs) en met een goede strekking. Het boek beoogt meer dan ontspanningslectuur te zijn, maar de hoofdpersoon, Pit Schulz, vraagt soms wel wat veel van ons geduld.

Schnitzler (Arthur) *Fräulein Else*. (135) M. 8.50 Paul Zsolnay.

Een negentienjarig meisje moet op last van haar moeder een woordje ten gunste van haar vader gaan spreken bij een rijken mijnheer op leeftijd. En dan zit Schnitzler natuurlijk in het sexueele. Niet bruikbaar.

Wibbelt (Augustin) *Ein Maienbuch für die weibliche Jugend*. (305) M. 5. Vier-Quellen-Verlag.

Een boek zooals wij dat van Wibbelt verwachten mochten, blygeestig en getuigend van diep en levend geloof.

TWEE MERKWAARDIGE BOEKEN.

door G. FRIEND.

Een boek van Hilaire Belloc maakt steeds de belangstelling van velen wakker. Door zijn geest, zijn degelijke en breede kennis, zijn scherpste van zegging en zijn bijna volmaakte stijl, behoort hij tot onze beste essayisten.

Dat hij katholiek is, en één die ook zijn broeders de waarheid durft zeggen, is voor ons nog eene aanbeveling te meer. Hij en Chesterton behoren tot de meest strijdbare persoonlijkheden in ons kamp.

Bij Constable is thans verschenen *The Cruise of the Nona*. Geen novelle, zooals de titel zou kunnen doen denken en die men van den schrijver van *The Girondin* zou kunnen verwachten, maar een lading „wijsheden”; zegt de schrijver zelf niet dat hij als titel had moeten kiezen: *The Cargo of the „Nona?”*

Belloc vertelt van een tocht met de Nona, en hij doet dat op onderhoudende en boeiende wijze, zoodat ieder, die een zeiler in zijn hart is, wel tot de drie der bemanning zou willen behoord hebben, ook als de wilde storm den kluiver wegblaast.

Maar wel beschouwd dient de Nona toch in de eerste plaats om de Cargo van Belloc's gedachten over te brengen naar zijn lezers. En die gedachten laat hij gaan over tal van onderwerpen, teveel om op te noemen. En nooit zijn ze banaal. Hij mag het hebben over het pacifisme, over de pers, over Dreyfus en Mussolini, altijd is hij interessant en weet uitkijkjes te vinden, welke niemand van te voren kende.

In zijn toon is hij zeer afwisselend, Opgewekt en guitig, humoristisch en plagend, maar niet zelden ook satyriek en verontwaardigd. En dan raast er een felle storm als toen op de „Nona”, „the jib blew out with a noise like a gun”.

En als de ergernis hem soms te ver voert; hem verlokt tot generaliseering, dan moet men bij kalm nadenken toegeven, dat hij toch voor een groot deel gelijk heeft en zijn harde woorden verklaarbaar zijn.

De pers, en hij kent haar, draagt hij geen goed hart toe. Vele journalisten zijn niet veel meer dan de knechtjes van de geldmagnaten en zij schrijven domme dingen, welke deze dikwijls half- of heel-niet opgevoede wezens, door het blad verspreid wenschen te zien. Hier loopt hij stellig te hard van stapel, en maakt hij niet genoeg uitzonderingen, maar te verbloemen valt het niet: er zijn toestanden binnen geslopen in de Engelsche pers, welke men vroeger voor onmogelijk zou hebben gehouden.

Afgezien van dergelijke niet genoeg gecontroleerde uitingen, is dit een boek dat te denken geeft; gezonde opmerkingen van een

veelzijdig man, die zijn denkbelden weet voor te dragen op een benijdenswaardige manier.

Een werk van geheel ander gehalte is *Chaucer's Nuns and other Essays* door Sister M. Madeleva, eene Amerikaansche kloosterzuster.

Dit boek heeft de aandacht getrokken der geleerde wereld, omdat het een nieuw licht werpt op een beroemd gedicht van den middel-eeuwschen Chaucer.

Chaucer is om zijn ontegenzeggelijk al te vrije schildering van kerkelijke toestanden en personen door protestanten dikwijls beschouwd en gehuldigd als een voorlooper der Hervorming. De rechtvaardige kritiek moet echter toegeven dat Chaucer, in zijn *Canterbury Tales*, ondanks de soms zeer bedenkelijke verhalen, in den grond een goed en overtuigd katholiek moet geweest zijn. Het blijkt uit de studie van Sister Madeleva, hoe hij de kloosterzusters naar het leven heeft geschetst en met een sympathiek oog beschouwde.

Zuster Madeleva toont uit eigen ondervinding en op goed gezag aan, hoe trouw Chaucer de Benedictinessen heeft uitgekeekend, en leert ons menig fijn trekje begrijpen, dat door moderne critici uit onkunde verkeerd werd uitgelegd.

Zoo heeft men gemeend de Vrouwe Abdis van ijdelheid te mogen beschuldigen, omdat ze al te pijnlijk netjes deed bij het eten, om haar kleed toch maar te vrijwaren van elk smetje. Madeleva toont echter hoe die buitengewone zorg voor het ordekleed, symbool harer roeping, der zusters als een ernstige plicht is opgelegd.

Wat aangaat den leeftijd der Priorin, legt Madeleva dien tusschen de vijftig en zestig, en grondt hare berekening op het feit dat zij een hondje bij zich had, terwijl het aan jongere religieuzen niet was toegestaan er huisdieren op na te houden.

Schrijfster komt tot het besluit dat Chaucer goed bekend moet zijn geweest met de kloosterzusters. Dit blijkt onder meer ook uit de verhalen, die haar in den mond legt. Madeleva hoorde zulke verhalen in haar schooljaren van de zusters zelf. Zij kende ze reeds lang voor dat zij nog van Chaucer en zijn beroemde vertellingen iets had vernomen.

Ook de andere Essays (over Francis Thompson, Chesterton, Millay e.v.a) verdienen onze belangstelling.

Hilaire Belloc: *The Cruise of the „Nona”*. (347). 15 sh. Constable.

Sister M. Madeleva: *Chaucer's Nuns and other Essays*. Foreword by Prof. B. H. Lehman. (216). 6 sh. Appleton.

Engelsche Romans.

Armstrong. (Martin) *The Goat and Compasses.* (256). 7 sh. 6. Cape.

Het leven en lieven in een klein zeedorp, dat over honderd jaren door de golven zal zijn weggespoeld, beschrijft ons Armstrong in klaar en suggestief proza. Al de personen van het dorp, zij hie hun gin en ale drinken in *The Goat*, of die slenteren door het dorp, worden ons voorgesteld. Maar hij laat ze, door de een of andere eigenaardigheid meer dan hun persoonlijk karakter te doen uitkomen, vooral van een typischen kant kennen. Voor volwassenen.

Browne (K. R.) *Following Ann.* (306) 7 sh. 6. Cassel.

't Is een verhaal van avonturen en verrassingen, zooals ze tegenwoordig als paddestoelen uit den grond spruiten. En telkens, na lezing, verwonderen wij ons, dat wij die dingen nog lezen en telkens beginnen wij opnieuw. 't Is precies als met de kruisraadsels. Een mode, die pakt, omdat ze den mensch in een van zijn vele zwakken heeft weten te pakken: de nieuwsgierigheid om te weten hoe het in elkaar zit en wat er uit moet komen.

Cannan. (Joanna) *Wild Berry Wine.* (312). 7 sh. 6. Fisher Unwin.

Een jongen uit de volksklas brengt het heel ver in korten tijd, geholpen door een vriendelijken heer van het dorp en zijn eigen talent. Een ijzervretende kolonel moet daar niets van hebben en meent dat ieder op zijn plaats moet blijven. Zijn eigen dochter denkt er anders over en papa moet bijdraaien. Dat is de hoofdlijn in dit prettig verhaal, waar doorheen natuurlijk nog heel wat meer lijntjes loopen.

Galsworthy (John) *Caravan.* (950). 7 sh. 6. Heinemann,

In dezen zwaren bundel heeft de schrijver van de Forsyth Saga al zijn Short Stories van 1900 tot 1923 verzameld. Hij zegt ze zoo te hebben gerangschikt dat de lezer zijn technische ontwikkeling gedurende die jaren kan nagaan. Maar er is niet veel ontwikkeling te bespeuren. Meer door wat hij te zeggen heeft dan door de wijze waarop hij het zegt, munt Galsworthy uit. En zoo gebeurt het dat hij in zijn romans, waar hij zich meer kan uitspreken, belangrijker is dan in deze korte verhalen. Maar rijpe lezers zullen toch met genoegen snuffelen in deze Tales.

Townshend. (R. B.) *Bullwhack Joe. The Yarns of a Tenderfoot.* (289). 7 sh. 6. Lane.

Korte verhalen uit een land waar persoonlijke moed en handigheid onmisbaar zijn en in den strijd om het recht het schietwapen niet zelden te pas komt. Het gaat er ruw toe en ik kan mij voorstellen dat teerhartige lezers nu niet dadelijk zullen dweepen met de proeven van onverschrokken- en heldhaftigheid, die hier worden afgelegd.

Young. (Francis Brett) *Sea Horses.* (310). 7 sh. 6. Cassell.

Een boek dat men oppervlakkig voor een gewonen avonturen-roman zou houden. En dat is het ook wel, maar niet een gewone, want het psychologisch inzicht van den schrijver brengt hem op een hooger plan. Kapitein Glanvil heeft op zijn schip een jonge vrouw met haar kind over te brengen naar portugeesch Afrika, waar haar man, een misdadige Italiaan, is gevlucht. De voor vrouwen onverschillige kapitein, die aan boord geen notitie van haar neemt, wordt echter haar ridderlijke en dappere beschermer, als hij kennis maakt met de misdadigerswereld, waar deze vrouw belanden gaat.

WAT ANDEREN SCHRIJVEN.

UIT BOEKEN EN BLADEN.

In dit tijdschrift hebben wij ons al een paar malen bezig gehouden met het boek van François Mauriac: *De Kus aan den Melaatsche*, en onze bewondering was niet overdreven groot. Ik geloof dat de criticus van *De Haagsche Post* een gelukkigen vinger heeft gehad in het aanwijzen van de fout, die schuld is dat het boek niet bevredigt. Hier is zijn oordeel: „... al de figuren in dit boek zijn scherp geteekend, als de gekerfde lijnen van een houtsnede. Doch juist deze deugd werd door overdrijving, door het fanatisme van den stijl tot het tegendeel. En zoo ontstond een caricatuur. Al de personen in dezen roman zijn opgezette figuren, mismaakt door overdrijving, in stede van menschen. Niet het leven van de ziel drijft ze van binnen uit, maar het mechanisme van den opzettelijken wil, van buiten af. Zoo, terwijl dit boek een aanklacht wil zijn tegen de miskenning van den geest, wordt het eene aanklacht tegen de miskenning van het vleesch”.

In *De Nieuwe Gids* schrijft Kloos over *Felix Timmermans*. Zooals sinds jaren zijne gewoonte is, begint Kloos te vertellen over zich zelf en te verklaren dat hij zoo'n ernstig kritikus is en zich thuis voelt in het innerlijkst-geestelijke des Levens en der Letterkunde. Vervolgens houdt hij eene dissertatie over spiritisme, dat hij, heel verstandig hocus-pocus vindt en verklaart dan dat Timmermans is: „buiten kijf een onzer beste levende auteurs, en dit blijkt niet alleen hieruit, dat hij beurtelings al naar het in hem opkomt, tragisch, komisch en gemoedelijk idyllisch weet te wezen, maar ook en vooral dat hij die drie zielsstemmingen door elkaër weet te mengen en daardoor te komen tot een zonderling-aandoende schoonheid, die, laat zich vermoeden, even onsterfelijk als sommige meesterstukken uit den tijd van Koningin Elisabeth zal zijn. Ik zal er een voorbeeld van laten zien”.

Daarna haalt hij aan „Het Masker” van Felix Timmermans om ten slotte een heele pagina te besteden aan een betoog, niet dat Timmermans een groot schrijver, maar dat Kloos een eminent kritikus is.

„In het bovenstaande gaf ik er een staaltje van, hoe men literaire kunstwerken beschouwen kan, diep in hen doordringend, zooals ik dat altijd voor mij zelf gedaan heb en doen blijf, doch zonder dat ik er steeds of zelfs maar veel toe kom, om zulke zedelijk-geestelijke peilingen met wier behulp de echte beoordeelaar de mate van blijvende waarde van een kunstwerk kan benaderen, eenigszins breedvoerig te ontwikkelen in de letterkundige opstellen, die ik komponeer. Ik kan zonder eigenwaan verklaren, dat ik altijd diep heb geleefd, ook en vooral als ik kritieken schrijf en dat dus geen enkele waarlijk-kritische uitspraak, die ik ooit op het papier

zette, in lateren tijd ooit door mij is moeten worden herzien. Want ik geef, als ik proza schrijf, altijd de resultaten, de voor mij na veel onderzoek vaststaande, van dagen- en soms wekenlange geestelijken arbeid, daar mijn hersens weigeren om te rusten voordat die resultaten bereikt zijn. Doch waarom zou ik na al dat voorbereidende werk telkens mee moeten deelen aan het vlug-lezend publiek, dat slechts om resultaten geeft en deze alleen onthoudt?"

Ja, waarom, waarom, waarom? Wij vragen het ons ook af.

Peter Lippert wijst in *Stimmen der Zeit* op een belangrijke uitgave: *Lebenserrinerungen der Gattin Dostojewskis*. Anna Grigorjewna stierf in 1918; zij had bepaald dat men eerst na haar dood de kist mocht openen, waarin zij haar herinneringen en persoonlijke nalatenschap van Dostojewski had weggesloten. Bij haar verscheiden heeft men zich dadelijk aan het werk gezet om de uitgave voor te bereiden. Het eerste deel der Duitsche vertaling is in het voorjaar van 1925 bij Piper in München uitgekomen.

Een paar jaar geleden heeft ook de dochter van den grooten russischen schrijver een boek over haar vader geschreven, dat goed overeenstemt met de herinneringen der moeder. Maar het werk der dochter is meer geplaatst in de sfeer der literatuur, het herinneringsboek der moeder is alleen de afspiegeling des levens, zooals zij het heeft gezien, zonder bespiegelingen of kritiek.

Lippert krijgt den indruk dat Dostojewski was een begenadigd dichter, een wijd en diep blikkende geest, een edelmoedig hart, een vroom christen, een vader en echtgenoot van ideale trouw, maar ook: „ein Mensch, der wie der gewöhnlichste seine alltäglichen Züge und Mängel hätte, und nicht immer war er grosz: oft, sehr oft war er ein groszes, krankes, anspruchvolles, eigensinniges, dem Leben verständnislos gegenüberstehendes Kind”.

Anna is de goede genius geweest van den genialen man, die in de wereld een hulpelooze was, er op aangewezen om het slachtoffer te worden van zich zelf en van belagers rondom. Zonder haar was hij een wrak gebleven.

Bedrogen door zijn eerste vrouw, geboeid en gebonden door de geestlooze „vriendin” Suslowa, kwam Anna Grigorjewna, de betaalde stenografiste, juist op tijd om den armen, verwarden en stuurloozen man van den ondergang te redden. In een paar weken was het manuscript gereed van een omvangrijken roman en kon zij de plannen van een berekenenden uitgever in duigen doen vallen. Zonder deze vrouw, bijna nog een kind toen zij hem voor het eerst te hulp kwam, zonder haar sterk vertrouwen, haar geloof en haar energie waren werken als „De Idioot”, „Demonen”, „De Gebroeders Karamasoff” naar menschelijke schatting nooit geschreven.

Zij was een koele, praktische natuur, echter met zoo veel gemoed dat zij de kunst van haar echtgenoot kon aanvoelen. In hare liefde voor den meester was geen spoor van hartstocht, maar des te meer achting, vereering en dienende toewijding. „Es gab wahrlich einen

guten Gott und eine helle Gnade für Dostojewski, den Zuchthäusler, den Epileptiker, den vom Schicksal gezeichneten“.

Wij hebben nu een achttal nummers van G. K's Weekly gelezen en ze zijn allemaal van de eerste tot laatste bladzijde Chestertonsch. Elke medewerker is een kleine Chesterton in stijl en geest, alleen de naam is anders. En zelfs de toevallige inzenders van de „Cockpit“ zijn zoo doortrokken van Chesterton, dat onder hun artikelen de geestige man gerust zijn naam kan zetten.

Het is op deze manier toch altijd nog een aardig weekblad, en wij hopen maar dat het nimmer een dagblad zal worden.

Het Roode Sein.

LAREN, 8 Mei 1925

Z.E.H. Naar aanleiding van het artikel „Het Roode Sein“ in het vorig nummer van „Boekenschouw“ zij het ons vergund te protesteeren tegen de insinuatie dat het daar besproken en door ons uitgegeven werk: Karl May, „Matavase, de vorst der rotsen“ inderdaad niet van Karl May zou zijn.

Dat de „Vereeniging ter bevordering der belangen des Boekhandels“ het vertalingsrecht aan ons toekende en de verschijning van het boek, onder vermelding van den oorspronkelijken titel, in het Nieuwsblad voor den Boekhandel werd aangekondigd, zijn afdoende waarborgen voor de authenticiteit. Maar zelfs afgezien daarvan achten wij een dergelijke veronderstelling ten opzichte van een firma, die van knoeien geen werk maakt en welker reputatie geen aanleiding geeft tot vermoedens in deze richting, ongeoorloofd en minderwaardig en wij betreuren, dat de nieuwe reeks van Uw sympathiek tijdschrift met een dusdanig onbetrouwbare berichtgeving inzet.

Wat nu de inhoud van het boek betreft, kan worden opgemerkt, dat het niet voor kinderen geschreven werd. De niet al te onnoozele lezer kan er gemakkelijk Karl May in herkennen, maar het is *volkslectuur* en indien men het titelblad raadpleegt, blijkt, dat wij het hebben opgenomen in een nieuwe serie: „Karl May's avontuurlijke verhalen“. Onzes inziens kan de rijpere jeugd het gerust lezen, doch hieromtrent is natuurlijk verschil van meening mogelijk. De Indianen, die er in voorkomen, zijn minder humaan dan b.v. Winnetou en er worden wandaden bedreven. *Immoreel* is het boek daardoor niet. Dit zou het geval zijn, indien de misdaad in schoon

gewaad verscheen om den lezer te bekoren. Maar al bevat het boek enkele elementen, die in andere werken van May ontbreken, ook hier zit de ridderlijkheid op den troon. Platte taal komt niet voor, de deugd wordt beloond, het kwaad gestraft. De tendenz van het boek is een zedelijke en religieuse. Die het heele werk („Matevase” is het eerste der zes deelen!) onbevangen overziet, zal erkennen, dat het boeiende en onschuldige lectuur betreft, waarmede velen zich kunnen amuseeren en waartegen niemand zich het harnas behoeft aan te gespen!

Met verzoek ter wille van een juistere voorlichting dit briefje in Uw blad te willen opnemen,

Hoogachtend, Uw

A. G. SCHOONDERBEEK.

N a s c h r i f t. Uit de omschrijving van onzen Correspondent bleek ons, gelijk de uitgever overigens toegeeft, dat *Matevase* geen jeugdlectuur is. Wij wilden dat wij tijdig in de gelegenheid waren gesteld zelf te oordeelen. Nu was er haast bij omdat het boek reeds aan den boekhandel werd aangeboden. De meeste lezers (en ook boekhandelaars) beschouwen May als een schrijver voor de jeugd (wat hij lang niet altijd is) en daarom was er gevaar dat dit boek in verkeerde handen zou komen.

Dat een uitgever als de heer Schoonderbeek „onder valsche vlag” zou varen, hebben wij geen oogenblik kunnen gelooven en wij hebben dat in ons onderschrift duidelijk laten uitkomen.

Gaarne onze verontschuldiging, waarmee de inzender ongetwijfeld accoord zal gaan, indien het ingezonden stuk den heer Schoonderbeek heeft gegriefd.

■ ■	ROMANS EN VERHALEN.	■ ■
-----	---------------------	-----

voor de moreele waardeering stelt A. Gielen S. J.
zich persoonlijk verantwoordelijk.

Benson (E. F.) *De Tusschenpersoon.* (430) f 2.25
Het Ned. Boekhuis, Tilburg.

Graddock is een koopman in schoonheid en weet er goed van te leven. Hij heeft een aangeboren flair om te ruiken wat op de kunstmarkt in den smaak zal vallen van het publiek en zorgt dat hij steeds voorraad heeft van de gezochte artikelen.

Een schrijver koopt hij zijn tooneelstuk af en 't wordt een Schlager. Een onbekend schildertje levert hem een zijner stukken

en gaat met hem een contract aan, elk jaar tegen bepaalden prijs hem een doek te bezorgen. En de tusschenpersoon verdient een fortuin. Maar de kruik . . . U weet well! Hij koopt op een goeden dag voor 5000 pond een Reynolds in opdracht van een Amerikaan en beurt er het dubbele voor. Dat is een geluk, waar spoedig een ongeluk bij komt. Hij raakt namelijk verliefd op de dochter des huizes, waar hij de Reynolds heeft ingepalmd. Hij maakt haar het hof, maar het meisje is daar niet van gediend. Dat zou zoo erg niet zijn, want mislukte hofmakerij behoort tot de gewone ongelukken des levens.

Maar de schikgodin heeft het zoo besteld, dat het onwillige meisje veel houdt van den schilder, dien Craddock voor een prijsje zijn schilderij heeft ontfutseld. Tot overmaat van ramp heeft deze schilder ook nog een broer, die bediende is in een kunsthandel. Meer is er natuurlijk niet noodig om den onsympathieken tusschenpersoon, die leeft van het werk van anderen, het masker af te rukken en met beschaamde kaken in het blok te sluiten.

Moge het allen oplichters en afzetters aldus vergaan, roepen wij met den scherprechter eener vroegere eeuw, en bevelen dit goed vertaalde boek met zijn moraal van „de bedrieger bedrogen” de afnemers van dezen uitgever zeer gaarne aan.

Bennet (E. A.) *Hotel Groot Babylon.* (195) f 1.95
J. M. Meulenhoff, Amsterdam.

Een korte herinnering aan dezen herdruk, waarover wij vroeger reeds uitvoeriger hebben gesproken. Een Amerikaansch millionair hoort dat de Ober van een reusachtig hotel zijne dochter niet wil dienen met een glas bier en een eenvoudige boterham, omdat het niet deftig genoeg is. Maar het kind heeft er nu eenmaal haar zinnen op gezet en een kwartier later heeft de schatrijke vader het hotel gekocht en kan aan den wensch van zijn lieveling voldoen. Een reeks van ongelooflijke avonturen verrassen dan den nieuwen eigenaar en zijn dochter, die met meer of minder succes de geheimzinnige gebeurtenissen tot klaarheid zoeken te brengen. Voor tijdverdrijf.

Dam (Jules van) *De Amerikanen van Kasteel Waldeck.* (95) f 0.35 A. W. Bruna, Utrecht.

Een 35-cents spoortrein-verhaaltje. Oud kasteel, geheimzinnige Amerikanen, griezige moord, waar de groote Marabesco spoedig het fijne van ontdekt heeft. Op moreel gebied niets verkeers.

Fabricius (Johan) *Nagtegael.* (102) f 1.90 N.V. Leopold's Uitg. Mij., den Haag.

„Heisa! Leve het Leven!” Nu kende hij het; het klopte bonzend

in zijn borst, het volle, blijde leven. Heisa! Leve de schoone meiskes! Hij had kunstenaar willen worden zonder nog eens een mensch te zijn; hij had meiskes willen schilderen zonder ze gekust te hebben". —

Dat staat op een der laatste bladzijden van dit boekje en geeft voldoende het karakter van dit verhaaltje, waarvan men den inhoud in drie woorden kan weergeven.

Een knaap is op weg om kunst en schoonheid te zoeken; hij kloddert wat met zijn penseel, hij strijkt op het jammerhout, dat hem overal vergezelt, bewondert de natuur, maar voelt zich niet bevredigd.

Door een jonge mooie waardin wordt zijn zinnenleven gewekt, zij leert hem, gelijk Mevr. de Warens eertijds den jongen Rousseau, het geheim der fysieke liefde. En dat schijnt genoeg om den jongen tot kunstenaar te wijden en hem ineens den vollen zin des levens te openbaren.

De geslaagde verleidingspogingen der waardin, onder de oogen zelfs van haar man, worden zeer suggestief, maar niet plat beschreven. Voor jonge menschen deugt het niet, en ouden vinden vast wat het is: het moreel leelijke in een poëtisch rokje.

Gerlo (Ada) *De Oude Schuld.* (272) f 3.50 Mij. voor Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam.

Deze tweede druk zij even met een kort woord vermeld. Eene predikantsdochter wordt door haar muzikleeraar verleid en een mismaakte man vraagt haar voor een schijnhuwelijk met hem, om hare schande te verbergen. Zij blijft hem trouw, zijne geduldige verpleegster, ook als een hartstochtelijke liefde voor een ander haar bijna doet bezwijken. Zij betaalt hare schuld. Een wrang boek. Lectuur voor rijpere lezers.

Hichens (Robert) *De Vrouw met den Waaier*, Naar het Engelsch door W. Roldanus Jr. (310) f 1.50 A. W. Bruna, Utrecht.

Lady Holme is een mooie wereldsche vrouw uit de Engelsche society. Zij trekt natuurlijk bewonderaars en een dezer zegt haar dat zij te veel haar ziel verbergt achter hare schoonheid. Zij lacht hem uit en beweert dat ze alleen om hare schoonheid wordt bewonderd.

De toekomst zal haar op wreede wijze in het gelijk stellen.

Door een ongeluk wordt haar gelaat vreeselijk geschonden en voor altijd verminkt. Nu de helderheid van het licht verdoofd is, vliegen de dansende avondvlinders weg, en ook de meneer die zoo ernstig had staan beweren dat de schoonheid in de ziel is, kan de proef niet verdragen. Haar man heeft zich uit de voeten gemaakt en zal straks echtscheiding aanvragen. De jonge vrouw is

van plan zich van het leven te berooven, maar wordt daarin tegen gehouden door een vroegeren minnaar. Met grooten tact weet deze haar te overtuigen dat zij hem gelukkig kan maken. Hij is verslaafd geraakt aan den drank en zij is de eenige, die hem redden kan. Het is een taak, zegt hij, die God voor haar heeft weggelegd. Er is iets moois in dit boek, maar het leeg-mondaine leven, dat er in wordt beschreven, maakt den lezerskring beperkt.

Kautzmann van Oosteren (S. H.) *Zuster Annie*. (300) f 1.90 J. Engelsma Mebius, Kollum.

Te groote strengheid schiet het doel voorbij en bereikt juist het tegendeel van wat beoogd werd. Wellicht zal de schrijfster tevreden zijn als wij de strekking van haar boek op deze wijze omschrijven. En mogelijk is ze zeer ontevreden, als wij er bijvoegen, dat haar verhaal niet veel tot bewijs dezer overigens te aanvaarden stelling kan bijdragen.

Annie, kind uit een orthodox protestantsch gezin, gaat in het modevak, wordt bedrogen door een schoftje van een student, die haar met het kind laat zitten, en de strenge vader sluit zijn deur voor de plichtvergeten dochter. Een politieagent brengt haar bij zijn vrouw, waar ze vriendelijk wordt ontvangen. Haar broeder en eene vriendin doen ook al het mogelijke om haar te helpen; op haar vroeger atelier krijgt zij weer een plaatsje en ten slotte trouwt zij terwille van het kind met een der bedienden van het modehuis.

Na het huwelijk blijkt de man een dronkaard, die groote ellende over het gezin brengt, maar gelukkig sterft voor het heelemaal ten gronde te hebben gericht. Annie wordt nu verpleegster en in die functie ontmoet zij den vroegeren verleider, die door een huwelijk haar eerherstel biedt.

Zij neemt het aan onder de voorwaarde dat het kind nimmer zal weten dat hij de vader is, waarschijnlijk omdat het al was aangenomen door den overleden man.

Men ziet, het loopt alles gemakkelijk op rolletjes, en ik ben daarom bang dat de lectuur van dit boek niet bijzonder preventief zal werken op luchtige meisjes en domme gansjes.

Lange (L. van). *De Goden Beschikken*. (267) f 4.90 W. L. en J. Brusse, Rotterdam.

Een troosteloze geschiedenis van menschen zonder wet, zonder doel en zonder wil. Marionetten op het schouwtooneel der wereld, die door het toeval aan de touwtjes laten trekken en dat dan noemen de beschikking der goden. Alsof dat groote woord, waaraan toch absoluut geen zin kan worden gehecht, het geheim openbaart van zulke wajang-levens.

Charlotte is verloofd en zal spoedig trouwen met Jan ter Beek. Bij een familielid te Ede ontmoet zij, na jaren van scheiding,

Kapitein Albering, die pas zijn vrouw verloren heeft. Zij zegt hem niets van hare verloving, laat den man verliefd worden en trouwt met haar Jan. Deze moet een reis naar Zweden maken, Charlotte blijft alleen thuis met het voorop gezette doel den kapitein dikwijls te ontmoeten en te spreken. En deze onrustvlinder van een vrouw is op het punt in de kaars te vliegen, als er een bericht komt dat het vliegtuig van Jan naar beneden is getuimeld en hij met ernstige kwetsuren in het ziekenhuis van Groningen ligt.

Tegen den zin van den kapitein gaat zij naar hem toe, komt tot inzicht bij het aanschouwen van den lijdenden man, wacht op zijn genezing om dan zelf met een zenuwcrisis te beginnen, waarvan zij na eenige maanden herstelt.

Albering komt haar bezoeken, zegt dat hij het nóg betreurt, dat hij haar indertijd naar Groningen liet vertrekken, en dat zij nu als vrouw het slachtoffer is geworden, omdat de goden het zoo beschikten!!!

Wij kunnen niet anders doen dan ons verheugen, dat deze kapitein aan het einde van het boek nog ongehuwd is en de kans heeft misgelopen om een wettig kroost te verwekken, dat in staat mocht blijken even holle phrasen te debiteeren als papa.

Leen (E u g e e n). *Een slag in het Aangezicht*. (352)
f 1.50 N. V. Standaard, Brussel.

De schrijver schijnt overleden te zijn en zal dus verder geen sporen meer nalaten in de literatuur. Men behoeft er niet om te treuren, want deze „navertelling” behoort tot de monstertjes, die een halve eeuw geleden werden vastgelegd in feuilletons en door de eenvoudige lezers bewonderd om hun verrassende toeren.

Er ontbreekt niets aan de uitrusting: een gestolen dochter, eene dood-gewaande vrouw, die zich uitgeeft voor het geroofde meisje en haar pseudo-vader tracht te vergiftigen, wraak, opsluiting, moord en doodslag, kortom: alle denkbare misdaden, eene verwarring van listen en lagen, waaruit de schrijver triomfantelijk zijn weg vindt zoodat ten slotte alles op zijn pootjes terecht komt, de schurken worden gestraft en de edeiaardigen krijgen ruimte om tevreden en gelukkig adem te halen.

Had men zich nu nog maar gehouden aan den sappigen stijl der vlaamsche volksvertellers, dan zou die den lezer over veel ongerief heen hebben kunnen helpen, maar het boekerige hollandsch maakt nu de heerlijkheid voor ontwikkelde lezers onverteerbaar.

Wij hopen van harte dat onze zuidelijke broeders van dit genre en deze manier zullen terugkeeren, vooral omdat zij rasechte volksvertellers bezitten, die met kop en knie boven de noord-hollandsche uitsteken.

Musbach (Dora). *De moeilijke Weg*. (240) f 3.90
G. J. Slothouwer, Amersfoort.

Een weduwnaar huwt met een gescheiden vrouw, die een mispunt van een zoon heeft, terwijl hij zelf een leelijk maar braaf dochtertje mede brengt. De stiefmoeder heeft het kind van haar man lief en houdt het bij zich als de vader dood is.

Haar zoon brast verder, wordt overal onder verdachte omstandigheden ontslagen, gaat naar Indië, waar het natuurlijk misloopt, keert terug naar zijn vaderland, maakt opnieuw groote schulden, en besluit, daar zijn moeder hem niet helpen kan, zijn leelijk stiefzusje te huwen.

Juultje heeft hem lief, ofschoon ze volstrekt niet blind is voor zijn fouten, en waagt het er op. En 't loopt natuurlijk verkeerd als een auto, waarvan de rem niet wil werken. De lieve echtgenoot bedriegt zijn vrouw en zijn vriend met diens maitresse, knoeit op alle mogelijke manieren en komt eindelijk terecht in de gevangenis, waar hij al jaren had moeten zitten.

Nu verschijnt de vriend en wil het achtergebleven vrouwtje trouwen, maar deze zegt dat ze den moeilijken weg heeft betreden en dien wil bewandelen tot het einde. Wat voor een romanfiguur van Musbach een zeldzaam en verbazend besluit is.

Als gewoonlijk is het boek literair beschouwd een draakje, maar de toon is wat behoorlijker dan hij pleegt te zijn bij deze schrijfster en er komen geen ergerlijke situaties met aanstootelijke beschrijvingen in voor. Maar dwaas mensch, die zich met zulke lectuur tevreden stelt.

Panther-Downes (M.) *Liefde's Tweestrijd*. Uit het Engelsch van J. Veen (310) f 2.15 Ph. Kruseman, den Haag.

Een moeder, die alleen voor zich zelf leeft, voor haar pleziertjes, haar toiletten en de conserveering van haar teint. De dochters zien er onverzorgd uit en spreken van de lichtzinnige moeder als van „dat wijf”.

De oudste, een achttienjarige, ontmoet een jongen man; ze dweepen wat en verliezen elkaar dan uit het oog. Maar het hart van het meisje is gewond en zij kan hem niet vergeten. Een tante in Londen neemt haar bij zich, steekt haar voortreffelijk in de kleeren en spoedig is zij de koningin der uitgaande wereld.

Een lord vraagt haar ten huwelijk, maar zij kan haar Guy niet vergeten. Als haar tante sterft en er gevaar is dat ze weer naar haar moeder terug moet, neemt ze het voorstel aan.

Twee jaren lang is zij gelukkig, dan verschijnt de heer Guy, die een studiemakker van haar man blijkt te zijn, ten tooneele, en de heele schiettent van het geluk begint te waggelen.

Ze vraagt haar man, een maandlang naar een zeldzame badplaats

te mogen gaan, hetgeen deze uitstekend vindt. Ze is er nauwelijks of Guy, dien zij niet meer had willen zien, komt met het onnoozele voorstel om voortaan goede vrienden te zijn. Het loopt dan verkeerd en Guy maakt zich van kant om niet meer in de verleiding te raken, het geluk van zijn vriend te verstoren.

Haar man komt over, vindt zijn studiemakker dood en zijn vrouw bereid heen te gaan in rouw en schaamte. Dan opent deze goedigerd wijd de armen, enz.

Het boek is af te keuren om de absoluut valsche moraal.

P o p o f f (G e o r g e s). *In de Klauwen der Russische Tsjeka.* Vertaald door C. C. Bender (224) f 2.90 Allert de Lange, Amsterdam.

Voor hen, die nog zouden meenen dat het leven in Rusland onder het regime der menschlievende Bolsjewieken een gulden idylle is, en voor allen die belang stellen in de Aziatische toestanden van het groote rijk „der honderdmillioen boeren” is dit een zeer leerzaam en spannend boek. De schrijver is een Rus, die te Moskou eenige buitenlandsche bladen vertegenwoordigde.

Hij heeft het sovjet-bestuur van den beginne af meegemaakt en met journalistieken speurzinnig al de geheimen der nieuwe regeering trachten te achterhalen. Tot hij op een goeden dag in handen geraakt van de Tsjeka, het bloeddorstige monster van barbaarsche spioneer- en wraakzucht, dat met menschenlevens speelt als een bloemist met uitgebloeide tulpen. Heel zijn langen lijdenstocht vinden wij hier beschreven. Wij maken er kennis met de meeste roode helden, wier namen dagelijks in de pers circuleeren. 't Zijn werkelijk onthullingen over een terreur zoo drukkend en ontzettend, dat er wellicht geen andere periode uit de geschiedenis der menschen naast te stellen is. Het werk is vlot en boeiend geschreven en mag in ieders handen komen.

P o t é (J. H.) *De Tuin der Hesperiden.* (65) f 1.50 Excelsior. Brugge.

Een miniatuurboekje met vier verhaaltjes, waarvan de laatste zijn titel leent aan het gansche bundeltje. *De Tuin der Hesperiden* is de naam van een voornaam buitenhuis, bewoond door beeldschoone drieling-zusters in eenzaamheid en stillen vrede. Slechts eens in het jaar verlaten zij haar woning om te paard een tochtje te maken door de buurtschap.

Bij zulk eene gelegenheid verliest een jonge dichter zijn hart aan een der zusters en, ofschoon de liefde wederkeerig is, denkt de uitverkorene er niet aan haar metgezellen te verlaten, die overigens collectief van den artiest zijn gaan houden.

Zij neemt dus afscheid van den dichter, die niets verstandigers weet te doen dan op den bodem van een vijver te gaan liggen.

De drie lieflijke amazonen brengen verder haar leven door in rouw en nog somberder eenzaamheid.

Ook de overige verhalen bezingen dergelijke romantische liefdesgevallen, die buiten de grenzen van het werkelijke leven staan.

Het Simpel Vertelsel (No. 3) maakt een welkome uitzondering en doet van verre denken aan de een of andere episode uit een boek van Felix Timmermans. Het speelt in een herberg op den weg naar Egypte, maar zoowel de gierige waard als zijn vrouw zijn rasechte Vlamingen. Door den kindermoord in Bethlehem en de ontmoeting met de H. Familie leeren zij begrijpen dat goudverzamelen een allesbehalve loflijk levensdoel is. Jammer dat deze verhaaltjes een weinig uit den toon vallen. Zij missen den argeloozen eenvoud, die aan middeleeuwsche legenden zulk een zoete bekoorlijkheid pleegt te geven.

Vachel (H o r a c e A n n e s l e y). *Quinney & Co.* f 2.90 Uit het Engelsch door Mühring. G. J. Slothouwer, Amersfoort.

De oude antiquair Quinney sterft en zijn zoon volgt hem op in de zaak, waarin allerlei namaak als echt wordt verkocht. De jonge Quinney, die altijd door den ouden heer een beetje onder den duim was gehouden, kan nu zijn vleugels vrij uitslaan. Hij trouwt, koopt bij een kunstbroeder in Frankrijk een massa oud-eiken en brengt met zijn vrouwtje de zaak tot een hoogte, waarvan hij nooit gedroomd kan hebben. Hij heeft een zwak voor mooie dingen, hetgeen zijn vrouw, die liefst zijn heele bewondering op haar zelve zag gericht, wel eens een beetje jaloersch maakt. Maar Quinney houdt veel van haar en spreekt vol trotsch over den zoon, dien hem zal geschonken worden. Hetgeen het vrouwtje ook al weer niet kan goedkeuren, omdat zij het niet behoorlijk acht over kinderen te praten, die nog niet geboren zijn.

Het is trouwens geen zoon, maar een meisje. En in de moeilijke uren, die zijn vrouw doorworstelen moest, heeft de angstige vader de gelofte afgelegd, dat hij in het vervolg geen onecht meer zou verkoopen als echt, en als ik hem goed heb verstaan, geen echt meer voor namaak.

Hij verhuist naar Londen, wordt door zijn gewikste vakgenooten op allervermakelijkste wijze beetgenomen, maar weet er zich flink doorheen te slaan en heeft binnen korten tijd een der voornaamste zaken.

Intusschen merkt hij, vooral door een briefje geadresseerd aan „Mijn Eigen Blauwen Engel”, dat er zich tusschen zijne dochter en zijn factotum, een onbetrouwbaren Italiaan, een vrijaadje aan 't ontwikkelen is, waarvoor de vader van plan is een stokje te steken.

Maar de Italiaan dreigt hem zijn geheimen aan de groote klok te hangen en onder anderen den Amerikaan, die hem straks een

goede honderdduizend komt brengen voor een door de experts echt verklaard ameublement, waarbij het factotum echter van vier oude en vier nieuwe stoelen, acht antieke heeft gemaakt, eens even op de hoogte te brengen. Maar hij overtroeft den belager zijner eer door den Amerikaan te bekennen dat de beste zich kan vergissen en hij tot de ontdekking is gekomen, dat het niet in den haak is met de meubelen. De millionnair en zijn expert slaan een gat in de lucht van verbazing over zooveel eerlijkheid.

En hunne verwondering wordt nog grooter als de antiquair voorstelt dat hij voor denzelfden prijs het mooiste stuk antiek uit zijn magazijn kan kiezen. De dollarkoning laat zijn oogen afdwalen van een prachtigen kast naar het mooie dochttertje van den oudheidkooper, maar ofschoon hij in verband met antiek haar niet durft noemen als het voorwerp zijner keuze, begrijpen wij toch wel dat hij vroeg of laat zijn verlangen vervuld zal zien. Het is een prettig onderhoudend boek, waaraan niemand zijn vingers zal branden.

Verhoog (P.) Op bruisende Golven. Een Roman van de Zee. (307) f 4.50, W. L. & J. Brusse, Rotterdam.

Het is wel eigenaardig dat wij, een zeevarend volk, zoo weinig romans van de zee hebben. Dan moet men eens snuffelen in de Engelsche literatuur.

Maar enfin, we hebben er hier een, en een, waar we mee tevreden mogen zijn. Men moet mij echter goed verstaan: aan het roman-zijn mankeert nogal veel, ofschoon wel getracht is er een kleine verwickeling in te brengen met eene ontkenning. Maar die staat er meer als eene episode, een ingevlochten avontuur, gelijk men dat in de reisverhalen van Bontekoe alreeds aantreft.

Het komt mij voor dat het boek met didaktische bedoelingen is geschreven, want wij leeren al de technische woorden kennen en voelen ons aan het einde, wanneer wij ten minste vlijtig een woordenboek hebben gebruikt, onderlegd op het gebied van scheepskennis en navigatie als een leerling van de zeevaartschool.

Dat streven naar beleering blijkt ook uit de lange waarschuwing van den stuurman, gericht tot twee nieuwelingen aan boord en waarin hij hen spreekt over de gevaren van het passagieren, de gevaren van syphilitische ziekte en dergelijke dingen. Onnoodig te zeggen dat deze stuurman, die voor zijn doen heel streng is, door ons toch moeilijk als geestelijk leidsman der naar zee verlangende jongens kan worden aanbevolen. Maar hij bedoelt het goed en de jongeman, die bijna verstrikt was in de netten van Hannchen, vlucht op het laatste oogenblik de naaste gelegenheid.

Laten wij samenvatten in één woord: het is een eerlijk boek, eerlijk en ronduit als een zeeman. Maar een zeeman heeft soms van die rare dingen te vertellen en dan stuurt men de kinderen, ook de groote, maar liefst de kamer uit. Ik hoop dat Verhoog in de

toekomst nog met andere boeken voor den dag zal komen en ons de vreugde geeft van zijn talent te mogen zien groeien.

Sick (Ingeborg). *Het Lentedal.* Uit het Deensch door L. Logeman-van der Willegen (204) f 2.80 H. Honig, Utrecht.

Een bundel verhalen, eenige met iets droomerigs, mystiekerigs of sprookjesachtig, zooals wij dat van Ingeborg gewoon zijn. Een jonge weduwe, die haar eerste liefde voor een mismaakten rijkard heeft verlaten, ontmoet den man bij een reisgezelschap. Hij doet sarcastisch en zij vinnig, maar als de gids er vandoor gaat en zij op elkaars hulp zijn aangewezen, komt alles weer heel gauw terecht. Hij wil dan maar zoo op staanden voet bruiloft vieren, maar zij eischt dat eerst „de uiterlijke vervelendheden” in orde worden gebracht. Verlichte luidjes, wat?

„Eglé's Dank” vertelt van een meisje dat naar Parijs is gegaan, om op min eerbare wijze aan den kost te komen. Zij wordt door een jongen markies uit de handen van dronken matrozen gered. Hij behandelt haar behoorlijk en dat treft haar zoo, dat als hij door de revolutionnaire bloedbengels wordt gevangen genomen, zij zich ook als royaliste aangeeft en blij is dat ze ter dood wordt veroordeeld, omdat zij daardoor haar goeden naam terug wint, zooals ze zegt, en zich zelf weer in de oogen kan zien, hetgeen dan echter langs een omwegje zal moeten gebeuren.

Ja, dan zijn er nog een viertal verhaaltjes, die ik toch niet alle behoef over te vertellen. Iets verkeers steekt er niet in.

Zahn (Ernst). *Levensstrijd.* (278) f 1.90 Mij. voor Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam.

De boeken van Zahn zijn hard en stug als de Zwitsersche boeren, die het middelpunt zijner verhalen zijn. Als in een antiek drama laat hij de tragiek, die zijn menschen breekt of tot inkeer dwingt, gewoonlijk zich ontwikkelen uit hun eigen misslagen en karakterfouten. Door hun hardheid, hun trots, hun hebzucht teekenen zij, gewoonlijk onbewust, den levensgang die hen voert naar het noodlottige einde, dat zij eensklaps met klare oogen voor zich zien als het gevolg hunner daden.

Een knecht verleidt de dochter van zijn boer om den trotsche te dwingen haar als zijn vrouw hem af te staan. Maar de ander blijft onverzettelijk, hij zag zijne dochter nog liever dood dan zich op zulk eene manier de toestemming te laten afdwingen. Brutaal stelt hij een anderen man, een echten sukkel, voor zijne dochter te trouwen en haar kind tot vader te zijn gedurende korten tijd. Zoodra het de moederzorgen kan missen, wil hij het wicht laten uitbesteden, zoodat het hem nimmer onder de oogen zal komen.

Den schuldigen knecht maakt hij het leven onmogelijk, totdat deze het dorp verlaat en in het nabijliggende zich vestigt.

Maar daar wordt hij al rijker door zijn steengroeven en hij is het ten slotte, die alles in het dorp, waar hij als jongeman eerloos is weggejaagd, naar zijn wil en wetten regelt en verandert.

Dan komt de katastrofe: de kinderen der hatende families zijn elkander in liefde genaderd. De twee jongens zijner eerst geliefde, de twee meisjes van den versmaden knecht. Het is alles in stilte gegaan, de ouders weten van niets. En als dan de kinderen komen en hun onderlinge liefde bekennen, dan moeten zij hooren dat die liefde verboden is, omdat zij broer en zuster zijn.

En de mannen die geleeft hebben voor hun wraak en wrok, zien nu dat zij onschuldigen ongelukkig hebben gemaakt.

En van den een heet het: „hij gevoelde zich klein en wierp al zijn plannen en al wat hij had gewild in zijn leven van zich in één enkel oogenblik.”

De almachtige boer heeft alles verlaten en leeft teruggetrokken in een klein huisje op den Seeli-alp.

Hij heeft zich gaan begraven, zeggen de dorpelingen, over wie hij eertijds heerschte als een koning.

Zahn, en zijn talent had werkelijk zulke goedkoope middeltjes kunnen missen, trekt van een pastoor gewoonlijk een boosaardig of belachelijk conterfeitsel.

Ook in dit boek moet hij even aan die zwakheid toegeven, maar maakt het niet te bont. Overigens begrijpt men dat dit verhaal, om den inhoud, alleen voor rijpere lezers geschikt is. Om niet verkeerd te worden verstaan voegen wij er bij: dat Zahn zich niet schuldig maakt aan naturalistische uitpattingen in de beschrijving der zonde.

VAN MENSCHEN EN DINGEN

in Woord en Beeld.

John Galsworthy (geb. 1867) werd van advokaat schrijver. Hij begon te werken onder pseudoniem, en gaf eerst in 1904 onder zijn eigen naam *The Island of Pharisees*. Twee jaren later opende hij de series der „Forsyte Saga” met *The Man of Property* en sloot die in 1921 met *To Let*. Spoedig beproefde hij zijn geluk ook op het tooneelgebied en hij is heden een der meest gewilde tooneelschrijvers. Als Ibsen stelt hij in zijn stukken ernstige sociale problemen, en gelijk deze geeft hij zoo goed als nooit eene oplossing.

Het eigenaardige is, dat hij zoo bijzonder in den smaak valt van Oscar Wilde, die overleed in 1900, toen Galsworthy zoo goed als onbekend was.

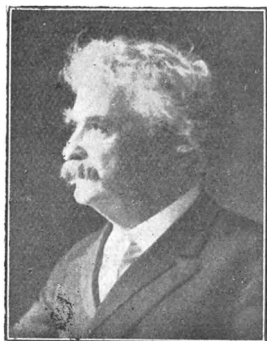
Hoe kan dat? Wel Mrs Travers Smith beweert het! Zij doet aan literatuur en aan spiritisme en staat in gemeenschap met den geest van Oscar Wilde. En zij vertelt ons dat Oscar Wilde haar heeft medegedeeld, dat hij in Galsworthy een uitmuntend artist ziet, de eenige, die waardig is den auteur van *Dorian Grey* op te volgen!

Een veilige manier van kritiek schrijven, je laat het oordeel je inblazen door een geest! Een doode redactie-secretaris, die over de schutting heen zijn oordeel geeft, vertrouwt iedereen. Een levende is altijd nog in staat om te knoeien, vooral als hij schuilevinkje speelt.

Ook voor thans geldt nog het woord van den beroemden Whistler.

Een schilderende dame beklagde zich over zijn strenge kritiek en zeide: „U verlangt toch niet dat ik de dingen schilder zooals ik ze zie?”

„Och,” antwoordde Whistler, „ik zou dat zoo erg niet vinden; maar het moet verschrikkelijk zijn als u de dingen begint te zien gelijk u ze schildert.”

Mark Twain (Samuel Langhorne Clemens 1835—1910) staat bij ons bekend als een onschuldig humorist, maar hij kan toch ook hatelijk en cynisch zijn. Daarvan getuigen zijn twee onsympathieke en domme boeken *A Yankee at the Court of King Arthur* en *Personal Recollections of Joan of Arc*. Zijn afgeven op den godsdienst, waar hij niets van begreep, toont hem als een grappenmaker van minder allooi.

Een paar gedachten, die hij in een album van zijn vrienden schreef, zijn ook niet van den eersten rang: „De waarheid is een kostbaar goed, wij moeten er zuinig mee zijn” — „Geef nooit een leugen uit zonder noodzaak, je weet niet hoe hard je ze eens kunt noodig hebben.”

De echte Mark Twain vinden wij in deze anecdote. Een ijdele mijnheer, die van zijn vrienden hoorde dat hij sprekend geleeke op Twain, zond hem zijn portret en vroeg zijn oordeel. Het antwoord luidde: „Uw portret lijkt meer op mij dan ik op mij zelf. Ik heb het dadelijk laten inlijsten en op de plaats van mijn spiegel gehangen, zoodat ik er mij elken morgen voor scheren kan.”

Leo Weismantel (Obersinn 1888), de bekende katholieke schrijver, schijnt met zijn roman *Der närrische Freier* (waarvan wij een verslagje gaven) de harten der literaire rechters te hebben veroverd. Frans Herwig zegt dat het boek hem bijwijlen zóó aangreep (und zwar in einer peinlichen und quälenden Weise) dat hij met lezen moest ophouden. Hij bedoelt dat als een lof, ofschoon hij den wensch uitspreekt, dat de dichter tegen het einde hem mocht hebben verlost van den „schrecklichen Eindruck”

Alleen hoopt hij dat in een nieuwe uitgave de noodeloos lange inleiding mag vervallen, zoodat „van het plezier van Weismantel, om ook de meest eenvoudige dingen ingewikkeld te maken, niets overblijve.”

BRIEVENBUS.

J. H. te A.

Wij ontvingen bericht dat Sir Henry Rider Haggard overleden is. Hij was geboren in 1856 en bekleedde in Afrika van 1875—79 een gouvernementsbetrekking. Wellicht vindt onze Engelsche medewerker in zijn overlijden aanleiding hem te herdenken. Het boek, waarvan wij de vertaling hier hebben besproken *'s Werelds Begeeren* (The World's Desire) was echter geen splinternieuw boek. In het oorspronkelijke verscheen het werk in 1912.

L. B. te Sch.

Wacht U dan nog wat. Wij vernamen dat een buitenlandsch prachtwerk over *Roma Sacra* ook in ons land spoedig zal verschijnen. Het is grootendeels eene verzameling gekleurde platen met eene kunsthistorische inleiding. Wij hebben voor het oogenblik nog geen vrijheid den uitgever te noemen.

R. R. D. te M.

Neen, wij wisten niet dat de fascistenleider Mussolini ooit als schrijver was opgetreden. Wij zijn eens gaan zoeken en hebben inderdaad bevonden dat hij een paar romans heeft geschreven, en nog wel historische. Het bericht dat een zijner romans is gefilmd, kan best waar zijn.

J. Fr. te G.

Dank voor het knipsel. Wij beschouwen dezen spektakelmaker als een imbeciel. Ik geloof trouwens dat dit in 't algemeen zijn gangbare reputatie is. En u weet: *passer pour un idiot aux yeux d'un imbécile est un volupté de fin gourmet* — Troost u daarmee.

M. B. te 's-Gr.

Wij bedoelen in een ander tijdschrift. U kunt namelijk die brieven over „wereldliteratuur” vinden in *Die Literatur* (D. Verlags-Anstalt, Stuttgart) Vergelijk ze maar eens voor de aardigheid; ons lijkt het de moeite niet waard er verder over te schrijven, „mundus vult dici”.

Dr. v. H. te N.

Wij danken u voor de aanwijzing van dien eigenaardigen brief van Leôn Bloy. Of Mr. Pradier hem kent, weten wij niet, Wij zonden hem een afschrift en vroegen of hij reden vond er nader op in te gaan.

J. O. te H.

Tot onzen spijt konden we ook in deze aflevering den „Eigen Kring” nog niet openen, ofschoon met u verschillende anderen voor de deur staan en gaarne het woord zouden hebben. Maar ook ditmaal was er weer zooveel, dat wij geen ruimte konden afstaan, ofschoon wij het maandschrift met de helft hebben uitgebreid.

D. Serv. te Br.

Onze hoofdredacteur is nooit op die letterkundige vergadering te Amsterdam geweest. Hij zat toen mijlen ver van de hoofdstad verwijderd. Dus dat is alvast eene onwaarheid. Wij waarschuwen u overigens dat u van dien kant geen enkel bericht behoeft te gelooven. In de verspreiding daarvan is de man in kwestie volslagen gewetenloos.

H. Ch. te L.

Een zeer subtiële kwestie. Maar een van de wachtenden op „Eigen Kring” roert toevallig ook dit onderwerp aan en wij zullen wachten totdat hij gelegenheid krijgt zijn gedachten daarover uit te spreken. Er is toch geen haast bij?

DE OPENBARE LEESZAAL

MAANDELIJSCHE CATALOOG VAN AAN TE BEVELEN BOEKEN.
OPGEMAAKT DOOR HET CENTRAAL BUREAU.

Voor het Geestelijk Leven.

- Baaren (Bernard van), *Over kleine zalige Treeske*, (143), Excelsior, Brugge.
- Drehmans, (Fr.), *Een Pionier van het Kruis*. (431), f 1.25. Futura. Leiden.
- Farrugia, O.S.A. (P. N.), *De Matrimonio et Causis Matrimonialibus*. (564), Tirr. 15, Marietti, Turijn.
- Latini Sac. (Joseph), *Juris criminalis philosophici summa Lineamenta*, Livre 10.50, Mariette, Turijn.
- Meschler S. J. (M.), *Das Exercitienbuch des hl. Ignatius von Loyola* (362), 6. M., Herder, Freiburg in Br.
- Stocks C.S.S.R. (Martin), *Trek ons tot U, o kleine Teresa*, (32), f 0.30, J. Romen, Roermond.
- Verschaeve, (Cyriel), *Christus in de Passie en zijn Voorstelling in de Kunst*, 14 frcs., Excelsior, Brugge.
- Velde (V. van de), *De Goede Week en het Paaschfeest*, Excelsior, Brugge.
- Verschaeve, (Cyriel), *Jezus van Nazareth, Koning der Joden*, (61), f 0.60, R.K. Boekcentrale, Amsterdam.
- Texier (J. M.), *De Gelukzalige Louis—Marie Grignon de Montfort* (193), f 0.60, R.K. Boekcentrale Amsterdam.
- Winckel, O.P., (A. W. van), *Communisme—Catholicisme*. (31), 1 fr., Geloofsverd., Antwerpen.

Opvoeding en Onderwijs.

- Boelaers, R.K. Pr., (V. J. F.), *De Godsdienstige Opvoeding der Kinderen tot en met hun eerste H. Communie* (140) f Jongensweesh., Tilburg.
- Cauberghe, (J. R. S.), *L'Examen A. pour le Brevet de Professeur de Français* (298), f 3.50. *Analyses Littéraires à l'usage de ceux qui préparent leur examen pour le Brevet de Français*, (228), f 3.50, G. B. van Goor, Gouda.
- Gelderen, (I. van), *Duitsch Schoolwoordenboek*. f 5.90, J. Wolters, Groningen.
- Ingeman, (Ir. D.), en C. Visman, Ir., *Natuurkunde*, (345), f 3.25, W. Tjeenk Willink, Zwolle.
- Maasveld, Pr., (Maarten van), *Kindsheid en Kuisheid* (100), f 1.—, Jongensweesh., Tilburg.
- Pieper, (Dr. Aug.), *Kapitalismus und Sozialismus als Seelisches Problem*. 2e Aufl. (104), M. 1.80, Volksvereins-Verl., Gladbach. (N.V. Lecturis, Eindhoven).

- Pieper, (Dr. Aug.), *Berufsgedanke und Berufsstand im Wirtschaftsleben*. (134), M. 1.80, Volksvereins-Verl., Gladbach. (N.V. Lecturis, Eindhoven).
- Poelman, (W.), *Het Apostolisch Tijdvak*. Handleiding bij het onderricht in de Bijbelsche Geschiedenis. (99), f, Jongensweesh., Tilburg.
- Polman Tuin, (W.), *Beknopt Leerboek der Handels- en Bedrijfs geschiedenis*. (219), f 2.25. Tjeenk Willink, Zwolle.
- Renken, (J. W. M.), *Leerboek der Scheepswerktuigkunde voor Stuurlieden*. I. Stoomketels en Toebehooren (76), f 2.50. II. Machines, Hulpwerktuigen, Turbines en Motoren (192), f 4.90. J. Noorduyt, Gorinchem.
- Robbers, (H.), *De H. Augustinus als Paedagoog* (140), f 2.20. Malmberg, Nijmegen.

Voor de Jeugd.

- Astaes, (C.), *Kindervriendjes I en II*, (32 en 32), Excelsior, Brugge.
- Belpaire, (M. E.) en Hilda Ram, *Wonderland*, Vertellingen. Kleurplaten van Felix Timmermans. Per stel 5 fr. 50. N.V. Leeslust, Antwerpen.
- Kannegieter, (A. F. L.), *Kleine David. De eerste H. Communie van een kleinen Kermisreiziger*. Vrij naar het Fransch. (63), f 0.65, R.K. Boekcentrale, Amsterdam.
- Nugent, Pr., (E. F.) *Het Scheepje van Petrus*. Vertaald door Alb. Steenhoff—Smulders. Teekeningen van Lyndsay Symington. Paul Brand, Bussum.
- Sutorius (Anna), *Lief en Leed uit 'n Groot Gezin*, (128), Malmberg, 's-Bosch.
- Uur (Het) *der Kinderen. Van den Hemel naar de Aarde*. Illustr. v. Lindsay Symington en een praatje van Fr. Vincent McNabb. O.P.

R. K. Centraal Bureau voor Lectuur

HEERENGRACHT 415 - AMSTERDAM

BOEKENSCHOUW zal geven zooveel het kan, maar het is natuurlijk dat er abonné's zijn, die iets vergeefs zoeken. Zooveel wij kunnen, willen wij ook dezen tegemoet komen en op hun vragen antwoord trachten te geven. Daartoe richtten wij, op 1 Mei 1924

HET CENTRAAL BUREAU VOOR INLICHTING OP GODSDIENSTIG, WETENSCHAPPELIJK, LETTERKUNDIG GEBIED.

De aanvragen adresseeren Centraal Bureau voor Lectuur, Heerengracht 415, Amsterdam, en postzegel voor antwoord insluiten. Het advies is gratis voor abonné's op „Boekenschouw”.

door A. GIELEN, S. J.

Het is al bijna twintig jaren geleden, en Pieter van der Meer was dus nog niet katholiek, toen iemand in „De Gids” (ik vermoed Carel Scharten) naar aanleiding van zijn boek: *Het Geheime. Vreemde Verhalen*, deze woorden schreef: „P. van der Meer is eigenlijk een erge goede vriend, dien men na een paar geheimzinnige bokkesprongen, met voldoening weer op zijn sociale beenen terecht komen ziet; hij meent het niet zoo kwaad.”

Ik kan mij heelemaal met die uitspraak vereenigen en bij al de vreemde dingen, die Van der Meer, ook na zijn katholiek-worden, nog heeft geschreven en gedaan, zonder de minste moeite zijn zuivere intentie huldigen.

Wat niet wegneemt dat wij zijne actie lang niet altijd hebben kunnen bewonderen, soms zelfs moesten betreuren om de ongewenschte gevolgen die zij had. En al matigen wij ons het recht niet aan hem hierin eenige formeele fout ten laste te leggen, toch geven wij daarom ook het recht niet prijs op zijne vergissingen te wijzen, omdat de gevolgen naar buiten van een materieelen misslag precies dezelfde zijn als van een formeelen,

En een misslag was in de eerste plaats zijne over-dreven propaganda voor Bloy.

Het begon reeds in 1911 met zijn opstellenreeks in *Van Onzen Tijd*. Dat deze artikelen zwellen van lof voor „dezen eenigen mensch”, voor dien „absoluten

christen", voor „den grooten Katholieken schrijver, wiens boeken ik reken tot de allerschoonste der wereldliteratuur," is niet alleen zeer licht te verklaren, maar ook heel sympathiek in P. v. d. M., die al zijn leven zal moeten erkennen: „dat ik Katholiek geworden ben, eindelijk als het ware in het Vaderhuis ben weergekeerd, heb ik voor een groot deel te danken aan den wonderen invloed, dien dit werk en deze man op mij hebben uitgeoefend."

Maar de leekenredactie van *Van Onzen Tijd*, welke deze artikelen plaatste, voelend toch al dat er niets in den haak was, stelde de vraag in haar Weekblad: „Is Léon Bloy een bevoegd gids in geestelijke zaken?" en deelde mede: „een ascetisch priester, trouw vriend onzer redactie en warm voorstander van dit weekblad, vroegen wij „nu eens een heel, héél langen" brief over Bloy. Hij zond er ons een, die ons te merkwaardig scheen om voor ons zelve te houden; wij kregen verlof het schrijven te publiceeren, mits zonder onderteekening."

En die brief, waarvan ik nooit te weten ben gekomen wie eigenlijk de schrijver was, begint met den volgende aanhef:

„De belangstelling in Léon Bloy, die bij sommigen groeit tot bewondering en vereering, komt uit de aller-eerste plaats voort uit de zuiging, welke de gang van zijn zware boot in het water maakt, een zuiging, waar *minder-zelfstandige* geesten de deining van ondergaan, zelfs op gevaar af van te worden meegevoerd."

Uit den langen brief, dien ik aanraad in zijn geheel te lezen (Jaarg. XII, blz. 613 vv.), citeer ik nog in letterlijke aanhaling, eenige, aan duidelijkheid niets te wenschen latende, uitspraken:

1. Wel meen ik opgemerkt te hebben dat het altijd een zelfde slag van zoekers is, dat door een aanraking met hem of met zijn boeken tot God en Diens kennis in de H. Kerk komt, n.l. zij, die een namelooze leegte in hunne ziel gewaar worden, die dus ondanks zich zelf om zoo te zeggen getrokken worden tot den Onzichtbare en Eeuwige en daarom een echo van hun eigen behoefte in Léon Bloy vernamen.

Voor dat bepaalde soort menschen kunnen derhalve zijn geschriften een invloed ten goede hebben.

2. Voor katholieken echter, die dus de Waarheid reeds bezitten

in hun Kerk, ... kan het lezen zijner boeken verderfelijk zijn. En de lezing zal verderfelijk zijn voor een ieder, die ze eenigszins, d. w. z. zelfs in geringe mate, beschouwen wil als een geestelijke leiddraad bij de beoordeeling van de beginselen der volmaaktheid of van de toestanden in de Kerk. Want al bevinden er zich mooie, rake uitdrukkingen te over in, de groote beginselen, waarnaar hij schrijft, zijn zoo *door-en-door-ziek*, dat ook het goede wat in zijn boeken gevonden wordt, aangestoken is en de smetstof in zich draagt.

3. Er staan in „Celle qui pleure” allerbarste uitdrukkingen over de geestelijken, die volgens Bloy de vermaningen van de Moeder Gods, door Mélanie der wereld kond gedaan, verstikt hebben en hun eigen zondig en ongevoelig leven hebben voortgezet. Zijn laatste boek heet „Vie de Mélanie écrite par elle-même en 1900. Son Enfance 1831—1846”. Hij gaf er eene inleiding op van een veertig bladzijden. Deze heb ik aandachtig gelezen, en ik spreek er aanstonds over. De biographie las ik ook, maar met den allergrootsten tegenzin. Nooit heb ik een dergelijk samenraapsel van wonderbaarlijkheden gezien. Het dwarrelt voor het oog, zoodat ge niet weet of ge in een wereld van werkelijkheden zijt dan wel in een gekkenhuis luistert naar de hallucinaties van een zieke.

.
Nog een enkel woord over de inleiding op de biographie van Mélanie. Ze toont beter dan eenig ander werk van Bloy waartoe zijn zwartgalligheid hem reeds gebracht heeft. Met zijn drang naar en zijn verkeerd inzicht in het lijden, ontwikkelt zich bij hem hoe langer hoe meer een soort van apocalyptische opvatting over een toekomstig volledig christendom.

4. Ik acht Bloy een gevaarlijk mensch voor iemand die hem au sérieux neemt. gaat men hem lezen om zich door hem te laten onderrichten, dan bedenke men wel, dat men ter leerschool is bij iemand, die den zuiveren geest van het geestelijke leven niet bezit.

5. Laat me daarom ten slotte nog zeggen, dat ik het gevaarlijk zou vinden als iemand, die de katholieke waarheid bezit, zich Bloy tot leidsman kiezen zou. In de artikelen van P. v. d. Meer de Walcheren hoort men reeds voortdurend denzelfden valschen toon van lijden om het lijden, een toon die bij den neo-convertiet nog gepaard gaat met een gevoel van geestelijk-zinnelijke voldoeningen in alles wat Gods is; dóorgaans het kenmerk van een eerste stadium in het geestelijk leven. (Dit laatste natuurlijk zonder ermee te willen zeggen dat v. d. Meer niet verder zou zijn). Als hij wat ouder is en de eerste indrukken wat zijn afgesleten, dan schrijft hij zoo niet meer.

Hier zou men nog bij kunnen voegen, dat in Bloy's boeken stellingen liggen, die vierkant in strijd zijn met

de katholieke doctrine. Van zijn *Le Salut par les Juifs* zegt de Université Catholique, dat het zoo expliciet mogelijk de ketterij van Vindras hernieuwt en tot eene geheel heterodoxe conclusie komt: „Quel dommage que M. Léon Bloy se mette en aussi flagrante contradiction avec les enseignements de l'Eglise! S'il est vrai que noblesse oblige, ses hautes facultés de synthèse et ses dons exceptionnels de lyrisme et de couleur lui imposent le devoir de veiller plus attentivement que personne à la pureté de sa doctrine.”

Ik geloof gaarne dat de meeste jonge menschen over deze cardinale fouten op theologisch en wijsgeerig gebied, omdat ze daar geen flauw begrip van hebben, met de grootste kalmte zullen heenlezen, maar dat maakt die geschriften feitelijk nog gevaarlijker. Men weet niet wat er langzaam van gaat vast zitten in de zielen van jeugdige dweepers, totdat het zich in een catastrofe openbaart.

Deze heel eenvoudige overweging en de overtuiging dat hij in 1911 toch ook nog maar een novitius was in het geestelijke leven, had P. v. de Meer moeten aansporen tot grooter voorzichtigheid.

En als wij hem tegenwoordig een enkelen keer bedenkingen hooren maken tegen de „moderne verscheurdheid” en de „tragische houding”, mag hij zich toch wel eens afvragen of hij en zijn Bloy-cultus daar niet veel toe hebben bijgedragen.

Want de voorspelling van den „ascetischen priester” in *Van Onzen Tijd*, „als hij wat ouder is en de eerste indrukken wat zijn afgesletten, dan schrijft hij zoo niet meer”, werd niet geheel vervuld.

Eerst uit den toon zijner rede over Bloy, in het voorjaar te Nijmegen gehouden, kan men eenige verandering van stemming en waardeering beluisteren. De vroegere overdrijving is bescheidener geworden. Maar ik vrees dat P. v. d. Meer, die een suggestief schrijver, doch weinig overtuigend spreker is, door zijn gesproken woord het geschrevene niet afdoende verbeteren zal. Waarom laat hij het niet eens drukken, dat hij nu, na overweging en ondervinding, wel eenigszins tot andere gedachten is gekomen? Iets vernederends steekt daar niet in; „zij,

die nooit hun meeningen wijzigen, houden meer van zichzelf dan van de waarheid", zegt J o u b e r t.

Het zou toch wel wat veel gevraagd zijn, te gelooven dat v. d. M e e r ineens, als bij ingeving, te weten was gekomen wat zijn katholieke broeders voor hun geestelijk leven noodig hadden!

Mijn tweede grief raakt de bemoeiingen van P. v. d. M e e r op het gebied van kunst en letteren. De meeste lezers zullen denken: het sop is de kool niet waard. Laat ieder mensch vrij genieten van hetgeen hij schoon vindt en bederf zijn vreugde niet door hem op te dringen wat gij zelf bewondert. Sinds wij door chemie of Röntgenstralen moeten uitmaken of een schilderij van Rembrandt of Frans Hals is, lijkt het mij zoo erg niet meer als een gewoon sterveling zich vergist.

In heel mijn priesterlijk leven heb ik nog nooit iemand op zijn sterfbed ontmoet, die wroeking had omdat hij met de *Aya Sophia* van Schaepman had gedweept of de stukken van Shakespeare boven die van Vondel had gesteld. En ik ben er ook zeker van dat in de toekomst niemand zich bezwaard zal voelen *De Sirkel* of het „Manifest der Papavers" met geestdrift te hebben begroet, of het moest zijn dat hij zich tot het jokkentje liet verleiden, dat hij precies begreep wat deze artiesten bedoelden.

Ik heb er dus nooit iets op tegen gehad, dat v. d. M e e r aanspoorde tot een nieuwe kunst, tot een anderen vorm, tot meer frischheid. Dat moet zoo eens gebeuren om de tien of twintig jaren, en dan komt er weer een zwenking in andere richting. De geweldig opgevijzelde Amsterdamsche bouwkunst begint al aardig in discrediet te geraken, en over een paar jaren zullen buitenlandsche architecten onze hoofdstad bezoeken om te weten, hoe ze het *niet* moeten aanleggen.

Laat dus ieder vrij in zijn keur en keuze, zijn afkeuring of waardeering. Daar kunnen dan, in aanmerking genomen der menschen zucht naar gelijkhebbertij, wel eenige wrijvingen en twistende opstelletjes uit voortkomen, maar dat brengt afwisseling in het bestaan.

Doch ook de vrijheid van anderen behoort te worden geëerbiedigd en de naastenliefde mag niet worden miskend.

Het optreden van P. v. d. Meer heeft er toe bijgedragen, dat deze voorwaarden deerlijk in de klem zijn gekomen. Hij heeft ten onzent het literaire fascisme helpen invoeren, waardoor de vrijheid van anderen werd gesaboteerd — en waaruit langzamerhand eene manier van strijden is voortgekomen, zonder dat hij ooit dat uiterste heeft gewenscht of zelfs vermoed, die ik onmogelijk weet te rijmen met de eer van een gentleman en de liefde van een christen.

Maar het kan toch niet worden ontkend, dat hij hierin al te goedmoedig en naïef is geweest.

Ik heb zelf de briefjes in handen gehad, welke de oprichters van het schendblaadje *De Valbijl* aan verhoopte geestverwanten stuurden met de uitdrukkelijke verzekering dat P. van der Meer aan hunne zijde stond en hen aanmoedigde. Vóór het verschijnen van dat onfatsoenlijkheidje heeft ons Maandblad de komst reeds aangekondigd. Men kan het nalezen in jaargang XVI van 1923.

Toen ik zag hoe dáár en spoedig ook elders onze meest eminente mannen door onrijpe en onopgevoede snuiters werden gehoord en gehavend, dacht ik niet anders dan dat hun leider hen niet meer in de hand had en de geesten door hem opgeroepen niet bezweren kon.

Hoe groot was echter mijne verbazing als ik telkens, wanneer eene reputatie was geschonden, een goede naam beklad, Pieter van der Meer zulk een wandaad vaderlijk hoorde vergoelijken, een enkelen keer, als de aanval al te lummelachtig was geweest, glimlachend een bestraffenden vinger zag opheffen tegen den delinquent.

Dat bewijst hoogstens, zal men zeggen, dat P. v. d. M. bij al zijn gaven, geen leider der jonkheid kan zijn. — Maar dat zag hij niet in! — Waarschijnlijk, doch waarom volhardde hij dan in zijn zonderlinge houding om, wanneer hij vriendelijk ter verantwoording werd geroepen, zich daar hoegenaamd niets van aan te trekken en een slachtoffer, dat zich tegen het veemgericht had verzet, eenvoudig overliet aan de wraakzucht zijner „zwarthemden”.

Was dat naïeveteit of een weloverwogen systeem? Het is moeielijk daarop een antwoord te geven, maar de haastige manier, waarop hij elken jongeling, die een plaatsje voor kritiek (in zijn geest) veroverd in de een of andere krant, dadelijk verwelkomt en met lof opsiert, geeft te denken. Vooral als hij dan met een onvriendelijk epitheton er den naam van een ander bijzet, als waardig object om geslacht te worden,

Nog op 6 Juni uitte hij zijn blijdschap over een nieuw groepje van „jongsten”, dat een kunstrubriek was machtig geworden in een provinciaal blad. En in datzelfde stukje zag hij kans Pater Hyacinth Hermans te vermelden als „den allengs beruchten hors d'oeuvre-schrijver”. Omdat deze snoodaard een paar malen frank had durven zeggen wat de meesten in ons land stil voor zich denken.

Dat mag niet! Wie een eigen, afwijkende meening heeft, moet zijn mond houden op straffe van gesignaleerd en over de heele linie met „assa foetida” te worden bestookt. Dat is „hinderlijk volgen”, vrijheidsbelemmering — en liefdeloos.

„Het moet zoover komen dat niemand van die lui nog een mond durft opendoen”. verklaarde v. d. Meer een paar maanden geleden aan een bezoeker, die niet wist wat hij hoorde.

Het toepassen van zulk eene methode getuigt van psychologische gewiektheid. Er is niets waar de menschen zoo tegen opzien als in het publiek te worden verguisd. Daarom zwijgen zij of zetten, minder karaktervol, hun molen naar den wind en kunnen veilig door malen.

Het is jammer dat ik hier niet een lijst mag geven van namen onzer knapste en verdienstelijkste mannen, die op onbeschofte manier zijn aangevallen. Maar ik weet dat zij hun namen niet gaarne genoemd zien, omdat het weer een nieuwe aanleiding kan zijn tot nieuwen laster. Daar blijft immers altijd iets van hangen!

Als Jezuïet zag ik mijn heele geestelijke familie al eeuwen lang zwart maken, en als priester word ik in onze beschaafde metropool elken dag uitgejouwd; ben dus een beetje gehard. En ik stel mij dan ook goedwillig bloot, omdat ik weet dat er wat hoogers is te ver-

dedigen dan kunst en literatuur: persoonlijke vrijheid en katholieke beschaving.

En nu behoeft men niet te gaan gillen, dat ik *P i e t e r v. d. M e e r* dingen aanwrijf, waar hij geen schuld aan heeft. Dat doe ik niet! Maar met Bloy in het geestelijk leven der jongeren te brengen en met hun manieren te vergoelijken heeft hij jammerlijk gedwaald. Dat zal alles wel te goedertrouw zijn geweest, maar als hij nu ziet waartoe zijn argelooze woorden aanleiding geven, mag hij zich wel eens afvragen of het geen plicht is wat voorzichtiger te zijn.

Voelt u niet dat de woorden, die u dezer dagen nog hebt geschreven, onbeheerschte naturen en opgewonden koppen moeten misleiden:

„En het kouter van de „Ploeg” zal misschien wel iets van de scherpte van „De Valbijn” gehouden hebben. *Dat kan trouwens geen kwaad. . . .*”

Dat *kan* geen kwaad? Neen, mijnheer *v. d. M e e r*, dat *is* kwaad! Grieven, belasteren, financieel benadeelen, gelijk thans herhaaldelijk gebeurt door kritiek eener kliek, dat *is* kwaad, dat *is* onchristelijk, dat *is* onkatholiek.

En jonge menschen niet wakker schudden uit hun waan, hen niet tegenhouden, als men kan, op dien weg, vind ik eene zonde van niet-beletten. Hunkert ons hart naar een katholieke literatuur, naar de schoonheid die uit God is, dan moeten wij eerst trachten zoo dicht mogelijk den „chrétien absolu” te benaderen: nederig, verdraagzaam, liefdevol. . . .

Och het klinkt voor edelmoedige en onstuimige zielen zoo verrukkelijk; absoluut-zijn, dat is: nooit transigeeren; dat is, gelijk een fransch wijsgeer zegt: „la forme intransigeante d'un idéal conçu”.

Maar leer hen onderscheiden!

Het is alleen maar prachtig als het ideaal goed is. Bestaat dat echter in een „rücksichtslos” doordrijven van eigen wil en oordeel, in een streven naar gelijkhebbij, eene geringschatting van weten en denken der anderen, dan is er slechts sprake van armzalige koppigheid, die kan groeien tot een waanzinnig fanatisme.

Alleen het ideaal, dat Christus ons voorstelt in zijn Evangelie is *zeker* goed en gedooft in ons „le sentiment de l'Absolu". Daar zullen wij, arme menschjes, onze handen aan vol hebben. Al het andere is waarlijk de moeite niet waard dat wij er zooveel drukte om maken.

Het is waarschijnlijk dat de neurose van dit geslacht langzaam zal moeten slijten en geen snelmiddel baten kan. Dat mag echter geen reden zijn om haar zoolang maar te beschouwen als een nieuwe, goede gave, een vermogen dat men ontwikkelen moet.

❖❖	KOENIGSMARK.	❖❖
----	--------------	----

DRS. H. HEYNEN.

Pierre Benoit heeft geluk. Zijn eerste romans *Koenigsmark* en *l'Atlantide* vielen dadelijk in den smaak van het publiek. Het laatste boek vond een goede reclame in de beschuldiging van den thans overleden Rider Haggard, dien den schrijver verweet plagiaat te hebben gepleegd op zijn roman *She*. Het geval liep met een sisser af, maar het vergeten *She* begon ook weer een verhoogd leven te leiden en werd meer gelezen dan het ooit gelezen was.

De uitgever, ik meen Albin Michel, ving met *l'Atlantide* de amerikaansch opgezette aanbevelingscampagne aan, waar de fransche uitgevers voordien niet aan deden, maar die zich thans reeds tamelijk wel heeft ingeburgerd.

In 1919 werd aan Benoit den prix d'Académie toegekend, geldelijk slechts 5000 francs waard, doch onschatbaar als reclame voor boek en schrijver.

En al zijn volgende boeken werden verslonden: *La Chaussée des Géants* — *Pour don Carlos* — *Le Lac salé* — *Mademoiselle de la Ferté* — *La Chatelaine du Liban*. Iederen dag kon men den naam van den auteur in de kranten lezen. De een had opgemerkt, dat *l'Atlantide* geïnspireerd was door de *Impressions d'Afrique* van Raymond Roussel, een ander dat in de vier eerste verhalen de namen der hoofdheldinnen begonnen met eene A (Atinea, Aurora, Anabella, Allegra). Zijn fantastische vertellingen werden verfilmd; hij schreef een scenario *Ronde de Nuit* en had tot vertolkster der hoofdrol de wereldberoemde film-diva Raquel Meller. En thans heeft men hem benoemd tot Officier van het Légion d'Honneur.

Natuurlijk, had hij ook zijn regendagen. Zijn succes kweekte zwermen van benijders, en hij beklagde zich bitter bij een zijner

vrienden, dat hij zich het slachtoffer voelde van een complot. Paul Bourget troostte hem met de woorden: „Moi, mon cher ami, je ne me suis senti célèbre que lorsque j'ai cessé de lire les journaux”.

Men begon zijn talent te beknibbelen; hij zou maar een heel matig stilist zijn; in zijn vertellingen zat niet genoeg draad; hij was slordig en vergiste zich in den leeftijd, de haarkleur en andere voorname bijzonderheden van zijn personen; hij was meer handig dan knap, streefde den smaak van het groote publiek door een mengsel van veel fantasie, een weinig zinnelijkheid en een vleugje humor en ironie. En deze diagnose van Benoit's talent is zeker niet zonder waarheid. Zijne verbeelding staat voor niets, hetgeen vooral blijkt uit *l'Atlantide*; maar hij gaat nooit tot zulke uitersten als Rider Haggard en Burroughs zich veroorloven. Zijn geest laat hij nu en dan, maar nooit met te scherpe klauwtjes, op bekende schrijvers en hun werken los. En de sensualiteit, wellicht het troebelst in *Le Lac salé*, maakt dat enkele passages een beetje scabreus worden. Hij past het „glissez, mortels” op vrij voorzichtige wijze toe.

De Firma Meulenhoff heeft een nieuwe vertaling gegeven van *Koenigsmark* „naar de 325.000e oorspronkelijke uitgave”, en aardig verlucht met opnamen, die voor de film gemaakt zijn. Op tekst en prent willen wij onze lezers een kijkje geven, en laten hen eerst kennis maken met het conterfeitsel van Benoit, „ce brillant romancier”.

Koenigsmark is de vertelling van een fransch officier aan een kameraad in de loopgraven. Het was nog heel in het begin van den wereldoorlog, October 1914. Luitenant Raoul Vignerte verneemt dat onder de gevallen Duitschers er een is van het 182ste regiment van Lautenburg en deze tijding brengt hem buiten zich zelven. Zij maakt weer al de herinneringen aan de verschrikkelijke avonturen, die nog zoo versch in zijn geheugen liggen, klaar wakker, en tot ontspanning van zijn gemoed, verhaalt hij het tragisch doorleefde.

„Ziehier de bizarre geschiedenis, welke, in den avond van den 30sten Oc-

tober, luitenant Vignerte mij vertelde op de plek, welke zij die haar bezet hebben, den *Viersprong des Doods* hebben genoemd."

Vignerte was een jonge man zonder vermogen. Hij studeerde aan de Sorbonne, solliciteerde vergeefs naar een beurs voor geschiedkundige studie. Onverwacht wordt hij door een vroegeren kennis uit zijn moeilijke omstandigheden gered en door bemiddeling van Marçais, fransch gezant te Lautenburg, aangenomen tot gouverneur bij Friedrich-August, groothertog van Lautenburg-Detmold.

Zijn oude leermeester Thierry, professor in de duitsche taal en letterkunde aan de Sorbonne, tracht hem op zijn besluit te doen terugkomen door heel geheimzinnige zinspelingen, waarvan Benoit op handige wijze gebruik maakt om zijn lezers in de vereischte stemming te brengen. En door dezen deskundigen professor laat hij ook de relaties verklaren, die er heerschen aan het groothertogelijk Hof van Lautenburg. De tegenwoordige groothertogin Aurora-Eleonora was gehuwd met Rudolf, die op een tocht door den Congo aan de gevolgen van een zonnesteek overleed, zoodat de kroon op haar overging. Negen maanden later werd zij gedwongen tot een nieuw huwelijk met Friedrich-August, den jongeren broer van haar overleden echtgenoot.

Joachim, de zoon van Friedrich-August en een duitsche gravin, wordt daardoor de aangewezen troonopvolger, mits het huwelijk van Aurora kinderloos blijft.

Verder vestigt de geleerde Thierry de aandacht van zijn jongen vriend op boeken en manuscripten, die zich moeten bevinden in de bibliotheek van Lautenburg, over de zeden aan het Hannoversche Hof van de 17de eeuw. Het is juist dat snuffelen in die oude papieren, waardoor Vignerte op het spoor komt van de geheimzinnige misdaden, die werden gepleegd in het paleis van Lautenburg.

(Hier wordt het verhaal even onderbroken, als te middernacht Vignerte eenige bevelen geeft aan zijne manschappen).

Benoit laat hem dan weer hervatten met een ondeugendheidje, dat hij herhaaldelijk pleegt in zijn romans, een kritiekje op een zijner kunstbroeders:

„Heb je *Baron von Heidenstamm* gelezen? Meyer Förster heeft er Tolstoi wat voor geplunderd (het geheele hoofdstuk over den ren om den keizersbeker is aan Anna Karenine ontleend) en helaas! heel veel Octave Feuillet. Maar lees desniettemin de bladzijden gewijd aan Hannover, aan het duitsche garnizoensleven, aan het koninklijk park onder de sneeuw. Daarin zal je indrukken vinden vrijwel gelijk aan die, welke ik voelde, toen ik Zondag 26 October 1913 des avonds om tien uur in Hannover aankwam”.

Op het kasteel wordt hij hoffelijk ontvangen: „met alle diploma's bij elkaar zou ik in tien jaar in Frankrijk niet zoo dikwijls begroet zijn met den titel professor, als in Lautenburg alleen op den ochtend van mijn aankomst”.

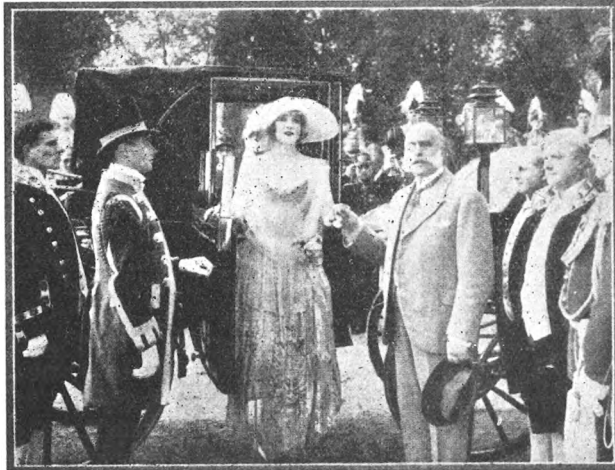
Een kamerbediende wordt ter zijner beschikking gesteld, een dertigjarige met een uitdrukkingloos gezicht. „Na dien tijd ben ik vertrouwd geraakt met die blonde kommiesbrooden met blond-blauwe oogen”.

Dan vertelt hij over het paleis, zijn appartement, hunne Hoogheden, het Hof, over de bibliotheek en den bibliothecaris, over den Staat Lautenburg-Detmold, en als recapitulatie over het leven aldaar. Men voelt dat deze uitvoerige bijzonderheden allerminst strooken met het karakter eener vertelling in de loopgraven. Benoit heeft dat ook begrepen en hij laat Vignerte vooraf verklaren: „Sta mij toe, dat ik je analytisch Lautenburg en zijn bewoners voorstel. Wanneer alles op zijn plaats is, zullen we terugkeeren tot de gebeurtenissen. Zij zullen zorg dragen voor de synthese”. Dat zijn natuurlijk geen overwegingen van een opgewonden verteller, maar van een schrijver, die zijn schema op het papier heeft staan.

De groothertogin houdt zich aanvankelijk hautain op een afstand en doet alsof zij den nieuwen gouverneur nauwelijks opmerkt. Zij beleedigt hem zelfs eenmaal en afgeschrikt en gekrenkt, zoekt hij zijn toevlucht in de bibliotheek, waar hij een geschreven reisplan ontdekt in verband met den ongelukkigen Congo-tocht van haar eersten echtgenoot. Hij brengt het haar en wint dadelijk het vertrouwen der eigenaardige vrouw, die hem hare levensgeschiedenis vertelt op tamelijk studentikoozen toon. Dat gebeurde op 16 Mei 1914 (Benoit is altijd precies). „Je weet”, begon zij, „dat ik door mijn huwelijk niet bepaald in rang gestegen ben. Van prinses ben ik slechts hertogin geworden. En wat de verbintenis met de Hohenzollerns betreft, de familie van mijn twee echtgenooten is niet half zoo oud als de mijne”.

Zij is een russische prinses Tumene, haar vader een woeste kalmuk, die grapjes uithaalt in Parijs en zijne dochter opvoedt als een jongen. Hij trouwde na een weddenschap, dat hij de eerste de beste zou vragen, die de zaal binnenkwam (het had even goed een stovenzetster kunnen zijn) met Eleonora van Hessen—Darmstadt. Op twintigjarigen leeftijd zat Aurora in een boot op eenden te schieten, toen ze bij haar vader werd geroepen, die haar een uitnoodiging overbracht van den Czaar. Zij werd zoo ingepalmd, dat men meende haar het voorstel te kunnen doen, te trouwen met den hertog van Lautenburg-Darmstadt. Waarop de verontwaardigde prinses niets beter wist te doen dan uit te roepen: „Wat! Hij, die er uit ziet als een kreeft in saffraan? Nooit van mijn leven”.

Maar, zooals dat gaat met politieke huwelijken, er was niet aan te ontkomen. Het temperamentvolle dochttertje zal den stijven minnaar echter een poets spelen. Bij gelegenheid van een vossenjacht is hij haar partner en zij laat haar wild steppenpaardje zulke toeren maken en zoo geweldige hindernissen halen dat de arme duitscher met zijn paard, dat hoeven heeft als koekepannen, in zijn streven om haar te volgen, een val doet en zijn been breekt. Nu

komt de vrouwelijke aard weer boven en op het plaatje hiernaast zien wij de medelijdende prinses naast den gewonden ruiter. Zij sjort hem op haar paardje en brengt hem terug naar het gezelschap.

„Je moet nooit de beenen breken

van menschen, die je niet wilt trouwen. Ik behoef je niet te vertellen wat er verder gebeurde. Exemplaren als ik worden slechts gebonden door hun daden en ik werd gebonden door mijn redtingsdaad,” verklaart de hertogin.

Onder voorbehoud dat zij voor elkaar broer en zuster zullen zijn, verklaart zij dan Rudolf, dat zij zijne vrouw wil worden. Op het prentje kan men zien dat de stakkerd dol blij is, hetgeen verklaard wordt door de hoop dat de beper-

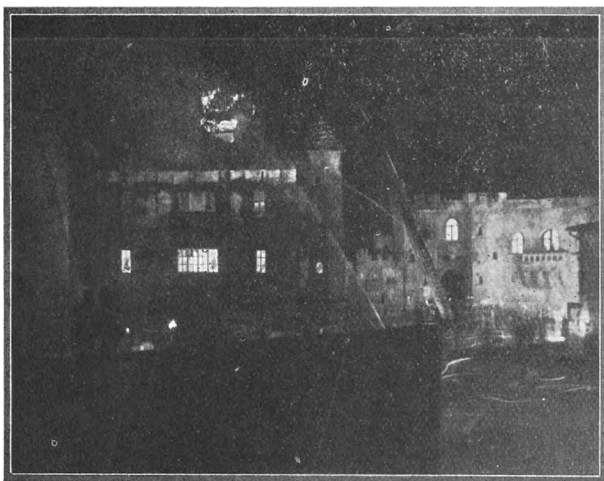
kende voorwaarde spoedig zal worden opgeheven. Maar het loopt anders dan hij verwachtte en uit spijt en verveling onderneemt hij zijn Congo-reis, waarvan hij nooit levend zal weerkomen.

Negen maanden later wordt de schoone weduwe, beïnvloed door den Czaar en gedwongen door den vader, de vrouw van Friedrich-August, den jongeren broer van Rudolf.

De echtgenooten leven geheel afzonderlijk, en ofschoon voor het oog der buitenwereld hoffelijk, haten ze elkaar. De zoon van Friedrich-August zal troonopvolger worden als Aurora geen kinderen nalaat.

Vignerte vertrouwt de zaak niet. Door de oude archieven komt hij een massa geheimen te weten, onder anderen ook, dat er in het kasteel een verborgen plaats is, afgesloten met een zonderling slot. Hij vindt het geheim, ontdekt in de schuilplaats een geraamte, bijna geheel verteerd door de ongebluschte kalk, waarmede het bedekt werd. Maar de zwelling van een beenfractuur laat aan het geraamte een teeken, waardoor de onderzoeker dadelijk op de gedachte komt dat dit het lijk is van hertog Rudolf, die dus niet in den Congo is omgekomen, maar hier lafhartig vermoord. Natuurlijk door zijn broer of diens handlangers. Maar Benoît, die altijd zijn lezers het plezier laat, zelf iets te vinden, wacht zich wel het te zeggen.

Als Vignerte zijne ontdekking heeft medegedeeld aan de verschrikte groothertogin, besluiten ze samen het skelet nog eens te onderzoeken om zich ten volle te overtuigen van de schrikbare waarheid. Juist als zij dat gedeelte van het paleis willen binnensluipen, breekt er een vreeselijke brand uit, waaruit blijkt dat men elk spoor van de misdaad wil doen verdwijnen, en bovendien den lastigen gouverneur, die te veel ontdekt heeft. Als V. naar zijn

kamer vliegt vindt hij zijn deur aan den buitenkant met een ijzeren plaat gepantserd. Vermoedend dat hij binnen was, hebben de brandstichters hem opgesloten om hem levend aan den vuurdood prijs te geven.

Het is wederom de hertog, die deze misdaad op touw heeft gezet. De scherpzinnige lezer moet het raden, dat is de telkens herhaalde truc van Benoît, die in den smaak schijnt te vallen van het publiek.

Soms echter vraagt hij wel eens wat te veel van de schranderheid zijner bewonderaars, zouden wij denken. En als een bewijs voor onze meening en om te toonen met hoeveel waakzaamheid men zijn verhalen moet volgen, indien men het de moeite waard acht, wijzen wij op het volgende. Ieder zal verstomd staan, als straks, terugkeerend van den brand, de hertogin haar jonge, geliefde gezelschapsdame, Melusine, onder voorwendsel van op een vogel

te richten plotseling mordsdood schiet.

Schijnbaar geeft Benoit geen enkele verklaring van deze verrassende, op geen enkele wijze voorbereide daad.

Maar als men terugbladdert tot bladzijde 201, vindt men bovenaan de oplossing

van het raadsel. Toen de hertogin haar plan om een onderzoek in te stellen door den brand vrijdeld zag, riep zij uit: „Maar wie heeft hem kunnen zeggen dat wij vanavond zouden komen? We wisten het maar met ons drieën: jij, ik en ... zij” Dat laatste woordje staat cursief.... de hertogin heeft begrepen dat Mesuline haar verraden heeft.

Dan komt de laatste episode. De adjudant der hertogin, een jeugdig huzaren-luitenant is dol-jaloersch op Vignerte en heeft hem uitgedaagd tot een duel. In afwachting dat de wekker, die het sein zal geven, gaat afloopen, staan zij tegenover elkaar en juist op het uiterste moment verschijnt de hertogin. Op strengen

toon zendt zij den adjudant in arrest, want zij is zijn kolonel. En de franschman krijgt eene berisping. Alvoorts de moordenaar van Rudolf is ontmaskerd, breekt de oorlog uit en de jonge hertogin brengt in duizelingwekkenden autoritden

gouverneur naar de grenzen van Frankrijk en keert dan onmiddelijk terug.....

„Mijn verhaal is ten einde”, zeide Vignerte. Hij zweeg en ik eerbiedigde zijn zwijgen. Langzamerhand voelden wij, dat onze gedachten zich losmaakten van het drama, dat hij opgeroepen had, en zich richtten op dat, hetwelk zich nu voor ons ging afspelen.

De aanval van de 22ste compagnie was begonnen.

Plotseling hoor ik mij roepen.

Het was een adjudant van den bataillonschef, die ademloos kwam aansnellen.

Luitenant, Luitenant!

Ja?

De bataillonschef vraagt of u dadelijk bij hem wil komen.

Wat was er? Een duitsch hoofdofficier was gevangen genomen en deed alsof hij geen fransch verstond. Ondervraagd in het duitsch, antwoordt hij in correct fransch, dat hij geen inlichtingen wenscht te geven. Uit een briefje op hem gevonden, blijkt, dat hij een hand-langer is van den groothertog, die zijn broer liet vermoorden en ook de teruggekeerde hertogin, als we de lichte aanduiding van Benoit goed verstaan. En hij vermoedt nu, dat ook hij, die te veel weet, zal worden opgeofferd in den oorlog en vraagt daarom dringend van het front te worden teruggeroepen.

Vignerte, geroepen, komt toesnellen, maar wordt op het zelfde oogenblik door een bom gedood.

En dan eindigt de roman met een zin, waarvan ons het causaliteitsverband ontgaat: „Zoo stierf den 31sten October 1914 luitenant Vignerte, omdat hij groothertogin Aurora van Lautenburg-Detmold had liefgehad”.

De goede kwaliteiten van Benoit evenals zijn fouten kan men uit dit boek, dat zonder twijfel boeiend is, leeren kennen.

Fransche Romans.

Alanic (M.). *l'Aube du Coeur*. 7 fr. 90. Flammarion.

Odette bemint Monfaud en waant zich in den zevenden hemel. Maar deze man is niet wat zij zich verbeeldde en als hij kans ziet een grooteren bruidschat te veroveren, aarzelt hij niet. De arme, verlaten Odette, die geen of weinig steun in het geloof vindt, wordt getroost door brave vriendinnen, die haar beter de beteekenis van het leven doen begrijpen. En bovendien wint zij de liefde van een ander, die harer meer waardig is dan de eerste. Onberispelijk.

Bordeaux (H.). *Le Coeur et le Sang*. 7 fr. 50. Plon.

De zuster van Michel wordt verleid door een Italiaan, en de moeder sterft van verdriet. Michel wreekt de schande en doodt den verleider, die op het punt staat een andere te huwen. Deze moord drukt op zijn geweten, maar langzamerhand wordt de herinnering vager. Maar de gelegenheid tot uitboeting wordt hem niet onthouden. Hij heeft de zuster lief van den man, dien hij doodde en zijne liefde wordt beantwoord. Doch tot een huwelijk kan Bianca nimmer besluiten, omdat het bloed van den broeder tusschen hen beiden is. Het is een prachtig boek, waarop geen enkel voorbehoud behoeft gemaakt te worden.

Cendrars (Blaise). *L'Or or la merveilleuse Histoire du général Johann August Suter.* 7 fr. 50. Grasset.

Een avonturen-roman, en nog wel een historische. Want Johann August Suter heeft bestaan en is de grondlegger van Californië. Hij werd geboren in 1803 uit eene familie van Zwitserse fabrikanten. De jongeman laat het niet fraai liggen, als hij, in zijn dertigste ongeveer, naar New-York vertrekt. Hij slaagt, ofschoon nu juist niet op eerlijke wijze. Dan trekt hij verder naar Californië; sticht er een boerderij met onmetelijk grondbezit, verwerft fabelachtige rijkdommen. En er wordt goud ontdekt op zijn gronden. De intocht der gouddelvers is overweldigend, zijn terrein wordt bedekt met tien groote steden en 1500 dorpen . . . en hij zelf sterft doodarm in New-York. Het boek is voor iedereen, maar niet voor kinderen.

Daireaux (M.). *L'Envers d'un Homme de Bien.* 7 fr. 50. Albin Michel.

Een afschuwelijk pamflet tegen katholieken godsdienst en heiligen-vereeering.

Daudet (Léon). *Un Jour d'Orage.* 7 fr. 90. Flammarion.

Wij zijn er aan gewoon dat Daudet ons rare boeken geeft. Ja, heel, interessante, maar ook erg erotische dikwijls, zoodat wij niet goed begrijpen hoe een katholiek niet voelt dat hij zijn boekje te buiten gaat.

Dit verwijt geldt niet het boek, dat wij hier aankondigen. Maar het loopt over van zwarte kunst, waarzeggerij, gezondbidden, voorspellingen, verschijningen van geesten. Ik zal het niet afkeuren voor menschen, die zoo iets kunnen verdragen, maar ik houd niet van zoo'n heksensabbath.

Marcel (G.). *Un Homme de Dieu.* 7 fr. 50. Grasset.

De titel zou kunnen misleiden. De man Gods is een dominee, bedrogen door zijn vrouw. Hij vergeeft haar en voedt haar kind op, dat later ook den verkerden weg opgaat. De schrijver neemt een loopje met de goedigheid van den predikant en het boek wordt daardoor nog onsympathieker dan het zonder die ironie al zijn zou. Het is geen goede lectuur.

Mauclère (J.). *Tiotis aux Yeux de Mer.* 7 fr. 50. Plon.

Het meisje met den welluidenden naam uit den titel, wordt bemind door een armen matroos, Benoni. Hij is zoo arm, dat hij zijne geliefde niet huwen kan. En de liefde verlokt hem tot een afschuwelijke daad. Hij zal medehelpen aan de ontvluchting van een om politieke redenen veroordeelde, maar als deze in zijn schuilplaats het uur zijner vlucht afwacht, wordt hij verraden door Benoni, die de premie verdienen wil. Maar de straf der euveldaad blijft niet uit. Tiotis, vernemend wat er gebeurd is, wijst hem af en hij gaat zwerven op zee om zijn eerloosheid te verbergen.

Het is een boek met superieure kwaliteiten, maar de afgewerkte uitbeelding der geheel ontkleede Tiotis bij het baden maakt het boek voor velen ongeschikt.

■ ■	CHRISTIAAN WAHNSCHAFTE *)	■ ■
-----	---------------------------	-----

door J. VAN HEUGTEN S. J.

Nico van Suchtelen heeft 't de moeite waard geacht den lijvigen roman van Jacob Wassermann „Christian Wahnschaffe” te ver-

nederlandschen en hem bij de Maatschappij van goede en goedkoopere lectuur uit te geven.

Jacob Wassermann heeft een klinkenden naam in Duitschland en telt mee onder de, laten we zeggen, tien beste schrijvers van het oogenblik. Reeds in 1897 trok hij sterk de aandacht door zijn „Joden van Zinsdorf”. Later had hij nog grooter succes met „Renate Fuchs”, „Kaspar Häuser”, „Die Masken Erwin Reiners”, „Das Gänsemännchen”, enz. Na den oorlog verscheen „Christian Wahnschaffe”, een roman in twee deelen, die nog meer opgang maakte dan zijn vorige werken.

Wasserman is Israëliet en verloochent zijn ras niet. Nog afgezien van de gunstige rollen die Joden en Jodinnen in zijn boeken spelen, verraaft zich zijn afstamming of laat zich tenminste herkennen aan het drukke, opdringerige, het dik opgelegde, dat Joodsche auteurs pleegt te kenmerken.

In „Christian Wahnschaffe” treedt Wassermann in het spoor der groote Russische schrijvers. Christian Wahnschaffe is 't gelukskind van een schatrijk groot-industrieel, jong, schoon en veroverend als een Apollo. Allen buigen voor hem en vereeren hem als een natuurwonder. Hij reist de hoofdsteden van Europa af, verteert honderdduizenden en leeft alsof de hemel op aarde te vinden was. Doch langzaam begint er een dieper besef in hem wakker te worden, een besef van de oppervlakkigheid en nietswaardigheid van zulk een leven. Duizenden lijden en komen om in de grootste ellende en hij geniet slechts in eeuwige onvoldaanheid. Hij gaat de eenzaamheid zoeken en hoe langer hoe meer bestendigt zich zijn voornemen, van al die weelde afstand te doen en arm onder de menschen te gaan leven. Ten slotte huist hij in een volksbuurt te Berlijn met een gevallen vrouw, die hij uit het diepste bederf heeft gered, doet afstand van zijn rijke erfenis, breekt met zijn familie en trekt eindelijk in den vreemde om zijn nieuwe taak te voltooien.

't Is een herhaling der Franciscus-geschiedenis, maar zonder den religieus-mystieken achtergrond van den Heilige.

Wat is Wahnschaffe's nieuwe taak? Dat zegt ons Wasserman niet heel duidelijk. Het hoofdprobleem van zijn boek, de innerlijke verandering van den held, blijft vaag en zwak omlijnd. Wahnschaffe wil werken, wil de menschelijke ellende alzijdig leeren kennen, wil al wat gezonken is oprichten en opbeuren, maar wat en hoe precies weet hij en de auteur ook niet. Hoeveel rijker en dieper worden ons dergelijke menschen geschilderd bij Dostojefski!

Is het misschien wijl Dostojefski's Christelijke opvatting hem steviger houvast biedt en redelijker verklaring van goed en kwaad, van zonde, schuld en lijden? Wij meenen van ja. Wahnschaffe's ethische vernieuwing tot menschlievendheid en deemoed hangt in de lucht. Zij gaat buiten alle begrip van God of godsdienst om. Waarom is schuld schuld en kwaad zonde? Wahnschaffe is een reusachtig raadsel niet slechts voor zijn omgeving, doch ook voor

ons en waarschijnlijk ook voor den schrijver. Het is een troosteloos boek, dat een machtig tafereel ontrolt van verdorvenheid en ellende, doch geen middel wijst tot verlichting en verbetering, een boek van hopeloos tasten en zoeken, zooals de werken van Nico van Suchtelen zelf.

In het eerste deel volgen wij Wahnschaffe op zijn tocht door de groote wereld en hier maakt de schrijver een indruk van opdringerigheid. 't Is of hij verblinden wil. Het krioelt er van graven, hertogen, baronnen en de respectievelijke vrouwelijke titeldraagsters en bijna al die graven en gravinnen, baronnen en baronessen zijn geciviliseerde zondaars en zondaressen, die geen geweten schijnen te hebben. Het huwelijk is er een fabeltje geworden. Is de Europeesche aristocratie werkelijk zoo corrupt als Wasserman ze hier schildert, dan ... doch bedenken we, dat er een Israëliet aan 't woord is. Wat de schrijver aandurft, moge blijken uit de lotgevallen van een der heldinnen, Eva Sorel, een danseres. Zij is het kind van een Duitschen muzikant en een dienstbode, reist in een woonwagen de kermissen af, valt te Lyon in handen van een allerzonderlingsten dansmeester, die haar in Toledo tot danseres vormt, oogst in de hoofdsteden fabelachtigen bijval, wordt de geliefde van een Russischen grootvorst, verdient millioenen met haar danskunst, bouwt een feëriek slot in de Krim en stort zich, bij een overval van het slot door opstandige matrozen, te pletter op de rotsen.

Er is hooge kunst noodig om zoo iets aannemelijk te maken en niet in het drakerige te vervallen. Drakerig wordt Wassermann niet, doch wat meer van de ziel en wat minder van al dat geflonker en geschitter, zou ons welkom zijn.

In het tweede deel voert de schrijver ons in een totaal andere wereld. Te Hamburg vindt Wahnschaffe in een nachtkroeg Karen Engelschall en deze diepgezonkene wil hij redden uit het moeras. Hij gaat met haar te Berlijn wonen, waar hij ook haar moeder en haar broer leert kennen. De laatste, Niels Heinrich Engelschall, is een verdierlijkt sujet, bekend met alle „Dirnen” uit zijn buurt. Wahnschaffe vindt een geestverwante van zijn eigen idee in een Joodsch meisje, Ruth Hofmann, de goede engel voor al wat lijdt en ongelukkig is. Niels Heinrich heeft haar gezien en dit wordt haar noodlot. Hij pleegt een „Lustmoord” aan het kind. Wahnschaffe doorziet of liever doorvoelt hem en brengt hem tot bekentenis. Daarmee niet tevreden wil hij schuldbesef in hem wekken en door zijn geduld en zelfverootmoediging slaagt hij daarin.

Dit alles herinnert zeer sterk aan Dostojefski, maar het is zoo-veel zwakker dan bij den Russischen schrijver. Hoeveel dieper zijn bij dezen de perspectieven, hoeveel rijker en fijner is de ontleding der verborgenste roerselen van de ziel? Dostojefski's moordenaars en misdadigers, die hun „verrijzenis” vinden, zijn van edeler allooi dan het brute ondier Niels Heinrich. Nu weten wij wel, dat ook de ergst verwilderde booswicht tot inkeer komen kan, maar het Christendom rekent met een onzichtbaar element, de

hoogere inwerking Gods, de genade; Wassermann echter heeft alles zonder God of genade te verklaren. En wij achten Niels Heinrichs omkeer al te gauw en gemakkelijk bereikt.

Met deze moord-episode bereikt de roman den hoogsten graad van het huiveringwekkende, afgrijselijke. Reeds van te voren is de lezer door allerlei geheimzinnigheden op deze catastrofe voorbereid. Wassermann houdt van een soort huiversymboliek en van mysterieuse droomen. Haast al zijn personen hebben bij gelegenheid een droom, die hun toekomst vaag verzinnebeeldt.

Dit zijn eigenaardigheden, die wij den schrijver volstrekt niet kwalijk nemen en die zijn talent geen afbreuk doen. Want talent valt er te waardeeren in „Christian Wahnschaffe”. Ook is Wassermann een ernstig auteur met onverdacht moreele tendenties, al zijn zijn moreele opvattingen ontoereikend, vaag en onzeker en al wenschten wij veel realiteiten wat kiescher behandeld. Het zwakke punt in zijn werken, niet slechts in „Christian Wahnschaffe” maar ook in andere, is dat de schrijver met zijn helden en heldinnen, wanneer eenmaal de omkeer tot een hooger, zedelijker leven voltrokken is, verder geen raad weet. Het wat en hoe van dit nieuwe volmaakte leven is hem zelf blijkbaar een raadsel. Daarover geeft ook de slot-legende, die uit de Boeddha-litteratuur stamt, geen opheldering.

Uit het gezegde blijkt meer dan voldoende, dat deze roman niet in ieders handen mag komen, doch slechts geschikt is voor rijpe, ontwikkelde lezers.

*) Jacob Wassermann. *Christiaan Wahnschaffe*. Roman in twee deelen, vertaald door Nico van Suchtelen. f 3.50 per deel. Maatschappij voor Goede en Goedkoope lectuur. Amsterdam.

Duitsche Romans.

Desmond (Sh.). *Körper und Seele*. (270) 5.60 Fr.

Ofschoon onder ernstig voorbehoud, werd deze roman in de Duitse pers, ook hier en daar door de katholieke, goedgekeurd. De schrijver zoekt het probleem op te lossen, waarom zoovele huwelijken, die alle elementen voor geluk schijnen te bevatten, jammerlijk mislukken. In dit geval loopt alles ten slotte goed af, maar onder bloot-natuurlijke leiding. De godsdienst wordt geheel buiten beschouwing gelaten. Bovendien heeft de schrijfster een paar stellingen, die lijnrecht in strijd zijn met de katholieke leer. Juist om den ernst van de schrijfster vinden wij dit boek voor ongeveer iedereen gevaarlijke lectuur.

Dreyer (M.). *Mein Drachenhäus und was es sich mit mir erzählt*. (173) M. 3. Staackmann.

Een aardig boekje met een zevental vertellingen. Er valt niets op te zeggen, en het is zeer geschikt voor een „dolce far niente”.

Hollander (W. von). *Gegen Morgen. Der Roman des Mörders Karl Rasta*. (205) M. 2.50. E. Oottschalk.

Een echte politieroman, een spannende, ontleend aan de werkelijkheid. Aan dit laatste zouden wij niet hebben gedacht, indien de uitgeefster geen wenk had gegeven in die richting. Bij den naam Rasta moet men denken aan den bekenden vrouwenmoordenaar Grupen. Overigens, deze herinnering aan een werkelijken misdadiger kan alleen bedoelen, den lezer nieuwsgieriger te maken. Bij slot van rekening weet de schrijver niets van Grupen en haalt hij alleen eenige gelijke uiterlijke omstandigheden aan, die iedereen in de kranten heeft kunnen lezen. Strikt genomen is het prikkellektuur, die ons hier wordt geboden. Maar de schrijver heeft zich, waar het onderwerp zoo licht aanleiding gaf tot het andere, weten te onthouden van bespreking der sexuele afwijkingen, welke in het proces Grupen te berde werden gebracht. Daarom keuren wij het boek voor rijpere lezers, die hun ontspanning in nieuwe spanning zoeken, niet af.

Viebig (Clara). *Der einsame Mann*. (289) M. 5. D. Verlags-Anstalt.

De loop van het verhaal is met enkele woorden aan te duiden; het is de meesterlijke uitwerking die het belangrijk maakt.

Met vaderlijke liefde heeft de oude baron zijn pleegzoon opgevoed en hij is trotsch op den jongen student. Maar eene slechte vrouw omstrikt den onervarene met hare liefde en als de zonde is gepleegd, beneemt de verleide zich in wanhoop het leven. Een kind is geboren en de troostelooze oude ziet hoe het verwaarloosd wordt. Al wat hij doet en biedt is te vergeefs: de ongehuwde moeder wil het niet afstaan. Dan brengt de zeventigjarige zijn offer; om het kind van zijn kind te redden, huwt hij het volksmeisje, dat veertig jaren jonger is. Met fijne psychologische kunst heeft Viebig alles doorschouwd en op hare wijze het geval uitgewerkt. Het moeilijkste vraagstuk heeft de schrijfster niet behandeld: hoe dit huwelijk tusschen den aristocratischen grijsaard en de nog jonge, onbeschaafde vrouw in werkelijkheid wezen zal. Zij had het recht dat probleem buiten haar bestek te laten, maar den lezer laat zij daardoor eenigszins onvoldaan. Het behoeft niet gezegd, dat dit boek voor lezers van ervaring is.

	ARTHUR STUART MENTETH HUTCHINSON.	
---	--	---

door G. FRIEND.

De naam van Hutchinson is, na het overweldigend succes van zijn roman *If Winter comes*, ook ten uwent natuurlijk geen onbekende meer. Niet alleen het boek, maar ook het tooneelstuk en de film hebben medegeholpen dien naam over de wereld te verspreiden.

Velen stonden verbaasd over dien roem en vroegen zich af, aan welke eigenschappen het te danken was dat deze roman plots verheven werd tot den „best-seller” van het seizoen, niet alleen in het land van oorsprong maar in alle andere deelen der wereld.

Deze nieuwsgierigheid bezorgde Hutchinson meer dan één felle afbrekende critiek, maar wat men zocht werd niet gevonden.

Berusten was dus de boodschap, en afwachten of de volgende werken van den voorspoedigen schrijver zijn goeden naam zouden bevestigen en hem een plaatsje geven onder de blijvers, als Dickens en Eliot.

Voor Hutchinson was het een buitenkansje dat zijn boek zoo algemeen besproken werd en daardoor vanzelf zoo druk gelezen.

Maar een bedachtzaam lezer zal opmerken, dat het op zichzelf niet ongevaarlijk lijkt als reeds het eerste werk een meesterwerk is of daarvoor doorgaat. Een schrijver overleeft dan zoo gemakkelijk zich zelf. Mislukking is misschien beter, mits zij niet tot ontmoediging leidt. Want vroeg succes is dikwijls oorzaak van zelfoverschatting en in het vervolg leggen zij zich minder ernstig op hun werk toe, meenend dat het toch wel gaat.

Maar deze overdenkingen hebben met het geval van Hutchinson niets te maken. Hij is gelukkig tusschen de klippen van ontmoedigende mislukking en bedwelmend succes doorgezeild.

Het zou immers geheel onjuist zijn te meenen, dat hij met zijn

Als de Winter komt evenals Caesar zeggen mocht: ik kwam, zag en overwon. Toen deze roman verscheen, had hij reeds een betrekkelijk lange literaire loopbaan achter den rug.

Behalve korte vertellingen en artikelen over verscheiden onderwerpen, had hij al drie romans geschreven en was reeds jaren werkzaam in de journalistiek.

Hij behoorde niet tot eene familie met letterkundig verleden. Hij werd geboren in Indië (1879), waar zijn vader generaal was. Zijn grootvader maakte zich nuttig als arts en wellicht onder den invloed van die herinnering werd ook de jonge Hutchinson voor geneeskundige studie bestemd. Uiterlijk leek hij er bijzonder geschikt toe. Zijn ernstige onderzoekende blik, kalme en rustige vriendelijkheid boezemden vertrouwen in en lieten vermoeden, dat hij een goed trooster zou worden aan het lijdensbed zijner toekomstige patiënten.

Hij begon in Londen de studie der medicijnen, maar het werd hem weldra duidelijk, dat zijne roeping eene andere was. Hij wilde werken met de pen. En reeds in zijn studententijd en toen hij de wacht had in St. Thomas Hospital vond hij gelegenheid om artikelen te schrijven, welke hij aan de tijdschriften opzond . . . en geregeld terug kreeg. Eindelijk zag hij een „short story” opgenomen in een *Magazine*, een paar artikelen in *Punch* en eenige verzen in *Scraps*. En dat gaf hem den moed, ofschoon hij in schrijvers- en uitgeverskringen een onbekende was, zijn studie op te geven en meer dan ooit te gaan schrijven.

Het gelukte hem bij *Scraps* 15 shilling in de week te verdienen met komieke gedichtjes. Door hard werken en het leveren van copie aan alle redacties, die ervan gediend waren, bracht hij het tot een salaris van één pond sterling.

In deze weelde had hij zich gedurende een maand of drie gebaad, toen de redactie van *Pearsons Magazine* hem mededeelde: de haar toegezonden verhalen te zullen plaatsen, en tevens om meer vroeg.

Dit maakte hem, volgens zijn eigen zeggen, den heelen dag bijna dol van blijdschap en opwinding. Eenige dagen later werd hij verwacht op het bureau en stelde men hem voor, als vast medewerker of redactielid toe te treden tegen een wekelijksch salaris van twee pond en tien shilling. Zoo leerde hij langzamerhand het vak en kreeg ook invloed bij andere tijdschriften.

Daarna waagde hij zich aan grooter werk en schreef een roman: *Once Aboard the Lugger*.

De eerste uitgever, wien hij het aanbood, weigerde, omdat er, volgens hem, niet genoeg humor inzat. Een ander wilde de proef wel nemen en werd niet teleurgesteld, ofschoon de opgang van het boek niet was te vergelijken met het volgende.

Intusschen nam hij zijn ontslag van *Pearson's* en werd onderlater hoofdredacteur bij de *Daily Graphic*.

Een nieuwe roman stond reeds op stapel, maar toen hij voltooid was, begon hij hem geheel opnieuw. Vier jaren besteedde hij aan

die omwerking. Dat was *The happy Warrior*. De roman werd bewonderd, niet het minst om de idealistische strekking en zijn diepe kennis van het menselijk hart.

Twee jaren later, dus in 1914, verscheen *The Clean Hart*, het treurspel van een man, die eindelijk inziet, dat het ware geluk alleen te vinden is in zelfopoffering; eene hooge levensopvatting, welke herhaaldelijk in de boeken van Hutchinson op den voorgrond treedt. Velen houden dit boek nog altijd voor zijn beste werk, maar de oorlog benam het alle kans om naar verdienste te worden gewaardeerd. De menschen hadden toen natuurlijk alleen aandacht voor de geweldige werkelijkheid, die alles overschaduwde.

Gedurende zeven jaren zweeg Hutchinson. Als luitenant der Genie nam hij deel aan den grooten strijd en na den vrede stond hij als kapitein in het militair bezette gebied van Duitschland. Ondertusschen groeide in zijn hoofd het plan voor zijn vierden roman. Na zijn terugkeer in het burgerlijke leven besloot hij de journalistiek vaarwel te zeggen en zich geheel te wijden aan dat nieuwe boek. Het kwam in 1921 uit: *If Winter comes*.

Sinds menschenheugenis heeft wellicht niet één roman zoo'n voorspoed gehad. Binnen een paar dagen was Hutchinson een beroemd man en werd zijn naam op de vleugelen der Faam over de wereld gedragen. In Amerika werden een millioen, in Engeland half zoo-veel exemplaren verkocht.

Maar een gunstige wind kan snel omslaan en als een gevaarlijke storm uit andere richting gaan blazen. Dat ondervond de schrijver. Hij had het gewaagd critiek te oefenen op de vrouw, die zich met alles bemoeit behalve met haar huis en gezin. Tegen de emancipatie-begrippen in, verklaarde de schrijver zich vóór het oude ideaal: de heiligheid van de taak der vrouw als echtgenoot en moeder. Dat was een steen in den vijver en de vooruitstrevenden vonden dat Hutchinson in *This Freedom* een oude pruik zich toonde. Men zeide, dat hij niets begreep van den modernen geest, dat hij zich schuldig maakte aan schromelijke overdrijving, dat hij uit een afzonderlijk geval algemeene conclusies trok. Daar is misschien wel iets van waar, maar in den grond heeft Hutchinson groot gelijk. En wat men hem ook mocht verwijten, niemand kon ontkennen, dat *This Freedom* een aangrijpend en prachtig geschreven verhaal was.

Het valt moeilijk te zeggen, wij herhalen het, aan welke kwaliteiten Hutchinson zijn groot succes dankt. Zeker, zijn menschen leven, zijn dialoog loopt natuurlijk en vlot, zijn taal is goed. Doch daar zijn anderen, die deze eigenschappen in dezelfde of nog hoogere mate bezitten, doch die nooit zulk een heil van lezers om zich wisten te verzamelen. En ik geloof ook niet, dat zulke uiterlijke bekwaamheden ooit den geweldigen opgang van een boek kunnen verklaren als *If Winter comes* ten deel mocht vallen. Want hoe weinig lezers zijn er eigenlijk, en dat zal wel overal ter wereld

hetzelfde zijn, die zich door louter literaire knapheid laten beïnvloeden.

Men moet dan ook naar mijn bescheiden meening het geheim van Hutchinsons populariteit meer zoeken in het feit, dat hij iets heeft weten te treffen, dat verborgen schijnt te leven in de harten der meeste menschen en dat is: bewondering voor den mensch, die eigen geluk durft offeren om dat van anderen te verzekeren. Iedereen weet, dat het zich vrijmaken van het egoïsme, waarin wij allen min of meer gekluisterd liggen, een geweldige zedelijke kracht vereischt en daarom bewonderen wij den held, die daarin overwint. En dit soort helden heeft Hutchinson in de verhalen, die het meest geroemd werden, een kans gegeven.

Waar de engelsche titel afwijkt van de hollandsche, geven wij dat even aan tot gemak der lezers, die zich tevreden stellen met vertalingen. *The clean Heart* (Tot inzicht gekomen) — *This Freedom* (Burgerrecht) — *The happy Warrior* (De gelukkige Held). Red. B.

Engelsche Romans.

Blundell (Peter). *The little brown Baby*. (310) 7 sh. 6. John Lane.

't Is een grap, een farce, die de schrijver hier voor zijn lezers opvoert. Op een eiland in de buurt van Singapore woont een rijk en verwaand koopman, die zich zelf beschouwt als de heer en meester en als zoodanig wil geëerd worden. Dokter Samaz kan den kwibus niet uitstaan en laat zich door hem niet imponeeren. Dat maakt Mortimer woedend en hij ontziet zich zelfs niet op een goeden dag de vrouw; die een japansche is, uit te maken voor zwartje. De dokter is woest, maar zijn vrouw voelt zich diep beleedigd. En als Mortimer een kind moet worden geboren vergeet de dokter zijn rancune en verleent haar bijstand, hetgeen zonder twist verlopen kan, omdat Mortimer afwezig is van het eiland. Maar de Japansche wil wraak nemen. Daar is ook juist een maleische baby geboren en dit donkere wicht wordt in de plaats gelegd van Mortimer's kind, die zich half doodschrikt bij zijn thuiskomst. Alles komt wel weer terecht, maar voor het zoover is, heeft de schrijver heel wat grappigheden kunnen uithalen.

Coppard (A.). *Fishmongers Fiddle*. (320) 7 sh. 6. Cape.

Coppard is een verteller van de bovenste plank. En onder deze Tales, verzameld in dit boek, zijn ware meesterstukjes te vinden. De eenvoudigste dingen weet Coppard uit te beelden op eene wijze, dat zij zichtbaar voor den lezer komen te staan. Het gebeurt maar zelden dat men er aan denkt te lezen, bijna doorlopend is men onder de suggestie van naar iemand te luisteren.

Dell (Ethel). *Fetherstones*. (320) 7 sh. 6. Hutchinson.

Een nieuw boek van deze veelgelezen, populaire engelsche schrijfster. Men vraagt zich af of er ooit zulk een familie en zulk een bisschop in het schilderachtige Dartmoor hebben bestaan; de schrijfster weet toch alles waarschijnlijk te maken. Zij geeft geen kunst maar boeit en sleept mede. Wie echter romans niet beoordeelt naar de hoeveelheid tranen, die zij doen stroomen, zal moeten bekennen betere dingen te hebben gelezen dan deze Delliaansche literatuur.

Ferguson (John). *The secret Road*. (319) 7 sh. 6. John Lane.

Een Indische Radja zoekt de Engelschen te verdrijven uit hun dominion en speculeert op het bijgeloof der inboorlingen om hen in oproer te brengen. Er bestaat een legende dat het heil van het land afhangt van een geheimzinnigen diamant, eertijds gegeven door de godheid aan het Indische vorstenhuis. Alleen omdat deze verloren was gegaan, hebben de Britten de macht aan zich kunnen trekken. De Bolsjewisten hebben een ersatz-diamant geleverd en alles is klaar om het volk weer te doen gelooven in de teruggekeerde macht. De dag van den opstand tegen Engeland is reeds bepaald. Door de onbescheidenheid van een verliefd dansmeisje lekt het plan uit. Nu is het zaak voor de Britten zich meester te maken van den diamant en hem in het geheim te verwijderen. De gevaren en avonturen van deze onderneming maken een boeiend verhaal.

Mc-Culley (Johnston). *The Rangers Code*. (299) 7. sh. 6. Hutchinson.

Een oud-Ranger van Texas, een van die dappere en hardhandige bereiden politiemannen, die het land tegen veedieven en alle ander gespuis moesten beschermen, wordt als sherif gezonden om de orde te herstellen in een stadje waar spelers en vechtersbazen den baas spelen en voorgaande sheriffs eenvoudig hebben verjaagd of vermoord. Door zijn onversaagdheid en de hulp van een moedig meisje, die weet dat hij een ander lief heeft en dus erg onbaatzuchtig zich toont, blijft de held zijn gezag handhaven.

Meiklejohn (A.). *Madrigal*. (288) 7 sh. 6. Mills & Boon.

Een leelijk en slecht boek. Een malle juffer wil niets weten van een geregeld huwelijk en vraagt haar minnaar met haar samen te wonen, zoolang en zoo kort hij wil. Dit zonderlinge heerschappij krijgt herhaaldelijk aanvallen van onbedwingbaren moordlust, maar door zijn liefdesavontuur raken die dwangvoorstellingen op den achtergrond en ze besluiten ten slotte toch maar te huwen. Maar voor het zoover is, heeft de man weer een aanval, pleegt een moord en maakt daarna zich zelf van kant. Het schepsel blijft achter en verwacht een kind. Hoe krijgen ze het in hun hersens!

UIT BOEKEN EN BLADEN.

De (Brusselsche) *Standaard* protesteert tegen den toon van een stukje over ons tijdschrift, verschenen in „De Dietsche Warande”. Het spijt ons voor „De Dietsche”, die altijd een goeden naam had. De man, die het deed, heeft zich gemerkt G. W. Hoeveel soldij hij van zijn geestverwanten ontvangt weten wij niet.

In *Die Literatur* heeft Hans Franck een reeks artikelen geschreven: *Vom Drama der Gegenwart*. In de Juni-aflevering heeft hij het over het expressionismus en schrijft: „Wenn also der Expressionismus, wie selbst von seinen nach und nach fast ausnahm-

los fahnenflüchtig gewordenen Anhangern zugegeben wird, versagt, in beschämender, in katastrophaler Weise versagt hat, so liegt der Grund nicht in dem Ansatzpunkt seiner Kräfte, nicht in der Einstellung des Fühlens und Wollens der geistigen und künstlerischen Träger der Bewegung. Bei dem auf das nie-Erreichbare gerichteten Verlangen, bei der (glücklicherweise!) unstillbaren Sehnsucht nach vollendeter Kunst sind drei Hauptwege für alle Zeit gegeben. Nur drie! So viele Nebenstrassen und Verbindungen auch herüber und hinüber führen”.

Daar begint men toch al aardig tot inzicht te komen, dat alle extravaganties in de kunst uit den booze zijn. Hier in Holland komen wij nog wat achteraan zeulen, zooals gewoonlijk. Maar er is toch ook al beterschap te bespeuren, veel zelfs. Men leze maar eens wat *Wies Moens* ten beste geeft in *Onze Jeugd*, waarin hij tegenwoordig over literatuur schrijft. Dat is de taal van een, die heeft nagedacht, die de synthese tusschen gevoel en verstand als het ideaal beschouwt en het mal-doen, onder voorwendsel van nieuwe en hooge kunst, van de hand wijst. Het is al menig jaartje weer geleden, dat ik *Wies Moens* hier in Amsterdam voor het eerst introduceerde, en na kennismaking en gesprek heb ik nooit aan hem kunnen twijfelen.

Daar zal wel geen verstandig mensch zijn, die zich iets laat gelegen liggen aan de adviezen van iemand als Knuvelde. Toch gelooven wij even te moeten wijzen op den sinistren toon, waarop deze verwarde geest spot met christelijke fijngevoeligheid tegenover het seksueele. Het gaat over *De Kus aan den Melaatsche* van Mauriac, een schrijver wien het Freudisme in het bloed zit. Hier is het citaat uit *De Morgen* van 12 Juni:

„Wij moeten intusschen zeer *waarschuwen* voor dit boek van de Fransman Mauriac.

Het is nu eenmaal een feit dat in ons land de mensen verleerd hebben — zooals de Middeleeuwers dat konden — de realiteit te zien: zowel de realiteit van et dierlike als van et geestelike en goddelike. Voor die van et dierlike kozen we: et fatsoen-dat-binnende-grenzen-houdt, voor die van et goddelike kozen we de braafheid. En de essentiele trek van dit mensengeslacht is haar huichelarij, die et fatsoen bewaart en innerlijk zich rot weet. Met de zomerpakken breken de vrouwen uit hun maskeradepakken naar hun ware aard: wulpse dieren.

Het spreekt dat dit geslacht met schijnheilig gezicht zijn veto zal uitspreken, zooals et zijn veto uitspreekt over alle realiteit, die niet ommanteld staat met fatsoen.

Maar ook voor de „tegoedertrouw” Nederlanders, opgekweekt in de sleurbegrippen van vaderlandse tamheid, is dit boek gevaarlijk: omdat et plotseling en onverhuld plaatst voor de uiterste realiteit als strijd tusschen God en duivel, waarin weliswaar et goddelike

gloriëert, maar de oppervlakkig lezende — en niet *levende* — lezer slechts et duivelse zou bemerken. Alzo niet voor baby's beneden plus minus 20 pond".

Het is schandalig. En deze man is opvoeder der jeugd, als ik mij niet vergis.

De Nieuwe Gids brengt naast goede artikelen ook weer eenige berijmde binnengedachten van Willem Kloos, waarvan het alleen jammer is, dat hij ze niet binnen heeft gehouden. Nu zij toch eenmaal gemeengoed zijn geworden, kunnen wij niet nalaten onze lezers er een paar vroolijke minuutjes mee te bezorgen.

Ja, als 'k stil-peilend denk aan al de eenvoudgen, die druk
[spreken,

In boeken, „studie's", over 't Wezen van de Dichtkunst, vaart
Een licht geschud in me op vaak: 'k voel mijn lendnen bijna
[breken

Van 't luidkeels lachen, dat ik stuiten moet, want doodbedaard
Wou 'k eerst mij vragen: — breed-gemoedlijk, diep-gaand ben
['k van aard —

Weten die menschen 't waarlijk? Voelen ze écht iets? Of zijn
['t leeken,

Naïeve, zelf-behagelijk oraak'lend onvervaard?

Ja, 'k denk dat al die lui nooit langer, dan hun neus is, keken.
Dies doe 'k hier, — die mij wijd-weg levenslang verdiepte —
[kond,

Krachtens mijn voelend opgaan in de binnenste Gewesten
Des Geestes, waar 'k me in wierp en groef, en 't Mystisch-
[Eéne vond:

Alleen wie op 't ontzaglijkst-Psychische de Kunst gaat vesten,
Zooals ik-zelf steeds deed, in leering en praktijk, krijgt hoop,
Dat Waarheid-zelf hem haar Wetenden Adept eens doop'.

In *The Times L. S.* van 11 Juni deelt Walter Edwin Peck mee, hoe hij toevallig tot de ontdekking is gekomen, dat een gedicht, staand op naam van John Keats, niet van hem maar van zijn vriend Reynolds is. In 1909 gaf de Bibliophile Society van Boston voor hare leden uit een *Unpublished Poem to His Sister Fanny*. De uitgave was keurig en bevatte, behalve eene inleiding, den tekst van het gedicht en eene reproductie van het handschrift, officieel door R. Monckton Milnes erkend en geteekend als „J. Keats' writing".

Men begrijpt de verrassing van Peck, die zulk een exemplaar in zijn bezit had, toen hij op blz. 377 van Leigh Hunter's „*Examiner*" voor Zondag, 14 Juni, 1818, hetzelfde gedicht vond onder een anderen titel en op naam van ohn Hamilton Reynolds. Ook in de gedichten van Reynolds: „*The Garden of Florence, and Other Poems*" staat hetzelfde gedicht met den titel: *To F. — B. —, Aged Three Years*. Had Keats om het voor zich te bewaren, 't gedicht van

zijn vriend wellicht overgeschreven? Deze hypothese bleek onhoudbaar, want bij nader onderzoek zag men dat het handschrift, door de Bibliophile Society voor een respectabelen prijs gekocht, niet van Keats, maar wel degelijk van Reynolds zelf was. De expert had zich ook vergist.

Het Roode Sein.

Er circuleert op het oogenblik in bepaalde kringen een boek, dat in 1923 werd uitgegeven door *J. T. A. Vlaanderen*, te *'s-Gravenhage* en waarvan de schrijver zich *Bob Melhorn* noemt.

Deze Bob Melhorn moet een zonderling personage wezen. Hij heeft volstrekt geen talent om boeken te schrijven, maar zijn hoofd zit volgepropt met quasi-apocalyptischen nonsens en van dien nonsens heeft hij een soort futuristischen roman gebrouwen. 't Is een ware heksenketel van zotternijen. Men vraagt zich af, hoe er nog uitgevers hun reputatie, misschien hun crediet aan durven wagen om dergelijk waardeloos gebazel de wereld in te sturen.

Heeft de bovenvermelde Bob met zijn mogelijke lezers een loopje willen nemen, dan hebben we eenig respect voor hem; doch is 't hem ernst, dan vreezen we voor zijn geestvermogens.

Bob staat op gespannen voet met de Kerk van Rome en met den Paus. Hij heeft veel gelezen in de Profetieën van Daniël en in de Openbaring van Johannes. Hij weet zooals de meeste Apocalyptici aardig te goochelen met het getal 666 en zegt ons precies, wat er over dertig, veertig, vijftig jaar gebeuren zal. Rome is natuurlijk de H... van Babylon. De Paus, de Kardinalen en de Bisschoppen zijn allen vaten vol venijn, sluwelingen en listigaards, wien het slechts om macht te doen is. Bob heeft een zekeren Dadney tot held van zijn roman, tot drager van zijn — Bob's — ideeën gemaakt. Deze Dadney wordt te New-York geboren, te Rome in een klooster opgevoed, zwerft door Europa en treedt te New-York als profeet op, na de Kerk verlaten te hebben. In America hebben de Katholieken de macht in handen gekregen en werken er met Middeleeuwsche brandstapels. Eenige monniken bespieden Dadney op bevel van den Paus, plegen een aanslag op hem, doch komen zelf door een ongeziene macht om het leven. Kort daarop worden ze zalig verklaard. Ook is er sprake in het boek van een Theosofen-profeet, een zekeren Christo Ura, van een Europeesche Statenbond, van een splitsing der menschheid in volgelingen van het Kruis en volgelingen der Halve Maan, die tegen elkaar opstaan. Dadney wordt te Rome bij een processie, gehouden tot sluiting van het Eucharistisch Congres, vermoord. De macht van Rome zal nu spoedig gebroken worden en een ander profeet zal er optreden.

Al dit koortslijdersgefantaseer wordt den lezer in barok Hollandsch voorgezet. „Ik beroem mij er niet op”, zoo eindigt Bob zijn waterverf vizioenen, „doch ben mijn Schepper dankbaar, dat Hij het aan mij gegeven heeft, dit duistere punt (de voorspelling van Daniël) tot klaarheid te brengen. Moge het velen tot zegen zijn en tot steun in de ontzettend moeilijke tijden, welke zich reeds aan den gezichtseinder afspiegelen”.

Bob meent het dus heel goed met de menschen. Maar het is onvergefelijk van U, alleronnoozelste en allersimpelste Bob, dat U, die U 't recht aanmatigt ontwikkelde menschen op een boek, een heusch boek van 330 (Goddank! geen 666) bladzijden te vergasten, nog minder kijk op de Katholieke Kerk hebt dan een Eskimo of een Vuurlander. Dat Bob heel slecht Hollandsch schrijft en zinnen loslaat als deze: „Kort daarop verloor hij zijn vrouw, zonder hem kinderen na te laten”, willen we hem nog vergeven, doch dat hij ons, Nederlandsche lezers, zoo groen veronderstelt, dat we zijn gebadineer zouden accepteren, vergeven we hem niet.

J. v. H. S. J.

■ ■	ROMANS EN VERHALEN.	■ ■
-----	---------------------	-----

voor de moreele waardeering stelt A. Gielen S.J.

zich persoonlijk verantwoordelijk.

B a z i n (René). *De Slagboom*. Vertaling van Dr. J. Boonen. (295) 10 fr. N. V. Leeslust, Antwerpen.

Deze vertaling van *La Barrière* is goed, misschien alleen wat te „deftig”, zoodat de samenspraken niet natuurlijk en bewegelijk genoeg zijn. Het boek zelf is wel bijna allen katholieken lezers bekend en men weet dus dat het een verhaal geeft van flinke apologetische strekking, zonder daarom een boek te zijn voor de jeugd. Het worde er bij gezegd, omdat men zich daarin nog wel eens vergist.

B o e c k (Christopher). *Het Kerstkind*. Uit het Deensch door M. van Haarlem. (206) f 2.80, geb. f 3.95. H. Honig. Utrecht.

Aksel Hoy en zijn vrouw, een kinderloos echtpaar, leefden een weelde-leven zonder voldoening te vinden en werden door familie en vrienden met de grootste liefde uitgebuit.

Dan komt ineens de groote verandering. Voor hun deur vinden zij tegen Kerstmis een vondelingske. Dit kindje is de drager van

Gods genade. In het huis der pleegouders brengt het vrede en geluk; voert hen op tot hoogere levenswijding en leert hen kennen den troost van den godsdienst. Men vraagt zich wel even af, waar het jonge meisje zelve al die schoone deugden en verstandige inzichten vandaan heeft gehaald; maar ook zonder antwoord op die vraag is men licht tevreden.

Zij wordt schilderes; sticht vrede tusschen een jong kunstenaar en zijne moeder, die wegens hun onderling diepgaand contrast „Leven” en „Kunst” worden genoemd. Een oogenblikje wordt het duidelijk, dat zij meer dan vriendschap voelt voor den jongen man, maar zoodra zij bemerkt dat deze zijn genegenheid elders heeft geplaatst, wendt zij zich in volmaakte zelfbeheersching, maar met nieuwe toewijding tot haar kunst.

Het boek is goed, een beetje sentimenteel en vroom protestantsch. Het is blijkbaar hoofdzakelijk voor geloofsgenooten geschreven, gelijk trouwens al de werken (*De Kerstroos*, *Het groot Verlangen*, enz.) van dezen schrijver.

Conrad (Joseph). *De Neger van de Narcissus*. Uit het Engelsch door W. Roldanus Jr. (214) f 2,25, geb. 2.90. N. V. Leopold, den Haag.

Sinds den dood van dezen Poolsch-Engelschen schrijver, worden zijne boeken met nieuwe opgewektheid ter markt gebracht. In zijn tweede vaderland staat hij aangeschreven als een voornaam letterkundige en dat oordeel wordt alom beaamd. De laatste maanden heb ik maar in één Fransch tijdschrift zijn kunst hooren betwijfelen. Een zeldzaamheid onder naijverige literatuurmensen.

Als achtergrond zijner verhalen neemt hij de tropische landen, welke hij bezocht, of de wilde zee, die hij als zeeman bevaren heeft en zijn verhaal, waaraan gewoonlijk de verschrikking niet ontbreekt, krijgt daardoor iets van epische grootschheid.

Men herinnert zich uit *Het Hart der Duisternis* de beschrijving der ontzettende natuur, waar een gedegenereerd geleerde zijn dierlijke lust en wreedheid zocht te verzadigen.

Met de Narcissus zijn wij op zee, midden in den storm, onder de zwoegende en opstandige bemanning. En tusschen deze mannen wordt onze aandacht gevestigd op den neger, een kerel met geweldige kracht, maar indolent als al zijn rasgenooten.

Wat bij een Europeesch werker lijntrekkerij zou worden genoemd, is bij den zwarte een tweede natuur. Zoo zien het ook de blanken, die den reus verzorgen als een kind. Zijn traagheid en werkschuwheid zijn een ziekte, waaraan hij ten ondergaat voor het schip de haven bereikt heeft. De teekening van den neger is meesterlijk en de beschrijving van den kamp der schepelingen tegen storm en noodweer is grandioos.

Courths Mahler (H.). *Door Smart tot het Geluk.* (237) f 1.50. J. F. Swartsenburg, Zeist.

Vindingrijk is deze schrijfster zeer zeker niet. Het komt er altijd op neer, dat een meisje van eenvoudiger conditie huwt met een graaf of iets van dat genre. Of als ze beiden even rijk aan goederen en titels zijn, dan is het een voogd, die trouwt met zijn jonge pupil of een weduwnaar, die een bakvischje aan zijn hengel krijgt. Tot deze categorie behoort *Door Smart tot Geluk*.

Graaf Rudiger heeft dan eene pupil, die van de kostschool zal komen op het oogenblik, dat het verhaal begint.

Het arme kind treft het niet. Zij komt zoo ongelegen als het maar kan, want de graaf is zijn vrouw achterna, die er met een beeldhouwer van door is gegaan. Op het Slot is natuurlijk alles deerlijk in de war. Door een halve broer en zuster van haar voogd wordt zij ontvangen en die vertellen zooveel kwaad van den afwezige, dat het argelooze meisje het begint te gelooven. Maar als hij terug is, zijn haar oogen gauw geopend en ziet zij wat een schat hij is. Na vele verwickelingen en het ontmaskeren van de deugnieten, worden de nobele graaf en de schoone rijke pupil een gelukkig paar.

Met het huwelijk springt de schrijfster om op zijn Amerikaansch: als het haar lust, breekt zij het af.

Courths—Mahler (Rose) *Rose van Lossow. (De Oorlogsverloofde).* Uit het Duitsch door J. P. Wesselink—Van Rossum. (256) f 1.50. J. Swartsenburg, Zeist.

Een arm nichtje is door familie in huis genomen en het kind werkt waar zij maar werk kan vinden, om niemand ten laste te zijn. Een zoon des huizes, vliegenier, komt eens over en ziet het meisje zoo druk in de weer. Hij vestigt de aandacht zijner ouders, die er nog nooit erg in hadden, op dit feit en de positie van het nichtje wordt nu anders. De zoon heeft 'n verbetering gevonden van eene vlieg-machine, die hij op last zijner chefs streng geheim moet houden. Hij komt echter in kennis met eene moeder en hare dochter, wordt door de laatste ingepalmd en zou haar wellicht hebben getrouwd. Maar deze vrouwen zijn spionnen. Rose verrast het vreemde meisje op het oogenblik dat zij zich meester maakt van de papieren, die het geheim der vlieg-machine bevatten.

Rose redt zodoende den officier van eerloosheid en misschien wel van den dood. Wat kan hij beter doen dan haar tot vrouw nemen? Hij aarzelt dan ook geen oogenblik en anderen volgen zijn voorbeeld.

Fonhus (Mikkjel). *De Toover-Eland.* Uit het Noorsch door D. Logeman—Van der Willigen. (150) f 1.90. H. Honig, Utrecht.

„Dit is de geschiedenis van een toover-eland, Rauten, zooals hij genoemd werd. Hij was een mensch in een dierengestalte". Zoo begint dit verhaal, dat een wonderlijk sprookje is. De oude jager Gaupa is bij het sterven geweest van een zonderlingen, half of heel onwijzen Zweed. De man leed aan vallende ziekte, was neergestort onder een vreeselijk gebrul en had geroepen: „Als ik dood ben zal ik als een dier in het Ree-dal terugkomen. Als een dier, als een dier." Toen was hij dood. Nu herinnerden zich de menschen, dat de Zweed geen rechtzinnige in het geloof was, en toen de oude Gaupa beweerde een eland te hebben gezien met de oogen van den Zweed, geloofde iedereen hem en velen zagen dat wondere dier. En allerlei verhalen doen de ronde. Uit den eland en een koe wordt een monster geboren, dat de boeren maar gauw afmaken; de kogels op den eland afgeschoten vliegen maar heel langzaam en vallen zonder kracht voor het dier neer. Gaupa is als bezeten, hij droomt van den eland, is dag en nacht op het pad om hem te ontmoeten... en eindelijk gebeurt het, dat ze elkaar bereiken. Het geweldige dier trapt het leven uit Gaupa op hetzelfde oogenblik, dat het door den hartsvanger van den jager doodelijk wordt gewond. De beschrijvingen zijn mooi, de vertaling is uitstekend, maar om dit soort van sprookjesfantasie te genieten moet men eenigszins bijzonder zijn aangelegd.

F u r n é e (Alfredo). *Het Mysterie van de Beek*. (190) f 2.50, geb. f 3.50. Van Holkema & Warendorf, Amsterdam.

Toen ik het boek ten einde had gelezen, vroeg ik mij zelven in stomme verbazing af: wat heeft een bekend uitgever, die wel weet waar Abraham den mosterd haalt, in dit ding kunnen zien, dat hij de uitgave aandurfde. Maar toen ontdekte ik de allesverklarende woorden: „voor rekening van den schrijver". Ja, dan!

Is dit misschien een jonge man, die een Julia-geschiedenis wil uithalen en de goegemeente bij den neus nemen? Dan laat hij zich te gemakkelijk in de kaarten kijken. Een blindgeborene kan een uil niet voor een valk aanzien. Heeft de schrijver dit wel gedaan, want ouders en schrijvers vergissen zich hierin, naar het schijnt, nogal licht, dan hopen wij dat hij nu voorgoed het onderscheid heeft leeren inzien.

Ik zal het diertje snel en zonder wreedheid uit de wereld helpen. Een Italiaansche graaf laat zich door een architect wijsmaken, dat zijn kasteel verbouwd moet worden. Toen de knoeierij begonnen was, had de graaf spoedig wroeging over de belediging zijn voorouders aangedaan. Zijn vrouw sterft en zijn zoon verlaat de ouderlijke woning.

De bouwkundige speelt den baas, neemt gronden van den graaf en laat daar villa's op zetten, die hij met grond en al als zijn eigendom verkoopt. Een dezer huizen wordt door de mooie me-

vrouw Crema met haar moeder en drie kinderen tijdens de zomermaanden betrokken. Fluks liet de architect een trap bouwen, waarlangs de dame de beek kon bereiken om zich te baden. De aannemer wist een plaatsje, vanwaar hij haar dan rustig bespieden kon . . . Zijn zoon Mario, die er dikwijls op uitging met vaders ziekelijke typiste, had ook spoedig een plaatsje ontdekt om in de beek te kijken. Worsteling met den vader, totdat ze elkaar herkennen. Straks een gevecht van Mario met een gekken zwerveling, die in de beek rolt en verdrinkt. Een visitekaartje op het lijk wijst uit, dat hij den verdwenen zoon van den graaf-is. Berouw van Mario met den gebruikelijken zelfmoord.

De valsche architect krijgt loon naar werken. Ook hij wordt een gek en een zwerveling.

Wat ellende eene verbouwing toch ten gevolge kan hebben!

Grey (Zane). *Betty Zane*. Uit het Engelsch door W. Roldanus Jr. (310) f 1.25. A. Bruna, Utrecht.

Zooals ongeveer al de boeken van Zane Grey, een verhaal van liefde en moed in de wildernis. Kolonel Zane en zijn vijf kloeke zonen zijn pioniers in Virginie en trachten van uit het fort Henry de opstandige Indianen in bedwang te houden. Zij zijn allen bij de bruine broeders in gevangenschap geweest, hebben zich echter weten te bevrijden, behalve Isaac, de jongste. Myeerah, de dochter van het opperhoofd heeft hem lief en wil hem niet laten gaan, hoe koel hij zich ook tegen haar toont.

Op het fort is ook de eenige dochter van den generaal, Betty. Het leven is voor haar eentonig en vervelend. Daar zijn jonge mannen genoeg, die haar het hof willen maken, maar zij houdt maar van één, Alfred Clarke, ofschoon ze zich dat zelf niet wil bekennen. Na vele jaren gelukt het Isaac eindelijk zijne gevangenis te ontvluchten, en ten einde zijner krachten wordt hij door Clarke uit de rivier gered. Het geluk is echter niet met hem en een paar maanden later wordt hij door den vijand weer overvallen en meegenomen.

En nu loopt verder het verhaal over de liefde der beide meisjes.

Betty Zane redt door hare vlugheid en haar onverschrokkenheid in het gezicht der belegerende Indianen het fort en de gansche bezetting van den ondergang. En Myeerah is de goede geest van Isaac en weet hem te vrijwaren van een afschuwelijken dood. Daardoor wordt diens hart niet alleen warm van dankbaarheid, maar ook van liefde, zoodat er twee huwelijke gevierd kunnen worden.

Grey (Zane). *Op Zoek naar Geluk*. Uit het Engelsch door Dr. C. de Jong. (384) f 2.90, geb. f 2.25. D. Bolle, Rotterdam.

In *De Schrik der Mormonen* hebben wij Lassiter en Jane

Withersteen met kleine Fay Larkin achtergelaten in Het Dal der Verrassingen, waar zij voor altijd opgesloten zijn door den val van een enorme rotsmassa, die alle uitgangen verspert. Voor een gevoelig lezer is dat niet om uit te houden en Zane Grey zorgt dat aan zijn begrijpelijk verlangen wordt voldaan en hij de verdere lotgevallen van het drietal te hooren krijgt. Een predikant, Shefford, hoort van het geval en gaat ze zoeken. Onderweg redt hij een Indiaansch meisje uit de handen van een ontaard zendeling, zoodat haar broer zijn vriend wordt. Ook de Mormoon Joe Lake sluit zich aan.

Zij vinden een alleenwonend meisje, dat blijkt Fay Larkin te zijn. De Mormonen komen 's nachts soms het dorp bezoeken, waar hunne „verzekerde” vrouwen wonen. Bij zoo'n gelegenheid wordt er een gedood en Fay Larkin wordt van moord beschuldigd. Maar Shefford weet haar te bevrijden en vergezeld van zijn twee trouwe vrienden, vluchten zij naar het Dal der Verrassingen, waar Jane en Lassiter worden ontdekt. Gezamenlijk maken zij nu den avontuurlijken tocht naar de beschaafde wereld, waar Shefford en Fay Larkin een gezin gaan stichten.

Het verhaal heeft goede kwaliteiten; maar het voortdurend ten tooneele brengen van lichtzinnige predikanten en zinnelijke Mormonen met hun polygamie, waarover de schrijfster met recht verontwaardigd is, beperken het tot rijpere lezers.

Grey (Zane). *De Erfenis der Woestijn*. Uit het Engelsch door Dr. C. de Jong. (384) f 2.25, geb. f 2.90. D. Bolle, Rotterdam.

Weer een Mormonengeschiedenis. Jack Hare, een achtervolgd man, ziek en zwak, wordt opgenomen door een edelen Mormoonschen patriarch, hervindt in de gezonde, versterkende lucht zijn krachten en leert omgaan met paarden en vuurwapenen.

Het meisje in dit verhaal is Mescal. Zij is toegezegd als tweede vrouw aan den oudsten zoon van den ouden Mormoon, maar zij heeft Jack Hare lief en als de trouwdag komt neemt zij de vlucht. Jack gaat op zoek en na een ontzettenden tocht door de woestijn, wier wilde pracht en grootschheid meesterlijk worden geschilderd, vindt hij haar en brengt haar terug. Nog eens wordt zij hem ontstolen, maar dan is het ook uit. De veedieven met den slechten Mormonenzoon aan het hoofd worden vervolgd en gevangen genomen, doodgeschoten of opgehangen. En Jack krijgt Mescal.

Ook dit boek, vanwege die Mormoonsche huwelijksbegrippen, alleen voor volwassenen.

Grey (Zane). *De Man van het Woud*. Uit het Engelsch door J. Wesselink—Van Rossum. (400) f 2.25, geb. f 2.90. D. Bolle, Rotterdam.

De oude farmer Auchingcloss voelt wel dat hij minder wordt en als een verstandig en vooruitziend man wil hij orde op zijn zaken stellen. Zijn oudste nichtje Helen zal hij zijn bezittingen nalaten en hij heeft haar tot zich geroepen. Helen met haar zusje Jo ondernemen de lange reis en zijn op het punt in de postkoets te stappen, die haar van den trein naar Oom's residentie moet brengen. Dan worden zij gewaarschuwd door den Man van het Woud, Melt Dale, dat er een vijand is, die het gemunt heeft op de bezittingen van Auchingcloss, en met alle geweld de meisjes verhinderen wil bij hem te komen.

Zij stellen dadelijk vertrouwen in dezen waarschuwendenden vriend; plaatsen zich onder zijne bescherming en brengen een heerlijken tijd door op het wonderschoone plekje, dat hij zich in de wildernis heeft uitgezocht. Zoodra het veilig is, komt oom de meisjes halen en sterft enkele maanden na het volbrengen van deze taak. Nu staat Helen aan het hoofd, maar nu meent ook de sluwe Beasley dat hij zijn slag kan slaan. De toestand wordt onhoudbaar en Helen ziet zich gedwongen den Man van het Woud ter hulp te roepen. Hij komt als een engel der wraak. Er wordt gevochten en geschoten; de meisjes worden ontvoerd, maar dat is alleen om Melt Dale gelegenheid te schenken: nog meer bewijzen van durf en dapperheid te kunnen geven.

En ten slotte kregen Helen en Jo den man naar haar hart uit de velen, die wel nummer één wenschten te staan op de kieslijst der lieve donna's.

Grey (Zane). *Misdadiger volgens de Wet*. Uit het Engelsch door I. P. Wesselink—Van Rossum. (418) f N. V. Johannes Müller, Amsterdam.

„Het zat in hem! een aangeboren vechtinstant, een hevige drang om te doden. Hij was de laatste der Duanes, de oude familie van vechters op Texas". En zoo komt het, dat hij een cowboy, die hem uitdaagt, neerschiet als een hond. Daardoor wordt hij een vogelvrijverklaarde, misdadiger volgens de wet. Waarmee de schrijver wil te kennen geven, dat hij voor zijn geweten onschuldig is. De oom van den jongen revolverheld vindt dat ook en troost hem: „Vergeet het nooit. Je hebt geen schuld. Ik ben blij te zien, dat je het zoo opneemt, want nu zal je waarschijnlijk nooit hard en ruziemakerig worden. Je hebt geen schuld. Dit is Texas, Je bent de zoon van je vader. Het zijn wilde tijden. De wet zooals de politie die nu oplegt, kan het leven niet in één minuut veranderen".

Tegenover dezen moralist van den kouden grond, geef ik den schuldige gelijk, als hij op het betoog van zijn oom huiverend ten antwoord geeft: „Ik ben een moordenaar".

In elk geval, en daar is de goedhartige oom het ook mee eens, hij is een vogelvrije en moet aan de overzijde van de rivier gaan leven met andere misdadigers volgens de wet, bij veedieven en

spelers, die over het algemeen een menschenleven niet veel hoger schatten dan dat van een bison. In deze omgeving komt de goede aanleg van Duane voor den dag en blijkt al spoedig, dat hij geen beroepsmisdadiger is. Daar zijn weergalooze knapheid op de revolver echter bekend is, wordt elke misdaad op zijn rekening gezet en maakt de bereden politie geregeld jacht op hem. Dit leven wordt hem ondragelijk en, onverschillig voor den dood, stelt hij zich zelf in handen van de Rangers.

Maar hun aanvoerder is een man, die weet wat hij wil, en hij stelt Duane voor: bij hun corps in dienst te treden en de politie te helpen bij een razzia onder de uitgeweken boeven, die het land onveilig maken. En de man met „het aangeboren vechtinstant” neemt het aanbod aan en kwijt zich van zijn taak op een afdoende wijze, waarbij hij veel wonden en een lief vrouwtje wint. Het boek is goed, ofschoon de helden wat haastig zijn met schieten en een menschenleven niet veel in tel is. Maar wij zijn, zooveel jaren geleden, in Texas en het schijnt dat in die tijden de mond van geweer en revolver meer gelegenheid kreeg om recht te spreken dan die van een rechter.

Grey (Zane). Onder het Licht der Westersterren. Uit het Engelsch door J. P. Wesselink—Van Rossum. (403) f 2.25, geb. f 2.90. D. Bolle, Rotterdam.

Op de boeken van Zane Grey kan natuurlijk iedere wijsneus een hoogwijze critiek schrijven; maar zoolang dit soort boeken er ingaat bij de menschen, is er reden tot blijdschap. Want in de kern is Zane Grey gezond.

Hier vertelt ze van een rijk meisje, dat een tegenzin krijgt in het ledige society-leven van uitgaan en bezoeken, van zorgeloosheid en vermaak. Zij voelt dat ze daaraan ten gronde zal gaan. En dan besluit ze haar broer, door vader verbannen naar Nieuw-Mexico, om daar een man te worden, eens op te zoeken.

Wat 'n avonturen beleeft ze, en wat heeft ze steeds meer en meer het land aan het leven, dat zij verlaten heeft. Overal vindt zij goed te doen en door haar geld en flinkheid maakt zij van een oude, vervallen boerderij een model-farm. Door de cow-boys wordt ze op de handen gedragen en met een zekeren eerbied bejegend. Het spreekt van zelf, dat er ook een slechte man is, die haar in handen zoekt te krijgen, en het spreekt eveneens van zelf dat zijn snood plan mislukt. Zij trouwt met den dapperste van haar cow-boys en wij gunnen haar een lang en voorspoedig leven, want zij heeft dat ongetwijfeld verdiend.

Grey (Zane). De Geheimzinnige Ruiter. Uit het Engelsch door Dr. C. de Jong. '392' f 2.25, geb. f 2.90. D. Bolle, Rotterdam.

Een oude Rancher heeft zeventien jaren geleden een meisje tot zich genomen, door goudgravers langs den weg gevonden en door hem met zorg en liefde opgevoed.

Hij denkt dat zij eene goede vrouw zal zijn voor zijn zoon Jack en dat zij machtig veel invloed zal hebben op zijn karakter, dat nu juist niet geroemd kan worden.

De arme Columbine heeft een ander lief, den fikschen cowboy Wilson Moore, maar in haar onervarenheid en goedheid is zij bereid den ondeugenden zoon van Rancher Bellounds te trouwen, om hare dankbaarheid te toonen aan haar pleegvader.

Jack heeft wel gemerkt dat Columbine liefde voelt voor Wilson Moore, en gedreven door jalousie tracht hij zijn mededinger op alle wijzen in het ongeluk te storten. Hij beschuldigt hem o.a. van vee-dieverij en Wilson wordt voor den rechter gedaagd. Op het juiste oogenblik verschijnt de vader van het meisje plotseling ten tooneele. Zijn vroeger leven was niet onberispelijk, maar hij tracht dat goed te maken door nu, waar hij maar kan goed te doen. Hij is de man, die zorgt dat Columbine kan huwen met Wilson.

Zooals steeds bij Grey: veel ruwheid en woeste gevechten, maar daarnaast ook weer schoone liefde en heldhaftige opoffering. Voor groote lezers een aan te bevelen boek.

G l y n (Elinor). *Duur betaald.* Naar het Engelsch door Roldanus. 283) Bruna, Utrecht.

Ik kan geen verslag laten geven over dit boek. Zulke lectuur aanvaarden wij niet als schadeloos; voor niemand. Genoeg zij het te zeggen, dat in praktijk en in theorie het huwelijk op de jammerlijkste en meest oneerbare wijze wordt aangerand.

I v a n s. *Het Bosch der Gestorvenen..* (250) f 1.20, geb. 1.90. S. van Looy, Amsterdam.

Boeken als die van Ivans maakt men met de hersenen, denkt ze van te voren goed uit, en schrijft ze dan op. Maar als ze in den smaak zullen vallen, moet er toch nog iets eigens bijkomen, anders onderscheiden ze zich niet van al dergelijke lectuur, die tegenwoordig de markt vol maakt. De eene schrijver doet dat door zijn fantasie of geheimzinnigheid, een ander door zijn gemoedelijken humor. Ik geloof dat, behalve de algemeene aantrekkelijkheid van onverwachte avonturen, ook de eigenaardige humor van Ivans, zijn echt Hollandsche gemoedelijkheid, die steeds gepaard gaat met een tikje vriendelijke ironie, zijn boeken er bij het publiek heeft in gekregen. Hij laat een Russische prinses en een eenvoudige Hollandsche baron op elkaar verliefd worden zonder er veel omslag van te maken. Vorst Nicolaas plaatst hij voor zijn lezers met den eenvoud van een gewoon sterveling, die met een detective ongeveer dezelfde opmerkingen wisselt als een commissaris van politie, die er zelf niet

uit kan; en een dreigende revolutie brengt hij terug tot de afmetingen van een operette-samenzwering. Zoo komt het, dat men hem ook nog leest als men den inhoud van het verhaal al weet, om de manier waarop hij het vertelt. En dat is een verdienste natuurlijk, waarop niet alle speurverhaalschrijvers kunnen bogen.

Klein (Ernst). *De Gestolen Professor*. Uit het Duitsch door B. Zody. ((166) f 1.40. Koloniale-Boekcentrale, Amsterdam.

Een typische professor is op eigen gelegenheid naar Griekenland getogen om de ruïnes te gaan onderzoeken van een pas ontdekt Zeustempel, en door een Grieksche bandietenbende te Kokinopolos gevangen genomen en ontvoerd.

Het groote dagblad „Die Welt” ziet er prachtige reclamestof in en zendt een jongen waaghals uit, om de schuilplaats van den geleerde op te sporen. Na veel avonturen, reusachtige vechtpartijen in het hol van de roovers, bevrijdt hij den argeloozen wetenschapper. Het hol van de roovers was een prachtige villa, de hoofdmans een geacht en schatrijk burger voor de buitenwereld, zijn mooi vrouwtje een ongelukkige, tegen haar wil aan den bruid vastgeketende, en haar zuster een prachtige levantijnsche. De jeugdige journalist doodt het monster en trouwt de schoonzuster. Dat is het vertelsel. Het zou zooveel niet om het lijf hebben, als de schrijver het geval op de gewone wijze had behandeld. Maar hij neemt met alles een loopje, verkoopt te midden van de gevaarlijkste of tragische toestanden een grap en behandelt het geheele onderwerp op satyrieken toon.

Het is vooral de uitgelaten krantenschrijver, die door zijn optreden den lachlust wekt en genoegelijk den draak steekt met Griekschen heldenmoed, politiek, patriottisme, en nog meer schoone deugden. Schrijver heeft zijn boek bevolkt met humoristische typen: professor, den man van „Die Welt”, een reusachtigen vechtersbaas, Salomon. En zoo is het geworden een vermakelijk boek ter ontspanning.

R. K. Centraal Bureau voor Lectuur

HEERENGRACHT 415 - AMSTERDAM

BOEKENSCHOUW zal geven zooveel het kan, maar het is natuurlijk dat er abonné's zijn, die iets vergeefs zoeken. Zooveel wij kunnen, willen wij ook dezen tegemoet komen en op hun vragen antwoord trachten te geven. Daartoe hebben wij op 1 Mei 1924 opgericht.

HET CENTRAAL BUREAU VOOR INLICHTING OP GODSDIENSTIG, WETENSCHAPPELIJK, LETTERKUNDIG GEBIED.

De aanvragen adresseeren Centraal Bureau voor Lectuur, Heerengracht 415, Amsterdam, en postzegel voor antwoord insluiten.

Het advies is gratis voor abonné's op „Boekenschouw”.

BRIEVENBUS.

J. ten Br. vraagt ons: waarom „de Tijd”, citeerend uit ons artikel over Marie Herbert, achter den zin: „de bekende dichteres en schrijfster is overleden in haar zes en zestigste geboortejaar” eenige vraagteekens plaatst. Komt dat niet uit?

— Wij zien geen fout. Zij was geboren in 1859 dus... Misschien heeft de referent dat „geboortejaar” niet goed gevonden, maar dan ten onrechte. Iemand sterft in zijn zooveelste levensjaar even gemakkelijk als in zijn zooveelste geboortejaar. Daarvoor is het heelemaal niet noodig, dat hij telken jare opnieuw geboren werd, maar eenmaal geboren is. Heeft hij zelf als journalist nooit een artikel geschreven om het honderste geboortejaar te vieren van een kunstenaar of geleerde. Ook niet zijn eigen twintigsten geboortedag gevierd?

J. H. te M. Wij kunnen allicht gemakkelijker aan uw verzoek voldoen, dan wij dachten. Het „Nieuwsbl. van den Boekhandel” deelt mede, dat den uitgevers verzocht werd bij hun vertaalde werken den titel van het oorspronkelijke op te geven. Dat voorkomt veel verwarring.

K. W. te P. Het onlangs bij Sijthoff (Leiden) verschenen werkje van A. Vosmaer: *De Electriciteit in het dagelijksch leven*, prijs f 2.75, kan u goede diensten bewijzen.

W. H. te R. Daar hebben wij vroeger ons oordeel al over uitgesproken. Guido da Verona is een slecht schrijver, Immoreel. Geen der boeken, die in het Nederlandsch vertaald werden, is behoorlijk. (Mimi Bluet — De Vrouw die trouw bleef — Het Leven begint — Haar die men niet beminnen mag).

M. H. te H. Gaarne zullen wij een artikeltje over dat werkje van Lhaude opnemen, juist omdat het voor ons Nederlanders zoo aardig is. Wij hadden het wel oppervlakkig gezien in een tijdschrift, maar wisten niet, dat het afzonderlijk verschenen was.

L. J. Br.—S. te Gr. De boeken voor de Jeugd door Madame de Pressensé zijn neutraal. De schrijfster was eene protestante, haar zoon een socialistisch journalist.

Dr. B. te den H. Dan vergist u zich. Het is wel degelijk na te wijzen, dat Shakespeare uit andere schrijvers (geschiedschrijvers b.v.) letterlijk heele brokstukken heeft overgenomen. Uw vraag komt vlak voor het afdrukken. anders zouden wij u daarvan een voorbeeld geven. Dat doen wij den volgenden keer. Aan het meesterschap van den grooten dichter doet het géén afbreuk

J. v. Vl. te H. Uw artikel wordt in het volgend nummer opgenomen.

MICHELANGELO BUONAROTTI.

door A. GIELEN.

In Maart van dit jaar was het 425 jaren geleden sinds Michelangelo Buonarotti te Caprese in de vallei van den Boven-Arno het eerste levenslicht aanschouwde. Hij is een der grootste kunstenaars van alle tijden geweest, maar ook als mensch, die in zich het „cor irrequietum” voelde kloppen en op deze aarde geen rust kon vinden, wekte hij eene belangstelling, welke in onze dagen nog verdubbeld is. Want hij is het type van den vreugdelooze, den „innerlijk verscheurde”, den Sisyphus

in kunst en leven, die zijn rotsblok omhoog wentelt naar den top, dien hij nimmer bereiken kan.

In *Hochland* (Juni) drukt Wilhelm Haufenstein het aldus uit: „Michelangelo bedeutete den Augenblick, in dem das Gleichgewicht zwischen den einzelnen und der Gesellschaft verloren geht; in dem das Genie eine Sache der Einsamkeit wird; in dem der einzelne, gegen die Diagonalen der Gesellschaft gestellt, die Kraft erringt, sich über die Masse der Gesellschaft hinaus zu überspannen und — — seine weinende Monomanie in den grenzenlosen Schoss Gottes zu flüchten. Doch sagen und suchen wir nicht weiter. Es ist nur alles dasselbe. Michelangelo, der problematische Mensch, ist in die Welt getreten — und keinen Augenblick im Gleichgewicht mit allem menschlichen Leben um ihn her, keinen Augenblick heiter, mit schweren Tränen im geröteten Auge wird er sie verlassen haben.”

Nog treffender, want in het eigen werk van den Meester

toont ons Romain Rolland¹⁾ de tragische figuur van dezen mensch, een winnaar, die overwonnen werd:

„Er staat in het „Museo Nazionale” te Florence een marmergroep, die Michel Angelo „De Overwinning” genoemd heeft.

Het is een naakte jonge man met schoon gevormd gelaat, de haren krullend over het lage voorhoofd. Het bovenlijf gestrekt, plaatst hij zijn knie op den rug van een baardigen gevangene, die ineengedoken, zijn hoofd als een os vooruitsteekt. Maar de overwinnaar ziet niet naar hem. Op het oogenblik, dat hij zal toeslaan, houdt hij het gebaar in en wendt zijn gelaat met den droeven mond en de naar onbestemde verten starende oogen af. In besluiteloosheid wijkt zijn arm terug naar den schouder. Hij treedt achteruit, hij wil de overwinning niet meer; hij walgt ervan. Hij heeft overwonnen. Hij is overwonnen.

Deze marmeren verbeelding van den heroïschen Twijfel, deze Overwinning met gebroken vleugels; dit werk, het eenige van alle scheppingen van Michel Angelo, dat hij tot aan zijn dood toe, in zijn atelier te Florence achterhield en waarmede Daniël da Volterra, deelgenoot van zijn gedachtenleven, zijn graf wilde versieren, — het is Michel Angelo zelf; van heel zijn leven het smartelijke symbool.” —

Haufenstein en Rolland zoeken beiden die „Tragödie des Fragments” in dit kunstenaarsleven te verklaren; zij stellen de vraag: waarom bijna al het werk van dit Genie onvoltooid is gebleven, De verklaring is niet te vinden in de uiterlijke moeielijkheden door trotsche of wispelturige lastgevers, door naijverige kunstbroeders hem aangedaan. Ligt de oorzaak buiten hem? De Duitser denkt het: „dieser Mensch lebte in so ungeheuren Plänen und Spannungen, dasz ihn das Zeitalter, die Gesellschaft, die menschliche Welt nicht aufhielt. Einen Minderen hätte die Welt auf die mittlere Linie eines

¹⁾ Romain Rolland: *Het Leven van Michel Angelo*: Vertaald door H. Koffieberg, met verzen van Michel Angelo vertaald door N. van Suchtelen. (190) 34 Afbeeld. f 1.25, geb. f 2.— Mij. Goede en Goedk. Lectuur, Amsterdam.

Kompromisses abgeglichen; und dies geschieht ja täglich vor unsern Augen. Doch Michelangelo war so mächtig, dasz die Welt ihn nicht faszte; er ging in ihre allzu kleinen Gefässe nicht ein. Für ihn war einzig denkbar — dasz Ganze nach seinem gewaltigen Sinn — oder aber der reine Bruch, der Absturz des Werks von der Höhe der Idee... mitten im Werk; das Fragment..., aber die Reinheit des absoluten Fragments; das Alles unmittelbar neben dem Nichts."

Dus het gewone uitlegje: hij was te groot voor zijn tijd; men heeft hem niet begrepen! Eene verklaring, die bovendien in strijd is met de geschiedenis.

De Franschman schouwt dieper en zijn uitspraak vindt steun in heel de levenshouding van Michelangelo:

„Men heeft wel eens gesproken over het noodlot, dat zich tegen hem richtte en hem belette, ook maar één van zijn grootsche plannen uit te voeren. Maar dit noodlot rustte in hem zélf. De verklaring van zijn mislukken, hetgeen de geheele tragiek van zijn leven verklaart — en men heeft dit het minst gezien of het minst durven zien — zij ligt in zijn gebrek aan wilskracht en de zwakheid van zijn karakter."

En toch mag men vragen: was het gebrek aan wilskracht, dat hij steeds begon en nooit bereikte? Of was het: dat hij wilde wat geen sterveling ooit in zijn kunst bereiken kan: het *absolute* ideaal, „his almost gigantic striving after the absolute ideal of art."

Er is in Romain Rolland's *Leven van Michel Angelo* veel dat ons behaagt, maar wij voelen toch dat hij tegenover den christen-kunstenaar staat als een mensch met geheel afwijkende levenshouding. „Geestes-onrust is geen teeken van grootheid", zegt hij, en wij geven het hem toe: het is veeleer een teeken van zwakheid. Maar dan moet die onrust niet vereenzelvigd worden met het „cor inquietum" van Sint Augustinus, dat in ieder waarachtig christen verlangend klopt.

Het is niet de bron van die geestes-onrust, welke den mensch jaagt van het een naar het ander:

Ik zat weer roerloos na dien korten waan
in de eeuwge schaduw van mijn smart gedoken.

maar van die onvoldaanheid, welke al het vergankelijke achterlaat, óók kunst en weten, omdat wij voelen tot iets hoogers geboren te zijn.

En waar Romain Rolland den wrangen, bedwelmenden smaak proeft van het christelijk pessimisme, heeft hij zich een cocktail laten bereiden van elementen, die niet gemengd kunnen worden. Christelijk pessimisme is eene contradictio in terminis, een letterlijke tegenspraak.

■ ■	CHESTERTON'S Het Bijgeloof der Echtscheiding.	■ ■
-----	--	-----

door PIET KERSTENS.

Gaarne voldoe ik aan het verzoek, in dit blad een kleine beschouwing te wijden aan dit werk van den grooten Engelschen ethiker, welks vertaling ik zoo juist voltooid heb.

Het doet zonderling aan, wanneer men na maandenlange zorgvuldige lectuur en poging tot weergave van iederen zin, ieder woord van 'n boek van Chesterton, waarbij men voor goed bevestigd is in de overtuiging, dat G. K. C. een der geniaalste mannen van zijn tijd is, iemand hoort vertellen, dat èn Hilaire Belloc èn G. K. Chesterton kwakzalvers zijn.¹⁾ De liberale mentaliteit, die alles wat niet liberaal denkt en voelt als kwakzalvers, en de geneesmiddelen tegen 'n mede door het liberalisme veroorzaakte ziekte als kwakzalversmiddelen beschouwt, zal tegen *Het Bijgeloof der Echtscheiding* zeker wel alarm maken. Maar men moet misschien nog op prijs stellen, dat de heer Van Doorn tenminste kennis neemt van Chesterton's werk, als men ziet, dat *Het Algemeen Handelsblad* 'n goeie maand geleden z'n lezers mededeelde, dat G. K. C.'s *Weekly* zou gaan verschijnen, terwijl men al 'n half jaar geleden een nummer daarvan in handen heeft gehad. Ik geloof, dat Frederik van Eeden zoo z'n vermoedens zal hebben omtrent de aanleiding tot de bovengesignaleerde uitlating in *De Groene Amsterdammer*, evenals tot de in *Het Handelsblad* aan 't licht gekomen achterlijkheid omtrent den bekeerling Chesterton.

In ieder geval: *Het Bijgeloof der Echtscheiding* neemt zoo vierkant mogelijk stelling tegen de ideologie der 19e, alias liberalistische eeuw en het gedeeltelijk daartegen reageerende, gedeeltelijk daarop voortbouwende socialisme; als zoodanig is het 'n uiterst merkwaardig symptoom van den zich baanbrekenden nieuwen geest. Het denkend deel der natie moge dit beschouwen als 'n bewijs, dat het denkend deel der wereld zich afwendt van het zichtbaar

¹⁾ De Engelsche leeraar W. v. Doorn in *De Groene Amsterdammer* van 11 Juli 1925.

GILBERT KEITH CHESTERTON

**BIJLAGE VAN BOEKENSCHOUW
UITGEVERIJ JOOST V. D. VONDEL
AMSTERDAM**

fiasco der individualiteit, en de oude Christelijke idee der gemeenschap als 'n nieuwe levensleus over de puinhoopen laat klinken. Alles wat ten onzent in de laatste jaren aan de orde is geweest betreffende de ideeën der middeleeuwsche idealen, betreffende gezag, gemeenschap, gezinsleven, wordt in Chesterton's boek oneindig overtuigender, origineeler, scherper, kortom genialer, in 't licht gesteld. Dit is geen verwijt; men kan niemand kwalijk nemen, dat hij niet geniaal is. Maar wèl moet het een aanleiding zijn, Chesterton zoo ruim mogelijk ook bij niet-Engelschen bekend te maken, om de kwesties in de belichting van zijn genialiteit te doen bezien.

Men meene niet, dat waar dit boek over echtscheiding handelt, die bij ons nog niet in zoo'n sterke mate voorkomt, de belangrijkheid voor Nederlanders minder groot is. Er komen bij de uitgraving der kwestie zooveel bedolven edelsteenen van Christelijke denkwijze aan het licht, die door „het scherpe staal van gezond verstand" zoodanig opnieuw geslepen worden, dat het voor iedereen van belang is, eens en vooral de echte van de valsche te leeren onderscheiden.

Het boek is gebouwd op de idee der gelofte, d.w.z. op de erkenning, dat de mensch vrij is; wie niet vrij is, kan geen gelofte doen. Wie echter 'n vrijwillige gelofte aflegt, dient deze juist om die vrijheid te houden. De tijd, waarin de mensch het meest vrij was, was tevens het tijdperk der geloften. Vrijheid en vrijwillige geloften hebben van de Middeleeuwen een aera gemaakt, die de aera van het slavendom overwinnen kon. Door het volk van verschillende vrijheden te berooven, heeft men een bijna compleet nieuw slavendom in het leven geroepen; door er de vrijwillig aangegane huwelijksgelofte aan de losbandigheid of echtscheiding prijs te geven wordt het slavendom compleet gemaakt. Dan immers is het volk geheel in de macht van den staat, het dwang-instituut van individualistische en kapitalistische makelij, dat alleen het gezin als een superieure macht boven zich heeft. Wie het gezin verwoest, verwoest het laatste en tevens onneembare bolwerk tegen den staat; in het staatsverband is de functie van het gezin het leveren van het correctief op den staat. Het gezin staat de socialistische staatsalmacht van kinderennaasting, staatsopvoeding, staats-opzicht en toezicht in den weg. De gezins-idee is ouder en verhevener dan de staats-idee; rechtstreeks heeft de staat dus geen vat op het gezin. Er moet dus een slinksch middel gevonden worden. Welnu, terwijl de staat het volk in alles zijn vrijheid ontnemt, verleent hij juist in één geval wederrechtelijk vrijheid: om echtscheiding te plegen. Dit is in de kaart spelen van liberalisme en socialisme. Het voordeel dat het laatste bij de echtscheiding (en bij vrije liefde!) heeft, is hiervóór reeds aangetoond. Wat het liberalisme betreft: De ontbinding van het gezin komt neer op het isoleeren van den armen eenling in zijn transacties met den rijken eenling. Een arbeidsovereenkomst wordt dan een

dwang-contract. Eerst wordt n.l. de arme beroofd en vervolgens biedt men hem onderhandeling aan. Dat komt hierop neer, dat men den arme eerst besteelt en hem daarna aanbiedt, bedot te worden. Zóó toont Chesterton aan, dat het industrialisme, het fabriekswezen dat den staat regeert, 't gezinsleven verscheurt, en hij wijst er op, dat dit ook letterlijk geschiedt, doordat soms de vader in de eene, de moeder in de andere en het kind in 'n derde fabriek werkzaam is.

Chesterton signaleert de verbluffende inconsequentie in de interpretatie van het begrip trouw. Iedere vaderlander wordt geacht trouw te zijn aan de vlag van het land, zelfs zonder gelofte, maar de vlag van het gezin mag niet alleen trouweloos verlaten, doch, in geval van echtscheiding gevolgd door tweede huwelijk, zelfs voor een andere verwisseld worden. Iemand mag dus niet enkel 'n gelofte breken, maar mag dit zelfs doen door 'n nieuwe af te leggen. Terecht noemt Chesterton dit 'n echt-Duitsche handelwijze, daar Duitschland immers de succesvolle schending van alle verdragen vierde door er nog 'n paar bij te teekenen. Hij herinnert aan de oude mop, waarin 'n Engelschman gefeliciteerd werd met z'n fijnen, kieskeurigen smaak, in Engeland geboren te zijn; de humor schuilt hierin, dat dit voor den Engelschman geen kwestie van smaak, doch n' noodwendigheid is; maar waarom, vraagt Chesterton, is het dan geen ongerijmdheid, tegelijk van twee of meer gezinnen burger te willen zijn? Mijnheer Jansen kan nooit anders heeten dan mijnheer Jansen, evenmin als de Engelschman ooit een Rus zou kunnen zijn; alléén zou de mogelijkheid hebben kunnen bestaan, dat mevrouw Jansen mevrouw Pieterse geheeten had.

* * *

Onbewust misschien, ofschoon hij 'n ontzaglijke bewusteling is ten spijt van zijn Katholicisme, levert Chesterton 'n allerkrachtigst bewijs voor de redelijkheid van het Katholicisme ook in deze materie, door het religieuze element er absoluut buiten te laten. Hij toont op zuiver redelijke gronden aan, dat, als vrije liefde 'n ketterij moet heeten, echtscheiding den naam van bijgeloof verdient. Onaantastbaar logisch is de opmerking, dat hij het godsdienstige element buiten beschouwing wil laten, alleen al om de eenvoudige reden, dat wie hierin geloofde, niet in echtscheiding zou gelooven.

Maar dan geeselt hij de inconsequentie van de lieden, die onredelijke klachten richten tot de Katholieke Kerk, omdat deze 'n kerkelijke begrafenis weigert aan wie ongedoopt is, omdat ze niet toestemt in echtscheiding en tweede huwelijk. Dit is 'n protest tegen 'n behandeling als hoedanig men zelf zegt te zijn. Dit komt neer op de stommitieit van iemand, die zou zeggen: „Deze harte-looze wreedaards zijn zóó vooringenomen tegen een geheelonthouder, dat ze hem niet eens een borrel gunnen”. „Niemand staat erop,” zegt Chesterton, „dat iemand, die vijftig vrouwen wil heb-

ben, terwijl Mahomed hem er vijf toegestaan heeft, z'n vijftig stuks hebben moet met volle goedkeuring van Mahomed's godsdienst. Maar die breeddenkende lieden zijn buitengewoon verbit-terd, omdat 'n Christen, die meerdere vrouwen wil hebben, terwijl z'n eigen belofte hem tot één beperkt heeft, z'n belofte niet mag schenden voor hetzelfde altaar, waarvoor hij ze heeft afgelegd'.

Ik moet me vanwege de plaatsruimte beperken en kan dus geen gevolg geven aan den lust, nog eenige beschouwingen te houden aan de hand van Chesterton's ideeën. Zoo moet ik er ook van afzien de eenheid van het nieuwe West-Europeesche streven te demonstreeren aan Marie Koenen's leer over het *offer*, Psichari's boodschap over het *dienen* en Chesterton's *aanvaarding* van alle huwelijksleed om wille der Idee. Het voorgaande geeft ook niet bij benadering een voldoende inzicht in de waarde van zijn werk. Daartoe is rustige lectuur, of liever nauwkeurige bestudeering van het heele boek 'n onvoorwaardelijk vereischte. Eerst daarna zal men volledig beseffen, dat Chesterton's vlugschrift, gelijk hij het zelf noemt, een schitterend pleidooi is voor het wereldheroverende inzicht, dat we terug moeten naar de oude Christelijke idee der gemeenschap, waarvan het gezin de oerkern, waartoe het christelijk huwelijk op zijn beurt het eenige middel is; waar deze kern het meest onaangetast gelaten is, in landbouwende landen, waar de vrouwen nog *mammen* (= zoogend moederdier, moeder) zijn, daar zijn de bewoners, behalve gezonde menschen, ook gezonde dieren; gezond genoeg om je 'n opstopper te geven, zegt Chesterton, als je ze dieren noemt. In zulke landen alleen zal de strijd tegen industrialisme, plutocratie en socialisatie op den duur succesvol zijn, zullen de pogingen om door echtscheiding wettelijke achterswaardigheid te verleenen aan het veelvuldig voorkomende, romantische schurkentype van den Don Juan schipbreuk lijden, zal de plutocratie gefnuikt worden in het streven naar 'n onbeperkte werkkrachtenvoorziening door gelofte-schennis en echtbreuk.

Tot slot wil ik nog even spreken over taal en stijl van dezen grooten Engelschen schrijver. In den stijl van het betoog bezitten wij Hollanders 'n zekere pedante nadrukkelijkheid; tallooze uitroep-tekens en stippeltjes doen den dienst van vermanend of triomfantelijk geheven vingers en veelzeggend opgetrokken wenkbrauwen. Niets daarvan bij Chesterton; in dit heele boek staat geen enkel uitroep-teeken en geen enkel stippeltje(!) In 't begin van het handschrift mijner vertaling is menig uitroep-teeken, spontaan door den met de uitroep-teekenmanie behepten Hollander-in-mij neergezet, doorgestreept. Met al z'n losheid en zijn uiterlijke nonchalance is Gilbert Keith Chesterton 'n echte Engelschman. Er is iets van den rechten rug, de onbewogen complexie, de onbeweegbare bovenlip van den Brit in de *sharpness* van dezen scherpgeformuleerden gedachtengang. Zonder uitroep-teekens bereikt deze Engelschman,

waarnaar ieder zijner landgenooten streeft: humor in 'n verrassende wending, te verrassender waar ze met uiterlijke beheersching gedebeiteerd wordt. *Sharpness* en *cleverness*, zoo *sharp* en *clever* mogelijk geuit. Vandaar die fonkelende aphorismen, die tot uitgelatenheid prikkelende trouvailles, die van geestigheid trillende woordspelingen. En terwijl de overblufte Hollander nog op z'n knieën zit te slaan van de pret — hij heeft de mop waaratje in de gaten — heeft de Engelschman met 'n stijven rug en 'n stijve bovenlip al lang 'n nieuwe gelanceerd.

■ ■	MODERNE BOUWKUNST IN HOLLAND	■ ■
-----	-------------------------------------	-----

door K.

De „Mij. voor Goede en Goedk. Lectuur” heeft de uitstekende gedachte gehad, de voordracht van Dr. H. P. Berlage, gehouden voor de Sorbonne te Parijs, uit te geven in het handig formaat harer handboekjes en te illustreeren met een vijftigtal afbeeldingen van werk onzer meest bekende architecten. De belangstellende leek, die niet geneigd is zich een kunstinzicht te laten opdringen, kan nu zelf zien en oordeelen, geheel met instemming van Berlage, die in zijne voordracht zegt: „want dat (een ander kunstinzicht) wordt nooit op gezag, maar alleen door eigen „mooivinderij” bepaald.”

De groote aantrekkelijkheid van dit boekje zullen de meesten vinden in de goede en duidelijke afbeeldingen (ongeveer 60) van het werk der meest bekende bouw- en sierkunstenaars. Zij toonen hoe in den betrekkelijk korten ontwikkelingstijd naar een moderne bouwkunst, zich ook in ons land een aantal verschillende stroomingen hebben afgewisseld. Deze stroomingen gaan zelfs parallel met die der andere kunsten, voor zoover ook daarin de lijn zichtbaar wordt, die vanaf het rationalisme, waarmee de nieuwe bouwkunst inzette, gaat over het kubisme en futurisme naar het expressionisme, om van het dadaïsme niet te spreken.

Als voorbeeld „van rationalisme waarmede de nieuwe bouwkunst inzette”, mag zeker wel gewezen worden op de Beurs van Berlage zelf.

Zooals zij hier onder staat afgebeeld, zonder den anderen, grilligen kant van het Damrak, alleen geflankeerd door het torentje der Effectenbeurs, komt zij wel het best tot haar recht. Voor wie haar nadert van het Centraal-station, maakt zij niet den voornamen indruk, dien dit prentje ons geeft.

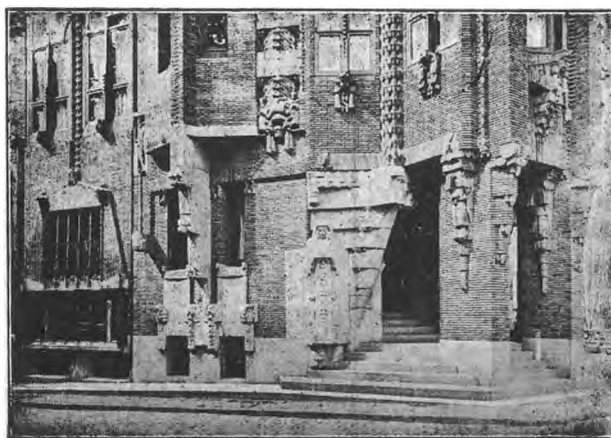
De doordrijving van dit principie van redelijkheid tot waar alle kunst ophoudt, vindt men in het Hilversumsche Badhuis (van Dudok), het Signaalhuis te Groningen (van Witteveen) en gedeelten

van het Kootwijksche Radio-station (door Luthmann), waarvan men zich een aanschouwelijke voorstelling kan maken door een aantal regenbakken op en over elkaar te zetten. Wat natuurlijk

niet uitsluit dat deze gebouwen aan de praktische (met het oog op hun doel gestelde) eischen, schitterend voldoen. Maar zij missen zelfs de schilderachtigheid van het leelijke.

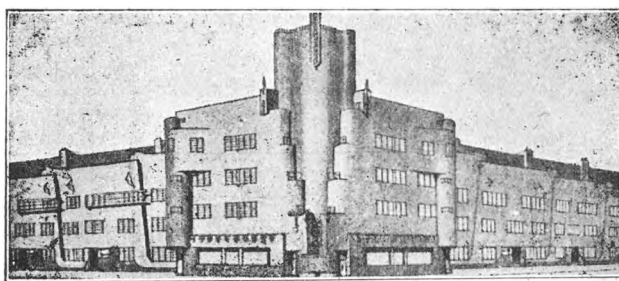
Het schijnt dat de mensch steeds tot uitersten moet overslaan. Voor sommigen, zegt Berlage, was het eene uitgemaakte zaak, dat eerst dan de moderne bouwkunst begint, wanneer *alle versiering zal zijn opgeheven*. Aan deze overtuiging danken wij waarschijnlijk de reusachtige meikeverdoozen, welke in Amsterdam werden opgericht tot volkshuisvesting.

En toch kan men zulk eene aberratie verklaren als eene reactie tegen het volstrekt irrationeele aanplakken van figuren en ornamenten gelijk Van der Mey zich veroorloofde bij den bouw van het Scheepvaarthuis te Amsterdam. Uit de verte, wanneer men alleen de hoofdlijnen duidelijk ziet (het is jammer dat men van wege de situatie bijna van alle kanten gedwongen is, het Huis van nabij te bekijken) doet het niet onaangenaam aan.

Maar dichtbij wordt het een wirwar van onrustige lijnen, en den ingang, waarvan hiervoor een afbeelding, doet denken aan een uitdragerswinkel, waar de meest heterogene artikelen los tegen den gevel zijn uitgestald. (Zie afb. blz. 137 onderaan.)

De Klerk, die het Spaarndammerplein inderdaad heeft versierd met volkswoningen, die er mogen zijn — en daarvoor grooter bewondering verdiende dan voor het eigenwijze torentje in de Spaarndammerstraat, waar iedereen naar ging kijken — heeft in

Plan Zuid getoond, dat hij nog niet precies wist wat hij wilde. Deze hoek met zijn opeenstapeling van busvormen suggereert een tijdelijk tentoonstellingsgebouw voor Oregon-Zalm en de schuin-

verticale gevellijnen waarschuwen dat de zaak op vallen staat. Het is en blijft jammer dat men het grillige en hyperindividualistische in deze bouwsels ooit met schoonheid heeft kunnen verwarren.

Als men met dezen volkswoningbouw dien van Broese van Groenau te Wassenaar vergelijkt, dan aarzelt men niet lang, welke bewoners men gelukkig heeft te prijzen. (Zie 138 onderaan). Te Wassenaar ademt alles rust en vrijheid van beweging. In Amsterdam, ten minste in het bovengenoemde complex van De Klerk predikt elke lijn anarchie en verzet tegen het bestaande.

En nu kan men niet zeggen dat het Amsterdamsche stadsbeeld het vriendelijke, landelijke huisje van Wassenaar niet toelaat; de kostelijke volkswoning van Gratama (afbeelding in het boek, blz. 67) logenstraft dit beweren.

Het is mogelijk dat de duurte van den grond in de groote steden den bouwer verlokt om „Hochstapler” te worden, maar er is altijd nog een middenweg.

Had de nare, troosteloze kazernebouw van Van Epen, die nu heelemaal geen overgang vormt naar de verdere bebouwing van den Amstelveenschen weg tot de Kalfjeslaan, niet vervangen moeten worden door de eenvoudige maar sierlijke complexen, die Berlage in den Haag voor volkswoningen bestemde. (Zie boven). Men behoefde maar te vergelijken de afbeelding van het werk van Van Epen (in het boekje, blz. 68), met het plaatje van Berlage's bouw, hierboven. Het antwoord kan niet twijfelachtig zijn.

Zoo is dit boekje, vooral door zijn prentjes zoo uiterst geschikt om zelf te leeren denken en keuren en het den man van de krant niet voor ons te laten doen.

Dr. H. P. Berlage *Ontwikkeling der moderne Bouwkunst in Holland* (87). f 1.35. geb. f 1.75. Mij. voor Goede en Goedk. Lectuur. Amsterdam.

■ ■	MÉT GOEDE MANIEREN.	■ ■
-----	---------------------	-----

door W.

De Redactie vraagt mij, het vacantie-wit van haar buitenland-schen medewerker, voor een enkelen keer te willen bedekken met mijne beschouwingen. En als Nederlander, die een deeltje van zijn leven doorbracht in Frankrijk en nog altijd van harte meeleeft, als nieuwsgierige wel te verstaan, in de letterkundige wereld van dat land, heb ik het aanbod maar aangenomen.

Het is echter niet mijn werk, een oordeel te gaan schrijven over een nieuw-verschenen boek of een onderzoek in te stellen naar de waarde van een bekend schrijver. Ik heb altijd meer oog gehad voor de „faits divers” uit de schrijverswereld, dan voor het proza en de verzen, waarmede de taalkunstenaars hun tijdge-nooten overstroomden.

Overal ter wereld, maar in Frankrijk zeker niet het minst, spelen zich herhaaldelijk tragedies en komedies af, die bewijzen, dat niet alleen dichters, maar ook literatoren in wijderen zin, behooren tot het „irritable genus”, het gauw-op-de-teenen-getrapte volkje, waarmede die scherpzinnige Horatius al een loopje nam.

Onschuldig is het gedoe echter niet altijd, en in plaats van gees-tigheden worden niet zelden invectieven en lasterpraatjes uitge-wisseld.

Over het algemeen zijn er in Frankrijk altijd van die erg on-sympathieke literaire groepen geweest, zooals wij ze eigenlijk alleen de laatste jaren hebben leeren kennen, ten minste onder katho-lieken. Wat er dan kan loskomen aan gekwetste ijdelheid, grove moraal, venijnige achterklap en geniepige wraakzucht, zou men niet verwachten bij de beleefde Franschen.

Ik herinner mij nog heel goed, en bovendien heb ik er een ver-slag van voor mij liggen, het getwist, waarbij vooral H e n r i B é r a u d, de schrijver van *Het Buikje* (*Le Martyre de l'Obèse*) betrokken was.

Einde April 1924 deelde hij mede in *Paris—Journal*, dat het Mei-nummer van de *Nouvelle Revue française* een artikel zou bevatten van een zekeren J e a n P a u l h a n, geschreven met het voorop-gezette doel, Béraud's roman *Lazare* tot den grond af te breken.

Hoe B é r a u d aan deze wetenschap kwam, heb ik nergens ge-lezen, maar ik vermoed, dat de eigenaar en uitgever van de N.R.F., met wien hij bevriend was, hem dien „tip” gegeven heeft.

Het feit in allen geval is, dat zijn voorkennis gegrond bleek. Den eersten Mei verscheen inderdaad een afbrekend artikel van P a u l h a n, dat eindigde met de schampere opmerking:

On retrouve dans *Lazare* tous les défauts que B é r a u d sup-pose être ceux de Gide: cela valait que l'on parlât un peu longue-

ment d'un roman, qui n'est d'ailleurs pas bon, ni même médiocre.

Béraud schijnt niet zoo goedig te zijn als de dikkerd uit *Le Martyre*. In zijn aankondiging van het stuk, dat hij te voren gelezen had, gaf hij te kennen, dat Lazare meer dan hij had durven verwachten, door literatoren van naam was geprezen en hij dus zijn schouders ophaalde voor dien Paulhan. Hij schijnt dezen te beschouwen als den strooman van Jacques Rivière, directeur van N.R.F. Voor hem heeft hij dan ook een weergaloos grof briefje:

Pour M. Rivière, c'est autre chose. Je n'aime pas beaucoup les pignoufs lorsqu'ils joignent la lâcheté à la ruse. C'est tout à fait le cas de M. Rivière. On lui a dit, à ma prière, que je me proposais de lui administrer des calottes.

Il a répondu qu'il ne mettrait plus le nez dans son bureau de la rue de Grenelle. Fort bien; il m'épargne de la sorte une inutile voijage. Mais Paris n'est pas si vaste que le pied n'y rencontre les derrières les plus fuyants. Je m'engage à botter solennellement les fesses à M. le directeur de la *Nouvelle Revue française*.

On verra si je suis un homme de parole.

Op deze beleediging antwoordde Rivière een weinig ironisch, maar overigens zeer gematigd: dat hij behalve Zaterdags en Zondags elken middag op zijn bureau was en bovendien Béraud van te voren wel wilde verwittigen van zijn uitgangen.

Nu mengden zich Jacques Guenne en Maurice Martin du Gard, leiders van de *Nouvelles littéraires*, ook in den strijd. Zij schreven een artikel onder den dubbelzinnigen titel: *Au Pays du Mufle*, en namen Béraud, die zich onhebbelijk had gedragen, eenigszins onzacht onder handen.

Reeds denzelfden dag zond deze hun zijn getuigen, en, als had hij nog niet genoeg aan twee vijanden, daagde hij ook Rivière uit door het volgend schrijven in *Paris-Journal*:

Je vais paraître naïf. Ma fois tant pis. L'idée ne me venait pas à l'esprit que le directeur de la *Nouvelle Revue française* pût se laisser „adresser publiquement des menaces de violences *a posteriori*,” sans recourir aussitôt à l'unique réponse que peut faire à cela un homme un peu fier.

En Rivière zond zijn getuigen. Daarna het poppenkastspel: de heeren verklaarden, dat de gewapende kloppartijen geen gevolg zouden hebben.

't Is zoo al weinig verkwikkend; maar wat *l'Eclair* naar aanleiding van dit geval schreef, geeft nog een anderen kijk op het bederf in de lieve wereld der literatuur. Ik vertaal letterlijk:

Dat romanschrijvers en critici van talent als Béraud, Rivière, Jacques Guenne, Martin du Gard ernstig er over gedacht hebben elkaar den hals af te snijden, gaat ons begrip te boven.

Misschien kunnen wij eene verklaring vinden in den overspannen geestestoestand, waarop wij gisteren terloops wezen en thans nog eens terugkomen. Het is ongelooflijk hoeveel anonyme brieven

sinds eenigen tijd circuleeren in parijsche literaire kringen. De twisten van verleden zomer en van dezen winter hebben de gemoederen van heel wat scribenten (scribouillards) in beroering gebracht. Om nu maar eens — onder twintig anderen — de helden van boven besproken incidenten te nemen: er gaat geen dag voorbij of Béraud ontvangt een dozijn postkaarten, scheld- of dreigbrieven; telken dage hebben ook de directeurs der *Nouvelles littéraires* en hun medewerkers hun deel aan grove beledigingen — wel te verstaan, zonder adres van afzenders — en obscene telegrammen. Ofwel ze worden onder een valsch voorwendsel opgebeld. En dan tellen wij niet eens degenen, die, omgekeerd, met misbruik van de namen van du Gard en Guenne, ontboden worden op hun kantoor. Daar moet een einde komen aan dergelijke liefhebberijen.

Dat de opgewonden jongens die sinds een maand of twee plezier hebben in dergelijke spelletjes... in het vervolg degenen, die zij haten even goed als de anderen, bij wie ze denken in een blank blaadje te staan, eens rustig laten werken."

Tooneelmenschen „roddelen" te veel; schilders staan vaak te eenzijdig tegenover het werk van anderen; maar schrijvers en dichters maken gewoonlijk de ellendigste figuur onder alle kunstenaars. Omdat er veel te veel zijn, would-be, natuurlijk, en ieder, die een pen kan vasthouden, meent dat hij mee mag doen.

Maar de Franschen slaan waarschijnlijk het record!

Naschrift der Redactie. Waarschijnlijk! Maar in ons land begint men er toch ook al aardig den slag van te krijgen. Ongeteekende schimpbriefjes zijn geen zeldzaamheid meer. Het verspreiden van valsche berichten in de pers, zoodat de meest scherpzinnige redacties er de dupe van worden; het te-koop-zijn van sommige broodschrijvers, die in het een of ander blad wisten binnen te sluipen; wij vinden bij ons al deze knoeierij ook al met virtuositeit beoefend.

Fransche Romans.

Dabaumont (M.) *Les Frères ennemis*. 12 Fr. Mame.

Een katholiek boek zonder opdringerigheid, goed geschreven en leerzaam. Een katholiek meisje redt een protestant in den moorddadigen Bartholomeusnacht; hij vindt later dankbaar de gelegenheid haar te ontrukken aan de handen van een bandiet. Vandaar liefde, maar boven de liefde het begrip, dat een huwelijk tusschen geloofsverschillenden niet mag. Eerst nadat hij zich geheel uit eigen overtuiging tot de Moederkerk heeft gewend, voelen zij zich uitgerust om samen door het leven te gaan.

Duhourcau (F.) *L'Enfant de la Victoire*. 7 fr. 50. Dunoid.

Het boek, dat den grooten prijs verwierf der Académie. Gerard is zeventien jaren, als zijn vader sneuvelt. Hij moet nu het brood verdienen voor zijne moeder. Vrienden trachten hem te helpen, bezorgen hem eene betrekking vol-

gens zijn stand, maar karig beloond. Hij geeft het op, wordt chauffeur, drijft af in communistische en socialistische stroomingen, maar hervindt zijn eigen milieu en verliest gemakkelijk zijn sympathie voor een overdreven democratie, die berust op het meest barre egoïsme. Geen kinderlectuur, maar overigens voor iedereen.

Gourdon (P.) *La Fille du Baptison*. 7 fr. 50. Bloud.

Het is een mooi en interessant boek, maar veronderstelt een weinigje kennis der Fransche kerkgeschiedenis. Het verhaal speelt zich af in de Vendée, toen ten tijde der Restauratie, boeren en priesters het Concordaat niet wilden erkennen en zich afscheidden van de Kerk. Wat er omging in de ziel van sommigen dezer schismatieken ter goeder trouw, openbaart dit ontroerend verhaal.

Lefèvre (L.) *Les Mouvements de la Flamme*. 7 fr. 50. Dunod.

Wat de beteekenis is van dezen roman, valt moeielijk te achterhalen. Is het eene illustratie van het egoïsme in elken mensch? Een jonge man is rijk en gelukkig gehuwd, vader van een kind. En dan, als in het Evangelie tot den rijkaard die plannen maakte voor de toekomst, klinkt het: morgen zal ik u wegnemen van de aarde. De geneesheer heeft alle hoop opgegeven, de ongelukkige moet sterven. Maar hij geneest als door een wonder. Toch moet hij den dood een tol betalen, vrouw en kind worden hem ontnomen. Toen hij zelf het stervenslot moest ondergaan, was hij wanhopig, zelfs onchristelijk wanhopend. Nu, bij den dood van vrouw en kind, grijpt een diepe verslagenheid hem aan; zijn leven schijnt gebroken. Maar langzaam luwt de smart, hij vindt een nieuw liefdesgeluk, hij begint den tweeden keer zijn levensgeluk op te bouwen. — Voor alle volwassenen.

Madeline (André). *Nos vingt Ans*. 6 fr. 75. Calmann.

Indrukken van een jong officier tijdens den oorlog; de overheid wordt ongenadig behandeld; godsdienst heeft geen beteekenis in dit leven. Eerst later ontdekt de schrijver dat er een „Opperwezen” moet bestaan. Deze onverschilligheid voor het hoogere in het aangezicht van den dood, doet pijnlijk aan.

Pérochon (E.) *Huit Gouttes d'Opium*. 7 fr. 50. Plon.

Het feit, dat een Nederlandsch uitgever van plan is het werk van Pérochon in vertaling en bij ons ter markt te brengen, zoodat de aandacht van velen op zijn boeken zal worden gevestigd, noopt ons dit bundeltje van acht verhaaltjes met een paar woorden te teekenen. Het is geen lectuur, die wij durven aanbevelen, want toon en teekeninig zijn dikwijls op het kantje af en klaarblijkelijk werd de peper gebruikt om gevoelige gehemelten nog te kunnen prikkelen. Voor gewone, gezonde menschen is de kost te heet.

■ ■	STEFAN GEORGE.	■ ■
-----	----------------	-----

door WILHELM HEGENER.

De waardeerings-grafiek van den Rheinlandschen dichter Stefan George is een tamelijk grillige golflijn, die voldoende de onstandvastigheid van menschengunst teekent.

Door zijn kennis van vele talen was deze literator in staat de

werken van beroemde tijdgenooten: Verhaeren, Verlaine, Swinburne, Mallarmé, d'Annunzio e.a. verstaanbaar te maken voor zijn eigen volk, en men was er hem dankbaar voor. Door zijn natuurlijke afkeer van het ruw-materialistische werd hij een der eerste bestrijders van het naturalisme, en verfijnde geesten prezen hem om zijn uitgezochten vorm, zijn vermindering van al het pijnlijk aandoende (waartoe men zijn soms zwoele zinnelijkheid niet scheen te rekenen) zijne precieusheid en vaagheid van gevoelens.

Dat hield niet lang aan; spoedig kwam men tot de ontdekking, dat hij en zijn zoowat-symbolistische geestverwanten eigenlijk niet anders waren dan „aestheten”, vorm-aanbidders voor wie ziel en inhoud van weinig belang waren; ciseleurs van het woord; kunstige kunstenaars van buitengewone knapheid; gevers van pracht en praal en uiterlijke schittering. Met het levende leven hadden zij niets te maken.

Men erkende, dat zijn gedichten „mooi” waren: „aber sie sind zu nährisch undeutsch und werden in dem Teile der Literaturgeschichte, der Karikaturen bringt, vertreten bleiben”. Dat is wat sterk, maar het onware, het artisten-poëtisch karakter zijner kunst had de ergernis der dieper-voelenden opgewekt.

Steeds breeder werden de groepen, die zich van hem afkeerden en satirieke nabootsing van zijn verzen verschenen in menig tijdschrift. Maar weer kwam er een kentering en nog eens zou hij worden gevierd als „der göttliche George”.

In den tijd na den oorlog, bij de plotselinge ineenstorting van zooveel dat men hecht en onvergankelijk had gewaand, brak bij het jonge geslacht een fanatiek, deels christelijk, deels pantheïstisch godsdienstverlangen los, dat meer uitmuntte door zijne stormachtigheid dan door redelijkheid en bezonnen overtuiging. En Stefan George werd zonder het te zoeken de aanvoerder: defunctus adhuc loquitur, ofschoon hij al dood was verklaard, begon hij in eens weer te spreken tot het zoekend menschedom. Zij doorzochten zijn werk, ontdekten wat zij wilden ontdekken: dat ook hij leed aan de kwaal der „Zweispältigkeit im eigenen Innern”, en een zoeker was, die al bijna gevonden scheen te hebben.

Dat spelletje dreigde gevaarlijk te worden, want zonder over het innerlijke van dezen dichter een oordeel te durven vormen (de internis non judicat praetor), mogen wij toch gerust zeggen, dat de schoone schijn, die er ligt over zijn poëzie, geen weerglans is eener christelijke ziel, al heeft men nog zoo dikwijls het tegendeel beweerd.

De Franciskaner pater Cornelius Schröder schreef in de „Literarischer Handweiser” (Juni) een artikeltje *Zur Religion Stefan Georges*. Hij bespreekt daarin het voor eenige jaren verschenen boek van Friedrich Gundolf: *Stefan George* (Bondi, Berlin) en dat van Herman Drahm: *Das Werk Georges. Seine Religiosität und sein Ethos*. (Ferd. Hirt, Leipzig), uitgegeven in 1925. Beide stemmen hierin overeen, dat zij George

vereeren als den profeet „des schönen Lebens". Vooral Drahn dringt diep door in de psyche van den dichter en zoekt zijne religiositeit te ontleden: een mengsel van piëtisme, mystiek, pantheïsme en rationalisme. Als een jong geslacht zich daarmede gaat tevreden stellen, dan komen wij weer terug bij een vriendelijk, eenigszins schwärmerisch humanisme.

Want het is (en als mij meer ruimte ter beschikking stond, zou ik het gaarne bewijzen met citaten uit Stefan Georges werk), het is juist als Schröder zegt: wijl zijn „godsdiens" den schoonen, den verheven, den oppermachtigen mensch tot middenpunt en maatstaf maakt van heel de wereldorde, verheft hij zich niet boven de opvatting onzer humanisten en classicisten. Juist als dezen leeft hij van eene Griekschheid, die men slechts door de literatuur kent, en niet uit werkelijk begrip. Zijn Godskennis en voorstelling komt die van Homerus nabij. Alleen zijn leerlingen, die zweren bij den Meester, verwachten dat zij in zulk een atmosfeer, duf van aardsche lucht, kunnen leven. Leven, dat is ademen, maar nooit rijp worden voor een hooger leven.

Albrecht Schaeffer zegt het brutaler maar ook raker: „Und da stehen sie nun vor uns alle, da starren die entsetzlich Entseelten uns an, alle die Schemen, Larven und Fratzen, die Puppen, Hohlspiegelbilder, Pfefferkuchenmänner Georgeschen Wesens in den *Blättern für die Kunst*¹⁾. Eine so schauderhafte Blutlosigkeit und Gespensterhaftigkeit tappt um sich her, dasz uns kalt wird vor Lemuren-Nähe mitten im warmen Tage".

¹⁾ *Blätter für die Kunst* verschenen van 1890 tot 1904.

Duitsche Romans.

Berend (Alice). *Betrachtungen eines Spieszbürgers.* (115) M. 3. Langen.

Deze „Betrachtungen" van den „Spieszbürger", die een voornaam koopman is, munten uit door geestigheid, gemoedelijkheid en ... wereldwijsheid. De man is van aard vroolijk, niet zwaar op de hand, zoodat men gaarne een uurtje naar hem luistert.

Hermann (Georg). *Der Kleine Gast.* (600). M. 8.

Hermann, die onder zijn echten naam Borchhardt nauwelijks bekend is, de man die zijn roem verwierf door Jettchen Gebert en Henriette Jacoby, moet dit jaar 54 jaren worden. Vergeleken bij zijn eerste boeken, vol humor en vriendelijke ironie, — vergeleken ook bij zijn latere met hun erotischen gloed, voelt men in dit boek de rust en de bezadigdheid, ook een lichte zwaarmoedigheid van den man, die zijn leven voor zich heeft afgesloten.

Het onderwerp geeft daar ook aanleiding toe. Het is eene evocatie der duitsche samenleving van vóór den oorlog, en Hermann laat ons zien hoe veel voos en bedorvens daar was onder den schijn van gedegenheid en ordentelijkheid.

Hochgreve (Wilhelm). *Familie Borstig. Ein Tier- und Jagdbuch.* M. 5.— E. Haberland.

Een onderhoudend jagersboek met goede pentteekeningen van Paul Haase. Eerlijk en eenvoudig zonder de overdrijvingen en mooimakerij, welke in dit soort literatuur anders nogal eens worden aangetroffen.

Paul (Eilhard Erich). *Jan Jites Wanderbuch.* (189) M. 3. W. Langewiesche-Brandt.

Eilhard Paul, geboren in 1877, is geen veelschrijver. Daarvoor heeft hij te verstandige zelfkritiek. Wij weten dat hij zonder spijt van zijn jeugdpoëzie een brandoffertje heeft gemaakt en een niet onbelangrijk deel proza is door hem bestemd om altijd manuscript te blijven. Wat er dan ook in druk van hem verschijnt, staat altijd boven het middelmatige. Geen groote kunst, ach neen! maar een goedgeschreven en weloverwogen boek.

Zoo is ook deze beschrijving van eene jeugd vóór den grooten oorlog: blij en zonnig. Toch op het eind een weemoedig-stemmend verhaal. Want Jan Jite trekt welgemoed ten oorlog... en staat weldra op de lijst der vermisten. Toen alles in vollen bloei stond, viel de nachtvorst.

■ ■	COMPTON MACKENZIE.	■ ■
-----	--------------------	-----

door G. FRIEND.

Hij werd in 1883 geboren, zoon van den bekenden tooneelspeler Edward Compton, die ook stukken schreef voor het tooneel en de oprichter was van de Compton Comedy Company. Zijn tante, Leah Bateman, gold voor een der beroemdste Lady Macbeth-vertolksters. Zijn oom was een veel gelezen romancier en de gedistingueerde Miss Fay is zijn zuster.

Er zit dus wel artistiek bloed in de familie. Compton doorliep de bekende St. Paul School, studeerde daarna in Oxford, waar hij als lid van een tooneelclub spoedig zich onderscheidde als de beste speler. Na de Universiteit verlaten te hebben, trad hij, in het huwelijk en trok zich terug in de eenzaamheid van Cornwall. Hier voltooide hij menig boek, naar het schijnt, maar hij gaf niets uit vóór 1907, toen hij voor den dag kwam met den gebruikelijken bundel gedichten, die geen lezers vindt. Een tooneelstuk, opgevoerd te Edinburgh, ging spoorloos voorbij.

Zijn eerste roman *The passionate Elopement* had meer tijd noodig om uitgegeven dan om geschreven te worden. Vier malen zond hij zijn manuscript aan Londensche uitgevers en vier malen kwam het pakje weer terug naar den afzender. Ten einde raad stuurde hij het handschrift nog aan verscheiden anderen zonder het aan te teekenen, in de stille hoop, dat het bij de post wel eens verloren kon raken. Zeven uitgevers weigerden de uitgave en eerst de achtste, die pas zijn zaak begon, waagde het er op en... binnen drie weken moest het boek herdrukt worden.

Het verhaal speelt in de achttiende eeuw en geeft op uitstekende wijze den ietwat gemanieerden geest van dien tijd weer. Meer dan op levende menschen lijken de personen op herders en herderinnetjes van Saksisch porcelein, die hoofdsche buigingen maken en gracieuse menuetten dansen. Toch scheen er van hen een bijzondere bekoring uit te gaan op de lezers, want binnen een jaar beleefde het boek drie of vier uitgaven.

Dit succes lokte hem uit de eenzaamheid van Cornwall naar Londen, waar hij zich wijdde aan allerlei soort van letterkundig werk, maar toch tijd overhield om zijn tweeden roman, *Carnwal*, te schrijven. Het is een vertelling uit de tooneelwereld, het realistisch levensverhaal eener balletdanseres, dat onlangs in het meer behoorlijke *Coral* een vervolg kreeg. Eerst had de schrijver zijn stof verwerkt tot een tooneelstuk, dat ook werd opgevoerd, maar niet eene belangstelling kon wekken als de roman deed. De opvoeringen hadden plaats te New York en de auteur was den Oceaan overgetrokken om ze bij te wonen. Daarna verliet hij Londen voorgoed, zoowel om gezondheidsredenen als omdat het gezelschapsleven te veel van zijn tijd in beslag nam en hem hinderde in zijn letterkundigen arbeid. Eerst vestigde hij zich op het eiland Capri, om later een der kleine kanaaleilanden in bezit te nemen en zich zelf als heer over dat gebied te beschouwen. En sinds verdeelde hij zijn verblijf tusschen het heerlijke Capri en het rotsige, eenzame eiland.

In Capri voltooide hij *Sinister Street*, een van de langste moderne romans; hij bestaat maar eventjes uit ongeveer 250.000 woorden, wat niet belette, dat hij geestdriftig ontvangen werd. Het beschrijft de jeugd van een, die zich geroepen meent tot den geestelijken staat; geeft in fijne teekening het dagelijksche leven en den ontwikkelingsgang van den jongen man. Hij en zijne zuster, trouwens heel de omgeving, zijn zoo levenswaar uitgebeeld, dat men zich moeielijk weerhouden kan, te gaan zoeken naar degenen, die hem tot model moesten hebben gezeten.

Sinister Street verscheen in 1914, het jaar van den grooten oorlog. Mackenzie ging naar de Dardanellen, als luitenant — en werd spoedig kapitein. Later, toen verwondingen hem voor den actieven krijgsdienst ongeschikt hadden gemaakt, was hij in burgerlijke betrekkingen werkzaam in Athene en Syrië. Maar eigenaardig is het, dat hij, die den oorlog van nabij leerde kennen, in zijn boeken er zoo goed als nooit over spreekt. Ik herinner mij slechts een enkel geval: in *Vanity Girl* maakt hij gebruik van de ontzettende oorlogsexecutie om een zijner lastige personen uit den weg te ruimen.

De verwachtingen, welke wij hadden van een schrijver, die getoond had een menschenziel te kunnen doorschouwen, werden niet geheel vervuld. De humoristische, eenigszins satyrieke romans als *Poor Relations* en *Rich Relatives* kan men beschouwen als niet

onaardige journalistiek, een beetje ondeugende feuilletonlectuur, maar met letterkunst hebben zij niets te maken.

Het was dan ook een aangename verrassing, toen hij plots voor het licht kwam met een werk van dieper beteekenis en ook van geheel andere richting dan waarin hij tot nu toe (behalve voor een deel wellicht *Sinister Street*) zich bewogen had.

Ik bedoel de trilogie, die het leven van Mark Liddendale schildert en waarvan *The Altar Steps* het eerste deel is. Hij vertoeft nu niet meer in de wufte theaterkringen, maar ontleent zijn stof aan de geestelijke wereld, de geestelijke wereld der Anglo-Katholieke predikanten.

Met groote nauwkeurigheid en kennis van zaken, met fijne aanvoeling en scherp inzicht is hier de groei geteekend van eene overtuiging, die na veel ontgoocheling en teleurstelling eindelijk de oude Moederkerk als de ééne en ware erkent.

Ik geloof, dat een buitenlander niet beter zich eene voorstelling kan vormen van de religieuze beweging, die al sinds een paar jaren zoo veel onrust veroorzaakt in de Anglikaansche kerk, dan door dit boek. Het is niet historisch, maar algemeen psychologisch, ik bedoel: eene scherpzinnige analyse van wat er in vele zielen hier te lande omgaat.

Compton Mackenzie is van huis uit katholiek, maar van zijn wereldbeschouwing vindt men al heel weinig sporen in zijn werk. Ik kan mij voorstellen, dat zelfs in dit laatste boek sommige lezers de ontwikkeling van Mark's gevoelens wel wat dieper en grondiger zullen wenschen. Maar in Holland moet men niet vergeten, dat voor iederen ontwikkelden Engelschman de oorzaak der afscheiding van Rome heel wat meer aan de oppervlakte ligt dan van het optreden van Luther. Bij deze laatste kan men de schuld met eenige handigheid afschuiven op de misbruiken der Moederkerk, bij de hervorming van Hendrik VIII staat men voor het naakte feit: een wreede, perverse en ontuchtige tyran, die in zijn wellust gedwarsboomd wordt, is de stichter van een nieuwen godsdienst.

Mackenzie behoefde dus waarlijk niet te veel in te gaan op theologische bewijzen; hij behoefde zich alleen bezig te houden met de overwinning van het egoïsme. Want, afgezien van al het rationalisme waarmede de Anglikanen langzamerhand door de protestanten zijn geïnfecteerd, is er niets anders noodig dan een geest van offer en afstand-doen om een man, die vanavond nadenkt, morgen katholiek te maken.

En nu nog een woord over den schrijver, wiens naam boven dit artikel staat. Men heeft wel eens beweerd, dat eigenlijk zijn romans in zeker opzicht levensbeschrijvingen zijn van hem-zelf.

Als dat bedoeld werd in kritisch-afkeurenden zin, moet men er mee lachen.

't Is waar, hij beschrijft met voorliefde toestanden en plaatsen en personen, die hij door en door schijnt te kennen. Men kan

waarschijnlijk vergelijkingen maken tusschen zijn eigen lotgevallen en die van de kinderen zijner verbeelding; maar niemand kan zeggen waar de autobiographie eindigt en de fantasie begint.

Ieder echte schrijver werkt met eigen ervaringen net als de pottbakker met klei, wiens hoedanigheden hij kent; maar beiden vormen het ruwe materiaal tot nuerwe gestalten van schoonheid en waarheid.

De opvatting der taak van den romanschrijver heeft *Compton Mackenzie* aldus omschreven, ontzettend nuchter maar waar, ofschoon onvolledig:

„Ik moet bekennen, dat de geschiktheid om een aantal personen aangenaam bezig te houden, de voornaamste verontschuldiging is voor het schrijven van romans. Ik hecht er aan dat een boek leesbaar is”.

Voor vele moderne schrijvers is dat een goede les en nuttige fingerwijzing; maar als zij kunnen, moeten ze besluiten den mensch bij die ontspanning iets meer, iets blijvend te geven.

Engelsche Romans.

Adair (Cecil). Iridescence. (255) 7 sh. 6. Stanley Paul.

Een vriendelijke idylle, verteld met soms wat te jong-dichterlijke woorden. Het gaat over een ouden man, die door zijn zoon een ongeneesbaar invalide is geworden. Eigenlijk is hij de schuld, ten minste de aanleiding geweest tot de wandaad van zijn zoon. Maar hij wil van geen verzoening weten. Totdat een vriendelijk schilderesje, die de mooiste plekjes van zijn tuin mag schilderen, het wrokkende hart tot zachtere gevoelens brengt en de schoondochter wordt van den verzoenden oude.

Cardinal (Jane). Swift Adventure. (319) 7 sh. 6.

Een schatrijk koopman vervult incognito een ondergeschikte betrekking in zijn eigen bedrijf en ziet zich pardoos verward in een reeks van avonturen, die hem veel leeren en den liefhebber van dit soort lectuur knapjes in spanning houden.

Garrett (Garet). The Cinder Buggy. (305) 7 sh. 6. Heinemann.

De ondertitel luidt: „A Fabel of Iron and Steel”, en die inlichting is zeer juist. Het is een Amerikaansche industrie-roman, de ontwikkeling beschrijvend van de ijzer- tot staalfabricatie. Het is wel heel interessant dezen strijd tusschen leden van dezelfde familie mee te maken; de eene energie, die tegen de andere botst; de eene durver, die den anderen overtroeft. Een verhaal van zwoegen en werken, van berekenen en wagen, van geldmaken en ... liefde. Voor volwassenen.

Horn (Holloway). The Universal Game. (288) 7 sh. 6. Holden.

De schrijver is een grappige Nurks, en niet zoozeer om „the plot” dan wel

om zijn geestige uitvallen zal men dit boek lezen. Hij heeft een hekel aan lawntennis — spot met de Amerikanen, die meenen den oorlog te hebben gewonnen, — moet niets hebben van de Joden, die overal tusschen kruipen.

Lenglen (Suzanne). *The Love Game: being the Live Story of Marcelle Penrose*. (300) 7 sh. 6. Harrop.

De naam van de beroemde tennisspeelster zal er wel toe bijdragen om het boek aan den man te brengen. Het is echter van weinig beteekenis. Marcelle Penrose verdeelt haar tijd tusschen lawntennis en liefdesspel en de bladzijden, waar Miss Lenglen over haar geliefd sportspel spreekt, zijn het meest belangrijk, maar werkelijk niet uit literair oogpunt. Had een ander dit romannetje geschreven, het zou onverbiddelijk tot mislukking zijn gedoemd.

■ ■	WAT ANDEREN SCHRIJVEN.	■ ■
-----	-------------------------------	-----

UIT BOEKEN EN BLADEN.

De Stem heeft een rondvraag uitgeschreven om min of meer bekende persoonlijkheden uit te lokken, hun opinie te zeggen over de Film. En zooals men verwachten kon, er is veel nonsens tusschen die antwoorden, waarvan sommige zoo pompeus zijn in woorden, dat argelooze lezers waarschijnlijk de zinledigheid of den onzin over het hoofd zien.

D r. P. R i t t e r J r. vat zijn taak heel wijsgeerig op en brengt wel een paar aardige gedachten voor het voetlicht. „Is een bioscoop zooveel erger dan de negende symphonie door de radio, tusschen een trekje aan de sigaar en een slokje van de thee? — De persoonlijke schoonheid sterft. De schoonheid van het doelmatig, wel-aangenaam ethisch-gestemd leven, wint het. En tusschen het kaal-geschoren en ontluisterde landschap zal de nieuwe levensgedachte naast de electrische centrale en het „flatwoningen-complex” haar uitdrukking vinden in het gemoderniseerde bioscooppaleis”.

En D r. J. L. W a l c h troost eigenlijk de Ridder met de opmerking dat er toch niets aan te doen is: „Ik ben een groot vriend van het tooneel; dat zal ik niet meer hoeven te bewijzen; maar ik heb ook genoeg aan cultuurhistorie gedaan, om te weten, dat wanneer een bepaald uitingsverschijnsel daar is — en de film is er; zoo eventjes! — men niet moet trachten het weg te drukken; dat geeft toch niet.” — B e r n a r d V e r h o e v e n schrijft er een vlot journalistiek stukje over, maar zegt hoegenaamd niets.

En juist onder het schrijven van dit overzicht, ontvangen wij het eerste nummer van een nieuw maandblaadje *Het Woord* (met het hoopvolle motto: „Alles was ein Künstler spuckt ist Kunst”) en daarin lezen wij: „Het aangewezen reproductie-procédé voor de woordelooze Dramatiek-pleonasmel — is de — Film”. ’t Is eenvoudig als grasboter, maar alleen de koe weet hoe zij die maken moet.

In dit Haagsche maandblaadje (zes bladen van klein octavo-formaat) staan meer snuggerheden. „... Dit is de bedoeling van Kunst: stemmingen wekken. Alle epiek is te reduceeren tot een aforisme; alle lyriek tot een schreeuw (zucht — lach), alle dramatiek in handeling. Het overige is overbodig. Dramatiek beschikt over scenerie en mimiek. Inleiding — conflict — oplossing. We zullen nog moeten leeren, aan de laatste scène van het laatste bedrijf genoeg te hebben”.

Dat is mogelijk. Voor tijdschriftjes hebben wij het al geleerd; aan de laatste pagina hebben wij meer dan genoeg — en zelfs zonder deze zou men reeds tevreden kunnen zijn.

De redactie Bob de Mets en de beheerder Jan de Vries (ik vermoed ten minste, dat deze de eenige medewerker is) richten een woord tot „booze critici”: „Troost u: zoodra wij in den officiëlen „knust-Olympus (we nemen de drukfout ook maar mee) zijn erkend, zullen we onzen mond hoüen. Doet het ons na.” — en tot „medelijdende critici”: „Ja, we zijn niet heelemaal snik”.

En toch wellicht snikker dan zij voorwenden. Want als er een tweede nummertje komt van dit dingetje, is ofwel het publiek niet snik, of de twee redacteuren-uitgevers moeten stevige kapitalisten zijn, die een grap kunnen betalen.

Prof. Dr. P. Valkhoff schreef in De Telegraaf (11 Juli) een feuilleton over *Anatole France en de Jangeren*. En mijn hart sprong op van vreugde toen ik hoorde hoeveel jonge menschen een hartgrondigen hekel hebben aan dien luguberen, weezinwekkenden grijsaard. Zeker, wij hebben dat al honderden keeren gehoord, de man schreef zoo'n keurig, klassiek fransch — maar men moet niet vergeten, dat er geen ziel in zit! Lieve hemel, ik ben geen bewonderaar van al de jongeren, die France te lijf gaan, en daar zijn er wel onder van wie ik zou willen, dat zij aan zich zelf even vinnige (maar grootendeels juiste) kritiek oefenden als aan France. Maar 't is toch wel verheugend, dat zij ziek zijn geworden van zoo'n onwaren, dubbelzinnigen en egoïstischen levensknoeier als Anatole.

„Als we al de bezwaren, die de jongeren tot France richten, samenvatten, komen we tot een requisitoir waarvan de hoofdpunten zijn:

Hij kent geen zekerheid, geen dogmaties levensinzicht, geen parti-pris.

Hij is niet ernstig en niet hartstochtelijk, hij brengt niet in vervoering.

Hij ontleende zijn ideeën aan anderen.

Hij is een „Bildungsphilister”.

Hij geeft niet 't waarachtige leven, doch een uit de boeken afgeziene, een „livresque” verbeelding daarvan”.

Deze samenvatting van grieven komt eigenlijk neer op een enkele:

Wees u zelf, zei ik tot iemand;

Maar hij kon niet, hij was niemand.

En omdat hij niemand was, wilde hij iets schijnen en speelde heel zijn leven komedie, zonder zich rondweg als komediant uit te geven.

En een bevoegde als Prof. Valkhoff keert zich niet tegen deze jongeren, wier overdrijving hij natuurlijk wel voelt. Hij waarschuwt integendeel tegen de overdrijving van Gonzague Truc, die van France durfde verklaren: *il a tout compris, parce qu'il a tout aimé*, en tegen de overdrijving van Barrès, die, hem, met miskenning van anderen, noemde: „le mainteneur de langue française”.

In *Wil en Weg* (Juli) wijdt Dr. J. C. A. Fetter een artikel aan *Geestelijke stroomingen in de Letterkunde* en vestigt onze aandacht op de tegenwoordige *levensaanvaarding*.

„Tegen het einde der negentiende eeuw worden voortdurend boeken geschreven, die het leven als eindeloos smartelijk voorstellen, juist voor de besten en fijnst georganiseerden, boeken waarin vele jonge mensen van dien tijd zich zelf meenen terug te vinden. De hoofdpersonen van die boeken (zou men van helden kunnen spreken?) kunnen niet tegen het leven op, kunnen hun schoone, vage idealen niet verwerkelijken, missen de innerlijke kracht, om, door strijd en teleurstelling heen, hun leven tot een sterke berusting op te voeren. Zelfmoord, volslagen gebrokenheid, waanzin zijn vaak het einde. Eline Vere, Jettchen Gebert, Rosmer behoorren tot de meest bekende figuren, maar er zijn zoovele andere... Ook hier brengt de twintigste eeuw een kentering. Niet, dat de toekomst wordt gezien in een rozig licht. Hoe zou dat na den oorlog en na alles, wat de „vrede” bracht, kunnen? Maar het slappe pessimisme wil men overwinnen en komen wil men tot een meer heroïsche houding, waarin het leven wordt *aanvaard* met vreugde, smart en strijd”.

En dan vinden wij als den prediker bij uitnemendheid van die *levensaanvaarding* Romain Rolland genoemd. Als men de personen die hij zelf geschapen heeft, b.v. Jean Christophe, of wier levens hij uitbeeldde, Gandhi, Beethoven, Tolstoi, Michelangelo, beschouwt, weet men niet juist, wat Romain Rolland eigenlijk verstaat onder „levensaanvaarding”. En men begrijpt niet goed, waarop zijn levensmoed, die op de christelijke leer een weinig van uit de hoogte neerziet, eigenlijk gebaseerd is.

Het Roode Sein.

Joseph Delteil heeft een boek geschreven over Jeanne d'Arc, waartegen wij een ernstig woord van protest moeten laten hooren.

De fransche medewerker van *Het Handelsblad* heeft het in ons land in wijder kring bekend gemaakt, en naast eenig

voorbehoud er woorden van lof aan gewijd. Zelfs van katholieke zijde werd het ten onzent als een merkwaardig en verdienstelijk boek aangewezen, ofschoon op de grofheid, of liever op „het bar lichamelijke” afkeurend werd gewezen.

P. van der Meer herinnert in *Opgang* van half Juli aan dit oordeel en deelt dan mede, dat het boek in Frankrijk het hard te verantwoorden heeft gehad. Hij noemt ook eenige veroordelingen, maar niet de scherpste.

Hier geven wij een paar uitspraken. De bekende Louis Bethleem spreekt van een *mauvais livre*. La Croix karakteriseert het als een *livre sacrilège et . . . littérature d'égout*. De niet-katholieke *Temps* erkent: „c'est d'un bout à l'autre une *obsession d'impureté et d'ordure* . . . Vraiment, cette *pornographie et cette scatologie*, peu agréables en soi, convenaient à ce sujet moins qu'à tout autre”.

Het is niet malsch.

P. v. d. Meer verwijst nu naar een artikel van père de Grandmaison in de *Etudes* en vindt dat zeer evenwichtig — lof en blaam is verdeeld. Wij vinden het rustig en zakelijk maar voor Delteil vernietigend.

Delteil heeft dat ingezien en hij heeft het plan, de aanstootelijke bladzijden uit zijn boek te verwijderen.

Voor P. v. d. Meer is dat eene aanleiding om vaderlijk te doceeren, dat de jongeren nog niet zoo kwaad zijn als sommigen denken, maar dat zij met tact moeten geleid worden. Dat denken wij ook, vóóral tact. Maar jonge mannen zijn geen kostschool-meisjes en als zij domme dingen doen, mag men ze gerust op de vingers tikken. Dat jammerlijke gemodder en homoeopatisch gestroop is niet ernstig, zeker niet tactvol. En men kan zeker zijn, dat Delteil niet zoo spoedig overtuigd zou zijn geweest van zijn ongelijk, daar is hij jong voor, als men het hem niet zoo ongezoeten aan het verstand had gebracht.

Wij willen tegenover onze lezers onze meening zeggen over het boek van Delteil, zooals het nu voor ons ligt: het valt onder de boekenwet en wij zien niet dat het eene „veroordeeling met name” kan ontgaan dan wellicht omdat de schrijver het wil terugnemen uit de circulatie en een verbeterde editie daarvoor in de plaats geeft. Maar wij voegen er bij, eene verbeterde editie zal ongeveer een heel nieuw boek beteekenen.

* * *

Verleden jaar verscheen een boek van Roger Avenaete: *Een voorbeeldige vrouw*. In den „Standaardcatalogus” van ons Centraal Bureau wordt het nog bruikbaar bevonden „voor rijpere lezers”. Wij verschillen, na lezing, in oordeel met onzen correspondent. Het is een geniepig boek, dat de geestelijkheid belachelijk maakt en spot met moraal en vroomheid. De heer des huizes heeft eene dienstbode verleid, en het heele geval draait om dit feit, dat

aanleiding geeft tot ergerlijke en schaamteloze uitlatingen van den schrijver.

Het ding heeft overigens onder geen enkel opzicht eenige waarde, die men tot verontschuldiging zou kunnen geven als men er kennis mee maakt. Het is een prul en het is slecht. De bezitters van den St. C. zullen dat wel even willen aanteekenen.

	ROMANS EN VERHALEN.	
---	----------------------------	---

Voor de moreele waardeering stelt A. Gielen S. J.
zich persoonlijk verantwoordelijk.

Benson (E. F.) *De geheimzinnige Talisman.* (301)
f 1.25. A. Bruna, Utrecht.

Deze Edward Frederic is de broer van den bekenden convertiet Hugh Benson, wiens boeken in ons land grooten opgang hebben gemaakt. In Engeland is Edward, die tegen de zestig loopt, een gewild schrijver, getuigen de vijftig bandjes, die zijn naam dragen.

In keuze van onderwerp en behandeling wijkt hij ver van zijn broer af, maar in zijn voorliefde tot het geheimzinnige komt hij soms met hem overeen, al zoekt hij het dan ook meer op een heel ander gebied.

De hoofdpersoon in *De geheimzinnige Talisman* doet denken aan Graaf Tosco uit Wilkie Collins: *De Vrouw in het Wit*; een blijmoedige, opgeruimde, fluitspelende schurk, die voor niets terugdeinst. Zoo is ook de zeventigjarige Francis; half misdadiger, half waanzinnige, volgens rapport van een geneesheer, die uit zwakheid eenmaal zijn handlanger was.

Deze oude Francis weet, dat hij van den jongen Harry moet erven als deze vóór hem overlijdt. En hij doet zijn uiterste best hem het sterven gemakkelijk te maken, maar hij doet het op uiterst voorzichtige wijze, zoodat hij zich altijd gedekt weet.

Er is namelijk een kostbare beker in den familieschat, waaraan de legende is verbonden, dat hij zijn bezitter geluk of ongeluk brengt. Men zegt van dit kleinood:

Als Vail's beker is verschenen,

Vrees dan allerwegen Vuur, Vorst en Regen.

De jonge Harry haalt het ding voor den dag, en oom Francis helpt zooveel hij kan den ouden geheimzinnigen talisman zijn reputatie van onheilbrenger hoog te houden. Door zijn toedoen krijgt de jonge Harry Vail bijna de lading van een jachtgeweer door zijn hoofd, staat op het punt in een ijskelder te storten en bij een overstrooming om het leven te komen. Maar een goede vriend, Geoffrey, en een allerleukste Punch-tante, Lady Oxted, waken over het leven van den al te goedertrouwen Harry. Door hun optreden

worden de boosaardige oom en zijn medeplichtige knecht ontmaskerd en verliezen bij hun laatsten aanslag het leven.

De vertelling is boeiend en de gesprekken, vooral als Lady Oxted er aan deelneemt, zijn soms heel geestig.

Chapelle (S. la) *Een gelukskind*. (312) f 1.25
A. W. Bruna, Utrecht.

Notaris Van Enten is gestorven en zijn weduwe met twee zoons komen tot de ontdekking, dat zijne nalatenschap op geen stukken na beantwoordt aan de verwachtingen. Voor den zoon uit het eerste huwelijk, die een plichtgetrouw leeraar en ernstig man is, beteekent die teleurstelling niet veel, maar des te erger is zij voor de weinig energieke moeder en den wilzwakken half-broer, die sinds eenige maanden studeert in Leiden en onder dit voorwendsel pretjes najaagt en de blompjes buiten zet. De oudste zoon overtuigt allen, dat men zich zal moeten „verminderen” en de zuchtende Mevrouw noch de futlooze studiosus kunnen er iets tegen inbrengen.

Maar dan verschijnt een schatrijk familielid, een Secretaris-Generaal, en offreert met een Kegge-royaliteit, den jongen te steunen en hem volle gelegenheid te geven, zijn verkwistend leven voort te zetten. Een jaar soldaatje-spelen had den karakterloozen jongen kunnen redden en een kerel van hem maken; de vrijgevigheid van zijn oom wordt zijn verderf.

In Leiden engageert hij zich met de flinke dochter van zijn huisheer, een aldoor dronken oud-officier. Maar de tante weet het zoo te vouwen, dat de jongen haar weinig aantrekkelijke, maar deugdzame dochter Eugenie trouwt. Een ongelukkig huwelijk van af den eersten dag. De willooze jongeman geeft zich over aan dronkenschap en ontucht en zijne vrouw, ernstig gekwetst in haar oprechte liefde, verlaat hem zonder te scheiden.

De broer, de wat al te schoolmeesterachtig geteekende leeraar, huwt het meisje uit Leiden, en bij hem thuis wordt op zekeren dag de verwaarloosde en vervuilde, ongeneeslijk zieke broer binnengehaald om te sterven. Zijn laatste woorden zijn: „Die vervloekte lichtzinnigheid” en dan valt zijn hoofd machteloos achterover.

Ofschoon God en Godsdienst voor deze menschen geen of weinig beteekenis schijnen te hebben en voor het Christelijk begrip in deze levens dus het voornaamste en meest noodige ontbreekt, kan toch dit tragisch verloren leven eene aansporing zijn ten goede voor al te sentimentelee ouders en akelig-energielooze knapen, die op den drempel van het leven al dreigen neer te smakken.

Chapelle-Roobol (Suze la) *Bartje*. 2de druk
(267) f 1.90 A. W. Bruna, Utrecht.

Het is alsof Mevrouw La Chapelle met dit boek wil bewijzen,

hoe een onschuldig en eerbaar meisje onder den drang der omstandigheden, kan vervallen tot het rampzalig bestaan van vele deerne. Als dit inderdaad hare bedoeling was, is haar pogen volslagen mislukt. Niet aan een drang van buiten, maar aan de domheid, de onvoorzichtigheid en de lusteloosheid van Bartje valt haar ondergang te wijten.

Zij is de oudste dochter van een fatsoenlijk gezin en wil de handen uit de mouwen steken. Zij verhuurt zich in Den Haag bij een jonge weduwe en ontdekt dat deze dame 's nachts in het geheim meermalen een heer bij zich ontvangt. De melkboer heeft het ook gemerkt en al spoedig gaat het praatje, dat Bartje de schuldige is. Haar verloofde hoort er van en maakt een scène; maar Bartje heeft haar mevrouw beloofd geen verklaring van het geval te geven, ook niet aan den verloofde. Zoodat deze van hare schuld overtuigd, niets méér van haar weten wil. Dat is een grenzelooze domheid, want op vele manieren had zij hare onschuld kunnen bewijzen.

Zij vindt nu eene betrekking als huishoudster bij een alleenwonenden, ouden heer, die haar al dadelijk „knappe meid” noemt, handtastelijk wordt en duidelijk genoeg zinspeelt op wat hij wil. In plaats van dadelijk rechtsomkeer te maken, blijft Bartje in de gevaarlijke omgeving. En als zij ten slotte haar vroegeren verloofde heeft gezien met een ander meisje, geeft zij toe aan de begeerten van den ouden deugniet. Zij heeft nu, meent ze, een goed en rustig leven. De kerel sterft zonder tijd te hebben gehad, haar in zijn testament te gedenken. Haar verloofde van weleer komt om de relatie weer aan te knopen, maar Bartje bekent hem, dat zij nu in waarheid een gevallen vrouw is. Met een leelijk scheldwoord vlucht hij van haar heen. En zij denkt er eerst aan in het water te loopen, maar gaat ten slotte het huis binnen met de roode lantaarn.

Het is al te eenvoudig! Ter waarschuwing kan het niet dienen, want de schrijfster, bewust of onbewust, stelt het voor alsof er geen strijd mogelijk is. En daarom, al komt er dan ook geen onbehoorlijke beschrijving in voor, kunnen wij het boek niet aanbevelen noch geschikt achten voor elken, ook volwassen lezer, in het algemeen.

Cullum (Ridgwell) *Het Duivelsmoeras*. (The Devils Keg) (287) f 2.25 J. Philips Kruseman, den Haag.

„Poker” John woont met zijn nichtje Jacky op een groote farm aan de Foss River in het Westen van Canada. Hij heeft zijn bijnaam eerlijk verdiend, want hij „pokert” van den vroegen morgen tot den laten avond en hij verliest bijna altijd. Door spel en wiskey verspeelt hij huis en have en de oude Lablanche vaart er wel bij. Het meisje doet haar uiterste best, maar tegen den hartstocht van haar oom is zij niet opgewassen. Haar vriend „Lord” Bill deelt

haar op een goeden dag mede, dat Lablanche valsch speelt, maar hij belooft haar daar een stokje voor te steken en den schurkachtigen Lablanche van zijn onrechtmatig verkregen eigendommen te onlasten. Dat gelukt, en de schrik komt er bij den kerel zóó in, dat hij besluit zich elders te vestigen. Maar hij heeft een oogje op Jacky en zou deze als vrouw willen mee nemen.

Hij weet het zoo aan te leggen, dat hij Poker John er toe brengt met hem te dobbelen om het nichtje, waartegen hij al de schulden van den farmer en bovendien nog een mooi kapitaaltje als inzet stelt.

Pientere Jacky komt er achter en roept haar vriend „Lord” Bill te hulp, die dadelijk met een groepje bevriende Indianen een afspraak maakt. Er wordt gepokerd en John verliest, maar hij heeft bemerkt, dat de ander valsch speelde. Nu spreken de revolvers en ... oude John valt dood neer.

Lablanche wordt door Bill gegrepen, de Indianen maken zich van hem meester en drijven hem in het moeras, waarin hij een langzamen en vreeselijken dood vindt.

Het is geen verhaal over zachtzinnige mensen, want deze Indianen en halfbloeds en woudlopende blanken zijn bijna even onbeschaafd als de beschaafde Westerlingen, die vijf jaren lang elkaar hebben uitgemoord.

Donnay (Aleida) Maria Verberne. (260) f 3.75
D. Bolle, Rotterdam.

Het titelblad deelt ons mede, dat de heusche naam van Donnay wordt uitgesproken *Leida de Jongh*, en eenige oogenblikken lezen in het boek maakt ons duidelijk, dat wij hier te doen hebben met een katholieke en — ik durf er wel wat onder verwedden — met eene onderwijzeres. Want zij plakt met zichtbaar welbehagen om het hoofd harer geliefde heldin Mara een aureool van Lager-, Hoofd- en verscheiden M. O.-diploma's, die den nimmer gewogen sterveling met eerbiedige verschrikking slaan. En of de maat der talenten van het meisje daarmede niet is volgemeten, krijgen wij ook nog te hooren, dat Mara is een geboren sprookjes-vertelster, gevoelvolle zangeres, bekwame pianiste en veelbelovende operette-dichteres.

Het zou kinderachtig zijn op dat te-veel te wijzen, als daarin juist niet het tekort van Aleida Donnay was gelegen: zij lijkt bang iets te vergeten en overstelpt daarom den lezer met allerlei bijzonderheden, die totaal overbodig zijn.

Ik weet wel, daar zijn nog altijd lezers (vooral lezeressen) die op een wijdloopigen verteltrant eenvoudig verzot zijn, maar voor den schrijver ligt er een gevaar in die manier: hij laat zich zoo licht verlokken tot breede beschrijvingen van ondergeschikte gebeurtenissen, en vergeet daardoor de ontwikkeling van het verhaal te laten voortschrijden.

Zoo ook hier. Het hoofdverhaal had veel vlotter moeten zijn en niet zoo verbrokkeld en onderbroken door het vertellen over ziekten, financieelen tegenslag, huwelijksgeluk, examenweelde, enz. Om een voorbeeld te noemen: waarom wordt de angst of de kalmte der examinandae zoo uitvoerig besproken; waarom moeten wij kennismaken met eenige heeren examinatoren en vernemen, dat het zwartje gedropen, de huilerige blonde geslaagd is? Waarom een heel hoofdstuk gewijd aan de influenza, den terugval der ziekte, den dood eindelijk der moeder? O, ongetwijfeld, als genrestukjes is dat allemaal zeer verdienstelijk — maar zij staan te los van het geheel. Met genoegen kan met dit boek lezen, een goed familieverhaal; maar men durft van het talent der schrijfster méér verwachten: een roman, die sterker is opgebouwd, zoodat nergens de hoofdlijnen door bijwerk verdoezeld zijn.

Locke (William J.) *Stella Maris*. Naar het Engelsch door W. Roldanus Jr. (312) f 1.25 A. Bruna, Utrecht.

„Stella Maris — Ster der Zee!” Dat was niet haar werkelijke naam, want niemand zou een argelooze baby zoo absurd hebben kunnen doopen. Haar voornaam was wel Stella, maar haar vader had haar den respectabelen achternaam Blount gegeven, die, zooals iedereen weet of behoorde te weten, niet zoo uitgesproken als hij gespeld wordt. Hij wordt echter niet uitgesproken als „Maris”, wat in verband met de vele grollen van de Engelsche nomenclatuur zeer goed mogelijk zou zijn, maar als „Blunt”.

Haar vriend Walter Herold, de tooneelspeler, had haar genoemd Stella Maris, omdat het meisje haar dagen en nachten doorbracht, uitgestrekt op een bed in een groote en mooie kamer, vanwaar zij uitzicht had op de zee.

Twaalf jaren was zij, een kleine wees, die de doktoren ongeneeslijk hadden verklaard. Als een koningin regeerde zij vanaf haar praalbed en noemde haar oom Groote, Hooge Excellentie, haar vrienden Harold en den journalist John Risca Groote Favoriet en Hooge Geliefdste.

De groote menschen leenden zich tot dat spel der kleine zieke en vertelden haar sprookjes en dachten er niet aan, dat zij langzaam volwassen werd. De leelijke wereld buiten haar kamer, die zij immers toch nooit zal leeren kennen, hebben zij voor haar bekleed met fantastische schoonheid en de menschen uitgebeeld als Engelen. John Risca heeft haar gesproken over zijn tooverpaleis en zij vermoedt niet de diepe tragedie van zijn leven.

Zijne vrouw is tot drie jaren gevangenisstraf veroordeeld wegens onnoemelijk wreede mishandelingen van haar dienstmeisje. En de edele John heeft het arme mishandelde kind bij zich aan huis genomen om aan haar te vergoeden, wat zijn misdadige vrouw misdeed. Zij hecht zich zóó aan hem, dat zij de vreeselijke vrouw,

die, ontslagen uit de gevangenis, haar man tracht te vermoorden, met een kogel doodt en daarna zich zelve. Stella Maris leert langzaam het verschil kennen tusschen de droom- en sprookjeswereld, en dat ontwaken tot de werkelijkheid is mooi beschreven. Over bijbel en Godsdienst zegt Locke eenige rare dingen.

Martin (Hans) *Rechts en Averechts*. Een bont Verhaal. (168) f 1.90. W. L. Brusse, Rotterdam.

Hans Martin is een vlot journalist en hij blijft dat ook in zijn boeken. Gemakkelijk schrijver, scherp opmerker van uiterlijke dingen, liefhebber van dwaze situaties, en oppervlakkig als een dansvloer.

In *De Vrijbouter*, een tooneelspel, stoethaspelde hij met de liefde, in *De Menschaap* toont hij zich een ruwen priesterhater, in *Malle Gevallen* (dat het studentenblad „Minerva” reuzelollik vond!) moet vooral een deerntje de gevallen pikant maken.

Dit nieuwe, bonte verhaal herinnert sterk aan de „Malle Gevallen”, maar het is veel behoorlijker, ofschoon enkele passages te wenschen over laten. Het dol-kluchtige en uitgelatene van inhoud en toon maken dat echter minder hinderlijk. Ook de titel: „Malle Gevallen” zou beter bij dit boek passen, althans duidelijker zijn, dan „Rechts en Averechts”. Want inderdaad het geeft niets anders dan een reeks van grappige avonturen, beleefd door een groepje vrienden en vriendinnen, „wier bestaan (het is de auteur zelf die het zegt) het toeval samen weefde tot een bont tapijt, met mooie en malle figuren en daarna weer uit elkaar ploos en plukte, — gelijk het toeval in zijn wispelturigheid pleegt te doen.

Is het een verhaal? — Neen, — het zijn losse tafereelen, — zooals ze een voor een zich voordeden en ik ze neerschreef”.

O p p e n h e i m (E. Phillips). *Millionair tegen Wil en Dank*. (Millionairs). (234) f 1.—, geb. f 1.50. A. W. Bruna, Utrecht.

Twee zuinige broers, kalme en rustige heeren van middelbaren leeftijd, hebben een fortuin bereikt van zulke afmetingen, dat hun notaris het tijdstip gekomen acht, waarop hij hun een laatsten wensch huns vaders moet mededeelen. Hij geeft den brief, waarin de overledene zijn jongens bezweert, bij al hun rijkdom toch geen gierigaards te worden. Hij zelf voelt dat hij te zuinig is geweest en verzoekt hun, zijn voorbeeld niet na te volgen; ze moeten zorgen, zonder tot verspilzucht te vervallen, een groot deel van hun vermogen onder de menschen uit te deelen. „Laat je niet in met riskante effectenzaken en wed nooit op paarden”.

De vrijgezellen doen nu hun uiterste best dien laatsten wil van den stervende te volbrengen.

En het wordt een echte farce. Zij monteeren een tooneelstuk, in

de hoop dat ze grof geld moeten bijleggen, en ze verdienen een klein vermogen. Zij steunen een Duitsch geleerde, die uit zeewier rubber meent te kunnen maken, en ofschoon zijn plan mislukt, spinnen zij er wol bij. Ze richten een openlucht-theater op en het regent . . . maar het regent ook geld. Ze verbreken huwelijksbeloften met een tooneelmeisje en hopen tot een aanzienlijke schadevergoeding te worden veroordeeld door den rechter, maar het baat niet.

Eindelijk trouwt er een met eene koriste, en op één morgen speelt ze het klaar een 10.000 gulden uit te geven. De oplossing is gevonden.

Het is een dolkluchtig boek; wat té geforceerd in zijn grappigheid. Maar men kan het niet iedereen in handen geven. De tooneelwereld, waarin zij allerlei avonturen beleven, ziet er wat raar en lichtzinnig uit, en ofschoon de charge en de badineerende toon, waarop zij wordt beschreven, veel verzachten, kan ik mij toch voorstellen, dat er lezers zijn, die zulke lectuur liever niet willen.

Palen (Lewis Stanton). *De Duivel van de Zwarte Zee*. Vertaald door Altona. (190) f 2.90, geb. f 3.75. H. P. Leopold, den Haag.

In de eerste dagen van het Sovjet-bewind heeft een jong edelman, geholpen door zijn dapper vrouwtje, eene grootvorstin, met ongehoorden durf zijn strijd gestreden tegen het geboefte.

Lewis Palen vertelt hier wat hem door den heldhaftigen edelman werd meegedeeld, en heeft zoo een boek samengesteld, dat boeit van de eerste tot de laatste bladzijde.

In ademlooze spanning heb ik het in één stuk door gelezen, opgewekt en verheugd over den moed en de tegenwoordigheid van geest van dien krachtigen held tegenover een bende schurken

Pernel (Pim.). *Bokkesprongen*. (154) f 1.50, geb. f 1.90. H. P. Leopold, den Haag.

Pim Pernel ontmoette ik het eerst in Het Vaderland en de reisbeschrijvingen, welke hij in dat blad liet afdrukken, waren wel interessant.

De twintig schetsen, die in dezen bundel ons bezighouden met bokkesprongen, zijn van humoristischen aard en geven onschuldig-vermakelijke lectuur.

Als ik een keuze moest doen, dan zou ik zeggen, dat Verzet en De Majoer gemakkelijk den prijs verdienen. Die twee zijn werkelijk mooie stukjes.

Pèrochon (Ernest) *Zij, die waakten*. (Les Gardiennes) Uit het Fransch door Ellen Forest. (303) f 1.50 Geb. f. 2.25. A. Bruna, Utrecht.

Ik heb grieven genoeg tegen sommige oorspronkelijke boeken van

Ellen Forest, maar ik vergeet dat vanwege het genoeg, dat mij een zinnetje uit de inleiding dezer vertaling bezorgt. „Ik vertaal,” zoo schrijft zij, „alleen wat mij (dit is persoonlijk) der moeite waard schijnt, als bijdrage tot de kennis van een volk of die van de werkelijke literatuur (die andere, fabriek van vriendjes en hun mutueele bewondering, komt er van zelf wel en is niet belangrijk. Die wordt door de eerlijkheid van den Tijd, na één geslacht wel gericht)”. Och ja, we weten ook wel, dat wij het recht hebben schoon te vinden wat ons persoonlijk aanstaat, al tracht een heele bende ons hun opinie op te dringen; en we weten ook, dat de rommel door vriendjes als meesterstukken opgehemeld, over een paar jaren vergeten en verguisd zal zijn, maar het doet toch altijd goed, het nog eens te hooren.

Ik ben ook blij, dat Ellen Forest dit boek heeft vertaald, want het is inderdaad van sterke, ruige schoonheid. In veel van zijn andere werken, ook het prijsgekroonde *Nêne*, toont Pérochon zich een ongodsdienstig man, oppervlakkig bespotter van priesters. Maar de jongen was geboren (1885) uit een doodarm gezin en door den Staat opgekweekt tot hulpmeester. In Duitschland was de onderwijzer de propagandist van het militarisme, in Frankrijk is hij de verspreider van het ongeloof. In *Zij, die waakten*, dat zijn de vrouwen, die huis en goed bewaarden toen de mannen hun leven waagden in den grooten oorlog, onthoudt de schrijver zich van anti-religieuze geniepigheden.

Een van de gardiennes is de sterke, rusteloze, vijftigjarige boerin, die haar ouderen man ten doode afjakkert, haar gehuwde indolente dochter geen rust laat, en allen, oud en jong, knecht en dienstmaagd aanvuurt om te werken, te werken tot zij niet meer kunnen. Eene Spartaansche is zij, die met zelfbeheersching den dood van haar zoon aan het front verneemt. Om haar doel te bereiken belastert zij zelfs een dienstmaagd, waarmede haar andere zoon verkeert — zoodat hij zijn trouwbelofte verbreekt en de arme in schande alleen laat.

Dan komt de wroeging; zij wil goedmaken, maar wordt afgewezen door het gegriefde meisje. En zij, die waakte meer dan anderen, ziet na den oorlog de verdeeldheid binnentreden in haar huis. En de onvermoeide voelt zich plotseling oud en moe, gepijnigd door wroeging.

Robinson (Eliot H.). *Rose, Het Zonnetje van de Cumberlands* (Smiles) Naar het Engelsch van John Vanderhoof. (284) f 2.25, geb. f 3.25. J. Ph. Kruseman, den Haag.

Groote Jerry, een reusachtige houthakker, heeft Roosje gevonden bij de groote rivier, waarin haar ouders verdronken zijn. Hij neemt haar op in zijn eenvoudige blokhut en brengt haar groot. Op een goeden dag valt Dr. Donald, verdwaald op zijn vacantie-tocht, de hut binnen en hij is verrukt over het lieflijk meisje. Hij wekt in

haar het verlangen meer te leeren en meer te weten en later verpleegster te worden.

Zoo gebeurt het ook. Als Groote Jerry dood is, gaat zij naar de stad en bekwaamt zich voor het beroep van verpleegster. Dr. Donald is verloofd met een koele schoonheid, die liever van hem los wil als hij naar het front moet.

Hij heeft Rose lief; zou niets liever willen dan dat zij zijn vrouwtje werd, maar hij meent dat zij houdt van zijn vriend en trekt zich terug. Maar als straks die vriend de broer van Rose blijkt te zijn, staat de deur voor Dr. Donald open. — Eenvoudige, aangename vertelling.

R ö n n e (Jorgen Falk). *De Consulsvrouw*. (149) f 1,90. Elsevier, Amsterdam.

Factoor Petersen is het symbool van de vaste regelmaat en den eeuwigen sleur, die er heerschen op het kleine eiland. Eens in het jaar komt de Deensche élite bij hem maaltijden; dat gebeurt op zijn verjaardag, en de menschen bepalen van te voren de onderwerpen van hun gesprekken. De factoor gebruikt telkens dezelfde woorden om zijn gasten te verwelkomen en zijne model-huishoudster Olevine wijkt geen mesbreed af van het voortreffelijk menu der vorige jaren. Kostelijk beschrijft Rönne dit stilstaand vijvertje van maatschappelijke conventie, dat nooit een briesje beweegt en waarover geen rimpeltje rilt.

Totdat eensklaps alles verandert. Het is de dag, dat Factoor Petersen terugkomt uit Denemarken als Consul. Maar niet die benoeming is oorzaak van de onrust op het eiland, want iedereen had haar verwacht met hetzelfde vertrouwen, waarmede men rekt op het rijzen der zon den volgenden dag. Maar . . . hij komt van boord als gehuwd man. Dominee is daar juist aan den steiger geweest en hij heeft consul Petersen en . . . de linnenjuffrouw van de Flora in den echt verbonden.

En deze jonge vrouw, kordaat genoeg om kapitein te zijn op een driemaster, ruimt den duffen, suffen boel eens terdege op. Natuurlijk, er wordt kwaad van haar gesproken, en het duurt ook nog een heelen tijd voor de stijve consul heelemaal is ingeleefd in die nieuwe opvattingen van zijn vrouwtje.

Maar dat komt alles wel en het is juist het vermakelijke te zien, hóe dat komt.

Wij zijn het geheel eens met den kantonrechter, als deze een vriendelijken toast uitbrengt op het consulsvrouw: „U kwam als een frissche bries. U bracht gezonde natuurlijkheid en een vrijmoedigen lach in onzen kring . . . U was nooit kleinzielig”.

Het is een echt boek van Rönne, en dus een mooi boek.

(Met een enkel woord vernemen wij dat de huishoudster een kind heeft van een kapitein, die daar niets van wist, en haar, door de consulsvrouw op de hoogte gebracht, eerherstel geeft en met

haar trouwt. Dit voegen wij er maar bij om te laten zien, dat het geen boek is voor kinderen, maar overigens iedereen prettige en onschuldige lectuur biedt).

Sevensma—Themmen G., *De Andere Weg*. (244) f 3.50, geb. f 4.75. „Holland”, Amsterdam.

Het boek heeft veel goeds, maar men voelt, dat de schrijfster het eigenlijke métier toch nog niet meester is. Ze spint alles wel wat breed uit en geeft zich te dikwijls moeite het karakter harer personen te beschrijven, waar dit uit hun spreken en handelingen van zelf moest blijken.

Maar, zooals gezegd, er zijn vele verdiensten te waardeeren: vooral de opzet.

De familie van Weel verwacht grootmoeder en papa is met zijn jongste, het ietwat achterlijke kereltje Pimmie, naar het station gegaan om zijne moeder af te halen. Moeder en hare dochters Jo en Lou zijn thuisgebleven en vooral de laatste ziet met vreugde de komst van grootmoeder tegemoet. Met haar kan zij het zoo voortreffelijk vinden. Oma brengt een rustige sfeer met zich mee, en daaraan ontbreekt het anders wel eens in het gezin:

Vader is driftig en zijn zoontje Pimmie, met weinig verstand en tragen ijver, wordt dikwijls de onschuldige aanleiding. Want Lou neemt hem in bescherming en verdedigt hem tegen de onrechtvaardige prikkelbaarheid van den vader.

Een maand na dit bezoek, dat de schrijfster slechts diende om ons de familie voor te stellen, sterft Oma.

Het leven gaat zijn gang; de onstuimige Lou trouwt en is in den beginne gelukkig. Dan verneemt ze dat haar man vroeger lichtzinnig geleefd heeft; haar kindje wordt dood geboren en zij maakt een ernstige ziekte door. Eindelijk is zij zoover, dat zij hare ouders in Den Haag eens kan gaan bezoeken en verneemt dat haar lieve Pimmie totaal overspannen is en in een zenuwlijdersgesticht opgesloten. Dan ontlast zij haar overkropt gemoed tegenover haar vader; zij verwijt hem dat hij een egoïst is, alleen aan zich zelf denkt. Waarom heeft hij Pimmie laten studeeren, ofschoon hij wist dat hij het niet kon? Waarom heeft hij voor haar huwelijk geen informatie genomen over haar man, enz.? Kokend van woede wijst hij haar de deur. Haar man vindt het goed en stookt haar op, geene verzoening te zoeken. Maar zij lijdt er onder en de dokter stuurt haar naar Bergen tot herstel van krachten. In dien tijd van alleen-zijn laat de man zich gaan en zij betrapt hem in omhelzing eener andere vrouw. Verschrikt vliegt zij naar het huis harer ouders, dwaalt door de straten en wordt gegrepen door een auto en doodelijk gewond.

Dan voelen allen hun schuld, de vader en de man erkennen hun dwaling en begrijpen dat zij niet den weg van God zijn gegaan. Een boek met goede christelijke strekking.

Het schrijfstelsel van de Heer J. H. van der Stoep is weinig vermakelijk en het lijkt mij bovendien

Stahlberg (Esther). Zondag. Uit het Finsch door D. Logeman—Van der Willigen. (270) f 2.50 Versluys, Amsterdam.

Het is geen boek met druk gebeuren en verrassende avonturen. Een heel eenvoudig, innig gevoeld verhaal van eene vrouw, die met haar man een verlaten kind had aangenomen, dat, opgegroeid tot een veelbelovenden jongen, door den dood hun is afgenomen. Op een Zondag vertelt zij van al het lief en leed uit de dagen dat het kind nog bij hen was. Hoe zij hem verzorgden en hoe onbeschrijfelijk veel hij van hen hield. Zij herinnert zich zijn omgang met Marja, het schoolvriendinnetje, en de onbewuste liefde dezer kinderen voor elkaar. En hoe hij vernam, dat zij niet zijn ouders waren en zij hem moest mededeelen het droeve geheim zijner geboorte, en het wreede, dat de ongehuwde moeder en vader een stuk hadden geteekend, waarin zij afstand van hem deden. En dan zijn jonge dood, als hij zich wil gaan voorbereiden om een eenvoudige plaats in de wereld te veroveren.

Voor grootere lezers, die in de stemming weten te komen is dit een dankbare lectuur.

Theunisz (Johan). Vloed. Roman uit het Visschersleven. (254) f 2.90, geb. f 3.90. De Gulden Ster, Amsterdam,

Toen wij een uurtje in dit boek hadden gelezen, drong zich al vaster de herinning aan ons op van Querido's Jordaen met in het midden de figuur van „mooie Karel”, bewonderd door ongerepde mannen-typen en begeerd door hartstochtelijke vrouwen en meiden.

Theunisz heeft zeer waarschijnlijk dat voorbeeld voor oogen gehad, toen hij dezen roman uit het visschersleven ontwierp en „mooie Jelle” schiep, die wel iets van een tweelingbroeder heeft van Karel uit De Jordaen.

Ook Jelle is een kerel, voor wien het sexuele leven een groote aantrekking heeft. Dat heeft het voor den schrijver ook. Zoo komt hij er toe te veel de menschen te teekenen als „mannetjes” en „wijfjes”. Een lichaam ziet hij vooral als „welig” en dat woord gebruikt hij zoo herhaaldelijk, dat men er wee van wordt. Hoe Theunisz zijn visscherswereldje ziet, blijkt wel uit telkens voorkomende waardeeringen als de volgende: „alle jongens wouen wel, alle meiden ook, al deeë ze soms van niet”. — „Jakkes, beeste de kerels, beeste! altied dat”. — „Nu wist ze, dat ze allemaal dat wilden, de kerels. Dat er geen één anders was”.

En geheel in aansluiting aan deze zedelijkheidsbegrippen gaat het ook toe in dezen roman.

Het schrijftalent van Theunisz mag men loven, maar zijn boek is weinig verkwikkelijk en het lijkt mij bovendien onwaar.

Wentworth-James (Gertie de) *Het Huis van Mysterie*. uit het Engelsch door Dicky Wafelbakker (239) f 1.50. Geh. f 2.25. A. Bruna, Utrecht.

Rosabel Sayer, vlugge steno-typiste met veel talenkennis, ziet, nadat haar huis heeft geliquideerd, hoe moeilijk het is weer een goede betrekking te krijgen. Maar ze staat alleen in de wereld en moet voor zich zelf zorgen, en bovendien is ze flink en durft aanpakken. Ze probeert het nu als kamermeisje en ontdekt, dat ze terecht is gekomen in „een huis vol Mysterie”. Of eigenlijk, zoo heel mysterieus is het niet. Zij komt namelijk al gauw tot de ontdekking, dat de zoon niet te vertrouwen is, maar ze zet hem zoo op zijn nummer, dat hij zelf de verkeerdheid van zijn pogen inziet. Vervolgens wordt het haar duidelijk, dat de dochter het hof wordt gemaakt door een zekeren kapitein Bayle, dien zij echter kent als een zekeren Simon Meerman, een gehuwd man, vader van drie kinderen en weinig respectabel. De man wordt het huis uit gebonjourd en de ware Joseph heeft nu gelegenheid hem te vervangen.

Ten slotte heeft het kwieke meisje het al gauw in de gaten, dat de heer van dit Huis van Mysterie niet deugt; hij houdt het met een andere vrouw en is bezig zijn eigen echtgenoot langzaam ... te vergiftigen. Gelukkig komt een eind aan zijn misdadige ondernemingen, doordat hij bij een spoorwegongeluk wordt gedood. Dat is dus alles in orde gekomen. Maar Rosabel zal ook een mysterie zien opgelost, dat haar meer persoonlijk aangaat. De loopjongen van een der leveranciers, een fijne kerel in zijn groenen-goud pakje, is op haar verliefd geworden. Zij weerstreeft nog wat, maar al spoedig vindt zij het dwaas, haar geluk te weigeren omdat degene, die het aanbiedt, een sportje lager staat op de maatschappelijke ladder.

En dan komt het waarachtig uit, dat de knappe loopjongen iets adellijks is met een Rolls Royce, een prachthuis in Mayfair, bedienden in livrei en een heele hoop geld.

En het ex-kamermeisje kuste den ex-loopknecht, en zij besloten voor arme, ouderlooze meisjes, die hard moeten werken, een tehuis te stichten, waar zij hun vakantie en avonden kunnen doorbrengen. Maar waar zij, vrees ik, weinig graven of baronnen zullen ontmoeten, die haar in de gelegenheid komen stellen even edelmoedig te zijn.

Woth e (Anny). *Naar het Licht*. Uit het Duitsch door J. K. Jr. (220) G. Slothouwer, Amersfoort.

Woth e is de schuilnaam van Frau Mahn. En als ze nog leeft, heeft zij den aanvalligen leeftijd van 67 jaren. Zij werkt in het genre van Marlitt, maar is in alle opzichten haar mindere. Als schrijfster blijft van haar dus niets goeds te vertellen. Dat is hare reputatie, die door dit boek niet wordt tegengesproken.

Een baron en een rijkgeworden slotenmaker dingen naar de

hand van hetzelfde meisje. De baron wint. Oogenshijnlijk blijven de heeren de beste vrienden. Maar de slotenmaker wist den baron over te halen tot gewaagde speculaties, zoodat hij alles verloor, uit pure heldhaftigheid zich zelf doodde en vrouw en kinderen onverzorgd achterliet. Zijn oudste zoon, een luitenant, kan geholpen worden door zijn rijken schoonvader mits hij zijn uniform aan den kapstok hangt en in zijn fabriek komt werken. Dan doodt hij zich liever, maar hij schiet mis.

Nu gaat een zekeren ingenieur Claassen, die haar vroeger heeft liefgehad, naar zijne vrouw en biedt aan haar te helpen. Zij weigert uit trots, tot ander inzicht gekomen, gaat ze naar zijne woning om hem dat mede te deelen. Haar man verdenkt haar van erger. Dat is dan de aanleiding dat ze hem verlaat en met Claassen naar Amerika trekt, met achterlating van een kind. Er staat nog meer fraais in, maar we zullen wel verzadigd zijn.

W y n n e (P a m e l a) *De Held harer droomen.* (298)
f 2.50. Van Holkema en Warendorf, Amsterdam.

Hoewel het boek vol gebeuren zit, is het toch niet moeielijk in weinig regels er een schema van te geven. Een jonge, schoone en schatrijke vliegenier is in den oorlog met zijn machine neergestort en voor goed, volgens zijn eigen overtuiging, een invalide geworden. Een trouwe bediende moet hem rondrijden in een wagentje, want zijn beenen zijn verlamd. Een meisje, dat hij in de uitgaande wereld goed heeft gekend en zelfs liefgehad, komt hem smeeken haar tot vrouw te nemen... om haar schande te verbergen. Hij weigert en laat den wapenmakker, die haar verleid heeft (zij deed het hem, moeten wij juister zeggen) bij zich komen, betaalt zijn schulden en doet hem beloven haar te huwen.

De ongelukkige vliegenier leert op een eenzaam kustplaatsje een meisje kennen door drie typische tantes zeer klein-burgerlijk opgevoed en van een verbazende naieveteit. Hij huwt het kind, gewonnen door haar argeloosheid en liefvallige onhandigheid; maar na het huwelijk geneest hij, en dan begint het al te kinderlijke in het vrouwtje, dat in de uitgaande wereld blunder op blunder slaat, hem te vervelen. En hij gedraagt zich jegens haar als een wreede en pedante vlerk, die in zijn hart echter heel veel van haar houdt.

In Indië ontmoet hij de schoone vrouw, die getrouwd is omdat zij moest, en nu alle moeite doet om hem in haar netten te krijgen. Zijn vrouw wordt ontvoerd door een jongen Maharadjah, die haar in zijn paleis een smadelijk lot wilde doen ondergaan, maar door den plotseligen dood van zijn vader, daarin wordt verhinderd. Haar man acht haar schuldig en stuurt haar alleen terug naar Engeland. Later krijgt hij wroeging en tracht naar Aden te vliegen, waar de boot moet aanleggen. Haar schip is echter verongelukt, en zijn vliegmaschine maakt het niet beter, zoodat ze elkaar heel toevallig terugvinden op een eiland vol woeste menschenlachers, waarvan zij, na angst en verschrikking, eindelijk worden gered.

Tegen dit mengsel van realisme en romantiek, waarmede Benoit zijn slag heeft geslagen, zouden wij niets hebben in te brengen, indien de schrijfster wat spaarzamer was met haar erotische piccalily. In het begin van het boek wordt het argelooze kind door een deugniet in een grot gelokt waar haar het ergste zou zijn overkomen, indien zijn plan niet verstoord was; in Indië wordt haar man belaagd door de bewuste schoonheid, die zich in Engeland hem al had aangeboden, en hier zoo ver gaat, dat ze zich voor hem begint te ontkleeden; en de Maharadjah staat op het punt haar te overweldigen, als hij wordt geroepen bij zijn stervenden vader. En zoo is er nog meer. De lange voorbereiding tot deze moreele aanslagen werken verhittend op de verbeelding en scheppen een grooter gevaar dan het rauwe naturalisme, dat op menigeen afstootend werkt. Hier is het de suggestie der doorzichtig gesluisde nuditeit.

In *Ank is 'n Malle* ging de schrijfster ook al die richting uit. Hier gaat zij echter véél verder.

Yver 'Colette' *Het Geheim der Zaligheden*. Uit het Fransch door Christina Kamp. f 3.70, geb. f 3.50. Van Munster, Amsterdam.

Colette Yver (Madame Huzard) heeft in haar *Mystère des Béatitudes* een heilige geteekend, een priester, die afstand doet van al de gemakken des levens en zich met het armste tevreden stelt. Maar voor de misdeelden is hij altijd in de weer; hij beweegt zich in de wereld van geldmagnaten en zegt hun harde waarheden: „men moet de liefde tot het geld dooden”. Alleen dan zal het Geheim der Zaligheden begrepen worden.

Het is een boeiende roman, en wat men niet licht van romans kan zeggen, het is een verhaal, dat den lezer tot ernstig nadenken zal stemmen en hem wellicht in eigen leven gevoelens doen ontdekken, die hij in zijn hart niet aanwezig dacht.

Want de praktijk van het: Beati pauperes . . . !

Zimmerman (Willem) *De Schoone Eenheidsdroom*. (225) f 1.50 Schoonderbeek, Laren.

O lieve Philactetis, schoon is deze eenheidsdroom niet; zit vol ondeugdelijk goedje als de eenheidsworst in oorlogstijd. Kees en Tine waren gelukkig getrouwd, al vijftien jaar, en hadden twee lieve kinderen.

En toen ontmoette de man een jeugdvriend, die spoedig huisvriend werd. Een weduwnaar met een hysterische huishoudster, een dochttertje en een stel hersens vol „grober Unfug”. Een van die zwetsende kerels, in wier tegenwoordigheid je onweerstaanbaar de neiging voelt opkomen, hem bij het nekvel te pakken en een half uurtje in een volle regenton te zetten met het deksel er

stevig op. Hij moet niets hebben van huwelijksconventie, en het goochem smeerlapje weet wel waarom. Hij leert Tine dat God (aan wien zij nooit dacht) overal in is, in de muziek zoowel als in den muzikant. Hij leutert (een euvel van dezen tijd) over schoonheid: „als je Pallieter mooi vindt en de schoonheid van dat boek hebt doorleefd, heb je God in het aangezicht gezien. En omdat je zelf niet buiten God bestaat, is het je grootste verlangen, God buiten je te hervinden en tot eenheid te komen in deze wereld van gescheidenheid”. Kranig, om zoo'n onzin voor den dag te brengen, zonder zich te verslikken.

Om kort te gaan... die mijnheer Van Raalte brengt Tine het hoofd op hol en ze laat zich omhelzen en kussen. Ze kan echter niet besluiten het leven van haar man en kinderen te verwoesten.

Van Raalte vraagt: waarom niet? En zij bekennt, dat zij moeder zal worden door haar wettigen man. De onguere turftrapper wordt dan boos en roept uit: „en dat zeg je zóó maar... begrijp je niet... je hebt niet hem bedrogen, maar mij!” —

Tine zanikt dan wat van „geven en verlangen en een roepende stem in de vrouw”. En zij dankt het corrupte manneke, dat hij in haar iets ontgonnen heeft... zij zal hem blijven danken tot den laatsten dag van haar leven.”

Dit leelijk en onnoozel gezwets werd eerst afgedrukt in „De Nieuwe Gids” en mag nu waarachtig als boek verschijnen. Ik word onpasselijk van zulk een poespas.

BRIEVENBUS.

J. v. D. H. te H. vraagt ons of wij het niet vreemd vinden, dat leeken op gebied van lectuur andere leeken voorlichten. En wij antwoorden daarop: neen; volstrekt niet. Als ze zich maar onthouden van dingen, waarvan ze geen verstand hebben. Indien ze gaan moraliseeren en puitmaken wat anderen mogen lezen of niet, dan wordt het al een beetje verdacht.

Dezelfde vraagt ons: „Naar aanleiding van uw woordje in het vorig nummer over die Knuvelder-wijsheid en 's mans les over wat zijn medeburgers mogen lezen of niet lezen... vindt u het niet ietwat idioot, dat deze jongeman ons de moraal en de boekenwet komt explicceeren als een magister van het H. Officie, terwijl hij per slot van rekening er toch niet meer van weet dan de geagreëerde klerk op mijn kantoor? — Antw.: Ja, een beetje idioot vinden wij het wel, maar de heer Knuvelder heeft in zijn leven nog niet veel anders gedaan.

W. B. te A. Vraagt u eens een proefnummer van *Der Bunte Garten*, een weekblad geredigeerd door *Franz Herwig* en uitgegeven door *Kösel Pustet* te München. In April l.l. verscheen het eerste nummer, waaraan goed-bekende schrijvers hebben meegewerkt. Het is meer voor ontwikkelde lezers dan voor het volk — en de romanfragmenten met „Fortsetzung folgt” (namelijk twee) vinden wij wel wat in strijd met het karakter van een weekblad.

J. G. te O. Het boek van *I v a n s*: *Onze Groote Onbekende* is goed voor dengene, die van dit genre houdt. Ons Noord-Hollandsch Bergen wordt ook al betrokken in het anarchistisch complot, hetgeen voor Amerikaansche toeristen eene reclame kan zijn om er heen te gaan.

B. v. K. te R. Natuurlijk niet. Die mooie namen van keurboekery, keurserie, Gulden Boeken, Meesterwerken, enz., geven op zich zelf geen garantie, dat het boek iets waard is. Ook in den boekhandel ontmoet men veel Kukirol-reclame.

BUSKEN HUET IN ZIJN BRIEVEN

door H. PADBERG S. J.

CONRAD BUSKEN HUET 1826-1886

In z'n poëzie of kunstproza is een auteur op z'n Zondags, in inspiratie. Dat wekt van zelf onze nieuwsgierigheid om te weten, hoe hij er door de week, als hij gewoon mensch is, uit ziet. Bij een levende komt men daar achter door eenige keeren een onderhoud met hem te hebben; bij een van vóór onzen tijd door te bladeren in zijn brieven, want brieven zijn een conversatie op schrift.

Ten opzichte van Conrad Busken Huet kunnen we nu volop onze nieuwsgierigheid voldoen. Reeds

bezaten wij *Brieven van Cd. Busken Huet*, twee deelen, uitgegeven door zijn vrouw en zijn zoon. Nu komt Albert Verwey daar drie deelen aan toevoegen, namelijk: Cd. Busken Huet: *Brieven aan E. J. Potgieter*¹⁾.

Deze zijn de pendant van de door Gedeon Busken Huet ons vroeger geschonken drie deelen: E. J. Potgieter: *Brieven aan Cd. Busken Huet*. Mede dáárom heeft Verwey Gedeon's wijze van uitgeven gevolgd: een kort voorbericht, slechts hier en daar een verklarende aantekening.

„Wat Potgieter deed en bleef doen — aldus Verwey — was, hem de gelegenheid verschaffen tot vriendschap-

¹⁾ H. Tjeenk Willink en Zn., Haarlem. Ingen. f 8.70, Geb. f 10.50

pelijke mededeeling. Deze gelegenheid heeft Huet aangegrepen en vastgehouden. En aan die gelukkige overgave ontleenen de Brieven, die nu zijn afgedrukt, hun belang en beteekenis.

Hun voornaamste beteekenis, want nog menige andere volgt eruit. De geschiedenis van Huet's pogingen om zich te handhaven, eerst in Nederland, daarna in Indië, kan nu eerst geschreven worden. Zijn merkwaardige samenwerking met Potgieter, in 1864 begonnen en tot 1868 onafgebroken voortgezet, wordt ten volle duidelijk. Het falen van het plan „De Gids” te verjongen en het onvermijdelijk noodlot dat zich aan dit tijdschrift voltrokken heeft, treedt ons scherp voor oogen. Letterkundige en koloniale geschiedschrijvers — om alleen deze beide te noemen — vinden veelzijdige stof voor studie en onderzoek.” (blz. XII).

Ik heb, zooals ik al liet merken, bij het lezen dezer brieven nog iets anders op het oog gehad. Eerst ben ik een paar dagen gaan bladeren in de twintig goudgebonden deeltjes der „Litterarische Fantasiën en Kritieken” om mijne herinneringen aan den auteur weer wat op te halen, dien breed om zich zienden, wijd over de grenzen onzer eigen letterkunde heen; dien veelzijdig aangelegden, met zijn smaak niet alleen voor romantiek, maar ook voor realistiek en eveneens voor klassieke kunst; dien ruim oordeelenden, die ondanks zijn antipathie voor Thijm's geloof en levensopvatting toch diens kunst, een uiting van die beide, bewonderde; den ongenadigen criticus, die „De Gids” hielp aan zijn schriknaam van „blauwen beul”; den raken beoordeelaar, bij wiens meening wij, hoewel na Tachtig en Twintig, ons nog gewoonlijk neerleggen. En dan altijd, wat een smakelijke manier van voorstellen, wat een pittige taal! O, het lezen van Huet's Brieven zou een fijn genot zijn; hem te hooren *converseeren* en daardoor zich zelf als mensch openbaren.

Laat me aanstonds eerlijk zeggen, dat aan mijn hooge verwachtingen niet volkomen beantwoord is, dat ik me een weinig teleurgesteld voel.

Busken Huet is geen eerste-klas *briefschrijver*, blijft

ver, ver achter een Multatuli, een Thijm, een Van Eeden. Zijn brieven zijn, op niet veel uitzonderingen na, tamelijk droog en dor en erg zakelijk. Geen aantrekkelijke lectuur op zich zelf, als je afziet van hun waarde als historisch document. Je zou zoo zeggen, dat Huet niet in al haar zuiverheid gekend heeft die belangelooze liefde tot de kunst, die den echten briefschrijver zijn inspanning beloond doet achten door het genot van maar één lezer.

Ook de inhoud, als men zoekt naar wat u den *mensch* kan doen kennen, is niet bijzonder rijk. Ziehier het voor-naamste van wat ik aanstreepte:

„Soms tijds vraag ik mij af, of het wel goed is, om elke maand met iets zoo bestudeerds van wal te steken als ik mij tot hiertoe beijverd heb te doen. Doch het gaat met mijne kritieken gelijk het ten allen tijde met mijne preken ging. Ik beproef wel mijnen arbeid te verbergen, maar ik moet zwijgen of mij inspannen. Nooit heb ik de voor periodiek-schrijvers en sprekers zoo nuttige kunst verstaan „de faire quelque chose avec des riens”. Daarvan is het gevolg dat ik in de eenzaamheid soms tijds opzie tegen het werken dat mij nog te wachten staat, en waarvan mijne lezers, vast even weinig als voorheen mijne hoorders, vermoeden hoeveel moeite het mij kost.” (27 Juni, '64).

Dat in Indië zijn werkkraft niet verminderde en Potgieter hem ten onrechte een klimaatschieter noemde, blijkt uit de dagorde, die de redacteur van de „Java-Bode” volgde: „Zes dagen van de zeven ga ik 's morgens te 9 ure van huis en keer te 5 ure uit de stad terug; 's avonds te 8 ure zit ik aan mijne schrijftafel en ga nooit voor 2 of 3 ure naar bed.” (2 Maart, '70).

Waar hij die kracht uit putte? „Ik bezit of word bezeten door den hartstogt der publiciteit.” (3 Juli, '65). Sympathieker klinkt het volgende: „Toen ik zelf nog een kind was, en ook later menigmaal, heb ik verbaasd gestaan, wanneer ik mannen en vaders hoorde zeggen: „waar leef je voor, als het niet is voor je vrouw en je kinderen.” Doch nu ik ouder en wijzer geworden ben, erken ik dat zij regt hadden.” (1 Febr., '73).

„Zeker kan geen man op aarde een lievere vrouw

of een liever kind hebben dan ik, en al zou ik de literatuur en de politiek voor goed aan den kapstok hangen, ik zal niet voor niet leven indien ik het mag doen voor die twee." (1 April. '74).

De belooning bleef niet uit: „In mijn uitwendig leven zullen de wanklanken elkander wel blijven opvolgen, denk ik. Ik timmer te zeer aan den weg om het anders te verwachten. Maar des te meer geniet ik van mijn huis." (1 Febr., '73).

„Ik heb lust in mijn werk, rust in mijn gemoed, vrede in mijn huis." (17 Jan., '70).

Over godsdienst wordt in de Brieven niet gesproken tenzij een enkele maal in den geest van het opstel „De Toekomst". (Litt. Fant. III). „Het is een gewoon verschijnsel, dat de dominé of de pastoor bij het graf over God en eeuwig leven spreekt, zonder dat noch een der omstanders daaraan gelooft, noch de overledene (voor zoover bekend) daaraan geloofd heeft, noch de pastoor of de dominé geacht worden, daaraan anders te gelooven dan om den broode." (28 Oct., 69).

„Een pastoor in Indië heeft, even als de dominé's, mijns inziens een onaangenaam leven. Er is bijna niemand die hun geloof au sérieux neemt, en toch duldt men niet dat zij het verzaken. Hun verdienste wordt afgemeten naar hunne gezelligheid, en hoewel men het hun niet kwalijk neemt, indien zij goed preken, acht men hen toch eerst hoog, wanneer zij goed omberen en onderhoudend praten." (13 Dec., 69).

Merkwaardig is Huet's oordeel over roman-lectuur: „Ik ontving van Balzac denzelfden indruk als onlangs van Thackeray, toen ik Pendennis las. Alle respect voor wijsgeeren, voor geleerden, voor uitvinders; maar om zulke boeken te kunnen schrijven moet men een even zeldzaam schepsel zijn als de Kant's of de Humboldt's, de Watt's of de Morse's. Het groote publiek heeft daar geen denkbeeld van. Een romanschrijver, denkt het, is een man van den dag. Ik daarentegen heb uit geen andere boeken zooveel geleerd als uit romans en acht meesters in dat vak even hoog als de hoogsten... Ik zeg, n'en

déplaise het hooger onderwijs: een roman eerste klasse is een mikrokosmos." (20 Juli, '72).

Zijn eigen roman *Lidewijde* sloeg hij zoo hoog niet aan (zie o. a. 26 Sept., '68). Om het realisme daarin vonniste zijn vrouw; „La mère en défendra la lecture à sa fille" (13 Apr., '68), en zelf kan hij er in komen, dat men een gouverneur, die dat boek aan jongens van veertien of vijftien jaar te lezen geeft, een schurk noemt (9 Jan. '70).

EVERARDUS J. POTGIETER
(1808—1875)

Het voortdurend ingespennen leven maakte Huet af en toe wat prikkelbaar. Zoo moeten wij ons den minder aangename toon van sommige brieven verklaren. Over het algemeen is die echter zóó, dat wij de laatste woorden van het condoleance-schrijven aan Potgieter's Zusters met dien eerbied aanhooren, welken een waar en diep gevoel ons afdwingt: „Vrede en eere zij zijne nagedachtenis! Hij was mijn beste vriend

op aarde, en nooit vind ik een tweede aan hem gelijk."

❖❖	PIONIERS	❖❖
----	-----------------	----

door WIM SNITKER.

't Is als een zonnebrand van Vincent van Gogh, dit boek: *Pioniers* in een band met een rug zó geel als geel, en een kaft zó blauw als blauw.

Ook kan die uitwendigheid werken als rood op een Spaanse stier. In dit geval is 't tekenend, dat een Hollander woedend wordt van een kleur, die in symboliek nogal van rood verschilt.

Het papier hoort echter voor zulke gevoelsmotieven, losgekomen

uit een zich-te-buiten-gaan van een boek-„bànd", onschuldig te wezen.

Iemand, die zijn gedachten over een pas aangedragen boek voor zich uitschrijft, stelt zich tot wet een prijzenswaardig objectieve vraag, als hij weten wil: voor wie en waarvoor is dit boek een feit geworden: deze bloemlezing van „Werk van onzen tijd", waarboven 't sonore woord: *Pioniers*. (*Pioniers*, zonder uitroepteken, zonder vraagteken?)

In het korte voorwoord lezen wij:

„De verzamelaars van dit essay-isties en krities werk der Van „Onzen Tijd-mensen hebben in deze bundel vooral willen vast-„leggen: de betekenis van deze strijders voor de artistieke bewust-„wording van de Nederlandse katolieken.

„In een tijd, toen er geen eigen Roomse kunst bestond, en het „naturalisme nog bijna overmachtig heerste, hebben de besten van „V. O. T. na het gebied te hebben verkend, de pioniersarbeid van „een eigen Roomse Kunst verricht.

„Doel van deze bundel is: aan te geven enkele rustpunten, waar-„mee de voortrekkers van onze Roomse kunst de gebieden hebben „bereikt . . ."

Deze verantwoording is verre van onduidelijk, maar laat toch het gissen over. Wil dit werk een loutere reminiscentie zijn van de nu al zes jaar verleden V. O. T., wat beste pagina's verzameld uitgegeven voor de boekenkast of 't boekenrijtje van 't geslacht in middelbare leeftijd?

Of bergt et bewuste lessen voor et jonger geslacht: historische lessen van *Pioniers* en lessen voor de toekomst makkelijk te grabbel gestrooid in namen, acta en gestes.

In 't eerste geval had de bundel buiten 't essay-istiese mogen treden, en was 't niet onlogies geweest ons wat klare aesthetiek aan te bieden: proza en poëzie uit de weinigen weliswaar die toen schreven, en de velen, die dichtten, al is er van de laatsten maar één zestig jaar geworden!

Misschien lijkt dit snuffelen naar de wezenlike waarde van 't woord: *Pioniers* kinderachtig, in waarheid is 't toch van groot belang.

De zesjarige vergetelheid van V. O. T. is juist lang genoeg om de allerjongsten, die met beide ogen veelal niet achter de horizonten van 't eigen terrein komen, voor een openbaring te zetten met het woord: *Pioniers*; waaruit de eerste reactie is een geprikkelde nieuwsgierigheid naar dat: toen! Een paar dagen zoeken in die tijd dat wij in de korte broek naar school gingen, leert genoeg om te gaan verlangen, dieper door te dringen in die opgehaalde waarden der *Pioniers*.

Pioniers. Werk uit: *Van onzen Tijd*. C. R. de Klerk; A. M. J. I. Binnen-wierds; Theo Molkenboer; Maria Viola; Gerard Brom; H. W. E. Moller; L. J. M. Feber. — verzameld door Th. de Jager en G. Knuvelde 234 pag. geill. met 12 pl., ingen. f 3.50 geb. f 4.90

Aan de andere kant is die zesjarige vergetelheid kort genoeg, om op de vraag naar de ware *Pioniers* 't antwoord klaar te horen: de leiders nog van vandaag of de verguisden natuurlijk: Brom, Moller, Feber. De figuren die tijden, „onze tijden” en „hunne tijden” kunnen overbruggen . . .

En de anderen?

't Vermoeden rijst zó dringend, dat er zo'n ontzaggelijke tragiek schuilt in 't leven van de anderen, in hun enthousiasme, in hun zwijgen, in hun retraite. Waarom die associatie aan van Deyssel, en een verdieping van verbannen koning tot verbannen keizer. **Waarom de vergelijking hier met Lamennais-van-'t-aesthetiese 80?**

Mij dunkt, de Caritas smeekt hier om de laatste woorden van 't voorwoord: „Zo moge dit boek ook een bescheiden hulde zijn aan de eerste strijders voor eigen Roomse schoonheidsleven”, voorlopig in hun waarde te laten, totdat de vraag wie de eerste strijders waren: Thijm en zijn noblesse in de Vioolstruik, of de Violieren en de V. O. T.-mensen, die zoals de bewerkers wel 't juiste woord kozen: Roomse levensschoonheid omzetten moesten in schoonheidsleven!, totdat die vraag verwezen wordt naar de universitaire aula! Dan zal de relevantie van „Opkomende Zonnen”, „Verdwijnende Soorten”, de waarde van de Sint Gregoriuswet aan van der Lans, de zeventigjarige, in ware, niet complimenteuse verhoudingen komen.

Dreigt *Pioniers* niet te zijn een uitgave voor enkelen, verstand in eigen smart misschien, die gebogen hebben voor eindelijke individuele „bovennatuurlike” aesthetiek?

Dat de ouderen zich dan vermoeien met 't zwaarwichtig gezoek naar vergetenen, en vrede hebben met wat namen en mooi proza en mooie stellingen van toen, en voldaan zijn met 't moment van hun lectuur, en niet naar voren noch naar achteren treden in de geschiedenis, die iedere naam vermag te geven. De jongeren, liefst lerend uit 't verleden, moeten de gedachte bij dit boek aan een gecalligrafeerde zegen wegdenken en geduldig wachten op de uitkomst.

Want van de velen van nu zullen er ook maar weinig overblijven, die in hun ouderdom met dezelfde perspectieven kunnen zeggen: *Benedicam Dominum, quia tribuit mihi intellectum*. Maar als de zwakken na hun jeugd in 't engste sociale kringetje zich troosten kunnen met 't privilege van hun prille tijd: waarheid en waarheidsliefde, doorgevoerd tot in die verre dagen, dan hoeft een geelrug niet zo verbijsterend veel stof op te jagen, en is alles wel zo symplistisch in de waardeverhouding van talenten en daden, van leiden en volgen van Roeping en Gemeenschap!

■ ■	EEN PAAR BOEKENKENNERS.	■ ■
-----	--------------------------------	-----

door ALPHONSE PRADIER.

Laat mij voor deze maand aan uwe lezers een paar critici voorstellen, die dit met elkaar gemeen hebben, dat zij niet alleen de kunst van anderen ontleden, maar ook zelf voortbrengen. Beiden zijn romanschrijvers, dichters, essayisten (als men het woord niet te eng neemt).

Ik bedoel Emile Henriot en André Thérive. Van den eerste is de tweede serie verschenen der *Livres et Portraits* (296, 8 fr. 50, Plon), grootendeels herdrukken van zijne literaire kronieken in de „Temps”.

Hij heeft zijn naam verdiend als kunst- en letterkundig criticus, en bladen en tijdschriften betwisten elkaar zijne medewerking. Men kan betwijfelen of dit op den duur hem en zijn werk geen schade zal doen en hem niet gaat prikkelen tot overproductie in allicht al te haastige afwerking.

Wij vonden zijn naam reeds als bijdrager in een twaalfstal periodieken, en het lijkt ons ook dat deze tweede serie, vergeleken met de eerste, wat slordiger en oppervlakkiger is. Maar in elk geval is hij nog iemand, naar wien men luistert als hij zijne meening zegt over boeken en mensen.

Soms geven korte, schijnbaar weinig tot de zaak afdoende mededeelingen, ons een beteren kijk op werk en karakter van een schrijver, dan geleerde analyse en beschouwingen zouden vermogen.

Neem maar eens alleen de bladzijden, waar hij de werkwijze van Bourget beschrijft. Deze ontwerpt uitvoerig zijn plan, waarin alles kort maar zonder iets te vergeten staat aangeduid: de opvolging, de ontwikkeling der gebeurtenissen, de personen met hun gebaar, hun woord, hun gedachte, hun karakter. Het is een volledig scenario, dat dadelijk zou kunnen dienen tot opbouw van een film.

Met dit plan in de hand loopt Bourget op en neer en dicteert aan zijn secretaris de eerste uitwerking. Deze neemt hij dan zelf andermaal onder handen, voegt bij en laat weg. Ten slotte geeft hij het manuscript zijn laatsten vorm, waarbij hij met de grootste nauwkeurigheid te werk gaat en die eindelijke uiterlijke perfectie bereikt, waardoor bijna al zijn romans zich kenmerken.

Emile Henriot werd 3 Maart 1889 geboren en hij is dus betrekkelijk nog jong, eerst 36 jaar.

Toch heeft hij reeds een groot „oeuvre” voltooid en blijk gegeven van de verscheidenheid zijner talenten. Als zestienjarige begon hij te dichten en gaf zijn jeugdverzen in 1906 uit als *Poèmes à Sylvie*, een bundeltje dat bijne elk jaar een broertje kreeg. In 1912 waagt hij zich aan een roman *l'Instant et le Souvenir*, die goed werd ontvangen.

Gedurende den oorlog vond hij tijd en gelegenheid om zijn onder-

vindingen en ervaringen te boeken (*Carnet d'un Dragon*, 1918) en twee romans zoover af te werken, dat ze spoedig na het sluiten van den vrede konden verschijnen. (*Valentin*. — *Le Diable à l'Hôtel*). Later door andere gevolgd.

Van André Thérive verscheen zoo juist *Opinions littéraires* (288; 12 fr. Blond), eene verzameling zijner literaire kritieken uit „L'Opinion”.

Deze schrijver werd geboren te Limousin in 1891 en onderscheidde zich als dichter (*Les Poèmes d'Aminté*), romancier (*l'Expatrié*. — *le Voyage de M. Renan* en *Le plus grand Pêché*, waarvoor hij verleden jaar een deel ontving van den „prix Balzac”) en linguïst (*le Français; Langue morte*).

In elk dezer kwaliteiten heeft Thérive origineele invallen. Toen men hem vroeg een definitie te geven van poëzie, antwoordde hij: „on ne dit pas en vers ce qu'on peut dire en prose, ni ce que peut comprendre le premier venu”.

Uit angst dat het fransch een doode taal mocht worden, schrijft hij in zijn roman *Le plus grand Pêché* „tostes” in plaats van „toastes” — „ponche” voor „punch” en meer van die aardigheden.

En in zijn *Opinions littéraires*, die ik niettegenstaande zijn eigenaardige meening over menig schrijver, en zijn verwaarloozing van den moreelen kant der romans (want het zijn bijna allemaal romans, die hij bespreekt), tóch als verdienstelijk en leerzaam voor ontwikkelde lezers durf aanbevelen, — in die *Opinions* verklaart hij dat een katholieke roman eene onmogelijkheid is, want „Satan préside forcément à une partie de l'invention littéraire”.

Waaruit blijkt dat ook bij Thérive de valsche opvatting voorzit, dat een katholieke roman hetzelfde is als een roman, waarin uitsluitend brave menschen optreden.

Ja, dan!

Fransche Romans.

Davignon (Henri). *Un Penitent de Furnas*. 7 fr. 50. Plon.

Deze Belgische schrijver doet ons om meer dan ééne reden denken aan Henry Bordeaux. *Le Courage d'Aimer* herinnerde aan den Franschman door het onderwerp en *Le Prix de la Vie* niet minder. Ook deze nieuwe roman, zich afwikkellend in Vlaamsche omgeving, doet door zijn psychologisch realisme en christelijke levenshouding denken aan menig verhaal van Bordeaux. Het is een prachtig boek, maar alleen voor geestelijk volwassen lezers.

Hermant (Abel). *Le Roman de Toup*. 7 fr. 90. Flammarion.

Hermant, journalist, dramaturg, romanschrijver, heeft een reeks scabreuze boeken geschreven. Hij is nu al eenige jaren over de zestig en men zou mogen verwachten, dat hij onderhand genoeg modderbaden had genomen. Maar dit

laatste boek ontnemt alle illusie. Het is schunnig-erotisch en door zijn vergelijkingen van het lage met het gewijde en heilige gewoonweg abominabel van wansmakelijkheid. Een slecht boek.

L o g n o n (Jean). *La Nouvelle Hélène*. 7 fr. 50. Plon.

Deze moderne Helena, die evenals de homerische, het hoofd der mannen op hol brengt, werd door den schrijver alleen geschapen om hem gelegenheid te geven een aardigen avonturen-roman te borduren. Hoofdpersoon is een fransch vliegenier in Griekenland, die ten slotte begrijpt wat een gevaarlijk en weinig betrouwbaar personaadje deze schoone Helena in werkelijkheid is.

M o r a n d (Paul). *L'Europe galante*. 7 fr. 50. Grasset.

Met groot spektakel wordt voor dit boek door de uitgevers reclame gemaakt. De katholieke bladen „Le Gaulois” en „l'Action française”, die op dit gebied absoluut niet te vertrouwen zijn, spreken met lof over de uitgave, ofschoon het laatste blad later toegeeft, dat het een „ergelijk” boek is. Gelukkig hebben anderen, niet-katholieken, het kind bij zijn naam genoemd en als „verderfelijk” verdoemd en getwijfeld of men zonder coupures het in de kazerne zou kunnen toelaten. Dit, natuurlijk, bij wijze van uitdrukking, om te kennen te geven hoe brutaal en onbruikbaar het ding is.

P a n h e l e u x (Anne). *La double Vie de Maître Heulin*. 7 fr. 50. Bloud.

Een tragisch verhaal van schuld en boete. Een rijke landman ontmoet op zijn land een gevaarlijk strooper en heeft het ongeluk hem een slag toe te brengen, die den dood tengevolge heeft.

Hij verbergt het lijk, zorgt voor de jonge weduwe en haar kinderen, en spoedig gaan er leelijke lasterpraatjes, die hem beschuldigen van ongeoorloofde verhouding. Heulin zwijgt en zelfs zijn vrouw verneemt niets van zijn geheim. Zij is jaloersch, hecht haars ondanks geloof aan de geruchten, en als zij toevallig het lijk van den verslagen strooper ontdekt, meent zij zekerheid te hebben. Zij verlaat met haar kinderen de echtelijke woning. Heulin wordt veroordeeld tot dwangarbeid, na vijf jaren begenadigd; maar hij sterft alvorens zijn land en zijne vrouw, die intusschen alles heeft begrepen, weer te zien. Het is een mooi boek, dat allen, kinderen uitgezonderd, gerust mogen lezen.

	ADVOCATUS DIABOLI?	
---	---------------------------	---

door J. VAN HEUGTEN S. J.

De Redactie van het Duitsche tijdschrift *Hochland* is haar verleden trouw gebleven met Otto Karrer uit te noodigen om een *Charakterbild* van den *H. Petrus Canisius* in haar jongste Augustus-aflevering te plaatsen.

Van een Katholiek tijdschrift zou men verwachten, dat het, waar het een Heilige en Kerkleeraar en nog wel den Hersteller des geloofs in Deutschland geldt, met piëteit zijn lezers omtrent leven en daden van den Heilige kwam voorlichten. Van piëteit echter valt in dit artikel weinig te bespeuren. Het kon door een niet-Katholiek

geschreven zijn. Otto Karrer, die tot de orde van Petrus Canisius behoord heeft en een tijdlang vreemde wegen bewandelde, is blijkbaar niet de geroepene om geloofsgenooten over Canisius te onderrichten.

Voor God en voor de Kerk was 't tot nu toe van meer beteekenis, dat iemand heilig leefde, dan dat hij een zeer persoonlijke, origineele godsvrucht aan den dag legde. Voor Otto Karrer schijnt 't laatste veel belangrijker. Hij steekt nog zoo diep in het verouderend psychologisme, dat hij er Canisius haast een verwijt van maakt zoo 'gewoonweg God bemind en gediend te hebben. Dit zegt hij natuurlijk niet in zuivere woorden, maar in die stemming is het stuk geschreven.

Karrer is er niet zeker van, of Canisius, toen hij op later leeftijd neerschreef, dat de Apostelen Petrus en Paulus hem vóór zijn zending naar Duitschland zijn toekomstig Apostolaat deden kennen, — een feit, waaraan van Katholieke zijde nog niet getwijfeld werd — niet een „spätere Empfindung in seine Frühzeit verlegte“, want zulk een psychologisch zelfbedrog zou zijn „einfache Seelenstruktur“ veel lichter kunnen overkomen dan de buitengewone „Selbstdurchleuchtung“ van Ignatius.

In den tegenwoordigen tijd van tolerantie schijnt Karrer een zielenijver als van Canisius en Xaverius onmogelijk te vinden. „Heeft niet“, zoo vraagt hij, „de idee van de alleenzaligmakende kracht der Katholieke Kerk... in hem (Canisius) die andere niet minder zekere idee van de universaliteit des heils voor alle menschen van goeden wil verdrongen (ja zelfs in 't geheel niet, of eerst laat laten opkomen)?“ Iemand, die den roep tot Apostel of Profeet verneemt, kan volgens Karrer het bestaan van Heidenen, Joden, Kettters slechts als een kwelling voelen. „er lallt ah, ah, ah — und vollbringt sein Werk, das ihm geheissen“. Een Apostel moet al wat niet Katholiek is, als het absoluut kwade, als duivelsch beschouwen. Arme missionarissen! op straffe van geen zielenijver te hebben, zijn ze gedwongen elken niet-gedoopte ter helle te doemen.

Wij twijfelen aan de juistheid van Karrer's idee omtrent „Religiosität“, wanneer hij de opmerking maakt, dat meerdere ondervinding en mensenkennis met „vertiefte Religiosität einherzugehen pflegt“.

Fanatici zijn ruw en liefdeloos, zegt Karrer, doch Canisius, al is hij al eens scherp, vindt toch steeds ondanks de atmosfeer van strijd, den weg naar een vredelievende zone terug om „Zwiesprache“ te houden met zijn „von Haus aus edles Herz“. 't Is of zijn latere loopbaan hem eigenlijk bedorven heeft.

Karrer is niet bijzonder te spreken over Canisius' „apostolische Klugheit“, waarbij natuurlijk ook Ignatius een veer moet laten. Alles bij elkaar vindt hij Canisius een man van vriendelijke „Konzilianz“, — iets wat voor een Hochland-mentaliteit de hoogste lofspraak is, veel waardevoller dan dat bijv. iemand zich voor de zaak Gods liet ter dood brengen —, maar een goed deel van wat

op 't eerste gezicht liefde schijnt, blijkt bij nader toezien „Zweckmässigkeit“, „apostolische Klugheit“, „Anpassung“, die meer met berekening te doen heeft dan met 't hart en soms datgene wordt, wat bij Ignatius „diplomatie“ heet. Het doet vreemd aan **Hochland—Karrer tot Ignatius het verwijt te hooren richten van te groote „aanpassing“**. Wie de geschiedenis van Hochland ook maar eenigszins kent, wordt hier vanzelf „stutzig“.

Canisius had deze „diplomatie“ geërfd van zijn vader en Ignatius behoefde slechts tot bewustzijn te wekken, wat tot dan toe meer instinct geweest was en... de overste was klaar! Zoo oordeelt Karrer. 't Is wel wat eenvoudig.

Op zijn ouden dag zou Canisius vermoedelijk een „vergrübelter Mann“ geworden zijn, als niet zijn herinnering aan veel goede en dierbare menschen hem daarvoor bewaard had.

Zoo gaat 't door. Op elke bladzijde staan er zinnen en wendingen, die ons doen afvragen: hebben we hier werkelijk met een Katholiek tijdschrift te doen? Waarin het hatelijke of vreemde precies zit, is niet telkens juist aan te geven; 't is de toon, de ironie, zich uitend in tusschenzinnen of aanhalingsteekens, het onzekere of vragende in de uitdrukking, het vaag en voorzichtig insinueerende. Zoo vertelt Karrer, dat Canisius te Rome herhaaldelijk met een zekere onstuimigheid aandrong om arbeiders voor den Duitschen wijngaard te ontvangen en dat zijn Oversten te Rome hem soms moesten terecht wijzen, wat Canisius zich steeds ootmoedig liet welgevallen. Doch Karrer drukt dit zoo uit: Canisius ontving „manchen Verweis, den er immer mit gebührlicher „Demut“ quitierte“. Er schuilt een druppel venijn in die aanhalingsteekens. Verder schrijft hij het volgende: „Zu einer Zeit, da der Orden in lebhafter Propaganda der Alacoqueschen Herz-Jesu-Offenbarungen begriffen war“; wederom een zin die volkomen juist is, maar... men zou het ook anders kunnen zeggen.

Deze détail-bemerkingen zouden nog kunnen samengaan met een deugdelijke waardeering van het stuk in zijn geheel. Doch in dit geval kunnen wij ook het geheel niet apprecieeren. Het artikel is met te bitteren inkt geschreven. De observatiepost, van waaruit Canisius beschouwd wordt, zou in Wittenberg kunnen liggen, iets wat verklaarbaar wordt, wanneer men weet, dat de schrijver een tijdlang in Evangelische banen liep. Dit zouden wij niet van de daken verkondigen, wanneer hij zoo wijs geweest was zich niet bloot te geven en Hochland zoo „apostolisch klug“, een bevoegder autoriteit over Canisius te laten spreken.

Otto Karrer heeft vóór eenige jaren het bedenkelijke succes gehad wegens een biografie van den H. Franciscus Borgias door allerlei — laten we zeggen — Hochlanders hemelhoog geprezen, maar door zijn oversten gedésavouéerd te worden. Daarna is gevolgd wat we boven reeds vermeldden en ten slotte is Karrer tot de „una sancta catholica“ teruggekeerd. Met dit Canisiusstuk heeft hij zich helaas! niet weten te rehabiliteeren en heeft Hochland

niet verzaakt aan zijn oude traditie. Een „Charakterbild” mag natuurlijk geen lofrede en moet vóór alles wáár zijn: Toch, de vólle waarheid omtrent een Heilige wordt slechts vanuit een boven-natuurlijk standpunt gezien, het standpunt, dat de Kerk zelf inneemt. Dit heeft K a r r e r vergeten en hij is aan Canisius „herangetreten” met de brutaliteit van een Europa-bereizend Amerikaan, die een standbeeld onder de loupe neemt. Ook de historicus zet niet straffeloos alle reverentie op zij.

Duitsche Romans.

L a u b (Alfred). *Nerven Kraft durch Gottes Geist. Studien und Erfahrungsfrüchte.* 2te Aufl. (194). M. 2.80. Geb. M. 4. Herder.

De eerste uitgave heb ik indertijd in de „Germania” aanbevolen, en gaarne zeg ik een woord van lof voor deze nieuwe verschijning, werkelijk uitgebreid en aanmerkelijk verbeterd.

Voor zenuwmenschen, hetzij hun kwaal zich openbaart in stage onrust, aldoor-vermoeid-zijn, sexueele opwinding, scrupulositeit, zwakheidsgevoel, en al die honderd andere verschijnselen der neurosen, is dit een kostbaar boekje. Geen kwakzalverij, geen dokteren door een leek, maar een reeks van zeer verstandige uiteenzettingen, die de lijders geruststellen en hen verlost van vele angst- en dwangvoorstellingen.

Rector Laub is zelf een lijder geweest en hij verklaart hier hoe hij, geholpen door het boek van Professor Dubois: *Die Psychoneurosen und ihre seelische Behandlung* zijne gezondheid en zelfbeheersching heeft teruggewonnen.

De Nervositeit is in eerste plaats een psychisch (een ziele-) lijden, en moet dan ook psychisch behandeld worden.

Voor artsen en biechtvaders ligt er in dit eenvoudige, maar kerngezonde boek, menige aanwijzing, die hun in hun praktijk ten goede zal komen.

V e r n e d e r (O.) *De ungerechte Rechtsanwalt.* (461). M. 6.50. J. Kösel.

Een jong jurist voert tegen den kroonprins een proces, opdat hij het vaderschap erkenne van een buiten echt geboren kind. Hij wint en verlooft zich met het door den prins bedrogen meisje.

Hij zelf echter, de bekwame verdediger, heeft zich schuldig gemaakt aan dezelfde zonde. In de bergen, waar hij als koen bergbestijger dikwijls verbleef, leeft een meisje, dat door hem is verleid. — Na zijne verloving met de andere ontmoet hij haar; hij erkent zijne schuld en als zoenoffer aanvaardt hij den dood, die hem op zijn bergtocht in onontkoombaren greep gevat heeft.

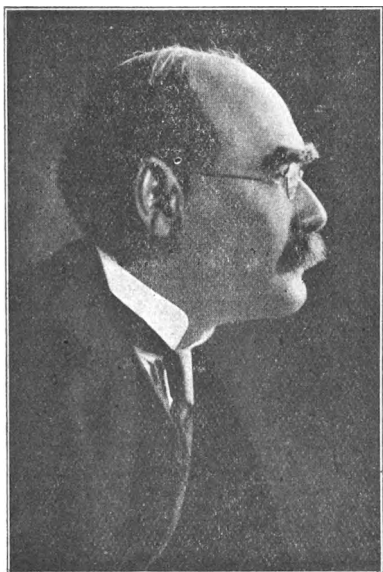
Het is een sterk en geweldig boek, dat meer door den inhoud dan door den vorm den lezer treft.

W e e c h e r t (Ernst). *Die blauen Schwingen.* (197). M. 2.50. Habbel & Naumann.

Deze roman, met zijn nare opvattingen van het huwelijk, zijn ziekelijke zwaar-moedigheid en verheerlijking van een akelig aesthetendom, keuren wij af.

RUDYARD KIPLING.

Het jaar 1890 wordt in Engeland beschouwd als den bloeitijd der decadenten onder leiding van Oscar Wilde, aan wiens glorie zulk een onverwacht en treurig einde zou komen. Toch is het juist omstreeks dezen periode dat Stevenson Barrie en Kipling hun grootste triomfen vierden.

Hun frissche en gezonde geest scheen een beter atmosfeer te scheppen in de door met parfums doortrokken vunjige wereld, waarvan men de bedorven lucht op deze wijze trachtte te verbergen.

Kipling, wiens letterkundige loopbaan in de tachtiger jaren begon, was toen de meest populaire, hoogst gevierde en bitterst gecritiseerde schrijver. Hij was 30 December 1865 te Bombay geboren, ontving zijn opvoeding in Engeland en keerde later naar

zijn geboorteland terug, waar hij van 1882 tot '89 deel uit maakte van de redacties van eenige Engelsche bladen. Daarin verschenen eerst zijn korte verhalen, die hij tusschen zijn 17de en 25ste jaar schreef. Zij behandelden het Engelsch-Indische leven en onderscheidden zich door een alles behalve opgewekten kijk op de wereld, die niet met de jeugd van den schrijver overeen scheen te komen. Met recht werd van hem gezegd dat hij *blasé* geboren was.

Toen zij echter gebundeld waren onder verschillende titels, maakten zij een verbluffenden opgang in Indië, niet alleen, maar mischien nog meer in Engeland en Amerika.

In korten tijd werd hij evenals voorheen Dickens de lieveling niet alleen van de meer intellectueele klassen, maar ook van het groote publiek.

Terwijl de decadenten hun werken uitgaven in beperkte kostbare edities, wierp hij nonchalant zijn paarden — in goedkope drukken — voor de zwijnen en de slimme dieren erkenden hun waarde nog vóór de critici hun verlof gaven hier over te beslissen.

En toen hij 25 jaar oud in Engeland terugkeerde was zijn faam hem voorgegaan. Hij vestigde zich in Londen en schreef daar zijn novellenbundel *Life's handicap*, waarin zijn beste verhalen voorkomen en zijn eersten roman „*The Light that failed*“.

De critiek stond paf tegenover dezen jongen man, die met alle conventies brak, een banjo bespeelde in plaats van een lier, die den tempel der Muzen vervulde met de echo's van een muziek-hal, die de manieren en woorden der cantine in de boekzaal bracht, vrij gebruik maakte van „slang”-(volkstaal) en leelijke woordkoppelingen op zulk een schitterende wijze, dat men naar hem luisteren moest of men wilde of niet.

Men verweet hem zijn jongensachtige grappen en kazernemoppen, maar moest toch zijn originaliteit erkennen en zijn overschuimenden geest en humor.

Hij had niet alleen een nieuwen weg geopend, maar ook conventies verstoord en een geheel onontgonnen veld ontdekt. Tien jaar lang ging hij voort gedichten en verhalen te publiceeren, die gaandeweg rijper werden en steeds met bewondering of afkeuring werden begroet. Hieronder staat Kipling bovenaan een wondervol verhaal uit het Oosten, dat een schitterend beeld geeft van het Indische leven en een rijk gevulde galerij vertoont van Engelsche en Indische karakters.

Hij was een geboren verteller en bezat het geheim belangstelling op te wekken voor alles wat hij verkoos te behandelen. Even goed kon hij verhalen doen uit de rookkamer van een Indisch regiment, een koffiehuis of een straattooneel schetsen als geheimzinnige visioenen uitbeelden uit de wondervolle wereld der Parsi en Brahmanen.

Sinds Dickens heeft geen schrijver zooveel liefde en bewondering van het volk genoten en ook zooveel vat op de eenvoudigen van geest gehad. Toen hij gevaarlijk ziek lag in New-York werden er meer telegrammen naar Engeland gezonden dan wanneer een vorst op zijn uiterste lag. De keizer kabelde dikwijls om nadere berichten. Geheel Engeland en Amerika wachtte in spanning de bulletins af.

Zijn persoonlijkheid deed het niet, want hij miste de gemoedelijkheid van een Dickens. Men noemde hem stroef en strak; het was dus zijn werk alleen, dat zoo aantrok en betooverde. Gedurende den Boerenoorlog verheerlijkte hij het Engelsche imperialisme door woord en daad. Hij ging niet met zijn tijd mede. Van democratie moet hij niets hebben. Engeland was voor hem het door God bevoorrechte en geliefde volk. Hij is geen idealist en mist sympathie voor de lagere klassen. Er ligt aanmatiging en trots in zijn houding tegenover hen die zijn sympathieën en antipathieën niet deelen.

En toch zijn er in zijn boeken diep gevoelige dingen, medelijdende woorden en gezegden, die het vermoeden wekken dat zijn hooghartige houding en vurig imperialisme niet al te ernstig moeten worden opgenomen en zij slechts een masker zijn om zijn innigste aandoeningen te verbergen.

Deze opvatting is echter oorzaak geweest, dat Kipling langzamerhand zijn populariteit verloor. Hij verstond niet den geest van zijn tijd en verbeurde dus het contact met zijn lezers. Misschien is zijn teruggetrokken leven hiervan wel oorzaak. Hij ging stil zijn

weg, publiceerde zijn romans, novellen en gedichten volgens zijn eigen smaak en beginselen en vroeg niet hoe het groote publiek er over dacht.

Toch heeft hij genoeg geschreven om hem een plaats te waarborgen in de rijen van hen, die bestemd zijn voort te leven in de Engelsche letteren niet alleen, maar ook in de wereldliteratuur.

Engelsche Romans.

Belloc (Hilaire). *The Cruise of the Nona*. 15 sh. 15. Constable.

In het nummer van Juni (blz. 67) schreef onze Engelsche medewerker reeds met veel lof over dit boek (Art.: *Twee merkwaardige Boeken*). Naar aanleiding van dat artikel hebben wij het besteld en gelezen en het inderdaad een merkwaardig boek bevonden, vooral voor katholieken.

Van zijn Katholiek standpunt zegt Belloc belangrijke en behartenswaardige dingen. Wat hij schrijft over de plaats der katholieke gedachte in de moderne wereld zou, om zijn hoog apologetische gedachte, verdienen in een afzonderlijke volksuitgave algemeen verspreid te worden. Het zou jammer zijn dat deze overtuigende woorden verborgen bleven in een boek, dat om zijn ernstigen inhoud zoowel als om zijn hoogen prijs slechts toegankelijk is voor menschen van hoogere ontwikkeling en niet al te laag inkomen, terwijl toch zooveel daarin ieder tot groot nut kan zijn.

Is dit niet een aanleiding voor katholieke boekerijen om dit „merkwaardige” boek aan te schaffen en ook ongefotuneerde lezers in de gelegenheid te stellen, te profiteeren van Belloc's wijsheid?

Krayer Smith (Sheila). *The George and the Crown*. 7 sh. 3. Cassell.

Dit nieuwe boek van de zeer bekwame Engelsche schrijfster schijnt lang niet den opgang te maken van haar vorigen roman: *The End of the House of Alard*. Zou de oorzaak zijn dat in dit laatste boek de lotgevallen worden verhaald van een oude deftige familie, terwijl dit nieuwe verhaal zich afspeelt onder eenvoudige visschers, herbergiers en landlieden, zonder sentimentaliteit en melodramatische bevliegingen.

De tegenwoordig vrij algemeene opvatting, dat ieder mensch een groote passie moet doorleven en daardoor gelouterd worden is niet de opvatting van Miss Sheila. Integendeel, zij beweert dat een huwelijk zonder dat alles overweldigend gevoel, heel gelukkig kan zijn. Dat het overtreden van Gods geboden niets dan ellende en wroeging na zich sleept.

Haar personen laten zich leiden door echt religieuze beweegredenen; zijn (gelijk zij zelf) Anglo-Katholieken. Maar nergens maakt de schrijfsters propaganda voor haar godsdienstige richting, zooals zij vroeger wel eens deed. Zou zij gevorderd zijn in de goede richting.

Dit boek, al komt het dan met den smaak van het groote publiek in het geveel, staat ver boven het vroegere werk dezer schrijfster.

Trotsky (Leon). *Literature and Revolution. From the Russian* by Rose Strunsky. (256). 8 sh. 6. Allen & Unwin.

Daar zijn er wellicht, die belang stellen in wat deze revolutie-man over literatuur heeft te zeggen.

Men moet zich niet laten afschrikken door de felle taal van dezen mis-

dadiger, indien men tot zijne gedachten wil doordringen. De kunst vóór de revolutie veroordeelt hij natuurlijk als leeg gedroom, uiting van stemmingen en uiterlijk, waardeloos versiersel.

De Revolutie heeft nog geen kunst geschapen tot heden, maar ze zal komen, en in plaats van nuttelooze weelde zal ze vervuld zijn van kracht en vitaliteit. Mystiek en idealisme zijn uit den booze; klaar, solied, realistisch gelijk de beginselen van het socialisme zal ook de revolutionnaire kunst worden.

Het is wel eigenaardig, dat deze literatuur, zooals Trotsky meent dat zij worden zal, buiten Rusland reeds beoefend wordt door jongeren en het al meer en meer duidelijk wordt hoe weinig levensvatbaar zij is.

Ligt dat aan het feit, dat zij niet in overeenstemming is met de sociale toestanden, dan zal het lang duren eer zij in Rusland ooit tot bloei kan komen. Want het gedwongen communisme, als men het zoo noemen mag, dat daar nu heerscht, kan niet blijven bestaan en eene kunst verwachten gebouwd op zulk een lossen bodem, is niet redelijker dan te meenen dat een Alhambra kan worden gebouwd op drijfzand.

■ ■	GOED VOORTEEKEN	■ ■
-----	------------------------	-----

door A. GIELEN.

Heidaar, de Literatuur..... Op 29 Augustus lees ik in „Op-gang” dit stukje met zijn waarschuwendende titel.

Heidaar, de Literatuur..... Albert Helman heeft het geschreven „bij Zeiltocht” van Albert Kuyle. Ik weet niet wie deze Helman is; van „Zeiltocht” heb ik nog geen letter gelezen; kan dus onmogelijk een oordeel hebben over de juistheid en rechtvaardigheid der kritiek.

Maar afgezien van alle adaequaatheid, vind ik dat stuk van Helman zóó verheugend om de gezondheid van denkbeelden, dat ik dadelijk heb geseind: „Boekenschouw” nog niet af te drukken en mij de gelegenheid te geven in dit nummer de aandacht te vestigen op wat ik beschouw als een goed voorteeken.

Ik kan in de paar oogenblikken, waarover ik beschikken mag, niet meer doen dan eenige citaten geven uit het artikel van Helman. Zeer waarschijnlijk is dat ook nog het beste. Zij spreken voor zich zelf.

„Het eenige waar het op aankomt, is echter noch de wensch — al schrijft ge die met een hoofdletter! — noch de fraze, waarmee gij ze vergezelt, noch het opstandige of „getourmenteerde” gezicht, dat ge er bij trekt, maar alléén, enkel en alleen: uw *daad*.”

„Denkt ge nu werkelijk op theorieën en principes (stel: axioma's), op voornemens alléén, een nieuwe literatuur te kunnen opbouwen?”

„Zoekt gij (dus) naar gemeenschapskunst, dan moet die gemeenschap er allereerst zijn tusschen uw schrijvers-ik en uw publiek-ik. Dat wil dus zeggen, dat uw eene ik uw andere ik niet met frazen paait..... Ze noemen dat objectiviteit; ik zou dat liever willen noemen: heiligheid. Want het is een zóó eerlijk zijn, zóó ontbloot

wezen van alle denkbare onechtheid en onzuiverheid, pose en blague, dat dit niet anders dan „heiligheid” kan wezen.”

„Zin” heeft iets alleen, wanneer het *in geen enkel opzicht* „onzin” is. Overdenk dit goed, want het is niet zoo eenvoudig als ’t schijnt.

Gij zult toch moeten toegeven, dat de *manier*, waarop men iets aan een ander mededeelt, van weinig belang is, als *dat wat men mededeelt* niet het hooren waard is.”

„Zooveel jonge, goed-bedoelende schrijvers foppen zich zelve daarmee, omdat ze niet verder komen dan de fraze „God”. Want die naam zegt natuurlijk totaal niets. Alles zit hem in de beleving.”

„Zwijg wanneer niet een groot gebod je dwingt om te spreken. Als het je geboden wordt door den Opperkunstenaar, spreek je immers tóch. Daarom moet elk kunstenaar zijn als de ezel van Baläam, een gedwee en goed grauwtje. Wat let dat je opstandigheid, wanneer je spreken moet? Is dit nog niet zoo, wacht dan met mij geduldig op de komst van een nieuwe gemeenschapskunst.

Een „Onze Vader” brengt ze ons eerder dan een halfslachtig boek.”

Is het geen goed voorteeken, deze oude gouden waarheden te hooren klinken uit een milieu, waar de fraze zoo lang alles, overstemde?

WAT ANDEREN SCHRIJVEN.

UIT BOEKEN EN BLADEN.

In *Opgang* van 15 Aug. schrijft P. v. d. M. over *De Katholieken-dag en de Kunst*: „Het blijft in dezen tijd een schokkende ontsteltenis, telkens te moeten constateeren, dat kunst, vooral door ons, Katholieken, beschouwd wordt als een meelij-wekkende bijkomstigheid, als iets dat eigenlijk gezegd totaal overbodig is, niet meer dan een aardige, niets beduidende versiering, die even goed gemist kan worden en waaraan het volk trouwens geen behoefte heeft.

En dan te bedenken dat de geestelijke kracht van het Katholicisme zich eenmaal, gedurende de duizend jaren van de Middeleeuwen, in schoonheid uitstortte over de aarde in kathedralen, reliekschrijnen, beelden, schilderijen, in alle voorwerpen, ook van het dagelijksche leven, — zooals God de wereld schiep. Het volk wist toen als bij ingeving dat schoonheid, kunst, pracht een *noodzakelijkheid* is voor alles van het leven, bovenal voor den godsdienst”.

Het woord *noodzakelijkheid* heeft P. v. d. M. zelf cursief laten drukken en zoo de aandacht gevestigd op de onjuistheid, die hij neerschrijft.

En dan klaagt hij dat de kunst op den derden Nederlandschen

Katholiekendag niet de plaats had, die haar toekwam. „Men begrijpt nog niet, dat kunst en katholiek leven, waarvan de Katholiekendag toch eene openbaring wil geven, onverbrekelijk één zijn, en het van zelf sprekend is, dat voor haar manifestaties een vaste ruime plaats, een heel groote en heel belangrijke moet worden ingeruimd op dergelijke samenkomsten. De kunst moet van zelf altijd tegenwoordig zijn als er over katholiek leven gesproken wordt. En dat is helaas nog lang niet het geval. Als men eens inzag, welk een apostolische macht de kunst bezit en de ware letterkunde. Maar men zet het volk gruwelijkheden voor om van te ijzen, men houdt redevoeringen en schrijft boeken van zoo gezwollen rhetoriek, zoo vol van romantischen bombast, dat het hart in je lijf omdraait en je somwijlen waarachtig als een verblijding begint te gelooven aan het einde der tijden en er hevig naar te verlangen!”

En op dezen toon van bombastische overdrijving gaat het door: „de kunst . . . wordt nu geschuwd als een melaatsch en ontuchtig schepsel” . . . maar „ondanks de algeheele afwezigheid van levende belangstelling, ondanks inertie en opzettelijke tegenwerking . . . is er toch vooruitgang te bespeuren!” (Ondanks *algeheele* afwezigheid?)

Och, als P. v. d. M. in de Middeleeuwen had geleefd, zou hij allicht nog veel meer te bejammeren hebben gevonden dan nu. Dat zit hem in 't bloed.

Tijden, waarin zooveel over kunst wordt geredeneerd, zijn steeds het onvruchtbaarst gebleken en groote kunstenaars worden ten slotte altoos erkend en zij hebben den tijd.

Groote, begenadigde kunstenaars, wier werk als een openbaring is, zijn er overigens maar héél, héél weinig; en de overige zijn menschen met min of meer talent, die hun kunst als een vak beoefenen en er belang bij hebben dat hun productie wordt geprezen in de pers en verkocht aan het publiek; ook wij willen hen gaarne eerbiedigen als eerbare burgers, die iets kunnen wat niet iedereen kan, maar hebben geen zin hen als halfgoden te behandelen.

Wij vinden het dan ook heusch zoo erg niet, als volk en bourgeoisie, intellectueelen en eenvoudigen zich het recht voorbehouden op een persoonlijk en zelfstandig mooi-vinden. Waarom zouden zij in hun kamers schilderijen hangen, die hen ergeren; op stoelen zitten, die hun rug- en lendenpijn bezorgen; verzen lezen, die hun den kolder geven; voor heiligenbeelden bidden, die hun devotie verwoesten; houtsneden verzamelen, die zóó uit den cycloon van Borculo schijnen gekomen; huizen bewonen, waarin zij zich schamen hun vrienden te ontvangen; muziek genieten, waarvan zij krampen krijgen?

Dit geldt voor allen zonder onderscheid: het eigen, persoonlijke recht om iets mooi of leelijk te vinden, al gaat de rest van de wereld verontwaardigd op kangaroo-pooten staan.

Als men dat nu maar eens wilde erkennen en ieder, die meent iets te kunnen maken, rustig zijn gang liet gaan. Dan komt alles

beter terecht dan onder den drang van onbezoldigde reclame-makers, die maar absoluut willen dat alle menschen dezelfde smaakpapillen zullen hebben als zij.

Tot het einde der wereld zal schoonheid naast leelijkheid bestaan. En dat is maar goed ook, omdat het een door de tegenstelling met het ander beter uitkome, gelijk licht naast schaduw. En dat is bovendien noodzakelijk ook, indien wij edelmoedig den eenen mensch evengoed als den ander zijn geluk en voldoening gunnen: want wat dezen het leelijke is, zal voor genen het schoone wezen. Bij slot van rekening is het voor ziel en hooger leven van het allerminste belang.

Wat Bloy in een zijner boeken op hartstochtelijken toon had verkondigd, dat de tegenwoordige Katholieken te ver van de realiteit staan, wat betreft het naakte te veel pruderie aan den dag leggen en maar eens een voorbeeld moesten nemen aan de gezonde middeleeuwen, wordt hier en daar in onze kringen al herhaald met een beroep op dien middeleeuwschen geest van onbevangenheid. Maar de heeren vergeten dat meer dan leerstellige voorwendsels en verschillen, juist de middeleeuwsche onbevangenheid op sexueel gebied, die wij liever ongebondenheid zouden noemen, in laatste instantie oorzaak was van den grooten afval der Kerk, die wij Reformatie heten. Het is heel aardig met de verre middeleeuwen te schermen, maar wie wat nader toekijkt, zal toch begrijpen dat men met die gemeenplaats voorzichtig moet zijn.

In *Die Literatur* (Aug.) staat van Erwin Magnus een artikel: *Knut Hamsun vom Standpunkt des Uebersetzers*. Hij vertelt dat in het boek van Hamsun: *Het laatste Hoofdstuk* een persoon voorkomt, wiens naam ook Magnus is, doch die in het boek bijna doorlopend „de zelfmoordenaar” wordt genoemd.

De vertaler, Erwin Magnus, die bekend zeer veel van het leven te houden, vond het niet prettig zijn naam telkens in verband met zelfmoordenaar te noemen, en vroeg Knut Hamsun of hij dat niet mocht wijzigen. Hij meende dat zulks geen verschil maakte. Maar Hamsun wilde er niet van weten en antwoordde dat in Noorwegen trouwens die naam (als voor- en bijnaam) veel voorkwam. En de vertaler erkent, dat het hem langzamerhand duidelijk werd dat inderdaad die naam, niet in de eerste plaats om zijn beteekenis, maar vooral om zijn klank en rythme een beduidende rol speelt in het boek. Magnus geeft meer bewijzen, hoe moeilijk het is Knut Hamsun goed te vertalen. In zijn taal houdt hij zich bewust afzijdig van de vaak gekunstelde nieuwe literatuurtaal. Dikwijls wisselen de tijden der werkwoorden, soms ter wille van den klank, meestal om de levendigheid der uitdrukking te verhoogen.

Een vorigen keer hebben wij een artikel van Louis Joubert in *Le Correspondant* van 10 Juni opzettelijk overgeslagen, omdat wij niet te veel hamers op één aanbeeld wilden laten kloppen. Nu wij echter bemerken, dat ten onzent met onheilige hardnekkigheid

het boek *Jeanne d'Arc* van Delteil nog aldoor wordt goedgepraat, raden wij onze lezers aan, het artikel van Joubert eens te lezen.

„Delteil me semble avoir malaxé avec prédilection les pires crudités de Rabelais, de Zola et de Huysmans. Je vois Barrés, au contraire, se dresser hautement devant la grande Lorraine pour voiler, d'un geste de sévère noblesse, précisément tout ce que M. Delteil en dénude avec une insistance ostentatoire.

„Je reste, volontairement, sur le terrain où s'est placé l'auteur. Il ne s'agit pas ici de théologie, de catholicisme ou de vénération pieuse pour une sainte. Il s'agit tout uniment de bienséances, de convenances. Il y a aussi une pudeur littéraire qui n'est ni de la pudibonderie, ni de la „bondieuserie”, et qui s'impose d'un consentement unanime quand on traite de certains sujets et de certains personnages historiques. Bien après l'holocauste de Rouen, du temps des exils et des dévergondages de la Terreur, il y eut, notamment au moment des massacres de l'Abbaye... de femmes violées, dénudées par leurs assassins ivres de vin, sucré de poudre. Ces femmes sont parmi nos bisaïeules, et nous rougissons encore de leur martyre. Croit-on que leurs descendants souffriraient que, sous prétexte de littérature et d'admiration pour leur héroïsme, on cinématographiât pour ainsi dire l'agonie de leur pudeur?”

Joubert kan de verdediging van Delteil's boek door den bekeerling Jacques Maritain, den bekenden thomist, niet aanvaarden en de redenen, welke hij daarvoor geeft, vallen zoozeer samen met wat wij in dit Maandschrift al jaren lang hebben verdedigd, dat wij ons het genoeg niet kunnen ontszeggen, dit gedeelte hier letterlijk te vertalen:

„Ik ben aan het einde mijner causerie zonder nog te hebben verklaard, waarom de verdediging van M. Maritain, met edelmoedige en loffelijke bedoeling, mij toeschijnt van nul en geener waarde te zijn. Dat is, omdat zijn devotie voor Léon Bloy in dit geval zijn gewone gezaghebbendheid verzwakt. Om dat uit te leggen zou ik meer plaats noodig hebben dan waarover ik kan beschikken. Ik zal er op terugkomen; want wij staan voor de ontluiking van een nieuwen literairen eeredienst: dien van Léon Bloy, die zich zelf noemde „le mendiant ingrat”. Ik buig, met echten en diepen eerbied, voor de dankbare getrouwen, die zijn lof zongen rondom het kruis, onlangs opgericht op zijn graf. Maar over dien Bloy, dien wij nooit hebben gekend, kunnen wij niet spreken.

Hij, die de geheele wereld behoort, dat is de schrijver der boeken, uitgegeven onder zijn naam; en het zal goed zijn eenmaal over dezen onze meening te zeggen. Maar ik wil niet verbergen, dat het moeilijk is van dezen schrijver met al zijn talent, dat machtig is en te laat werd erkend, een voorganger te maken in het catholicisme. Katholiek en pratiquant?

Wij gelooven het op het woord van bekende en hoogstaande getuigen. Maar een voorbeeld? Neen! En waarom niet? Omdat de man, die onder anderen geschreven heeft, al is het in 't latijn, de

regels die men kan lezen op blz. 61 van het tweede deel van zijn „Mendiant ingrat”, ons niet gezond van geest lijkt. Wanneer men kan denken en laten drukken zulk eene godlasterlijke dwaasheid, kan men persoonlijk misschien heel goed katholiek zijn, maar men heeft zich den weg afgesneden naar een leerstoel en een voetstuk.

Mr. Dr. L. W. R. van Deventer spreekt in *Tijdschrift voor Taal en Letteren* over *Arend Fokke Simonsz. en zijn Werken, gezien in het Verband van hun Tijd*. En hij vraagt zich af: „is Arend Fokke Simonsz. werkelijk niets meer dan de boertige boekenwurm, dien de traditie van hem maken wil?”

Het is een degelijk gefundeerde beschouwing, die vrienden van literatuurgeschiedenis ten zeerste kan worden aanbevolen. De meeste oordeelen over schrijvers van vroegeren tijd mochten wel eens herzien worden om met de objectieve waarheid in overeenstemming te worden gebracht. Gewoonlijk houden wij ons aan het verdict der hun onmiddellijk opvolgende generatie, dat door den hartstocht van den strijd bijna altijd onjuist en onrechtvaardig is.

In zijn laatste aflevering van *Inzichten en Vergezichten* breekt Kloos zelfs een lans voor den veelgesmaden *Hieronymus van Alphen*, die nog altijd begraven ligt onder den grafsteen, dien de jonge De Genestet indertijd over hem heen legde. Het is alleen jammer, dat Kloos zoo onlogisch te werk gaat. In die jongste studie (zij dateert uit de oorlogsjaren) spreekt hij naar onuitstaanbare gewoonte meer over De Genestet, over zich zelve en over het diepste Zijn, dan over van Alphen, dien hij in eere herstellen wilde. Maar het mag een aansporing zijn voor anderen om ook eens te beginnen met daden van eenvoudige gerechtigheid. Onze literatuurhistorie zit nog te vol van onbetrouwbare overleveringen, die de een van den ander klakkeloos heeft overgenomen.

ROMANS EN VERHALEN

Voor de moreele waardeering stelt A. Gielen S. J.
zich persoonlijk verantwoordelijk.

A m s t e l (E. P. v. d.). *Hélène de Paardrijdster. Een Circus-geschiedenis*. 2de druk. (190) f 1.50. G. Mosmans Zoon, 's Hertogenbosch.

Het boek is te bekend om er hier nog eens een verslag van te geven, en wij hebben te weinig verhalen voor de volwassen jeugd, die de katholieke levensopvatting huldigen, om over dezen herdruk ons niet te verblijden. Het tikje sentimentaliteit nemen wij op den koop toe.

Bang (Herman). *Mikaël*. Naar het Deensch door D. Logeman—van der Willigen. (280).

De knappe vertaalster brengt door haar voorwoord den schrijver Herman Bang nader tot de lezers, voor wie hij nog een vreemde mocht zijn. „Hij was wonderlijk onverschillig over het lot van zijn boeken in het buitenland. Misschien was hij altijd te veel vervuld van andere bezigheden, want als zijn ziek lichaam hem niet in bed of in zijn kamer hield, was hij de activiteit in persoon. Dan was als journalist zijn pen ijverig in de weer. Zijn heldere geest zag zeer scherp de fouten in de maatschappij, in de kunst en in de literatuur en hij zwaaide zijn geesels, waar hij het noodig vond.

Behalve als journalist trad hij op als spreker en zijn succes was zonder uitzondering enorm. Hij sprak of las niet, maar *a c t e e r d e*. Dergelijke voordrachten kostten hem veel zenuwkracht en maakten hem afgemat en slap. Toch spaarde hij zich niet, als hij werd uitgenoodigd en de behoefte aan geld verdienen zich gevoelen deed.

Eenzaam, even eenzaam als heel zijn leven geweest was, is hij daar (op zijn laatste tournee naar Amerika) in een spoorwegcoupé in een bloedspuwing gebleven.” In Denemarken werd hij begraven.

Het eene boek na het andere verscheen van zijn hand en als het zijn weg vond in Scandinavië was hij tevreden.

„Alleen met *Mikaël* was dit anders. Het lot van *Mikaël* interesseerde hem.”

In 1905 schreef hij aan Mevrouw Logeman.

Waarde Vriendin.

Wat komt er van de Hollandsche „*Mikaël*”? Wanneer komt die uit? Voor de eerste maal in mijn leven wilde ik gaarne weten — als de tijd daar is, — wat de Hollandsche kritiek zegt.

Iedere opinie over „*Mikaël*” is voor mij van veel waarde. Ik heb alles ingezet op dat boek en zou liefst weten of — alles verloren is.

Vele groeten van Herman B.

Mikaël is inderdaad een merkwaardig boek. Het tragisch verhaal van een kunstenaar, die buiten de wereld leefde, alleen voor zijn kunst. Hij heeft een pleegzoon, de jonge *Mikaël*, die hem menigmaal diende voor model. Aan dezen jongen is hij gehecht, voor hem heeft hij geld en goed over, en juist door dien pleegzoon wordt hij met den grofst en ondank beloond.

De jongeling is gevangen in de netten van een Russische prinses, en zijn hartstocht drijft hem tot de schandelijkste daden tegenover zijn Meester. Hij verkwanselt diens schildereijen, hij laat zich betalen om valsche geruchten rond te strooien en het genie van den grooten schilder in twijfel te trekken. Al wat hij doet onder invloed van Lucia Zamikof is infaam.

Dan ontwaakt in Claude Zorel de trots; hij voelt hoe zijn einde nadert; maar alvorens te sterven wil hij nog eenmaal weten of hij een kunstenaar is of niet.

Hij sluit zich op in de eenzaamheid, en half waanzinnig van exaltatie, maakt hij een voorstelling van Job „op een grauwege veld onder een grauwgelen hemel iets gebrokens, iets dat op een gebroken aarden kruik gelek door een doek bedekt — iets doods, wat toch leefde.”

Het volgende doek vertoonde het beeld van den profeet Isaias — en het laatste: een jongeling met een blonde vrouw aan zijn zijde, rijdend in een gouden triomfwagen over donkere wolken, afgezet met bloed.”

Zijn triomf is overweldigend, maar de pleegzoon komt niet om te bewonderen. Het hart van den sterken man is gebroken, en om zijn sterfbed is liefde en zorg, maar Mikaël is er niet.

Brand (Max). *Tijger. Een verhaal uit Noord-Amerika.* Vertaald door C. F. van der Horst. (246) f 1.50, geb. f 2.25. W. de Haan, Utrecht.

Hij was een atleet, de jonge Jack Lodge, en jaagde liever op olifanten en tijgers dan hij danste met meisjes. Hetgeen dikwijls ook veel veiliger is. Maar om de veiligheid is het Jack niet te doen. zooals uit het vervolg der geschiedenis zal blijken.

Hij staat op het punt met een vriend en zijn trouwen knecht naar Oost-Afrika te vertrekken om een nieuwe jacht op grof wild te beginnen, als hij bij een straatrelletje in de Tangle, een der armste buurten van de stad, een meisje ontdekt, dat zijn hart in laaien gloed zet, zonder dat hij er zich van bewust schijnt te zijn.

Dit schoone en in den grond edelaardig kind is Mary Dover, huurster van een Chuck-a-Luck, een eet- en logeershuis in de Tangle, waar alle dieven en moordenaars bijeenkomen, maar Mary heerscht als eene koningin.

Jack Lodge vergeet zijn jacht in Afrika; begeeft zich vermomd naar het dievenhuis en vecht als een wilde. Tot belooning wordt hij door Mary, die zulke woeste kracht bewondert, aangesteld tot officieelen uitsmijter in hare gelegenheid.

Het meisje heeft een broer, bijgenaamd „Baviaan” om zijn snoet en zijn aapachtige behendigheid. Voor dat monster is zij bang, maar Jack, die niet weet dat hij haar broer is, „droogt” hem op hardhandige manier af.

En ten slotte wordt Mary Dover de jonge mevrouw Lodge. Zij schijnt zich beter aan een geregeld leven te kunnen aanpassen dan haar heer gemaal, want deze staat 's nachts wel eens op, schiet een versleten buisje aan en gaat de herriemakers van den Tangel te lijf.

't Is een verslag, dit boek, van de ongelooflijkste krachtpatserijen. Klaarblijkelijk is het heele geval voor de film in elkaar gezet, en als een scenario moet het ding dan ook worden beoordeeld. Het is genre Burroughs. Behalve die onmenselijke vechtpartijen komt er niets slechts in voor.

Breevoort (Johanna). *Over schuimende Golven.* Een Rotterdamsch verhaal uit het begin van onzen heldenstrijd (229) f 2.25 J. Reesink, Arnhem.

Een boek dat katholieken pijn doet en vernedert. Het gaat al maar over concubinaat, dweepzucht, huichelarij der geestelijken, het opeten van ouwels. De plaatjes zijn van dezelfde noblesse: zeldzaam plastische pastoors enz.

Johanna Breevoort is een rechtzinnig protestantsche vrouw, die geen studie genoeg maakte om een historischen tijd te kunnen begripen en niet voldoende opvoeding genoot om haar denkbeelden voor te stellen zonder anderen noodeloos te kwetsen. Zij meent het hoogst waarschijnlijk heel goed, maar met haar boek kunnen wij niets doen. 't Is literatuur uit de fabriek van „Roomsche Bakken en Braden". 'n Beetje aangebrand dus, omdat één kant te lang boven 't vuur werd gehouden. En de rest ongaar!

Corelli (Marie). *Mademoiselle Zephyr.* Vertaald door J. P. Wesselink—van Rossum (200) f 1.50. L. J. Veen, Amsterdam.

Een bundel: *Mademoiselle Zéphyr*, een danseresje dochtertje van een geruïneerden librettoschrijver, dat al spoedig sterft van uitputting. — *Het gehuurde Kindje* vertelt van een bedelvrouw, die zooveel houdt van het wichtje, door haar gehuurd om het medelijden der voorbijgangers op te wekken, dat zij, wanneer het kind gestorven is, zich met het lijkje in het water werpt. — *De Dame met de Anjers*, een geheimzinnige historie, waaruit blijkt dat de schrijfster spiritistische neigingen had. — *Het Visioen van den Millionair*, die zich door een lustigen duivel voelt opgepakt en rondgedragen om het leed en de ellende te aanschouwen, die hij met zijn geld zou kunnen verlichten. En de man wordt een weldoener der menschheid.

Het boek is een pleidooi voor de zwakken en ongelukkigen, een opwekking tot naastenliefde, maar het is in den bekenden gezwollen en opgewonden stijl, waarin Corelli steeds uitmuntte.

Gafrán (Kurt). *De Koningin van den Gran Chaco.* Vertaald door J. B. Akkermans. (262) f 1.50, geb. f 2.10. J. F. Swartsenburg, Zeist.

De menschen van dezen tijd met hun overspannen zenuwen, reageeren alleen op prikkels, die voorheen een rhinoceros dol gemaakt zouden hebben. Lust naar griezellelectuur. Men moet echter toegeven dat er meesters zijn op dit gebied, vooral in de Engelsche en Amerikaansche literatuur.

Een meester is Gafran niet, want hij weet den griezelen alleen te weeg te brengen door de meest grove voorstellingen: een vijver met menschen-verslindende krokodillen, een blanke, wien wreedheid het meest gezochte genot schijnt, folteringen waarvan de haren rechtop gaan staan, een plafond, gemaakt van menschen-scalpen met naar beneden wapperend haar. 't Is wel wat goedkoop.

Ik kan mij echter voorstellen dat lezers met zenuwen als kabel-touwen het verhaal boeiend zullen vinden. Maar ik hoop dat iedereen, die het leest met mij zal instemmen dat al die gruwelen gerust weg hadden kunnen blijven en het geheel dan veel aantrekkelijker zou geweest zijn.

Het is overigens romantiek van je welste. De dochter van het opperhoofd Tha-wo-tho is gehuwd met den rijken farmer Lorentz. Van haar vader heeft zij een niet te ontcijferen document, dat aanwijzingen moet bevatten omtrent een verborgen schat. Zij en haar man en Kurt Gafran gaan op zoek. Veel vechten met menschen, krokodillen en verrassingen, maar zij vinden den schat niet. Hun tegenstander is listiger en vlugger, wordt echter gedood als hij er met den schat van door wil gaan. Lorentz vestigt zich op de Basiliken Farm, zijn vrouw sticht vrede tusschen Indiaansche stammen, wordt uitgeroepen tot koningin. Maar dat is niet naar den zin van een bloeddorstig monster, majoor Homocida, die Lorentz en zijn vrouw laat oplichten en naar zijn fort brengen. Kurt Gafran echter weet hen te redden en het monster wordt monnik!, om boete te doen voor zijn zonden.

Hough (Emerson). *De Huifkar*. Uit het Amerikaansch door J. H. Akkermans. (278) geb. f 1.70. Leidsche Uitgeversmaatschappij, Leiden.

1848, het jaar van den grooten uittocht van farmers naar het verre Oregon, op zoek naar vruchtbare landen. En dan de ontdekking van goud en de trek van avonturiers van allerlei slag en standing.

Hough laat zijn roman spelen gedurende den tocht van Jesse Wingate met zijn aanhangers, vierhonderd in aantal.

Behalve vrouw en jongen heeft Jesse een mooie dochter Molly, die een voorjaarscursus heeft bezocht om in Clay School les te geven. Zij trekt mee. „Molly heeft nooit om vereerders verlegen gezeten”, zegt moeder met trots.

Sam Woodhall had een heelen winter al om haar heen gehangen en William Banion is een nieuwelings, die aantrekkelijk genoeg is om goede kansen te krijgen. Er is een gespannen toestand tusschen beide mannen, die samen onder kolonel Doniphan den oorlog hebben meegemaakt.

Vechtend met Indianen en jagend om voedsel, trekken de legers van karren vooruit, en onderwijl speelt zich de roman af tusschen

Woodhall, Banion en Molly. De eerste blijkt een gevaarlijk heerschap, die voor geen middel terugdeinst om zich van zijn mededinger te ontdoen. Maar deze heeft zijn vrienden, die over hem waken.

Banion heeft goud ontdekt en in enkele maanden uit een onbeteekekenend beekje schatten gehaald, maar op een goeden dag staat Woodhall voor hem met gerichte karabijn. De kogel mist — een worsteling op leven en dood — en op het laatste oogenblik treedt een redder te voorschijn. „Het kleine, blauwe gat, een duim boven de oogen van Woodhall, die voorover is gevallen, bewijst dat aan de menschenjacht van den moordenaar een einde is gekomen.”

De belasterde Banion wordt gerehabiliteerd door den President der Vereenigde Staten. Maar Molly zeide dat zij zulk een bewijs van zijn onschuld en zijn soldateneer niet noodig had.

Want zij had hem lief. En hij kuste haar..... „En nu mocht de zon vrij onder gaan. Het licht der geheele wereld kon er in het geheel niet door verduisterd worden.”

Als jongensboek is het niet geschikt. Groote menschen zullen het met genoeg lezen.

I v a n s. *Onze groote Onbekende.* Uit het leven van een vrouwelijke detective. (265) f 1.90. A. W. Bruna, Utrecht.

Uit een Russisch klooster is een partij juweelen van onschatbare waarde gestolen en men vermoedt dat het communistisch rapaille daarin de hand heeft gehad en de kostbaarheden naar een Londensch hoofdkwartier zullen vervoerd worden.

Mrs. O'Neill wordt door Scotland Yard uitgezonden om het spoor der langvingers te ontdekken. Als oude dame komt zij naar onze badplaats Bergen, waar zij al dadelijk het slachtoffer wordt van eene vergiftiging, welker ernstige gevolgen door onzen dokter Spangen worden voorkomen. Daaraan heeft de dokter het te danken dat hij door de schoone en kwieke Mrs. O'Neill in de zaak wordt betrokken en hij haar trouwe assistent wordt.

Veel wonderbare avonturen beleven zij, maar hebben ten slotte de voldoening de schuldigen te ontdekken.

Ivans had hier een prachtige gelegenheid zijn knappe detective aan den man te brengen, want de dokter zit mijndiep onder haar bekoring en is ongehuwd.

Maar ik denk dat de succesvolle Ivans nog van plan is haar een tijdje te houden voor zich en zijn toekomstige boeken. Zoolang zij ongehuwd is, heeft zij een macht van betoovering over Scotland Yard en alle politiemannen, burgemeesters en dokters, waarmee zij in aanraking komt. En dat slaat onstuitbaar terug op de lezers. Zij is een schat, die Mrs. O'Neill! Het boek is onschadelijk.

Johnston (Mary). *Het Slavenschip*. Historische Roman, vertaald uit het Engelsch door C. C. Bender, (187) f 1.50. Allert de Lange, Amsterdam.

„Het was na den slag van Culloden. Hoewel ik, David Scott, een persoon was van niet het minste gewicht, toch zat ik in de Tolboothgevangenis, in Edinburgh, met mijn meerderen. Ik was nog een jonge man — twee-en-twintig. Ik had voor de Stuarts gevochten bij Prestonpans, Falkirk en Culloden zonder mij ergens om te bekommeren, alleen omdat mijn familiehoofd en mijne familie en al m'n kennissen aan hunne zijde stonden.”

Zoo begint Scott zijn verhaal. En hij vertelt hoe hij uit de gevangenis ontsnapt, weer opnieuw wordt gegrepen en als lijfeigene verkocht in plaats van opgehangen. Hij kan zich moeilijk schikken in de slavernij op Virginia, hoe welwillend zijn meesters ook voor hem zijn. Hij vlucht en wordt matroos en later zoo iets als gezagvoerder op een slavenschip.

Na jaren wordt hij ontdekt en weer als slaaf teruggebracht naar Virginia bij den zoon van zijn vroegeren meester. Hij is met alles verzoend.

„In Daga gevoelde ik mij ongelukkig — en op My Fancy — en op de Janet. En vroeger jaren ook hier op Virginia. Maar nu niet meer.

De lucht was heerlijk om in te ademen, de boomen op de oevers waren donkerrood getint. Ik dacht aan het bosch en aan het hout-hakken — een van de oudste beroepen der wereld. De bijl en de schoffel — dat zijn wel de oudste werktuigen... Ik dacht, ik voelde, ik leefde. Ik wist wat mij te doen stond. Ik had de kracht gevonden om alles te dragen”.

Al te jeugdige personen is dit verhaal niet aan te raden. Het is een zonderling, maar zeer suggestief boek. Waartoe niet weinig de eigenaardige stijl bijdraagt en het voortdurend overloopen van den eersten in den derden persoon. Het Engelsche boek las ik een paar maanden geleden, en ik moet zeggen dat Bender verdienstelijk de eigenaardigheden van het origineel heeft weergegeven.

Loon (H. van). *Verstrooiing*. (211) f 3.90. W. L. & J. Brusse, Rotterdam.

Met de boeken van H. van Loon kunnen wij niets aanvangen. Ze deugen eigenlijk voor niemand, en wie ze niet leest wordt er niets armer door. Wat hij schrijft is altijd, niet op het randje af, maar er over heen. Zijn onevenwichtige idées over godsdienst, vrije liefde, moederschap kunnen hoogstens in de hersens van anderen de verwarring overbrengen, die er moet heerschen in het hoofd van dezen man, die er plezier in schijnt te hebben de gewone

menschen te ergeren en zóó de aandacht op zich te vestigen. Trucs zijn listen die veel worden gebruikt, ook in de schrijverswereld, en Van Loon werkt er niet zuinig mee.

Dit verhaal van een vrouw, die beweert voor het huwelijk ongeschikt te zijn, maar hartstochtelijk verlangt naar het moederschap en zich koelbloedig overgeeft; een kind ter wereld brengt en dan krankzinnig wordt — is echt van-Loonsch. Gezwam in de ruimte van abnormale mannetjes en wijfjes, die hun hersens hebben laten uitboren om meer vrijheid te geven aan hun instincten. Als deze schrijver het niet klaar speelt, klein Holland op te stooten in de vaart der volken, weet ik het werkelijk niet meer. En als de Amerikanen, die over ons land zwermen, niet eenige minuten neerstrijken op de plek, waar eenmaal zijn wieg moet hebben gestaan, is hun zin voor alles wat, ik zal niet zeggen „grootsch”, maar „grotesk” is, bedenkelijk ingeschrompeld.

M i c h a ë l i s (Sophus). *Het Hemelschip*. Vertaald door Mevr. P. Kapteyn—Schröder. (260) f 2.25 J. Swartsenburg, Zeist.

Michaëlis laat Ercole Sabene bewusteloos door giftige gassen neerzinken in de loopgraaf en droomen wat hij hem voordroomt. Maar dat vernemen wij pas op de allerlaatste bladzijde.

De lezer krijgt dadelijk, zonder uitleg of verklaring, de fantasterij, die schrijvers en dichters zich al zoo vaak veroorloofden, onder zijn oogen, rond van verwondering.

Ercole Sabene wordt door een Hemelschip opgenomen naar Mars, en wij moeten dat alles meemaken. Hij is trouwens in gezelschap van andere aardbewoners, die uit het leger gedeserteerd zijn.

Er wordt druk geredeneerd over het voor en tegen van den oorlog, over voortplanting, over kunst enz. Hier en daar flitst uit de regels van dit boek een geestige opmerking, maar voor verreweg het grootste deel is het vervelend gepraat.

O p p e n h e i m (E. Phillips). *Een verrassend Oordeel*. Uit het Engelsch door J. de Hoop—Scheffer. (255) f 1.—, geb. f 1.50. A. W. Bruna, Utrecht.

Lord Esholt kruist met eenige mondaine heeren en dames met zijn jacht op den Oceaan. Zij varen langs een klein, schijnbaar verlaten eiland, waar op een hooge rots een kruis donker staat afgeteekend tegen den helderen hemel. Esholt gaat 's nachts in stilte van boord om een onderzoek in te stellen. Hij vindt het eiland niet onbewoond, want hij ontmoet een zonderlinge jongedame, die in het maanlicht viool loopt te spelen en naast dat „beeldschoone” meisje beweegt zich een gedrochtelijke dwerg . . . en ten slotte een man, een vriend, die zich in deze eenzaamheid heeft verscholen om zijn grimmige smart alleen te verwerken.

Hij was in zondige liefde gevallen en zijn vrouw had zijn voorbeeld gevolgd en was van hem weggegaan.

Esholt komt in een moeilijk parket. De vrouw, van wie hier sprake is, bevindt zich onder de gasten op zijn jacht en hij, Esholt, heeft haar al lang blijken van zijn liefde gegeven en onderhoudt haar sinds een vijftal jaren als zijn maitresse.

Om kort te gaan: de verbitterde eenzame en zijn vrouw zien elkaar... hevige verwijten... een theatraal en lang beschreven poging tot zelfmoord, oplaaiende passie of liefde... en de twee zondaars, de gescheiden man en vrouw hervinden elkaar.

En Esholt trouwt het vioolzieke meisje, dat een pleegdochter van den eenzame blijkt te zijn.

Eerlijk gezegd is dit boek een draakje, dat Phillips Oppenheim, die veel betere dingen heeft gemaakt, ontijdig heeft losgelaten.

Overigens is dit verhaal van zondige liefde, niettegenstaande juiste moreele veroordeelingen van het gedrag der schuldigen en het bevredigend slot, toch voorbehouden lectuur.

Pravieux (J.) *De nieuwe Dokter*. Uit het Fransch door Dr. J. Boonen. (297) f 1.50. J. Luyckx, Brussel.

Jules Pravieux is een kostelijk schrijver, geestig, ironisch, zonder te kwetsen en van, wat de Franschen noemen „une verve”, die zelfs den zwaarsten hypochonder in haar stroom meesleept en hem trekt uit het moeras zijner somberheid.

Le nouveau Docteur is niet zijn nieuwste boek, maar door zijn goede kwaliteiten blijft het altijd nieuw genoeg, voor wie het nog niet gelezen hebben. Zijn frissche stijl, zijn levendige verteltrant, zijn ondeugende humor behoeden het tegen verouderen en uit-den-tijd-raken. Dr. Boonen zal het mij niet kwalijk nemen als ik, prijzend zijn vertaling over het algemeen, toch hier en daar een zinnetje meende te ontmoeten, dat wat vreemd klinkt in onze taal. Zoo zou ik in plaats van „verwijderde neven”, liever spreken van „verre neven” (of bloedverwanten) en niet durven zeggen dat Mevrouw Rozoir, gezegend met twee huwbare dochters, „bezeten was door de razernij van den schoonzoon”. Maar, dat zijn kleinigheden.

De loop van dit verhaal is deze: De Chariteau heeft sinds jaren de grootste praktijk in het stadje Brenay, en men stelde alle vrouwen in hem, ofschoon hij bekend stond als een verstokt vrijdenker. Op een goeden dag verzocht de Vicaris den pastoor van Brenay: zijn neef, een jongen, bekwamen en goed-katholieken dokter, te willen steunen.

Met een bezwaard hart besluit de pastoor den aanbevolene te helpen, want hij vreest de echtgenooten en de dochter van den ouden vrijdenker, die tot zijn beste parochianen behooren, te zullen grieven.

De kapelaan geeft hem eene oplossing van het moeilijk geval: de

nieuwe dokter moet trouwen met de dochter van den ouden medicus. Door allerlei geestige verwickelingen wordt dit bereikt en op het eind zien wij niets dan vroolijke, glunderende gezichten om ons heen.

Schraven (Th. J.) *Voortvluchtig. Een verhaal uit de Kerkvervolging in Egypte*. Vrij naar 't Fransch door Th. J. Schraven. 2de druk. (175) f 1.50. G. Mosman Zoon, 's Hertogenbosch.

Het verhaal speelt zich af in de vierde eeuw na Christus en wordt verondersteld eene vertaling te zijn van een handschrift, dat bewaard werd in een klooster te Cairo. Als stichtende lectuur voor de jeugd is het boek zeer aan te bevelen en de keurige uitgave moge de aanbeveling kracht bijzetten.

Suchtelen. (Nico van). *Eva's Jeugd*. (352) f 2.50 Mij. voor Goede en Goedk. Lectuur, Amsterdam.

Het voorspel: In een regenbui komen zij aan in „Het Roode Paard”, een jonge dame en een jonge man. Else was de dochter van een notaris en wat de jongeman was, weet ik niet meer. Zij brachten dien nacht door als man en vrouw in de landelijke herberg.

Else wordt moeder; haar gezelschap, op reis naar Amerika, waar hij een bestaan zocht om straks Else te laten overkomen en te huwen, komt om bij de schipbreuk van de Gigantic, en de jonge moeder sterft bij het hooren der tijding.

En het verdere boek is de beschrijving van Eva's Jeugd, het kind van Else, in het huis van den verweduwden notaris. Vanaf haar derde jaar heeft Van Suchtelen haar gadegeslagen, haar fysieke en psychische ontwikkeling, haar lieve maniertjes, haar gestoei met grootvader, die dol is op het kind. Later danst zij als een temperamentvol bakvischje voor onze oogen, treitert haar leermeesteressen en leeraren — en wij hooren van hare verloving met Dirk.

Dan sterft de notaris; hij is geruïneerd. In Amerika had hij een verloren zoon, die het fortuin van zijn vader er heeft doorgebracht, een losbol, die in de gevangenis heeft gezeten. Deze Oom Herbert komt over, een gebroken man. Eva breekt hare verloving met Dirk en besluit haar eigen brood te verdienen en te zorgen voor Oom Herbert, dat hij het nog een beetje prettig mag hebben.

Met groot talent is dit boek geschreven, maar het leven van Eva ontwikkelt zich geheel buiten eenig Christendom. Daar zorgt Van Suchtelen wel voor, die in zijn eclectisme maar weinig plaats heeft voor de wijsheid van het Evangelie. Alleen dus voor menschen, die zich rekenschap weten te geven van wat zij lezen en van wat daaraan ontbreekt.

Viebig (Clara). *De eenzame Man*. Uit het Duitsch door Mevr. J. P. Wesselink—van Rossum. (294) f 2.—. J. Swartsenburg, Zeist.

In Boekenschouw van 1 Juli hebben wij het origineel *Der einsame Mann* besproken en om herhaling te voorkomen, verwijzen wij den welwillenden lezer naar dit nummer (blz. 109).

Wasserman (Jacob). *Christiaan Wahnschaffe*. I Eva. — II Ruth. Vertaald uit het Duitsch door Nico van Suchtelen. Mij. tot Goede en Goedk. Lectuur, Amsterdam.

Een uitvoerig artikel over dezen roman verscheen in Boekenschouw (Afb. 3, blz. 105) en wij verwijzen den lezer daarnaar.

Het is een boek van afgrijselijke liederlijkheid, afstootend en ontmoedigend. En te midden van al die zonden en gruwelen een nagemaakte „heilige”, dien men zoo nu en dan eens flink om de ooren zou willen slaan, omdat men in hem niets anders voelen kan dan een poseur. Om de verfoeilijke grofheden van dezen roman durf ik hem niemand aan te bevelen.

VAN MENSCHEN EN DINGEN

in Woord en Beeld.

Camille Flammarion is overleden den 4den Juni in den ouderdom van 83 jaren. Was hij een wetenschappelijk man? Ja, hij heeft eene *Astronomie Populaire* geschreven, die door de fransche Academie werd bekroond; in de meeste zijner boeken heeft hij het over astronomie, hij hield er conferenties over, was voorzitter van „La Société Astronomique de France”, bezat een eigen observatorium maar... il y eut en lui toujours plus du rêveur que du savant.

Voor al stelde hij belang in onderwerpen, die hem gelegenheid gaven zijn verbeelding vrij uit te laten draven. *La Pluralité des Mondes habités* was een zijner geliefde onderwerpen, en ofschoon hij nooit eenige bewijs heeft gebracht, nam hij het als een vaststaand feit aan en beschreef zelfs hoe die personen op andere planeten er moesten uitzien.

En *la Mort et son Mystère* is een compilatiewerk, waarin hij zich weer openbaart als een fantastisch spiritist. In *Dieu dans la Nature* vindt hij een God uit, die met den God des Christendoms niets heeft te maken. Zijn geloof is het geloof aan zielsverhuizing, spiritisme, occultisme.

Lucien Roure zegt het wel: „Après avoir lu un volume de Camille Flammarion, ouvrez Jules Verne. Vous trouverez mille fois plus de science dans la fantaisie de celui-ci que dans le dogmatisme de celui-là; et lui au moins sait sourire, il possède la bonhomie.

Een voorlooper van Freud. Men weet, dat deze geleerde zijn roem, die gelukkig begint te tanen, heeft te danken aan de theorie, dat bij slot van rekening alle gevoelens in den mensch moeten worden teruggebracht tot het sexueele instinct.

Zou hij een voorlooper hebben gehad? In de voorrede van zijn roman *Saint-Lazare* (ongeveer 25 jaren geleden in het licht verschenen) schrijft de gevaarlijke Jules Hoché:

„La bonté et la pitié ne sont en effet qu'une manifestation supérieure, intellectualisée, de l'instinct sexuel . . .”

„Nos sentiments altruistes les plus chastes sont racinés dans la sexualité . . .”

„Le frisson sexuel habite au fond de nos affections les plus nobles et nos sentiments les plus élevés sont dérivés de l'éternel désir créateur”.

En deze romanschrijver voegt er aan toe: „cela a peut-être été conçu déjà, mais cela n'a jamais été imprimé que je sache, et c'est pourquoi j'en revendique l'exclusive paternité”.

Zou Freud dat laatste ook kunnen zeggen? Elke ketterij in geloof en wetenschap heeft een geschiedenis, en 't zou wel eens aardig zijn, uit te maken, waar Freud heeft geborgd.

François Duhourcau ontving den „grand prix du roman” voor 1925. Hij zelf verloor in den oorlog zijn linkerarm, maar werd door de „Tourmente” gewijd tot schrijver. Met groote felheid slingert hij zijn aanklachten, klaagt dat het bloed der millioenen vruchteloos vergoten werd, en wijst op de ondankbaarheid der levenden tegenover de dooden. Zoo deed hij in *Un Homme à la Mer* (niettegenstaande zijn rhetorische perioden, literair beter dan het volgend boek), in *La Révolte des Morts*, waarin hij echter eenigszins spiritistisch aange-

stoken schijnt te zijn.

La Rose de Jéricho verdient bewondering, maar zijn laatste *l'Enfant de la Victoire* is zwak. Ook hier weer beschrijft Duhourcau de naweeën van den oorlog, maar hij slaagt er toch niet voldoende in den lezer te overtuigen dat het kind der Overwinning een slachtoffer is van den Oorlog:

Een zeventienjarig jongmensch, wiens vader gesneuveld is, moet werken voor zijne moeder. Door vrienden wordt hij aan eene

betrekking geholpen overeenkomstig zijn stand, en heel slecht beloond. Hij begrijpt dat er op andere wijze meer is te verdienen, wordt chauffeur, maakt kennis met de communisten... maar daarna keert hij weer terug tot zijn eigen sociale klasse, die door den oorlog meer heeft geleden dan eenige andere.

George Lecomte ontvangt een eeregeden, namens de *Société des Gens de Lettres* hem aangeboden door den zoon van Lucien Hubert. Waaraan Lecomte dat heeft verdiend, weten wij niet. Hij schreef eenige romans, die nogal scabreus zijn en eenige vinnige satyren tegen afgevaardigden (*Les Valets*) — ambtenaren (*Les Cartons Verts*) — en *Le Veau d'Or* tegen zoogenaamde artiesten, die beweren de Schoonheid te willen dienen, maar haar verwarren met het Gouden Kalf. Echter niet om strijdvvaardigheid dezer geschriften zal de degen zijn gekozen. Voor den franschman is degen nu eenmaal het symbool van ridderlijkheid en verdiensten, ook van andere dan op militair gebied.

Tegen! Toen er in Frankrijk, ongeveer twee jaren geleden, ter sprake werd gebracht het nut van een Ministère des Lettres" schreef Lucien Fabre (de schrijver van den hoogspanningsroman *Rabéval*), dat hij er allerminst vóór was. „Je crois qu'un ministère des lettres ne ferait qu'encourager ceux qui, dans l'intérêt de la littérature, devraient être découragés. Quant aux écrivains qui ont quelque chose à dire, ceux là le diront quoi qu'il arrive."

En Léon Frapié (de schrijver van *La Maternelle*, in onze taal vertaald: *De Bewaarschool* — een schrijver, die van de literatuur een industrie maakt) is er alleen voor als zoo'n minister kans ziet de inkomens der schrijvers te verbeteren, en krachtige maatregelen neemt om de talrijke liefhebbers van de „kunst" af te schrikken. „Il y a pléthore de fruits secs qui encombrent le marché littéraire. Donc: découragement à l'art par tous les moyens honnêtes". Er is veel voor te zeggen. De kunst moet nooit een vak worden.

Jeanne d'Arc, het boek van J. Delteil, waarover zooveel te doen is geweest en waar tegen ook wij hebben gewaarschuwd, is nu verschenen in nieuwste, en naar het heet „gezuiverde" editie.

Deze verbeterde uitgave ontvingen wij nog niet, maar Louis Bethleem schrijft het volgende: „wij hebben de twee teksten, bladzijde voor bladzijde, regel voor regel, woord voor woord vergeleken. En, afgezien van eene vergissing, die altijd mogelijk blijft bij zulk een vervelend werk, vonden wij dat in de laatste editie 1°. 36 regels en 16 woorden zijn weggevallen; 2°. twee woorden gewijzigd zijn”.

Hij is den schrijver daarvoor dankbaar, maar bekent dat geen enkele zijner vroegere grieven daardoor is vervallen. „In plaats van 262 bladzijden telt het nieuwe boek er 259; dat zijn nog 259 bladzijden vol „trivialités, indécences et ordures”.

Hij handhaaft dan ook zijn vonnis: „à quarante lignes près, en chiffres ronds, la nouvelle édition est aussi sale que l'autre”.

Lucie Delarue-Madrus schijnt voor goed tot betere inzichten te zijn gekomen. Ze is nu 45 jaren en de wilde haren schijnen verdwenen te zijn. Zij heeft geschilderd, gedicht en romans gemaakt, maar door dit alles voornamelijk willen verklaren de onafhankelijkheid der vrouw. Zij was een dergenen, die de *garçonne* hielp voorbereiden door haar leven en boeken.

Zeker, wij kennen van haar sinds de jaren na den oorlog ook wel goede boeken (*l'Ex-Voto*; *Toutoune et son Amour*) en wij vernemen dat spoedig een nieuwen roman zal verschijnen, waaruit blijkt dat deze vrouw met haar verleden heeft gebroken. Wij hopen het van harte, want wij zijn niet bang, zooals Bloy, voor de „Conversion des litterateurs”.

Geen Parodie. Ten minste niet als parodie bedoeld, is de opvoering te Londen van *Shakespeare's Hamlet*, waarin de spelers optreden in geheel moderne kleedij. Hamlet met een sigaret in den mond, gehuld in een onverschillig sportjasje — of bij plechtige gelegenheden in smoking. Koning en koningin in hedendaagsch avondtoilet — de hovelingen in gekleede jas of rok, beslagen met ordeteekenen; de dames met bobbed hair, rokjes tot aan de knieën en verder tamelijk wel ontkleed naar de mode van 1925. En de bedienden loopen rond met sigaretten en cocktails.

De Londensche correspondent van *Het Handelsblad* (30 Aug.) steekt met deze opvoering niet den draak, ofschoon hij niet verheelt dat verscheiden anachronismen wat vreemd aandeden. Maar dat lag in de eerste plaats wel aan het feit dat de spelers over het algemeen zoo meesterlijk speelden.

In één woord kan men zeggen dat de moderniteit té gezocht was; de uitersten, de *dernier cri* werd te veel gezien (of gehoord)

en zoo werd het opzettelijke van deze vertooning een ernstig bezwaar.

„Hier te lande (in Engeland) zijn wij ons allen al te zeer bewust, dat Shakespeare drie eeuwen lang dood is en dus onmogelijk een drama zóó heeft kunnen willen, als men het ons toont. Zoo wordt de poëtische achtergrond verstoord, terwijl bovendien de verzen een deel harer poëzie in moeten boeten bij de geestelijke aanpassing aan de moderniteit. Daarentegen komt de dramatische factor indrukwekkender tot zijn recht. Wil deze echter compensatie geven voor het poëtisch verlies, dan mag hij niet door onnoodige provocatie meer doen verloren gaan, dan strikt valt te verantwoorden. Bij deze Hamlet-opvoering trekken m. i. de kleren wat al te zeer de aandacht. En de schok hierdoor veroorzaakt schept een nieuwe kunstbelemmering soms even erg als de duffe classiciteit, die men ontvlood.”

Op het einde barstte een geestdriftige ovatie los, die niets conventioneels had.

Wat bewijst dat? Dit vooral: dat Shakespeare een waarachtig kunstenaar was, die natuurlijk iets eigentijds had, maar óók zooveel algemeen-menschelijks dat hij door alle tijden, in elke omgeving nog altijd een goed figuur zal maken.

Als proef is deze opvoering derhalve geslaagd. Maar het zou getuigen van een zeer slechten smaak en weinig eerbied voor den genialen dichter, indien deze proefneming het begin zou zijn eener nieuwe mode. Dan wordt het eene speculatie op het snobisme, waarvan het einde zal zijn, dat men in de toekomst een drama van Shakespeare gaat opvoeren van achteren naar voren.

Wat het eigentijdsche geeft de karakteristiek van een kunstenaar en het algemeen-menschelijke, de grootte van zijn kunstenaarschap.

Dit laatste is het voornaamste, maar het eerste geeft er een „eigendommelijken” geur aan, dien wij niet gaarne zouden missen... eigenlijk niet kunnen ontberen tot volledige waardeering.

BRIEVENBUS.

Aan onze lezers moeten wij, wegens de vele vergissingen, welke telkens op eenigszins geheimzinnige wijze in de hand schijnen gewerkt te worden, nog eens uitdrukkelijk verklaren, dat door ons uitsluitend worden bestuurd:

1. *Maandelijksche Boekenschouw* (19de Jaargang). Met de *Jaarlijksche* hebben wij niets te maken. Men gelieve, dit vooral goed ad notam te nemen.
2. *De Standaard-Cataloog* en de *Jaarlijksche Supplementen*, die zullen verschijnen op een datum, dat een volledig overzicht van de uitgaven over het geheele jaar kan worden gegeven.
3. *Het R.K. Centraal Bureau voor Lectuur*, adres *Heerengracht 415*, Amsterdam, dat aan alle aanvragers, die abonné's zijn op het *Maandschrift Boekenschouw* inlichtingen verstrekt over boeken op godsdienstig, wetenschappelijk en letterkundig gebied.

Het is natuurlijk onmogelijk in een Jaarboek ook maar een twintigduizendste deel te geven van de boeken, die verschijnen alleen in Europa. Daarom hebben wij ons Bureau opgericht, dat al bijna tot een werelddienst uitgegroeid, en voor katholieke boekenvrienden onmisbaar is geworden. De Redactie-staf van de Engelsche *Month* — de Amerikaansche *America* — de Italiaansche *Civiltà* — de Fransche *Etudes* — de Spaansche *Razon y Fe* — particuliere correspondenten in Oostenrijk, Duitschland en België staan ons ter zijde.

Om verwarring te voorkomen laten wij hier nog eens eenige adressen volgen, die met onze uitgaven en onderneming in het nauwste verband staan.

A. Door Boekhandel of Particulieren worden abonnementen op *Boekenschouw*, bestellingen van *Standaard-Cataloog* en *Supplement* opgegeven bij de Uitgeverij Joost van den Vondel, Cornelis Antoniszstraat 54, Amsterdam.

B. Uitgevers gelieven hun exemplaren ter bespreking uitsluitend te zenden (zoosals dat geschiedde onafgebroken al die 19 jaren lang) Bestelhuis E. v. d. Vecht, Marnixstraat 372, Amsterdam — of — Redactie *Heerengracht 415*, aldaar.

C. Aanvragen voor het Centraal Bureau voor Lectuur eveneens *Heerengracht 415, Amsterdam*.

Correspondentie en zendingen aan andere adressen dan de genoemde, komen niet in ons bezit.

J. Br. te O. — In Tijdschrift voor *Taal en Letteren* kunt u meer lezen. De aflevering Mei-Juni opent met een zeer uitvoerig artikel van Jul. Perseyn over Aug. Snieders, zijn Dorp, zijn Voorgeslacht, zijn Thuis en zijn Jeugd.

J. D. te S. — We herinneren ons ook wel eens in Limburg de uitdrukking gehoord te hebben „Koek hangen”, b.v. van een knuppel, die in een boom werd gegooid en in de takken bleef hangen. Maar de afleiding van dat woord vermogen wij niet te gissen. Vraag Gerlach van Royen O.F.M. eens.

Z. F. te H. — *Wereldkampioen van Vletter* is een boek voor volwassen jongens, waarin de schrijver een waarschuwend verhaal schrijft tegen sportmanie en er de verschrikkelijke gevolgen van toont.

H. v. d. H. te O. — Dat is niet gemakkelijk. Ik heb echter een paar boeken opgezocht, die in aanmerking komen om vertaald te worden voor de rijpere jeugd: *Roman de l'Ouvrière* (door Charles de Vitis, schuilnaam van kanunnik Lucien Vigneron, overleden 1913). En voor nog jongere lezers *Les Mésaventures de Jean-Paul Choppart* — *Les Aventures de Robert-Robert* van Louis Desnoyers, die in 1868 overleed.

W. ten H. te Z. Over eenige van de door u genoemde persoonlijkheden kunt u lezen in *Portraits and Criticisms* van Peter Wright. Uitgave Eveleigh Nash, Londen, Prijs ruim 10 sh.

Dr. Sch. te 's-Gr. Die *Börse und ihre Geschäfte* van Oskar Stillich verscheen bij Curtins, Berlin, in 1909. Dat was de eerste uitgave. Wij kunnen u niet zeggen of het boek waarde had of nog heeft.

A. H. te D. Dat behoort niet tot onze bevoegdheid. Wij raden u aan daarvoor u te wenden tot een goed technisch bureau, dat u prijsopgave kan verstrekken.

H. F. te N. U hebt te doen met een oplichter en raden u aan, uw handschrift terug te vorderen.

J. Z. te Br. Wij kennen dat oude boek niet en ook degenen, die wij raadpleegden, konden ons niet inlichten. Best mogelijk dat het een zeldzaamheid is; als u of een uwer vrienden in Amsterdam komt, kan het wellicht meê worden

gebracht en getoond aan een expert, wiens adres wij u zullen geven. Wij durven u niet goed te adviseeren, het op te sturen.

L. te M. Het Jaarboekje van de Haagsche Post bevat heel veel nuttige dingen. Formules, recepten, tabellen, statistieken, historische lijsten, wettelijke voorschriften, enz. Het is een handig compendium van vele boeken.

L. J. Bibl. te M. O neen! er is een groot aantal Homerus-vertellingen, fragmentarisch of volledig, in het Nederlandsch verschenen.

Wij kunnen ze u wel opsommen, maar meenen u een beteren raad te geven door u te verwijzen naar de bron, waaruit u dit soort kennis kunt putten. Juist in uw werkkring zal het herhaaldelijk voorkomen en wij geven u dus hier den titel: *A. Geerebaert S.J.: Lijst van de gedrukte Nederlandsche Vertalingen der oude Grieksche en Latijnsche Schrijvers.* Volksdrukkerij, Gent, 1924. Dat is voor u en velen een kostbaar boekje van dezen crudieten en nauwgezetten schrijver. Wij raden het u ten zeerste aan.

Mrs. X. te Z. *Femme van Madeleine Marx* is een schandalig boek, waarbij de inleiding van Barbusse, de vuile schrijver van l'Enfer, volkomen past. Schrijfster, schaamteloos schepsel, vertelt dat zij zich heeft „uitgeleefd”, vindt dat erg mooi en noemt het „de moderne cultus van de persoonlijkheid”. Het schrijven en uitgeven van zoo'n ding staat ongeveer gelijk met prostitutie langs den openbaren weg.

H. R. te R. Dan doet u het best, aan te schaffen: *Dr. A. Besier, Effecten, hun Waarde en Prijs.* Komen, Roermond. Prijs f 3.—. In vakbladen werd het geprezen.

J. J. te G. Daar zien wij geen kans toe. In Engeland verschijnen iedere week eenige pleidooien voor de een of andere tekstverandering in een der stukken van Shakespeare. Daar zijn wel uitgaven, waar onder aan de bladzijde varianten worden aangegeven, maar een boek dat al deze vernuftige voorstellen bevat, bestaat niet en kan ook niet bestaan.

Chr. K. te A. De zoogenaamde „mosgroene” bestaat niet meer. Het was een weekblad, opgericht tegen *De Groene Amsterdammer*, die nog altijd in leven is. De „mosgroene” was een anarchistisch, oproerig blaadje, dat zich meer kenmerkte door vlegelachtigheid dan door iets anders.

Br. C. te 's Gr. Onze voordracht over Jeugdlectuur, op de paedagogische week in Tilburg gehouden, zal gedrukt worden. En wij kunnen dus aan uw verzoek gemakkelijk voldoen.

J. de G. te U. Zeker, dergelijke uitgaven voor den boekhandel bestaan in ieder land. In Engeland hebt u *The Publers Circulair*. Uitgave Chatto & Windus, Londen.

DE OPENBARE LEESZAAL

MAANDELIJSCHE CATALOOG VAN AAN TE BEVELEN BOEKEN
OPGEMAAKT DOOR HET CENTRAAL BUREAU

Voor het Geestelijk Leven.

Cappello S.J. (Felix M.) *Tractatus Canonico-Moralis de Censuris, juxta Codicem Juris Canonici.* (517) Marietti, Turijn—Rome.

Ginneken S.J. (Dr. Jac.) *De Liturgie van het Doopsel*. (99) f 1.25. Dekker en v. d. Vegt en J. W. v. Leeuwen, Utrecht—Nijmegen.

Goodier S.J. (Alban). *De Weg tot de Liefde*. (195) f 1.90, f 2.50. Naar het Engelsch bewerkt door P. Klene S.J. Teulings, 's-Hertogenbosch.

Janssen (Al.) *Het Menschgeworden Woord*. (265) 16 fr. Standaard, Brussel.

Lacau S.C.J. (P. J.) *Le Jubilé hors de Rome*. (35) 1 Fr. Marietti, Turijn—Rome.

Marmion (D. Columba). *Sponsa Verbi*. (80) f 0.75. Vertaald door W. van Neylen. R. K. Boekcentrale, Amsterdam.

Pedreira de Castro (Jeronymo). *Zelia, of Zuster Maria van het Allerheiligste Sacrament*. (405) f 2.50, f 3.25.

Plus S.J. (Raoul). *De Herstelgedachte*. (143) f 1.90, f 2.60. Uit het Fransch door J. Meussen pr. Teulings, 's-Hertogenbosch.

Roche S.J. (W.) *Ons Misgeheim*. Vertaald en bewerkt door Oscar Huf S.J. (117) f 1.35. Paul Brand, Hilversum.

Sapiens. *Licht uit het Oosten met een kaart*. (275) f 2.75, f 3.50. „Helmond", Helmond.

Opvoeding en Onderwijs.

Ginneken S.J. (J. van) en G. D. Zegers. *Handleiding bij Beroepskeuze*. (269) f 3.50. Malmberg, 's-Hertogenbosch.

Geurts (P.) *Gestalten en Gedachten*, 4de deel. (301) f 1.25. Kasteel van Aemstel, Amsterdam.

Lamers S.J. (G.) *Petrus Canisius als Opvoeder*. (64) f 0.70. Jongens Weeshuis, Tilburg.

Pottum (W.) *De Verovering van het Luchtruim* (189) met vele illustraties. Sijthoff, Leiden.

Rombouts (Fr. S.) *Een Spiegel voor Moeders*. (119) f 0.60.

Rombouts (Fr. S.) *Vóór alles Idealen*, 2de druk. (44). f 0.50. Jongens Weeshuis, Tilburg.

Triebels (Mr. Dr. L.) *De Staatsidéé volgens Leo XIII*. (144). J. B. Wolters, Groningen—Den Haag.

Vis—Duyvis (G. D.) *Ziekenverpleging in eigen Woning* (83) met 15 afbeeldingen f 0.75, f 1.25. Mij. voor Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam.

Vorstman (Mr. F.) *Hoofdlijnen der Staatsinrichting van het Koninkrijk der Nederlanden*. (264) f 2.60. H. D. Tjeenk Willink en Zn., Haarlem.

Kunst.

Hana (Herman). *Batik, Bedrukte Stof, Klein Lederwerk*. (54). Met 45 afbeeldingen f 1.50. N. L. en J. Brusse, Rotterdam.

Jansen (Arnold H.) *Het Industrieel uitgevoerde Meubel*. (72) met 39 afbeeldingen. f 1.50. W. L. en J. Brusse, Rotterdam.

Rutten (Felix). *Brugge*. (239). f 3.50, met 16 platen. Van Munster, Amsterdam.

Salverda de Grave (J. J.) *De Troubadours*. (114) f 1.90. A. W. Sijthoff, Leiden.

Veth (Jan). *Kunstbeschouwingen*. (211) f 2.50. S. L. van Looy, Amsterdam.

Voor de Jeugd.

Beavercreek (M. v. d.) *De Blanke Medicijnman*. (159) f 1.—. Kath. Schoolblad, Beverwijk.

Blaauw (Henriette). *Op de Vischvangst*. (21) f 1.25. Kluitman, Alkmaar.

Gestel (C. van). *De Kinderen van Jacques d'Armagnac*. (129) f 1.50, f 2.25. Met Illustraties van Rob. Graafland. Malmberg, 's-Hertogenbosch—Antwerpen.

Jehu (Felicie). *Blind Zuske*. (223) f 1.60, f 2.50, 3de druk.

Jehu (Felice). *Wies Ongeluk*. (192) f 1.—, f 1.75, 3de druk. Kluitman, Alkmaar.

Johanna. *Aan Jezus' Hart*. (120). Mis- en Communieboekje voor Holland's Kinderen, 10de tot 13de duizendtal. Bergmans, Tilburg.

Jong (Leida de). *Thommy*. (174) f 1.60, f 2.50. D. Bolle, Rotterdam.

Kloosterman (B. C.). *De Zaligmaker*, 2dln. (71 en 83) f 0.50 p. d. Geïllustreerd door Rob. Graafland. Malmberg, 's-Hertogenbosch—Antwerpen.

Kloosterman (B. C.). *Gods Volk*. (291) f 2.60, f 3.25. Geïllustreerd door Rob. Graafland.

Krop—Schurink (Lize). *Als 't Lente Wordt*. (287) Schoonderbeek, Laren.

Lille Hogerwaard (E.E. de). *Sprookjes uit verre Landen*. *De Boer en de Beer*. (112) *De Haas en de Vos* (111) f 0.90 p. d. *De Kraai en de Kreeft*. (111) Kluitman, Alkmaar.

Schalkwijk (H. W.) *Grootvader en de Tijger* (29 met 14 platen) f 1.40. Kluitman, Alkmaar.

Vletter (A. C. C. de). *Wereldkampioen*. (206) f 2.50. L. J. Veen, Amsterdam.

OVER LECTUUR VOOR DE JEUGD ¹⁾

door A. GIELEN, S. J.

Toen mij gevraagd werd tijdens deze paedagogische week te willen spreken over genoemd onderwerp, was ik aanvankelijk van plan het vereerend verzoek met een hoffelijke buiging af te wijzen.

Want als er ééne kwestie is, die psychologisch inzicht, veelzijdige ervaring, opvoedkundigen tact, voorzichtigheid zonder benepenheid bij den behandelaar vereischt, dan is het wel déze: wat zullen onze kinderen lezen?

Maar de overtuiging dat niemand van mij eene radicale oplossing van het probleem kan verwachten, en van den anderen kant het begrijpen, dat zelfs de geringste vonk, welke mocht ontstaan uit den „choc des idées”, ons wat meer licht kan geven, heeft mij er toe gebracht de moeilijke taak te aanvaarden.

Om alle misverstand te voorkomen, wil ik vooraf verklaren dat mij is opgedragen uitsluitend te spreken over lectuur voor de jeugd, die aan de lessen deelneemt van middelbaar en voorbereidend hooger onderwijs. Hieruit volgt dat ik, huldigend het ideaal: „het katholieke boek voor de katholieke jeugd”, zoo apostolisch ons voorggehouden door de Fraters Rombouts, Thomas e. a., toch zeker het neutrale boek, waarop de leerlingen over wie ik te spreken heb, reeds vaak uit den aard hunner studie zijn aangewezen, niet mag uitsluiten.

Ik zou juist zeggen: hier ligt de kern van het vraagstuk.

En juist deze kern werd ter sprake gebracht van katholieke zijde op den *Oberschlesischer Schülungskursus* van Mei 1.1. — door de ethisch-vrijzinnige Ida Heyermans in haar bekende brochure: *Onze Jongeren en de moderne Literatuur* — en door den orthodox-protestantschen Dr. Wielinga in het boek *Moderne Letterkunde en Christelijke Opvoeding*.

¹⁾ Reconstructie eener toespraak gehouden tijdens de Paedag. Week van Aug. 1.1. te Tilburg.

Ik noem alleen dezen als vertegenwoordigers van drie groepen, die een verschillende levensrichting volgen. Alle drie toonen de gevaren aan van zekere lectuur voor de jonge ziel en wijzen op de noodzakelijkheid eener schifting en keuring.

Ida Heyermans, die den grondslag eener absolute moraal mist, vraagt van het boek voor de jeugd: opbouw der levensvreugde en vorming van het karakter.

En hoe vaag deze beginselen ook zijn, en hoe veelzijdig zij kunnen verklaard worden, wij moeten erkennen dat Mejuffrouw Heyermans in hare uitwerking blijk heeft gegeven van verstandige paedagogie en nobele levensopvatting.

Dr. Wielinga staat ons echter nader als hij schrijft: „de zedelijke keur op de kunst is de primair noodzakelijke voor ons, die de religie de meeste achten van alle geestelijke goederen. In dit stuk transigeeren wij niet. De meest sublieme schoonheid maakt een letterkundig werk voor ons niet aannemelijk, als het ons zedelijk gevoel, ons christelijk geloof beleedigt. Wij eischen hierin de allerstrengste instructie.” En wij? Voor ons vormen deze twee keurmotieven één enkel, waarmede wij het doen kunnen, maar onze volledige keur, welke niet alleen eene goedkeuring maar een hartelijke aanbeveling beteekent, wordt geplaatst op het boek dat een positief katholieke opvoeding begunstigt.

* * *

„Terwille van de gezondheid van individu en menscheid dient dus meer dan ooit gelet te worden op de boeken, die wij aan onze jongeren in den overgangsleeftijd geven”, zegt Ida Heyermans en zij verbaast er zich over wat vele opvoeders, die alleen rekening houden met hun aesthetisch geweten, aan onze jeugd durven voorzetten.

Om dit te demonstreeren worden genoemd een drietal bloemlezingen: *Nederlandsche Letterkunde* (van de Groot, Leopold en Rijkens) — *De bloeiende Bongerd* (van Rengers Hora Siccama en Herman Poort) — en het vijfde deel van *Een nieuwe Bundel* (door de Raaf en Griss).

De gekozen fragmenten, op zich zelf onschuldig wellicht (niet altijd), vestigen gemakkelijk de aandacht op de boeken, waaruit zij genomen zijn: het brutale *Geertje van de Meester*, het fel-naturalistische van Querido's *Menschenwee* en *Jordaan*, het paganistische en uitgelaten zinnelijke *Pallieter*, Streuvels' *Minnehandel*, Annie Salomons' *Ada Gerlo*.

„Op eene vergadering, waar het onderwerp, hier behandeld, besproken werd, kwam dan ook een der beambten van de Rotterdamsche gemeentebibliotheek verklaren, dat de jongens en meisjes de boeken kwamen vragen, waarvan zij op school fragmenten hadden gelezen.”

Daar ligt inderdaad een groot gevaar, te grooter wellicht omdat het niet te vermijden is, zoolang men bij het literatuur-onderwijs een winkel noodig acht, waar de nieuwste snufjes te vinden zijn. En daar is misschien wel niets wat de literaire vorming juist zoo in den weg staat als dat oppervlakkige en vluchtige even laten proeven van alles en nog wat.

Zoolang echter deze methode der bloemlezingen van kracht blijft en men meent de jeugd eene verzameling van bruikbare fragmenten uit niet bruikbare boeken te moeten voorleggen, zouden uitgevers en schrijvers moeten besluiten, alleen den naam van den maker te geven en dien van het boek weg te laten.

Maar ten slotte zullen alle maatregelen ijdel blijken, als het kind niet zoo stevig katholiek is opgevoed, dat het in het geheim niet gaat zoeken naar het verbodene, en er nog ouders gevonden worden zoo weergaloos roekeloos of dom, als ik er gekend heb, die *Pallieter* een prachtboek vonden voor hun zestienjarig lyceum-dochtertje.

„Moet er dan werkelijk nog olie op het vuur van den hartstocht gegoten worden? Zijn onze kinderen dan nog niet vroeg genoeg wijs in onzen tijd?”

Maar het gaat er niet alleen om, zulke stukken weg te houden, die sexueele gevoelens en gedachten opwekken. Er zijn meer vragen te stellen en opmerkingen te maken door degenen, welke een boek voor jongeren niet enkel toetsen aan het literaire, maar ook verlangen dat het voor alles meewerkt tot het vormen van een mensch, een karakter.

Men heeft er dus ook voor te zorgen dat somberheid, spot, cynisme het ontluikende zieleleven en het zichvormende karakter der kinderen niet vertroebele en bederve.

Verkeerd is *High Live* van Frans Mijnsen (in de bloemlezing *Een nieuwe Bundel*) omdat het de kinderen in kennis brengt met een jongen, die zijn vader en moeder afsnauwt, vermouth drinkt in plaats van te ontbijten en brieven krijgt met een „meidepoot” geschreven.

Afkeuring verdient eveneens een stukje van Lodewijk van Deyssel. En hoe schoon ook sommige verzen van Kloos, het gaat niet aan hem te kiezen als opvoeder dier jonge menschjes met korte broek en kleurige lintjes in de haren. „Moeten de kinderen meevoelen met den dichter, die het leven als een „ontzette droom” voelt, die zijn eenzaamheid wil vergeten door in hartstocht te vergaan, die het noodlot van het leven door den ijskouden greep van den dood slechts wijken ziet?”

En Hélène Swarth? „Wie anders dan vroeg rijpe of perverse naturen onder hen, kunnen iets meevoelen met de vrouw, van wie „de passiebloem ontloken is?”

Maar dan wordt literatuur-onderwijs zoo ongeveer onmogelijk, zal men zeggen. Toch niet; ik geloof integendeel dat het ten zeerste gebaat zal worden indien de leeraar weinig maar goed behandelt, eenige voorname schrijvers van elk genre hun deugdelijk kennen leert, wijst op de schoonheden, welke de jongens zelf nog niet ontdekken, hun smaak vormt en zuivert — en hun zoo weinig mogelijk in de gelegenheid stelt om te hooien en te gras te lezen.

Hierover lang genoeg. Want wij mogen niet vergeten dat de schoolgaande jeugd, evenals trouwens verreweg de meeste ouderen, meer zoekt naar zoogenaamde „leesboeken” dan naar literaire werken. Het feit is er, en moet derhalve besproken worden.

Een boek moet de aandacht boeien, de verbeelding op aangename wijze bezig houden, den lezer brengen in een wereld, waarin hij gaarne verwijlt.

Voor deze lectuur vragen wij het keurmotief van Dr. Wielinga: dat het boek niet in het minst ons zedelijk

gevoel, ons christelijk geloof beleedigt. — Wij eischen echter niet dat zulke ontspanningsboeken een specifiek katholieken inslag hebben.

Vele dergelijke boeken zijn uit den aard van het verhaal neutraal, en men zou er geen religieus element kunnen bijtrekken zonder voelbare en dus voor den lezer hinderlijke opzettelijkheid. Zulke lectuur is daarom niet minderwaardig, zoolang zij niet om andere gebreken valt af te keuren.

Bij andere evenwel was er een ongezochte zelfs een heel natuurlijke gelegenheid om het bovennatuurlijke in te lasschen, maar de schrijver heeft dat met voorbedachten rade nagelaten om het debiet te vergrooten. Ook dat mag volgens mijn bescheiden meening nog geen reden zijn om het ongeschikt te noemen. Het geeft iets te weinig, maar het geeft niets verkeeds; neen, ik veronderstel zelfs dat het op ander gebied iets goeds geeft: karakter, moed, zelfbeheersching, bescheidenheid . . . of zelfs maar onschuldige ontspanning.

De eene jonge lezer voelt wat er onbreekt en corrigeert het zelf; een goede oefening voor wat hij straks in de maatschappij tienmaal per dag zal moeten doen. Een ander gaat zoo geheel op in het verhaal dat het tekort niet tot hem doordringt; maar als het boek het verlangen tot iets goeds in hem heeft gewekt, dan zal hij straks in het streven daarnaar, krachtens zijn katholieke opvoeding, dat doen op katholieke wijze, en de bovennatuurlijke middelen niet vergeten.

Voor het overige moet bij de keuring van dit soort leesboeken, indien zij inderdaad geschikte middelen zullen zijn tot vorming van de jongens en meisjes, rekening worden gehouden met het individu. Dat schijnt erg gewichtig; maar bij eenig nadenken is het toch zeer redelijk. Wij moeten zorgen dat wij geen menschen aankweeken, die alles wat gedrukt is verslinden, zonder eigenlijk iets in zich op te nemen.

En de jongeren moet men dus iets in handen geven, waaruit zij kunnen winnen wat zij niet bezitten; waardoor zij geleid worden een talent, in kiem aanwezig, verder te ontwikkelen, of een goeden karaktertrek nog

te versterken. Wat bij hen al overbodig voorhanden is, moet door hun lectuur eer getemperd dan ontwikkeld worden.

Ik geloof dat de jongensboeken van Jules Verne met hun werkelijk geniale hypothesen meer ontdekkingslust hebben opgewekt bij de kinderen dan wij vermoeden.

En als men een bloedarme staalpraeparaten voert, waarom zou men dan een kind, welks verbeelding dor en verschrompeld is, geen verhalen van avontuur voorleggen; een ander met levendige verbeelding, die zijn voorstellingswereld bevolkt met de figuren uit troebele instincten geboren, niet homoeopathisch behandelen en hem door lectuur een onschuldig fantastisch arsenaal openen, ofwel door boeken, waarbij hij „het hoofd koel moet houden”, zijn imaginatief vermogen door gebrek aan voedsel verzwakken.

Kan een „moederskindje”, dat geen bloed en geen spieren heeft en als een natte handdoek in onze klas hangt, door kennismaking met rauwe en harde kerels, onverschrokken knapen, voor geen fysieke pijn bevende cow-boy's en Indianen niet tot wat meer flinkheid en viriliteit worden opgevoed?

Wat voor den één het beste is, kan voor den ander misschien niet eens goed zijn, soms zelfs heel verkeerd. Zoo is het met geneesmiddelen voor het lichaam; zoo is het met lectuur voor ouderen; zoo is het ook met boeken voor de jeugd.

En als men het bovenstaande voor oogen houdt, meen ik een echt neutraal boek, dat dus steeds de zielen van onze kinderen respecteert, een nuttigen factor te mogen noemen in de opvoeding óók der katholieke jeugd, indien het overigens voldoet aan de eischen eener gezonde pædagogie.

* * *

Dat sluit natuurlijk niet uit dat wij „het katholieke boek voor de katholieke jeugd” het ideaal vinden. En, het zij nogmaals herhaald, onze volledige keur, welke niet slechts eene goedkeuring maar een hartelijke aan-

beveling beteekent, wordt geplaatst op het boek dat eene positief katholieke opvoeding begunstigt.

En dat geldt niet alleen voor de kleineren beneden den puberteitsleeftijd, maar ook voor de rijpere jeugd. Het godsdienstonderwijs, de kennis van dogmatiek en zedeleer moet diep gaan, dieper dan misschien veelal het geval is.

Maar hun lectuur moet om hen een roomsche atmosfeer scheppen; zij moeten hun geloof voor hun oogen zien beleven; in hen moet eerbied en bewondering gewekt worden voor groote geloofshelden, de waarde der bovennatuurlijke deugden behooren zij te leeren schatten boven de natuurlijke talenten en zuiver maatschappelijke hoedanigheden. En aan dat soort boeken, die meer geven dan het neutrale ooit vermag, hebben wij een schrikbarend te kort.

Het debiet is te klein, zeggen de uitgevers, en de winst weegt niet op tegen de moeite. Maar de winst, die wij bedoelen, in elk geval wel.

Er zijn zoo goed als geen schrijvers van talent op dat speciale gebied, hoort men vaak, omdat zij te zelden kans hadden hun manuscript geplaatst te krijgen. Fransche, Duitsche, Engelsche en Italiaansche uitgaven zijn er wel, en men zal toch niet willen beweren dat in ons land minder talent en intelligentie gevonden worden.

Wij hebben overigens goede voorgangers gehad: Conscience, Vesters, Banning, Van der Lans, Melati, Chr. Vetter e. a. Maar wat door dezen ontgonnen werd, heeft een volgend geslacht verwaarloosd. En erger!

En het wordt tijd dat het katholieke boek voor de jeugd in eere hersteld wordt, zonder daarom te smalen op het neutrale. Want om het betere te verkiezen, behoeft men het goede niet te verwerpen. Vooral niet zoolang het eerste sporadisch verschijnt en het andere in overvloed te krijgen is.

■ ■	DE MAN, DIE „ONDER DE MENSCHEN” GAAT	■ ■
-----	---	-----

door JOHN SCHILTE

Van wat voor extravagante dingen men onze tegenwoordige „jongeren” ook mag beschuldigen, men kan ze beslist niet verwijten een teveel aan levenslust en sprankelend idealisme.

En 't vernuftigheidje dat Alphonse Karr zich 'ns in 'n bijzonder heldere bui liet ontvallen: „La jeunesse d'aujourd'hui a ceci de particulier, qu'elle n'est pas jeune”, is in 't altijd repeteeren van de geschiedenis, ook nú weer op zijn plaats.

Mogelijk dat 't 'n reactie is op 't zenuwprikkend leven van de tegenwoordige tijd. 't Is ook zoo heel anders dan vroeger. Toen zocht

men 'naar 't evenwicht van rust, nú naar de versnelling van beweging.

Wanneer men de allerindividueelste uitingen van de allerindividueelste emoties van onze tegenwoordige auteurs leest, dan komt men — 'n enkele juiching om de blijheid van de „daad” daar gelaten — in de bekoring, zich de makers voor te stellen als dertigjarige grijsaards, met 'n cynisch-zwartgallige glimlach om d'r altijd eendere mond, met oogen die in koortsachtige angstigheid overal of nergens God meenen te zien, en die ieder moment van de dag met vertrokken tronie en angstig handgewring d'r laatste uur als zoo direct te komen zeker weten na 'n nietsnuttig leven.

Fijne geestigheid, „Jugendeselei” (zooals Heine 't ergens noemt) moet men zoeken bij de „aftandsen”, bij menschen die niet meer moesten schrijven omdat ze de veertig al gepasseerd zijn. Want dat schijnt men tegenwoordig te meenen.

Ik sprak 'ns met zoo'n jongere over alles en nog wat. Z'n meening was subliem over z'n lotgenooten, uit wier werk spreekt die afwezigheid van alles, wat Auguste Barbier samenvatte in:

„Nous avons tout perdu, tout, jusqu'à ce gros rire
Gonflé de gaieté franche et de bonne satire,
Ce rire d'autrefois, ce rire des aïeux
Qui jaillissait du coeur comme un flot de vin vieux.”

En als je zoo eenmaal bezig bent, kom je van 't een op 't ander en zoo boomden we wat over „ouweren", en onder meer over M. J. Brusse.

Ik vroeg of-ie gelezen had: *Boeffje*.

Tja, dat had-ie, maar.

En *Landlooperij*?

Ja, ook dat, maar.

En die schetsen „Onder de Menschen" en ik noemde wat van die 'k mooi had gevonden.

Ja dat alles had-ie gelezen, en toen 'k vroeg hoe of-ie dat genre werk vond, kwam de aanvulling van dat „maar" „maar Brusse is geen modern artist, 'n krantenman,"

Ahzoo. zoo, Zat 'm daar de moeilijkheid?

'n Krantenman, 't had zoo'n minachtend accentje. 't Was geen smachtblikkend artist, maar 'n *krantenman*, en dan nog wel iemand die oud is, tenminste, de veertig gepasseerd.

't Werk. nu ja, maar die *krant*!

Ja, Brusse is 'n journalist. Hij zegt 't van zichzelf. Hij is van 't soort schrijvers waarvan Marade zeide dat ze „condensant parfois en quelques pages la vie d'une époque ou la vie d'un homme, suivant d'un esprit, préparé par l'étude, les luttes de l'intelligence, les évolutions de la pensée aussi bien que les évènements, mettant enfin un art invisible dans cette oeuvre toujours nouvelle.",

En in die wetenschap moet men luisteren naar wat ie me vertelde toen ik om 'n fameux gesprek over hemzelf, naar boven ben gegaan. Nu zou 'k willen dat 'k erg pathetisch kon schrijven, alleen al om dat naar boven gaan te schilderen. 'n Vier of vijf keer zou k dan herhalen: daarboven, waar.

En na 't eerste „daarboven" 'n mededeeling dat Brusse hoog woont;

na 't tweede dito, 'n probeeren z'n huizing te inventariseeren, 'n opsomming van die „beau désordre" volgens Boileau „un effet de l'art", bestaande uit platen, schilderijen, affiches, potjes, pullen, pannetjes, alles antiek, lappen, sarongs, dik- en dunbuikige flesschen, beeldjes, zelfs heiligenbeeldjes, en 'n kruis, over welk laatste — als ie dood is — misschien nog heel wat pennen in beweging zullen komen. Dat schijnt zoo de gewoonte.

Maar vooral mag 'k niet vergeten z'n levensmotto op 'n schildje geveerd tegen 'n muur: Keep Smiling. Hij komt 't na, overal, ook in z'n werk, en z'n vrouw is daarin met 'm één.

Na 'n derde keer zou 'k over 't uitzicht iets ten beste geven. Hoe of-ie door de breede vensters de bedrijvigheid van de Sectie kan zien, en nog verder heeft kunnen kijken toen nog niet die vleugel met de kapel van 't zusterklooster achter 'm aangebouwd was. In ruil voor dat verloren vergezicht over groene weien, met hier en daar langs slooten, boschjes borstelige wilgen met luie koeien er bij, en hier en daar in die uitgestrektheid 'n traag wentelende molen, krijgt ie nu in zomeravonden, wanneer zijn

ramen wijd open zijn, 't fijne zingen van de nonnetjes, welke subtiel-fijne geluidjes binnenwieken met de geuren van 't avondland, wanneer 't rumoerig geraas van de stad even verstilt.

Met die Dominicaner zusters leeft-ie in goede buurtschap. Toen 'n klein Brussetje kwam, zonden de nonnen haar gelukwensch; gebeurt iets blij's of droevigs in beide gezinnen, dan stuurt men kennisgeving en wisselt beleefdheidsbriefjes. Daarboven leeft dan Brusse, redacteur van „Onder de Menschen” in de N. R. C., en ik ben dan daar naar boven gegaan om 'ns ernstig te praten over 'mzelf.

Hij vond 't vreeselijk raar zoo over jezelf en niks als jezelf te spreken, als je zelf altijd over anderen schrijft, maar hij begon toch. Eerst hoe of ie er toe gekomen was krantenman, alias journalist te worden. En ie peinsde en dacht en die vervagende dingen zag ie weer. Waarachtig zóó was ie er toe gekomen.

Toen ie als H. B. S. er z'n eindexamen al dichter en dichter voelde, begon ie te denken: wát te worden. Hij vond 't benauwend, als alle menschen, ieder in hun doen, hun baantje, voor hun eigen broodwinning, te moeten worden opgesloten in 'n hokje, in 'n tuintje met schutting, in welk bekrompen ruimtetje je 'n heel leven moest blijven zitten. Ik weet niet of ie ook aan commis-voyageur gedacht heeft, maar om buiten zoo'n ommuurd tuintje te blijven koos hij de journalistiek als redmiddel.

MET VROUW EN KINDEREN.

Hij had al op school de belangstelling voor 't leven. 't Brussetje was toen 'n soort Woutertje Pieterse, knaapje dat door 't leven wilde trekken, avonturen beleven, wilde lopen, draven, vliegen.

„Maar zoo'n leven van ongebonden vrijheid is alleen iets voor heel rijke menschen, voor wie 't niet noodig is in zoo'n hokje te worden opgesloten om d'r kost te verdienen.“

Hij was 'n zoon van ouders zonder fortuin, geld om te studeeren was 'r niet, ergo trok hij de journalistiek in. Zulk soort menschen was nog wat vrijer, die schrijven. niet enkel uit vrije beweging, maar ook gevraagd, over dingen die interessant zijn in 't leven.

Zij moesten met hun neus vlak wezen bij wat er plaats greep. Die mochten reizen, vreemde landen bezoeken, onbekende streken zien.

„Maar och“, zei-ie met 'n zoetig glimlachje om die verre herinnering, „van die droomillusie, de journalistiek, is al heel weinig waar geworden. Eerst ging 't wel. Na m'n eindexamen kwam ik bij J. de Koo, toenmalig hoofdredacteur aan 't dagblad De Amsterdammer en oprichter van de Groene. Hij was 'n uitnemend stylist, fel schrijver, zeer scherp en kritisch waarnemer. Die had 'n toevallige belangstelling voor me. Hij meende dat 'k uitgestuurd moest worden om indrukken op te doen. En zoo ging 'k nu 'ns naar 'n circus, dan naar de opening van 'n nieuwe winkel, naar 'n brandje en zoo meer. De Koo was 'n voortreffelijke leermeester. Ik beschouwde 't als 'n onderscheiding dat 'k hem, die 't met alles erg druk had, m'n stukken mocht voorlezen eer ze gedrukt werden.

Z'n critieken waren zóó vlijmscherp, zóó bitter ironisch, dat, als ik eens iets misdaan had, ik 't geen tweede keer meer zou lappen,

Zoo herinner ik me 'n stukje over 'n voorstelling van Carré. Daarin had ik gezet, dat twaalf olifanten 't glanspunt van de avond vormden. De Koo vertelde me toen, dat ie zich niet kon voorstellen hoe *twaalf olifanten 'n glanspunt* konden wezen. Ik heb bij hem geleerd me van elke zin, van elk woord rekenschap te geven.“

D'r was 'n pauze bij die olifanten, 'n jolige stemming om die twaalf olifanten en z'n eerste verslagen en de aardige beelden, die woelden in z'n toen nog harig hoofd. Nu zijn er misschien mooiere ideën in, maar minder haren op; en 't jolige zonnetje maakte nu dààrvan 'n glim en lichtpunt. Hij verkneuterde zich over 't ophalen van die ouwe herinneringen, Leuk, zooals ie daar leekertjes lui lag; met z'n van lol half toeë oogen, die priemden door die jaren terug, z'n grijzend sikje en stekelig snorretje, z'n kransje haren om z'n hoofd als van dun-gouwe draadjes met wat zilver d'r door, — kwam van 't zonnetje dat 't zoo maakte. D'r stonden wat bloemen in 'n vaas, fijne kleuren, en ze spiegelden zich in 'n oud koperen pan die 'r achter hing. — Of 'k dat niet mooi vond? — Nou, juist juffers, even ijdeltuitig. In eens zoo schee-ie uit met zwijgen en herrinnerde weer verder.....

Lang heeft-ie dat leven bij de Koo niet gehad. Toen na de periode aan de Amsterdammer, maakte-d-ie de oprichting van de Telegraaf mee met Heijermans nog. Met hem samen heeft-ie aan de Telegraaf allerlei fantastische dingen gedaan.

En toen.....toen begon 'n lijdensperiode aan de N. R. C. Dàár is z'n illusie van het leven, beleven, menschen en wereld zien, eerst totaal kapot geslagen. Hij was er in gezelschap van veelal oude, plechtige heeren. 'n Heel ander leven begon na z'n Bohemientijd in Amsterdam, na z'n dolingen daar met de romantische verslaggever Geerke, die vòòr elken tocht met 'm eerst tien fijne sigaren kocht bij Hajenius en 'n kopje koffie ging drinken bij Polman.

Aan de N. R. C. moest-ie 't kranten-overzicht schrijven, de sportrubriek creëren, de benoemingen knippen uit de Indische bladen, raadszittingen verslaan, noteeren 't gebazel van die vaak

minder nog dan middelmatige sprekers, over onderwerpen die 'm geen zier konden schelen. Daarom maakte-n-ie slechte verslagen.

„En tóch,” vertelde hij, „heb 'k 't lang uitgehouden. Ik had alle avonden dienst en daardoor kon 'k nooit uit, naar geen comédie, naar geen concert. — En dan 't schrijven van 't overzicht van de politieke hoofdartikels uit de bladen. Ik haat de politiek. Ik heb er nooit weg in geweten. En 'k kreeg 'n vreeslijk deprimeerend gevoel. Altijd, m'n heele leven lang, in diezelfde kamer, aan datzelfde bureau, op diezelfde stoel te moeten blijven en dan te weten dat na dat leven niet eens 't blad versleten zou zijn door 't vele schuiven van m'n hand. 'k Kreeg weer die neiging naar vrijheid. En toen stelde ik voor 'n rubriek te verzorgen, de bewuste rubriek „Onder de Menschen”: over de belangrijke openbaringen uit 't leven van de mensen. Maar eerst wilden ze er niet aan, zoo'n nieuwe rubriek. Ik ben toen 'n avond gaan zitten en pende zoo 360 onderwerpen op, waarover 'k graag wilde schrijven. En 't slot was dat 'k 'm kreeg en verlost was van dat altijd eender doen.”

Toen is ie gaan zwerven, is de mensen gaan zien in d'r velerlei doeningen. Hij heeft de stemmingen trachten te krijgen van die meest doodgewone stervelingen, eenvoudige en toch individueele wezens. Dat soort mensen uit „de mindere” standen, uit 't arbeiders-, zeemans-, boeren- en visschersvolk is véél interessanter dan die uit „hoogere” kringen. Die zijn allemaal eender, doen 'tzelfde,

zeggen 'tzelfde, eten 'tzelfde, leven 'tzelfde. Als je gaat visschen met 'n „heer”, dan blijft dat 'n „heer” als duizend anderen; maar als je gaat visschen met 'n visscherman, dan hoor je minder alledaagsche dingen, dan krijg je te doen met 't individu visscher.

En de liefde voor z'n land heeft Brusse gedreven naar de zee, daar heeft-ie 't zeemansleven meegemaakt en geleerd. De vagebondeerende neiging in 'm heeft 'm gestuwd tot zwerven. Er is nu haast geen enkele levensopenbaring 'm vreemd. Hij kent 't leven aan 't hof, 't leven in de slopjes, in de bedelaarsdoelen, 't leven van visschers, zeelieden, zwervers, dieven, prostituées en van anderen.

En zich herinnerend al die stemmingen die ie heeft meegemaakt, weer ziende alles wat ie beleefd heeft, vertelde hij:

„Van alles wat 'k beschreven

EEN KARIKAATUUR.

heb, heb 'k ook de stemming en ontroering gehad. Ik heb me gevoeld als die mensen waarover 'k schreef. Ik kan niet, als veel journalisten, schrijven buiten me om. Eerst als 't gebeuren door me heen is gegaan, kan 'k er over schrijven. En al de ellenden die 'k gezien en mee gevoeld heb, hebben me vaak pessimistisch tegenover 't leven gemaakt. M'n beschamende massa stukken zijn geschreven direct ná of nog in de stemming en sfeer van 't beleefde, onder 't beleven vaak door. Ze wonnen er door aan documentatie, zoo kers-versch in 't gebeuren vastgelegd; de bezonkenheid heeft er door geleden. 't Is nooit gaaf geworden. En toch, met alles voel je je 'n dilettaant. Je weet dat je geen échte landlooper, geen échte zwerver bent, al heb ik de gewaarwordingen zeer dicht benaderd. Heijermans betitelde dat stemmingsjagen van me eens — toen we over elkander schreven — als was ik iemand die: „z'n tong uit z'n mond, en 't vuur uit z'n sloffen draaft achter de verschijnselen en gebeurtenissen van 't leven aan, om ze op te schrijven.“ Maar 't is 'n zwaar, héél zwaar bestaan, die verwezenlijking van m'n jeugd-illusie.“

Toen moest 'k toch 'ns vragen of door ál dat meeleven van die honderde levens z'n hart niet geleden had. En toen zei hij, voelend waar z'n stemmingsmotor zat en op die plek z'n hand leggend: „ja, 't is 'r waarlijk niet sterker op geworden.“

En hij memoreerde nog brokjes uit z'n omgang met die mensen, die hem d'r levens vertelden bij de suizing van de blaren en de wieging van de zee, in 't rumoer van nachtkroegen; stille melodieën met zoo'n telkens weerkeerend motief van ellende en weemoed.

„Ik zou nog één ding willen in m'n leven, en dat is, 't schrijven van 'n dikke roman, gecondenseerd uit ál dat beleefde. Romantische dingen uit 't gewone materialistische leven bijeen in één groot werk. Daartoe heb 'k nooit tijd gehad, want om tijd te hebben, heb 'k geld nodig om met mijn gezin van te leven en dát is 'r niet zonder krant.“

Buiten scharrelden de blaren, tjlpten wat musschen en verderop was rumoerigheid van stadsleven.

En zoo ineens, alletwee kwamen we op dezelfde gedachte: Rotterdam, miserabele stad. De mensen leven er voor zich, voor zich alleen. En geld verdienen is er hun voornaamste bestemming, waarop zóóveel belangstelling afstuit.

Wat of ie nu in de mensen, na al z'n zien en ondervinden, de mooiste openbaring vond?..... En Brusse keek heel lang voor zich uit, 'k geloof naar 'n kinderkopje door 'k weet niet wie geteekend, maar zeker weet 'k niet. En toen ineens: „Die echt natuurlijke, openhartige eenvoud. Maar die vin-je niet veel.“

„Of mensen in liefde oprecht zijn?“

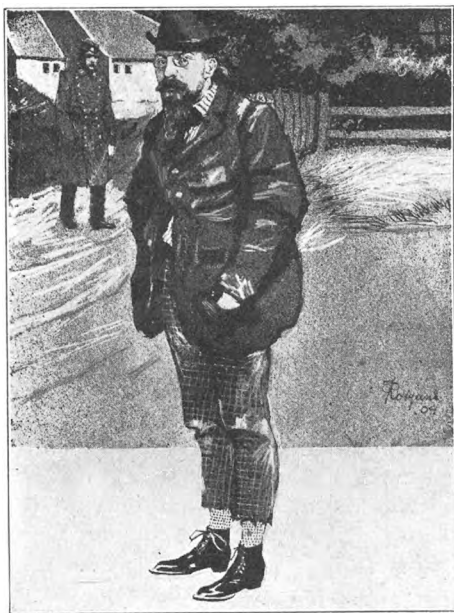
„Weet 'k niet.....“

D'r was 'n breede strook blauw, van dat diep zonnig blauw gekomen in de lucht; zoo'n peinzertje kreeg 'k er door over 't

werk van Brusse, hoe of-ie aan de sombere hemel van 't leven toch altijd iets moois heeft weten te vinden. Ineens leunt ie weer heelemaal achterover, kijkt oolijk rond en onverhoeds vraag ik: „Hoe is de kritiek u gezind?” „Weet je wat me dikwijls gefrappeerd heeft? Dat 'k bij m'n weten nóóit 'n kwaai kritiek heb gehad. Van Kloos niet, van niemand uit de Gidskring, van de Katholieken niet, van niemand. En toch was m'n werk nooit bezonken, daarom nooit áf. Krantewerk, in boeken overgedrukt.”

Wat of ie zelf z'n beste werk vond?

„t Beste? Wel, *Landlooperij*. Dàar zijn m'n eigen stemmingen en vrijheids-illusies, is m'n neiging tot vagebonden, dunkt me, 't zuiverst weergegeven.”

ALS LANDLOOPER. (KARIKAATUUR).

je iets moois te laten weten. „Als u die eens kunt ontmoeten, dat zou aardig zijn.” Vroeger zocht je ze zelf, nou komen ze 't brengen.. Zelfs gevallen meisjes sturen ze wel eens op me af, na 't schrijven van me zedeprenten, waaruit bedenkelijk blijkt, dat ze me geposeerd gaan vinden. Al voel ik me zelf nog dikwijls als 'n kwa-jongen door de wereld scharrelen. Maar in elk bestaan waar je wat dieper indringt, is iets belangwekkends, zelfs in de tegenwoordige materialistische tijd. 't Pessimisme komt vooral door 't zenuw en zinprikkelend leven, 'n moedeloosheid komt er van, bij de niet sterken.”

In die serre met groote ramen waren overal lichtsprankels,

Of ie altijd z'n eigen ik heelemaal had uitgeschakeld bij z'n werk? Nee, natuurlijk niet. Realist, wat ze 'm noemen, voelde ie zich eigenlijk niet naar z'n aard, die veel meer romantisch was aangelegd. 't Was steeds weer wat ie beleefd had. Door z'n eigen stemmingen heen gezien.....“

Doch aardig, hoe of ie nu nog te doen kreeg met allerlei ouwe connecties, mensen die-ie had leeren kennen op z'n zwerftochten en die 'm hun geschiedenis heel openhartig hadden verteld, omdat ze wisten dat ze hem vertrouwen konden. Als ze in de penarie zitten komen ze weer bij je om voort geholpen te worden.

En mensen die je stukken lezen, schrijven dikwijls om

lichtflonkeringen in glas en koper. Met z'n handen gespannen om z'n knieën bleef-ie nog wat droomen zonder te praten. Mischien trok 'n revue van menschen voorbij z'n oogen..... Toon..... Boefje..... Zandstraatjoppers..... kapitein van 't lichtschip..... kunstenaars..... politieke kopstukken..... stroopers..... Canadeezen..... Vriend Johnny.....

Ik dacht aan die groote roman en wat dàar wel in zou staan.

■ ■	HET KONINKJE. ¹⁾	■ ■
-----	-----------------------------	-----

door A. I. I. MEL.

't Is reeds vele jaren terug, dat Marie Koenen, toen nog geen mevrouw Felix Rutten, zich waagde aan een vertaling van Verlaine's devote gedichten. De critiek, hoewel de verdiensten erkennend van de dichteres, maakte evenwel de opmerking, dat haar reine meisjesziel zich niet kon verplaatsen in de gevoelens van berouw en wroeging, die voor het oogenblik den ouden zondaar Verlaine bezielde en hem zulke hartroerende klachten deden slaken.

Onwillekeurig komt dezelfde gedachte op bij hen, die de lezing voleindden van den driedeeligen historischen roman uit den verwarden tijd der Merovingers, haar laatste werk, *Het Koninkje*, dat sedert eenige jaren in „de Beiaard” liep en nu in de *Witte Bibliotheek* van Paul

Brand is verschenen.

„*Het Koninkje*”, klein, blond, ziekelijk en teer is Siegbert, het zoontje van koning Dagobert, een der opvolgers van Clovis, om hun zwakheid *Les Rois Fainéants* genoemd. Het driejarig kind zal koning worden van Australië, later van de Franken, als zijn vader gestorven is. Rondom dit teere schepsel woelen de hartstochten van de hovelingen, die niets liever willen dan de macht in handen te krijgen door list of geweld. Het is een wereld vol onrust en verwarring, vol duisternis en misdaad, vol sluwheid en brutale bereke-

¹⁾ Koenen (Marie) *Het Koninkje*, 3 dln. (236—247—422). Witte Bibliotheek. Uitgave van Paul Brand, Bussum.

ning, waarin een menschelijk leven voor niets geldt, maar aan den anderen kant ook vol innige vroomheid en Godsverlangen.

De woeste Franken en Germanen waren toen meestal nog slechts oppervlakkige en dikwijls schijn-Christenen; de verheven moraal van den waren godsdienst had hun gedachten, hun leven, hun gevoelens nog niet voldoende doordrongen. Slechts enkele uitverkoren zielen hadden zich omhoog weten te heffen naar de toppen van het bovennatuurlijke leven; van waar uit zij de dingen dezer wereld in kalmte en niet zonder verachting en medelijden konden overschouwen.

In dezen duisteren chaos van bloed, tranen, zonde en brute kracht wilde Marie Koenen de fijne subtiële dichteres van ongeëvenaard schoone Legenden en Sproken, van *Moeder en Hofke* licht en kleur brengen. Zeker, in *De Wilde Jager* had zij ook gepoogd een tijd vol tegenstellingen en woelingen tot achtergrond te maken van haar mooie pastelschilderingen, maar — haar zacht penseel slaagde beter in de uitbeelding van schemerige, droomerige figuren en poëtische stemmingen, dan in het boetseeren van stoere gestalten en het weergeven van fel-kleurrijke tafereelen, het doen botsen van felle hartstochten en vooral van bloedige gevechten.

Toch is volgens velen *De Wilde Jager* met recht Koenen's meesterwerk genoemd.

Blijkbaar heeft zij hier ernstig gestreden tegen haar neiging tot meditatie. Zij overwon op een wijze, die een vaste hoop gaf voor de toekomst en met verlangen naar haar volgende historische roman deed uitzien.

Maar in *Het Koninkje* is de stof even te machtig en te zwaar gebleken voor haar zachte, echt vrouwelijke ziel, voor haar meer comtemplatieven dan actieven aard. Haar natuur is die van Maria en niet die van Martha, en de tijd, dien zij koos voor haar jongsten roman was er een van harde actie en niet van mijmering.

Zoo is dit groote, conscientieus bewerkte verhaal voor de verweerders van Marie Koenen's groot en eerbiedwekkend talent eene teleurstelling geworden, waarvoor wij haar echter niet hard mogen vallen.

Juist omdat zij is, wie zij is, kon zij niet volkomen slagen in de uitbeelding van deze bloeddorstige, ruwe, onbeschaafde wereld. Dringen in de gewetenlooze heerschersziel van een oppermensch als Grimoald, vermocht zij niet; te ver staat deze af van haar mentaliteit. Meer bekoort haar de Godszoeker Otton, vrome zanger en dichter, die aan hoogere roeping zijn zuivere en edele liefde voor Begga offert; liever luistert zij naar de verheven raadgevingen van een Eloy en Feodelius, die aandringen op zelfheiliging, op stichting van het Godsrijk in eigen ziel en in de wereld.

Mooi is zeker de glans door deze heilige gevoelens geworpen op de duistere, in zonde en schuld verzonken, nog meer dan half heidensche wereld; troostend stijgen haar lichtende gestalten uit den bajert op, maar zij verzuimde de schaduwen tastbaar te maken

en vandaar dat de zonnelichten niet helder genoeg daar tegen opflikkeren.

Marie Koenen is een groote woordkunstenares, een innig vrome, diepe ziel — een zeldzaamheid in onze dagen — maar haar etherische zieleleven maakt haar niet geschikt tot het schilderen van ruwe kracht, noch tot het dalen in de diepten van menschelijke ondeugd en ongeloof. Daarom zijn haar sprookjes, waarin zij geen rekening behoeft te houden met de werkelijkheid, zoo ragfijn en tooverachtig, maar daarom ook missen soms haar romanfiguren kracht, temperament, levenwaarheid, en zoekt men in dezen historischen roman te vergeefs naar lokale kleur, naar echte milieuschildering, maar vooral naar levende, bevredigende menschen. Haar personen zijn te ijl, te schimachtig; prachtige sprookjesfiguren, maar niet levend, niet genoeg menschen van vleesch en bloed.

Een uitzondering alleen maakt Begga, de dochter van Pepijn van Landen — den major-domus door de schrijfster (wij weten niet op welke historische gronden) ook tot een mystieken dreamer en een heilig man geïdealiseerd. Aan haar zorg is *het Koninkje* wel toevertrouwd; liefvallig zijn de tooneeltjes, waarin zij met het teere jonkske op haar arm of aan haar hand verschijnt. Zij, de schoone, blonde Germaansche jonkvrouw, voelt in haar hart ook de liefde ontwaken voor den Ierschen jongeling Otton, den fijn voelenden zanger en leerling van den hymnendichter Fortunatus. Wij worden gebœid door het moedige meisje, dat voor haar liefde durft strijden, totdat zij ervaart, dat Otton die versmaden moet, omdat hij wil strijden voor het Godsrijk van koning Siegbert en aan dit heilige ideaal zijn leven offert.

Na dit hoogtepunt zakt de belangstelling. 't Is of de personen vervagen in hun bovennatuurlijke schoonheid en of zelfs een Grimoald door zijn boosheid en misdadige berekening niet meer de aandacht trekt, en moeizaam sleept zich de lezing voort van dit bijna duizend bladzijden lange verhaal.

Marie Koenen is een schitterende uitbeeldster, een schilderes met de pen zooals er slechts weinige onder onze land- en geene onder onze geloofsgenooten zijn, maar de groote gave van het kunnen vertellen bezit zij nu eenmaal niet. Bovendien koos zij zich een stof, niet berekend voor haar talent, en voor haar eigenaardige kunst. Nergens komen haar tekorten en haar bijzondere gaven beter uit dan in dit kolossale werk, dat, vreezen wij, zich de populariteit niet zal kunnen veroveren noch de bewondering opwekken, ten deel gevallen aan haar *Moeder*, aan *De Wilde Jager* en vooral aan haar wonderschoone sprookjes en kleinere verhalen, maar dat toch verdient alle waardeering voor haar machtig kunnen.

EEN NIEUW „PLOERTENBOEK”

door A. GIELEN.

Zuiver kan ik de gedachten-associatie volgen, die mij er toe geleid heeft, het boek van Lucien Fabre: *Rabevel ou le Mal des Ardents* (in 1923 bekroond met den Goncourt-prijs en dit jaar (1925) verschenen in Nederlandsche vertaling ¹⁾ een nieuw „Ploertenboek” te noemen.

Toen deze roman mij in handen kwam was ik sinds eenigen tijd bezig met een der beste werken van Thackeray, uit 1840. Ik bedoel zijn *Catherine*, een satyre op de romantiek veler zijner tijdgenooten-schrijvers, die misdadigers en schurken met zooveel nobele gevoelens en prachtige kwaliteiten insmeerden, dat

de lezers hen wel moesten zien in de glorie van heldenfiguren.

Thackeray ging daartegen in door zijne verschrikkelijke bandietengeschiedenis te schrijven en de ondeugd zóó brutaal voor te stellen, dat zij vanzelf weerzin moest opwekken als: „of such hideous mien, as to be hated needs but to be seen”.

Catherine heeft veel overeenkomst met *Rabevel*, en ik heb zelfs sterk den indruk, dat Lucien Fabre door het oude boek van den Engelschman op de gedachte is gekomen iets dergelijks te scheppen. Van plagiaat is overigens geen sprake.

Toen herinnerde ik mij dat Thackeray ook de auteur was der beroemde *Snob Papers*, in het Nederlandsch verschenen onder den titel *Het Ploertenboek*. En deze naam kwam mij voor, den driedeeligen roman *Rabevel* op merkwaardige wijze te karakteriseeren.

Want het is de levensgeschiedenis van een ploert, het epos van een schoft, dat ons in deze bladzijden wordt gegeven.

„Geen aangename lectuur”, zei Thackeray van zijn eigen boek, heel euphemistisch. Lucien Fabre mag dat herhalen, maar hij drukt zich dan eveneens zéér zwak uit. Voor verreweg de meeste lezers, en ik hoop: voor allen, zal het een weerzinwekkende geschiedenis, iets monsterachtigs zijn en blijven.

En eerlijk gezegd, de inleiding van Greshoff lijkt mij dan ook op menige plaats volslagen onbegrijpelijk.

¹⁾ *Rabevel*, „Roman van „Hoogspanning.” Drie dln.: De Jeugd — De Financier Rabevel — Rabevel's Einde. Uit het Fransch door Marie van Doorne. Met een Inleiding van J. Greshoff. Prijs per deel f 2.25; geb. f 2.90. Uitgave: Hollandia-drukkerij, Baarn.

Toen *Rabevel* verscheen, zegt hij, ontdekten de ware literatuurkenners dadelijk het buitengewone van dit werk, al zagen zij dan ook de fouten, als alles in dit boek, van in het oog loopende afmetingen.

Het was een geschrift, dat „niet met de gewone maat van goed en slecht gemeten kon worden” (?), niet gemaakt volgens het beproefde recept, misschien niet eens talentvol, maar vol van leven, drift en gloed als een vulkanisch natuurwonder...

„Ik kan mij niet voorstellen, dat iemand tegenover *Rabevel* onverschillig blijft. Dit boek kan niet met een half oog gelezen worden. *Fabre* is niet tevreden met een vluchtige aandacht. Hij wil en eischt den geheelen mensch. En zijn hoofdpersoon, die ondoorgroondelijke *Rabevel*, met zijn felle tegenstellingen wekt, zelf een man van uitersten, afschuw of blinde bewondering... Hij is voor gansch een geslacht van jonge menschen een benijdenswaardig voorbeeld, of... een abominatie.”

Dat begrijp ik niet... hoe deze *Rabevel* iets anders kan zijn dan een abominatie; voor niemand (tenzij voor gewetenloozen) een benijdenswaardig voorbeeld. Eenvoudig *alles* in dezen man is verachtelijk. Wij zullen het straks zien.

* * *

Lucien Fabre is geen „homme de lettres”, geen beroepsschrijver. Hij is bedrijfsleider van een groote onderneming en zijn kennis op dat gebied kwam hem voor zijn *Rabevel* te pas, waar hij den oplichter bezig toont als financier en ondernemer.

Fabre beweert dat hij aan plan en constructie geen oogenblik heeft gedacht: „la question du plan, de la structure du roman ne s'est jamais posée pour moi”.

Wij gelooven het, want het verhaal gaat holderdebolter voort van de eene misdaad naar de andere, zonder milieuteekening, zonder een greintje analyse, zonder eenige schoonheid. — Een roman, die gedicteerd schijnt aan de typiste en zonder herziening uitgegeven, een verhaal van jeugd tot dood met overspringen van tienjarige tijdvakken; een groot schema, dat onuitgewerkt is gebleven. Als *Sourhon* ergens mededeelt, dat *Fabre* een liefhebber is van football, voegt hij er aan toe: „son roman *Rabevel* s'en ressent”, aan zijn roman is het te merken. Er is veel van waar. Het lijkt of de schrijver zijn *Rabevel* met zenuwachtigen haast door het leven trapt.

„Daarom is dit niet een boek voor aesthetische en aetherische fijnproevers” meent *Greshoff*, waarin hij ontegenzeggelijk gelijk heeft. Toch werd met zeven stemmen van de negen, 7 December 1923, aan den schrijver de Goncourt-prijs toegewezen.

Het is eene losbreking van „la bête humaine” in zijn afschuwelijksten vorm, en als inderdaad deze ploert „voor gansch een geslacht van jonge menschen een benijdenswaardig voorbeeld” kan worden, dan is te hopen dat vóór dien tijd een komeet onze aarde in gruzels slaat en als stof verstuipt in de ruimte.

Wij maken kennis met den jongen *Rabevel* als kind van tien jaren; zijn vader (een timmerman) is overleden, zijne moeder laat zich betalen door de meestbiedenden en trekt zich niets aan van den knaap. Medelijdende bloedverwanten voeden hem op.

Hij wordt een lastpost, denkt alleen maar aan rijk worden en zijn wil doordrijven. Hij is een berekenende jongen en afgrijselijk wreed. De kleine katjes van zijn tante voert hij aan een bulldog; op school, waar hij pootige jongens leert kennen, tegen wie hij niet op kan, „neemt hij toe in voorzichtigheid, in list, en, om de waarheid te zeggen, in werkelijke huichelarij. Meer dan ooit daardoor onderdrukt, namen zijn instincten tot heerschen en tot geweld er niettemin om toe.” Op den catechismus was hij net als op school het ijverige, listige en nauwkeurige kind, dat zich de eerste plaats, de prijzen, en de achting van de leeraren weet te verzekeren. Op den vooravond van zijn eerste H. Communie plundert hij de lade van een buurman en wordt betrapt, maar de winkelier vergeeft hem. Den volgenden dag, terugkeerend van de plechtigheid in de kerk, werpt hij met een dolkmes naar den man, die hem vergiffenis schonk, en tracht hem te sluipmoorden.

Is het wonder, dat zijn grootmoeder denkt: „hij is net een vampier”? Dat zijn jongere oom Noach hem een „gemeenling” vindt?

Hij groeit op, denkt er zelfs over, priester te worden, en weet zich zoo te vermommen, dat zelfs zijn meesters soms meenen, dat hij roeping heeft. In zijn exaltatie waant ten slotte de jongen, dat hij is voorbestemd tot den marteldood.

Maar, ongewild wellicht, maakt de schrijver van Rabevels religieuze ontwikkeling een paskwilletje en waar het zijn vorderingen en gewiktheid betreft in „financiën,” waarin hij les krijgt op de fraterschool, overdrijft hij stellig door te beweren: „dat hij spelerwijs alle problemen van boekhouding, van financieele organisatie of van gebruikelijk recht oploste, met een onvergelykelyk doorzicht en zelfs dáár de juiste oplossing vond, waar praktizijns zich zouden vergist hebben.”

Jawel, een jongen van zestien jaar!

Tegen zijn negentiende jaar gaat hij van school, waar hij niets meer te leeren heeft. Hij besluit na eenig beraad, gelukkig, van het priesterschap af te zien. Vijf minuten later verkracht hij eene dienstmeid.

En dan treedt hij in het volle leven van zedeloosheid en misdaad, nu en dan eens gekweld door zijn geweten, dat nog niet heelemaal gesmoord is. Maar hij is spoedig over alles heen: De mensch is voor hem niets anders dan een „verticaal” dier”, dat zich door mooie woorden voor den gek houdt. „Het leven, dat was de praktijk van het leven; lyriek, dat was geklets; en liefde, een woord, een mooi woord. En met de vriendschap en eer zou het wel net eender zijn.”

Zijn jeugdvriend belastert hij bij zijn verloofde om haar voor zich zelf te winnen, en laat haar dan over aan haar lot. Later, als ze toch is gehuwd met dien vriend en deze op zee zwalkt ver-

lokt hij haar door een valsch telegram en onderwerpt haar aan zijn bruten hartstocht, zoodat zij hem een kind schenkt, dat haar man het zijne waant.

Door den vader van een anderen vriend wordt hij aangesteld als zaakwaarnemer of directeur in diens groote exploitatie, en hij brengt de zaak, die begon te verlopen, zoo flink in orde, dat zij voor het grootste deel in zijn bezit komt.

Hij trouwt met een dochter van een anderen rijken patroon en spint er wol bij, maar bedriegt haar spoedig met de vrouw, die hem het kind heeft geschonken en met andere. Op alle mogelijke manieren ziet hij van eenvoudige menschen, van vrouwen die hij verleidt, door valsche berichten in een door hem in 't geheim geredigeerd beursblad, aandeelen in zijn bezit te krijgen, om overal zijn concurrenten te wurgen zichzelf ten profijte.

Zelfs zijn schijnbare edelmoedigheden zijn in den grond nog boevenstreken; zoo komt hij financieel zijne moeder ter hulp en neemt haar waardelooze papieren daarvoor in de plaats, waarvan hij echter zeker weet dat zij binnenkort minstens viermaal zooveel zullen opbrengen als zijne tegemoetkoming bedraagt. Want hij heeft ze immers zelf kunstmatig waardeloos gemaakt. Maar het wordt eentonig, de lange litanie van 's mans schanddaden te vervolgen, ofschoon de ergste nog niet zijn genoemd: eene misdaad als van koning David tegen Urias en een dubbelen moord.

Dan komt het einde. Hij snijdt in een oogenblik van woede zijne maitresse, een beest van een wijf, den hals af en wordt door zijn onechten zoon, die niet weet, dat hij zijn vader is, met een koperen kandelaar neergeslagen.

Maar hij is niet dood. Gebroken, overspannen, uitgeput door zijn liederlijk leven, niet meer in staat te strijden en te heerschen, verouderd voor den tijd, komt hij onder een valschen naam als onderwijzer naar de lagere school van Pampelonne, een klein plaatsje.

„Hij ging wonen in een alleenstaand huisje, leefde daar heelemaal eenzaam, zonder eenige relatie, als een soort van leekenheilige; hij onderwees een evangelische moraal en gaf daar zelf het voorbeeld van. Hij ging niet naar de kerk; had te kennen gegeven, aan niets te gelooven en was een beeld van ingehouden wanhoop.” (Dat schijnt met deze „leekenheiligheid” allemaal samen te gaan?)

Het duurde niet lang. Hij weet dat hij sterven gaat en vindt dat „beter dan zelfmoord.”

„Hij ging naar de deur, deed die op het nachtslot „Geen dokter, en geen pastoor. Vrede...” Hij dacht even: „O, als ik nu bidden kon...” Maar geen gebed wilde uit zijn ziel naar boven wellen. „Daar denk ik ook wel een beetje laat aan,” zei hij half-luid ironisch.

Toen ging hij gemakkelijk zitten, als voor een lange reis, en wachtte den dood af.”

Dit is maar een ruw overzicht, maar het wettigt den naam dien ik gaf: „een ploertenboek”, het „epos van een schoft.”

Wat Lucien Fabre met dezen roman op het oog heeft gehad, is mij niet recht duidelijk. Is het eene satyre? Een karikatuur van de gewetenloozen, die alle wetten en menschelijke gevoelens overtreden, om aan hun gulzig egoïsme te voldoen? De fransche pers veronderstelde dat indertijd: „il faut bien tout de même espérer que non, et considérer que le visage de ce personnage type prend l'exagération des traits du masque satirique.”

De schrijver laat hem zelf noemen een „gemeenling” — of ook: een neuropaath! Hoe denkt hij zelf over dit gewrocht en gedrocht zijner verbeelding?

In allen geval, wat Greshoff beweerde, is onjuist: „deze roman-figuur is aan het romantisch en het literaire ontstegen; hij heeft de afmetingen gekregen van een legendarischen held en zijn telkens menschelijke wezenstrekken behouden, zoodat wij hem telkens meenen te herkennen in een man, die ons voorbijgaat.”

Telkens? Welneen, zoo afgrijselijk is de wereld niet. Alleen in tijden van geweldige beroering als onder de Sovjets en de Fransche revolutie ontmoet men dergelijke beestmensen.

En dat hij voor „gansch een geslacht van jonge menschen een benijdenswaardig voorbeeld” zou kunnen zijn in plaats van eene „abominatie”, ik schaam mij eenvoudig de hypothese van zulk een mogelijkheid in mijne gedachten toe te laten.

Fransche Boeken.

E s m e (J e a n d') *Les Barbares*. 7 fr. 50. Albin Michel.

Het boek, dat ons eenige eeuwen terugvoert, naar den tijd dat Frankrijk Madagascar begint te koloniseeren, is voor volwassenen bruikbare lectuur. Ik vrees echter dat er voor ons kalme Hollanders te veel wordt gepraat over grandeur militaire en fransche noblesse en al dat soort dingen, die ons wat verstaan om er veel voor te voelen. Overigens...!

P s i c h a r i (J e a n). *Ernest Renan. Jugements et Souvenirs*. 8 fr. 50. Editeurs Associés.

Zooals men weet is Psichari de schoonzoon van den beruchten schrijver van *La Vie de Jésus Christ*. Renan komt er niet goed af en die hem hebben geprezen om zijne geleerdheid, zijn goed voorbeeld, zullen niet bijster in hun nopjes zijn met dit boek van een, die er meer van weet. Voor wetenschappelijke lezers en geleerden bevat dit werk talrijke en belangrijke gegevens.

F a r r è r e (C l a u d e). *Une jeune Fille voyage....* 7 fr. 50. Grasset.

Geen jeugdboek, maar overigens geschikt. Een jongedame van 20 jaar, zonder fortuin, wijst het huwelijksaanzoek van iemand die eens zoo oud is als zij, van de hand.

Een rijke koloniaal, een oude heer, kranig en goed, neemt haar aan als secretaresse naar Indo-China. Hij is geen gemakkelijke papa, maar zij pakt flink aan,

slaat zich door alle moeilijkheden heen, en wordt bepaald een dapper en energiek ding. Na veel avontuurs keert zij naar Frankrijk terug en de afgewezen pretendent krijgt nu een betere kans.

Ghéon (H.). *Le Comédien et la Grâce*. 10 fr. Plon.

Ghéon, die zoo vaak werkte voor het patronaatstoeuel, heeft nu een stuk van werkelijk groote dramatische waarde geschreven voor het groot-tooneel.

De held van zijn stuk, van wien vroeger de dramaturgen zich al meermalen hebben meester gemaakt, is Sint Genès, een heidensch acteur in den tijd van Keizer Diocletiaan, die opdracht krijgt om een spel tegen de christenen te vertolken. Om zijn rol te kunnen spelen zoekt hij bij de Christenen voorlichting en langzaam dringt de waarheid tot zijne ziel door. Onder het spel laat hij plotseling den tekst los en begint te verklaren, dat hij zelf Christen is geworden, waarop hij tot den marteldood veroordeeld wordt. Een buitenkansje voor goede (!) Katholieke tooneelgezelschappen.

Régnier (Henri de). *Le Divertissement provincial* 7 fr. 50. Albin Michel.

In ongeveer al zijn werk heeft deze académicien, evenals zijn vrouw (die schrijft onder den naam van Gérard d'Houville) zich zeer sensueel en religieus onverschillig, soms ook vijandig gedragen. Hij heeft in zijn schrijverij, volgens zijn eigen woord, nooit iets anders gezocht dan het heerlijke en altijd nieuwe genot van eene „occupation inutile”. Was het daar maar bij gebleven. Maar nu, al over de zestig, heeft hij bovengenoemden roman bedreven, die behalve vervelend en wat erg „vieux jeu”, bovendien dikwijls scabreus is en voor ons onleesbaar.

Verne (Henri) en R. Chavance. *Pour Comprendre l'Art décoratif moderne en France*. 20 fr. Hachette.

Ruime tekst, flink geïllustreerd (meer dan 500 afbeeldingen) geeft dit werk een goed overzicht en inzicht van de moderne decoratieve kunst in Frankrijk. Eigenlijk niet alleen, want ook de expositie van dit jaar, waar ons land op vertegenwoordigd was, krijgt haar beurt.

	THOMAS HARDY.	
---	--	---

door G. FRIEND,

Thomas Hardy is de langst overgeblevene der oude garde van de Victoriaansche groote schrijvers, en hoewel hij sedert jaren niets meer uitgaf, gold hij toch nog steeds als de eerste in rang onder de Engelsche romanciers.

Hij werd geboren in Upper Bockhampton, een dorp dicht bij Dorchester, den 2den Juni 1840, zoodat hij nu den respectabelen leeftijd van 85 jaar bereikt heeft. Hij bracht zijn jeugd in dit land door, dat hij later in zijn verhalen en gedichten zou beschrijven en bezingen.

Toen hij 17 jaar was toonde hij neiging architect te worden en studeerde eerst in Dorchester, later in Londen en won er zelfs een prijs en een medaille bij een wedstrijd voor bouwkundige ontwerpen.

Maar hij voelde toen reeds dat zijn droomen en gevoelens zich niet naar zijn wensch in steen en pleister lieten materialiseeren. In zijn vrije uren had hij versjes geschreven, maar 't was liefhebberij gebleven en hij begreep hoe het moeilijk zou gaan, poëzie tot een middel van levensonderhoud te maken.

Nu begon hij het proza te beoefenen. Zijn eerste schets verscheen in 1865 in *Chambers Journal* en was getiteld: „*How I built myself a House*”. 't Was een vlot, prettig humoristisch stukje, dat pas in 1871 gevolgd werd door zijn grooten roman *Desperate Remedies*, een verhaal met meer verwikkeling en sensatie dan karakterteekening. Het had geen bijzonder succes. 't Volgende jaar verscheen van hem een frisch landelijk verhaal „*Under the Greenwood Tree*”, dat bij het publiek en zelfs bij de critici sympathie vond. Men treft er reeds in wat later Hardy's verhalen uit het boerenleven zou onderscheiden: zijn soms brutaal realisme, zijn humor en kalme spot. Met de jaren zouden deze kenmerken zich verscherpen, maar ook zijn medelijden met menselijke zwakheid en zijn vaak overdreven toegevendheid groter worden.

Men verhaalt dat de Uitgever van het bekende *Cornhill Magazine* toevallig dit boek oppikte aan een stationsboekenstalletje en er zoo mede ingenomen was, dat hij den schrijver verzocht voor hem een serie van zulke verhalen te ontwerpen. Zij verschenen in het tijdschrift anoniem en de innige bekendheid met het landelijke Engeland deden ze toeschrijven aan George Eliot. Onder den titel „*Far from the madding crowd*” werden zij gebundeld. Hierop volgden nog eenige romans, waarvan „*The Return of the Native*” en „*The Woodlanders*” als zijn meesterstukken werden beschouwd, totdat in 1896 *Tess of the d'Urbervilles* en later *Jude the Obscure* uitkwamen.

Deze verhieven Hardy ontegenzeggelijk tot den hoogsten rang der novellisten. Hij was, nadat hij de architectuur voor goed had vaarwel gezegd, in Wessex op verschillende plaatsen gaan wonen, totdat hij zich in 1885 voor goed in Dorchester vestigde.

In al deze jaren zocht hij zijn inspiraties in het oude rijk der West Saksers en vond er een wereld van dwaasheden, vreugden, lijden, liefde, haat, eerzucht — het beste en slechtste, wat de menschheid bevat.

Door de toovermacht van zijn genie maakte hij deze streek tot zijn eigen bezit, zooals eens Walter Scott Schotland veroverde.

Het is te betreuren dat Hardy zich zoo goed als volslagen ongeloofig toonde en in zijn wereldbeschouwing een grimmige, harde filosofie ontwikkelde. Al zijn gedichten en verhalen zijn hiervan doortrokken en dit geeft hun iets koude. De menschen zijn bij hem niet de beschikkers over hun lot maar slachtoffers van

erfelijkheid en omgeving, die hun levenstreurspel spelen als mario-netten in de hand van een blinde macht, onverschillig blijvend voor hun ongeluk of geluk, machteloos om hen te helpen in hun nood of te beschermen in hun vrede.

Groote ergernis werd in het Engeland van die dagen verwekt door *Tess*. Deze roman had als ondertitel *The Story of a pure Woman*, hoewel *Tess* na eerst als jong meisje verleid te zijn, als getrouwde vrouw terugkeert tot den door haar verachten verleider, dien zij ten slotte vermoordt.

De critiek moest de kunstwaarde van den roman erkennen, maar veroordeelde de moraal. Thans echter zouden weinigen er zich meer aan ergeren, nu de begrippen van goed en kwaad zich zelfs bij het preutsche Engelsche volk jammerlijk hebben verdoezeld.

Zijn volgende boek wekte nog meer tumult. *Jude the Obscure* is het tragisch verhaal van den ondergang door eigen schuld en droevige omstandigheden van een rampzalig man, die eindigt met uit wanhoop zijn kinderen in een kast op te hangen.

De felle critiek en de heftige verontwaardiging door dit technisch meesterlijke boek gaande gemaakt, waren oorzaak dat *Hardy* het romanschrijven er aan gaf. Hij besloot niet meer te werken voor een wereld, die hem niet begreep en nog niet rijp was voor zijn leerstellingen.

Later keerde hij terug tot de liefde van zijn jeugd, de poëzie, en schreef behalve kleine lyrische gedichten en balladen zijn machtig kroniek-drama *The Dynasts*, waarin hij volgens sommigen het hoogtepunt van zijn kunnen heeft bereikt. Maar ook hieruit spreekt zijn sombere filosofie, zijn troosteloze wereld- en levensbeschouwing.

Hardy is een groote en eenzame figuur in de Engelsche en misschien in de wereldliteratuur. Men kan niet uitmaken wie zijn letterkundige voorouders zijn. Anderen hadden voorloopers en opvolgers, Hij echter heeft geen van beiden gehad.

Zonder het te bedoelen stichtte hij een school maar geen van zijn epigonen kon hem anders dan oppervlakkig naderen.

Zijn stijl is geheel zijn eigen en hij is er aan trouw gebleven even als aan zijn opvatting van het Heelal en aan zijn klein koninkrijk, het land, dat zich uitstrekt langs het Kanaal en waarin niemand na hem zich durfde binnen dringen.

Engelsche Boeken.

Diamond (C.) Why Socialism cannot Come and Remain.
8 d. Simpkin.

Schrijver van dit boekje ('n honderd bladzijden) is een katholiek oud-socialist. In dit geschrift geeft hij repliek op de voorspelling van MacDonald: dat het socialisme komen zal en moet. Volgens Diamond kan het socialisme de be-

staande maatschappelijke grieven niet opheffen zonder ergere daarvoor in de plaats te brengen. Socialisme moet logisch verlopen in communisme.

MacLaurin (C.) *Mere Mortals. Medico-Historical Essays.* 7sh. 6. Cape.

Dit eigenaardige boek kondigen wij niet aan voor lezers in het algemeen, maar wij willen er de aandacht op vestigen van historici en psychologen. Het is eene serie van pathologische studies over bekende historische persoonlijkheden. Het geslacht der Tudors en Stuarts, Nietzsche, Spinoza e.a. worden behandeld en hunne diagnose gemaakt. Het is niet voorbarig te voorzeggén, dat heel wat beweringen van MacLaurin gemakkelijk weerlegd zullen worden. Toch heeft het boek waarschijnlijk voor de genoemde personen eenige waarde. Het is om de stof, die wordt behandeld natuurlijk geen lectuur voor allen.

Oppenheim (E. Phillips.) *Stolen Idols.* 7sh 6. Hodder & Stoughton.

Ballaston, wiens brandkast op bedenkelijke wijze den bodem begint te toonen, weet niet beter te doen dan naar China te trekken om zich meester te maken van een paar afgodsbeelden en de schatten, die zij verbergen. Daar kan men dan verder van maken wat men wil; het eene avontuur is de aanleiding tot weer een ander. Naar waarschijnlijkheid moet men niet vragen, maar avontuurlijkheid krijgt men des te meer. Het verhaal is goed in elkaar gemetseld en Oppenheim toont zich weer een handig feuilletonist.

O'Byrne (Mark.) *Heaps of Money.* (278.) 7 sh. 6. Gill & Son (Dublin).

Volgens sommigen is de mantel van den betreurden kanunnik Sheehan op de schouders gevallen van den eerwaarden O'Byrne. Dat is wel wat sterk gezegd, maar bevat veel waarheid.

Hij deelt met hem de liefde tot het Iersche boerenfolk, dat hij door en door kent. Zijn wereld is echter lichter en opgewekter dan die van Sheehan. Groote kwesties behandelt hij niet, maar zijn aandoenlijke verhalen over de kleine luiden met hun lief en leed vertolken zijn liefdevolle belangstelling en winnen door hunne natuurlijkheid den lezer.

Hij is een scherp opmerker, een verstandig man en een beschaafd schrijver, en men heeft alle redenen in de toekomst nog beter en schooner werk van hem te verwachten.

Walsh (Dr. James.) *The Worlds Debt to the Catholic Church.* (320.) 6 sh. Talbot Press (Dublin).

Dit is een hoogst belangrijk boek, waarvan een Hollandsche vertaling zeker een goed werk zal blijken te zijn. Het verhaalt ons wat de Katholieke Kerk gedaan heeft voor de ontwikkeling der beschaving.

Het toont aan hoe de Kerk de beoefening der kunsten en wetenschap heeft bevorderd, en leidend optrad in de ontwikkeling van zedelee, wetgeving, christelijke liefdewerken, enz.

Het was een lange en moeilijke arbeid, die hij met liefde ten einde bracht. En de schrijver was degelijk voorbereid. Reeds vroeger verschenen van zijne hand werken, die hetzelfde onderwerp behandelden: *The Thirteenth; Greatest of Centuries* en de belangwekkende studie over *The Popes and Science*.

Zijn laatste werk, dat wij hier aankondigen, is eigenlijk (met vele bijzonderheden en nieuwe gegevens verrijkt) eene samenvatting zijner vroegere boeken en is daarom zeker het interessantste. 't Is te hopen dat het in ons land bekend en gelezen zal worden.

■ ■	WAT ANDEREN SCHRIJVEN.	■ ■
-----	-------------------------------	-----

UIT BOEKEN EN BLADEN.

Eenigen tijd geleden drukte ik de wenschelijkheid uit, dat P. v. de Meer om verkeerde gevolgtrekkingen van jeugdige, te weinig onderlegde enthousiastelingen te voorkomen, zich eens wat duidelijker zou uitlaten over Bloy en ook het licht laten vallen op de ruwe keerzijde van de medaille.

Wij zijn hem er dankbaar voor, dat hij aan dit verlangen heeft voldaan. Wel geeft hij zijn oordeel niet met eigen woorden, doch laat een anderen bekeerling van Bloy aan het woord, namelijk den bekenden Jacques Maritain.

Maar het zou hem gemakkelijk zijn geweest uit Maritain eenzijdige lofredenen op Bloy te hebben gekozen en zoo den indruk versterkt, dat ook in de oogen van dezen schrijver, Bloy het groote voorbeeld was voor de katholieke wereld.

Dat heeft hij niet gedaan. Maar eerlijk gekozen datgene, waarin Maritain ook de gebreken toont van den vereerden meester.

Wij nemen dat portret van Bloy gelijk het wordt geteekend door Maritain, hier gaarne over, omdat het ons voorkomt meer gelijkend te zijn dan vele andere.

„Zelf heeft Bloy zich genoemd een *pelgrim van het H. Graf*. Hij was in geen enkel opzicht een theoloog of leeraar; maar hij was een dichter, wonderbaarlijk begaafd met een visioenaire verbeeldingskracht, een gevoeligheid en zuivere intuïtie van hart, en die van God een geloof had ontvangen, prachtig van kracht en eenvoud. Stel u voor in een hevige en zeldzaam melancholische ziel de deugden van den Christen, en die dan in een lang niet geringe mate; verder in buitengewonen graad de hoedanigheden van den kunstenaar, terwijl de ontwikkeling van de verstandelijke tucht bijna geheel en al afwezig was. U zult dan iets begrijpen van de ongeloofelijke tegenstellingen bij Bloy, en ook inzien, dat zijn werk, in alle opzichten excessief, voor de eenen, ondanks de gebrekkigheden en zijn onbillijkheden, geladen is met een onvergelykelijke genademacht; en voor anderen onverdragelijk en tot verzet prikkelend. Zoo men bij hem een leer, of verstandelijke bevestigingen, of theologische leerstellingen zou gaan zoeken, dan zouden wij heel wat voorbehoud maken. Maar om harten te treffen, de zieken wakker te roepen, om ze zich te doen keeren naar het absolute, daartoe was hij in staat, bezat hij het werkdadige middel van een bliksemende liefde. Zijn doel is ook niet om te leeraren, maar het mysterie te doen gevoelen; overdrijving, een tot het uiterste gaan van expressiekracht is zijn manier van zich te uiten. En zijn eigenlijke diepe aard dat was toch de eenvoud en zelfs de naïviteit van de grootheid.”

Dat is veel juister dan zooveel dat wij in de laatste jaren hebben

moeten hooren over Léon Bloy. Maar het is dan ook héél anders.

In *Die Bücherwelt* (Aflev. 8, 1925) schrijft Dr. J o z e f F r o b e r g e r over de tegenwoordige „Begeisterung für die russische Literatur” die hij ziet als eene „Alles beherschende Tagesmode”. Hij noemt het een gewetensplicht, eens ernstig en kalm te onderzoeken wat deze literatuur ons brengen kan aan geestelijke en cultureele waarden of . . . het tegendeel daarvan:

„Als die ersten Begeisterungsausbrüche über russische Literaturwunder aufkamen, griff sich wohl mancher an der Kopf und fragte sich ernstlich, ob denn tatsächlich eine neue Welt literarischer Einzigartigkeit entdeckt wurden sei: O. de Vogué, der zuerst der abendländischen Welt die Bedeutung der russischen Romanliteratur vorstellte (le Roman russe, 1885), blieb trotz aller Ergriffenheit innerhalb der Grenzen kritischen Maszes, aber beim neuesten Ausbruch der Rusland Schwärmerei vermiszt man die Grenzen nicht nur der Kritik sondern sogar des gesunden Menschenverstandes, wozu erheblich die literarkritischen Gewohnheiten einer gewissen Jugend beitragen, die eine sachliche Begründung durch die Erstaunlichkeit und die Tonfülle der Behauptungen ersetzen zu können glaubt. Die Allgewalt dieser Behauptungssucht ist so grosz geworden, dasz sich nicht leicht jemand erkühnt, eine abweichende Meinung zu äuszern: sagte mir einige Wochen vor seinem Tode ganz schüchtern: „Was ist denn jetzt los mit Dostojewski? Ich habe es zum wiederholten Male versucht, die *Brüder Karamasoff* zu lesen, aber ich komme nicht über die ersten hundert Seiten hinaus. Entweder bin ich unheilbar verständnislos, oder die neuen Propheten des Russen übertreiben einigermaszen. Aber ich wage es kaum, meine Eindrücke zu äuszern, denn es fällt gleich jedermann über mich her”. So geht es, wenn die literarische Bewertung in den Dithyrambenstil verfällt. Wer sich heutzutage nicht für Dostojewski begeistern kann, ist, wie man zu sagen pflegt, erledigt, und das ist in den Augen der Gebildeten eine miszliche Sache.

Ook in katholieke kringen, vervolgt Froberger, heeft men religieuse ideëen, die in de Russische literatuur tot uitdrukking kwamen, met zulk een ijver aangeprezen, als was er de grootste behoefte in het Westen aan eene hervorming en herziening der geestelijke kultuur. Men deed alsof wij bij de Russen ten achter waren en niemand, voor zoover ik weet, is daartegen opgekomen. Per slot van rekening zal men aan ons nog de schulden van het Bolschewisme toeschrijven. Het is voor iemand met inzicht duidelijk, dat deze mode over eenige jaren wel weer verdwenen zal zijn en die er aan deel hebben genomen, zullen dan niet gaarne meer herinnerd worden aan hun overdreven uitspraken. Maar dat is geen reden om af te zien van een kritische behandeling van dergelijke toestanden, wijl het zaak is het volk, den gewonen lezer, te behoeden voor de kwade gevolgen dezer mode.

En na woorden van waardeering te hebben gesproken over het werk van Russische schrijvers, wijst hij op de keerzijde der medaille:

hun aarzelende houding tegenover het leven (Tolstoi), hun pessimisme, hun naamlooze verscheurdheid (Dostojewski), de door hen losgelaten daimonen van onrust en ontevredenheid.

■ ■	ROMANS EN VERHALEN.	■ ■
-----	---------------------	-----

Voor de moreele waardeering stelt A. Gielen S. J.

zich persoonlijk verantwoordelijk.

Bennett. (Arnold) *'n Type*. (The Card). Vertaling van Mevr. G. van Uildriks. (284) f 2.85, Geb. f 2.90. J. Philip Kruseman, den Haag.

Edward Henry Machin aanschouwde voor 't eerst het daglicht, of liever den rook, op den 27sten Mei 1867, in Brougham Street te Bursley. Hij was het eenige voorwerp der angstige zorg van zijne moeder, eene weduwe, die in hun beider onderhoud voorzag door „naaien aan huis” bij deftige families. Edward Henry, door zijne moeder, om tijd te winnen Denry genoemd, was noch begaafd noch vlijtig en zou 't waarschijnlijk niet verder gebracht hebben, onder gewone omstandigheden, dan arbeider op een der aardewerk-fabrieken.

Maar hij vervalschte een cijfer in zijn schoolrapport, wat niet ontdekt werd, en men begon te gelooven dat hij iets bijzonders was. Hij zelf geloofde het van lieverlede ook, en zijn zelfvertrouwen werd daardoor sterk als gewapend beton. Op zijn zestiende jaar is hij klerk bij den gemeente-secretaris en ziet kans zich zelf uit te noodigen op een officieel bal, waar hij de gravin ten dans voert. Hij wordt beroemd en hij kan geen stommitieit begaan, of de menschen stooten elkaar aan en zeggen: „wat 'n type”. Want ze meenen, dat al wat Denry doet, voortkomt uit originaliteit. Hij wordt derhalve op de gebruikelijke manier een groot man, namelijk door een chronische vergissing zijner tijdgenooten. Wel leuk wordt door Bennett de vermakelijke geschiedenis van Edward Henry, de Type, verteld. Hoe hij lid wordt van de deftige club, een groote winstgevende zaak weet te stichten, zijn meisje vindt op een boot naar Amerika, en op 't oogenblik dat ze de loopplanken binnenhalen, haar nog net op de kade weet te krijgen. En ten slotte nemen wij afscheid van den man, die het heeft weten te brengen tot burgemeester van zijn geboorteplaats.

Het is een verhaal vol gezonden humor en onder het luchtige oppervlak ligt wel een bezinkseltje van ernst en levenswijsheid: „mundus vult decipi.”

C a i n e. (Hall) *De Wittebroodsweken van Kapitein Davy*. 2de dr. Vertaling van Mevr. van Heuvelinck. (173) f 1.50. Th. Honig, Utrecht.

Een boek als een tooneelstuk van Labiche. Iedereen kent het nu wel en deze grappige lectuur schijnt bij de lezers in den smaak te vallen.

C h r i s t i e (May) *De Tuin van Verlangen*. Vertaling van Dicky Wafelbakker. (286) f 1.50, geb. f 2.25. W. Bruna, Utrecht.

Camilla Westbrook, een mooi en rijk meisje en derhalve plenty aanbidders. Maar het leven van niets doen en het eeuwig complimenten-maken en hooren, vervelen haar en zij verlangt naar een nieuw leven.

Gaarne vergezelt ze dan ook Dolly, een oppervlakkig en aldoor pretmakend vrouwtje naar Afrika, waar haar man in het diamant-bedrijf werkzaam is. Op het schip vindt zij ook Elliot Glyn, die terugkeert naar Afrika. In Londen had hij Camilla leeren kennen en hunne vriendschap was liefde geworden. Maar door een misverstand vinden zij het beter alleen maar vrienden te blijven. Een ander die haar het hof maakte, maar tevergeefs, en die van haar een som gelds ter leen kreeg en daarvoor een ring met blauwen saffier haar ten onderpand gaf, ziet zij onder de stokers van de boot. Deze gentleman in olievetten overal schijnt haar te volgen en iets kwaads in het schild te voeren. Tijdens een gemaskerd bal aan boord ontruikt men haar den kostbaren ring, maar Glyn zet den gemaskerde na, die het kleinood wegwerpt en weet te ontkomen. Hij is natuurlijk niemand anders dan Reggie van Tuyl, de verkleede stoker, maar niemand schijnt dat te vermoeden.

In Kaapstad wordt zij ter wille van dien ring achtervolgd, maar Glyn redt haar. In de diamantmijnen van Kimberley wordt de blauwe saffier herkend. Hij is gestolen door Reggie van Tuyl, die haar ten huwelijk vroeg in Londen, maar hier in Afrika vrouw en kinderen blijkt te bezitten. Deze deugniet speelt nog wat comédie, dreigt zich dood te zullen schieten, maar het baat niet. Camilla trouwt den edelen Elliot Glyn en . . . Reggie gaat doodbedaard naar zijn vrouw terug, als hij hoort, dat deze wat geld heeft geërfd. Het is een geschikt leesboek vol afwisseling.

D u s e, (S. A.) *Het Geheim*. (226) f 1.25, geb. f 1.90. Uit het Zweedsch van H. Bok. W. de Haan, Utrecht.

Een detective-roman; wel boeiend. Men kan van den inhoud niet veel zeggen, want dan is de aardigheid er af. De deugniet, 'n rijke vrek, speelt een dubbele rol; hij verkoopt diamanten en steelt ze

weer terug. 't Is een ingewikkeld geval, doch Leo Carring weet er weg mee en is spoedig op het goede spoor.

Zinspelingen op 'n verkeerde verhouding maken het boek voor de jeugd ongeschikt.

France. (Anatole) *Het Eiland der Pinguins*. D. Bolle, Rotterdam.

Een laffe en onzindelijke bespotting van den katholieken godsdienst en kerkelijke gebruiken. Om zoo iets te kunnen schrijven moet men een plat, geniepig manneke zijn met een schunnige verbeelding. Het boek is verboden lectuur; staat op den Index.

Kalshoven—Biermans. (E.) *Kaspar Hauser*. (280) f 1.90. P. M. Wink, Zaltbommel.

Was de zoogenaamde Kaspar Hauser, die zijn geheele jeugd doorbracht in een donkere gevangenis, werkelijk de zoon van Stefanie de Beauharnais en Karel van Baden, die gestorven heette op den prillen leeftijd van drie jaren? En toen hij op 21-jarigen leeftijd werd vermoord waren toen dezelfde politieke misdadigers aan het werk, die Stefanie haar twee jongens en haar man ontrokken?

Stefanie heeft het altijd geloofd; en daarna is er een strijd ontstaan onder de geschiedvorschers, waarvan de eene partij het geval een legende noemde en zelfs sprak van Hauser-Schwindel, en anderen werkelijk dachten aan een politieke misdaad. Jakob Wassermann maakte hem tot held van zijn bekenden roman. Anderen noemden het raadsel onoplosbaar. En dat zal het wel blijven. Ook in dit boek, interessant en boeiend als een roman, wordt geen positieve conclusie genomen, maar het geeft (voor volwassen lezers) een goed overzicht van dit romantisch stuk geschiedenis.

Kyne. (Peter B.) *De Vuurproef*. The Go-Gelter. Vertaald door Betsy Kater. (80) f 1.25. J. Swartsenburg, Zeist.

Dit boekje past in de reeks van Cappy Ricks, den man, die geld genoeg maar te weinig rust heeft om te rentenieren. Hij bemoeit zich met de zaken en gaat zijn schoonzoon Matt Peasly en den directeur der onderneming voorbij, om zijn eigen zin door te zetten. Ze laten echter den ouden man gewoonlijk maar begaan, omdat ze wel weten, dat hij een goed inzicht heeft en vooral een beter kijk op personen dan een hunner.

Hier gaat het om Billy Peck, een oorlogsinvalide, door de beide compagnons reeds afgewezen, maar die door papa Ricks een kans krijgt.

En door hem wordt hij onderworpen aan de vuurproef van de Blauwe Vaas. Deze bestaat hierin dat Cappy Ricks binnen een paar uren een speciale blauwe vaas moet hebben. En hij doet al zijn mogelijke best om het den zoeker onmogelijk te maken dat doel te bereiken.

Maar Belly Peck speelt het klaar. Hij maakt gebruik van vlieg-machines en grof geld, precies als in den oorlog, en hij volbrengt zijn taak.

Een aardig boekje met een goede strekking.

K y n e. (Peter B.) *Lee Purdy's Overwinning.* (The enchanted Hill). Vertaling van Betsy Kater. (223) f 2.25, geb. f 2.90. J. T. Swartsenburg, Zeist.

Lee Purdy woont met zijn zuster op een farm en is een kerel van stavast. Ze noemen hem in Australië majoor, want hij was in den grooten oorlog een kranig vliegenier en het schijnt dat het Amerikaansche en Australische leger vooral uit majoors heeft bestaan.

De strijdgeest is er bij Purdy nog niet uit. Hij heeft eenige vlieg-machines opgekocht en cirkelt daar nu mede boven de bosschen en pampa's om branden, schapendieven en andere ongerechtigheden te ontdekken. De regeeringspolitie is hij een gewaardeerde hulp, maar den menschen met slechte gewetens een gruwel.

Zij trachten dan ook hem zooveel mogelijk dwars te zitten en zien er zelfs niet tegen op hem uit den weg te ruimen.

Vooraf een slurwe rentmeester van de Box K. Hoeve, die zijn elders wonende meesterses Mej. Gail Ormsby op grootsche wijze van haar bezit afhandig tracht te maken, is een niets ontziende tegenstander. Het boek staat vol van zijn listigheden en geweldnarijen, maar Purdy slaat hem alle troeven uit de handen. En juffrouw Gail, die getuige is van zijn mannelijken durf en pracht van karakter behoeft zich dan ook niet het geringste geweld aan te doen om „ja” te zeggen als hij haar vraagt. Waaraan zij heel verstandig doet.

't Is een frisch, opgewekt vertelsel, dat wij gaarne aanbevelen.

O p p e n h e i m. (E. Phillips) *Buiten de Partijen.* (237) f 1.—, geb. f 1.50. A. W. Bruna, Utrecht.

Een roman met politieke verwikkelingen. Andrew Tallente heeft bij eene verkiezing voor het Lagerhuis de nederlaag geleden, omdat zijn partij zich van hem afwendde. Zijn vrouw is er zoo gebelgd over, dat zij van hem niets meer moet hebben. Liefde was er niet tusschen deze twee: hij trouwde haar om het geld en zij verbond zich met hem, omdat zij dacht, dat hij het ver zou brengen en zij gaarne de vrouw van een Pair wilde zijn. Deze kans is nu

verkeken. De secretaris van Tallente maakte de vrouw des huizes het hof en stal papieren van zijn heer. Daarop heeft er een heftige verklaring plaats tusschen de twee mannen, waarbij Tallente den trouwelooze afranselt zoodat hij van de rotsen rolt en nergens meer gevonden wordt.

Tallente treedt over naar de Labour-Party en vindt ineens de democratische beginselen beter voor zijn land. Hij maakt snelle promotie, ofschoon hij met de lastige trawanten in de partij heel wat te stellen heeft. Hij ontmoet nu ook eene vrouw, die hij echt liefkrijgt. Maar zijne vrouw stemt in eene scheiding niet toe.

Als echter de verloren gewaande secretaris komt opdagen, van wien zij houdt, biedt zij niet langer tegenstand. Ja, met die huwelijken neemt men het zoo nauw niet in zekere kringen.

Long. (William) *Het Vroolijke Boschtooneel. Vertaling van Celia Stoffel. Geillustreerd. (190) f 1.90. W. L. & J. Brusse, Rotterdam.*

Men kent de boeken van Long met zijn onderhoudende vertellingen vol interessante bijzonderheden over leven en gewoonten van vossen, wolven, vogels — van heel het boschvolkje. En wij bevelen deze boeken gaarne aan, omdat er een frissche en gezonde geest van uit waait.

Possendorf. (H.) *De Tijger van het Mercato. Een Roman uit het Donkerste Napels. (295) f 1.25. A. Bruna, Utrecht.*

„De Tijger van het Mercato” is de naam door het volk gegeven aan Raffaele Spadari, een der aanvoerders van de geheimzinnige dievenbende: de Camorra.

Hij was zeven jaren toen zijn moeder stierf, en de manier waarop zij begraven werd, alsof deze arme geen menschelijk wezen was, deed in zijn hart de verbittering wortel schieten. Met angstige zorg waakte hij over zijn klein zusje en hij stelde haar onder de hoede van een vriendelijken geestelijke, opdat deze haar met raad en daad ter zijde zou staan.

Hij zelf staat spoedig bekend als Camorist en zijn invloed op de bende groeit met den dag. Zijne zuster wordt door een Weenschen graaf tot vrouw verlangd, en nadat de broeder heeft bevonden, dat de bedoelingen van den man zuiver zijn en zijne zuster hem boven alles lief heeft, wil hij zich tegen dat ongelijke huwelijk niet verzetten. Maar er blijft een groote moeielijkheid. De graaf eischt, dat zijn toekomstige vrouw met het verleden zal breken en zelfs met haar broeder geene betrekking meer onderhouden. Dat kán het meisje niet! En Raffaele Spadari heeft reeds besloten, vrijwillig uit haar leven te verdwijnen en een nieuw bestaan te be-

ginnen, als de auteur zich bedenkt. Het slot van zoo'n draak moet melodramatischer en bloediger zijn.

De Tijger is door zijn bende aangewezen om den hoofdcommissaris te vermoorden. Hij ligt langs het duistere pad in hinderlaag als hij zijn slachtoffer begeleid ziet door een jong meisje, zijne dochter Lucretia. Zij heeft als kind eenmaal den armen straatjongen beschermd... hij kan haar vader niet dooden. Hij houdt voor den politie-ambtenaar en zijn kind een aandoenlijke toespraak en steekt zich zelf dan bliksemsnel het vlijmend staal in de borst.

Fluks knielen ze bij hem neer, ontblooten zijn borst en lezen de duidelijke, scherp getatouëerde en hel door het maanlicht beschreven woorden: Lucretia è la Passione Mia (Lucretia is mijn groote liefde)!

Het boek is een ontzettende draak. De duivelskunstenarijen en 't geknoei met liefdedranken dezer Napolitanen (van omstreeks 1860) is ongeloofelijk, en men slaat spontaan de bladzijden, waarop die malligheden staan beschreven, met vlugge hand voorbij.

Verkeerd is het boek niet. Dit worde er bijgevoegd, omdat er nog altijd veel menschen worden gevonden, die genieten van dit soort lectuur, en een oordeel verlangen over het moreele gehalte van den roman. Maar nog eens het is een genuïne draak. Wel become hij den lustenden.

Roberts. (Ch.) *Hoeven en Klauwen*. Uit het Engelsch door Mevr. M. E. Barentz—Schönberg. (125) f 1.50. Scheltema & Holkema, Amsterdam.

Grappige en ernstige verhalen uit de dierenwereld, die door den levendigen toon en de treffende wijze van voorstelling, de leeslust gretig houden.

Stein—Landesmann. (Alice). *Wijde Vlucht*. Uit het Duitsch door J. P. Kuiper. (235) f 1.40, geb. f 1.90. N. V. „Ontwikkeling”, Amsterdam.

Uit het benauwende Ghetto, de Jodenbuurt, worden ze weggelokt naar het wenkende leven. De vrijheidszin en de opstandigheid zit hun in 't bloed. De oude, vaderlijke zeden worden geminacht door de jonge, poolsche joden en zij zoeken hun vleugelen uit te slaan tot wijder vlucht. Maar het is vooral nog maar zoeken en de bandeloosheid verwarren zij nog dikwijls met de vrijheid. Simon verlaat zijn vrouw en kinderen en leeft in Londen van speculatie en galant avontuur. Zijne zuster Melania loopt weg van haar man om later in het huisje van haar moeder te komen sterven, verleid en bedrogen. Noesja, de dochter van Simon, weifelt tusschen het traditioneele jodendom en het nieuwe vrije leven. Zij wil niet berusten als haar arme verlaten moeder Gittele, en zij veracht te veel het

platte egoistische leven van haar vader om het te kunnen volgen. Zal zij de kloof weten te overbruggen tusschen de enge Jodenwijk en de vrije wereld?

Gelijk de meeste boeken van Israëlitische schrijvers is ook dit voor Westerlingen moeielijk te volgen. Alles is zoo opgewonden, zoo onevenwichtig, zoo zonder beheersching in de personen; en in de gebeurtenissen is er een haast en overijling, een te veel aan „faits divers” en een te weinig aan samenhang, dat men later zelf moet gaan reconstrueeren om eenig begrip te krijgen van het gelezene. Het meerendeel der Westersche lezers is nog niet ingesteld op dit soort lectuur, dat weinig ontspanning brengt en problemen behandelt, die men wellicht alleen als Israëliet kan aanvoelen.

Het is duidelijk reeds uit het gezegde, dat deze „Wijde Vlucht” alleen door rijperen in ervaring en levenskennis kan worden beproefd.

Tervoren. (Lina) *Vreemde Vogels*. (184) f 1.75, geb. f 2.50. R. K. Boek-Centrale, Amsterdam.

Na lange jaren in Indië te hebben doorgebracht, waar hij zich een aardig fortuin heeft verzameld, komt Walter Sleeve in Holland terug.

Eene teleurstelling. Hij vindt zijne pleegmoeder en hare familie zoo heel anders dan hij zich uit de verte had voorgesteld. Langzamerhand went hij echter aan hunne burgerlijkheid en speelt den rol van den goeden en rijken oom.

Hij maakt kennis met de weduwe van een zijner pleegbroeders; is er getuige van hoe dapper zij zich en haar dochttertje door het leven slaat en wat eerst bewondering was, wordt spoedig liefde.

Een vlotgeschreven, onschuldig verhaal.

Tormay. (Cécile) *Het oude Huis*. Naar het Hongaarsch door J. W. Jorissen (243) f 1.50. Van Holkema en Warendorf, Amsterdam.

Als jonggezellen zijn Christoffel en Sebastiaan Ulwing in vroeger dagen naar de dubbele stad aan den Donau, Buda-Pesth, getrokken. De eene werd in weinig jaren de groote Ulwing, die groote zaken maakte en een eigen huis bouwde buiten de stad, de ander bleef een bescheiden mensch zonder eerezucht. Over den machtigen Christoffel, zijn huis en gezin gaat dit mooie boek. Hoe de oude man het hoofd biedt aan benijders en belagers, maar met steeds grooter moeite het hoofd biedt aan de concurrentie. Zijn zoon laat zich in met gewaagde speculaties en zijn zuster, zoo gehecht aan het oude huis, dat zij moet verlaten, de glorie van haar vader, ziet het onder den moker van een parvenu vallen. Het is de leerzame geschiedenis van opkomst en ondergang van een geslacht. Voorhouden.

Wentworth James. (G. de S.) *Een Vrouwenleven*. Uit het Engelsch door Dicky Wafelbakker. (227) f 1.50, geb. f 2.25. A. W. Bruna, Utrecht.

Deze auteur houdt van gewaagde onderwerpen en ik geloof dat men goed zal doen hare boeken uit de handen te houden van het lezend publiek. In leeszaal en bibliotheek behooren ze zeker niet thuis.

In dit verhaal maakt zij het erger dan ooit en begint met eene inleiding over goede menschen. „Ik weet, dat er vele van dit genre op de wereld bestaan, en dat er heel knappe schrijvers zijn, die hun karakters kunnen ontleden. Maar er zijn ook slechte menschen — zelfs héél ontaarde — zooals „Lucie Hill” (de heldin van dit boek). En soms moet er ook iets van hen verteld worden, opdat wij kunnen zien hoe verschrikkelijk het is zóó te zijn.

Wanneer U echter over Lucie Hill's doortrapte slechtheid leest, zou ik U vriendelijk willen verzoeken Uw best te doen haar niet te veroordeelen en voor oogen te houden, dat geboorte, opvoeding en omgeving de oorzaak van alles was . . .

Goede menschen zijn gewoonlijk veel verdorvener dan werkelijk slechte menschen, want als deze eerste categorie zondigt, geschiedt dit dikwijls uit eigen vrijen wil. Slechte menschen daarentegen kunnen het nu eenmaal niet helpen, dat ze zoo zijn.”

Daar is alles mee goed gepraat! Ook dit „Vrouwenleven”. Zij is een meisje uit een bestedelingenhuis. Als kind reeds slecht. Dienstmeisje in een verdacht hotel; spoedig de maitresse van een rijken Engelschman. Hij gaat trouwen; zij ook wil zich rangeeren. 't Gaat niet. Trouwt met een rijken kerel, meent dat zij in zijn testament staat, neemt zich voor zijn einde te bespoedigen. Bij opening van het testament blijkt dat de man bigamie heeft gepleegd. Zijn eerste vrouw leeft nog en haar heeft hij alles vermaakt. Lucie Hill neemt een groot glas drank en een dubbele dosis cocaïne en sterft.

En de schrijver verzucht: Arme slechte vrouw, die het niet helpen kon, dat zij zoo slecht was . . .

Maar hiernamaals zal zij haar kans krijgen . . . want daar is altijd Liefde, en zooals de Bijbel zegt . . . enz.

Zij gelooft bovendien aan zielsverhuizing, want „den volgende keer zal zij een betere kans krijgen.” 't Is dwaas en slecht.

Wharton. (Edith.) *Maneglimpen*. Uit het Engelsch door J. Lourens. (346) f 2.90, geb. f 3.75. Van Holkema en Warendorf, Amsterdam.

Zij trouwden op een heel immoreele voorwaarde: dat, zoodra een hunner meende elders meer geluk te kunnen vinden, hij geheel vrij bleef om het te nemen. Ze zouden dan eenvoudig weer van elkaar gaan.

Hierop is geheel het boek gebaseerd. Zij wijken uit elkaar door verschil van eenige opvattingen en voelen dat zij elkaar niet kunnen missen. En ten slotte leven zij weer vereenigd in liefde, nu wetend, dat het voor goed is.

Ik kan niet zeggen dat het een verboden boek is, maar de verwerking van die moderne huwelijksopvatting doet zeer onverkwikkelijk aan.

Voor leeszaal en bibliotheek is het beslist ongeschikt.

Wilson. (H. L.) *De Film-fantast*. Uit het Engelsch door A. E. de Vries. (427) Geb. 2.90. H. D. Tjeenk Willink, Haarlem.

Wij beginnen te lezen en meenen verdwaald te zijn in de Wild-West waar een gewetenlooze avonturier een onbeschermd meisje wil dwingen zijn vrouw te worden, totdat rustig en onverstoorbaar de redder verschijnt en een geweldige bokspartij begint met den snoodaard. Dan komt plots een derde ten tooneele en nu is het de beurt van den onverschrokken redder om héél klein en ernstig te worden.

Want de nieuw binnengekomene is de patroon van een warenhuis in Hinvis en de held van daar straks is zijn bediende, die met behulp van twee etalage-poppen bezig is zich te oefenen voor het acteurschap. Hij is een film-maniak, meer dan een film-fantast, zooals de titel hem aanduidt.

Vooraf melodramatische rollen, waarvoor hij geen greintje talent heeft trekken hem aan. En dat wordt juist zijn geluk; hij speelt met het ernstigste gezicht zijn ernstigste rollen zoo komiek, dat hij de prachtigste satire levert zonder het te weten, en de menschen zitten te brullen van het lachen.

Zoo wordt hij een gevierd en rijk filmspeler, en de kranten, die er natuurlijk geen flauw besef van hebben dat zij te doen hebben met een mislukkeling, prijzen hem hemelhoog.

Het is een vermakelijk verhaal, waarin eigenlijk niets verkeers voorkomt, ofschoon de beschrijving van den dans in Holywood (blz. 136) wel wat te levendig is, en het gedoe van acteurs en actrices naar den luchtigen kant gaat. Hetgeen overigens wel zal beantwoorden aan de werkelijkheid.

Wyllards. (Dolf) *Hij en Zij op het Eiland*. Vertaald door Truce Esser—Kuyman. (241) f 2.50. Hollandia, Baarn.

Een zeebeving, een geweldige vloedgolf en twee passagiers worden weggeslingerd van de „Artisto” en komen terecht op een onbewoond eiland.

Hij is majoor Trelawny en zij Leslie Mackels, een jong meisje.

Hij vindt haar, den dood nabij, maar weet haar in het leven te houden. Zij is een ziekelijk meisje, dat echter door het werken in de buitenlucht en 't gezonde leven van den natuurmensch zich ontwikkelt tot een knappe jonge vrouw.

Nu beziet hij haar met andere oogen en de passie begint zich van hem meester te maken. Zij kan zich niet verhelen, dat zij hem liefheeft, maar haar godsdienstige opvoeding doet haar zijn voorstellen afwijzen. Daar is niemand, zegt hij, om hen in het huwelijk te verbinden, en de kans op redding is zoo goed als gééne. Mochten zij gered worden, dan zullen zij zich op de gewone wettelijke wijze in den echt laten verbinden. Maar in afwachting moet zij zijne vrouw worden. Zij blijft weigeren en hij blijft aandringen, zonder eenig geweld, wetend, dat zij zal toegeven. Zijne verloofde, verklaart hij, zal hem zonder hartzeer verliezen.

Door al die liefdesverklaringen opgewekt, gaat zij op een avond naar zijn hut . . . en vindt hem slapend.

Den volgenden dag worden zij gered.

Zij stelt zich dadelijk onder de hoede van geestelijke zusters, die aan boord zijn, en zij voelt zich verpletterd onder het bewustzijn, dat zij op het punt heeft gestaan toe te geven.

Hij verliest haar uit het oog door de overstelping van de drukke bezigheden na zijne redding en vooral door ziekte, totdat zij een brief aan hem schrijft en mededeelt, dat zij het land heeft verlaten, katholiek is geworden en eerlang hoopt opgenomen te worden onder de zusters, die een melaatschen-verpleging gaan oprichten op het onbewoonde eiland. Zij is reeds met haar vertrokken en zal haar miljoenen geven aan de stichting. Men begrijpt dat majoor Trelawny, aangespoord door zijn vroegere verloofde en, niet minder door zijn vader, maar het meest door zijn liefde, haar spoedig in zijn armen gaat sluiten.

Voor jonge, en over het algemeen voor gevoelige lezers, is dit verhaal wel te opwindend door die verleidingspoging van Trelawny op het eenzame eiland. Verleidingspogingen, ofschoon zijn eigen vader het zoo noemt, is te hard gezegd — maar het zijn toch suggestieve wervingen om het duifje.

Zoomers—Vermeer, (E.) *Het Huisje bij de Dennen*. (344) f 2.90.

Het is moeilijk uit te maken, op welk standpunt men zich moet plaatsen om dezen „roman” goed te overzien. Een kind vertelt haar jeugd, een klein meisje. Maar het is duidelijk, dat zij dit als kind niet doen kon op de wijze waarop zij dat nu heeft gedaan.

Moeten wij het verhaal der jeugd beschouwen als geschreven in terugblik door een oudere. Dan is het weer te vol van détails, van zelfontleding, van wijsheid, om niet te denken aan „nabetrachting”. Of is het eenvoudig een roman door een geoefende schrijfster als

Zoomers—Vermeer, waarin zij wil uitdrukken hoe een kind al dat gebeuren aanvoelt en ondergaat Dit laatste lijkt mij nog het meest aannemelijk, maar zekerheid heb ik niet. Ik weet niet waar ik moet staan om het schilderij te zien zooals de schilderes het zag, toen zij het componeerde.

Maar het is in elk geval een knap stuk werk, om zich zoo in te denken in het geestes- en gevoelsleven van een kind. En nu afgezien van de vragen, die ik stelde, kan men zeggen, dat lezend men ze vergeet en alleen aandacht heeft voor de fijne psychologie der schrijfster.

Er is één enkele bladzijde, die dètoneert, zal ik maar zeggen, en dat is: waar het kind ontdekt door haar ravottende broers, dat haar vriendinnetje, een doofstom en idioot kind, geen meisje maar een jongen is met rokken aan! „Ik was reeds zeer wijs” of iets dergelijks (want ik heb het boek niet voor mij) zegt ze zelf in haar jeugdherinnering. En dat klinkt onwaar, want er is niets in de opvoeding van dit kleine ding, dat deze vroegwijsheid kan verklaren. 't Is eene herinnering der schrijfster uit haar „Koosje”, een volkskind, dat is grootgebracht in een milieu, waarin niets geheim wordt gehouden.

Ik vind het boek mooi — maar ik hoop dat Mevr. Zoomers—Vermeer zich heelemaal mag losmaken van dat laat naturalisme, waar wij niets meer voor voelen.

Noot der Red. Onze referent vergist zich; de allereerste zin van het boek geeft het standpunt der schrijfster: „Als ik terugga naar het verleden, zoo ver weg...”

BRIEVENBUS.

L. v. H. te A. Ernst Zahn is geboren in 1867 in Zürich. Ja, het is waar dat hij stationsrestaurateur was, namelijk in de zaak zijns vaders en later als diens opvolger. Om zich voor dit vak te bekwamen, bezocht hij vele steden en vreemde landen, hetgeen tot zijn ontwikkeling bijdroeg.

Neen, de doctorstitel van Zahn is geen gevolg van zijn studie, maar een eerbewijs. Hij werd dr. phil. honoris causa.

Wij hebben den roman *Lotte Erzlinger*, meenen wij, al eens besproken. Zij is verloofd met een student, die geen toekomst heeft. Zij trouwt met een goedhartigen, rijken, maar ruwen man en heeft van hem twee kinderen. Later komt de student weer op haar weg, maar de moeder zegeviert over de minnares. Zij blijft terwille van het overgebleven kind; haar jongen heeft zich tijdens de crisis verdronken.

Het boek staat buiten allen godsdienst; waar over God wordt gesproken, komt het vage pantheïsme van den schrijver te voorschijn.

R. H. te A. In het „Nieuwsblad van den Boekhandel” worden voorgenomen vertalingen gewoonlijk bekend gemaakt, juist om dubbel en dus vergeefs werk te voorkomen. Maar die lijst van „aanteekenen” is nooit volledig, omdat een groot aantal uitgevers, vooral de kleinere, zich niet houden aan den verstandigen maatregel en zóó maar ineens met hun vertaling op de markt verschijnen. Wij kunnen U ook niet volledig inlichten, want wij hebben niets anders dan de boven genoemde bron, waaruit U ook kunt putten en dan nog enkele particuliere mededeelingen van uitgevers. Het boek, dat U noemt, hebben wij nergens „aangeteekend” gezien. Maar na onzen uitleg, zult U begripen hoe weinig zekerheid dat geeft.

L. R. te R. Daaraan is, geloof ik, niet te twijfelen. Kloos is zijn kritisch aanvoelen kwijt. Er is onder al zijn studies en kritieken der laatste jaren nauwelijks één enkele, die (behalve dan herhalingen van zijn vroeger werk) nog iets van klaar inzicht verraaft.

Kloos zelf stelt ook zijn latere verzen boven zijn eerste gedichten. Hij zegt, dat men een kwart-eeuw geleden alles wat hij toen had gedicht, absoluut niets waard vond. Zelfs werd het gebrekkig-in-vorm, leeg-van-inhoud, duister, gewrongen, en nagedaan genoemd. In 1896 had er plotseling een omkeer plaats en stak men zijn werk „dwaaslijk op eenmaal in de wolken: zoo iets heerlijks als die verzen van Kloos, had men nooit of slechts hoogst zelden in Nederland gezien". Maar tijdens die onverhoopte bewondering van sommigen, bleef de afkeuring van een „groter aantal critici".

„En zodoende, toen het nieuwtje van zijn verzen er een beetje af was, kreeg langzamerhand, de tegensparteling der koel-nuchteren en ondichterlijken, die in vroeger jaren alleen had gesproken, wéér het woord, en wierp zich nu over die latere verzen heen, onder het luide beweren, dat zij daarin misten wat er in de vroegere zat.

En dan begint Kloos zijn latere verzen te verdedigen en voegt er bij: „doch het zal, even als dat met mijn vroegere is gebeurd, waarschijnlijk nog wel een poosje duren, voordat men mijn latere verzen even mooi gaat vinden als mijn eerste, en wellicht nog beter, zooals zij inderdaad ook zijn".

Het is wel sterk, dat Kloos de fel bewogen verzen van zijn eersten tijd, een twaalfstal op zijn hoogst, kan stellen beneden, men vergeve het woord, den duisteren rimram van zijn latere verzen. Bovendien, wij hebben in ons land waarschijnlijk geen schrijver, die in zijn proza zich zoo herhaaldelijk tegensprekt als Kloos. Men staat er, bij aandachtige lezing, eenvoudig versteld van.

M. Sch.—W. te U. Dr. B. Wielinga's *Moderne Letterkunde en Christelijke Opvoeding* verscheen in 1922 bij „Holland", Amsterdam. Wij hebben er indertijd uitvoerig in „Boekenschouw" over gesproken.

H. H. te M. U vergist U; dat boek komt niet voor onder het „oeuvre" van dien schrijver. Wij kunnen dat met zeer groote stelligheid verklaren, omdat wij ons tot den schrijver zelf hebben gewend, die ons verklaarde, dat hij nooit een boek onder genoemden titel heeft geschreven noch onder een anderen titel, die er eenigszins op leek. Daar moet dus verwarring zijn van auteursnaam door U.

L. v. d. V. te Gr. Zeker; hier hebt U eenige aanwijzingen. Zij zijn niet nieuw voor hen, die geregeld de literatuurladen volgen. Men kan trouwens in romans honderden voorbeelden vinden van tegenspraak. De heldin heeft zwarte oogen in het begin en op het einde blauwe; zelfs met de geboortedatum loopt het mis! Hier zijn eenige gevallen, die ik bij elkaar genoteerd vind:

Flaubert — Dumas — Anatole France begaan op chronologisch gebied blunder genoeg. Als men zijn *Sylvestre Bonnard* goed leest is hij geboren in 1810, 1797, en 1804! — Boylesne vertelt ons (in *Ah! Plaisez moi donc!*) dat graaf de Querrevant stierf in 1901 en in 1899! Edmond Jaloux laat Joachim Prémery geboren worden in 1846. Uit het verhaal kan men berekenen, dat het 1844 moet zijn — Pierre Benoit (*La Chaussée de Géants*) zit vol datums, die onderling niet kloppen. Rekenmeesters zijn over het algemeen de letterkundigen niet.

Marg. H. te S. U moet het ons ten goede houden, maar al de boeken, die u opgeeft, staan zonder een enkele uitzondering in *De Standaardcatalogo* (uitgever: J o o s t v. d. V o n d e l — Corn. Anthoniszstraat 54, Amsterdam).

J. G. te H. Neen, boeken verkoopen wij niet. Alleen eens in het jaar kondigen wij den verkoop aan van Tijdschriften van ons eigen Leesgezelschap „Omnia" voor Geloof en Wetenschap. Dat heeft u wellicht in verwarring gebracht. Wend u, na de inlichtingen welke wij u verleden keer gaven, tot uw eigen boekhandelaar of tot den uitgever.

door A. GIELEN.

Charles Maurras.
de merkwaardige theoreticus van *l'Action française* schrijft in een hoofdstuk over „Nouvelles Générations de Poètes”: „On en a fini avec les calques parnassiens et les sous-calques hugoliens qui répétèrent un poncif plus neutre, plus usé que celui des Campriston, des Delille ou de M. Vernet, et voilà un premier progrès. Second progrès: après avoir fait preuve de liberté d'esprit par rapport aux prédécesseurs immédiats, on a montré une

lucidité supérieure en se reportant à des modèles plus sûrs ou plus parfaits, de meilleur veine française et humaine

Et ce retour à des types variés de haute poésie échelonnés sur quatre longs siècles, a chatié la langue, raffermi la technique, assuré et discipliné la pensée . . .

En dan dit vermanende woord, waarin een wereld van wijsheid opgesloten ligt: „l'esprit critique voit clair, l'esprit révolutionnaire ne sait pas regarder: *Du passé faisons table rase*, dit sa chanson. Je hais ce programme de l'amnésie sauvage. Non, point de table rase, mais la voie libre. Recevez, accueillez, acceptez le passé, sous condition de l'inventorier avec soin, et assurez ainsi toute liberté de bien faire. Vous serez plus forts pour mater la liberté du mal. Conservant ce qui est bien, vous pourrez entreprendre de faire mieux.”

Uit deze woorden van Maurras blijkt dat de

„herstelgedachte” op het terrein der poëzie reeds groote vorderingen heeft gemaakt in de praktijk der kunstenaars.

De Fransche smaak is trouwens te zuiver gevormd om, niettegenstaande al de lichtzinnigheid van het zuidelijk karakter en den lust om kabaaltjes te maken, lang het barbarisme te kunnen verdragen.

En nu ik den laatsten dichtbundel van H e n r i B r u n i n g met belangstellende aandacht heb gelezen, meen ik ook bij hem bewegingen te ontdekken van een langzame wending naar den hoofdweg, waartoe in normale tijden de kunst altijd terugkeert.

In vroeger werk had deze jonge dichter blijk gegeven van zijn onafhankelijkheidszin („preuve de liberté d'esprit”) zijn verlangen om „tabula rasa” te maken heeft hij telkens uitgeschreeuwd en hij toonde zich niet zoo afkeerig van een „programme de l'amnésie sauvage” als Maurras... maar thans schijnt er wel degelijk orde te zijn gekomen in zijn tuimelende gevoelens en voelt men bij hem een groeiende zelfbeheersching, die hem redden zal van ondergang in eigen verwarde zielsconflicten.

Vergelijkt men *De Tocht* met *De Sirkel*, dan springt dadelijk het enorme verschil in het oog.

In het laatstgenoemde boek beweegt de onrustige dichter aldoor zich heftig in een kring: cirkelgang van een gevangene in de nauwe cel van zijn stormende gedachten en opstandige gevoelens. *De Tocht* is werkelijk een tocht, een voortgaan, maar met tijdelijke aarzelingen om op zijn schreden terug te keeren en neiging, zoo nu en dan, om weer te vervallen tot het duizeligmakend gedraai om zich zelf.

Men mag zich over deze houding, redelijker en evenwichtiger, verblijden en zonder voorbarigheid de hoop koesteren dat, gelijk de *Sirkel*-loop zich oploste in een *Tocht*, deze mettertijd moge overgaan in een doelbewusten *Opgang*.

Ook wij, toen wij jong waren, dachten dat de weg naar het Nieuwe Leven blijde en wijd, één fiere verovering zou zijn. Hoe dachten wij die weg? — Een strijd. Hoe dachten wij die strijd? — Een brede baan zingend bestegen in licht-feesten, van onverwinbre en staal-harde kracht

Wij werden veel verslagen — maar altijd, altijd opnieuw richtte ons op het jong Geloof, stuwde weer steigerend-wild de drift door de aadren: vertrouwen in de schone opgang naar het Leven. God was met ons, om God was onze strijd. Hierin verschilden wij met al die andren die vochte' om 't Nieuwe Leven — zonder God.

Maar wij, wij de boodschappers, wij de wervers met de onstuimig klapperende vendels, wij die jong en hartstochtelijk wilden de éérsten zijn, die vooruitsprongen, ons losrukten uit al wat oud en dood was en de donkere klopp van ons bloed betoomde en moorde, maar nog niet wisten hoe het Nieuwe was — wij wisten niet wat het ons vroeg
Het Nieuwe Leven — wat is het anders dan Geloof, Hoop, Liefde.

O, ik had liever dat het boek met deze woorden ware gesloten dan met het doffe *Berusting*, dat klinkt als een klacht vol agnostieke moedeloosheid.

* * *

Er staat in deze bundel nog veel wat men vroeger proza zou hebben genoemd, dat echter door zijn felle bewogenheid de poëzie nabij komt.

Maar juist deze bewogenheid voelt men als onecht; kunstmatig geteeld door de repetitie-figuur. Ik geef hier een voorbeeld, lang niet het ergste, waarin ik mijne bedoeling door onderstreeping van woorden heb duidelijk gemaakt:

Hoe dikwels, hoe dikwels het heete gefluister mijner lippen: „vandaag, vandáág zal ik het zingen mijn lied, het nieuwe lied aan de Vreugde: Wist ge dit niet: God is de God der Vreugde, de blijde God: Wist ge dit niet? — Ik zal u roepen en verrukken met een vreugdelied”. Mijn armen geklemd langs mijn lichaam: om het ritme dat te stuwén, te stuwén begon in mijn bloed.

Want ik wilde — o, de onstuimige, tumultueuze tochten van mijn bloed — ik wilde uw sterke ontembre zanger zijn, en mijn lied moest als een bergketen zwaar en sterk zijn, als een onneembare vesting vermetel, en als een kathedraal klimmende himne die gans het leven schoort en ompant.

En ik trok van verte tot verte, en verten na verten doorvorsten mijn oogen. Niets, niets kon mijn verlangen verarmen, zo lang, zo lang — en na iedere verte gingen mijn lippen: „later, later, dit niet”.

Veel nederlagen leed ik toen :
met veel verbittering streed ik toen,

Tot ik U vond : Uw milde licht.
Mijn blinde drift hebt gij gericht.

Genezen ging ik langzaam-aan :
Vertrouwend op U is ook dit gegaan :

verbittering is een giftig vocht
en die het dronk, werd er door omgebracht.

Maar ik, door U, ontkwam deez dood ;
ik dreef in U naar een nieuw morgenrood :

Gij, Gij, hergaaft me 'n zingender blijheid,
en Gij hergaaft m'n een breder tederheid ;

een dieper Liefde brand' en vlamde in mij ;
Gij en het leve' : ik kuste zacht U-bei.

Naar beiden, o, eindelijk mijn dankbre lach
- waarom, waarom dit zó verwoest, zó omgebracht.

In al zijn vaagheid zegt dit vers ons toch meer dan
de met wreed zuur uitgebeten regels, die wij maar al te
dikwijls nog tegenkomen in het werk van dezen dichter.
Maar dat „Waarom wáarom” ? 't Is treurig !

Want soms beangstigt mij in den jongen man zijn
worsteling met een fictieven „wreeden” God ! Heel den
„cyclus” (als ik de reeks zoo noemen mag) van *De
Wonde Vogel* (I II III) *Het Gevecht*, *De doode Vogel*
(I II III IV) besluiten met *Opgang*, — wel schoon in menig
opzicht, maar met verzen, die doen huiveren om hun
valsche Godsvoorstelling en hun schijnbaar sublieme, maar
werkelijk ontstellende levensaanvaarding.

Gebroken worden, tot het laatste ; en dan geheeld slechts om
een dood, wreder dan ooit, te sterven.
En tòch te gaan. Waarom - Omdat het moet :
de Vader vroeg ; de Vader weet wát goed is.
Te gáàn. Met wat. Met een dood hart, met lege geest.
Te bidden. Hoe. Met een dood hart, met lege geest.
Bidden en verder leve' als alles 't hart vervreemdde en niets
het hart meer raakt.

laten komen. Hij zal zich moeten losmaken van zekere invloeden, uitgaande van menschen en boeken, die hem waarlijk geen goed doen.

De kunstenaar in hem heeft gewonnen, sinds hij zich vrij maakte uit den *Sirkel*. De mensch is nog niet scherpzinnig genoeg om zijn hallucinaties te onderscheiden van zijn waarachtig ondervinden en voelen.

Hij heeft talent, een gave Gods. Ik zal morgen voor hem de H. Mis opdragen, dat hij immer moge blijven begrijpen wat hij schuldig is aan God in de eerste plaats — en ten slotte aan zich zelf. — Hij bedenke: *Wer aber aufhört, sich um sich selber zu drehen, der stürzt unverzüglich in die eigenen Tiefen und — findet Gott.*

Over de linoleumsneden, die dit boek versieren, slechts een enkel woord, Zij zijn van Ernst Voorhoeve den maker der geweigerde Canisius-plaat, waarop de Heilige wordt voorgesteld als een volslagen stompzinnige, die voor zijn daden niet verantwoordelijk kan worden gesteld en dus moeielijk heilig kon worden verklaard.

Zóó erg maakt hij het hier niet. Maar de gezochte kinderlijkheid zijner producten, de gewilde terugkeer tot het infantiele, is de ergste rhetorica, waartoe de kunstenaars zich kunnen laten verlokken.

„*Difficile est satyram non scribere*” — het is moeielijk er niet mee te spotten; doch waarom?

A. Saarloos (Sexueele opvoeding, blz. 49) neemt het verschijnsel veel te ernstig als hij vraagt: „Zijn dergelijke infantiele symptomen, die zich in alles manifesteeren als mode, dans, arbeidsschuwheid en sociale belangstelling, van voorbijgaanden aard of vormen zij de eerste kenteekenen van den ondergang van Europa?”

Welneen! Dat ziekte van zelf weer uit! Maar wij vinden het altijd jammer als een jong kunstenaar zich den verkeerden weg laat opdrijven en van zijn eigen talent zich vervreemden door eene kortstondige en voorbijgaande mode en door onverantwoordelijke clubjeskritiek.

Bruning (Henri), *De Tocht. Verzen*. Linoleumsneden door Ernst Voorhoeve. (61). f 2.25. Eigen Beheer, Staalmanstr. 1, Nijmegen.

HEIJERMANS' LAATSTE WERKEN.*)

door J. VAN HEUGTEN S. J.

Met „Droomkoninkje” en „Vuurvlindertje” heeft zich Heijermans tot de kinderziel en het kinderleven gekeerd om daarvan al de geheimen en verborgen raadselen te bespieden. Zich afwendend van de maatschappelijke problemen en van de brandende kwesties der samenleving, die de gewone stof zijner tooneelwerken leverden, betreedt hij hier een geheel ander terrein.

Het mag een gelukkige wending heeten. In zijn dramatische werken vindt Heijermans vaak een oplossing voor zijn menschelijke conflicten, die met de Christelijke leer in strijd, en

dus geen eigenlijke oplossing is. Getroffen door het leed van zijn medemensch, wil hij de eeuwenoude, strenge zedewet van Christus gebroken of opgeheven zien om vrijheid te laten voor de eischen en nooden eener nieuwere samenleving. Zijn moraal is de wel wat goedkoope humaniteit, die de gewone zedewet is geworden van menschen zonder godsdienst. Menschelijkheid, die zich niet stoort aan vaste, onwrikbare normen, doch zich schikt naar de toevallige eischen van het individu: dat is Heijermans' hoogste wet. En daarbij weet hij de ensceneering zoo te kiezen en te schikken, dat de volle hatelijkheid op de traditioneele godsdienstnormen valt. Het Christendom kan Heijermans moeilijk dankbaar zijn voor zijn tooneelwerk.

Doch van dit alles heeft hij vrijwel afgezien in zijn twee laatste werken. Alle tendens is er vreemd aan gebleven; hij geeft er het kinderleven, het ontwaken en ontwikkelen der kinderziel weer, zooals hij het in beminrend beschouwen heeft bespied en doorvoeld.

Vuurvlindertje is letterlijk en figuurlijk het zusje van Droomkoninkje en zoo vormen deze boeken een tweedeelig geheel, waarvan beurtelings het kleine Droomkoninkje en het parmantige Leentje, het Vuurvlindertje, de hoofdfiguren zijn. De lotgevallen dezer kinderen zijn weinig belangrijk. Het is geen boek van avonturen en romantisch gebeuren: heel de waarde ligt in het fijne, liefdevolle

uitspinnen der gewaarwordingen en gevoelens, der wonderlijke droomen van het koninkje en der vinnigheden van het vlindertje. Koert wordt geboren en getogen in een volksbuurt te Amsterdam en daar, tusschen al die huizen en menschen, met den hoogen verren hemel boven hem, bloeit zijn kinderziel open voor de werkelijkheden des levens: zijn vader, een beminnelijk fantast, die geen oog heeft voor de eischen der werkelijkheid en voortdurend aanstoot tegen de harde kanten der samenleving, zijn zachte, bezorgde moeder en zoo verder. En het jonge kind met zijn grillige verbeelding en overgevoelig hart weeft zich in in een web van droomen en fantasieën en bevolkt zijn schamele omgeving met een rijkdom van altijd nieuwe, kinderlijke verzinsels. Zijn klompvoet belet het kind om zich als anderen op straat te begeven; als bij instinct gevoelt Koert, dat hij een ongewoon kind is, dat het leven hem een aparte plaats heeft aangewezen, waarin hij hoe langer hoe meer zal vereenzamen. De moeder is Katholiek en voelt van tijd tot tijd haar vroegeren godsdienstzin weer opkomen, dien zij in een kerk te bevredigen zoekt.

Als de materiele nood hen eindelijk dwingt Amsterdam te verlaten, volgen zij den raad van Tante Toos uit Heerlen en gaan in Zuid-Limburg wonen, waar de man werk zal vinden in de mijnen. Hier leeft Droomkoninkje in een nieuwe omgeving en komt er in aanraking met de ruwe, goedige Tante Toos en haar volwassen zoons. Doch spoedig komt er een einde aan de ongebonden blijheid van Koert's kinderjaren: vader vindt den dood bij een mijn-ongeluk en als kort daarop ook zijn moeder sterft, staat het arme kind alleen in een ruwe, meedoogenlooze wereld, alleen met zijn rijk verbeeldings- en gevoelsleven, maar niet opgewassen tegen de harde nooden van den komenden dag.

In het tweede deel treedt Koert op den achtergrond om plaats te maken voor het kleinere zusje, Leentje. Zij is een vinnig, vroeg-wijs wezentje en met Koert is zij toevertrouwd aan de moederlijke zorg van Tante Toos. Deze heeft met haar zoon Heerlen verlaten en nu treffen wij het gezin te Eindhoven, waar Koert werk vindt in de Philipsfabrieken. Tante Toos is nog altijd de ruwe, ronde, al te bezorgde moeder van haar zusters kinderen en het kleine meisje, het Vuurvlindertje, groeit naast haar op, onbegrepen en onbespied, ondanks Tante's goedhartigheid. Dit tweede deel is een fragment gebleven: de dood belette Heijermans het werk te voltooien.

Er zijn in Droomkoninkje en Vuurvlindertje twee Heijermansen aan het werk: Heijermans, de onverbiddelijke realist en Heijermans, de dichter en verzinner. De eerste heeft geen rust, zoo hij niet met alle nauwkeurigheid tot in het minutieuze toe alle details en bijkomstigheden zoo precies mogelijk heeft weergegeven: al het hebben en houden der familie, waarin de kinderen leven, hun taal en gewoonten, hun eten en drinken, kortom: alles is hem „document humain”. En daarnaast werkt de dichter Heijermans, vooral in het eerste deel, in Droomkoninkje. Dit boek is soms van een ragfijne sprookjesachtigheid. Men kan Amsterdam met zijn brutale, hooge

huizen en Heerlen met zijn menschenverslindende mijnen vergeten om alleen mee te voelen en mee te fantaseeren met Koert en zijn vader, die zich een ongekende wereld bouwen uit de fragmenten hunner droomen. De al te nuchtere realiteiten in dit boek, als Heerlen en Eindhoven, werken storend als een ontwijding in dit droomenland. De realist Heijermans heeft den dichter Heijermans geschaad. Wij meenen, dat de schrijver blijvender werk zou geleverd hebben, wanneer hij zijn kinderfiguren geprojecteerd had op een algemeener achtergrond. Het is alles te speciaal, te verbijzonderd, te minutieus en onbelangrijk. De gevallen zijn te alledaagsch om in een boek verwerkt te worden. Slechts waar de dichter Heijermans aan het woord is, waar hij de jonge kinderziel geeft in haar eersten vleugelslag, daar lijkt hij ons boven het onbelangrijke uit te gaan en hogere waarden te bereiken.

Het volle menschenleven moge interessant zijn, het vlak-bij-de-grondsche alledagsleven is dit niet. Wij zoeken in een geestesproduct nu eenmaal iets hoogers en beters dan wat we zelf dagelijks beleven en heel de litteratuur vindt haar reden van bestaan in de idealiseerzucht der menschen. De oude klacht over „den copieerlust des dagelijkschen levens” blijft altijd nieuw.

Wij zijn waarschijnlijk zeer ouderwetsch met het gevoelen, dat wij Heijermans in bijna al zijn werk „ordinair” vinden, niet omdat hij arme, lijdende menschen beschrijft, maar omdat hij ze zóó beschrijft en de dingen zóó onder onze aandacht brengt, dat het vulgaire onmiddellijk naar voren springt. Sommigen zullen dit een verdienste vinden, wij noemen het een nadeel of juist een gebrek. Een groot schrijver weet onbewust en onbemerkt al zijn figuren en tooneelen met een „Schimmer” van poëzie, van hogere werkelijkheid te omgeven en zoo het geheel in een ideële orde te heffen. Heijermans gelukt dit slechts zelden, nog het best in deze, zijn laatste werken: *Droomkoninkje* en *Vuurvlindertje*. Welk een sfeer van vulgariteit — nogmaals: niet vanwege de menschen, maar vanwege Heijermans — hangt er bijv. in „Eva Bonheur”, in „De Meid”, in „Op Hoop van Zegen”.

En toch! Hoeveel zou ook *Droomkoninkje* en *Vuurvlindertje* gewonnen hebben, als zij op een algemeener plan, in een ideëeler sfeer waren geheven! Er zijn figuren, die bepaalde achtergronden eischen of liever elke figuur vraagt haar eigen achtergrond en naar ons, misschien zeer persoonlijk, gevoelen had vooral *Droomkoninkje* een boek van blijvende waarde kunnen worden, wanneer de schrijver het teere weefsel zijner verbeelding in de groene natuur uitgespreid, en niet op een blekerij-standaard had opgehangen.

Droomkoninkje (312). f 3.75.

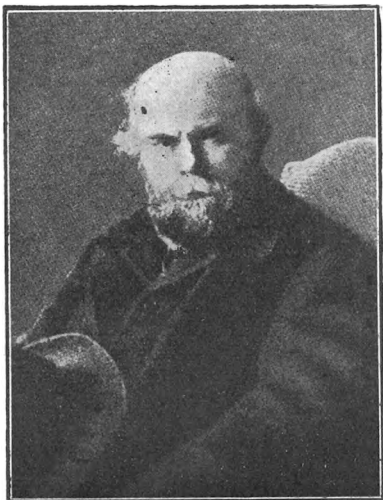
Vuurvlindertje. Een nieuw verhaal voor groote kinderen. Illustraties van George van Raemdonck. (253). f 3.75. Van Holkema en Warendorf, Amsterdam.

EEN MODERNE AFGOD

door M. S.

Wanneer zal men eens uitgepraat zijn over Paul Verlaine en Pauvre Lélian, zooals het anagram van zijn naam luidt?

Zeker is het, dat deze dichter sedert tientallen van jaren in de mode is en blijft, dat men hem als een der grootsten van het moderne Frankrijk beschouwt en niet moede wordt om zijn avontuurlijk leven niet alleen te bespreken en te commentarieren, maar ook te vergoelijken en zelfs te bewonderen.

Niemand zal ontkennen, dat Verlaine prachtige, echte poëzie heeft geleverd, maar indien de dichter van *Sagesse* groot en hoog

begaafd was, en de klanken wist te vinden, waarmee de verscheurde ziel van het hedendaagsche mensdóm haar smart uitschreit, haar **wroeging**, haar verlatenheid en haar Godshonger uitschreeuwt, zoo kan men niet ontkennen, dat de mensch Verlaine een zeer wonderlijke sinjeur was, een echte Bohémien, zooals er slechts weinigen van dat soort onder de door God begenadigde werden aangetroffen.

Toch is hij de afgod geworden van dit en het vorige geslacht. Men bewondert niet alleen zijn oeuvre — dat allesbehalve in zijn geheel deze verheerlijking verdient — maar men tracht het volle licht te doen schijnen op zijn dwaasheden, zijn fouten, zijn tegenstrijdigheden, ja, zelfs zijn wandaden en deze zijn er vele in zijn zonderling bestaan.

Dank aan deze — laat ons zeggen onhandige vereerders — ligt het wonderlijke leven van Verlaine onbarmhartig bloot voor onze oogen. Men heeft alles onderzocht, alles verklaard. Zijn armzalige geheimen geopenbaard en men zegt, dat ons nog meer wetenswaardigheden te wachten staan over de — wanneer zij niet zoo treurig waren — amusante en zelfs grappige fratsen, die le pauvre Lélian als man, vader, vriend en kroeglooper heeft uitgehaald.

Waarlijk, Verlaine heeft als menig ander de waarheid moeten ondervinden van het gezegde: „Van je vrienden moet je het hebben!” Deze vrienden, gelijkend op de Egyptische priesters, die *alles* van hun heilige stieren of ossen vereerden, hebben gemeend hun afgod niet beter te eeren dan door hem te toonen in zijn ergste en belachelijkste afdwalingen.

Verlaine was een man van de grootste contrasten; nu eens was hij goed en dan weer boosaardig, nu eens allerbeminnelijkst, dan onuitstaanbaar; innig godsdienstig en even later weer losbandig, een offer van zijn ongebreidelde hartstochten of liever grillen.

Zooals men weet trouwde Verlaine, na een onstuimige jeugd, in 1870 met een meisje van goede familie, Mlle. Manté. Gedurende den verlovingstijd en het eerste huwelijksjaar hield hij zich goed. Mevrouw Verlaine verklaarde zelf, dat hij twee jaar lang een geheel veranderde man was, ijverig, vriendelijk, huiselijk, in één woord het toonbeeld van een goed echtgenoot; maar in November 1871 verliep hij geheel.

Hij kwam terug van de eerste voorstelling van een tooneelstuk van Coppée, stomdronken, en sloeg toen voor de eerste maal zijn vrouw. Spoedig werd zij moeder, maar dit bracht geen verandering. Hij is na dezen avond nooit meer nuchter geweest, bezocht de eene kroeg na de andere; komt woedend thuis en mishandelt de arme vrouw, die zelf haar kind voedde. Niets weerhoudt hem, hij dreigt zelfs het kind te dooden, loopt dan weg, komt terug, vraagt vergiffenis, belooft beterschap en begint opnieuw. Eéns wilde hij zelfs zijn vrouw in brand steken en gedroeg zich als een razende gek. Dan maakt hij kennis met den knaap Rimbaud en vertrekt met hem naar Brussel. Mevrouw gaat met haar moeder naar hem toe, vast besloten hem terug te brengen, kost wat kost. Zij wil hem tot elken prijs redden en het schijnt te gelukken. Hij geeft toe en vertrekt met beide vrouwen, maar bij de douane stapt Verlaine uit, verdwijnt en komt pas voor den dag op het oogenblik als de trein zich in beweging zet. Uit de verte roept hij haar toe: „Ik blijf!”

Mevrouw Verlaine is wanhopig en wordt ziek na haar terugkomst in Parijs, wanneer men haar een brief overhandigt van haar man, vol vuile scheldwoorden, waarvan het einde luidt: „Jij hebt het hart van mijn vriend gedood. Ik ga terug naar Rimbaud!”

De geschiedenis van de omzwervingen der twee vrienden, echte vagebonden, is genoeg bekend. De intimiteit eindigt met een vechtpartij, waarin Verlaine Rimbaud bijna doodslaat. Hij wordt gearresteerd en veroordeeld. In de gevangenis van Mons komt hij tot inkeer en schrijft zijn mooiste, zoo ontroerende gedichten. Zijn huwelijk is intusschen ontbonden. Hij leidt een stichtend leven, tracht ongeloovigen en twijfelaars te bekeeren, totdat dit nederige, godsdienstige bestaan hem weer te zwaar valt en hij tot zijn vorige afdwalingen terugkeert.

Nu leeren wij een anderen Verlaine kennen, een bedrieger, zoo moeten wij hem ongetwijfeld noemen, hoe hard en scherp het woord ook moge klinken.

Onder de nagelaten papieren van François Coppée is een wonderlijk document gevonden. Op de eerste bladzijde staat: *Cotisation amicale pour la pension et la chambre de Paul Verlaine*. Het is gedateerd van den 12en Maart 1892. Er blijkt uit, dat vrienden en bewonderaars van den onbetrouwbaren Lélian zich verbonden heb-

ben maandelijks geld te storten voor zijn levensonderhoud. Men vindt onder de bijdragen o.a. de namen van Maurice Barrès, Anatole France, Tailhade, Dumur, Fauré enz.

Coppée beheerde het fonds met zijn bekende nauwgezetheid. De eerste maand teekent hij de ontvangst aan van 180 francs. Hij voegt er de quitanties bij van kooplieden, die Verlaine linnengoed hebben geleverd, van zijn huishuur en kost. 't Lijkt alles zoo voorhistorisch goedkoop en eenvoudig, maar tevens zoo hartelijk en kameraadschappelijk, dat dez kunstbroeders elk het hunne er toe bijdragen om den armen sukkel een menschwaardig bestaan te verschaffen.

Maar wat gebeurt er? Het aantal der bijdragers begint te verminderen, het geld vloeit trager toe. Van de 36 bedanken er 32. In November zijn er nog maar 4 over. De inschrijving wordt gesloten. Eenige notities in het boek geven de oorzaken aan van deze verflauwing van den ijver zijner vrienden.

Telkens vindt men aangeteekend: Uitgekeerd aan Verlaine 3 francs, 2, 5, 200 francs, waarvan 50 frs. bestemd waren voor zijn boekhandelaar. Er was nu gebleken, dat Lélian niet meer at en sliep in de gelegenheden, waar zijn weldoeners voor hem kost en logies betaalden, maar daar, waar het hem beter beviel. Niet meer dan drie keer had hij daar gegeten en geslapen waar men voor hem betaalde. Intusschen ging hij voort telkens bij Coppée te bedelen als hij geld noodig had.

Men herinnert zich hoe hij in 1892, tijdens zijn verblijf in Holland, waar hij zijn gedichten voordroeg, door zijn bewonderaars, die hem hadden laten overkomen, geheel en al in nieuwe kleeren werd gestoken, die hij denzelfden dag nog verkocht om in de nachtbuurten ontdekkingstochten te doen, vanwaar men hem bijna met geweld moest weghalen om voor zijn deftig auditorium in de feestzaal te verschijnen in een allesbehalve onberispelijk avondtoilet.

Men moet zich afvragen wie de ware Verlaine is, hij, die zijn vrouw slaat en bedriegt, die Rimbaud verafgoodt en bijna dood ranselt, die zijn vrienden hem laat voeden en onder dak brengen in plaatsen, waar hij nooit den voet zet, die de teerste klanken van liefde, berouw en aanbidding doet hooren in zijn gedichten, om kort daarna de wildste orgiën en de laagste hartstochten te bezingen, die zijn leven slijt in dronkenschap, van de eene nachtkroeg boemelend naar de andere? Wanneer was hij oprecht en waar?

Misschien was hij het telkens weer in zijn onberekenbaarheid en wispelturigheid, maar toch, welk een treurige afgod van onzen modernen tijd. En welk een beeld van de verwarring en de ontoerekenbaarheid van de wereld, die zulke mannen voortbrengt niet alleen, maar ze op een voetstuk verheft om ieders hulde en vereering, bijna aanbidding, te ontvangen. Want waarlijk, de arme Lélian heeft zijn eigen eeredienst en zijn eigen priesters. Niets ontbreekt hem nog dan zijn tempel. Wie weigert den God te dienen en te aanbidden van hemel en aarde, behelpt zich met den cultus

van moderne afgoden, wier talent niet opweegt tegen hun weezinwekkende grillen en uitspattingen.

Fransche Boeken.

Béraud (Henri). *Au Capucin Gourmand*. 7 fr. 50. Albin Michel.

De titel van den roman is ontleend aan het uithangbord van een herberg. Dit ter geruststelling.

Het verhaalde heeft tot stof eene gebeurtenis uit de 18de eeuw en de schrijver tracht ons, echter zonder historische nauwgezetheid, in dien tijd te verplaatsen.

Een landman, wiens vrouw werd beleedigd door een sergeant, neemt dienst in het leger om den schuldige te vinden. Jaren en jaren later ontdekt hij hem, daagt hem uit en doodt hem.

Naar huis weergekeerd vindt hij zijn vrouw erg verouderd en gaat aan den haal met een tooneelspeelster, die van hem een dief en een moordenaar maakt, totdat hij gevangen wordt en geradbraakt. Voor zijn dood stelt hij zich zelve tot voorbeeld en waarschuwt voor de schuldige liefde, die ten ondergang leidt. Het boek is zuiverder dan „Buikje” („Le Martyre de l'Obèse”), maar toch niet voor iedereen.

Brou (A.) *Le dix-huitième Siècle littéraire*. Tome I 434 — Tome II 462. 15 fr. Téqui.

Voor hen, die M.O. Fransch studeeren, is deze uitgave goud waard. Zij geeft een juist inzicht van de letterkundige waarde der schrijvers, maar toetst ook hun wijsbegeerte en legt de dwalingen daarvan bloot. Dat geeft dit werk voor ons de voorkeur boven andere boeken, die zich met het gehalte der denkbeelden van de schrijvers niet bemoeien. Dus het voornaamste weglaten.

Latreille (C.) *Les dernières Années de Lamartine, 1852—1869*. (d'après des Documents inédits. (277). 7 fr. 50. Perrin.

Een goed gedocumenteerde, objectief gehouden levensbeschrijving van den dichter-staatsman. Evenals Dumas en Walter Scott werkte hij overmatig na zijn financieele débâcle, om zijn schuldeischers te voldoen. Van dit zwoegend leven geeft Latreille tal van bijzonderheden en men krijgt eerbied voor de energie en den moed van den schrijver, die het zeventien jaar lang volhield.

Tinayre (Marcelle). *Un Drame de Famille*. 7 fr. 50. Calmann.

Het gebeurt niet dikwijls, dat men een boek van Mevrouw Tinayre, geboren Chateau, kan aanbevelen. Hier is dat wel het geval.

Een notarisweduwe heeft twee zoons, waarvan de een de familie tot eere, en de ander haar tot schande strekt. Voor den oppassende heeft zij alles over, om hem te helpen bij zijn opgang in de wereld.

Den losbandige laat zij los; zij keert zich van hem af, omdat hij voor geene verbetering vatbaar blijkt. Als hij zich doodt in wanhoop, omdat hij tot dwangarbeid is veroordeeld, kent zij maar één plicht: haar geld te geven om de slachtoffers van haar verloren zoon schadeloos te stellen.

Er zit zonder twijfel iets hards en spartaans in het karakter dezer moeder, maar het is te verdragen in de fijn-psychologische voorstelling der schrijfster.

Udine (J. d'). *Qu'est ce que la Musique?* (208). 12 fr. Laurens.

Geschreven met zeldzaam groote beheersching van het onderwerp, in klaren stijl en logischen gedachtengang, zal het boek een uitkomst zijn voor de ernstige liefhebbers, die gruwten van het wanhopig-makend gezwam der nieuwlichters.

KUNSTWERK EN KUNSTGENOT.

naar PETER LIPPERT.

... Zoo twijfelend staan wij tegenover menschenwerk, dat wij nog alleen maar over onsterfelijke daden in het algemeen spreken, over het groote, dat er volbracht is in wetenschap, kunst, techniek, politiek, maatschappelijke organisatie, enz.; maar als het geldt eene bepaalde daad, zelfs uit den tegenwoordigen tijd, te waardeeren, dan loopen de meeningen zoo uiteen, dat nauwelijks een enkele akt van een mensch bestaat, die onbeperkten bijval of bewondering van allen vindt. Altijd zijn er critici, sceptici, bestrijders, Nurksen en versmaders, zelfs in grooten getale.

Dat is niets nieuws, want van jongs af was de mensch steeds geneigd het doen van anderen gering te schatten en het aan te vallen. Men gelooft het liefst en op voorhand alleen aan de goedheid van eigen daad. Wat anderen verrichten moet eerst zijn deugdelijkheid bewijzen; maar de medemensch is zoo'n strenge rechter dat het bewijs zelden afdoende is.

De moderne mensch is in zijn kritische, ja vijandelijke houding tegenover het werk van anderen nog veel onverzoenlijker geworden. De vroegere menschheid was naief, onbevangen en onkritisch. Wij echter zijn bewust geworden, wij hebben ons omtrent alle dingen georiënteerd, bezien de zaak van verschillende kanten en ontdekken alle onvolkomenheden en zwakheden; wij zitten zoo vol denkbeelden, dat ze elkaar opheffen en ons zelf verlammen; wij hebben bij alles een „maar“, hooren in ieder „ja“ een „neen“, zien naast elken glans een schaduw, aan elke grootheid een grens.

Daarom staan wij thans ook al sceptisch tegenover ons zelf. Niet allen, maar de wetenden en diep zinnenden onder ons, voelen zich over hun eigen werk zoo ondubbelzinnig ingelicht, dat ze er slechts met weersin en schaamte aan denken.

Zij zijn zoo zonder eenige hoop ten opzichte van de verlangens en wenschen van het eigen hart, dat zij bijna nooit meer den „goeden moed“ overhouden, die toch alleen vruchtbaar is.

Alles is hun onverschillig en daarom lijkt het hun niet de moeite waard, zich met iets te bemoeien.

Het duidelijkst treedt onze verdeeldheid aan den dag op het gebied der kunst. Er bestaat heden ten dage wel geen enkel kunstwerk meer, dat genade vindt in de oogen aller beoordeelaars. En als om een kunstenaar en zijn werk, om eene school of richting een tamelijk groot aantal aanhangers zich schaart, ontdekt men gewoonlijk al spoedig, dat zij door reclame en mode-woorden, door maatschappelijke overwegingen, materiele belangen of een soort massa-suggestie, bij elkaar zijn gebracht en zich dan ook spoedig weer verspreiden, om een andere sensatie na te jagen. „Men moet

dat toch ook eens hebben gezien of gehoord, hebben „meegemaakt” of gekocht”. Dat is dikwijls de eenige gedachte, die tegenwoordig de menschen vereenigt; innerlijk verbonden en eensgezind in zake-lijke waardeering zijn zij niet.

Nu moet het eigenlijk zeer verbazen, dat wij ook in de waardeering van geestelijke werken zoo oneens zijn. Dat er verschil of tegenspraak is bij het beoordeelen van politieke, sociale en technische ondernemingen spreekt van zelf, want hier wordt uitsluitend gezien naar het nuttig resultaat, en deze maatstaf is zoo relatief, dat hij wel tot ongelijke uitkomsten leiden moet.

Maar de openbaringen van Waarheid en Schoonheid, hebben zij dan geen absoluten maatstaf, waaraan zoo weinig kan worden getornd als aan de Eenheid en Eeuwigheid van God? Hoe dikwijls hebben wij ons zelven voorgehouden, dat wij in de scheppingen van den menschelijken geest, die ons het ware, goede en schoone onthullen, iets van het eeuwige aanvoelen! Hebben wij ons dat maar voorgepraat? Is heel dat loflied op de kunst, waarvan onze cultuurwereld tegenwoordig zoo vol is, maar een mode-leuze, een ijdel en huichelachtig woord? ... De vraag, welke ons in alle omstandigheden zoo snel in de gedachte komt, luidt zij niet: „waar dient het toe? — Wat voor doel heeft het?”

Dat is al een heel eigenaardige vraag: zij geeft duidelijk te kennen dat wij een werk slechts waardeeren in zijn nuttig effect voor een bepaald doel. Maar bij ieder doel, dat geen einddoel is, keert diezelfde vraag weer terug.

Indien echter er iets mocht zijn, dat geen verder doel meer behoefde te dienen, maar waardevol ware in zich zelf, dan zou onze scepsis en daarmee onze oneensgezindheid tot zwijgen worden gebracht.

En werkelijk, daar zijn uren of minstens oogenblikken, dat menschen, ook moderne, het inderdaad, schoon niet altijd bewust, eens zijn in de waardeering van een werk. Men kan dat soms bijwonen in onze concertzalen. Het genie van den kunstenaar ontroert de luisterenden, zoodat het stil wordt in aller zielen en een machtige siddering haar doortrilt ... Geen woord wordt er gesproken, geen proeven en keuren, geen wegen en schatten. Maar in dit zwijgen ligt de hoogste waardeering: want die bestaat juist in dat sprakeloos nedervallen en eerbiedig aanbidden.

En dan vinden wij: telkens als een menschenwoord of een menschenwerk zóó wordt gehuldigd, in zulk een woord of werk op zijn beurt weer de vertolking der aanbidding, die eerst in de ziel van den kunstenaar aanwezig was. Wordt ons daardoor niet gewezen hoe wij met zekerheid het werk der menschen kunnen schatten? Mogen wij niet eenvoudig zeggen: waar aanbidding is, aanbidding in geest en waarheid, daar is ook God, de eeuwige, absolute waarde?

Wat verstaan wij onder dát woord: aanbidding? We nemen het in zijn ruimste beteekenis: het zich buigen voor iets hoogers, niet

als eene bloot uiterlijke ceremonie, maar als een innerlijk buigen, een geestelijk zich klein voelen voor dat hooge. En deze innerlijke buiging maakt men niet willekeurig, maar men wordt er toe gebracht, in zekeren zin toe gedwongen door dat hooge en groote zelf, wijl het de ziel aangrijpt, haar doorstraalt en doorstroomt. Wij kunnen dat wondere gevoel ondervinden bij het beschouwen van den sterrenhemel en de golvende zee, bij het zien en hooren van kunstvolle scheppingen, bij overweldigende gebeurtenissen, bij het losbarstend geluid eener begeesterde of toornende menschenmenigte, op bergen, bij graven, in kerken, in sloppen, in krotten en gevangenissen. En als dat sidderen der ziel sterk genoeg is, kan het ook het lichaam doen trillen, de wangen verbleeken, de oogen schreien, de ledematen samentrekken, zoodat de mensch heel stil staat en den adem inhoudt, en zelfs het hart te kloppen vergeet: God gaat voorbij!

Zulk eene zielsontroering komt, gaat uit van een wezen, een object, iets werkelijks, dat buiten de ziel zelf ligt en op haar inwerkt. Maar de ziel zelf moet ziende, hoorend, voorstellend, denkend, da' werkelijke in zich opnemen, dan eerst kan zij sidderen onder zijne grootheid, schoonheid of geweldigheid. Eerst echter moet de ziel die realiteit omvatten om door haar te worden aangegrepen, en zoo hangt de aard en de sterkte der ontroering wezenlijk af van de kracht en klaarheid, waarmede de ziel dat groote aanschouwt, van de diepte en innigheid, waarmede zij het opneemt. Immers de ziel moet het object in zich brengen op de een of andere wijze. En omdat zij het object zelf niet direct in zich kan opnemen, zal zij het een nieuwen geestelijken vorm moeten geven: het, nabootsend, herscheppen.

En het meest volkomen geschiedt dit, als de herschepping dier realiteit zoo levendig is, dat het opgenomene weer uit de ziel terugstraalt en, ook onbewust, in de wereld van ruimte en tijd zichtbaar en hoorbaar wordt. Dat is het kunstwerk. Het heeft zijn waarde in zich zelf, niet in zijne doelmatigheid. Het is de laatst mogelijke term van een handeling, die daarmede af is. Want de kunstenaar in het oogenblik van zijn scheppen, wil niets anders dan de manifestatie van zijn innerlijke ontroering.

Een geschapen werk kan op tweevoudige wijze tekort schieten aan waarheid en echtheid. Eerstens, door innerlijke leegheid, wanneer het slechts een kunstig maaksel is, wanneer bij 't voortbrengen de ziel zonder ontroering en aanbidding was, als de handen en de mond van den maker alleen gearbeid hebben als machines.

In dat geval hebben wij een stuk techniek, een maakwerk, dat op zichzelf heel doelmatig en nuttig mag zijn, maar niet bestaat als geheel in zich, doch als middel om een ander doel te bereiken. Het draagt zijn waarde dan ook niet in zich zelf en kan niet beschouwd worden als eene schepping in den waren zin.

Nog op een andere wijze kan aan de volkomenheid van een werk afbreuk worden gedaan; kan dat niet alleen, maar het valt zelfs niet te vermijden. Uit den aard der zaak zal de uitdrukking van

ons innerlijk schouwen nimmer volmaakt zijn; want de zuiverheid der idee wordt altijd minder scherp, als zij wordt gekleed in zinnelijk waarneembare vormen. Dat is juist de smart van iederen kunstenaar: dat elke uitdrukkingsvorm ontoereikbaar blijft om volkomen weer te geven wat de ziel gevoelt en ziet.

Bij dit algemeen tekort der scheppende kracht, voegt zich nog de zwakheid van ieder afzonderlijk. Er bestaat geen kunstenaar van absolute grootheid; bij elkeen valt op de een of andere manier in zijn heerschappij van kleur en vorm, van woord en klank, eene persoonlijke begrensdeheid van kunnen te bespeuren. En dit individueel onvermogen in vormgeving kan zoo groot worden, dat de uiting een hulpeloos lallen, een onverstaanbaar stamelen lijkt. De kunst der primitieve beschavings-periode zoo goed als die der jonge, onontwikkelde, onrijpe menschen lijdt onder dat gebrek aan beheersching der uiterlijke middelen.

Maar het is mogelijk dat, niettegenstaande den gebrekkigen vorm, toch de ontroering der ziel duidelijk aan den dag komt. En dan kan zelfs het meest onbeholpen stamelen soms meer openbaren dan de uitgelezenste woorden zouden vermogen te doen. In zulke gevallen hebben wij geen volmaakte kunst, maar de onvolkomenheid is slechts toevallig en uiterlijk en niet aan innerlijk defect te wijten.

Soms kan de vorm zoo onbeholpen zijn, dat men niet meer kan voelen wat hij uitdrukken wil. Deze menschen, wier hand en tong weigeren uit te drukken, wat zij echt en diep gevoelen, zijn geen kunstenaars, geen scheppers, maar kunstgevoeligen, ontvankelijk voor de ontroeringen van anderen.

Deze worden niet uitsluitend ontroerd door het menschelijk kunstwerk, maar gewoonlijk ook door de geweldige of betooverend schoone openbaring der natuur. Wat aldus bij den aanblik der natuur ontroert, zijn de scheppingen der eigen ziel, die door het aanschouwen worden opgewekt en tot bewustzijn gebracht. Wiens binnenste niet in staat is tot die scheppingen, wiens ziel leeg is, blijft koud voor de schoonheid der natuur; maar ook de geniaalste kunstwerken zeggen hem niets.

Daaruit mag men besluiten dat de realiteit buiten ons alleen dient om op te wekken wat in ons is, gelijk het hamertje een pianosnaar den klank doet geven. Het zijn de eigen beelden en vormen, welke liggen in onze ziel en sluimeren, totdat zij van buiten worden gewekt en wakker geroepen.

Zoo behoeft men zich niet te verwonderen, hoe zelfs de nietigste en onbeduidendste dingen, die met kunst en schoonheid en grootheid niets gemeen hebben, overweldigend kunnen ontroeren.

Een heiligenbeeldje van de jammerlijkste kwaliteit, een papieren bloem, een draaiorgel op het binnenhof eener huurkazerne kunnen dat teweeg brengen.

Ondervinden wij niet ieder jaar iets dergelijks bij het aanschouwen van den versierden Kerstboom. Op zichzelf is het eenigermate Kitsch (Schund), die dennenboom, versierd met glazen kogeltjes

en klatergoud en brandende kaarsjes; en toch, wat heilige en waarachtige ontroering kan hij opwekken bij zoovelen, altijd weer opnieuw.

Daaruit volgt dat wij gevaar loopen de zwarte en witte toetsen, welke de uitwendige dingen zijn, te overschatten of te onderschatten. De gevoelens der ziel, die door hun aanslag worden opgewekt, hangen niet steeds af van de waarde of onwaarde dier toetsen. Wij mogen niet minachten den mensch, die door een papieren versiering of door een fabrieksbeeld tot godsdienstige stemming wordt gewekt. Wij moeten ook die onbeduidende, oogenschijnlijk nietswaardige objecten niet met verachting wegwerpen als wij weten dat zij boden Gods zijn voor zoekende menschen, die geen andere taal verstaan dan die van deze armzalige dingen.

Voor al mogen wij niet onverdraagzaam zijn tegenover andere menschen en hun willen voorschrijven, welke uiterlijke aanleidingen zij moeten zoeken om hun innerlijke visioenen en melodieën te doen ontstaan. En toch zijn wij op dat punt erg lastig. De kunstenaars zelf zijn over het algemeen veel ruimer van opvatting. *Pfitzner* bijv. zegt: „Is een wals goed gelukt, met talent gecomponeerd, bevalt de melodie, geeft zij iemand, wie het ook zij, waarlijk vreugde, zoo heeft hij zijn bestaansrecht in den zin van kunst eenvoudigweg bewezen, ofschoon met het volste recht iemand, die hoogere kunst verlangt, zich van die compositie afkeert.”

„Zoo zal een Duitscher, die getroffen wordt door de muziek van Beethoven, Schumann, Wagner, sommige Italiaansche opera's — veronderstel van Gounod, Thomas, Puccini — niet kunnen aanhooren, maar als hij eerlijk is en tot oordeelen in staat, moeten toegeven, dat zij ergens in het Rijk der kunst thuis hooren, al is het dan ook niet in zijne provincie. Voor hem is het iets slechts, en hij heeft gelijk. Maar daar zijn menschen wier mentaliteit en cordialiteit overeenstemmen met die van deze werken, en voor hen beteekenen zij een soort kunstgenot,

„*Weil eben eine gewisse Potenz, eine Notwendigkeit im Entstehen gespürt wird, die stets ihr ehrliches Publikum findet, weil es Talentprodukte sind*” . . .

Duitsche Boeken.

Herbert (Maria). *Vom Leben in Uns und in Andern.* (128). M. 2.60. Tyrolia.

Als een legaat voor de vrouwelijke jeugd heeft M. Herbert (Helene Keiter), die in April van dit jaar ter eeuwige ruste ging, dit schoone boekje nagelaten. Zij deelt daarin mede van den schat harer nobele gedachten en wijze door-schouwing van het leven. Het is misschien een waagstukje voor een uitgever de uitgave eener vertaling aan te durven. Maar ik wenschte wel, dat er een den moed had.

Mann (Heinrich). *Der Kopf*. (637). M. 7.50. Paul Isolnay.

Dit is het laatste deel van Mann's trilogie: *Das Kaiserreich*. „Die Romane der deutschen Gesellschaft im Zeitalter Wilhelms II”.

Het eerste deel was *Der Untertan*, waarin de bourgeois wordt geteekend — in *Die Armen* beschreef hij het proletariaat — en in *Der Kopf* treden de kopstukken ten tooneele, van Keizer en Rijkskanselier, van staatssecretaris tot generaal, van groot-industrieel tot partijhoofd, in één woord: de leiders.

Achter de maskers, die de schrijver zijn personen voorbindt, ontdekt men dikwijls heel gemakkelijk de werkelijke, historische mannen. Op keizer Wilhelm is hij sterk gebeten, hij beschouwt hem als een zwakken, overspannen mensch, en heel de regeeringsperiode van dezen vorst ziet hij als eene mislukking.

Voor een buitenstaander is het moeielijk te beoordeelen in hoeverre Mann karikatuur geeft, zich aan overdrijving schuldig maakt en onrechtvaardig oordeelt.

In hoeverre! Maar dat hij het doet, mag men gerust reeds besluiten uit den spot en hoon, het ophitsende, het wrokkende en bittere van den toon, waarin deze trilogie is geschreven.

Toch kan niemand zeggen, dat wij hier alleen met werk der phantasie hebben te doen; bij lange niet. De roekelooze politiek, de geldhonger der industrie, de machtsbegeerte en eerezucht, die niet terugschrikken voor een verschrikkelijken oorlog, kennen wij uit de geschiedenis van Wilhelms regeering. En zoo is het toch een belangwekkend, zij het dan ook niet aangenaam leesbaar boek, dat echter niet in handen moet komen van onmondigen of spoedig geërgerden.

Petersen (A.) *Perthes der Mann*. (423). M. 9. Hanseatische Verlagsanstalt.

Dit is, in romanvorm, de levensschets van den uitgever Perthes. Niet als literair werk is deze roman belangrijk, maar om de gebeurtenissen van den veelbewogen tijd en om de historische personen, die er in optreden. Het is meer geschiedenis dan roman.

Straubinger (H.) *Apologetische Zeitfragen*. (152). M. 2.40. Schöningh.

Men heeft op apologetisch gebied de laatste jaren naar nieuwe methoden gezocht, naar andere wegen gezocht en ook wel de kracht van vroegere verdedigingswijzen in twijfel getrokken.

De geleerde schrijver onderzoekt kritisch het voor en tegen, zoowel van het oude als het nieuwe. Met de rust van een wetenschappelijk man, wien het alleen om de waarheid is te doen, kiest hij geen partij, tenzij om goede en sterke redenen. Het is dan ook een werkje, dat wij den belanghebbenden van harte aanbevelen.

TWEE LEVENS ')

door G. FRIEND.

Twee levens, beide succesvol, maar zoo verschillend als maar denkbaar is. Twee mannen: de een, eerlijk gezegd, een beetje lui; de ander hard werkend om te slagen: Washington Irving en Mussolini. Het is niet opzettelijk, dat ik deze twee namen naast elkaar plaats; maar het toeval speelde mij hun beider levensbeschrijvingen bijna terzelfder tijd in handen. Daar is overeenkomst tusschen deze twee in zoverre zij hun land van dienst waren en slaagden, maar tusschen hun persoonlijkheden is er niets dan contrast.

* * *

Van Washington Irving hadden wij reeds eene uitvoerige biographie sinds 1864, geschreven door zijn neef Pierre Irving. Maar ik vrees dat niemand die vijf deelen nog zal lezen, nu de figuur van den niet-officieelen ambassadeur wel wat op den achtergrond is geraakt en zijn glorie niet weinig is getaand.

En om den man te kennen, gelijk het betaamt, is dit nieuwe boek van drie honderd bladzijden ruim voldoende.

Zijn leven is weinig avontuurlijk, schoon buitengewoon afwisselend geweest; maar alles liep hem mee, gelijk het zelden een sterveling is gegeven en wel allermint een schrijver.

Hij werd geboren te New York op 3 April 1783. Zijne schoolopvoeding was zeer matig, want met het oog op zijn toringachtig gestel trachtten zijne ouders hem zooveel mogelijk te sparen. In 1804 reisde hij over Frankrijk (waar de politie van Napoleon hem aanzag voor een Engelschen spion) naar Italië, bezocht later Parijs, Holland en Engeland, en keerde, lichamelijk versterkt en geestelijk verrijkt, in 1806 terug naar New York, waar hij een plaats kreeg aan de Balie.

George S. Hellman: *Washington Irving. Ambassador at Large from the New World to the Old.* (355). 10 sh. Jonathan Cape.

Margherita G. Sarfatti: *The Life of Benito Mussolini.* (From the Italian.) (352). 15 sh. Thornton Butterworth.

Hij richtte een tweemaandelijksch blad op, dat buitengewoon goed ging en zette het, niemand weet waarom, stop, nadat het nog geen jaar had bestaan.

In 1809 verscheen *A History of New York* (by Diedrich Knickerbocker) een luimig, humoristisch boek, dat een geweldigen opgang maakte, en een van de weinige boeken van Irving zal zijn, dat in lengte van dagen nog wordt gelezen met zijn *Sketch Book* (het best: *Rip van Winkle* — *The Legend of Sleepy Hollow* — *Westminster Abbey*).

Irving was stille vennoot in een bloeiende zaak van zijn twee oudere broeders en had daardoor een goed inkomen, zoodat hij zich ruim bewegen kon. Toen het fout ging met die maatschappij, begon hij te schrijven om zijn fortuin te herstellen en ook dáárin slaagde hij weer naar wensch.

Voor de aardigheid noemen wij eenige honararia, die veel grootere tijdgenooten-schrijvers in de verste verte niet durfden bedingen.

Voor zijn *Sketch Book* kreeg hij 8000 gld., 10.000 voor *Bracebridge Hall*, 30.000 voor *Columbus* en voor *The Conquest of Granada* 20.000. En voor de uitgave zijner gezamenlijke werken had de uitgever Putman 850.000 over.

Het was voor dezen geluksvogel dus volstrekt niet moeilijk zijn leven in te richten, gelijk het hart hem ingaf.

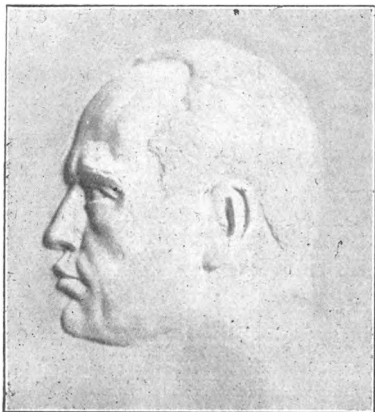
In 1815 zwierf hij ten tweede male door Europa en keerde eerst na zeventien jaren afwezig te zijn geweest, naar New York terug. In Spanje was hij de studie begonnen voor zijn „geleerde” werken over de geschiedenis van dat land.

Toen hij in 1832 weer thuis kwam werd hij met bijna vorstelijke eer ontvangen; hooge staatsbetrekkingen en eereposten werden hem aangeboden, die hij met hoofdsche vriendelijkheid van de hand wees. Slechts voor korten tijd heeft hij een post bekleed gedurende zijn leven.

Deze man was in alles van een soort goede middelmaat. Van nature uitgerust om zich te bewegen in de hogere kringen, was hij de aangewezen vertegenwoordiger van het opkomend Amerika in Europa. Nooit is hij gehuwd, nadat de verloofde zijner jeugd op achttienjarigen leeftijd was overleden. Maar hij was heel zijn leven een charmeur der schoone sekse.

Geen groot man, geen groot schrijver, over het algemeen kleurloos, en toch voor zijn land van grooter verdienste dan men zou denken.

Hij overleed in 1859, na zijn laatste jaren te hebben besteed aan het schrijven eener uitvoerige levensbeschrijving van zijn grooten naamgenoot George Washington.

Hoe geheel anders in karakter en leven, in rusteloos streven, is Mussolini, van wiens leven Margaritha Sarfatti met geestdrift en wat overdreven bewondering vertelt.

De schrijfster heeft in vroegere dagen den dictator van zeer nabij gekend, toen zij behoorde tot de redactie van de „Popolo d'Italia”.

Wij zien hem elke gelegenheid aangrijpen om boven zijn omgeving uit te komen. Tegenslag drukt hem niet neer, versterkt integendeel zijn energie.

Zoon van een eenvoudigen dorps-smid, wordt hij om zijn revolutionair socialisme verbannen. Hij pelgrimt door Duitschland en Zwitserland, bedelend of arbeidend als metselaar, schoolmeester en journalist. Uit alles trekt hij voordeel om te weten en zich zelf te beheerschen.

Men behoeft voor Mussolini, gelijk hij ons in dit boek wordt voorgesteld, nog geen eerbied te hebben; men ziet in hem den Machiavellist, en den man, die strak zijn doel voor oogen houdt en komt waar hij wezen wil.

Engelsche Boeken.

Belloc (Hilaire). *A History of England*. (373). 15 sh. Methuen.

Dit is het eerste deel van de vier, waaruit de geschiedenis van den katholieken, veelzijdigen schrijver Belloc zal bestaan. Hij begint zijne historie bij de eeuw vóór Christus.

Al de eigenschappen van den bekenden auteur vinden wij in dit werk terug.

Men kon wel verwachten, dat van zekere zijde „slips and errors” zouden ontdekt worden in dit boek van een katholiek schrijver. Misschien zijn ze er ook wel. Maar Belloc heeft reeds geantwoord op de kritiek en tot nu toe heeft de voornaamste bestrijder gezwegen als het graf.

Millin (Sarah. G.) *Mary Glenn*. (195). 6 sh. Constable.

Mary Glenn, van nederige geboorte, voelt zich een aristocrate. En van kind af heeft zij haar best gedaan met meisjes boven haar stand in aanraking te komen. Datzelfde grootheidsgevoel doet haar goede huwelijkskandidaten afwijzen. Ten slotte trouwt zij met een, op wiens familie en fortuin zij meent trotsch te kunnen zijn. Spoedig zijn zij in geldverlegenheid, doch een afgewezen minnaar helpt de familie. Mary denkt nu aldoor in haar zoontje Jack de illusies, die zij zelf heeft gekoesterd, verwezenlijkt te zien. Maar het kind verdwijnt en keert niet meer terug. De moeder is waanzinnig van verdriet. Zij denkt nog altijd dat Jackie zal terugkeeren en maakt een taart gereed voor zijn tienden verjaardag. Dan barst de vader los, dat hij zijn eigen zoon per ongeluk heeft doodgeschoten en begraven in het bosch. Het slot is aangrijpend.

■ ■	WAT ANDEREN SCHRIJVEN.	■ ■
-----	-------------------------------	-----

UIT BOEKEN EN BLADEN.

In *De Beiaard* lezen wij *Beschouwingen over Schilderkunst in Kerken* van H u i b L u n s.

Eene uitnoodiging van de Vereeniging van R.K. Kunstenaars (afd. architecten) heeft hem er toe aangezet het probleem van kerkbeschildering scherp onder de oogen te zien.

„Wij zullen trachten dit te doen, luisterend naar wat ons uit het verleden wordt toegeroepen, met de overtuiging dat wij één-zijn met het verleden, dat wij immer *historisch denken*, en dat wij nooit genoeg beseffen hoe wij ons langs de lijnen der overlevering bewegen, zelfs als wij meenen alles te vernieuwen”.

Dit artikel is zeer lezenswaard en wij hopen dat belangstellenden er kennis van zullen nemen. Wij moeten ons tevreden stellen met het aanhalen van eenige zinnen, die waarheden verkondigen, welke vergeten dreigden te worden.

„Kerkelijke kunst is geen kunst van „avant garde”. Zij is dit nooit geweest. Het kerkelijke religieuze is uit zijn aard behoudend, traditioneel, en zij is dit altijd en overal geweest. Het „schreed” immer langzaam!”

„In het kerkelijke zal alles langzamer gaan dan in het profane en dat is de eer der Kerk. Ook van het gedragen rythme van haar bewegen gaat wijding uit.”

„Natuurlijk moeten wij ook in het kerkelijke werk spreken van het veranderende schoone.

Maar het langzaam veranderende, zooals wij in onzen tijd dat hebben kunnen waarnemen van de kerken van den vader Cuypers naar de St. Bavo van den zoon Cuypers, geeft wel zoo ongeveer het tempo aan waarin de religieuze architectuur bij behoud van de traditie den weg opgaat van al wat zij maken kan. Wilt ge eene schildersfilatie, dan zou ik willen aanwijzen: Ingres, Chassériau, Puvis, Maurice Denis.

Dat die weg voor de architectuur en voor de beeldhouw- en schilderskunst onzer kerken niet zoo eenvoudig te vinden is in den tijd, waarin Barockmeesters en Archaisanten elkander bestrijdende een eenheid der tegendeelen vormen, behoeft nauwelijks betoogd. Hoe tusschen het breedsprakerige teveel der vituozen en het gewild-stamelende der pretentieuze-eenvoudigen het *midden* te vinden.

En toch zullen vooral wij katholiek-kerkelijke kunstenaars moeten trachten het *midden* en de *maat* te behouden of te hervinden”

„Een zinrijk beeld of schilderwerk, op een voorname plaats in het kerkgebouw door den architect geprojecteerd, kan niet dan aan een rijp kunstenaar worden opgedragen.

Voor roekeloze experimenten van stormende en dringende

jongelieden zijn er in profane bouwwerken wanden genoeg. Zijn zij uiterst roekeloos, hevig experimenteerend, en halsstarrig individueel, dan kunnen zij zich op de muren van Cinema's en Dancing's uitleven. Hier kunnen zij hunne individualiteit klemmend uitspreken en met nadruk neerschrijven, hier kan hun werk „de aandacht vragen”, hier kunnen vluchtige geestesgesteldheden worden vastgesteld.

Openbare gebouwen van edeler bestemming: Raadhuizen en Universiteiten, 'n Museum of 'n Concertgebouw stellen ernstig gestemden mannen de wanden ter beschikking. Zij die hun stijl vonden, die zich zelf in de gemeenschap wilden doen opgaan, zullen hier vertolken wat de tijd aan edele bevestigingen rijk is.

Maar voor den schilder, die het werk van den Godshuisbouwenden architect wil voortzetten, is het noodig dat hij, gelouterd door stagen arbeid, gerijpt door het leven, in zelfvergetenheid eene meer serene geesteshouding heeft gevonden. De *schoonheid* van het *midden*, de *rust* van de *maat* zal hij moeten begrijpen en uitdrukken, niet door verveling van symbolische abstracties, noch door de doode herhaling van verbleekte allegorieën, maar door *middelmatig zinrijke maar levende werkelijkheden te vertolken*, waarin de traditie door-gloeit als een den tijdgeest belichtend element”.

L. Schlichting schrijft een origineel stuk over *Taal-inflatie*. Hij vraagt zich af hoe ongeveer „de positie moet wezen van een dichter in een wereld vol kranten”.

„Enorme, kolossale hoeveelheden taal worden dagelijks geproduceerd en op hem uitgestort. En het zijn geen simpele kronieken, waar hij zoet bij sluimeren kan. Integendeel, alles wordt juist gedaan om dien sluimer te verjagen. Alle gamma's van 't menschelek uitdrukkingsvermogen worden bespeeld, en door gespierde virtuozen. Van de getourmenteerde lyriek der muziekrecensies tot het dramatisch effectvolle der sportverslagen, de grand style van hoofdartikelen, 't epos van een feestvergaderingsverslag, 't luchtige genre in zoogenaamde dagboeken, het menschelek aangrijpende in „schetsjes”, en, in de advertenties, het proza-dat-als-een-man-op-je-toekomt.

Alle manieren, alle methoden, alle stijlen, alle intonaties; en altijd een beetje aangedikt, een schepje er op gedaan, opdat het den, ach zoo vluchtigen, lezer niet zal ontgaan.

Maar ook altijd onzuiver, grof en met-de-pet-geslagen. Want er is geen tijd voor zuiver werk. Het lyrisch tourment moet met de nachtpost mee, en het humane pathos wordt in snelschrift neergepend. Over elke hapering moet heengesprongen worden, al is het met nog zoo'n plompe buiteling; elke knoop moet worden doorgehakt, al is het met een stompe bijl. Zij kunnen niet wachten, geen minuut, geen seconde, op 't woord, dat zichzelf komt aanbieden of den zin, die vanzelf groeit. Het eerste het beste woord moet het maar doen, en wordt erbij gelapt. Uit zijn verbeelding scheurt de schrijver de half-geboren woorden, om er een gaping mee te stop-

pen. Hij neemt ze van overal, waar hij ze krijgen kan, inderhaast, en zonder ze goed te bekijken, en duwt ze in een volzin bij elkaar, al verdragen ze elkander maar matig.

„De taal slijt. Door dit achteloos en ruw gebruik worden de woorden slap en verliezen hun uitdrukkingsvermogen, ze worden dun en krachteloos. Ze worden al minder geschikt, om iets te zeggen; dus om 't te zeggen, zijn al meer woorden noodig . . .”

„De inflatie van de taal drukt op ieder, die schrijft. Hij ziet zich gedwongen, veel meer en veel zwaarder woorden aan te wenden, dan hem lief is, om 't gewenschte effect op den lezer te bereiken; en aldus werkt hij zelf weer aan de verdere inflatie mee, terwijl hij zijn eigen taalgevoel afstompt.

Enkelen zijn er, die hun taal zoo eenvoudig en zuiver mogelijk houden, ook al maakt ze daardoor, op 't eerste gezicht, een zwak figuur tusschen den opgeblazen woordenvloed van de anderen. Zij zijn zeker op den goeden weg, en als men maar genoeg menschen tot dienzelfden eenvoud kon bekeeren, zouden zij de inflatie overwinnen. Maar voorloopig ziet 't er niet naar uit, en hun geschriften blijven oasen in een zandzee . . .

„Op twee andere wijzen heeft men op de inflatie van de taal gereageerd, n.m.l. door den stijl van Gerard Brom en den stijl van de zoogenaamde jongeren.

Het algemeen karakter (van Brom's taal) is „dat het woord enkel instrument is van gedachte-mededeeling. Heel de irrationeele sfeer, die om de woorden hangt, is er afgesneden, als het haar van moderne meisjes. De woorden zijn van hun vleesch ontdaan, het zijn enkel barre geraamten. Zij zijn even bruikbaar, en even onhebbelijk als een zakmes, waar de parelmoeren zijden van af zijn. Zij sluiten zich niet meer aan elkaar, voelen elkaar niet meer, smelten niet samen. Een taal zonder warmte, zonder charme, zonder glans.

Maar een buitengewoon bruikbare taal, en een taal die snel geschreven kan worden, een eerlijke en zakelijke taal. De woorden hebben geen eigen wil of wenschen, ze zijn enkel bruikbare steenen, die liggen waar men ze legt.

Uit haar aard is deze taal onvatbaar voor rherotiek en inflatie, want er ligt niets in, dat men opblazen kan; en dit vitium originis waardeert men nu bijna als een deugd.

Nuchter en door kilte frisch, lichtgewapend want door geen slepend gevoel bezwaard, strijdbaar, op-de-man-af, raak, al is het niet fijn van expressie, is deze taal als een solied vlot, om op de zee der inflatie drijvend te blijven. Maar beroofd van den suggestieven zinrijkdom der woorden waarvan de poëzie leeft, kan zij nooit de taal van een dichter zijn”.

In de taal van Brom kan men drie perioden onderscheiden, en als Leo Schlichting de allerlaatste bedoelt, die nog maar kort geleden begonnen is, kan hij spreken van eene taal, „die snel geschreven kan worden”. Dat kan men van zijn stijl van een klein jaar geleden zeker niet zeggen.

De schrijver van *Taal-inflatie* erkent: „De „jongeren” zijn moeilijk onder één hoedje te vangen, en het is slechts ten deele met recht, als ik hier één als exponent van allen neem, n.l. Henri Bruning in zijn „Sirkel”.

Hier geen vlucht uit de inflatie naar een rationeele hulptaal, maar een vertwijfelde strijd om expressie in de verslapte woorden. De gedachte vecht met de matte, lamlendige taal, en tracht haar door heftige prikkels tot leven te wekken, zooals een verslapt lichaam op hevige sensaties nog reageert. De woorden worden uitgestooten, geroepen, geschreeuwd — groote letters moeten in den druk de intensiteit van het zeggen verbeelden, — en met woede tracht hij leven te stooten in de doode woorden. En als 't meestal de liefde is, die den dichter de woorden doet erkennen in hun innerlijken zin, dan zien wij hier den haat hetzelfde doen; uitgespuwde woorden blijven bitter branden van 't geweld, waarmee ze verworpen zijn.”

„Een schorre taal, sierloos (ook gewild, om geen mooischrijvers te wezen), met een bijtend accent, vaak hatend en meer leelijkheid dan schoonheid willend (geloovend, met een rest van calvinisme, dat de leelijkheid dichter bij de waarheid is), slaande op de woorden, om er de waarheid uit te slaan, gekweld, fragmentair, minder zich uitgietend dan van zich afwerend; waar slacht-offer van de taal-inflatie, in een zee van woorden droog-dorstend naar betekenis, en steeds bevreesd zich zelf ook op gezwollenheid te betrappen, op 't bedriegelijke gemak van spreken of de welluidendheid, die een bekoring tot leugen is.

Oók een eerlijke taal maar van een gekwelde eerlijkheid, en ook een leelijke taal, maar van een meer geestelijke leelijkheid”.

In *De Gemeenschap* schrijft Jan Engelman deze woorden, die volle aandacht verdienen: „...Even getrouwelijk als tegenwoordig de minste zuchten van hen, die door de Muze zijn gekust, worden genoteerd, ontleed en gecritiseerd, even vorstelijk worden zij door hen die buiten het literaire kringetje staan, genegeerd.

We behoeven ons in dit opzicht geen illusies te maken. Er zijn eenige honderden dames en heeren in Nederland, die elkander maandelijks hun gedachten over cultuur en schoonheid en de vorderingen of achteruitgangen van hun innerlijk leven schriftelijk mededeelen; er zijn er eenige miljoenen die daaromtrent in zalige onwetendheid verkeerden”.

In de twee laatste afleveringen van *Roeping* vinden wij afgedrukt de lezing, welke Wouter Lutkie pr. hield voor „De Ploeg”. Het lezen waard.

Het is geen ijdele glorie maar een rechtmatige voldoening, indien wij na ons overzicht der tijdschriften, bespeuren hoe de beginselen, welke wij in *Boekenschouw* steeds verdedigden en waarvoor wij niet zelden bloot stonden aan plumpe aanvallen, allengs beginnen te zegevieren. Wij hadden zelf niet gedacht, dat de kentering zoo snel zou intreden.

Wat Wies Moens enkele maanden geleden schreef over de jonge dichtkunst, hadden wij een jaar vroeger reeds gezegd — wat Huib Luns verkondigt omtrent kerkelijke kunst, verdedigden wij al ten tijde van den strijd, dien de kruisweg van Servaas ontke- tende; de bezwaren die Coster had tegen de onoprechtheid van zekere religieuze kunst, voelden wij al bij het begin dezer nieuwe rhetorica; de ernstige waarheden, welke Wouter Lutkie thans den jongeren voorhoudt, waagden ook wij reeds lang geleden uit te spreken; onze bestrijding van Bloy, welke mogelijk was naast en met onze niet-blinde bewondering, vindt nu zelfs in het oordeel van Maritain over zijn vriend en weldoener, rechtvaardiging.

Het zal menigeen nog moeielijk vallen dit te erkennen, maar wie onze jaargangen doorbladert, zal het *moeten* doen, als hij eerlijk is.

■ ■	ROMANS EN VERHALEN.	■ ■
-----	---------------------	-----

Voor de moreele waardeering stelt A. Gielen S. J.
zich persoonlijk verantwoordelijk.

A n k e r (Jens). *Vermoord*. Vertaling van den Deen- schen Detective-roman „Myrdet”. (159) f 1.25, geb. 1.75. „Elsevier”, Amsterdam.

Inhoud: Moord op een ouden, welgestelden man. Vermoedelijke dader: zijn erfgenaam Einar Lange. Deze wordt gearresteerd.

De werkelijke moordenaar is Preben Muller, schrijver van vele detective-romans en vriend van Arne Falk, die zich met het onder- zoek bezig houdt.

Preben Muller, die door zijn schrijverij bedreven is geworden in dat werkje, speelt zijn rol zeer bekwaam. Hij weet zich meesterlijk te vermommen en richt zijn gansche spel zoo listig in, dat de arme Einar Lange al meer en meer in de knel komt.

Maar Arne Falk vertelt op een goeden dag Preben Muller, dat hij, Preben, en niemand anders, de schuldige is. En hij ontrafelt heel diens ingewikkel net van listen en liegen. En de moordenaar valt door de mand. Hij weigert een revolver met de woorden: „je weet nooit wat er hiernamaals komt”. En als de rechercheurs komen steekt hij de handen in de boeien en zegt: „overigens verlang ik naar de eenzaamheid. In de gevangenis zal ik de groote roman van mijn leven schrijven”.

De man doet erg onverschillig en cynisch. Dit en zijn verhouding met Elly maakt dat dit verhaal voor de jeugd ongeschikt is. Overi- gens, vergeleken bij zoovele andere detective-verhalen, die zoo nauw

aan elkaar verwant zijn, maakt dit verhaaltje wel een indruk van oorspronkelijkheid.

Barkley McClure (Marjorie). *Laaierende Vlammen*. Uit het Engelsch door Jhr. R. Nahuys. (286) f 1.50. W. de Haan, Utrecht.

Men moet zich een weinig terecht kunnen vinden in de soms wondere kerkelijke toestanden van Engeland en Amerika om dit boek te begrijpen.

En als men de opdracht op een der eerste bladzijden leest, wordt men ook al wat op weg geholpen. Zij luidt: „... aan allen die, als zij, bezield worden door het Laaiend Vuur des Geestes en getemperd door de Milde Opvatting van het Begrijpen...” De bedoeling is: „men mag integraal godsdienstig zijn, maar mild tegenover de anderen. Men moet veel en velen liefhebben, doch zich zelf het minst.”

Een dominee van een eigen kerkje is heel streng in de leer en steekt zijn meening niet onder stoelen en banken. Hij heeft het niet breed, maar is gelukkig. Van zijn twee jongens heeft hij kranige mannen gemaakt, maar zijn meisje heeft moeite om de strenge opvattingen van den vader, hoe heerlijk goed hij ook voor haar is, met geduld te verdragen. En het wijsneusje rijmt in oogenblikken van verzet wel eens vinnige epigrammetjes:

Ik ben het slachtoffer van de rechtzinnigheid,
Tegen mijn wil gedoemd tot een leven van narigheid,
In vastheid van overtuiging doe ik voor mijn ouders niet
onder,

Dus als ik mijn kluisters verbreek — is het wonder?

En zij rukt wel eens aan het touwtje, maar blijft toch eigenlijk haar vader trouw. Vooral als de liefde in haar hart is gekomen voor iemand zonder geloof. De vader verzet zich; maar het meisje blijft hopen.

En ten slotte, als de vader door zijn eigen gemeentenaren belasterd en verlaten, door Dick, den minnaar zijner dochter, wordt verdedigd met vuur en overtuiging, geeft de vader toe. En voor hij sterft zegent hij het huwelijk in. Dick is ook wel veel bijgedraaid.

Als men dit geval op katholiek terrein overdraagt, wordt het nogal bedenkelijk. Maar hier kan men de twee opvattingen, die met elkaar in strijd komen, beschouwen als twee heel persoonlijke overtuigingen, en dan wordt het aanneembaar. In dien zin heeft men het ook te lezen om het met genoeg te genieten.

Bruun (Laurids). *Lea. De vreugdelooze Weduwe*. (Roman van het eiland Peli). Vertaald door Alice van Nahuys. (247) f 1.50. N. V. Ontwikkeling, Amsterdam.

Lea, door haar man verlaten omdat zij hem geen kinderen schonk, redt met opoffering van eigen leven het kind der vrouw, die in hare plaats is gekomen. Dat is het eene schoone in dit boek. Daar is verder niets dat ontroert en niets dat interesseert uit het leven der inboorlingen. En eenige bijzonderheden dezer natuurmenschen (zooals het nachtelijk gemeenschapshuis voor huwbare jongelieden beider kunne), die Bruun naar zijn gewoonte met welbehagen mededeelt, maken deze lectuur nu juist niet verkwikkend. Het is geen verboden boek; maar het is ook geen boek dat men kan aanbevelen.

Chris holm (A. M.). *De Strijd om het Water*. Uit het Engelsch door Jo Arenberg. (388) f 1.25. N. V. Ontwikkeling, Amsterdam.

Pioniers hebben een waterweg aangelegd ter bevoeiing van de dorre gronden, welke zij vruchtbaar willen maken. Een groote maatschappij koopt dan al de woeste landen in de omgeving en tracht van het water af te tappen om ook deze gronden te verbeteren en daarna met groote winst te verkoopen. Maar daarvoor is geen water genoeg en nu ontstaat een strijd tusschen de eerste ontginners en de kapitalistische Maatschap.

Maar tegen een verliefde vrouw is geen sterkte bestand. Een rijk jongmeisje is gaan houden van een der farmers. Zij heeft het grootste tal aandeelen van de lastige maatschappij in handen zien te krijgen, zoodat zij hare plannen, die armoede en ondergang zouden beteekend hebben voor de noeste en zwoegende werkers, met één slag kan vernietigen.

Christie (May). *Het verdwenen Paarlsnoer*. Naar het Engelsch van Dicky Wafelbakker. (247) f 1.50, geb. f 2.25.

Als het uiterlijk niet bedriegt zal dit eene geschiedenis worden met bevredigenden afloop, dacht ik, want op den gekleurden omslag geeft een jongeman aan een meisje een gigantischen kus. En mijne scherpzinnigheid heeft mij niet bedrogen.

Natalie Ducane, nichtje van een rijken plus ouden Lord, is zoo half en half verloofd met Tarrel Galt, een knap figuur, maar op z'n zachtst uitgedrukt, een nare gelukszoeker.

Oom geeft haar op haar verjaardag een kostbaar paarlsnoer. Maar het meisje heeft geld noodig, dat zij verloor bij het kaartspel door Tarrel haar opgedrongen. Zij neemt daarom een valsch snoer en beleent het echte om het later in te lossen.

Op en avond grijpt een onbekende haar aan, ontruikt haar het paarlsnoer, en de toesnellende secretaris van haar oom is niet in staat den roover te achterhalen. Nu beginnen de moeilijkheden.

Natalie durft haar oom niet bekennen dat zij schulden had, dat de gestolen parelen niet echt zijn, enz.

Inmiddels is zij gaan inzien dat Tarrel niet te vertrouwen is, en verbreekt zij de verloving. Tarrel is op de hoogte van haar geknoei met de parelen, want hij was de dief, en dreigt haar, alles te zullen ontdekken. De flinke secretaris wordt de reddende engel en de weinig-engelachtige, gulzige zoener op den omslag.

Tarrel Galt krijgt, na vele oneerlijkheden, een goede betrekking en een twijfelachtige weduwe tot vrouw.

Het boek is voorbehouden, waaraan vooral deze weduwe schuld heeft.

De 11 (Ethel). *Ijzeren Grendelen*. Naar het Engelsch door W. Roldanus Jr. (318) f 1.75, geb. f 2.50. A. W. Bruna, Utrecht.

't Zijn half wilde mensen, die hier optreden. Kerels zonder eenige zelfbeheersching, die er op losranselen als slavenjagers.

Een jonge man slaat een anderen man dood in een bokspartij, wordt geholpen bij zijn vlucht en leeft nu bedaard verder op het kasteel van zijn grootvader.

In het dorp woont een dominee, wiens grootste wellust het is, zijn vrouw te treiteren en zijn kinderen te mishandelen.

Een jonge weduwe komt bij hem in de huishouding, en tracht den woesteling tot zachtere gevoelens te stemmen, maar het helpt al bitter weinig. Telkens ontmoet zij den jongen man, van wien sprake was in den aanvang; een woest en driftig individu, die echter door zijn eigen grootvader zoo nu en dan eens wordt afgerost. Hij is dol verliefd op de weduwe... zij trouwen... hij doet haar een orgie van wilde hartstocht doorleven. Dan komt het uit: hij is de moordenaar van haar eersten man. Het geschiedde in blinde drift, maar voor haar is hij de moordenaar. Geweldige scène. Verwijdering. Piers gewond in den oorlog en verzoening.

Het is een wild hartstochtelijk boek, dat ik ontraden moet.

Genderen Stort (R. van). *Kleine Inez*. (298) f 3.90. N. V. van Loghum Slaterus, Arnhem.

Het boek is van een groote innigheid en mist het griezelige, dat deze schrijver zoo opzettelijk in zijn vroeger werk wist te leggen. En laat ik er dadelijk bij voegen, het is alleen geschikt (vooral om de eerste 70 bladzijden) voor wereldwijze mensen. De schrijver heeft treurige dingen te vertellen van zonden en wilde passies, maar hij doet het niet in prikkelende beschrijving en lokkende uitweidingen.

Machteld Scanderbergh, vroeg moederloos, maar half begrepen door haar vader, vergiftigd door eene vriendin met slechte lectuur, ontloopt het huis met een knecht haars vaders en komt, gehoord

en mishandeld, na maanden terug naar het vaderlijk landhuis, waar haar zoon Peter geboren wordt. Niet lang daarna vindt men haar in den vijver.

Peter wordt nu grootgebracht bij een ijdele en onverstandige tante, die wel het minst geschikt is om den jongen eenige leiding te geven. Hij groeit op in het wild, leert allerlei leelijke ondeugden, gewent zich aan sterken drank, en loopt vrouwen en meiden na. Hij weet ternauwernood wat hij doet; hij volgt zijn blinde instincten.

En dan na dezen ondergang komt de opgang onder invloed van een lief, onschuldig meisje, een kind — de kleine Inez. De wilde jongen wordt een voorbeeld van zelfbeheersching en plichtsbetrachting, en gedurende zijn universiteitsjaren in Leiden houdt zijn eerbied en liefde voor haar hem terug van het kwaad. Men verwacht dat het een huwelijk zal worden tusschen deze twee en zij verloven zich ook inderdaad.

Maar Peter zegt haar, wat beiden reeds vaag hebben voorvoeld: „Inez, misschien zijn onze wegen toch bestemd uit elkaar te gaan, maar hoe het zij, je hebt mij gered en dat is misschien de zin van dit alles geweest...”

En zoo was het; Peter door Inez onschuld en lieflijkheid gered, gaat alleen zijn weg naar den „vrede, die geen menschelijke vreugden evenaarden”.

J a n s s e n (Miek). *Renera Genoveva de Caettens*. (251) f 2.50. Em. Querido. Amsterdam.

Literatuur! „Dit dagboek”, zegt het „voorwoord”, maar dit is geen dagboek. Zoo gestyleerd, poëtisch, met vastleggen van zooveel onbelangrijke bijzonderheden (als b.v. den toon der stem, waarmee iemand heeft gesproken; de aarzeling in de oogen, die men heeft opgemerkt), schrijft geen sterveling, zeker geen arme zenuwlijdstster als Renera. Al die uitgewerkte vergelijkingen, die verpoozende natuurschilderingen... neen, dit is geen dagboek — een reeks van opstellen, zorgvuldig gesteld en riekend naar de lamp.

„Velen die hoorden van het gebeuren op Westkapel, kunnen Renera de Caettens uit dit dagboek herkennen. Misschien zullen zij haar minder hard beoordeelen, dan toen zij het lijden van Vrouwe toe Norman Peele zagen. Dit is het eenig doel dat wij beoogen, omdat wij Renera zoo hebben liefgehad”.

Wij kunnen wel medelijden hebben met Renera, maar kunnen moeilijk haar vrijpleiten van schuld, deze jonge vrouw, die zich leent tot de hartstochten van een harteloozen, brutalen kerel, dien zij niet eens liefheeft. Die de smart van moeder en kind aanschouwt, en na haar zonden, daar telkens over zit te klagen en te jammeren in haar dagboek.

En dat alles omdat deze Renera de afstammeling is van een geslacht, dat door familiehuwelijken zou gedegeneerd zijn?

Ik vind het een akelig boek, dat beter ongeschreven ware gebleven.

Jong (A. M. de). *Merijntje Gijzen's Jeugd. Het Verraad.* (243) f 2.50. Em. Querido, Amsterdam.

Wie *Het Evangelie van den Haat* van dezen schrijver gelezen heeft, staat verbaasd over de ontwikkeling van zijn talent, zoo opgewonden, onlogisch, en scheeuwerig dat eerste socialistische boek was, zoo bezonken en echt en, in de tekening van het kereltje Merijntje, zoo fijn is dit nieuwe boek.

Het gaat over een wilden strooper, dien allen vreezen, want hij stoort zich aan wet noch geweten, vreest dood noch duivel en is vlug met vuisten of mes. Tusschen hem en Merijntje, dien hij met verstukten voet op den weg vond en naar huis bracht, is een groote vriendschap ontstaan.

En het is kostelijk om aan te zien hoe Merijntje den grooten beer ringeloort en hem de les leest om zijn ongeloovigheid. En juist dit kleine vriendje moet de onschuldige en onwetende getuige tegen hem worden, door wien hij van misdaad overtuigd levenslang in de gevangenis zal zuchten.

Al de personen in dezen roman zijn met meesterlijke hand geteekend. Merijntje, de vagebond, de pastoor, al de menschen van het brabantse land.

Het is geen boek voor openbare bibliotheken, want er komen enkele bladzijden in voor (en onnoodig), die lang niet voor aller oogen en ooren bestemd zijn.

Nes-Uilkens (G. van). *Het verlaten Ebernest.* (220) f 2.25, geb. f 2.90. „Elsevier”, Amsterdam.

De Standaard-cataloog noemt *De jonge jaren van de Bergmannetjes* een mooi boek, waarin verteld wordt met ernst en humor van een gezellig gezinsleven op een protestantsche pastorie. Maar het is geen kinderboek.

Van dit vervolg op *De Bergmannetjes* kan men letterlijk hetzelfde zeggen.

Dominee wordt beroepen naar Kleidorp en vraagt zich af, of hij zal aannemen. Weggaan van Heidorp, waaraan hij zoo gehecht is, waar hij zooveel lief en leed heeft ondervonden; en blijven tobben met zijn mager tractement, nu de kinderen groter worden en meer noodig hebben? Moeder toont weer haar kloeken, praktischen aard en stemt voor het vette Kleidorp.

Dan volgt de drukte van verhuizing en bevestiging, maar het gezin raakt al spoedig op dreef in de ruime pastorie.

De kinderen groeien op, zij verlaten eindelijk het vriendelijke en veilige nest, en nemen hun vlucht in de wereld. En van allen,

die wij zoo levend voor ons hebben zien opgroeien, nemen wij afscheid als van goede bekenden, die wij lief hebben gekregen.

O p p e n h e i m (E. Phillips). *Een Geheim*. Naar het Engelsch. (231) f 1.—, geb. f 1.50. A. W. Bruna, Utrecht.

Zeer avontuurlijk, geheel er op aangelegd om te ontspannen door nieuwe spanning.

In een groot hotel heeft een inbraak plaats en alles wijst er op, dat het niet te doen was om een der gasten te bestelen.

Men wilde hem een geheim ontfutselen of van kant maken, werd vermoed.

En zoo was het. De man van het geheim was vroeger verwickeld in een ernstige politieke kwestie en de schuld van een lafhartig verraad, waarvan hij zich nooit heeft kunnen vrijpleiten, heeft men om een hoog personaadje te sparen, op hem geschoven. Nu weer volgt men hem en tracht hem te beletten zijne onschuld te bewijzen. Het is werkelijk een boeiende vertelling.

Men begrijpt wel dat het gaat tusschen Duitschland en Engeland en aan welken kant de sympathie van Oppenheim staat.

O r c z y (Baronesse), *Pimpernel en Rosemary*. Uit het Engelsch door P. W. J. Jorissen. (312) f 2.25. Blankwaardt & Schoonhoven, Rijswijk.

Rosemary Folkes heeft Peter Blakeney lief, een afstammeling van den rooden Pimpernel. Het komt echter niet tot eene verloving, want het meisje waant zich verwaarloosd door Peter en trouwt met Lord Tarkington.

Dan verplaatst zich het verhaal naar Hongarije, waarheen Rosemary, die aan journalistiek doet, gezonden wordt met een politieke zending.

Spoedig bemerkt zij, dat ze de hand in een wespennest heeft gestoken. Men wil haar dwingen dingen te schrijven, die met de waarheid in strijd zijn. Hetgeen zij weigert.

Er is duidelijk een verrader in het spel en haar man tracht Peter Blakeney zwart te maken en hem onder verdenking te brengen. Doch langzaam dringt het tot haar door dat haar eigen man, Tarkington, de verrader is. Hij bekent het haar zelf; hij is de beruchte en wreede spion no. 10 tijdens den oorlog. Door den vader van een zijner slachtoffers, die deze bekentenis heeft afge-
luisterd, wordt hij doodgeschoten.

Het is een echt, geheimzinnig Orczy-verhaal, dat van verras-
singen aaneenhangt. De baronesse is wat erg gemakkelijk met een deugniet niet-aansprakelijk te verklaren: „hij was het slachtoffer geworden van zijn natuurlijken aanleg!” Maar lief vinden wij het van haar, dat zij Peter ten slotte zijn Rosemary nog geeft.

Porter (Eleanor H.). *De Nieuwe Dag*. Naar het Engelsch door H. S. Valetton—Ortt. (341) f 2.25, geb. f 3.25. J. Philip Kruseman, den Haag.

Dit is een mooi boek, frisch, gevoelig en soms geestig. Ik zal even een overzicht geven van den inhoud en den lezer overlaten het te lezen van de eerste tot de laatste bladzijde.

Rob. Burton begint op zijn veertiende jaar te bemerken, dat zijn gezichtsvermogen aldoor zwakker wordt. Hij is de trots van zijn vader, die in den zoon al zijn illusies hoopt verwezenlijkt te zien. De jongen verbergt zijn kwaal zoolang hij kan, maar ten slotte moet het uitkomen, als hij bijna volslagen blind is.

De wetenschap kan hier niet helpen. De vader is wanhopig en jonge Robert is ziek van ellende. Een oude dienstbode wekt hem op, om van zijn leven iets goeds te maken, zij wijst den tamelijk zelfzuchtigen vader op zijn plicht, om zijn kind tot steun te zijn. En inderdaad, Rob. zet moedig door en leert zelfs, anderen te helpen en te dienen.

Er is een jong meisje, dat alles voor hem over heeft; de jongeman verklaart haar vriendelijke zorgen, door te veronderstellen dat zij houdt van zijn vader en om zijnentwille dit alles voor hem doet. Maar dan blijkt dat hij zelf de uitverkorene is.

Werkelijk een verhaal, dat aanbeveling verdient; het geeft niet slechts ontspanning, maar ook nog iets beters.

Sabatini (Rafael). *Scaramouche*. Geïllustreerd. Vertaling van Betsy Kater. (332) f 3.25. J. T. Swartsenburg, Zeist.

André Louis Moreau, een jongeman over wiens geboorte een geheimzinnige sluier hangt, had zijn studies in de rechten voltooid en was door zijn oom Monsieur de Kercadion in de gelegenheid gesteld, te gaan praktizeeren. Hij staat aan de zijde der aristocraten.

Dan gebeurt er iets dat de verontwaardiging gaande maakt van vriend de Vilmorin. De markies de la Tour laat een boer, die een haas heeft gestroopt op zijn bezitting, eenvoudig doodschieten. In zijn woede over dat barre feit richt hij zich tot den markies, deze daagt hem uit tot een duel en doodt hem „omdat hij de gevaarlijke gave der welsprekendheid bezat”.

André-Louis zweert zijn vriend te zullen wreken en treedt op als een voorvechter voor den derden stand. Na een heftige rede tot het volk om op te komen voor zijn recht, wordt hij als opruier beschouwd en een prijs op zijn hoofd gesteld.

Hij sluit zich aan bij een troep reizende tooneelspelers, ontwikkelt zich tot een uitstekend acteur, schrijft zelf stukken en gebruikt het tooneel om propaganda te maken voor zijn democratische denkbeelden.

Hij verlooft zich met de dochter van den directeur, een coquet

meisje, dat door den markies wordt verleid door kostbare geschenken. Dan breekt in het volle theater de woede los van André-Louis, hij hitst het volk op tegen den markies en ternauwernood redt deze het leven. André-Louis (Scaramouche) wordt een bekwaam schermmeester; hij helpt de revolutie voorbereiden, ze staat voor de deur.

De hooghartige edelen dagen iedereen, die hun in den weg staat, uit tot een duel, en Scaramouche neemt de uitdaging aan, blijft steeds overwinnaar. Ook den markies verwondt hij.

Dan breekt de revolutie uit; en als André-Louis op het punt staat den markies neer te schieten, wordt het geheim zijner geboorte ontsluit. Hij is de zoon van de la Tour d'Azur en diens maitresse.

Het is wel een onderhoudend verhaal voor rijpere lezers.

Ser Stevens (A. t'). *De Verliefde Vagebond.* Uit het Fransch door Alice van Nahuys. (168) f 1.90. Em. Querido, Amsterdam.

t' Ser Stevens werd in 1885 te Uccle, bij Brussel geboren. Zijn vader liet hem een vrij aanzienlijk fortuin na, dat hij geheel opmaakte aan reizen en trekken over de wereld. Op zeven-entwintigjarigen leeftijd bezat hij geen cent meer. Nu leeft hij in Parijs van een karig inkomentje.

Zijn verzen en zijn romans zijn over het algemeen fel erotisch, en zijn *Vagebond Sentimental* (1923), waarvan *De Verliefde Vagebond* de vertaling is, kan men beschouwen als een doorlopende uitbarsting van lijfsbegeerte, waaraan een mystiek sausje een behoorlijk geurtje en kleurtje moet geven.

Wat echter niet gelukt. Het is voor ons beslist onbruikbare lectuur.

Söjberg (Harry). *In het Land der Levenden.* (I. Voor de Poort van het Leven. II. Het Licht. III. In het Land der Levenden. Uit het Deensch door Margeretha Meijboom. (127—152—180) f 3.50. H. Becht, Amsterdam.

De bekoring, die voor velen van ons uitgaat van de literatuur der Noordelijke landen, ligt voor een groot deel in hare eigenaardigheid. Het is moeilijk te zeggen, waarin deze precies gelegen is. En 't schijnt dat zelfs de landgenooten het niet altijd kunnen. De enkele Deensche bladen, welke ik vluchtig pleeg te volgen, geven mij zelden een reden, waarom zij een boek, dat ongewonen opgang maakt, zoo hemelhoog prijzen. Dezelfde ervaring deed ik weer op met dezen roman van Söjberg.

De geschiedenis zelf doet het niet. Een meisje trouwt met een boer van een andere, afgelegen plaats. Zijn vader heeft twee vrouwen gehad, die beiden krankzinnig zijn geworden. Nu heet het dat er een vloek ligt op het huis, omdat Ole Karre zich bij strand-

vonderij aan ongerechtigheden schuldig heeft gemaakt. Niels Karre, zijn zoon, heeft nu een nieuwe woning laten bouwen, waarin hij zijn jonge vrouw ontvangt. Vergeefs; deze wordt ook krankzinnig. En Niels, die nooit bang was, komt nu onder den invloed eener zonderlinge secte van dweepers, wier heele godsdienst uit strengheid en meedoogenlooze hardheid bestaat.

Maar de dominee, een prachtmensch van volle menscheijkheid, brengt hem door zijn goedheid langzamerhand tot andere gedachten en Kirsten, de jonge vrouw, keert gezond en genezen terug in het huis van haar man.

Maar de uitwerking van dat betrekkelijk simpel gegeven! De figuur van den „gekken dominee”, gelijk de menschen hem noemen; de sluwe type van Ole Karre; de weerbarstigheid van Niels, de oude Rosa, de malende Soren Döde, zij leven voor ons als echte menschen, en de ons vreemde wereld, waartoe zij behooren, wordt onder het verder lezen ons bijna gemeenzaam. Het is een boek van mystiek en realisme, zóó dat het een het ander aanneembaar maakt.

Het boek is voor volwassen lezers.

Speckmann (Diedrich). *Jan Murken.* Naar het Duitsch door J. van Bruggen. (300) f 2.50. Callenbach, Nijkerk.

Een goede vertelling voor het volk, geschreven, dunkt mij, met een propagandistisch doel! En dat doel is, jonge boeren te trekken naar het Veen om daar een nieuwe, bloeiende gemeenschap te stichten.

Waarschijnlijk heeft men dit boekje ter vertaling gekozen, omdat ook in ons land zich analoge toestanden beginnen te ontwikkelen.

Williamson (C. N. & A. M.). *Het Geheim van het Parelsnoer.* Uit het Engelsch door A. J. S. (309) f 1.25. A. W. Bruna, Utrecht.

Hoeveel geheimen van het parelsnoer, verdwenen of niet verdwenen, er wel mogen bestaan in de romans, mag de occulte wetenschap weten, maar het aantal moet onrustbarend zijn. Dat soort snoeren schijnt een onuitputbare bron van inspiratie.

Een schatrijke Amerikaansche trouwt met een Engelschen Lord, die een beetje op zwart zaad zit. Toch had deze edelman nog een wonderschoone halsketen van blauwe parelen, in vroegere tijden geschonken aan een zijner voorvaderen. Ze staan in den lommerd. Maar hij weet een groote som bijeen te brengen om ze los te maken en wil ze dan aan zijn vrouwtje als geschenk aanbieden.

Maar de Russische regeering zou het kleinnood gaarne terug hebben en heeft een heele intrigue op touw gezet om haar doel te bereiken.

En de Lord verrast, zonder het te weten, zijn ega met een valschnoer!

Daaruit volgen nu allerlei verwickelingen; het vrouwtje meent dat haar man een loopje met haar heeft willen nemen; de bedrogene, op zoek naar de echte paarlen, wordt door de roovers overweldigd en in een dievenhol opgesloten . . . Ten slotte: „alles kom reg”.

En de beide echtgenooten vergeven en vergeten, en wij hopen, dat zij lang en gelukkig met elkaar mogen leven.

Het Roode Sein.

Men zendt ons een uitknipseltje uit een artikeltje of eene recensie, verschenen in een katholiek blad. Het is jammer dat wij het stukje niet in zijn geheel hebben, dan konden wij zien hoe groot de omvang is der vergissing van dezen recensent en berekenen op welke punten vooral onze tegenspraak zou moeten gericht zijn.

Het geldt den roman van Hall Caine: *De Vrouw, die Gij mij gegeven hebt*. De recensent prijst het boek en vindt dat volwassen lezers aan de plichtsgetrouwheid en karaktervastheid van de hoofdfiguur een voorbeeld kunnen nemen. Voor een oppervlakkig lezer moge het dien schijn hebben. Maar wie wat scherper toeziet, zal anders oordeelen. Wij hebben jaren geleden, toen de vertaling verscheen, een studie gewijd aan dit boek en vatten hier nog eens in het kort te saâm tot welke conclusies wij zijn gekomen.

1°. Hall Caine tracht aan te toonen door dezen roman, dat het onwrikbaar vasthouden der Kath. Kerk aan de onontbindbaarheid van het huwelijk tot ontzettende tragiek kan voeren.

2°. Dat kan men toegeven. Maar Caine stelt het zóó voor, dat hij duidelijk zijn lezers wil voeren tot de verzuchting: „de Kerk is hard. In dergelijke gevallen moest het huwelijk ontbonden kunnen worden.”

3°. Om dat doel te bereiken, verklaart hij dat zijn roman op waarheid berust. Ten volle kan dat onmogelijk waar zijn! Want het huwelijk, waarvan hier sprake is, blijkt allermint een huwelijk te zijn wegens „timor reverentialis” der bruid en gebrek aan „consensus” — aan toestemming. Dus al die vergeefsche pogingen om het huwelijk ontbonden te krijgen, zijn ficties van den auteur. Het huwelijk is nietig volgens de wetten der Kerk — en de heele tragedie, die volgt, heeft Caine uit zijn duim gezogen om de hardheid der wet en der kerkelijke overheden scherp te doen uitkomen.

4°. Dat van plichtsgetrouwheid en vastheid van karakter der heldin geen sprake kon zijn, volgt uit het feit dat zij, gedreven door honger, de straat opgaat.

5°. Omdat zij niet mag scheiden van den bruit (met wien zij eigenlijk *niet* is gehuwd, en na gezondigd te hebben met dengene, dien zij liefheeft) — weigert zij met hem te trouwen en biedt liever hare liefde te koop, in bitteren nood.

6°. Door deze fictie komt inderdaad de strengheid der Kerk (waarvoor geen reden was) in een zeer hatelijk licht te staan.

7°. En dat nog te meer, omdat de Kerk door den schrijver overigens zoo vriendelijk wordt bejegend, en geen enkele van haar vertegenwoordigers vernederd staat tot een karikatuur. In onze oogen echter wel eens belachelijk wordt door zijn onbe-nulligheid.

8°. En ten slotte: wij dachten aan de „Algemeene Boekenwet”, waarin boeken, die de onschendbaarheid van het huwelijk aantasten, worden verboden.

Het is niet altijd gemakkelijk, uit te maken wanneer een boek valt onder een dergelijke algemeene wetgeving; maar men kan toch licht begrijpen, dat voor aanbeveling zéker geen reden bestaat!

VAN MENSCHEN EN DINGEN

in Woord en Beeld.

Jacques Perk. Professor de Reul uit Brussel, zal binnenkort een artikel publiceeren in *De Witte Mier*: *Un Souvenir d'Enfance sur Jacques Perk*.

Reeds nu zijn enkele bijzonderheden bekend. De bewering van Betsy Perk, dikwijls herhaald, als zou de heldin van den Sonnettenkrans „Mathilde” de dochter zijn van den Belgischen geoloog en letterkundige Xavier de Reul, berust op eene vergissing. Zij was diens nicht en draagt een anderen familienaam.

Paul de Reul wijst ook op de realiteit van eenige sonnetten en noemt de plaatsen en de gelegenheden, waar zij op zinspelen. Verder vermeldt hij een ontmoeting, zonder dat zij elkaar kenden, van Jacques Perk en van Oscar Wilde.

Weldoeners der Menschheid. In een groot dagblad komt (22 Sept.) eene advertentie voor, waarin met groote letters „Het verboden Boek „Reigen” van Arthur Schnitzler” wordt aangeboden, te leveren in gesloten enveloppe. De vertaalster is Jo van Ammers Kühler, wat mij spijt voor haar. Er wordt bijgevoegd, dat het „een meesterwerk” is, wat niet waar is. En tot opwekking van de nieuwsgierigheid: „dit boek geeft een beschamend beeld der samenleving en een afschuwelijke voorstelling van gekochte liefde”.

Het is echter allereerst een schaamteloos boek, een speculatie op de lagere instincten, een door de natuurwet verboden boek. Wat

zoo'n uitgevers, natuurlijk om het peil der cultuur te verheffen, toch precies weten, wat de menschen daarvoor noodig hebben?

Maar dat „verboden boek” — en „die gesloten enveloppe” zullen wonderen wekken in den brandkast der uitgevers.

Blinde Vereering. Het was in het jaar 1887, dat in het *Manifeste des Cinq* vijf jonge schrijvers, (die langzamerhand allen bakzeil haalden) tegen den pornografischen roman *La Terre* van Zola protesteerden: „au nom d'ambitions saines et viriles, au nom de notre culte, de notre suprême respect pour l'Art.”

Uit naam der moraal protesteerden zij niet, en hun eigen werk, toen en later, was over het algemeen ook geen haar fatsoenlijker dan dat van Zola.

Er ging geen week voorbij of in de kranten verscheen de een of andere geestigheid ten koste van Zola en niet minder van zijn jonge bewonderaars, die hem overal met het wierookvat naliepen. Onder dezen was ook Paul Alexis. In een blad verscheen aan zijn adres de volgende spotternij: „Emile Zola passe devant de Tortoni avec Paul Alexis. „Il pleurra demain, dit Zola. — Vous croyez, répond Alexis — Regardez le ciel. — En effet. — La lune se couvre. — Alors Alexis au comble de l'indignation: „Devant Vous!”

Marcel Proust. Wie het schreef weet ik niet meer, maar het mag onthouden worden: „Ses contemporains sont ils ses lecteurs véritables ou ceux qu'il a pastichés de par le pouvoir d'un prix littéraire et avec de l'égoïsme mental?”

Onbegrepen. In een zijner boeken vraagt Louis Thomas aan een blauwkous hare meening over Proust, Girandoux, Duhamel, Cocteau, Morand, in 't kort over al die tijdgenooten „zoo ingewikkeld, geleerd en bekwaam, dat zij eene taal schrijven, die men zonder vertaling niet verstaan kan.”

Een ander Geluid. Wij hooren zooveel praten over kunst, die op de menschen 'n geweldigen invloed moet hebben. En wegens gebrek aan kunst zouden zoo weinig levens van Heiligen worden gelezen en het volk niet worden opgevoerd tot hoogste beleving van zijn geloof, enz.

De paedagoog Heinrich Scharrelmann (geen geestverwant) zegt daaromtrent een waar en treffend woord:

„De „Weltanschauung” van den kunstenaar is van grooter belang dan zijn kunst. Er zijn ongetwijfeld groote kunstenaars, sterke talenten, die alleen maar macht krijgen over degenen, die met hen op hetzelfde plan van wereldbeschouwing staan. Zola en Ibsen, wier kunst ik oprecht bewonder, zullen mij eeuwig innerlijk vreemd blijven. En omgekeerd, tekortkomingen in kunst zeggen

ons zoo weinig, en wij zijn in den regel zoo gemakkelijk bereid die te vergeven en te verontschuldigen, zoodra wij voelen, dat de levensopvatting van zoo'n schrijver conform is met de onze. Het kunstgehalte van een boek heeft stellig geringer beteekenis dan men gelooft."

Ik wenschte dat wij er meer en meer van waren doordrongen; er zouden minder hopeloos-onverstandige dingen worden gezegd en geschreven, óók door katholieken.

Juist! Laten wij voor opvoeders, leeraren, ouders, bibliothecarissen in herinnering brengen het gulden woord van den wijzen **Alban Stolz**: „Eine wichtige Rücksicht bei dem Aussuchen tauglicher Schriften ist der Stand und die Verhältnisse, worin voraussichtlich der Junge Mensch einmal sein Leben zubringt."

Men kan een klasse-verdeeling voor lectuur maken in A en B of in 1e, 2e, en 3e —; maar laat het dan zijn voor degenen alleen, die in laatste instantie het boek hebben af te geven. Zoo'n openbaar systeem in krant en tijdschrift voor alleman, afgezien nog van de onderlinge tegenspraak, is om te huilen. Het bewerkt juist het tegendeel van wat men wenscht. En uit de brieven, welke ons bureau dagelijks ontvangt, blijkt dat de verwarring jammerlijk wordt.

Moreele voorlichting op het gebied van leesboeken is niet elkeen toevertrouwd. Dat is geen werk van een journalist, noch van willekeurige medewerkers, die nooit de roerselen der menschenziel hebben gepeild. Met al hun menschenkennis en geleerdheid staan zij op dat punt als een Berber in een porceleinkast. Wij zijn leelijk op den verkeerden weg, en het is te hopen, dat wij ons gaan bezinnen!

De Jongeren. „Men krijgt den indruk dat achter menig jong dichter, en niet alleen in Nederland, behalve de muze ook nog de leider van een groep met een partijprogramma in de schaduw van een invloedrijk criticus staat en dat hem bij tijd en wijle de pen hapert in zoo overtoollig gezelschap. Dat schijnt overdrèven: het is de waarheid. Het vertrouwen in eigen kracht is door te veel scherpe bespiegeling van anderen geschokt, de overgave en vooruitgang van het werk wordt belemmerd door te veel kijken naar de wegwijzers. Er is een soort krampachtige haast om zoo snel mogelijk zijn beste werk te maken, nu er rondom de poëzie weer verwachtingen leven, er is een angst om middelmatig te zijn. Die drang is in wezen vruchtbaar, maar alleen wanneer zij een levensdrang is, niet wanneer zij een vrees wordt om in het huidige literaire leven zijn plaats te laat te bezetten of tijdelijk te zwijgen".

... „Onlangs heeft een van de jonge kroniekschrijvers er op gewezen dat men reeds spreekt over de generatie 1905, 1910, 1915, en dat men eerlang over de generatie 1925 zal gaan spreken. Hij

heeft gelijk, men denkt aan het verhaaltje van den boer, die het koren wou helpen groeien en er elken dag wat aan trok: tot het dood was". (Telegr. 17 Oct. J. W. F. Werumeus Buning).

De Rinkelbel. Dit is de naam van een reeks: ironie, satire, persiflage, uitgave W. en J. Brusse, te Rotterdam.

Drie deeltjes zijn nu verschenen. Van Job Steynen: *Allemansspiegel — Zoetzure Zottigheid*.

Nu, een „allemansspiegel” zijn deze tien schetsjes zeer zeker niet. Men kan ze vlot geschreven noemen en geslaagd vinden, maar de hoofdfiguur van ieder dingetje is zoo'n uitzonderingspersoon, dat slechts weinigen zich aan hem zullen kunnen spiegelen en... ironie, satire, enz., ontbreekt er geheel. Zoetzure zottigheid is een betere term.

De Kunstclowns van Agnes Maas—van der Moer voldoen beter aan het program. Dat is werkelijk een guitige persiflage. „Evert wendde zich om naar Eva (de schilderes): „U is niet de moderne richting toegedaan!” zei hij, wijzend naar het kindje.

„Och, ik ben heelemaal geen richting toegedaan, en voor het moderne ben ik heusch niet knap genoeg. Ik zou het nooit klaar gespeeld hebben, een kind met een kubistisch zitvlakje goed op den pot te laten zitten”.

D. Th. J a a r s m a met zijn *Burleske Historien* is er weer naast. 't Is zoo gewild grappig, dat men er al spoedig genoeg van heeft. Zijn „kalmeerend voorwoord” waarschuwt: „dit boekje is maar een mop, eene verzameling van moppen! Aardigheden zoogezegd; of grollen. Het is allemaal maar flauwe...!!

Doch halt, mijn veder, halt! Dat wij ons niet bezondigen aan het obscure woord!”

Zoo is de toon bijna het heele boekje door... komiekerig. En de grapjes daarom mislukt.

Katholieken en de Literatuur. Dr. J o s. F r o b e r g e r schrijft in het October-nummer van *Die Bücherwelt* een artikel over *Die Katholieken und die Literatur*, dat letterlijk kan worden toegepast op toestanden in ons land. En als wij dat deden, zouden wij ook, gelijk Froberger doet, moeten toegeven: „Wir wissen wohl, dass manche angezogenen Kritikers, von denen wir keinen mit Namen nennen, weil es uns nur auf die Sache, nicht auf Personen ankommt, es nicht so übel meinen. In den meisten Fällen wollten sie wohl nur durch erstaunliche Behauptungen verblüffen und sich den hellen Schein fortschrittlicher Gesinnung geben. Aber die Dinge, um die es sich hier handelt, sind zu wichtig, um si zum Gegenstande einer literarischen Sportes werden zu lassen. Das Feld für derartige Sportübungen ist sonsthin grosz genug, um nicht gerade das Gebiet der Grundsätze dazu auszuersehen”.

Wij sporen onze lezers aan, dit opstel eens aandachtig te lezen

en rustig te overdenken. Na erop gewezen te hebben, dat regelmatig, op gezette tijden onder de katholieke Duitschers vragen opduiken hoe de houding der katholieken moet zijn opzichts de literatuur, verklaart hij dat deze vragen reeds het bewijs zijn van een ernstige geestelijke onzekerheid, daar het antwoord een tamelijke eenvoudige toepassing is van de allereerste christelijke levensbeginselen.

„En nu er weer zulk eene begripsverwarring dreigt, mogen wij hier wel eens wijzen op eenige punten, die als wegwijzers kunnen dienen door den doolhof. In 't verleden werd al genoeg kostbare tijd verknoeid aan zulke onvruchtbare discussies, en het zou te betreuren zijn als zoo iets zich zou herhalen.

„Leest men kritieken en beschouwingen uit den jongsten tijd, in kranten en tijdschriften, zelfs van die op hun catholiciteit den nadruk leggen, dan krijgt men den indruk, dat in literaire vraagstukken men het katholieke standpunt hinderlijk vindt. Licht vreest men door de anderen achterlijk te worden bevonden, en men maakt zich daarover zeer bezorgd en meent dat het doen gelden van onze geloofs- en zedeleer ons verhindert aanspraak te maken op waardeering onzer kunst. Zoo werd kort geleden nog de stelling verdedigd, dat als literaire waardeeringsmaatstaf alleen de intensiteit van het innerlijk beleefde, in aanmerking kon komen: alleen „de heilige vlam”, die naar buiten slaat, zooals de criticus zich uitdrukte, mag den maatstaf voor een oordeel geven. Afgezien van het feit, dat deze opvatting zuiver aesthetisch valsch is, vraagt men zich af, waar het heen moet als de normen van inhoud en richting niet meer gelden”. —

De verschillende, elkaar opvolgende modes verdwijnen de een na de ander: de drukte rondom Georg, en Hölderlin, dien men misverstand, en Kleist, dien men moe begint te worden; maar spoedig zal men een anderen „Schwarm” ontdekken, op wien de literaire liefhebbers zich werpen. Zoo wordt men de speelbal van her en der waaiende winden, die voor een poosje wat stof opwaaien.

Men meent iets gewonnen te hebben, als men zich de verschillende „Kunstlerischen Redensarten” eigen heeft gemaakt, wat niet veel beter is dan het taaltje der sportmensen . . . en men ziet niet, dat deze versleten techniek een tooneeltrucje is, waardoor niemand zich meer nemen laat.

Geef den kunstenaar wat des kunstenaars is, en der ziel wat der ziele is.

„En men mag dan een beetje uit de hoogte neerzien op zoo'n zielzorgers-standpunt, het zou zeer treurig zijn, als de vraag: „quid hoc ad aeternitatem” (wat baat het voor de eeuwigheid) door katholieken met een schouderophalen beantwoord werd. Want het is de eenige vraag, op welke het voor alles aankomt en die alleen eene katholieke literatuurbeweging recht van bestaan geeft.” —

COMPTON MACKENZIE.

Onze Engelsche medewerker schreef in *Boekenschouw* (van Aug.) over *Compton Mackenzie*. Het portret van dien schrijver was niet tijdig gereed om in datzelfde nummer te worden opgenomen en wij geven het hier nu nog een plaats.

De heer G. Friend, van wiens hand ons artikel was, schrijft ons verder, dat het „rotsige, eenzame eiland", waarvan hij sprak als van de woonplaats van *Compton Mackenzie*, verleden jaar door hem werd verkocht. Hij schijnt nu weer zijn vast woonhuis in Londen te hebben.

BRIEVENBUS.

Lezers. In December a.s. of anders zeker met 1 Januari zullen wij *Boekenschouw* uitbreiden. Wij verschijnen dan met een vel meer druks dan in 1924. De kosten worden voor uitgever en redactie natuurlijk aanzienlijk grooter, maar de belangstelling, welke de vernieuwde uitgave nu reeds in haar eerste kwartaal ondervonden heeft, wekt ons op hoe langer hoe beter voor den dag te komen.

Wij kunnen van dezen loopenden jaargang, die eindigt 1 April 1926, nog een kleine 200 volledig stel exemplaren leveren, dan is de oplage geheel uitverkocht.

Wij vragen onze lezers daarom vriendelijk elk een nieuwen abonné aan te werven, want, indien het getal aanmerkelijk dat der nog voorradige exemplaren overtreft, zullen wij een herdruk laten maken.

De vriendelijke abonné's, die aan ons verzoek voldoen, vragen wij naam en adres te willen opgeven aan de Redactie, **Heerengracht 415, Amsterdam**, vanwaar zij aan de administratie worden doorgegeven.

Een kleine inspanning van velen kan groote resultaten hebben. Wij wachten op U.

J. P. K. te 's-Gr. Dat tijdschriftje hebben wij nooit gelezen, dus ook niet de door u bedoeld passage. Wilt u ons precies het nummer opgeven, dan bestellen wij dat exemplaar om te onderzoeken of u zich niet vergist. In dat geval belooven wij u dat het varkentje in het publiek zal worden gewasschen, al maakt het nog zoo'n burengerucht.

W. v. d. V. te U. Aan uw adres afgezonden de gevraagde oude jaargangen van de *Civiltá*, compleet; van *Razon y Fe* (ontbreekt 1 aflevering van 1912.) Uw adres werd door u niet erg volledig opgegeven; alleen uw naam staat er duidelijk. Mocht u bij het lezen van dit bericht nog niets hebben ontvangen, wend u dan tot het postkantoor uwer woonplaats. En zend ons een berichtje, of de zaak in orde is.

DE OPENBARE LEESZAAL.

MAANDELIJSCHE CATALOOG VAN AAN TE BEVELEN BOEKEN,
OPGEMAAKT DOOR HET CENTRAAL BUREAU.

D i l l e n (Pater V.) *O. P. Vrede?* (39) 1 fr. Geloofsverdediging, Antwerpen.

L u h m a n n (Heinrich). *De Heilige op Klompen en andere Legenden en Vertellingen.* (153 met 6 houtsneden) f 1.90. N.V. Lecturis, Eindhoven.

P a c e. *De Seminarist.* Gebedenboek voor hen, die zich geroepen voelen tot het Heilig Priesterschap (533). Arn. Greven, Zevenbergen.

S a l s m a n s, S.J. *Huwelijk en Echtscheiding.* (59) 1 fr. Geloofsverdediging, Antwerpen.

S l o e t, (Dr. A. W. H.) *Het Boek der Openbaring van den H. Joannes.* (85) f 0.90. Teulings, 's-Bosch.

V e r g n e s, C.s.s.R., (A.) *Wat leert de Roomsche Kerk? of Hoofdlijnen de Roomsche Leer.* (27). f 0.25. R.K. Boekcentrale, Amsterdam.

Van Gods Harte naar Gods Kinderen. De Heilige Magdalena Sophia Barat en Haar Werk. (80). f 0.90. Drukkerij J. A. van Straelen, Amsterdam.

M e r c a t o r, pr., (Joannes) en T h a n s (P. Hilarion). *Thomas van Kempen*, de schrijver der navolging van Christus, *over de Heilige Maagd.* (263). f 1.90. Henri Bergmans en Cie., Tilburg.

Opvoeding en Onderwijs.

A n d r e a ã (Dr. G.) *The Dawn of Juvenile Literature in England.* (122). f 2.50. H. J. Paris, Amsterdam.

Boers (F. W.) en Liera (L. F.) *Het Draadloos Ontvangststation* voor den amateur en hoe dit zelf te vervaardigen. (72). f 1.25. A. W. Segboer's Uitgevers Mij., Den Haag.

Looi (L. J. van). *Uw Radio-Toestel Compleet*. Versterking en korte Golf-ontvangst. (23). Ontwikkeling, Amsterdam.

Bruins, (J. G.) *Observations sur la Langue d'Eustache Deschamps et de Christine de Pisan*. (143). f 4.—. Dordrechtsche Drukkerij- en Uitgevers Mij., Dordrecht.

Troe, (Dr. A. de). *Laurence Sterne and his Novels studied in the light of Modern Psychology*. (235). f 5.50. Noordhoff, Groningen.

Groeneweg (L.) *Persoonlijkheds-Onderwijs*. (64). f 0.90. J. B. Wolters, Groningen-Den Haag.

Gunning (Dr. C. P.) *Tact*. (32). G. J. A. Ruys, Utrecht.

Heide, S. H. D. (J. C. auf der). *Stempels en Postzegels* (33). f 0.30. Auf der Heide's postzegelhandel, Hilversum-Amsterdam.

Kleefstra, (J.) *Leerboek der Spherische Trigonometrie* (81). f 1.50. Vak-Bibliotheek, Wereldbibliotheek, Amsterdam.

Prins (Dr. Floris). *De Sociaal-Economische Geschiedenis van België*. (182). 5 frs. „Excelsior”, Antwerpen.

Salmons S.J., (J.) *Droit et Morale*. (237). Charles Beyaert, Brugge.

Vooy's (Dr. C. G. N.) *Verzamelde Taalkundige Opstellen*. (435). Tweede Bundel. f 5.90. J. B. Wolters, Groningen-Den Haag.

Smulders (Zr.) *Studie- en Repeteerboekje voor Verpleegsters*. (288). 2de druk. f 1.75. Arn. M. Greven, Zevenbergen.

Hedin ((Sven). *Van Peking naar Moskou*. (288). met 94 afbeeldingen en één kaart. Bewerkt door Jhr. R. H. G. Nahuys. W. de Haan, Utrecht. (Niet voor kinderen).

Letterkunde en Kunst.

Coster ((Dirk). *Nieuwe Geluiden*. Een keuze uit de Poëzie van na den oorlog (1918—1923). 2de vermeerderde druk. (232). f 2.50. N. V. van Loghum Slaterus, Arnhem.

Gispén (W. H.) *Het Sierend Metaal in de Bouwkunst*. (53 met 34 afbeeldingen). f 1.50. W. L. en J. Brusse, Rotterdam.

Sluys (Corn. van der). *Machinale Textielkunst* (64 met 22 afbeeldingen). f 1.50. W. L. en J. Brusse, Rotterdam.

Voor de Jeugd.

Gode—Postma (Truus). *Trippel Trappel* en andere aardige kinderversjes. (48). Muziek van Ben Geysel, Teekeningen van André Vlaanderen. f 3.25. A. W. Sijthof, Leiden.

Grimmer (Bruno). *Bob's Autorit.* (18). G. B. van Goor en Zonen, Gouda.

Hellinga—Zwart T. *Met z'n Drietjes naar de Hei.* (127). f 1.50, met teekeningen van Nans van Leeuwen. G. B. van Goor en Zonen, Gouda.

Hichtum (N. van). *Het Groot Winteravondboek* (80). Met illustraties van Pol Dom. f 4.50. Gebr. Kluitman, Alkmaar.

Kievit (W. H.) *Het Geheim van Zandhof* (190). f 1.75. Gebr. Kluitman, Alkmaar.

Klei (Jac. van der). *Langs Moeilijke Wegen.* (221). geïllustr. door Frans Langeveld. A. G. Schoonderbeek, Laren.

Maathuis—Ilicken (S.) *Bij Grootemoes.* (20). Met plaatjes van Sijtje Aafjes. G. B. van Goor en Zonen, Gouda.

Molanus—Stamperius (M. J.) *Drie Vriendinnetjes in de Kerstvacantie.* (160). f 1.20. Gebr. Kluitman, Alkmaar.

Nanda. *Huismoedrtje* (190). f 1.90, f 2.90, met vier platen van Christine Damen. W. de Haan, Utrecht. Voor oudere meisjes.

Ossenbruggen (Cor van). *De Tweelingen Flip en Henk.* (120). *Hoe t Flip en Henk verder ging.* (167). Met platen van B. Midderich—Bokhorst, f 1.75. G. B. van Goor en Zonen, Gouda.

Roux (Pauline le). *Kleine Mies.* (80). f 0.90. Geïllustreerd door Sijtje Aafjes. Gebr. Kluitman, Alkmaar.

Sutorius (Anna). *Het nieuwe St. Nicolaasboek* (13). *Voor Vroolijke Vriendjes* (16). *Een aardig Paartje* (14). f 0.15, f 1.10. Gebr. Kluitman, Alkmaar.

Versteeg (M. C.) *Het Prentenboek van de eerste H. Communie* (32). R.K. Jongensweeshuis, Tilburg.

Verhalen uit de Levens van Gods Lieve Heiligen (79). naverteld te Bethanië, versierd met prentjes van Jan Wiegman. Van Munster's Uitg. Mij., Amsterdam.

Het Jongens Jaarboek. (169). Tweede Jaargang. f 3.90. H. P. Leopold, Den Haag.

Beymerwerdt (E. van). *Rijpende Lente*. (260). f 2.90, met 35 pentekeningen van Mennno. Voor oudere meisjes. W. de Haan, Utrecht.

Horsting—Boerma (A. A. M.) *Edie, de Droomster*. (157), met 4 illustraties van Rie Cramer. f 1.90. W. de Haan, Utrecht.

Bruin (Cor). *Het Vonkende Vuur*. (264). f 2.90. Met platen en bandtekening van Henk Poeder, G. B. van Goor en Zonen, Gouda.

Kuylman (H. E.) *Snelwiek, de Edelvalk*. (128). f 1.90, f 2.90, met teekeningen van J. F. van Doornik. W. L. en J. Brusse, Rotterdam.

Vletter (A. C. C. de). *Het Witte Huis* (160). *Rosse en z'n Moeder* (158). *Het Jongenshuis* (158). f 0.75, f 1.20. Gebr. Kluitman, Alkmaar.

❖❖	„MOOIE KAREL”	❖❖
----	---------------	----

door A. GIELEN.

QUERIDO IN DE JORDAAN.

„Met dit vierde deel van mijn Amsterdamsch Epos „De Jordaan”, met „Mooie Karel”, beëindig ik de levensgeschiedenis van de geheele groep menschen, zoowel hoofd- als bijfiguren uit den Cyclus”. Met deze eenvoudige woorden heeft Israël Querido zijn roman het publiek aangeboden.

Ik wenschte dat hij het daarbij gelaten had. Maar men heeft hem weten over te halen van zich zelven en zijn werk te praten . . . en daarbij heeft hij zich

beweringen laten ontvallen, die nu niet zoo heel sympathiek klinken uit den mond van een kunstenaar.

Hij vertelt dat hij voor dit vierde deel zes en een half duizend gulden honorarium heeft ontvangen en daarvoor het auteursrecht op de eerste tienduizend exemplaren heeft afgestaan. Hij brengt een eeresaluut aan den uitgever, omdat deze voor ons landje een mooi aanbod heeft gedaan, maar desniettemin vindt hij het een „krullejongensloon”.

„Want bedenkt eens, dat ik voor mijn vierde Jordaan drie woningen noodig had, dat ik, het middenpunt van de jongens en meiden, rondjes gaf; dat ik weken lang heb gezworven in kroegen, asyls, nachthuizen, dansgelegenheden. Dat alles kost geld. Meer dan drie duizend gulden heb ik moeten besteden om de grondstoffen, het materiaal voor mijn nieuwste boek te verzamelen.

Bijna twintig jaren heb ik ook documenteel aan *De Jordaan* gearbeid. Welk een geestelijke ontspanning en wat pover materieel succes.”

Dat gelooven wij; maar in een land met zoo klein taalgebied als het onze, kan het moeielijk anders. En ik dacht dat een kunstenaar, staande voor zijn voltooid werk, als eene moeder, met haar kind in de armen, de smarten van het baren vergeten kon.

„Als ik dát kon maken”, zei een der professoren aan de Academie van Beeldende Kunsten, terwijl hij zijn hand uitstak naar het schilderij van een der grootmeesters, „zou ik mijn leven lang droog brood willen eten! Voelt *Querido* zijn vierde *Jordaan* niet als een meesterwerk?”

Toch begrijpen wij dat in een oogenblik van moedeloosheid om de opdringende zorgen, een artiest zulke vlagen van bitterheid niet altijd bedwingen kan. Maar *Querido* blijft er te lang over doorzeuren en begint zelfs van rechten te spreken, die toch alleen maar in zijne verbeelding bestaan.

„In den grond lijden wij armoede, en mijn leven zou ondraaglijk wezen, als, wat de staat *verplicht* is jegens ons te doen, maar nalaat, niet werd verricht door enkele particulieren, die in groote mate beseffen, hoezeer het rijk te kort schiet en die naar draagvermogen dat trachten te remplaceeren.”

En hij gaat voort op dit thema:

„De menschen schreeuwen, ze roepen, ze krijten, maar ze doen . . . niets. Ik heb nog nóóit een officieele aanmoediging ontvangen. Zelfs den Tollensprijz heeft men mij niet waardig geacht! Hoe lang moet het nog duren, eer de overheid persoonlijk commissies gaat benoemen, die de levensomstandigheden van den scheppenden kunstenaar beoordeelen en uitmaken, wat, in verband met zijn gezin, met zijn wijze van arbeiden, voor hem moet worden gedaan, opdat hem, vrij van zorgen, de noodige werklust kan worden verzekerd.”

Och, mijn goede meester *Querido*, pleit toch zoo niet voor „staatsbedeeling”, want daar komt het toch maar op neer; laat de Staat, wiens handen voor zulk een werk geheel verkeerd staan, geen prijsuitdeelingjes

voor kunstenaars gaan houden! Het zou werkelijk de dood zijn voor de kunst!

En daarbij: de moeizaam opgebrachte belastingpenningen mogen zoo maar niet naar willekeur (want welke keur kan er anders zijn?) besteed worden ten voordeele van enkele individuen, wier verdiensten voor het Algemeenebest aan zulke verschillen van waardeering onderhevig zijn, als men die op kunstgebied dagelijks kan waarnemen?

Wie daar anders over oordeelen, zijn de aangewezen personen om een verwaarloosden artiest hun bewondering op meer stoffelijke wijze te betuigen, maar dan uit de stof, die hun vrije eigendom is.

Een minister echter, die op dat punt te mededeelzaam is, maakt op mij steeds den indruk van een rondjesgevenden gezelschap, die mooi weer speelt met het geld van zijn patroon.

Een van staatswege gepensioneerd kunstenaar is mij een gruwel; een die door zijn volk of een deel des volks spontaan wordt gehuldigd en gesteund in de zorgen zijns levens, staat als een monument van piëteit in het land ten voorbeeld. En het mag een nobele taak genoemd worden, de fortuinlijken er aan te herinneren dat zij niet op een ramp van Borculo behoeven te wachten om hun hart te toonen, maar de kunstenaars zelf moeten dat *niet* doen. En de Staat met zijn betaalde commissies blijve liefst met alle vingers van zulke fijne kwesties af.

* * *

Over *Mooie Karel* zullen de oordeelen zeer uiteenlopend zijn. Dat verwacht I s. Q u e r i d o ook, want hij heeft nu reeds verklaard dat „de kunstenaar, de waarachtige kunstenaar, te kampen (heeft) tegen een leger van halve en driekwart critici, die, den enkele voortreffelijke niet te na gesproken, een chaos vormen, een warzooi, een haveloozen rommel.” Hij zou zich dus geen „waarachtig kunstenaar” kunnen meenen, indien onverhoopt de kritiek voor hem onverdeeld gunstig mocht uitvallen?

Daar is weinig gevaar voor, als wij de woorden van Peter Lippert (zie vorige aflevering: *Kunstwerken Kunstgenot*) mogen gelooven. „Er bestaat heden ten dage wel geen enkel kunstwerk meer, dat genade vindt in de oogen *aller* beoordeelaars. En als om een kunstenaar en zijn werken, om eene school of richting een tamelijk groot aantal aanhangers zich schaart, ontdekt men gewoonlijk al spoedig, dat zij door reclame en mode-woorden, door maatschappelijke overwegingen, materiele belangen of een soort massa-suggestie, bij elkaar zijn gebracht en zich dan ook spoedig weer verspreiden, om een andere sensatie na te jagen.”

Het is dan ook eenvoudig onwaar dat er eene universeele kunst zou kunnen bestaan die alle menschen, zoolang zij in opvoeding en mentaliteit, in psychische en fysieke gevoeligheid zoo enorm verschillend zijn, in gelijke mate voldoening zou kunnen verschaffen.

Hiermede heb ik gezegd, dat mijn oordeel juist als dat van ieder ander, subjectief zal zijn in de eerste instantie. En ga ik het dan analyseeren; vraag ik waarom een kunstwerk mij niet of wel ontroert, vaststellend of het ligt aan mij of aan het werk, dan heb ik zoo iets als een objectief oordeel gevormd.

Laat mij dat met een voorbeeld verklaren. Ik heb een afschuw van Zola; hij maakt mij telkens en telkens gewoonweg ziek.

En toch lees ik brokstukken in zijn werk, waar hij zijn epische kracht kan toonen, zooals in den storm van Nana's moederliefde, in den opmarsch van het zwijgende leger, in de doodsworsteling van stoker en machinist op den voortrazenden locomotief, die mij aangrijpen en wier schoonheid ik voel. Maar als ik dien man zijn epiek dan zie overbrengen naar de alkoof, vind ik hem vies en erotisch bezeten, en zijn heele zoogenaamde kunst lijkt mij geïnspireerd door zijn geprikkeld fysiek, op te wellen uit bloot lichamelijke ontroering. En omdat dit het vaakst voorkomt bij Zola, overstelpt mijn tegenzin elk ander gevoel, door zijn schuld.

Anderen vinden daarin juist hun genot, en omdat zij dat gevoel noch voor zich zelf noch voor vreemden

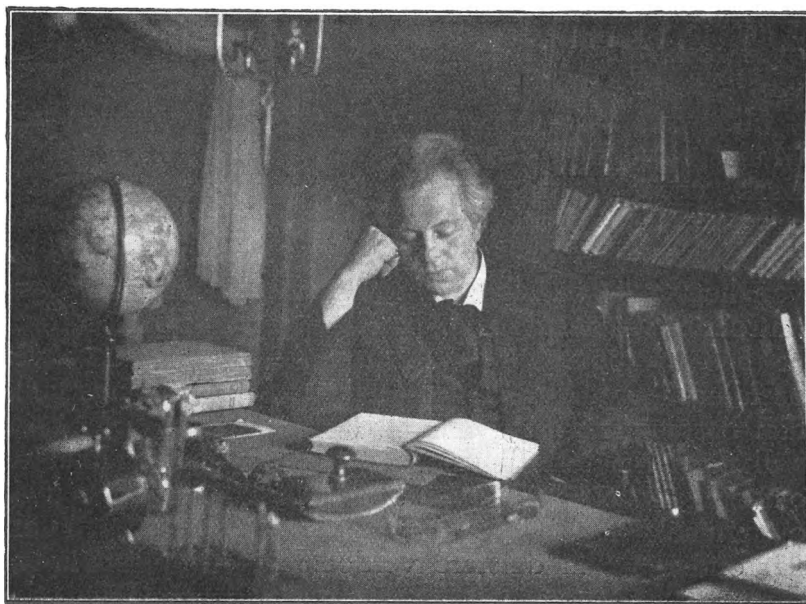
naar waarheid willen kwalificeeren, zweren zij bij hoog en laag dat het kunstgenot is. Zij jokken dapper.

Ik heb dit voorbeeld opzettelijk gekozen, wijl het mij zonder grooten overgang naar *De Jordaen* van Querido brengt.

De knapheid van den schilder bewonder ik; maar ik stik in die lucht van bronst en ontucht, dien stank van zuur en uien, die samenpakking van heete, zweetende menschenlijven, onder die lawine van rollende scheldwoorden en schaamteloze zinspelingen, tusschen de rottende kringen door de boefjes op Blommetjesdag aan kozijnen en deurklinken gebonden.

Ligt het nu werkelijk alleen aan mij als ik het schoone in dit boek niet meer duidelijk kan zien?

Neen, het ligt aan mij en aan Querido, die zoo'n walm en nevel van goorheid en vuil om zijn werk heeft gehangen..

Bij mij is het geen afwijking, integendeel een zeer normaal verschijnsel dat zulk een atmosfeer mijn weerzin wekt; bij Querido getuigt het van een weergalooze

knapheid dat zijn schildering dezelfde gevoelens van onwel-zijn weet te wekken als de geschilderde realiteit. En juist daar ligt de fout. Querido overdrijft op zoo onstuimige wijze, hij laat zich door zijn fantasie zoo fel ophitsen, hij is zoo geweldig verzot op het effect, dat bij hem niets ondergeschikt is. Achtergrond en verschiet, omgeving en hoofdfiguren, alles staat op hetzelfde plan. Men moet proeven en ruiken, hooren, zien en voelen . . . alles tegelijk, zooals hij zelf schijnt te doen. En deze Oostersche uitbundigheid is voor een kind der lauwe westerstranden te machtig.

Men zegt dat paardenoogen de voorwerpen grooter zien dan zij in werkelijkheid zijn. In zekeren zin heeft bij Querido iets dergelijks plaats; al wat hij waarneemt wordt door zijn fantasie vergroot, soms tot in het groteske.

Wat de schrijver over zijn eigen werk heeft gezegd, is hier van groote beteekenis.

„Al mijn figuren zijn verbeeld en wie gaat praten over realisme en naturalisme schept de grootst mogelijke verwarring.”

„Ik weet dat men straks weer gaat uitkijken naar Manus Peet, naar Corrie Scheendert, naar Stijn en Neel Burk, naar Kilometerboekje en Frans Leerlap. *Zie zijn er niet.* Ik heb met en door hen allen alleen willen peilen het diepste, het verborgenste dat leeft in de ziel van het volk; ik heb beschreven hun honger naar levensontroering en teederheid, hun haat en hun liefdesdroom. Ik heb symbolische gestalten geschapen, en deze verbeeldingsfiguren, zij leven sterker, dieper, angstvoller dan bestaande mensen.

Ik *lach* om termen als: waarnemingskunst en realisme, omdat ik louter wil geven wat uit de diepte der eeuwen opgezameld is aan gevoel en verbeelding van een volk, dat ondergaat in duistere verdoeming en opleeft in religieuse verrukking, die nog in alle lagen van het volk leven, bewust en onbewust, Ik vind niets verachtelijker dan mensen te copieeren naar een werkelijksbestaantje. Mijn heele visie is een zuiver poëem, vandaar dat de Jordaners er zelf vaak vreemd tegenover staan, omdat

ze hun onderbewustzijn niet kennen. Zij zien alleen straten en stegen en sloppen. Zij gaan onder in hun dagelijksche bedrijf, in hun leven van ellende, als kermisachtige vreugde. Maar *ik* zocht contact met die massa van het eeuwige uit. Ik heb het diepste van hun zieleleven gepeild; ik ben geen Homerus, maar ik heb gedaan als Homerus, wiens verbeelding ook herschiep, wat in het volk leefde aan droomen en daden. Ik heb van het zienlijke voortdurend gewerkt naar het onzienlijke. Ik heb Achilles naar de Jordaan verplaatst. Nog eens: ik vind het nabebelden van bestaande menschenfiguren iets *weerzinwekkends*. Toch heb ik, voor de sociale structuur van mijn boek, grondstoffen nodig. Vandaar mijn zwerven in de Jordaan, want sociale toestanden kun je niet verzinnen.” (Uit interview van Annelén).

Habemus confitenten: hij erkent derhalve wat wij beweerden:

„Ik heb symbolische gestalten geschapen, en deze verbeeldingsfiguren, zij leven *sterker, dieper, angstvoller* dan *bestaande* menschen.”

Volkomen waar! Als Querido de virtuositeit der Jordaners in het schelden wil doen uitkomen, laat hij ze ineens alles uitbraken wat hij in drie jaren tijds aan groezelige woorden heeft kunnen opvangen. Keien van scheldwoorden, zegt hij zelf.

— „Soo’n flapniks mot dat liefde skaap ramme!...

— Se moste je fille, beul mit se slabberdewaskie-latte,... se friksie beene!... Komp hier, na buite... selle we rotjes van je wrijfe... Komt d'r soo rauw fan 'n pertijtje banke op 't Hoffie!...

— Selle me je stampere?...

— En je signelement opgeife?...

— Hep je moer nog meer sukke baaie?...

— Die flooienek... die Judas!... Trek 'm an de latte op daaje!...

— Die... die... mispunt... dat... dat... stuk kattedak... die... die molmsak!”...

Als hij Karel wil teekenen in zijn onuitblusbare passie voor mooie, terughoudende Corrie, laat hij hem janken en dreinen als een hysterische meid.

„Zoo schrijnde in Karel maniak het leed; zat hij troosteloos te piekeren. Hij hoorde het geraas, geschreeuw en gelal om hem heen in een soort droom-verdooving. Telkens riepen Aal en Riek hem bij zijn naam.

De hooggekaplaarsde kastelein, linke Teun, blauwgekield als een vrachtrijder, schonk maar bij. Met zijn geschroeide en zieke verbeelding zag Mooie Karel uit den groezelduisterten schemergrond ópzweven, het mooie gezicht van Corrie. Hij voelde het blonde goud van Corry's zoetgeurig haar aan zijn wang kriebelen en hij tuurde pal in haar luipaardenoogen, die glansden en gloeiden. En hij zoende hijgend en half-bedwelmd haar mond en zoog het leven van haar roodweeke lippen over op zijn uitgedroogde lippen. Zoo was hij toch met haar saâm op een woeste, eigengerechtigde en booze manier, gewelddadig en met een overheerschende, zieke drift. Zoo lei hij toen zijn worsteling, zijn marteling óver op haar.

Maar plots ging er een siddering door Karel's vuisten en stoof hij overeind, alsof hij stikte. Zijn gezicht kreeg een blauwgrijze lijktint. Zijn oogen begonnen dol te groeien in zijn koortsigen zuipkop. Al de meiden en kerels deinsden hevig verschrikt achteruit. Giljotien greep naar zijn mes. Want hij had Karel pas weer gesard met zijn peetschap. Daar stond weer de oude woesteling, mooie Karel rechtovereind, alleen door Frans Poort te sussen. Want al wat hem in den weg trad, greep Burk vast, slingerde hij neer of wurgde hij met een afgrijselijke moordkracht die de menschen deed gillen van angst en benauwing.

In die uren alleen bracht de donkere, stille dreigblik van Frans Poort hem tot bedaren. Ook nu weer stapte Frans op hem af en Karel Burk, bevend, ellendig gebroken van heimwee, verdriet en folterend wroegingsgevoel, zonk in elkander met zijn armen op zijn trillende knieën en zijn bevende knuisten voor de brandende duizel-oogen gewrongen.

Door zijn schouders stootten zenuwschokken en hij schreide als een knaap, verborgen, in schaamte en martelend wee.”

Mijn heele visie is een zuiver poëem, zegt Querido, vandaar dat de Jordaners er zelf vaak vreemd tegenover staan, omdat ze hun onderbewustzijn niet kennen.

Och . . . ik zou liever zeggen, omdat Querido in zijn herschepping zoo opgewonden is te werk gegaan, dat hij alles uit zijn proporties heeft gerukt. Querido is een virtuoos van het woord. En als hij eenmaal door zijn onbeheerschte fantasie wordt opgejaagd, dan zweept hij de kudde zijner woorden voort in dolle vaart, zoodat het eene woord het andere opdringt in onstuimigen drang.

Ik heb vroeger eens gewezen op de beschrijving van een zonnedag in den Beverwijkschen tuindersroman *Menschenwee*. Querido ziet dan overal goud en als verbijsterd door die schittering, welke voornamelijk een spel is zijner fantasie, laat hij zich vervoeren en strooit over een paar bladzijden een vijftigtal samenstellingen met goud. Zoo ook hier, herhaaldelijk.

Zoodra zijn fantasie hem de baas is, springen de bijvoegelijke naamwoorden hem uit de pen, zij strompelen en struikelen over elkaar, en de lezer ziet ze verbluft langs zijn oogen schieten. Daar zijn er te veel en zij gaan te snel om een indruk na te laten. Ik doe een greep op den tast:

„Kromme Dries, sluw-vleiende souteneur en boef-in-alles, bleef om Burk heendraaien als zijn schaduw. De beruchte meskerver, beroover en pooier Giljotien, uit de Nieuwe-Nieuwstraat, de bleeke, wreede boeventronie altijd in spottend grinniken en grijnzen klaar, noemde zich Karels peet en Karel zelf schold hij champer, tergend, sarrend, onder gehuichelde meewarigheid: . . . een bevroren vaartje, . . . altijd gevaar van doorzakken!

Er klonk een helsch gejuich onder boeven en ruw-zuipend volk van dans- en roofkitten, dat Mooie Karel, de geweldige Karel Burk, de bokser, de koelbloedige lefzetter-vechtersbaas, onder hen was gaan meeleven, al behoorde hij nog niet tot de roovende of pooiende bende, tot de eigenlijke signaalblazers! Vroeger had Burk ze genadeloos gehoond en kromgeranseld, en ook voor de wanhoops-ellende der mishandelde meiden zich kapot gevochten. Nou konden zij den dronken zwabber en

dazenden tobber Karel zelf in een Turksch kleed omdonderen, al hielp hij de deerns nog geen kerels van-den-haak-trekken.

Vóór ze volk kregen, schooierte, schofte en danste hij met de hoog-gekuifde en — met roode-schildpadden kammen — beglinsterde slop-begijnen . . .”

Voor al over „Mooie Karel” komt Querido niet uitgepraat. Hij geniet van de schoonheid der natuur, van lijsters en leeuwerikken en van den nachtegaal in de donkere doornstruiken van stille nachttuinen. Een „vrijmoedige malsche Jordaner” is hij, „wellustig, genotziek, lichtgeraakt en dapper”. Hij vecht voor de zwakken, montert door zijn grappen den gezonken levensmoed weer op, zingt als een gondelier, danst verbluffend mooi. . . En gelijk eene sentimenteel liefhebbende moeder van haar eerste telg elke week een nieuw portretje laat maken, zoo teekent Querido telkens weer „Mooie Karel” in andere houdingen. Dit boek is als een album geworden, met op de laatste bladzijde het triestige kiekje van den verwoesten Karel, ten onder gegaan aan zijn wilde begeerten, misleid door den misdadiger Frans Poort, gebroken door zijn hartstocht voor de mooie, maar terughoudende Corry. En als hij nog ooit tot menschwaardig leven kon worden opgehaald, zal dat zijn door de liefde van diezelfde Corry, die eindelijk haar trots heeft afgelegd bij het zien van zijn diep verval.

Querido is een romantisch realist.

Hij is te overdadig, te veel virtuoos, te onbeheerscht fantast. En alle overdaad schaadt, ook in de kunst. Omne nimium vertitur in vitium.

* * *

Mooie Karel ontroert mij niet. Ik trachtte uit te leggen : waarom niet !

Ik heb honderden keeren geestelijken, die thuis waren in de Jordaan als in hun persoonlijk gebied, hooren vertellen van de ellende die er heerscht en van de diepe menschelijkheid, welke men er ontmoet. Van de heete lusten die daar blaken, de ondeugd die er rondsluip, het veinzend bedrog om altoos te „trekken”. Maar ook

van hoog eergevoel, schuchtere schaamte en prachtige gulhartigheid.

En hen hoorend, moest ik moeite doen om de tranen niet te laten zien, die mij in de oogen stonden.

Hoe kon dat, als ik bij Querido onbewogen blijf?

Zij vertelden sober, en zij dachten niet aan literatuur.

En Querido heeft er „een poëem” van gemaakt. Dat had hij juist niet moeten doen.

* * *

Maar ik bewonder den schrijver van *Mooie Karel*, want hij is knap. En ik weet heel goed dat er maar weinigen zijn, die hem na kunnen doen wat hij heeft verricht. Ik heb eerbied voor zijn weergalooze werklust, zijn overweldigend talent.

En ook hierom huldig ik den man. Zijn Jordaan krioelt van afschuwelijke kerels, van ontuchtige, schaamteloze meiden, van bar-onzedelijke toestanden, het boek is drastisch, ruw en afstootend, maar het is niet onzedelijk, Door de lompen en flarden, waarmee deze bandelooze en verdierlijkte wezens omhangen zijn, schouwt men het skelet, niet de lokkende lust.

En toch kan het enkel een boek zijn voor weinigen.

■ ■	KARAKTERISTIEKEN	■ ■
-----	------------------	-----

door Dr. J. PEETERS.

Men zegt dat de Franschen het geestigste volk ter wereld zijn. Het is onmogelijk voor zulke absolute uitspraken de bewijzen te brengen, en wij doen daarom veiliger met te zeggen, dat die kerels dikwijls heel geestig uit den hoek kunnen komen. En ik bedoel nu niet de kwaliteit van hun kwinkslag en „bon mot”, maar de geestige raakheid, waarmede zij een toestand, een werk, een publiek persoon kunnen typeeren.

Het is eene liefhebberij van mij, in afgeloopen jaargangen van tijdschriften te grasduinen en in 't voorbijgaan de graantjes op te pikken, die mij het best smaken. Misschien smaken zij ook uw lezers, en ik bied er eenige uwe Redactie aan. Van wie die aardige dingetjes zijn, weet ik niet, want ik heb er nooit een auteursnaam onder gevonden.

Wat ik hier geef zijn allen typeeringen van bekende schrijvers en hun werk, geestig, maar ook dikwijls zoo fel juist, dat men zich telkens weer afvraagt: hoe is 't mogelijk om in enkele regels zoo'n volledige karakterschets te kunnen geven.

Van *Alexandre Dumas*, de oude, met zijn pseudo-historische romans, het het: „Amant de coeur de l'histoire; il la trompe, il se trompe, il nous trompe, et cela ne fait rien; il est aimé”.

De dichteres *Comtesse de Noailles*, die in haar zwoele verzen de mengeling verraadt van het roemeensch en turksch bloed, dat door haar aderen stroomt, de lievelinge en zwaar bewierookte godes van aristocratische esthieten, krijgt deze aantekening achter haar naam: „Tout un harem qui s'émancipe en pleine nature, avec des esthètes parisiens”.

Lamennais, de arme afvallige, die worstelde zoowel met zijn geloof als met zijn twijfel, die nimmer zijn priesterlijke roeping om anderen te bekeeren, kon verloochenen, wordt voluit geteekend in deze paar regels: „Il est formidable. On pense à un Saint Jean moderne. L'Apocalypse inspire ce croyant égaré sur le chemin du ciel. — Il a perdu sa route, et, en la chercheant, il veut guider les hommes. — Mais qui le conduit?”

En is ook dat woord niet waar over *Maurice Barrès*, den bewonderaar van Jeanne d'Arc en van Voltaire, den fijnvoelende en kwellend zinnelijke, den religieus aangelegde en den paganistisch dwalende: „Un bel Enfer pavé d'intentions magnifiques.”

En de eeuwige poseur *Maeterlinck*, die zich vermomde als geestelijke vader voor de menschen, die het materialisme te grot begonnen te vinden maar wien het „geestelijk-beleven” niets kosten mocht, verdient hij niet te worden genoemd: „Un décor de théâtre aux couleurs empruntées”.

J. K. Huysmans, die ook ná zijn katholiek-worden den smaak voor walgelijke beschrijvingen als die der „messe noire” uit „*Là Bas*”, niet heelemaal kon afwennen, wordt scherp en geestig gekenschetst als „Le diable dans un bûnetier”.

Abel Hermant, die de voorname wereld met bijtende ironie wist te schilderen in zijn pikante en scabreuze verhalen, vinden wij wonderwel gekwalificeerd als een „homme d'esprit pour ceux qui n'en ont pas”.

Dat *Henry Bordeaux*, na zijn geloof hervonden te hebben en met het klimmen der jaren, beter heeft geschreven, kan men niet betwijfelen. Of echter de beeldspraak, waarin dit wordt verklaard, heelemaal in orde is, durf ik wél betwijfelen: „Miracle de la foi aux Noces de Cana, cet honnête petit médoc se change, en vieillissant, en bourgogne généreux.” Het „la vieillissant” staat niet goed naast het „miracle”; maar als het wordt weggelaten ontbreekt het andere, dat blijkbaar de schrijver wilde laten uitkomen: dat het werk van Bordeaux, naarmate hij ouder, zelf beter werd.

De rusteloze, bewegelijke, niemand ontziende en altijd kabaal en herrie makende *Léon Daudet*, van wien men echter niet

kan zeggen dat hij vecht tegen windmolens, verdient wel het nootje: „Beaucoup de bruit pour quelque chose”.

Over *Chateaubriand*, den grooten romanticus met zijn allures van grand Seigneur, kan men een lijvig boekdeel schrijven, maar men zal alles wat men van hem te zeggen weet, even goed in dit mondjevol woorden weergeven: „Fut il sincère? Dans ses mépris, oui; dans ses admirations, on peut douter. Qu'il parle de l'Amérique, de l'Acropole, du pouvoir ministériel ou de Mme Récamier, il voit les choses et les gens au travers de lui-même.

Il connut tout du christianisme: ses gloires, ses Madeleines, ses Martyrs, son génie, tout sauf son humilité.

Mais, s'il avait eu moins d'orgueil, le romantisme aurait eu moins de panache. C'est un étonnant professeur d'attitudes. A chaque instant, il se campe devant l'immensité”.

Guy de Maupassant de naakt-schrijver, wiens geest later in waanzin onderging, waarvan tijdens zijn leven reeds sporen zichtbaar waren: „Verges normand où l'on rencontre des vérités qui se promènent toutes nues, et qu'une folle conduit.”

Wij kunnen meer aanhalen, maar laten het liever hierbij. 't Was maar om uw lezers eens te laten zien hoe aardig dit hier getypeerd is.

Natuurlijk zeggen zulke synthetische oordeelen dengene, die de schrijvers, waarover het gaat, niet kent, zooveel als niets. Men meent aan den vorm eene boutade te herkennen, maar dat is het meer in schijn dan in werkelijkheid. Want wie *Chateaubriand* en *Huysmans*, *Daudet* en de anderen kent, zal moeten toegeven, dat men moeilijk korter en tevens beter kritiek kan geven dan hier is gedaan.

Fransche Boeken.

Delarue—Mardrus (Lucie). A. Côté de l'Amour. 7 fr. 50. Ferenczi.

In het September-nummer, naast het portret van mevrouw Delarue, schreven wij: „Zij is nu 45 jaren en de wilde haren schijnen verdwenen te zijn”. Het schijnt dat onze zegsman zich heeft vergist. In dezen nieuwen roman zien wij tenminste nog niet dat de schrijfster nieuwe en betere wegen heeft betreden. Haar talent mag men prijzen, maar deze geschiedenis van echtbreuk en vrije liefde is zonder genade af te keuren.

Duhamelet (Geneviève). La Vie et la Mort d'Eugénie de Guérin. 9 fr. Bloud.

Daar is een tijd geweest dat een ieder het beroemde *Journal* (Recit d'une Soeur) van Eugénie kende en er mee dweept. Nog niet lang geleden, las ik ergens dat het jonge geslacht iets sentimenteels vond in de liefde en zorg van Eugénie voor haar broeder Maurice.

Als men dit mooie leven van Eugénie de Guérin heeft gelezen, zal men moeten erkennen dat er in zulk een afkeurend oordeel wel wat voorbarigs schuilt en 't niet pleit voor den knaap, die het uitdacht. Nu ja... als men een leven van geloof, van voortdurende opoffering, van hooge moraliteit en nooit verflauwende plichtsbetrachting als sentimenteel beschouwt. Het komt er maar op aan, elkaar te verstaan.

Ik voor mij vind het eene zoowel als het andere, ontroerende boeken, die men zonder schade niet ongelezen kan laten.

Gautherot (Gustave). *Le Général Sarraïl, Haut-commissaire en Syrie*. 1.75 fr. Spes.

Eindelijk heeft men generaal Sarraïl teruggeroepen van zijn post, na hem ruim gelegenheid te hebben gegeven in Syrië den toestand hopeloos te verwarren. De Regeering heeft hierin haar plicht verzuimd. Reeds in den aanvang van dit jaar heeft Gautherot deze brochure geschreven en overtuigend bewezen dat Sarraïl, de gloeiende papenhater, daar niet op zijn plaats was. In de dagen van den grooten oorlog lazen wij, hoe onbeschoft deze man zich gedroeg tegenover geestelijken. Het is goed, dat men ook in het buitenland dit heerschap leert kennen, en begrijpen dat hij in de Syrische kwestie de groote schuldige is.

* * * *Manuel illustré de la Littérature catholique en France, de 1870 à nos jours*. 15 fr. Spes.

Wie weten wil wat de fransche katholieken in de laatste vijftig jaren hebben gepresteerd op literair gebied, heeft deze handleiding maar te raadplegen. Henri Brémont schreef de inleiding en Georges Goyau het besluit. Tusschen deze twee polen vinden wij overzichten van romanschrijvers, dichters, geschiedschrijvers, journalisten — onderteeikend door namen van gezaghebbende mannen: de Grandmaison, Nesmy, Oseppa, Praviel e.a. Veel inlichtingen worden gegeven, maar er zal nog wel kans zijn bij volgende uitgaven vollediger te worden. Want een goede 250 bladzijden geven wel wat te beperkte ruimte. Naar enkele bekende en verdienstelijke namen zochten wij dan ook vergeefs. Maar, alles wel beschouwd, moeten wij dankbaar zijn en erkennen dat de samenstellers van dezen Manuel ons aan zich hebben verplicht.

■ ■	HEINRICH MANN, DE STEENWERPER	■ ■
-----	--------------------------------------	-----

door FRANZ WOLFF.

Heinrich Mann, de broer van Thomas, den bekenden schrijver der *Buddenbrooks*, heeft den lichten sluier der vergetelheid, die zich allengs om hem heen geweven had, van zich afgeworpen, en staat weer in de volle belangstelling van het publiek.

Men spreekt thans weer allentwege van den schrijver der nieuwe trilogie over regeering en keizerrijk van Wilhelm II. In deze drie deelen heeft hij een synthese gegeven eener langdurige evolutie van een volk... naar den ondergang.

Was *Der Untertan* de roman der burgerij, vertoonde de schrijver ons in *Die Armen* de wereld der Proletariërs, in *Der Kopf* hekelt

hij op onbarmhartige wijze de leidende kringen met den keizer aan het hoofd.

Dit laatste deel, dat men lezen kan als een op zich zelf staand geheel, overtreft in waarde niet weinig zijn beide voorgangers.

Of men echter de groote belanstelling, welke *Der Kopf* ondervond, dadelijk bij het verschijnen, op rekening der kunst des schrijvers of der nieuwsgierigheid van het publiek moet schrijven, behoeft geen onbeantwoorde vraag te blijven.

Want wie dezen roman heeft gelezen, zal de macht der ironie en der bittere satyre van Heinrich Mann grif moeten erkennen, maar tevens begrijpen, dat de gewone sensatielust van de menschen niet weinig invloed heeft gehad op het succes van dit ondeugende boek.

Want de hoogere standen, de leiders der samenleving, in militaire en diplomatieke wereld, worden niet alleen energiek onder handen genomen, maar ze zijn in zoo duidelijke trekken geteekend, dat men gemakkelijk de werkelijke namen der opgevoerde personen kan raden. Het is een echte roman à clef. En men weet hoe dergelijke boeken, die een beetje ten koste der naastenliefde zijn geschreven, er gemakkelijk ingaan bij de nieuwsgierigen, ook al hebben zij geen enkele literaire verdienste. En dat kan men van *Der Kopf* nu juist niet zeggen.

Men meene echter niet dat zich in dit boek een nieuwere kant van Heinrich Mann's talent heeft geopenbaard. Integendeel, deze bittere en schaterende, tot het groteske opgedreven ironie ligt geheel in de lijn van zijn werk.

Heinrich Mann werd in 1871 te Lübeck geboren, waar zijn vader behoorde tot den voornamen Koopmansstand en Senator was. Gelijk zijn broeder wijdde hij zich aan de kunst en de zwoele, erotische Muze had zijn voorkeur. En dat wel in zulke mate, dat men goed doet zijn boeken achter slot en grendel te bewaren, want zij vormen voor argeloozen een leerschool van alle ondeugden. Hij is een man met pathalogischen aanleg; een virtuoos en dekadent, die zich getrokken voelt tot het ongezone en bedorvene, juist als Zola en de Maupassant, die hij overigens erkent als zijn meesters en uit de verte navolgt.

In vijf jaren (1900—1905) schreef hij die romans, die de geheele karakteristiek geven van zijn talent: *Im Schlaraffenland*, erg brokstuksgewijze geschreven, is eene satyre, vol pijnlijke overdrijving, van de diep-bedorven Berlijnsche wereld. Het is een brutaal boek, waarin niemand wordt gespaard, en het is een schaamteloos boek bovendien.

Dit laatste is wellicht nog in heviger mate *Die Jagd nach Liebe*, waarvoor de afdwalingen der sexuele liefde wel bij Havelock Ellis lijken opgespoord. *Professor Unrat*, een door ontucht en drank verwoeste leeraar, is van hetzelfde gehalte.

In de trilogie der renaissance-roman *Die Göttinnen*, laat hij Violante optreden als politieke intrigante, vervolgens als kunst-

beschermster en eindelijk als een wilde, hartstochtelijke najaagster van erotische avonturen. Ook hier blijft de schrijver zich zelf gelijk: Hij tracht te overbluffen door zijn excentriciteit en . . . „er brutalisiert das Leben“.

Reeds meer dan 12 jaren geleden voorspelde men Heinrich Mann reeds, dat hij het spoedig zou afleggen voor den goeden smaak en zijn prikkelende onderwerpen niet in staat zouden blijken hem een vasten lezerskring te bezorgen. En die voorzegging is uitgekomen, totdat door zijn jongste trilogie zijn naam weer op aller lippen kwam.

Dat verwondert ons niet. Want Mann is, niettegenstaande zijne gemanieerdheid een fijn stilist, of juister wellicht een uiterst verzorgd schrijver. En juist zulk een stijl, zoo ingehouden en straks weer zoo gezwollen, past de satyre uitnemend. En heel dit verhaal met zijn groteske overdrijvingen naast fijnere teekeningen, met zijn uitgelatenheid bij de ingehoudenheid van den pince-sans-rire, met werkelijken humor hier en daar en striemende satyre naast hoonende ironie, heeft den schrijver uit zijn halve vergetelheid voor een tijdje omhoog kunnen tillen.

Het is een vlijmende bespotting van een regiem, dat lang gehandhaafd in hoogheidswaan, een gansch volk naar den afgrond heeft gedrongen.

En dat volk, ontnuchterd en vol wrevel, grinnikt tevreden en juicht dit boek toe, waardoor het zich gewroken voelt.

En dat is de verklaring van den opgang dien *der Kopf* in Duitsche landen heeft gemaakt. In den grond dus dezelfde, waarom de schimpliedjes op de ongelukkige Marie-Antoinette zoo gretig werden verspreid, waarom de verslagen Napoleon III zoo ruw gehoond en bespot werd.

Waar een ramp is geschied, zoekt men naar den onheilstichter, een persoon of een gansche klasse, en ziet met welgevallen naar dengene, die den eersten steen opneemt en hem neerkeilt op den gewaanden schuldige.

Van relletjes houden de menschen, óók in en door een boek. En Heinrich Mann, de steenwerper op het oude regiem, vindt bijval.

Duitsche Boeken.

K ü m m e l (K o n r a d). *Margarethe von Stuttgart* (360). 7. 6. Herder.

Leeft Kümmel nog? Dan moet hij toch al dicht de tachtig naderen! En hij schrijft nog een zijner grootste historische romans! Het is een spannend volksverhaal uit de 17de eeuw, dat iedereen met spanning (die in de laatste 100 bladzijden wel wat moet verflauwen, denk ik) zal lezen.

Mathar (Ludwig). *Settchens Hut.* (157). M. 4. Herder

De herder van Enkelsdorf, een man zooals er meer mogen wezen, is op één punt weerbarstig. Hij wil geen vrouwen in zijn kerk zien, die durven breken met de oude gewoonte van een hoofddoek te dragen en met een nieuwerwetschen hoed verschijnen.

Maar Settchen heeft van haar peettante een hoed ter geschenke gekregen, en geen Concilie van Trente, en geen volkenbond zal ooit eene vrouw verhinderen te doen wat zij zich eenmaal in het hoofd heeft gezet. Settchen, de dochter van den schout, trotseert het dreigende onweer en plaatst zich, beladen met den reuzenhoed, onder den preekstoel. Dat is het begin van een epos, zoo grandioos in humor en dwaasheid, dat men zich dubbel licht om de kostelijke geschiedenis.

Meyenburg (Leo von) *Der Hagestolz.* (309). M. 4.50. Grethlein.

Er zit te weinig leven en handeling in dit verhaal om den gewonen romanlezer te bevredigen. Maar hij is merkwaardig genoeg om de aandacht te verdienen. De held van dit boek is een Elzasser, die even goed over weg kan met het Fransch als het Duitsch, het waardevolle der beide beschavingen inziet, en niet besluiten kan een der beide landen geheel toe te behooren. Daarbij komt dat twee vrouwen hem aantrekken, eene van Franschen aard en geest en eene van Duitsche trouw en degelijkheid... die beiden hem ontgaan.

Het is een boek van soms verrassende gedachten, en wie daar kennis van wil nemen, zal zich zijn tijd niet beklagen.

■ ■	DE VADER VAN SHERLOCK HOLMES	■ ■
-----	------------------------------	-----

door G. FRIEND.

Zooals men weet, is Arthur Conan Doyle de geestelijke vader van den wereldberoemden Sherlock Holmes, den koning der Detectives. Voor de meesten is hij niets anders en toch zijn er misschien weinigen zoo veelzijdig in hun liefhebberijen niet alleen, maar ook in hun uitingen en prestaties als deze schrijver, die den — laat ons zeggen — speurroman zulk een hooge vlucht deed nemen.

Hij werd te Edinburgh geboren in 1859, en begon al vroeg vertelsels te schrijven, n.l. op den aanvalligen leeftijd van zes jaar; hij illustreerde ze met penteeeningen van eigen hand.

Dat het kind zich zoo vroeg reeds als vader van den man betoonde, zal geen verwondering wekken, wanneer men weet, dat hij uit een zeer kunstlievende en kunstzinnige familie stamde.

Zijn grootvader John Doyle, was een bekende caricaturist, die 30 jaren schuil ging onder de initialen H. H. Zijn vader en drie zijner ooms waren ook artiesten. Een hunner Richard Doyle, was van het begin af verbonden aan *Punch*.

A r t h u r studeerde voor dokter aan de Edinburger universiteit, en toen hij zijn diploma in handen had, maakte hij eerst een reis naar West-Afrika en vestigde zich toen als practiseerend arts in Southsea. Maar zoowel in zijn studententijd als daarna, besteedde hij zijn vrije uren aan literair werk.

Men zegt, dat hij het origineel van zijn Sherlock Holmes vond in een zijner professoren, Dr. Joseph Bell, een man met bewonderenswaardig talent van analyse.

Zijn eerste novelle verscheen in *Chambers Journal* in 1878. Hij ontving er 36 gulden voor! Eerst negen jaar later deed Sherlock Holmes zijn intrede in de romanwereld. Hij verscheen voor het eerst in *A Study of Scarlet*, dat uitkwam in een Amerikaansch blad, *Boston's Journal*, en het begin werd van D o y l e's succes.

Natuurlijk had hij al het leed en de wederwaardigheden van een pas beginnend schrijver in volle mate moeten doormaken. Geen teleurstelling werd hem gespaard, zijn manuscripten werden telkens teruggezonden. Met moeite kreeg hij eenige korte verhalen geplaatst in verschillende Magazine's, maar verdiende niet meer dan 500 gulden per jaar.

Zijn tweede Sherlock Holmes-verhaal kwam uit in 1890 als boek en droeg den titel „*The Firm of Girdlestone*”. Tegelijk liep „*The white Company*” in *Cornhill Magazine*.

Al dien tijd had C a n o n D o y l e van zijn dokterspraktijk geleefd; nu waagde hij het de geneeskunde te laten varen om zich geheel aan letterkunde te wijden.

Hij zal er geen spijt van gehad hebben, want hoeveel hij ook schreef, 't ging er grif in bij het publiek. Boekdeelen van romans, korte verhalen, verzen, — zelfs een verzameling critieken *The Magic Door*, een *History of the Boer War*, dan nog een paar tooneelstukken en bewerkingen van eenige zijner verhalen voor het tooneel.

Zeker heeft na Dickens geen enkele romanschrijver zulk een vat op de lezers gehad als C o n a n D o y l e. Zijn Sherlock Holmes is een werkelijk bestaand persoon geworden. Geen schrijver uit onze dagen is het gelukt, aan een zijner scheppingen zulk echt leven in te blazen. Toen het gerucht liep, dat H o l m e s zich ging terug trekken om zich te wijden aan bijencultuur, regende het brieven geadresseerd aan: Sherlock Holmes Esquire, per adres C o n a n D o y l e, waarin hem verzocht werd op zijn besluit terug te komen, of raad gegeven omtrent zijn bijenkorven, ook wel om zijn hulp gevraagd in moeilijke gevallen.

Aspirant-detectives bestudeerden zijn werkwijze en deden er hun voordeel mee, om achter het geheim van misdadigers te komen. De geheele wereld kende en bewonderde den grooten detective en ontelbare romans van dit genre werden in navolging van Conan Doyle geschreven. Niemand kon den meester evenaren.

Zoo was dus de roem en het fortuin voor den ex-dokter gekomen. Niets scheen hem te ontbreken. Een stoere, flinke man, bedreven in alle soorten sport. Een uitstekend voetballer, cricketer, die het tegen de bekwaamsten aan durfde. In Zwitserland toonde hij in het sky-loopen een wonderbare vaardigheid. Menige vlucht werd door hem gedaan in luchtballons en vliegtuigen. Hij heet een uitstekend hengelaar, schutter en zelfs bokser. Hij is in de Poolzee op walvischvangst geweest, in één woord: een echt practisch man op het oog. Daarom baarde het zoo groote verwondering, toen hij in de laatste jaren zulk een verwoed voorvechter werd van het spiritisme.

Niets scheen dezen kerngezonden, krachtigen en zelfs nuchteren man vreemder te moeten zijn dan de griezelige geheimen der geestenwereld en toch is na de verdwijning van Sherlock Holmes de verheerlijking van het Spiritisme Conan Doyle's levensdoel geworden.

Hij toont er zich de vurigste en ijverigste apostel van. Men herinnert zich nog hoe hij op het onlangs te Parijs gehouden Spiritisten Congres zijn stokpaardje op niet altijd waardige wijze bereed en er niet in slaagde de ongelooovigen tot zijn overtuiging te bekeeren. Men lachte hem uit en men meende dat hij een loopje nam met het publiek.

Er wordt verteld, dat hij een zoon in den oorlog heeft verloren en door het spiritisme verwachtte in staat te worden gesteld met diens geest in aanraking te komen. Hoe het ook zij, voor het oogeblik schijnt er voor Doyle niets meer te bestaan dan de geestenwereld en haar zoogenaamde wonderen.

Sommigen beweren dat Conan Doyle van geboorte en opvoeding katholiek is, maar sinds lang om zijn godsdienst niets meer gaf. Zijn werken verraden trouwens geen spoor van zijn godsdienstige gevoelens. Zij zijn echter over het algemeen, onder zedelijk oogpunt, onberispelijk.

Nu echter schrijft hij boekdeelen vol over zijn spiritistische ontdekkingen en zijn vast geloof aan deze leer, het bijgeloof der ongelooovigen.

Het mag zeker wel betreurenswaardig genoemd worden, dat een man, wien zulk een aardig talent toebedeeld was om zijn lezers van elken rang en leeftijd door spanning te ontspannen, zich thans op dezen weg bevindt en zijn beste krachten wijdt aan een zaak, die slechts verwarring, ontgoocheling en geestes-aberratie met zich kan brengen.

Engelsche Boeken.

Trent (Paul). *Michael Durrant*. (320). 7 sh. 6. Ward.

Trent heeft wel aardige leesboeken geschreven, maar hier heeft hij een „draak” op zijn lezers losgelaten.

Iemand wordt aangevallen, verliest van schrik zijn geheugen, vergeet zijn verloofde en trouwt met een andere. Dadelijk na dat huwelijk, raakt hij onder een auto, verliest zijn nieuwe geheugen en herwint het oude. Hij vindt dus zijn vroegere verloofde terug, en als zijn vrouw komt om hem op te vorderen, weet hij niet meer dat hij getrouwd is, en herinnert zich niet, haar ooit te hebben gezien.

Ik zou maar liever een goochelaar laten komen. Die zegt vooruit, dat hij je bij den neus zal nemen!

Ward (Wilfrid) *The Plague of his own Heart*. (286). 7 sh. 6. Hutchinson.

Wilfrid Ward is eene katholieke schrijfster en, waarschijnlijk om de interesse welke dit tegenwoordig bij de Engelschen wekt, verwerkt zij in dezen roman het bekeeringsverloop van eenige voorname Anglikenen. Het is een goed boek, maar, literair geoordeeld, hebben wij van deze schrijfster wel beter werk gezien.

Wynne (Pamela). *Ashes of Desire*. (313). 7 sh. 6. Philip Allan.

Men moet voorzichtig zijn met de boeken van Wynne. Zij schept zoo gewaagde en gevaarlijke toestanden, dat de lezers voortdurend in een ongezonde, sexueele gedachtensfeer worden vastgehouden. 't Is van haar kant steeds een perfide prikkeling, zoo voorzichtig echter, dat de argelooze lezer haar niets verwijten kan, want zij zou hem kunnen antwoorden, dat ze toch niets verkeerd heeft gezegd of geschreven, en dat dus hij zelf erbij moet hebben verzonnen.

Ook hier weer. Een meisje in jongenskleeren moet op een boot naar Indië de hut deelen met een man, die meent dat zij werkelijk een jongen is. Men begrijpt de delicate situatie en men moet het afkeuren, dat Wynne telkens misbruik maakt van zulke middelen.

■ ■	WAT ANDEREN SCHRIJVEN	■ ■
-----	-----------------------	-----

UIT BOEKEN EN BLADEN.

L. van Bergen schrijft in *De Beiaard* over *Valsch Idealisme*. Waarom de Redactie er een nootje bij moest geven, dat bijna klinkt als eene verontschuldiging tegenover de lezers, dat men zulk een artikel heeft opgenomen, begrijp ik niet goed.

„Ofschoon dit opstel meermalen van jeremiades in boutades overslaat, wil het eene gezonde reactie bepleiten (Red.)” — 't staat er. Wij hebben niet veel gemerkt van die jeremiades en boutades, maar wel van de gezonde reactie. En dat is meer dan genoeg om den schrijver dankbaar te zijn en de Beiaard-redactie geluk te wenschen met haar moedigen medewerker.

De schrijver beweert dat tegenwoordig het negatieve feit, dat iemand te zelfzuchtig en te lui is om te werken, met den naam idealisme wordt versierd. „De jongeman verklaart dan dat hij in opstand komt tegen bekrompenheid en sleur, begaat domme streken of gaat er van door... uit idealisme. En de wereld stoot hem terug met genezende hardheid.”

„Een jong meisje uit goede familie, dat de beste vooruitzichten geniet op een mooi vrouwenleven, loopt weg, omdat ze niet met bloote voeten op een tooneel mag dansen. Vrienden en vriendinnen hebben haar verzekerd, dat ze een egyptisch profiel heeft, en zij voelt een geest vaardig worden, niet om goed te leeren dansen, maar om de danskunst (waar ze niets van af weet) te „hervormen” in egyptischen zin.

„Het betreurenswaardigste teeken des tijds is nu, dat het aantal van hen, die de verantwoordelijkheid van een werkelijk oordeel op zich durven nemen, zoo bedroevend klein is. Niemand durft zich aan een meening, een standpunt binden, om niet verouderd en onmodern te zijn.

De jonge man, die 't in de „dooie boel” thuis niet uit kan houden, ontmoet nauwelijks een verstandigen raad van een ervaren oudere, maar overal die geleijachtige wereldbeschouwing van „je kunt niet weten of hij geen gelijk heeft”, die glimlachend alles toelaat, maar nergens met vaste hand ingrijpt en bevordert.

De leeraar, de kritikus, de kunstliefhebber, allen draaien ze om een beslist oordeel heen, en vinden alles „interessant” en wat later „heel fijn, maar toch niet buitengewoon” en hoe al die oordeelen luiden mogen. Niemand durft den „idealistischen” jongenman zeggen, dat hij wel een paar aardige liefhebberijen heeft, maar ook niet meer en dat hij alleen wat beteekenen kan, als hij eerst een kunst tot haar volle hoogte beheerscht en er dan pas iets vruchtbaars in kan presteeren; en dat het voor een jong meisje, zelfs als ze een egyptisch profiel heeft, veel beter is thuis te blijven om, als 't om den broode niet noodig is een beroep te kiezen, te trouwen en een goede huismoeder te worden. Niemand durft meer zulk een ouderwetsch standpunt innemen,.... men vindt den „dweeper” toch minstens „origineel”. Maar dat is het juist wat zijn kleinzielige eerezucht begeert en vergenoegd glijdt hij verder naar beneden.”

Niemand vraagt naar de grondslagen zijner theorie, wat hij eigenlijk weet, of werkelijk zooveel treurige ondervinding heeft opgedaan, dat hij alles afkeurt en hervorming wil. Vele van dergelijke profeten leven van hetgeen welgestelden hun geven, om zoo het „Idealisme” te steunen, en deze beseffen niet dat zij hun eigen grondslagen helpen ondermijnen en geestelijke kwakzalverij steunen.”

Juist! Geestelijke kwakzalverij! Zij woekert in de geneeskunde niet alleen, maar op elk ander gebied. Maar helaas, slechts in het eerste geval kan een individu veroordeeld worden wegens onbevoegd uitoefenen van iets waar hij geen verstand van heeft. Voor

't overige laat men het publiek zelf maar uitmaken of het al dan niet bij den neus wordt genomen.

Dr. Moller schrijft in *Roeping over Katholiek Leven en Kunst*. En hij spoort aan: „'t leven zelf verdiepen in de streving naar 't Goddelike, en uit dat verdiepte leven 'n nieuwe katholieke kunst doen opbloeien; en in wederzijdse wisselwerking, door 'n sterke en diepe katholieke kunst 't katholieke leven sterker en dieper maken.”

„In plaats van de trillende ontroering van 't zieleleven, hebben we al te dikwels gekregen de schijnschoone uiterlikheid van fraaie maar voze vormen. De gesierde uiterlike verschijning, die 't oog bekoren kan 'n ogenblik, maar onze ziel niet vermag vast te houden, omdat er geen zieletaal gesproken wordt. Alleen lichamelijke klanken en vormen en kleuren, waarop alleen 't lichaam reageren kan, maar geen zielewezen dat onze zielen aantrekt en ze rijker en heerlijker, schoner en goddelijker maakt.”

Ik vermoed wat dr. M. wil zeggen, maar dan begrijp ik niet hoe hij een eenvoudige waarheid zoo onverstaanbaar kan uitdrukken.

Knuvelde r komt ons vertellen dat Albert Kuyle, de dichter van *Seinen* en schrijver van *Zeiltocht* „en met hem een groot deel van de lyries hun zielservaringen belijdende verzenmakers, voorlopig overtuigend tegenvalt.”

„Hun menselijkheid is vooralsnog te onbelangrijk en hun dichters-lik vermogen te zwak om te kunnen grijpen naar en artistiek te beelden die psychiese ervaringen, waaraan de mens *ten laatste* toekomt, welke althans hij 't laatste *dichterlik* bespreekt: God en de ziel. Waar de menselijkheid nog bleekzuchtig en reumatis kwijnt, kan in de ziel de dichterlike vormkracht niet heersen, de vitaliteit, et artistiek temperament, waaruit 'n groot kunstwerk moet geboren worden (gesteld dat dit temperament in aanleg aanwezig is. . .)

Waar de menselijkheid lyries jubelt of klagend kermt, maar et leven niet in goddelike eenheid en betekenis wordt beleefd, kan de dichterlikheid slechts fragmentarisch heersen, maar niet scheppen vanuit innerlik leven (gesteld wederom dat et dichterschap in aanleg aanwezig is. . .)”

En dan moet Albert Kuyle eraan gelooven. Maar wat van hem gezegd wordt is waar en mag voor negentig percent der jongeren worden herhaald.

„Wat aan menselijkheid luidsprekendst klinkt in de verzenbundel *Seinen* is: de stralende jonkheid, de volbloeiende jeugd, de daverende jongensblijheid die zijn karikatuur vindt in de brandie::

Wij vreten het water tot de horizon
waar het schuim zijn woeste dans begon.
Hij kermt aan de steven,
gedwee, gedwee.
Wij heerschen over het water.
Wij zijn de tirannen der zeel!

Schuimende levenslust, jeugdelijke natuur- en eigen lichaams-

gevoeligheid lijken voornamelijk de inspiratieve bronnen, waaruit et dichterschap van *Seinen* opwelde. Met de alles opzuigende ontvankelijkheid zijner zintuigen staat de dichter in et „heelal”; de geluiden daveren aan zijn oor, de kleuren zingen, bedwelmen hem, en doen zijn zelfgevoel tot heldhaftigheid groeien::

De mooie hoempa's zwerven door de straten
en overal valt de lucht kapot.
Hel-blauwe jassen — lijftooi van soldaten
(die stierven voor de natie aan het front en zijn verrot,
maar hun kinderziel stoeit in den tuin van God).
De zon vloekt haar mond kramp op het koper.
Het lachen van de joden-kooplui op de markt
en de late joedelkreet van een krantenlooper:
in alles komt de lente blij naar mijn hart.

En de jongeman kraait zijn gevoel van levenstriomf over de wereld:

Nu alle dagen tårten, vòl van vreugde,
met mijn geurende pijp over de weg voor iedere dag.”

K n u v e l d e r citeert verder nog de komiese, would-be konstruktivistiese lyriek van het aluminium-pannetje!

Een alluminium pannetje!
Een pannetje van echt alluminium. Het is licht; het is helder; het brandt niet door. En het heeft makkelijke ooren. Hij ontdekt telkens opnieuw, dat er niets te veel aan is. Het is troostend bij al dit nuttelooze, dat dit niets anders dan nuttig is. enz.

Het is plagiaat! Wij hoorden meermalen letterlijk hetzelfde uit den mond van een welbespraakten zoon Israëls op het Amstelveld.

En ten slotte nog deze opmerking van K n u v e l d e r: „Voorlopig ontspringt de dichterlike kracht van Kuyle vooral in zijn zinnen. En deze kracht is, als zij zich niet weet te verdiepen, 'n zwakheid, want 'n nederlaag tegenover de geest, et wezen, de kern. Wat in *Seinen* aan geestelijkheid bestaat, is 'n zekere trance, 'n zekere overspanning van de geest, et zich moedwillig (literair?) opheffen in 'n sfeer die gemeend wordt die van de katholieke dichter te zijn, et zijn toevoegingen die als werkelijk van buitenaf toegevoegd aandoen.”

Begint men dat nu in te zien, eindelijk?

„Tegenover de *waarachtige* scheppingsdaad verstommen alle artistieke theorieën en moderniteiten; in et licht der ziel schept de kunstenaar zonder zich als kunstenaar, maar slechts als mensch te ervaren. Heeft hij ons als mens niets te zeggen, hij zwijge. Drijft hem een onweerstaanbare drang tot spreken, hij zegge het op zijn wijze, zo goed hij kan. En zijn woord zal door God zelf bepaald en gezegend worden!”

Het Roode Sein.

Bentinck (Norah). *The Ring of Straw*. (312) 7 sh. 6.

Norah Bentinck behoort tot de hooge Engelsche aristocratie. Haar man is verwant aan de Hollandsche Bentincks. Bij een bezoek aan hun kasteel te Amerongen had zij gelegenheid kennis te maken met den toenmaligen gast der familie, Wilhelm II, eertijds Keizer van Duitschland. In Engeland teruggekeerd, schreef zij hare herinneringen aan dit verblijf op en gaf ze in boekvorm uit. Ook in ons land werden deze memoires gretig gelezen, maar stelden meestal te leur. Zooals dit gewoonlijk het geval is, werd er veel en druk verteld, maar juist van het intieme leven der hooge personen kreeg men weinig of niets te hooren.

De familie Bentinck schijnt echter over deze publicatie weinig gesticht te zijn geweest, en het gerucht ging dat de schrijfster voortaan het verblijf in Amerongen was ontzegd. Hoe dit zij, Lady Norah was nu eenmaal door de schrijf-spin gebeten en liet haar pen niet rusten.

In verschillende Engelsche kranten verschijnen Society-praatjes van haar hand en onlangs gaf zij een grooten roman uit: *The Ring of Straw*. Wij kunnen niet zeggen dat dit boek ons respect voor de dame doet toenemen; het is oer-dom, anti-katholiek. Des te erger wordt hare houding, omdat Norah Bentinck van huis uit katholiek moet zijn, de dochter van een hoog geachten katholieken Pair.

Ik geloof dat zij met een niet-katholiek is getrouwd; maar van haar geloofsafval had nog niemand gehoord. Haar boek getuigt dit nu maar al te zeer. Het is geniepig anti-papistisch, wemelt van hatelijkheden tegen al wat Roomsche is, en vooral — zooals gebruikelijk — tegen de Jezuiten. Bovendien is de geschiedenis volslagen ongerijmd.

Een jonge Engelschman wordt katholiek en schijnt tot het priesterschap geroepen te zijn. Hij krijgt echter een voornaam Italiaansch meisje lief, huwt haar en is overgelukkig met haar en hun eenig kind. De vrouw heeft vóór haar huwelijk een man van zich afgestoot en die haar op schaamteloze wijze had willen aanranden, hetgeen op schaamteloze wijze wordt beschreven.

Deze daagniet wordt priester en is later biechtvader van den Engelschman, die inmiddels hertog is geworden.

Hij weet het geweten van den man te vervalschen, die begint te tobben over zijn verwaarloosde priesterroeping. Gedreven door wraakzucht tegen de Italiaansche, die hem vroeger verstooten heeft, brengt hij den onnoozelen echtgenoot zóó ver, dat hij vrouw en kind verlaat om in het klooster te gaan.

Hier om heen spelen nog vele intrigues van hooger of lager geplaatste geestelijken, van abten en paters en kardinalen. Geene gelegenheid laat deze apostate voorbijgaan om haar haat tegen Rome

uit te spuwen en propaganda te maken voor een godsdienst boven geloofsverdeeldheid.

Hare verbittering wordt slechts geëvenaard door hare, soms lachwekkende onbekendheid met religieuze personen en toestanden.

Het boek is opgedragen aan haar lievelingsheld, Willem den Zwijger. Had zij van hem maar de kostelijke eigenschap overgenomen, waardoor hij zijn naam verdiende.

Katholieken behoeven wij niet tegen dit pamflet te waarschuwen; zij laten het ongekocht en gelezen. Maar een bende dominé's is zoo druk bezig het anti-papisme aan te wakkeren in ons land, dat vele protestanten, geheel ter goeder trouw, het boek in handen gestopt zullen krijgen, om hun de bedorven Kerk van Rome te leeren kennen.

Wie met zulke bedrogenen in aanraking komt, moge hun de oogen openen voor het bedrog, waarvan zij de slachtoffers zijn.

Voor de moreele waardeering stelt A. Gielen S. J.
zich persoonlijk verantwoordelijk.

Brinkgreve—Wicherink (Tine). *Met Geheel haar Hart.* (181) f 1.—, geb. f 1.25. „Holland", Amsterdam.

Eenige jonge mannen, een schilder, een leeraar, een volontair, logeeren op eene boerderij, dicht bij zee. Het is er een gewoon, eenvoudig huiselijk leven bij vader en moeder Bos en hun aardig dochtertje Maartje. 't Is er echt gezellig, ongedwongen en gezond.

Bos deelt mede dat er ook nog een paar dames in het zalige rustoord zullen verschijnen. Vooral de schilder heeft daar danig het land aan. Als er rokken in de buurt komen fladderen, nieuwsgierige oogen hem op de vingers kijken en nooit-stilstaande mondjes hem onnoozele vragen doen, is het uit met zijn rustig werken. Maar het valt mee. Het eene meisje is een vervelend modern flirt-type, dat hij met Indianen-slimmigheid weet te vermijden. De andere vrouw, wat ouder, heeft alle mogelijke goede hoedanigheden . . . en wat nu elke lezeres verwacht, laat zich dan ook niet lang wachten. Er waait door het boek een atmosfeer van frisschen zeewind, en er hangen geuren van kamperfoelie en meidoorn.

De11 (Ethel M.). *De Honderdste Kans.* (299) f 1.75, geb. f 2.90. A. W. Bruna, Utrecht,

Een doodarme telg van adellijken stam trouwt met een hotel-

houder om onder dak te zijn met haar twee kinderen: een flinke dochter een een verlamd zoontje. De moeder is een lichtzinnige vrouw, de stiefvader een grove kerel; het jongetje een ziek eigenzinnig ventje, de mooie dochter doet alles om haar broertje het leven zoo aangenaam mogelijk te maken. Maar de bruit van een stiefvader mishandelt de dochter en is ruw tegenover den jongen.

De knappe jonge Jake Bolton, pikeur bij Lord Saltash, een man eerlijk als goud maar met de vierkante manieren van zijn stand, heeft het gewaagd zijn oogen te laten vallen op het verarmde meisje. Zij heeft hem niet lief, maar ze zal met hem trouwen als hij haar broertje in huis wil nemen. Zoo gebeurt. Jake Bolton, het is afgesproken, zal geen enkel recht op zijn vrouw laten gelden, vóór het verlamde broertje genezen is. En er bestaat maar een honderdste kans dat het ooit gelukken zal. Jake raadpleegt een knappen specialist en deze geneest den jongen. Maar de verhouding blijft dezelfde, want hij bemerkt dat zijn vrouw hem niet lief heeft.

Lord Saltash is een gemeen type; hij heeft Maud vroeger liefgehad en nu zij de vrouw is van zijn ondergeschikte doet hij alles om haar te winnen. Zij laat zich verblinden door zijn woorden van vriendschap en omdat zij zich niet gelukkig voelt met haar man, maar als zij hem doorziet trekt zij zich terug.

Ze vliegt echter voortdurend om de vlam en ze zou ten laatste heerlijk haar vleugels hebben verbrand als haar man haar niet ter hulpe was gesneld op het kritieke moment.

Om alles in 't kort samen te vatten: Maud krijgt een groote erfenis van een ouden oom en zij ontdekt ten slotte dat zij den eerlijken en flinken Jake van harte liefheeft.

Het boek is niet slecht in dien zin dat de wankelmoedigheid van Maud en hare lichtzinnigheid wordt goedgekeurd of verontschuldigd — neen, alle figuranten zien het verkeerde van hun handelingen in, als die werkelijk verkeerd zijn — maar Ethel Dell, als gewoonlijk, laat de gevaarlijkste situaties wat al te lang duren. En dat kan op gevoelige menschen en licht opgewekte verbeeldingen gemakkelijk enerveerend werken. Dus voorbehouden.

Grey (Zane). *Naar de Overwinning.* Uit het Engelsch door H. van de Weg. (394) f 1.75. Bolle, Rotterdam.

„Naar de overwinning” is de geschiedenis over den aanleg van den Union Pacific Spoorweg, kunstig geweven om een liefdeverhaal.

Al Doyle, de oude gids, vertelde Zane Grey van zijne ervaringen als voerman, railslegger, graver en vechter, tijdens de uitvoering van dit reusachtig werk. En het was den schrijver of hij zelf „die tijden van bloedvergieten, zedeloosheid en gruwelijke schietpartijen, heel deze „epische verwarring”, dien arbeid van reuzen, en den heldenmoed en zelfopoffering van deze ruwe tijden, waarin het Westen werd opengelegd, opnieuw doorleefde”.

En Robert Louis Stevenson herinnert eraan hoe deze spoorweg werd gebouwd door de eidelooze vlakten zonder water, onder voortdurende aanvallen van vijandige Indianen, hoe er telkens, naarmate men vorderde, houten steden werden gebouwd en afgebroken, chineesche roovers, vogelvrijen, het uitschot van Europa daar krioelden, dobbelend, drinkend, vechtend en moordend als wolven — dan begrijpt men dat het een boek is wat te veel onthult om het onder de oogen te kunnen leggen van elkeen, ook niet voor alle volwassenen.

Maar niettegenstaande de onzedelijkheid waarvan dit boek beeld op beeld geeft, is het geen onzedelijk boek. Geen boek dat men veroordeelen kan, maar wel een dat men ernstig moet voorbehouden.

Gunnarson (Gunnar). *De Jeugd van Uggi Greipsson*. Uit het Deensch door Cl. Bienfait. (204) f 2.80. Honig, Utrecht.

Het is een boek zonder ander gebeuren dan het lief en leed van een kind. Maar dat alles is merkwaardig fijn beschreven uit de herinnering, en werkelijk bewonderenswaardig is het diepe indringen van Gunnarson in de ziel van Uggi.

Het is of hij zelf weer zijn kinderjaren doorleeft; zoo maar ineens uit de wereld der volwassenen is gestapt, zich kinderlijk ontvankelijk heeft gemaakt en tegenover de wereld der grooten is gaan staan met vragende oogen vol verwondering en niet-begrijpen.

Om die fijne ontleding van een kinderziel, is dit een aantrekkelijk boek voor lezers, die in hun lectuur iets willen vinden, waarover zij kunnen nadenken.

Hageman (Felix). *Oom Jerry*. Oorspronkelijke roman. (202) f 1.—, geb. 1.50. Van Holkema en Warendorf, Amsterdam.

Jos van Laer, een meisje-studente te Amsterdam, moest het zuinigjes aanleggen, want moeder en zuster hadden het niet breed. Haar voogd, oom Jerry, beheert het kleine kapitaaltje, dat vader heeft nagelaten. En zoodra Jos meerderjarig is, noodigt hij haar uit eens naar Engeland te komen om daarover te praten. Het spontane meisje veroverst stormenderhand het hart van jongen oom Jerry, maar zij merkt er zelf niets van. Want de vlam van haar hartje is den verkeerden kant uitgeslagen en koestert een individu, dat niet waard is gekoesterd te worden.

Jerry woont bij zijn ouders, hij is een knap ingenieur, en heeft maar één misstap in zijn leven gedaan: hij trouwde met de verkeerde vrouw, die van hem is weggelopen.

Op een goeden dag komt er een brief dat de waardelooze mijn-aandeelen, alle in het bezit van Jos, plotseling met geweldige sprongen naar boven dansen. Er is zilver ontdekt.

Het meisje beslist nu, dat ze zelf eens een kijkje zal gaan nemen in Mexico. Zij en Jerry en tante Arabella en de nietswaardige, wien de rijke Jos nog veel begeerenswaardiger voorkomt, ondernemen den tocht. Aardig vertelt Hageman over land en volk. De huwelijks-candidaat van Jos komt op deze reis echter niet op zijn voordeel uit.

En het meisje zelf heeft allengs echt goud van klatergoud of pyriet leeren onderscheiden. Het vlammetje waait nu weer naar Jerry, en de schrijver is zoo vriendelijk diens vrouw tijdig te laten sterven om de twee, die elkaar gevonden hebben, niet in den weg te staan.

Haggard (H. Rider). *De Waarzegster*. Naar het Engelsch door W. Roldanus Jr. (283) f 1.25. A. Bruna, Utrecht.

Twee verhalen uit donker Afrika: *De Waarzegster* en *De Toovenaar*.

De eerste vertelling gaat over een misdadigen blanke, die de gerechtigheid ontvlucht is tot in Zoeloeland. Hij gedraagt zich daar als een die geen eergevoel heeft, en vergeleken met de Zoeloes staat hij beschamend laag. Den man, die hem het leven redde, wil hij zijn meisje afhandig maken en pleegt verraad om zijn doel te bereiken. Maar zooals de waarzegster voorspelde vinden zijne misdaden hunne gerechte straf.

Het tweede en langste verhaal is ook weer in dien eenigszins griezeligen Haggard-trant. Een rijk geestelijke hoort van een zending, dat er in Midden-Afrika een woeste volksstam woont, de Zonen des Vuurs, die weerstaan aan de prediking van het Evangelie.

Hij verlaat zijn gemakkelijk leventje, leert de taal van dat volk en hij krijgt een visioen, waarin hij ziet, dat er een aanslag beraamd is op den koning, en de middelen waarmede hij dat verhinderen kan. De koning bekeert. De Toovenaar is woedend en wendt zijn toovermacht aan om van de dooden te weten te komen hoe hij den blanke moet bestrijden. Ten slotte vergiftigt hij hem en wordt daarop zoo ontroerd, dat hij zich ook bekeert, enz., enz.

Persoonlijk vind ik het een marteling, zulke fantasterijen te doorworstelen. Anderen zullen er wellicht anders over denken.

Lenglen (Suzanne), *Liefdespel*. (231) f 2.50. Van Holkema & Warendorf, Amsterdam.

Een tennis-roman van de beroemde tennisspeelster. We hebben er reeds even melding van gemaakt bij de verschijning in het Engelsch. En toen wij dit verhaal als feuilleton zagen lopen in „De Telegraaf”, begrepen wij wel dat het spoedig zou uitkomen als hollandsch boek.

De uitgever plaatst deze roman in de „Society Reeks”, waar het in thuis hoort. Lichte, niet-onaardige lectuur voor volwassenen, die een verzetje zoeken, dat niet te veel inspanning vraagt aan hun hersens.

Marcelle Penrose, dochter van een groot schilder, zal voor een jaartje naar een ouden vriend van haar vader gaan, want de schilder moet een opdracht uitvoeren in Japan.

De ontvangst van Marcelle is nu niet zoo vriendelijk, als zij had mogen verwachten. De oude vriend verbroddelt zijn zaken en een faillissement staat te wachten. Moeder en een paar dochters zien in Marcelle eene huwelijksconcurrente, en de zoon kan haar niet uitstaan omdat het meisje hem in een tennis-match verslagen heeft.

Geen wonder, dat Marcelle besluit, zoo gauw mogelijk daar weg te komen. Toevallig logeert er bij de familie een Spanjaard, Escalada, een man die uit alles geld tracht te slaan. Hij richt een tennis-school op en Marcelle wordt zijn eerste leerares. Ook een der dochters van de weinig gastvriendelijke familie, de jonge Dinah, met wie ze altijd het best heeft kunnen vinden, komt bij haar wonen en vervangt haar soms bij het onderricht.

En dan gaat alles van een leien dakje. Een der dochters trouwt den man, dien zij liefheeft. Voor de inmiddels failliet geslagen familie wordt een vriend „angepumpt” voor een sommetje van 200.000 gulden, Marcelle krijgt een goeden en rijken Lord en de Spanjaard wordt ontmaskerd.

Kampioene onder de schrijfsters zal Suzanne Lenglen wel nooit worden, maar het verhaal is goed leesbaar — en haar kennis van de tenniswereld zal vele liefhebbers aantrekken.

N a e f f (Top). Voorbijgangers. (208) f 2.50, geb. 3.25. Van Holkema & Warendorf, Amsterdam.

Vijf vertelsels, waarvan in 't eerste: *In den Avond* wel 't meest diep-menschelijk is uitgebeeld. Nelly, de schoone dochter van dominus Walland, speelt er een rol in van „La Donna Adultéra.” Aanleiding hiertoe is haar mislukt huwelijk met Joost, 'n boekenwurm, die op zijn manier meewerkt aan de hervorming der menschheid. Nelly leert den zoon kennen van haars vaders koster; deze, jonge vliegenier, vertelt dominée van zijn avonturen en in de jonge vrouw ontluikt de genegenheid. Nu voelt ze ineens hoever zij en haar man van elkaar af staan, hoe weinig zij bij elkaar behooren.

Dominus Walland bemerkt de verhouding, voelt schuld, maar verhindert niets. Zijn onjuiste ideeën over echtbreuk, blijken uit de verbrokkelde zinnnetjes, die hij niet durft afmaken: „Of het nu waarlijk zoo erg zou zijn, wanneer die twee jonge menschen elkander . . .”?

„In den tegenwoordigen tijd? Een huwelijk zonder kinderen . . .”?

„Daar moest een wet zijn, die herriep in een . . . dat op dwaling berustte, op jeugdige dwaling.”

En hoe hulpeloos staat de schipperende dominée, als de dochter hem voor de vraag zet: „Geloofst u dat nu ook, vader, dat het huwelijk een sacrament is . . . ? Al die millioenen huwelijken over de wereld?”

En dan hij:

„Kind, ik weet waarom je het vraagt. Ik weet het al weken . . . maanden. Partij mag ik niet kiezen, maar iets wil ik je toch zeggen, moet je onthouden: Als het je te machtig wordt . . . als het leven iets anders met je voorheeft, en langer weerstand bieden vruchteloos is, en . . . misschien . . . nutteloos zou zijn . . . denk dan, weet dat ik . . . dat vader . . . Je was nog zoo jong . . . te jong . . . Al weerspreekt het oogenschijnlijk veel van wat ik mijn geheele leven heb geprekeet . . . een sacrament is het huwelijk, maar in een enkel . . . bijzonder . . . in een zeldzaam geval.”

Top Naeff beschouwt het moederschap als het hoogste voor de vrouw, als de bekroning van het huwelijk. Dat is uitstekend. Maar men kan aan twee kanten van het rechte pad afwijken. De voorstanders van 't wilde seksenleven en van kinderbepierking, stappen links in het moeras — Top Naeff, die het huwelijk alleen in zeldzame gevallen een sacrament acht, en het kinderlooze ontbindbaar denkt, stapt ter rechterzijde in de sloot.

Er valt niet veel over te redeneeren: wij moeten zorgen het rechte pad te houden, en niet luisteren naar de eene noch naar de anderen.

De vier overige verhalen in dezen bundel, zijn even goed geschreven als het eerste, maar behandelen niet zulke moeilijke en precaire gevallen.

NORRIS (Kathleen). *Wereldroos*. Naar het Engelsch door A. Koster. (345) f 1.50. W. de Haan, Utrecht.

Wat is alles vergankelijk gebleken. Grootvader Herkby was eens burgemeester van Gates Mill. Maar de groote, sterke man is krankzinnig geworden door een ongeluk; de familie is achteruit gegaan; het deftige huis is schromelijk vervallen.

Rose is op kantoor bij den ouden Talbot, een vriend van grootvader, en zij is verloofd met zijn zoon, Jack. Deze geeft maar al te gemakkelijk toe aan de inblazingen zijner moeder, die hem bepraat om van Rose af te zien.

En dat wordt beider ongeluk.

Het vrouwtje van Jack blijkt een kleingeestig en zelfzuchtig vrouwtje.

De man, met wien Rose is getrouwd, vertoont zich spoedig in zijn ware gedaante; hij is een onverdragelijk despoot.

Jack en Rose ontmoeten elkaar en de oude liefde laait op. Het is jammer dat beiden, ofschoon gehuwd, in gedachten toch toegeven aan deze liefde.

Het is overigens wel een mooi boek. Het einde is geforceerd:

onder tragische omstandigheden komen Clyde Rainbridge, de man van Rose, en het kleinzielige vrouwtje van Jack om het leven. Wij aanvaarden echter deze oplossing, omdat wij begrijpen, dat anders echtscheiding die had moeten brengen. En wij vinden alles beter, dan dat men het huwelijk verlaagt tot een tijdelijk contract, dat men als een vodje papier kan behandelen.

Het boek is voor volwassen lezers.

O p p e n h e i m (E. Phillips). *Een politiek Complot.* (237) f 1.—, geb. f 1.50. A. Bruna, Utrecht.

Een jong Engelschman, een jongen eigenlijk nog, is onvrijwillig getuige van een geheimzinnige samenkomst, op een der spoortrajecten, van diplomaten of militairen van twee mogendheden. Op een gegeven oogenblik waait er een papier uit den „donkergroenen wagon,” en als de Engelschman ziet dat het een duitsch stuk is, steekt hij het in zijn zak. Hij kent die taal niet.

Dit voorval vertelt hij later in het Café Montmartre te Parijs . . . en dan is hij eensklaps spoorloos verdwenen.

Zijn zuster, die hem op een bepaalden dag in Parijs zou ontmoeten, wacht te vergeefs. Zij opent ten einde raad zijn valies, vindt het stuk, ontcijfert het en bergt het heel secuur weg.

Zij komt ook te weten, dat haar broer 't laatst is gespeurd in Café Montmartre. Zij gaat er heen om inlichtingen . . . en verdwijnt eveneens spoorloos. Maar te voren had zij een ouden vriend geschreven over het verdwijnen van haar broer. Deze, zelf ziek, haalt George Duncombe over om naar Parijs te gaan.

Deze begint dan het moeilijke, soms hopelooze zoeken. Hij staat tegenover een macht, die voor niets terugdeinst om haar geheimen verborgen te houden.

Een boeiende vertelling, voor iedereen.

O r c z y (Baronesse). *De geheimzinnige Jim.* Uit het Engelsch door C. C. Bender. (190) f 2.90, geb. f 3.90 Allert de Lange, Amsterdam.

„Voor den Koning of voor den Protector!” In den tijd, dat in Engeland deze leuze volk tegen volk, huis tegen huis en ouders en kinderen verdeelde, speelt dit tragisch verhaal. Het is boeiend van de eerste tot de laatste bladzijde en het doet ons meeleven zonder eenige inspanning.

Tragisch is het lot van den geheimzinnigen Jim, die miskend door zijn vader, omdat hij de partij ontrouw schijnt geworden, verstooten door zijn jonge vrouw, die naar de zeden van dien tijd als kind reeds aan hem is uitgehuwelijkt, zijn leven van heldhaftige opoffering voortzet terwille der familie-eer.

Zijn broer, met eere in het leger genoemd, had zijn plicht als

aanvoerder verzaakt en zou worden doodgeschoten, toen Jim zich aanbood om tegen elken prijs zijn eer en leven te redden. En de prijs, dien men hem vroeg, was wel de hoogste, dien men vorderen kon. Niet als edelman, niet als officier zou hij strijden in het leger, maar zijn land moest hij dienen als spion, af luisteraar en geheimzinnige insluiper! De compromitteerende brieven van den koning zou hij trachten te bemachtigen.

Hij is een dappere en grenzeloos moedige edelman en men begrijpt wat dat obscure handwerk hem kost.

Ongelooflijk behendig, vermetel en alles wagens, omdat het leven hem zoo weinig meer waard is, dichter en wijsgeer van aanleg, een man in ervaring en ernst en een jongen in roekeloosheid en gultigheid, staat hij in dit milieu als een persoon, dien men bewondert en liefkrijgt en wij verheugen ons, als ook hij zijn vreugde nog beleeft op deze wereld. De vertaling is goed en past zich wonderwel aan den tijd van het verleden aan.

Porter (Gene Stratton), *Aan den Voet van den Regenboog*. (208) f 2.—, geb. f 2.90. Blankwaardt & Schoonhoven, Rijswijk.

Het is nu juist een jaar geleden, dat Gene op tragische wijze bij een auto-ongeluk om het leven kwam. Bij wijze van inleiding vertelt P. W. J. Jorissen uit het leven dezer merkwaardige vrouw. „Het eenige verschil”, zegt zij, „tusschen mijn boeken en die van andere schrijvers is, dat ik er de voorkeur aan geef, alle menschen van de beste zijde te beschouwen en te beschrijven, en zodoende het *beste* te vereeuwigen, dat ik in dit leven gekend heb, terwijl vele schrijvers en schrijfsters meenen, dat zij niet kunnen hopen op een groot succes, tenzij zij het *slechtste*, wat er bestaat, trachten op te delven en voor te stellen.” Ook in dit boek heeft zij zich aan dien stelregel gehouden.

Dannie Macnoun zou graag trouwen met Mary en hij zendt er z'n vriend Jimmy Malone op uit om haar eens te polsen. Jimmy verraadt zijn vriend, die daar geen flauw vermoeden van heeft, en trouwt zelf het meisje. Dannie kan maar niet begrijpen, hoe de flinke Mary verliefd kon zijn op den lichtzinnigen Jimmy, die een ongelukkige termijndronkaard is. Hij vestigt zich in de nabijheid van het paar, verbergt voor de vrouw zooveel mogelijk de ongerechtigheden van haar man, doet het werk dat deze laat liggen en beschermt zoo de vrouw, die hij liefhad, tegen armoede.

Zelfs als Jim in een vlaag van dronkenschap de waarheid zegt en zijn bedrog bekent, is er geen haar op het hoofd van goeden Dannie, dat er aan denkt het te gelooven.

Met Jimmy gaat het achteruit. Wroeging en dronkenschap maken een wrak van den levenslustigen man en door eigen schuld komt hij tot een vroeg einde. Dannie meent nu dat hij niet genoeg over

zijn vriend heeft gewaakt en hij durft de weduwe, die hij zoo lief heeft, niet naderen. Pater Michaël moet er zich eerst mee bemoeien, voor Dannie besluit zijn geluk te nemen.

Pater Michaël en Mary hebben Macnoun nooit durven vertellen hoe schandelijk Jim hem had behandeld. Zijn vonden het iets vreeselijks het geloof te vernietigen van een goed man in zijn vriend.

Een mooi boek, waaruit waait de kennis van het menschelijk hart en ook de kunde spreekt der knappe natuuronderzoekster, die Gene was.

Reyneke van Stuwe (J.) *Het Ideaal*. (184) f 3.50, geb. f 4.50. L. Veen, Amsterdam.

Leo v. d. Mark, schrijver — Johanna van ik-weet-niet-meer, dichteres, decreteeren dat het huwelijk voor artiesten een onding is.

Leo houdt vervolgens hartverheffende betoogen over vrije liefde.

Ja, en dan trouwen ze tenslotte toch met elkaar en zijn dood-ongelukkig. Treesje, verlaten door Leo voor de dichteres, poogt een zelfmoordje en dat brengt hem tot inkeer. Ze zijn nu overtuigd, dat ieder moet huwen met de vrouw, die hij liefheeft. Het boek verdient, om de zonderlinge opvattingen, natuurlijk geen aanbeveling. De warhoofderij van dat soort fluweelen artiesten is overigens ook niet belangrijk genoeg om er aandacht aan te schenken.

Rogers St. Johns. (Adela). *De Vuurpijl*. Naar het Amerikaansch door W. Roldanus Jr. (236) f 2.—. geb. f 290. H. Leopold, den Haag.

Als een „vuurpijl” schoot het leven van Sharon Kimm omhoog. Zij was een arm, eenvoudig meisje en zij bracht het tot een schitterende film-ster. Dat werd haar ongeluk . . . en bijna het grootste ongeluk, dat eene vrouw kan overkomen. Als niet komt tot iet, kent iet zichzelf niet. Zoo ging het met Sharon Kimm. Zij kende de waarde niet van geld en smeed ermee. Zij tartte den naijver van anderen en maakte zich vijanden. Ijdel en verwaand werd zij, niet denkend hoe zij nog eenmaal de hulp der anderen zou noodig hebben.

En die dag kwam vroeg genoeg! Zij ging failliet, en door iedereen verlaten, dacht zij erover zich te verkoopen aan een rijk canaille. Het zien van een dier ongelukkige meisjes, die tot het ergste zich hebben laten drijven, brengt haar tot inkeer.

Zij vlucht naar den echten vriend, die reeds zoo lang op haar wachtte, om haar zijn vrouw te noemen en het recht te hebben haar te beschermen.

Het boek heeft een goede strekking. Maar het is nogal vrij geschreven en alleen voor levenswijze menschen geschikt.

Sinclair (F. de). *De Erfenis van Oom George*. (307) f 1.50. Van Holkema & Warendorf, Amsterdam.

Van der Feen (of De Sinclair) kan verbazend aardig uit den hoek komen, als hij 't op z'n heupen krijgt. Dan heeft hij zulke dwaze invallen, en kan zoo kostelijk typeeren, dat men aldoor met lachende oogen over zijn boek gebogen zit en dikwijls uitschiet in hoorbaren lach. Natuurlijk, hij heeft ook wel eens flauwigheidjes, wat te geforceerde geestigheden, maar daar gaat het nu niet over. *De Erfenis van Oom George* is een vermakelijke geschiedenis, waarin iedereen pret moet hebben.

Frank Reeves, candidaat in de rechten, wordt door een erfenis plotseling een rijke kerel: mooi buitengoed, snelle auto en alles wat z'n hartje begeeren kan. Hij geniet, en hoopt nu spoedig het meisje te trouwen dat hij liefheeft. Maar 't kaarsje van geluk is spoedig opgebrand. Zijn vriend de notaris komt hem eensklaps vertellen, dat er nog een vordering is op zijn oom van een Mexikaansche Maatschappij, die de erfenis verre overtreft. Hij is nu een arme kerel en zonder iets te zeggen verhuurt hij zijn huis aan een Belgische familie en zoekt een baantje. Zijn uitverkorene (hij stond bij de catastrophie juist op het punt zich tegenover haar uit te spreken) begrijpt niets van dat geheimzinnig verdwijnen en is er zielsbedroefd om. Zij wil afleiding en komt als „dame de compagnie” zonder salaris bij de Belgische familie op Eikenhof.

Frank schrijft op alle mogelijke advertenties, maar 't is alles te vergeefs. Een antwoord op zoo'n advertentie maakt hem bekend, dat de Belgische familie een chauffeur-huisknecht zoekt, en ten einde raad neemt hij het aanbod aan. Daar is toch niemand meer van het vroeger personeel, die hem herkennen zal, vooral als hij een paar bakkebaardjes aanplakt.

Die Belgen, mijnheer in zijn hemdsmouwen, madame die goed „ollandsch” wil leeren, en het dikke, zoenlustige nichtje, dat voor dienstmeisje speelt, zijn zoo kluchtig echt in taal en manier, dat men er tranen bij lacht. En dan de ontmoeting van mejuffrouw Ro en Frank die zich een aap schrikt.

Ten slotte de ontknooping. Frank vindt in een verborgen hoekje van Oom George's bureau het bewijs dat de Mexikaansche Maatschappij niets meer te vorderen heeft. Alles komt dan weer op zijn pootjes te recht en Frank herinnert zich dat hij nog maar candidaat in de rechten is. Hij gaat voor een paar jaartjes naar Leiden, maar tusschen Ro en hem is alles al afgesproken.

Sedgwick (Anne Douglas). *Het Françaisesetje*. Naar het Engelsch door W. Roldanus Jr. (298) f 2.—, geb. f 2.90. H. P. Leopold, den Haag.

In den oorlog, tijdens zijn verloven, was kapitein Owen dik-

wijls bij Madame Vervier en haar eenig dochttertje Alix. Hij had al zoo dikwijls gezegd dat zijn familie met haar kennis wenschte te maken. En toen kwam kapitein Owen niet meer; hij was gesneuveld. Alix mag voor haar opvoeding naar zijn familie in Engeland gaan.

Zij leert daar kennen Giles, den broer van Owen, en Toppie, diens verloofde, waarop Giles nu verliefd is geworden.

Mooi worden geschetst de verschillende eigenaardigheden der beide rassen en hun heel andere levenswijzen en opvattingen.

Giles komt ook in Frankrijk en in het milieu van Madame Vervier. Hij weet nu al gauw met wat soort van vrouw hij te doen heeft. Eene lichtzinnige, wier man ver van haar verwijderd leeft en die lustig er op losleeft met haar minnaars. En hij ontdekt dat ook zijn overleden broer Owen tot deze minnaars heeft behoord en derhalve zijn verloofde Toppie ontrouw was.

Alix ook dringt langzaam door tot de waarheid. En zij heeft gezien dat Giles zooveel houdt van Toppie, maar deze hem afstoot, omdat zij den gesneuvelden Owen niet uit de gedachte kan zetten. Dan openbaart zij het geheim, maar te vergeefs. Toppie voelt niets voor Giles. En dezen gaan dan eindelijk de oogen open, en hij vindt zijn geluk bij Alix.

Het is een goed geschreven en boeiend verhaal, maar het is geen lectuur voor jonge meisjes. Dat blijkt wel voldoende uit de verhoudingen van de fransche dame, en uit de wijze, waarop men dat tracht te verontschuldigen: „zij is niet slecht, maar zij doet verkeerd”. Zeker, dat is eene nuance, maar die gemakkelijk misverstaan kan worden.

Sinclair (F. de). *Sancta Musica*. (184) f 1.—, geb. f 1.50. 2de druk. Van Holkema & Warendorf, Amsterdam.

In een kleine plaats heerscht een opgewekt muzikleven. De ziel van dat leven is „de” piano-leeraar Schüler, dirigent van „Zanglust”. Hij spreekt met een air van gewichtigheid, geeft de kranten aan, hoe hij de beoordeelingen wil hebben, zoent zijn meisjes-leerlingen, zorgt voor minder mooie intrigues, en dat alles om de musicus van het stadje te blijven. Het is een aardige persiflage van overal voorkomend kunstgeknoui en eene illustratie van „lik je mij, ik lik jou weer.”

Ven (F. van der). *De Groote Vinding*. (258) f 2.90, geb. f 3.90. N.V. van Loghum Slaterus, Arnhem.

„Hier volgt het dagboek van Jacob van Meerle, zooals dat gevonden werd drie dagen na den noodlottigen val, welke voorloopig een einde maakte aan illusies van vele eeuwen en zulks juist op het

tijdstip, dat deze illusies werkelijkheid gingen worden. Dit dagboek is al wat er is overgebleven van de geheele gevaarvolle expeditie, die volkomen in geheim voorbereid en volkomen in geheim ondernomen werd."

Welk dagboek? Dat van een Amsterdamschen bankier, die twee uitvinders steunt om eene machine te bouwen, waarmee ze denken de reis naar de maan te kunnen volbrengen. De bankier maakt den tocht mee en ze komen werkelijk aan op de maan, waar niets bijzonders is te zien. Maar bij den terugkeer naar de aarde, hapert er iets en de dapperen vallen te pletter.

Van der Ven, als eertijds Jules Verne, werkt met cijfers en mechanische verklaringen om zijn uitvinding aanneembaar te maken voor den lezer; hij drukt zelfs drie portretten af van de vliegeniers. Het ligt natuurlijk geheel aan de geaardheid van de lezers of zij zich gemakkelijk laten overtuigen en kunnen opgaan voor een poosje in de phantasie van den auteur. Het is een boek voor elkeen, die er plezier in heeft.

Wegenman (Willem). *Een Indische Roman*, (111) f 2.25, geb. f 3.25. W. L. Brusse, Rotterdam.

Professor Dr. J. H. Valckenier Kips van Delft schrijft eene voorrede tot dit boek. Hij verklaart daarin: „Wat voor ons ligt, is een werk van fictie, een dichtwerk. In hoe verre levende personen model hebben gestaan voor de figuren, die onder gefingeerde namen in den roman voorkomen, is mij onbekend." En wat verder: „maar den man, met zijn gezin, die voor den hoofdpersoon model heeft gestaan, dien ken ik; beknopte plannen van zijn huis liggen met andere gegevens in een mijner portefeuilles; van deze hoofdfiguur weet ik, dat zij naar het leven is geteekend; en dit wil ik getuigen."

Professor haalt aan uit de particuliere brieven van den hoofdpersoon — en men krijgt evenals uit den roman den indruk, dat ingenieur Pietersen onschuldig is en dat men opzettelijk zijn carrière heeft willen breken.

Een Indisch persbureau signaleerde intusschen het boek als een product dat men moest tegenwerken; een boek dat verboden moest worden, omdat het onder doorzichtige namen gezaghebbende personen in Indië beschuldigt.

En in Nederland kwam tegen die Indische waarschuwing een protest in het „Nieuwsblad van den Boekhandel."

Als men dezen „roman" gelezen heeft, begrijpt men niet goed, dat er zooveel „bruit pour une omelette" gemaakt wordt. Het eenvoudigste ware geweest, indien de onrechtvaardig behandelde het geval in een brochure, noemend naam en toenaam der onderdrukkers, hadde toegelicht.

Iemand, die niet op de hoogte is, wordt door den roman niets wijzer. En beschouwd alleen als roman, „een dichtwerk", is hij te

weinig belangrijk en te slecht geschreven. Maar wie nieuwsgierig is, en ik kan mij voorstellen dat zij, die Indië van nabij kennen, het al licht zullen zijn, kunnen hun hart ophalen aan den „roman“.

Werkendam (Edith). *Model*,

Deze „dame“ heeft het zoo erg gemaakt, dat van alle kanten stemmen tegen haar vorige boeken zijn opgegaan.

In dezen roman heeft zij zich zelve nog weten te overtreffen; het is in-gemeen, omdat het beeld van den gekruisigde... Neen, ik kan dat niet neerschrijven. Laat het genoeg zijn te zeggen, dat dit boek zeer zeker onder de verbodswet valt, die het obscene en de pornografie verbiedt.

Wood (Mrs. Henry). *Een bewogen Leven*. Vrij naar het Engelsch. (314) fr. 1.70. C. Blommendaal, den Haag.

't Is een boek in den ouden trant, maar daar is het heusch niet minder om. Wie een paar uurtjes ontspanning zoekt, en zijn gedachten wil losmaken van zaken en zorgen, kan gerust naar dit boek grijpen. Het is zeer waarschijnlijk een probaat, en in alle geval een onschuldig middel.

Een weeze komt bij oom en tante in huis, twee mensen die verschillen als dag en nacht. Hij is een steenkoude man, zij een jong en luchthartig schepseltje. Zij heeft een paar vereerders (uit de verte) en door een noodlottig schot doodt de een den ander op de jacht. Een ongeluk komt zelden alleen en tante sterft aan longontsteking. Zij heeft haar testament gemaakt ten gunste van het arme nichtje, maar na haar dood is het kostbaar document verdwenen.

Nichtje, na haar opvoeding op een fransche kostschool, komt als gezelschapsdame in een engelsch landhuis, waar het erg geheimzinnig toegaat. Dat moet men zelf maar ondervinden; als ik het verklap, zou voor de helft de aardigheid van het boek af zijn.

Met de wees loopt het keurig af... en het testament blijft ook niet behooren tot de onvindbare zaken.

VAN MENSCHEN EN DINGEN

in Woord en Beeld.

Myriam Harry. Ik heb nooit eenige bizonderheden kunnen vinden over deze schrijfster, wier vier beruchte boeken *Siona*: La petite Fille de Jerusalem — *Siona Chez les Barbares* — *Siona à Paris* — le tendre Cantique de Siona verleden jaar met één is vermeerderd *Les Amants de Siona* (fel pleidooi voor het Sionisme). Ik wist wel

dat deze boeken voor een deel autobiografisch waren en dat zij ook andere personen (onder verdichte namen; zóó b.v. Huysmans) daarin liet optreden. Maar de waarheid van de dichting te onderscheiden was niet gemakkelijk. En bovendien, deze boeken zijn doorspekt met zulke obsceniteiten, dat men er liefst maar niet in zoeken gaat. Zwavelwaterstof wolkt eruit op — en dat geeft een vreeselijke lucht. Haar vader was de zoon van een rus en een poolsche; hij ontvluchtte op twaalfjarigen leeftijd het ouderlijke huis, bereikt Odessa, gaat vandaar scheep als „blinde passagier” en zwerft door Arabië en Indië. Daar leert hij een Anglikaansch geestelijke kennen, die hem zijn studies laat doen in Oxford.

Na afloop daarvan begint hij weer zijn ontdekkingsreizen. Op zulk eene reis wordt hij zwaar ziek; men transporteert hem naar Jeruzalem, waar eene diakonesse hem verpleegt. Met deze huwt hij, en uit dat huwelijk wordt Myriam geboren. Als zij veertien jaren oud is, sterft haar vader en Myriam komt in een opvoedingshuis te Berlijn. Op zeventien jarigen leeftijd vlucht zij naar Parijs. Zij is gehuwd met den beeldhouwer Perault en thans eene vrouw van vijftig jaar.

Victor Hugo en zijn uitgevers. Men heeft de legende verspreid dat deze groote romanticus erg op penning dertien was. *Pierre de Lacratelle*, die thuis is in de nagelaten papieren van *Hugo*, heeft aangetoond dat het niets is dan een legende zonder eenigen grond van waarheid.

Uit zijn onderzoekingen blijkt integendeel dat de dichter zeer genereus was tegenover zijn uitgevers en niet zelden deze juist het verwijt trof, dat men op *Hugo* wilde werpen.

Het obscure uitgevertje Persan werd vervolgd wegens frauduleus bankroet, maar *Hugo* wilde zich niet aansluiten bij zijn medeschuldeischers en schonk hem zijn heele vordering kwijt.

Renduel zou door *Hugo* hard behandeld zijn. Maar de man was doodarm in 1830 en in 1839 rijk!

De Belg Lacroix bezat totaal niets toen hij met *Hugo* in aanraking kwam en hem een rad voor de oogen wist te draaien. Hij verdiende aan den dichter 517 duizend francs netto! En de dichter nam eerst zijn afscheid van dezen heer toen hij door hem letterlijk werd bestolen. En sinds *Hugo* met hem brak, werd hij arm... door eigen schuld.

Nader Bericht over den schrijver van *Meryntje Gijzens Jeugd*, dat wij in de vorige aflevering hebben besproken, A. M. de Jong, die ook schreef onder het pseudoniem Frank van de Waele. Dat hij socialist was, wisten wij, dat wij vermoedden in hem een onderwijzer te moeten begroeten, zeiden wij reeds — en dat hij nauw bekend stond met het catholicisme bleek uit zijn laatste boek.

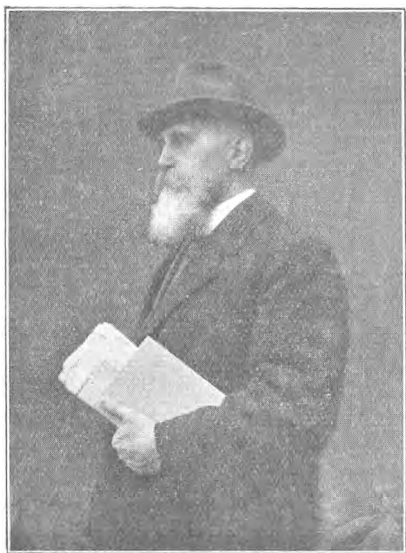
A. M. de Jong is een Brabander, van huis uit Katholiek. Van de dertien kinderen bleven slechts twee in leven. Zijn ouders trokken naar Rotterdam, waar het proletarisch gezin in armoede leefde.

Den zoon konden zij op de Rijksnormaal voor onderwijzers te Delft laten gaan, waar hij in 1906 als klaar voor het onderwijs kon worden afgeleverd. Hij had het al spoedig met zijn superieuren te kwaad om zijn hekelend en vinnig geschrijf in de bladen.

Hij werd ten slotte onderwijzer te Amsterdam en zette zijn socialistische schrijverij voort in *Het Volk*, waarvan hij al spoedig de kunstredacteur werd.

Hij heeft geschreven over literatuur, schreef de romans *Ondergang* — *De Zware Weg* — *Marcus van Houwaert* — en den opgewonden, onmogelijk genietbaren roman *Het Evangelie van den Haat*.

Dat hij heel wat beter kon leveren, heeft hij bewezen in zijn jongsten roman, waarvan het eerste deel verscheen, *Meryntje (I. Het Verraad)*. Dat staat werkelijk, in zijn fijne uitbeelding eener onschuldige kinderziel, ver boven het gewone. Het boek is doorleefd, en tastbaar hebben wij hier voor ons de bezonken herinneringen uit eene jeugd door den rijperen man met vaardige hand te boek gesteld.

M. A. P. C. Poelhekke is overleden in den nacht van 11 op 12 November, na eene operatie, die hij eenige weken geleden onderging.

Hij werd geboren 20 December 1864 te Deventer uit het tweede huwelijk van den ook als dichter bekenden Jan Poelhekke, ambtenaar ter gemeentesecretarie. Hij studeerde voor onderwijzer en in die functie stond hij van zijn een en twintigste jaar tot zijn dertigste in Amsterdam. Hier vond hij gelegenheid zich te bekwamen voor M. O. Nederl. In 1895 werd hij leeraar aan de H.B.S. te Nijmegen en was aldaar directeur van 1901 tot 1924.

In bewondering voor Alberdingk Thijm schreef hij *Een Pionier*. In zijn bundel *Modernen* geeft hij beschouwingen over Kloos, Strindberg, Verlaine, van Eeden e.a. Niet tevreden met den gang van zaken schreef hij *Het Te-kort der Katholieken in de Wetenschap*, dat hem veel

kritiek op den hals haalde. In *Het Land der Zon* leest men zijne kunstbespiegelingen. In *Woordkunst en Taalbloei* bracht hij zijne theorie eener nieuwe methode van literair onderwijs in praktijk. Zijn laatste bundel, dit jaar nog verschenen, *Lyriek* was een proeve van poëzie der lyrische dichtkunst. Hij was een goed aestheticus, een ervaren paedagoog, en een harde werker, die nog veel plannen voor de toekomst met zich omdroeg. Maar God beschikt.

Eene Rondvraag. De *Daily Express* heeft aan een tiental schrijvers van naam gevraagd, wat zij over godsdienst dachten en wat zij verstonden onder „my religion”. Deze uitverkorenen waren Arnold Bennett, Hugh Walpole, Rebecca West, Conan Doyle, Ph. Oppenheim, H. A. Jones, Israël Zangwill, J. D. Beresford, en een ongenoemde.

Het resultaat was over het algemeen zeer magertjes. Deze romanschrijvers toonden duidelijk dat zij, hoe bekwaam overigens in het bedenken en beschrijven van fictieve menschen en toestanden, op theologisch gebied al heel weinig kennis en ondervinding bezaten.

De meesten hadden niets te vertellen over hun godsdienstige gevoelens of overtuigingen, maar pochten op hun niet-gelooven. 't Was alles even vaag en onbepaald, pogingen om hun onkunde, twijfel of onverschilligheid onder mooie woorden en gewrongen zinnen te verbergen. Jammerlijke armoede!

Eene uitzondering, zelfs een schitterend figuur maakte Compton Mackenzie die flink en frank voor zijn positief katholiek geloof uitkwam, zoodat zelfs een criticus grimmig constateeren moest, dat evenals steeds de katholieke Kerk weer de mooiste rol had.

Een andere enquête door *The Weekly Dispatch* — naar wij meenen — ingesteld, had ongeveer hetzelfde resultaat. Het betrof hier de vraag, wat eenige geleerde mannen dachten over *Het Leven na den Dood*. Veel onzinnigs en ongerijmds werd er uitgekraamd, maar klaar en overtuigend stond het antwoord van Ronald Knox, een bekend Anglikaansch predikant, die overging tot het catholicisme.

Roma Sacra. Een prachtig boek, een echt feestgeschenk voor het Heilige Jaar, is verschenen bij Allert de Lange in Amsterdam. De bekende Oostenrijksche kunsthistoricus, P. Peter Sinthern geeft een inleiding, waarin hij den lezer meevoert langs de kunstschaten van Rome, en als een Cicerone, die rondleidt door eene wereld, welke hij in alle deelen door en door kent, zijn volger de oogen opent voor wat hem anders zou ontgaan.

Daarna volgen op majestueus kunstdrukpapier 152 platen, wier kleurenweelde een lust is voor elken beschouwer.

Beneden de dertig gulden kan men niet terecht, maar dan heeft men ook iets, dat vreugde en voldoening geeft voor heel het leven.

De H. Vader heeft zijn voldoening uitgesproken over dit kunstwerk, en die goedkeuring kan men lezen in autograaf op een der eerste bladzijden. Men leze die echter liefst in het Duitsch, want in de nevenge drukte hollandsche vertaling sloop een kleine vergissing in de eerste twee regels, die elkeen zelf gemakkelijk kan ontdekken.

Herdenkingen. Onder dezen titel heeft B. H. Molkenboer O. P. een zestien artikelen verzameld over zijn reizen en trekken, zijn kunstbewonderen en lectuur-overpeinzingen. Op de haar eigen keurige en kloeke wijze heeft de firma Van Munster te Amsterdam dit boek uitgegeven. (266 blz. en 15 platen). f 3.50, geb. f 4.90.

Elk artikel op zich zelf is het lezen overwaard; ons trokken het *De Kruisweg van Toorop* en *Een Levensroman*.

In het eerstgenoemde artikel geeft pater Molkenboer duidelijk aan, welke eischen men moet stellen aan een Kruisweg.

„Een echte Kruisweg moet ons niet tot nieuwsgierig kijken, maar aanbiddend knielen bewegen. Hij moet ons geloovig en zondig hart treffen als een preek van Sint Bernard of een Lijdensofficie van de Vasten. Zijn dramatiek behoort verwant te zijn aan de dramatiek der H. Mis. Want in het diep bewustzijn dat Christus om onzentwil door zooveel lijden Zijn heerlijkheid wilde binnengaan, heeft onze ziel hem schrede voor schrede op Zijn bloedend spoor te volgen. Wanneer een kruisweg dáa niet bereiken kan, is het geen kruisweg in kerkelijk-liturgischen zin, maar hoogstens een artistieke of archeologische voorstelling van „neutraal” behandelde feiten. Daarom zoeken we epische, meer nog dramatische eenheid in het lange passiespel met zijn veertien akten. Minder op den kerkmuur dan tegen den donkeren achtergrond van ons menschelek binnenste hebben de bloedige vizioenen van den „rubieundus Jesus” zich te voltrekken. Geen fantasie wordt gevraagd en geen historie, maar boven alles is diepe godsvrucht doorleefde meditatie van de kernfeiten der Verlossing, waarin een dankbaar hart met tranen verzinkt.

Dat alleen zoekt de ziel, die in de stilte van haar rouw knielend langs de kerkvloer kruipt, om de bittere vruchten van 's Heeren Passie zalig te proeven en dát alleen mag dus de vorm zijn, dien we bij een kruisweg als Christeliek kunstwerk moeten aanleggen”.

„De kruisweg, die in alle opzichten, d.w.z. dramatisch, episch, dekoratief en godsdienstig aan de hoogste eischen voldoet, was, naar mijn beste weten, ten minste in ons land nog niet vertoond”.

„Totdat eindelijk Toorop kwam, die mengeling van Oostersche en Westersche artistieke kultuur, die innig dramatische ziel, die weergalooze teekenaar, verbluffende kolorist, zoekende mysticus,

en alles durvende opbouwer van het grootsch-monumentale''.

Hierbij moet men dan eens lezen wat Karel v. d. Oever schreef over Toorop. Er is niets zoo leerzaam als twee menschen te hooren, die juist het tegengestelde beweren en te onderzoeken hoe ze komen tot hun resultaat.

Molkenboer geeft ook „een zakelijke beschrijving van alle staties afzonderlijk” en heeft daarbij het onschatbare voordeel van Toorops schriftelijke toelichtingen gebruik te kunnen maken.

In *Een Levensroman* is bedoeld het boek van C. en M. Scharten—Antink, saamgesteld uit brieven en bescheiden. De levensroman is de geschiedenis van R. C. Bakhuizen vanden Brink, zijn liefde tot en huelijk met de katholieke Julie Simon.

En terecht besluit Pater Molkenboer: „moge de Levensroman van P. C. Bakhuizen vandenBrink, door den heer en mevr. Scharten—Antink met veel kunde, met veel liefde, maar geenszins onbevangen bewerkt, een kostbare aanwinst voor onze Literatuur zijn.

Door de Lucht naar Indië. Dit is het interessante verhaal van A. N. J. Thomassen à Thuessink van der Hoop over den (eersten) vliegtocht van Amsterdam naar Batavia. Het is een standaardwerk, voornaam uitgevoerd, versierd met 112 fraaie foto's op rijk kunstdrukpapier, pittig en prettig geschreven en vol wetenswaardigheden.

Tegen den prijs van f 5.25 (geb. f 6.90) kan elkeen dit herinneringsboek aan deze roemrijke vlucht en aan de keene mannen, die haar volvoerden, zijn eigendom noemen.

Een Nederlander, jong of oud, wien de directies der belastingen niet hebben uitgekleed tot op het kleedingstuk dat den drager nader is dan den rok, moet zoo'n boek bezitten.

BRIEVENBUS.

J. M. te 's-Gr. — W. te Br. — e.a. Wij zijn zoo vrij u er op te wijzen, dat wij hier reeds herhaaldelijk dezelfde vraag hebben beantwoord: „Neen; wij hebben **absoluut niets** te maken met de Jaarlijksche Boekenschouw. Wij hebben die verzorgd gedurende de eerste vier jaren, en sinds niet meer.

Wij richtten op het *Centraal Bureau voor Lectuur* en gaven uit het *Maandschrift Boekenschouw*. Door dit Instituut en het Maandschrift zijn wij in staat ongeveer aller verlangens te bevredigen.

Een paar aanvragers, van wie wij weten dat zij gescudoyeerd werden om eigenaardige vragen te doen om dan later te kunnen zeggen dat zij geen antwoord ontvingen, schrapten wij van de lijst. Wij begrepen aan de vragen, dat hier kwajongens aan den gang waren.

Het adres van *Centraal Bureau — Boekenschouw* (Maandschrift) en *Standaardcatalogus* is Heerengracht 415, Amsterdam.

R. K. te H. Ja, het eerste deel (*Herfst*) van St. Reymont: *De Boeren*

is reeds verschenen. Wij hebben, toen wij vernamen dat een Holl. vertaling ter hand zou worden genomen, de Duitsche uitgave laten lezen en een uitvoerig artikel (Het Boek dat den Nobelprijs won) opgenomen over heel het werk (3 deelen). Zie ter plaatse: Boekenschouw bl. 333 1924—25.

H. S. m. t e Gr., Mevrouw Logeman—v. d. Willigen is kort geleden overleden. Zij woonde in Gent, waar haar echtgenoot professor is aan de Universiteit.

D. S. p. t e W. W a n n é e (C. J.): *Kookboek voor de Amsterdamsche Huishoudschool* verscheen reeds in 6en druk; de prijs is, gebonden, 3.50 gulden. Elke boekhandelaar kan u dat leveren.

L. D. t e R. Als u wilt weten wat er dit jaar is uitgekomen vraag dan *Het Nederlandsche Boek 1925*. Het is een officieele catalogus door den Nederlandschen Uitgeversbond uitgegeven en wordt door den boekhandel verspreid (verleden jaar in meer dan 30.000 exemplaren). De uitgave van 1925 bevat een paar houtsneden en een zestigtal portretten van schrijvers. Als ik mij niet vergis kunt u dit beekwerk van 250 bladzijden koopen voor de luttele som van 50 cent.

M. H. t e M. Gelieve ons volledig adres op te geven, dan kunnen wij u ons exemplaar voor een paar weken afstaan. Het boek is niet meer in den handel en wij betwijfelen ook of u gemakkelijk een tweedehandsch exemplaar zult meester worden.

D. t e B. Laat u zich door groote woorden niet overrempelen. Als er één ding is, waar men voorzichtig mee moet zijn, dan is het de onderlinge opkamerij en eveneens de onderlinge afkamerij van kunstbroeders. Oordeel voor u zelf, los van elken invloed.

Mr. B. t e H. Van Nierop en Baak's *Naamlooze Vennootschappen*, bewerkt door Mr. T. h. W e s t e r w o u d en Mr. H. S c h a a p v e l d, Jaarboek 1924, kost f 24.50. Uitgever weten wij zoo dadelijk ook niet op te sporen. U kunt dat vragen aan een der bewerkers, Mr. Schaapveld, wiens kantoor-adres is: Leidsche Gracht 18, Amsterdam.

J. K. r. t e D. Wij kunnen dat boek niet aanbevelen. Een onzer vrienden, die eenige maanden geleden zijn examen deed, zegt ons, dat zijn professoren geregeld het boek ontraadden om de verouderde methode.

DE OPENBARE LEESZAAL.

MAANDELIJKSCH CATALOG VAN AAN TE BEVELEN BOEKEN,
OPGEMAAKT DOOR HET CENTRAAL BUREAU.

Godsdienst.

C h e s t e r t o n (G. K.). *Het Bijgeloof der Echtscheiding*, vertaald door Piet Kerstens. (177). Uitg. Joost van den Vondel, Amsterdam.

C o c c h i (Guidus) C. M. *Commentarium in Codicem Juris Canonici ad usum scholarum; Liber V: De Delectis et Poenis* (424). Marietti Taurini.

Leon (Fray Luis de). *De Volmaakte Gehuwde Vrouw*. (La Perfecta Casada). Uit het Spaansch vertaald door P. Lissone Wierdels met een voorwoord van Prof. P. Geurts (184). f 1.40. N.V. de R.K. Boek Centrale, Amsterdam.

L u h m a n n (Heinrich). *De Heiligen op Klompen* (153) en andere legenden en vertellingen. Versierd met zes houtsnedden van Hubert Schöllgen. (153). f 1.90. N.V. „Lecturis”, Eindhoven.

M o l e n a a r M. S. C. (M.) *Geertruid van Helfta* (259). met acht houtsnedden door Joan Collette. f 3.50, f 4.90. Van Munsters Uitg. Mij., Amsterdam.

N a v a l (Francesco). *Theologiae Aeteticae et Mysticae*. Cursus ad usum Seminariorum, Institutorum Religiosorum Clëricorum. (350). Marietti Taurini (Italia).

R o d r i g u e z (Alphonsus). *De Oefening der Christelijke Volmaaktheid*. In het Nederlandsch bewerkt door H. Mulder S. J. Deel II, (678). N.V. de R.K. Boekcentrale, Amsterdam.

R o g e r D u r e y. *Zieleleven*. Geautoriseerde vertaling van Une Ame d'Artiste door Fr. Hieronymus Rongen O. Cist. S. O. (215). f

V r e e s w i j k O. F. M. (Fr. Martialis). *Simon. Zevende Bundel van „Roomsche Rijkdom”*. (188). f 1.50. El. Drukkerij H. Gianotten, Tilburg.

W a t t e r o t t O. M. I. (Ignatius). *Moeder Clara Fey*. Stichteress van de Congregatie der Zusters van het arme Kind Jezus. (233). f 3.—. 2de vermeerdere uitgave. J. J. Romen en Zonen, Roermond.

Opvoeding en Onderwijs.

G i e l e n (Jos. J.). *Letterkundige Opstellen* (190). f 1.90.. L. Malmberg, 's-Bosch.

M i s s i a e n O. C. (Dr. Berthold). *Volkshuishoudkunde*. (637). 30 fr. Excelsior, Brugge, Den Haag.

„N e d e r l a n d”. *Voortrekkers van den Nederlandschen Stam*. Een bundel Levensbeschrijvingen, bezorgd door groep „Nederland” van 't Algem. Ned. Verbond (299). f 1.75, f 2.50. Mij. voor Goede en Goedk. Lectuur, Amsterdam.

R o m b o u t s (Fr. S.). *Deugdpedagogiek en Kultuurpedagogiek*. Bijdrage tot de specifiek-Kath. Pedagogiek. (90). f 1.—. R.K. Jongensweeshuis, Tilburg.

Steenhoff—Smulders (Alb.). *Janet Erskine Stuart en de Opvoeding van Kath. Meisjes*. (79). f 0.80. R.K. Jongensweeshuis, Tilburg.

Veldhuizen (Dr. A. van). *Met zes Zintuigen de Natuur in*. Teekeningen van John Dijkstra. (255). J. Kok, Kampen.

Vijverberg (J.). *Vogel-Idyllen. Ranke Wieken*. 45 afbeeld. naar foto's. Voorbericht Dr. Jac. Thijsse. (112). f 1.90.

Westera (B.). *Schrijven zonder Fouten*. Handleiding voor Meerbejaarden. (96). f 1.25. C. Westra, Nijverdal.

Oude en Nieuwe Reisverhalen.

Brown (Lady Richmond). *Op reis naar het Onbekende*. Ontdekkingstocht van een vrouw naar de onbekende Indianen-stammen van Centraal-Amerika. Uit het Engelsch door M. M. C. de Gruyter. Vele reproducties naar foto's. (331). f 4.25. J. M. Meulenhoff, Amsterdam.

Wencker—Wildberg. *Atlantis*. Uit het Duitsch door Joh. Hans. (218). f 2.90. H. P. Leopold, den Haag.

Wiele (Herman). *Voor Hagenbeck naar het Himalaja-Gebirge en de Oerwouden van Indië*. Naar het Duitsch door A. van den Heuvel. (335). f 4.25. 103 Illustraties. Scheltens en Giltay, Amsterdam.

Columbus (Christoffel). *De ontdekking van Amerika*. Naar de bewerking van Dr. H. Plischke. Met 15 illustr. naar oude prenten, en vier kaartjes. (152). f 1.90, f 2.75. H. P. Leopold, Den Haag.

Cortes (Ferdinand). *De Verovering van Mexico*. Naar de bewerking van Dr. H. G. Bonte. Met 15 illustr. naar oude prenten, en vier kaartjes. (157). f 1.90, f 2.75. H. P. Leopold, Den Haag.

Hurley (Frank). *Parelvisschers en Papoea's*. Vertaald door J. Altona. (334). f 6.— 59 platen. H. P. Leopold, Den Haag.

Voor de Jeugd.

VOOR DE KLEINTJES.

Aafjes (Sytje). *Nieuwe Serie Kleurprentenboeken: De Luchtballon — Het Dierenkleurboek — Het leuke Kleurboek — Het verloren Paard*. Per deel f 0.45. Kluitman, Alkmaar.

Bles (I.) *Mimosa*. Platen van Adri Alendo. (119). f 1.50. G. van Goor, Gouda.

Casimir (Br.). *Benneke*. (90). f 0.75. L. Malmberg, 's-Bosch.

Doorman (Christine). *Zweedsche Sprookjes*. Met gekleurde Platen van B. Midderich—Bokhorst. (128). f 1.50.

Dijk (Adriaan van). *Met mijn Boekske in een Hoekske*. (72). f 0.60. L. Malmberg, 's-Bosch.

Lies (C. van). *Klein Zusje*. (89). f 0.75. L. Malmberg, 's-Bosch.

Poutsma (Riek). *Het Wonderplaatje*. Platen van Adri Alindo. (79). f 1.— G. van Goor, Gouda.

Teresa, (Zr. Maria). *Smokkel-Fientje en andere Verhalen*. (169). f 1.50. L. Malmberg, 's-Bosch.

Teresa, (Zr. Maria). *Ik zal je eens wat vertellen*. (101). f 0.85. L. Malmberg, 's-Bosch.

Teresa, (Zr. Maria). *'n Kleine Rakker en andere Verhalen*. (110). f 0.90. L. Malmberg, 's-Bosch.

Waal (C. de). *Uit Grootmoeders Portefeuille*. f 1.10. f 0.90. L. Malmberg, 's-Esch.

VOOR GROOTEREN.

Belinfante (E.). *Mies Demming*. (208). f 2.— Geb. f 2.90. Kluitman, Alkmaar.

Nu... daar zullen er zijn, die bezwaar hebben tegen dit boek om den al te modernen toon, dien het meisje aanslaat tegen haar ouders. Zeker is het, dat het geen boek is voor lezeresjes van 12 tot 16, gelijk staat aangegeven in het boek zelf, en nog minder van 10 tot 16, zooals de uitgever mededeelt in het „Nederl. Boek”. Wij zouden liever zeggen van 16 tot 18.

Berg (W. v. d.). *De Koning van Tjilatjap*. (194). f 1.75. Geb. f 2.40. L. Malmberg, 's-Bosch.

Goedgekeurd door den Keurraad v. R.K. Jeugdlectuur.

Berg (W. v. d.). *Avonturen van Wim en 'n Weenschen Jongen*. (221). f 1.90. Geb. f 2.50. L. Malmberg, 's-Bosch.

Goedgekeurd door den Keurraad v. R.K. Jeugdlectuur.

Bergsma (Annie). *Vijf Meisjes in een Boot*. 4 Platen van Annie Leusink. (215). f 2.50. L. J. Veen, Amsterdam.

Goed geschreven. Maar dit boek is wat te vrij om 't zoo maar iedereen aan te bevelen. Daar zullen er zijn, die zulke „moderne” luchtigheden niet believen. Een voorbeeldje: „De sultan in zijn drijvende harem”, lach ik. — „Truus is z'n hoofdvrouw en wij zijn de bijwijken”, roept Nettie. — Kees laat zich zijn sultanschap gewillig welgevallen en nummert zijn bijwijken... enz. — Neen, dat is niet de toon van een meisjesboek”.

Brazil (Angela). *Een Wildebras op Kostschool.* Naar het Engelsch door Cath. A. Darmout—Visser. (155). H. J. W. Becht, Amsterdam.

Voor deze Wildebras behoeven de paedagogen niet bang te zijn. Nelly is een levendig kind, maar nu juist geen belhameltje. Een goed, neutraal boek.

Finn S. J. (Francis). *Tom Playfair.* Uit het Engelsch door Wahlen. Illustr. van Eug. Lückér. 2e dr. f 1.90. Geb. f 2.50. R.K. Boekcentrale, Amsterdam.

Finn S. J. (Francis). *De Voetbalwedstrijd.* Uit het Engelsch door J. Wahlen. Illustr. van Eug. Lückér. 2de dr. (224). f 1.90. Geb. f 2.50. R.K. Boekcentrale, Amsterdam.

Finn S. J. (Francis). *Harry Dee.* Uit het Engelsch door J. Wahlen. Illustr. van Eug. Lückér. 2de dr. (). f 1.90. Geb. f 2.50. R. K. Boekcentrale, Amsterdam.

Hellinga—Zwart. (T.). *Moeders Klaverblad.* Met Teekeningen van Sytje Aafjes. (157). f 2.25. Kluitman, Alkmaar.

Het is een boek voor het volkskind. Twee zusjes en broertje zijn het klaverblad van Moeder. En de kinderen zijn goed en hebben de moeder lief. En oom, een groentenboer, is ook goed voor de kinderen; hij maakt een vlieger voor den jongen en voor de heele familie een tent waarmee ze gaan kampeeren op het „Stille Strand”. Geheel neutraal. Niets aan te merken.

Hoven (Thérèse). *Een Meisjesdetective.* 4 Platen van Ella Riemersma. (238). f 2.—. Geb. f 2.90. G. van Goor, Gouda.

't Is een leuk boek voor oudere meisjes. Wilna, een moderne negentienjarige, brutaal en impulsief, heeft bij haar aankomst uit Indië een antiek bord gebroken, waarvan nog maar één exemplaar in de familie is. Nu gaat ze erop uit om dat ééne exemplaar te zoeken. Haar avonturen op dezen speurtocht zijn koddig. Het overmoedige van Wilna's karakter wordt getemperd en op de laatste bladzijde is zij het verstandige vrouwtje van Frank de Poort, dien zij van den dood heeft opgehaald.

Het is een aardig boek. Alleen vind ik het een beetje belachelijk dat de schrijfster zwijgt van God en spreekt van de Natuur. (met een hoofdletter).

Kramer (J. G.). *Barend Cool.* De Scheepsjongen van de „Nieuw-Nederland”. Met 8 platen van Tjeerd Bottema. (287). f 2.50. Geb. f 3.90. Kluitman, Alkmaar.

Het boek is een soort stichtingsgeschiedenis van Nieuw-Amsterdam (New-York). Het leven en de strijd der eerste kolonisten wordt hier geschetst: de strijd niet alleen met de Indianen, maar vooral met de ondeugende, onbekwame, of (zooals Stuyversant) tyrannieke gouverneurs. Het boek wordt aangewezen als voor jongens van 10 tot 16. De taxatie is wat laag. De tekst van plakaten en verzen van Bredero e.a. worden in het oud-Hollandsch aangehaald en zal voor de jeugdige knapen moeilijk te ontcijferen zijn. En ook de beschrijving van oude bruiloftsgebruiken hebben waarschijnlijk voor dien jongsten leeftijd niet voldoende interesse. Het is anders een leerzaam boek.

Loman (Mies). *„Baby”.* (290). f 3.90. H. J. W. Becht, Amsterdam.

„Baby” is geen baby meer, maar tot haar verdriet wordt ze nog altijd zoo genoemd. Hoe flink ze echter is, blijkt wel als ze van een oom een paar honderd gulden heeft ontvangen om eens plezier te maken, ze schenkt aan een tante, die altijd vriendelijk en gul zich heeft getoond, maar er financieel moeilijk voor zit.

L o n g (William). *Thuis in de Wildernis*. Vertaald uit het Engelsch door Cilia Stoffel; teekeningen van Charles Copeland. (170). f 1.90. W. L. en J. Brusse, Rotterdam.

De verhalen uit de natuur van L o n g zijn interessant en boeiend — ook zeer geschikt voor de rijpere jeugd. Ze kunnen er dan ook eens over denken of Long wel altijd het onderscheid tusschen verstand en instinct in het oog houdt. Want de rijpere jeugd moet langzamerhand zich rekenschap beginnen te geven van wat zij leest.

N a n d a. *Een jolig Zestal*. Met vier platen. (208). f 2.— en f 2.90. Kluitman, Alkmaar.

Oudste broer Piet en zus Toos trachten zoo goed mogelijk de plaats der ouders te vervullen. Het gaat er vroolijk toe bij het zestal. En zus Fried, altijd bereid tot een onschuldige grap, weet ook heel ernstig te zijn en zich flink voor haar onderwijs-examen voor te bereiden, en nog wel in 't geheim. Heel goed boek.

O o s t e r h o f f. (P. A. E.). *Bij de Korenvelden*. Met platen van Nans van Leeuwen. (160). f 2.90. G. van Goor, Gouda.

Mevrouw Versteek en kinderen wonen op Bloemhof en houden pension. Truus is de ziel van de beweging. Haar zusjes trouwen, zij blijft de steun van haar moeder en van de jongeren, de dappere Truus, die geen geld en goed zou nalaten, maar die voor velen zou blijven de optimist, die van haar leven maakte een mooi leven vol zonneschijn. Voor grootere meisjes.

S m i t (Eveline). „*Nicky*” van de 4de. Geïllustreerd. (285). f 3.90. H. J. W. Becht, Amsterdam.

Van twee zusjes met heel verschillend karakter, maar die zielsveel van elkaar houden. Om de gezondheid der eene gaan ze naar buiten bij oom dokter, en verteld wordt wat ze daar ondervinden op de school, die wat achterlijk is, en op hun romantische tochten in de omgeving.

S c h r a v e n (Th. J.). *Emilianus, de Soldaat-Martelaar*. Naar het Fransch door Th. Schraven. 2de dr. (184). f 1.90. Geb. f 2.50. R.K. Boekcentrale, Amsterdam.

W y n n e (M a y). *De Brombeer*. Naar het Engelsch door Cath. A. Dermont—Visser. (183). H. J. W. Becht, Amsterdam.

Een troepje kinderen, wier ouders heel in China wonen, worden in Engeland ondergebracht bij tante Lize. Ze voeren allerlei kinderlijke streken uit, zonder dat tante er boos om wordt. Alleen de oude trouwe Jane is een „brombeer”. Onschuldig neutraal.

W a g e n a a r (Jan). *De schatten van den ouden Slotheer*. Geïllustreerd door W. Hestkes. (236). W. de Haan, Utrecht.

't Is een heel aardig jongensboek met de romantiek van een gevonden schat en een afgestraften bedrieger. Ik zag echter liever dat in dezen tijd van gebrek aan respect, men de jongens niet laat praten van „Pipa” en „ouwe Heer”.

W a l t e r i d a. *Een Indisch Meisje en andere Indische verhalen*. Illustr. van P. van Geldrop en Rob. Graafland. (161). f 1.60, Gem. f 2.25. L. Malmberg, 's-Bosch.

Leeftijd 10 tot 14. Goedk. van Keurraad voor R.K. Jeugdlektuur.

DE OPSTANDIGEN ¹⁾

door FLANOR.

Het valt niet te loochenen dat wij leven in eene periode van opstandigheid, en er veel wat vorige geslachten hoog hielden, als nutteloos of schadelijk, als leelijk en verouderd, wordt afgebroken en weggegooid.

Niemand, die de geschiedenis van eenige opvolgende geslachten met aandacht heeft vergeleken, zal zich over dit feit op zich zelf verwonderen. Het is zoo oud en keert zoo regelmatig terug, dat men het kan verwachten als een periodiek natuurverschijnsel.

Maar wat ons treft in de tegenwoordige crisis is de omvang en de felheid der opstandige gezindheid. Kon men de vroegere wijzigingen beschouwen als een langzame evolutie, met eenige sprongvariatiën; het verschijnsel der laatste jaren lijkt een plotseling uitgebroken epidemie, die alom haar slachtoffers maakt, zelfs onder hen, die men vast en zeker immuun had gedacht.

Wat zoo fel begint, duurt gewoonlijk niet lang.

En men begint al te vragen of bij slot van rekening, die schijnbaar-geweldige ommekeer, niet maar hoofdzakelijk iets uiterlijks is, eene mode, waaraan men meedoet, terwijl men innerlijk er niets voor voelt?

Of al die probleemstellerij van onzen tijd: over kunst en moraal, over liefde en huwelijk, over conventie en

traditie, ja letterlijk over alles, een bewijs is van de radicale geestelijke verandering, welke in den mensch zou hebben plaats gegrepen?

Mevrouw Jo van Ammers-Küller heeft een der meisjes uit haar nieuwsten roman een antwoord laten geven: „dat het niet zoo erg is met onze problemen als zij heeft gevreesd dat de vrouwen in haar diepste hart niet zóó anders dan vroeger zijn”

Zou het waar wezen? Komt men, na meegeleefd te hebben met de drie generaties welke de schrijfster onze oogen voorbij laat glijden, tot dat besluit?

* * *

Ik lees weinig of geen romans, maar naar dezen heb ik gegrepen om het vraagstuk dat er in wordt behandeld.

Jo van Ammers-Küller noemt *De Opstandigen* „een familie-roman in drie boeken”, die de lotgevallen, maar vooral de evolutie der maatschappelijke opvattingen bij het geslacht Coornvelt beschrijven.

Deze kroniek loopt over drie geslachten. Het eerste Boek *In 1840* leidt ons binnen in het gezin van Lodewijk Coornvelt (1786—1848) en zijne echtgenoot Aagje Spieghel (1794—1867). Te gelijk met ons doet haar intrede in het strenge huis van den Leidschen fabrikant een jeugdig levenslustig nichtje uit Parijs, de dochter van een zuster van Coornvelt, die in haar jonge jaren met een Franschen muziekmeester is ontvlucht en getrouwd. Dit kind zal de slang worden in het paradijs van den ouden Coornvelt. Zij brengt er de luchtigheid, de lichtzinnigheid en de kiem der emancipatie.

Door oom wordt zij ontvangen, statig en deftig: „Welkom in dit huis, dat het u tot een veilige en gelukkige woonplaats moge zijn. Dat de Heer er u leiden moge in eerbaarheid en deugd!”

Zij voelt zich onrustig als, onder ademlooze stilte van heel het gezin, de patriarchale vader zich neerzet voor zijn mahoniehouten cassette om den welkomsgroet te voltooien aan de verlaten weeze, die voortaan als huisgenoot onder zijn dak zal wonen. Het gedicht is

een deugdzaam vermaan, om aldoor te blijven luisteren naar de stem van het geweten.

Waan niet, dat ge op Uw kracht vermetel,
O dochter, ook U zelf ontvliedt,
Gods rechter heeft in 't hart zijn zetel.
Die vierschaar, kind, ontvlugt gij niet!
Eer wringt als Etna's ingewanden.
In ijs'bren vuurgloed staan te branden,
De kinderhand zijn gordel toe,
Eer gij die wroeging zoudt ontvlugten,
Die U na 't misdrijf staat te dugten,
Eens treft ze U met haar ijs'ren roe!

En dan:

„Vertel me nu eens, mijn kind”, wendde Oom Coornvelt zich op het onverwachtst tot zijn nichtje, „hoe eigenlijk uw voornaam is?”

„Marie Elizabeth” meldde het meisje op zacht deemoedigen toon, waarop ze de anderen had hooren spreken.

„Naar wie zijt ge dan vernoemd, kind?”

„Naar mijn vaders moeder?”

Er speelde een wrange glimlach om Oom Coornvelts volle lippen.

„Met dien dubbelen naam zal uw moeder u toch wel niet hebben toegesproken?”

Het meisje zweeg. De liefkoozingsnaam, die moeder haar gegeven had, die zij in zoolang niet meer had gehoord, waarnaar zij soms zoo smakkend verlangen kon, wou bij die strakke vraag haar lippen niet over,

„Hoe placht uw moeder u te noemen?” Oom Coornvelt was niet gewoon zijn vragen te moeten herhalen.

„Marise”, klonk het zacht en haperend.

„Marise? Ma-ri-se”, herhaalde hij in streng misprijzen, „dat klinkt niet als een Christelijke naam, zoo heb ik nog nooit een meisje hooren vernoemen.”

„Het is een naam, die in Frankrijk veel gebruikt wordt”, zei haastig Marie Elisabeth, en er lag opeens een fel en boos verweer in haar donkere oogen, die onvervaard blikten naar het groote zelfgenoegzame gezicht tegenover haar. Maar Oom Coornvelt zag het niet, hij blies juist aandachtig in het gloeiende grotje van zijn pijpekop. „Wij Hollanders”, zei hij, na een diepen haal aan den witten steel en een

zware rookwolk over de tafel blazend, „houden van geen vreemde poespas, wij zijn degelijke menschen, nicht, en moeten niets weten van wuftheid en ijdelheid. Gij zijt van heden af een der onzen geworden, daarom zullen wij u op zijn Hollandsch Miebetje noemen.“

„Maar zoo wil ik niet heeten!“ Als een kreet klonk het door de stille kamer, „Marise is de naam die vader en moeder mij hebben gegeven“.

Vader Coornvelt nam de pijp uit den mond, iets wat alleen op gewichtige oogenblikken gebeurde; geen der bang-gespannen gezichten rond de tafel waagde het nog om op te zien.

„Een wil, kind, sprak hij eindelijk langzaam en nadrukkelijk, „begrijp dat voor eens en altijd, heb ik alleen. Aan u, als aan alle vrouwen in dit huis, past de plicht der gehoorzaamheid. En daar ik het goed heb gevonden, dat gij Miebetje zult worden genoemd, zult gij voortaan ook Miebetje heeten.“

Hiermede is Coornvelt geteekend: een zelfgenoegzame „degelijke“ Hollander, heerscher in zijn huis, koppig zich verzettend tegen al wat hem ongewoon is, hardnekkig afwijzend de invoering van het stoom-weefgetouw op zijn fabriek, vervloekend den spoorweg tusschen Haarlem en Amsterdam als een helsche uitvinding; kortzichtig, bekrompen, tiranniek, maar in oprechte overtuiging dat hij niets anders op het oog heeft dan het geluk der zijnen.

En met ijzeren hand blijft hij zijn gezag handhaven, al voelt hij wel dat er een geest van verzet is, dien hij toch telkens weet te onderdrukken. Want het Parijsche nichtje met haar vrije manieren, haar Fransche boeken en bevallige kleeding, heeft de kinderen van Coornvelt een luikje geopend, waardoor zij een andere wereld zien welker bestaan zij niet vermoeden.

De vader spijkt het uitzicht dicht. En 't blijft zooals het is bij de degelijke Hollanders, die niet houden van poespas; geen stoom in de fabriek, geen werkende vrouwen van stand, geen eigen keuze voor het meisje bij haar huwelijk.

Alle kinderen onderwerpen zich. Alleen Miebetje kan

het niet harden en loopt weg, om haar eigen brood te gaan verdienen.

* * *

Het tweede Boek: *In 1872.*

De kinderen van Lodewijk Coornvelt, in 1848 overleden, zijn allang gehuwd en hun eigen kinderen staan voor hen met dezelfde vragen, die zij ook eens in hun hart voelden opgaan, doch nauwelijks fluisterend durfden uitspreken.

Keejetje, de oudste dochter van Lodewijk, is getrouwd met dr. Wijsman, voor wiens beroep zij altijd een afkeer heeft behouden.

Het levenslustige Saartje heeft haar lot verbonden aan dat van een ouden gepensioneerd majoor en leeft in vrij bekrompen omstandigheden.

David, de luidruchtige student, die vroeger een potje mocht breken bij zijn ouden vader, is een deftig professor geworden.

Het zwarte schaap, Bram, heeft Stientje Pot, het meisje uit het volk, waarmede hij tot schande der familie eenige jaren heeft saāmgewoond, tot zijn wettige vrouw genomen.

Nikolaas en de jongste, Naatje, zijn ongehuwd gebleven en zure, ontevreden menschen.

En hoe staat het met de emancipatie? Zij hangt nu ook, dreigend in de lucht boven Holland, en het jongste geslacht leeft al in haar atmosfeer.

En de ouderen? Zij verzetten zich, maar spreken er toch reeds openlijk over, terwijl in hun jongen tijd het nog voor iets onbestaanbaars werd gehouden.

Een heel ingenieus middel om den stand van zaken te teekenen, heeft de schrijfster gevonden. Zij laat B e e t s voor „Het Nut” in Leiden eene lezing herhalen: *Denkbeelden van den Dag, in verband met de Emancipatie der Vrouwen* (die hij werkelijk in 1870 voor het „Utrechtsch Provinciaal Genootschap” heeft uitgesproken).

Na die lezing neemt een onbekende vrouw op leeftijd plotseling het woord (het is Miebetje uit het eerste boek, die in het land is teruggekeerd) en spreekt ten gunste van de emancipatie. De heele zaal is verontwaardigd en

de aanwezige studenten bejegenen de spreekster zoo grof, dat ze de vlucht moet nemen.

Maar haar woorden vinden instemming in menig meisjeshart. Miebetje wordt nu voor haar de geheime raadgeefster en toevlucht.

En op het einde van deze periode is het reeds zóóver gekomen dat de zoon van den deftigen David volzit van Multatuli-ideeën en zich aansluit bij de socialisten, dat de weduwe Saartje met haar dochters gaan werken om geld te verdienen: „Gezusters Coornvelt, in Mantels en Japonnen”, liever dan te worden onderhouden door hun bazige ooms, dat Claartje, de dochter van den professor niet trouwen wil, maar zich geheel en al wijden aan de verzorging van armen en misdeelden. En Liza Wijsman, de dochter van Keejetje, die zoo'n hekel had aan het doktersambt, ontloopt het huis om voor doktores te gaan studeeren.

* * *

Wij zijn in onzen tijd: *In 1923*. Miebetje is gestorven als „mannenhaatster”; Elize is doktores geworden, heeft hard gewerkt in het Amsterdamsche ziekenhuis, en keert nu, als moede, oude vrouw, naar Leiden terug om in het gezin van Dorothee Wisman, die met een Coornvelt is getrouwd, haar laatste dagen in welverdiende rust te slijten.

Bij haar heengaan uit het ziekenhuis had ze haar ouden vriend, Professor Spitman, verteld dat zij haar verder leven ging doorbrengen in het fleurige gezin van haar neef.

Hij antwoordde peinzend: „Ik ben benieuwd of het u bevallen zal, het jonge geslacht van tegenwoordig,” en toen zij gelachen had: „Ik heb immers altijd met de jonge menschen meegeleefd, ik heb altijd aan den kant van de jeugd gestaan en meegevochten tegen de sleur en het conservatisme van de ouden...” toen had hij zoo fijntjes spottend gezegd: „Och, Dokter Wijsman, het geslacht van tegenwoordig vecht allang niet meer, en wat erger is, ze zijn allang vergeten hoe u en uw tijdgenooten hebben gevochten „met bloed en tranen” voor de vrijheid, die zij zoo volop genieten. Ik weet niet of u over de

hedendaagsche jongelui wel zoo heel tevreden zult zijn, Dokter, u hebt zoolang binnen de veilige wanden van het ziekenhuis geleefd, u weet niet wat een wonderlijke en verdwaasde kermis tegenwoordig het leven is!"

En 't wás een kermis!

De jongens en meisjes van haar neef, met hun Engelsche hondennamen, zijn allen min of meer gedegeneerde, oud-doende en onvoldane schepseltjes, zonder beginselen en zonder doel.

Ted is naar Engeland gegaan omdat hij het „rot" vindt in Holland, Puck, meester in de Rechten geworden, heeft eerst op kamers gewoond en is nu weer thuis omdat het er vrij is en zij doen kan wat ze wil. Elken dag gaat ze met haar motorfiets naar den Haag, naar het ministerie. Maar ze is van plan de wereld rond te reizen. „De heele wereld", en herhaalde ze met een moedeloze schampere trek, „de heele wereld... en wat heb je dan nóg?"

Pim, een knaap van zeventien jaar, staat in relatie met een getrouwde vrouw, die er uit ziet als een meisje van zestien.

Kitty heeft even gestudeerd in Chemie te Delft, maar het beviel haar niet: 't stonk er altijd, een gracht of de gistfabriek, het vak was saai en er was geen eersterangs bioscoop. Ze drenst nu om hemd-danseres te worden. Groote kunst!

Lody, die te stom was om zijn H. B. S. af te maken, denkt als een sovjet in den dop en redeneert maar over communisme.

De moeder, een vrouw van 48, houdt zich den heelen dag bezig met de vrouwen-emancipatie; schrijft, spreekt, zit-voor, en heeft voor haar kinderen geen uurtje over.

En Steven, de 50-jarige vader, tennist om lenig te blijven, en leeft met een modern meisje van een jaar of twintig.

Het is een uitgekleeft geslacht. De rokjes en de rest der meisjes zijn net zoo licht als hun geestelijk bezit. En de jongens, die niet konden studeeren, worden wereld-hervormers of brassers.

Alleen Puck had de oude vrouw nog wat blijdschap kunnen geven. Nog kort geleden beweerde het kind tegen

tante Dok, dat het huwelijk een onwaardige dwang was, dat het nooit eene belofte voor het leven kon beteekenen. . .

Maar nu zij aan de hand van een frisschen jongen man, die vijf jaren op haar heeft gewacht en hard en mannelijk gewerkt in Indië, binnentreedt in de kamer der oude dame, wilde zij komen mededeelen, „dat de vrouwen in haar diepste hart niet zóó anders zijn dan vroeger.”

Tante Dok hoorde het niet meer, zij zat dood in haar leunstoel.

Op meesterlijke wijze ^{* * *} heeft J o v a n A m m e r s—K ü l l e r haar gegeven uitgewerkt. Zij komt als Ina Boudier—Bakker, en zoovele andere schrijfsters, tot het inzicht, dat de vrouw in haar hart hetzelfde is gebleven, verlangend naar één groote liefde. Liefde naar een ideaal, dat voor de méésten is . . . het moederschap. (In letterlijke of geestelijke beteekenis).

Maar waar Godsdienst en dus ook plichtsgevoel door zoovele voorvechtsters werd bestreden als onwaardige dwang, waar menige vrouw, ook in ons land, de vrije liefde bedekt en openlijk durfde aanprijzen, daar moest de „vrije vrouw” zich vanzelf ontwikkelen tot „bandeloze vrouw”.

Als in háár dan, in haar diepste hart, niet zóóveel veranderd is; dan is toch té veel veranderd in den bodem, waarop zij groeien moet.

Wie de duinen door steekt en zijn lage landen laat onderloopen, moet zich niet verwonderen dat zijn gronden brak worden en geen vrucht meer voortbrengen.

In plaats van derhalve te blijven klagen over de gevolgen eener roekeloze emancipatie, mag men nu wel eens beginnen met de wijze waarop deze emancipatie gedreven wordt, geducht te bekampen.

De ouders moeten hun gezag herwinnen. Zij zijn verantwoordelijk voor de opvoeding hunner kinderen en kunnen zich die niet uit de hand laten nemen door een groepje hobbezakken en nog minder door winstbeluste en onwelriekende romanmakers, als Prévost, Rachilde, Margueritte en Edith Werkendam, om van de lange lijst maar enkele namen te noemen.

Het is tijd, maar hoog tijd voor een gezonde en sterke reactie.

MARNIX GIJSEN.

door A. GIELEN.

Een paar weken geleden heb ik gemoedelijk zitten praten met Wies Moens, en 't liep vanzelf over de letterkunde en haar jonge geluiden. Daar zullen we het later nog wel eens over hebben.

Ter sprake kwam ook Marnix Gijsen en het deed me plezier te hooren hoe hoog de Vlaamsche dichter, Wies Moens, dezen collega schatte om zijn echtheid en *eerlijkheid*. Dat kwam overeen met mijn oordeel. In het werk van dezen jongen Muzezoon ontdekt men niets van dat onherstelbaar verscheurde, van dat wereldhervormerige in een vloek en een zucht, van dat opgejaagd godsdienstige, waarvan men

dadelijk voelt hoe valsch het is.

Nu ligt zijn verzenbundel voor mij (*Het Huis. Verzen*, waarin is opgenomen de derde druk van de lof-litanie van Sint Franciscus van Assisi. Uitgave: De Gemeenschap, Utrecht — De Sikkell, Antwerpen).

Pater C. A. Terburg O. P. schrijft er een inleiding voor en ik ben zeer blij dat Marnix Gijsen niet in alles voldoet aan wat zijn inleider van een modern dichter verlangt: „de stem van den kunstenaar *in onze maatschappij* moet zijn als die van den ongeluksprofeet Elias” — „de kunstenaar heeft tot taak . . . honger te wekken, razenden honger naar het Hoogere”.

Gijsen heeft het eenvoudiger opgevat: hij heeft stil getracht zichzelf te zijn, en daarmee vervuld wat Pater Terburg terecht het eerste vereischte noemde van een christelijk kunstenaar: „dat hij *eerlijk* is, nooit zich zelven zoekt”.

Hij heeft gelukkig zich niet laten wijs maken dat de hoogste poëzie een „schreeuw” moet zijn. En men voelt bij het lezen zijner verzen, dat er bijna niets uit zijn pen is gevloeid, dat niet opwelde uit zijn ziel.

Maar die plaatsen, welke ons voos lijken, zijn zeldzaam.

Ik onderstreep er een paar:

De dichter vergelijkt de maan bij „een bloedige mouche op de negerhuid van het hemelgit”.

Hij spreekt van „de tanks van onzen wil, die vrij zullen boenen de straten...”

En beweert dat „die zoete, late roep ons wakke hersenssluis aan twee breekt”.

Dat is niet van Gijsen... 't is flauw imitatiewerk van de hardloopers in de kunst, die de eersten willen zijn in moderniteit, alsof zij voelden dat zij als dichters niet mee kunnen.

Maar de echte, eenvoudige, zich-zelf blijvende Gijsen heeft prachtige verbeeldingen. De twee schoonste staan in dezen bundel naast elkaar, en ik zou den lezer willen vragen, die beide gedichten eens langzaam te proeven.

MIJN VADERTJE.

Mijn vadertje, hij was rechtvaardigheid.
Hij had den zwaren last op zich geladen,
een eerlijk man te zijn
in woord en daad.
Dat is het schoone, dwaze kwaad
waar, na ons Heere Jezus Christus,
de sterkste man aan ondergaat.

Zijn oog was rustigblauw; een verre zee.
Zijn woord van blijheid soms plotse fusee
in stalen nacht.
Hij lachte rood en zoende onverwacht
mijn dwaze haren en mijn jong gedacht.

De hooge schepen die de Schelde droeg,
hij wist hun laden vast en schoon te sturen.
Hij had hun namen lief,
om mee te spelen — als een kind naïef;
Karatschi, Pantos, Calcutta,
lijk schoon koralen.

Hij wist de haven; heimwee en verdriet,
bij vroegen morgenmist
en in den avond onder luid en rauw sirenenlied.

Hij heeft de bosschen van zijn jeugd bemind.
Hij kende boomen lijk wij menschen kennen.

Hij wist de kruiden en den oogst,
en wou mijn hand aan 't ruw bedrijf des jagers wennen.

Mijn vadertje; hij was rechtvaardigheid.
Hij had de goede liefde tot de still' en ware dingen.

Onder de schaduw van een dorpsche kerk
ligt zijn sobere zerk.
Ik weet hoe zijn gedenken mij gelijk een lichte wolk
behoedt.
Zijn roode, bange handen hield hij stervend Christus
tegemoet.

MET MIJN ERFOOM IN DE BANKKLUIS.

Hij is mijn erfgoed. Hij is al oud.
Hij is wel goed, maar zijn woord slaat koud
als wrokkig spijt, als koelen haat.

Wij gingen samen naar de bank.
De stemmen der trams waren lief gezang
voor mij,
want ik was verliefd en blij
als een jong vrouwtje in een heel nieuw huis.

De lichten schilden fel in de kluis.
Met metalen geruisch
Week open de wand.
Zijn magere hand
Gaf me de waarden. — Ik telde ze na.
Hij zei dan romantisch: „Ik sterf weldra . . .”
Hij knipte coupons. Ik schikte ze dan.
Er was een leed, dat ik niet zeggen kan.

Er hingen gedachten als vlaggen in regen.
Hij hoestte en liet me juweelen wegen.
Hij zei me legaten. Ik zag zijn haar.
Het was zoo grijs en zoo moe voorwaar!
Hij toonde me diep in gedachten zijn testament.
Zijn hand had de vale kleur van cement.

Hij was de Pharaao, die zijn graf bezocht,
vóór dat de pyramide, afgewrocht,
sneed haar hoek in den horizont.
Hij sprak geen woord. Zijn zure mond
was recht en toe.
Hij zette moe
zijn voet op d'ijzeren treden als een zware spa.
Ik ging hem schier weenende achterna.

Wat Marnix Gijzen (zijn eigenlijke naam is J. A. Goris) voor de toekomst belooft, valt moeilijk te zeggen. Hij is nog jong, eerst 26 jaar. Maar het vak, dat hij studeert aan de Leuvense Universiteit, is weinig verwant aan kunst en kan straks, als hij

terugkeert in de groote maatschappij, gansch zijn persoonlijkheid opvorderen. Hij zal wel een voorbijgaande verschijning zijn.

Van den „dichter” Gij s e n zal men ook nooit kunnen spreken, zooals men dat vroeger placht te doen, als van een „zanger”.

Maar in zijn kunst, sober, bloot van alle praal, tast men de ongerepte eerlijkheid. En dat is een eerste vereischte.

❖❖	DE CULTUS VAN HET LEVEN.	❖❖
----	---------------------------------	----

door EUGÈNE LANEC.

Indien het hooge getal, dat sommige uitgaven van R o m a i n R o l l a n d dragen, mag worden genomen als index van zijn populariteit, dan geloof ik te mogen vermoeden dat die meer in het buitenland dan in Frankrijk is opgebouwd.

Een veelgelezen schrijver is hij bij ons waarschijnlijk niet; een geliefkoosd auteur vast niet.

Het is zoo goed als zeker, dat het pacificisme van R o l l a n d, zich openbarend juist op een oogenblik dat het voor zijn vaderland de noodlottigste gevolgen had kunnen hebben, op deze stemming tegen hem zijn invloed heeft doen gelden.

Ik, persoonlijk, houd van den man, die den moed heeft voor zijne overtuiging uit te komen, ook al staat zij loodrecht op de mijne. Maar ik twijfel of R o m a i n R o l l a n d eene overtuiging had, en ik twijfel nog meer of er moed noodig was voor hetgeen hij heeft gedaan.

En daar heeft men nu over dezen schrijver mijne gedachte in twee woorden: ik twijfel aan zijne oprechtheid.

En ik weet dat deze meening in wijden kring gangbaar is, zoodat de belangstelling voor wat hij schrijft maar zeer matig blijft.

Men heeft hem vergeleken met Anatole France, en ofschoon ik hem ver boven dezen onproperen cynicus stel, vind ik wel een punt van overeenkomst tusschen beider geesteshouding: hun scepticisme, bij F r a n c e sarcastisch, bij R o l l a n d getemperd door een vaag fideïsme dat in den grond niets meer is dan wat ijdele woordenlyriek.

Zóó vind ik hem raak geteekend: „le dilettante c'est l'homme qui ne peut pas ou ne veut pas choisir, soit qu'il désespère de sortir de lui-même, de ses sensations, de ses impressions — et il devient alors un sceptique — soit qu'il fasse de ses idées, de son moi, la réalité du monde, — et un tel idéaliste s'adore à l'égal de Dieu. C'est de cette manière que Romain Rolland est un dilettante”.

Ik geloof dat met deze woorden ongeveer hetzelfde wordt uitgedrukt als wat ik noemde: mijn twijfel aan zijne oprechtheid.

Hij heeft de houding aangenomen van evangelist van het huma-

нитарisme en de ontwikkeling der schoone menschelijkheid is de levensopgave, die hij den menschen voorlegt.

Epictetus staat dicht bij Christus dan Romain Rolland, al kan ook uit het werk van den laatste een bloemlezing worden saamgesteld van nobele gedachten en diepzinnige gezegden.

In zijn „spiritualisme” is hij het naast verwant aan Maeterlinck; beiden hebben hun grootste bewonderaars gevonden onder hen „qui ignorent le cathéchisme”. —

Op 29 Januari van dit jaar (hij werd in 1866 te Clamecy geboren) wordt Romain Rolland 60 jaar, maar op dezen leeftijd als „le démon de midi” zijn aanvallen al lang pleegt gestaakt te hebben en er een schoone avondrust over het leven begint te vallen, staat hij nog met de stukken van zijn philosophie, die hij vergeefs poogt saâm te krammen.

Hij heeft als *Michel Angelo*, dien hij zoo goed wist te doorgronden, niets kunnen voltooien, omdat hij zich zelf niet kon beheerschen en geen synthese maken van zijn eigen gedachtenvoorraad. En dat moest hij zelf doen; de groote Academie-prijs en de Nobelprijs konden dat niet klaar spelen voor hem.

Hij mag als professor van kunst- en muziekgeschiedenis geheel berekend zijn geweest voor zijn *Beethoven*, *Haendel*, *Tolstoi* en *Michelangelo*, ik kan er niet voldoende over oordeelen; maar waar het ging over de groote vraagstukken des levens was hij meer leerling dan leeraar.

Daar is altijd, hoe vreemd het wellicht klinke, iets in hem nagelieven van Renan, dien hij in zijn jonge jaren bewonderde en in wien hij later nooit den dilettant schijnt vermoed te hebben.

De oude Christusschender zeide hem eens: „Ne vous inquiétez pas! Le chemin de l'humanité est une route de montagne: elle monte en lacets; elle a des coudes, des détours, on dirait par moments, qu'on tourne le dos au but. Mais on s'en rapproche toujours”.

Deze wijsheid lijkt Romain Rolland op zich zelf te hebben toegepast; hij zwaait van links naar rechts, daalt en klimt . . . en schijnt te meenen, dat hij aldoor nader komt tot zijn doel.

Hij kan de schoonheden van het geloof verheffen tot het sublieme, en straks een loopje nemen met het machteloze Christendom (*Au dessus de la Mêlée*).

In zijn tiendeeligen roman *Jean-Christophe*, schitteren nobele gedachten naast gortige verbeeldingen, gouden waarheden tusschen ongelooflijken onzin in wijsgeerigen vorm.

Hij spoort aan tot hoogere levensopvatting, en schept met de grootste voldoening een *Colas Breugnon*, die stinkt van den modder, waarin hij leeft, en grinnikend in zijn dronkenschap de grofheden herhaalt tegen kerk en geestelijkheid, door Rolland hem ingefluisterd.

Soms hoort men hem moraliseeren, en dan weer draagt hij een boek ter markt, waarin hij een wereld van immoraliteit ten toon spreidt, die met walg vervult.

Ik bedoel hier meer speciaal den roman *L'Ame enchantée*.

In het eerste deel *Annette et Sylvie* verklaarde de schrijver dat dit was een „prélude à un oeuvre en plusieurs volumes”. — Zoover ik weet zijn er niet meer dan twee deelen verschenen, het laatste is *L'Eté*. Maar hoe het zij, voltooid of onvoltooid, de boeken worden gelezen, getuige de 44ste en 68ste editie, welke zij respectievelijk bereikten.

In zijn „Avertissement au Lecteur” waarschuwt R o m a i n R o l l a n d dat zijn boek niet zoo lang zal worden als *Jean-Christophe*, maar dat de vriendelijke lezer wel een tijdje zijn oordeel moet opschorten.

Welnu . . . met *Jean-Christophe* hebben wij gewacht van 1905 tot 1912 en toen kregen wij nog geen verzoenende oplossing, maar een vaag lyrisme en wat holle woorden over „hooger-streven” en de mystiek van „het brandende braambosch”. Groot is mijn vrees, dat de geschiedenis van Annette weer op dezelfde teleurstelling zal uitloopen. Na zich te hebben ondergedompeld in wellust, zal deze vrouw waarschijnlijk voet aan wal zetten, volgens het begrip van R o m a i n R o l l a n d gelouterd, en door laagten en diepten, door zonden en passie hâar weg hebben gevolgd naar het doel.

De schrijver zegt: „elk deel heeft een eigen karakter, zoodat het afzonderlijk kan worden beoordeeld, maar alleen als kunstwerk. Maar het zou voorbarig zijn naar een onderdeel te oordeelen over de generale gedachte van heel het werk. Als ik een roman schrijf, kies ik een wezen, waarmede ik mij verwant voel, of beter: ik word gekozen. En zulk een persoon, eenmaal gekozen, laat ik vrij, en pas wel op, mijne persoonlijkheid er mee te vermengen. Het is een zware last, eene persoonlijkheid, die men draagt meer dan een halve eeuw. De goddelijke weldaad der kunst bestaat hierin, dat zij ons van den last der eigen persoonlijkheid bevrijdt, door ons andere zielen ter opneming, het bestaan van anderen ter verwezenlijking te geven.”

Als hij dus eenmaal *Jean-Christophe*, of *Colas* of *Annette Rivière* heeft geadopteerd, „ben ik niets anders meer dan de secretaris hunner gedachte. Ik luister naar hen, ik zie ze handelen, ik kijk door hún oogen. Naar mate zij ervaring opdoen van eigen hart en van andere menschen, leer ik met hen; als zij zich vergissen, stap ik mis; als zij zich oprichten, richt ook ik mij op, en wij vervolgen onzen weg. Ik beweer niet dat deze weg de beste is, maar hij is de onze . . .

Zoek geen thesis of theorie. Zie slechts de inwendige geschiedenis van een ernstig leven, lang, vruchtbaar in vreugde en smart, niet vrij van tegenspraak, vol dwalingen, maar altijd strevend om te bereiken, *bij gebrek aan de Waarheid die onbereikbaar is*, de harmonie van den geest, welke onze hoogste waarheid is”.

Dit geheele stuk daverd van onwaarachtigheid, want een schrijver is niet de secretaris van zijn verbeeldingspersonen, hij is hun vader. Hij is verantwoordelijk voor hun bestaan.

„En wat monsters of zwakkelingen zij ook mogen blijken, voor een auteur, die *de Waarheid* onbereikbaar acht, hebben zij ten slotte alle recht en reden om te zijn zooals zij zijn!”

Dit is een van de gevaarlijkste stellingen, die R o m a i n R o l l a n d hier opzet. In zulk eene wereldbeschouwing moet alle begrip van schuld geheel verdwijnen, en elke misdaad kan worden aanvaard als een noodzakelijk element in de ontwikkeling van het individu. Dezelfde gedachte dus, welke voorheen Renan uitsprak tegen Rolland, betreffende de ontwikkeling der menschheid, „le progrès de l'humanité”.

Alleen door dwaling kan de mensch tot de waarheid komen, en die waarheid is dan nog niets anders dan de harmonie van zijn geest.

Dat is een vrijbrief voor alle zondige experimenten en het beproeven van alle neigingen, die men in zich voelt woelen.

In *L'Ame enchantée* heeft hij dat brutaler uitgebeeld dan in *Jean-Christophe*.

Het eerste deel van den roman wordt saamgevat in een vers van de Rig—Veda:

L'Amour, le premier des êtres,

L'Amour, qui plus tard engendra la Pensée...

Maar wat een „amour”! Op de eerste bladzijde maken wij kennis met Annette, een rijke wees, die in de papieren van haar overleden vader zit te snuffelen. Uit de brieven blijkt haar, dat hij een wilde wellusteling is geweest, zonder geloof en geweten. Zij komt ook tot de ontdekking, dat zij nog een zuster heeft, wier moeder bloemenmaakster was, een bijzit haars vaders. Zij zoekt het meisje, Sylvie, op — eene midinette, die van vrienden wisselt als van hoeden.

De beide meisjes raken in ziekelijken hartstocht aan elkaar verbonden, totdat Anette zich verlooft met een jongen man, die haar aanbidt. Zij kan toch niet besluiten hem te huwen, maar zij verlost hem haar te verleiden, en stoot hem dan van zich af. Ook als zij moeder moet worden weert ze hem af, en het tweede deel *L'Été* teekent ons de vrouw, die haar kind geen vader gunt: „Je remplirai son coeur si bien qu'il n'y restera pas la plus minime place pour les regrets d'un autre”.

Dat is haar droom, die niet verwezenlijkt wordt. Marc, haar jongen, groeit op. Hij wordt ernstig ziek: als hij sterft, zal ik mij dooden, zegt de vrouw. Maar hij geneest, en toont zich weerbarstig aan de leiding zijner moeder. Zij moet zelfs zien dat hij meer houdt van zijn tante Sylvie, die hem ook grondiger weet te bederven.

Tot overmaat van ramp gaat de notaris er van door met het fortuin van Annette en zij moet zich moeizaam door het leven slaan.

Dan denkt zij eraan een eigen haard te stichten met een vroegeren kameraad, die nu professor is. Maar deze, zoodra hij met haar avontuur bekend is, bedankt voor zulk eene verbintenis.

De man van haar inmiddels gehuwde zuster maakt haar openlijk het hof, vandaar een breuk tusschen de beide vrouwen.

Haar toestand wordt aldoor moeilijker. Eenzaam staat zij in het leven, ontloopt een dokter, die haar als maitresse begeert, niet uit motief van zedelijkheid, maar omdat zij hem voelt als een veroveraar.

En ten slotte, schrijvend haar smart, raakt zij in de literatuur, die haar vrij maakt van al haar sentimentaliteit en het devies doet vinden voor haar leven: „To strive, to seek, not to find and not to yield — worstelen, zoeken niet vinden maar nimmer opgeven.

Het deert haar niet meer of anderen haar liefhebben, zij voelt zich in staat om allen lief te hebben: „J'ai dans mon coeur assez d'amour et pour moi et pour eux”.

Zij voelt zich rustig. Niets kan haar meer doen lijden. „Elle portait en elle et la mer et le ciel, et les couches de soleil derrière les coteaux, et les brouillards laiteux, et les champs étendus sous le linceul de lune, et la sereine mort des nuits”.

En als haar zoon en zuster haar de tijding brengen van de oorlogsverklaring, antwoordt zij:

„La guerre? Eh bien, soit! La guerre, la paix, tout est la vie, tout est son jeu... J'y vois du jeu!

Elle était belle joueuse, l'âme enchantée!

„Je défie Dieu!” —

Zoo eindigt voorloopig dit boek. En het is een slecht boek. Maar de heele *Romain Rolland* schuilt erin.

De buitenlander moge weten, dat wij dezen man niet kunnen erkennen als een zuiver vertegenwoordiger van „l'esprit français”. Daarvoor is hij te troebel en te duister, te gewild diepzinnig en te veel... poseur. Maar dit laatste is misschien wel een beetje fransch.

Fransche Boeken.

Bordeaux (Henry) *La Fée de Port-Cros*. 7 fr. 50. Plon.

Wij noemen hier dit boek, niet om het aan te bevelen, maar om den lezer te waarschuwen voor eene dwaling, waarin ook wij aanvankelijk zijn gevallen. Wij dachten namelijk te doen te hebben met een betrekkelijk nieuw werk van *Bordeaux*. Maar het werd ongeveer 25 jaren geleden geschreven en toen uitgegeven onder den titel *L'Amour qui passe (la Voie sans Retour)*. Men vergeet niet dat in dien tijd de mentaliteit van *Bordeaux* wel heel anders was dan tegenwoordig. En dit boek verdient dan ook geene aanbeveling, omdat er bij denzelfden schrijver genoeg is te vinden wat literair en moreel hooger staat, véél hooger. Deze *Fée* is een havennimf, eene vrouw, die zich afgeeft met marine-officieren. Afgekeurd.

Duhourçau (François). *La Demi-morte*. 6 fr. 50. Grasset.

Het is een sombere, tragische geschiedenis. Van een rijke boerendochter, die een ernstige fout begaat met een herder, dan in haar wanhoop de vlucht neemt

en als krankzinnige wordt weergevonden. De manier waarop Duhourçau (men vindt zijn portret op blz. 201 van dezen jaargang) dit geval behandelt, zoo kiesch en zoo diep indringend, maakt het boek tot een meesterstukje.

T a r d e (A l f r e d d e). *Allegra ou le Clos des Loisirs*. 7 fr. 50. Ed. du Siècle.

Men kan zeggen, dat de schrijver van *Allegra* zijn levenswerk heeft gemaakt van dit boek. Het schijnt dan ook minder te zijn bedoeld als roman ter ontspanning dan als een soort testament, waarin de schrijver zijn sociale gedachten heeft willen verwerken aan die na hem komen. Er komen mij te veel utopische droomen in voor en instabiele fantasie om het boek zoo beminlijk te prijzen als over het algemeen de katholieke fransche pers heeft gedaan. Een boek voor kinderen is het niet, dat houde men voor oogen, en voor 't overige doe men er mee naar 't hart begeert.

T h é r i v e (A n d r é). *La Revanche*. 7 fr. 50. Grasset.

Deze schrijver (geb. 1891) heeft zich naam gemaakt door eenige romans *L'Expatrié* — *Le Voyage de Mr. Renan* — *Le plus grand Pêché*, en een bundel gedichten *Les Poèmes d'Amante*. Zijn boek over *Le Français Langue morte?* heeft heel wat stof opgejaagd.

Dit nieuwe boek van huiselijke conflicten, waarin een onschuldig kind als middelpunt staat, verdient de aandacht van volwassen lezers. Het is een boeiend en ernstig werk.

■ ■	HET BOEK DAT DEN NOBELPRIJS WON	■ ■
-----	--	-----

EENE AANTEKENING.

In het nummer van Maart 1925 (blz. 333), dus in onzen vorigen jaargang, gaven wij een uitvoerig artikel van W i l l e m H e n s e m a over de duitsche vertaling van het boek dat den Nobelprijs voor 1924 verwierf *Die Pölnischen Bauern* van den Poolschen schrijver W. S t. R e y m o n t.

Wij begrepen dat zulk een bekroond boek door velen zou worden gelezen, en wij wisten toen ook dat een nederlandsche uitgever van plan was eene vertaling te geven. Sinds verscheen dan ook het eerste boek *Herfst* bij Scheltens en Giltay te Amsterdam. En thans wordt ons door Eugen Diedrichs Verlag in Jena, waar ook de eerste,

volledige duitsche vertaling in vier banden uitkwam, een andere editie toegzonden in één band.

Dit heeft men weten te bereiken door den roman te drukken op chineesch papier en, in overleg met den auteur, den tekst in te korten, waar hij ook inderdaad wat te wijldoopig was gebleken. Dit alles zal er toe bijdragen, dat het werk van *Wladislaw St. Reymont* één steeds grooter lezerskring zal vinden.

En nu onlangs de schrijver in de kracht zijner jaren door den dood is weggerukt, zijn naam en zijn werk weer opnieuw werd genoemd en geroemd, heeft men de aandacht vanzelf weer op hem gevestigd.

Het moge daarom welkom zijn aan vele onzer lezers, vooral de nieuwe, indien wij aan het artikel van *Hensema* eenige zinnen ontleenen, waardoor men een denkbeeld krijgt van den grooten roman.

„'t Is een proza-epos van grooten omvang: vier lijvige deelen, die respectievelijk „Herfst, Winter en Zomer”, tot titel dragen.

Het is een machtig werk, grootsch van opzet en meesterlijk van uitvoering. Heel het innerlijk en uiterlijk dorpsleven ontrolt zich voor den lezer als een levend reusachtig schilderij met zijn hoofdpersonen in 't helle licht, zijn bijfiguren in bescheiden duister.

Op den voorgrond, in 't volle licht staan Boryna, de harde, onwrikbare boer met den hartstochtelijken Antik, zijn zoon, tusschen wie een onmenselijke haat heerscht; en verder Jagma, een onheilbrengende dorpsschoone, die alle hoofden op hol brengt, met Anna, de eeuwig zich uitslovene vrouw van Antik. En over allen heen gaan beurtelings de jaargetijden, de kleurige herfst, de strenge sneeuwzwarte poolsche winter, de blijde lente en de heete brandende zomer. Zij worden beschreven met een rijke lyrische pracht, zoodat we heel het dorp om ons heen voelen wegsterven in het najaar en voelen opbloeien in de warme lentezon.

Al de krachten van het uitstervend Naturalisme zijn hier nog eens opgelaaid tot een laatste apotheose. Het werk is onmeedoogend naturalistisch, cru en hard, eenzijdig, hartstochtelijk, aardsch en onmenschlievend. Wij hopen voor Polen, dat Lipce niet het type van een Poolsch dorp is. De lotgevallen en hartstocht-verdwazingen der Boryna's zijn zoo ontstellend, dat wij er hier over moeten zwijgen.

Deugd is vrijwel onbekend in Lipce: er woont nauwelijks één volkomen sympathiek persoon in het dorp; het is een broeinest van alle zeven hoofdzonden. Zelfs de besten lijden er aan en de meeste dorpelingen volgen alle kwade driften tegelijk na. Haat, kwaadsprekerij, grove vechtpartijen en scheldconcerten, zijn aan de orde van den dag. Overal, tot in 't bijzijn van jonge meisjes en kinderen, wordt er gepeperde kazernetaal gesproken. De hartstocht, vooral de sexueele, komt als een fatum over de menschen, ontbloeit in hun binnenste als een blinde natuurmacht, die haar object zoekt en waaraan zoo goed als niet te weerstaan is. Allen zijn instinct-

menschen en voor de meesten is liefde niet een gelouterde, heilige genegenheid, die geest en stof omvat, maar wilde, opvlammende hartstocht.

Reymont is katholiek en „tel autre” zou zijn roman bij mogelijkheid een katholieken roman kunnen noemen. Lipce is natuurlijk door en door katholiek: de menschen — al zijn ze hier en daar wat bijgeloovig — bidden er veel en goed, gaan naar de kerk, ontvangen de sacramenten, gelooven als eerste-Christenen, eeren en beminnen hun goeden, braven pastoor... maar Reymont laat haast geen enkelen dorpeling leven naar dat geloof.

Dit is natuurlijk een misgreep van Reymont. Al mogen alle jury's van Europa daartegen opkomen, wij weten uit dagelijksche ondervinding, dat menschen die zóó bidden, zóó met Christus vereenigd zijn door de sacramenten, onmogelijk zóó kunnen leven. Al hebben wij nooit een Poolsch dorp bezocht, al mag Reymont zijn volk nog zoo goed kennen, een dergelijk geloofsleven, als hij het schildert, is niet te rijmen met zulk een natuurleven en omgekeerd. Laat in Lipce al het kwaad gebeuren, dat hij uitstalt, het goede dat daarnaast geschiedt, maar dat hij verzwijgt, zou een tegenwicht vormen. Doch zóó vormen al die mogelijke kleine waarheden één groote leugen.

De eischen die wij stellen, zijn misschien niet rechtstreeks van litterairen aard. Och! wie is er zoo aesthetisch, dat hij een roman leest uit zuiver letterkundige liefde. Het louter aesthetisch orgaan is bij velen rudimentair; bij de meesten is het als een slingerplant, die opbloeit langs den sterken stam van moreele en andere ideëele gevoelens. En die vragen vóór alles bevrediging.

Uit het gezegde leide men niet af, dat Reymonts werk pornografie zou wezen. Doch vaak is het er zwoel en verboden liefde wordt er al te extatisch bezongen; de wellust werpt er uit de verte zijn rossigen schijn. Kortom: het is een boek van machtige rythmen, van bedwelmende natuurschildering, maar van akelige menschen, een boek, dat wij niemand als geschenk zouden aanbieden.”

Dit is rond en eerlijk gezegd, zoodat niemand in het onzekere behoeft te blijven. Laten wij er uitdrukkelijk bijvoegen, dat het geen boek is voor een openbare leeszaal, wil dat instituut tenminste beantwoorden aan het doel, waarvoor het is ingesteld.

Duitsche Boeken.

Haenisch (Konrad). *Ferdinand Lassalle, der Mensch und Politiker in Selbstzeugnissen.* (215) M. 2. Krønør.

Het is nu al zestig jaren geleden dat Ferdinand Lasalle stierf aan de verwonding, die hem in een duel door Rocowitza werd toegebracht. Hij was de zoon van een Joodsch koopman, werd geboren in 1825 en men noemt hem met recht de vader van het socialisme in Duitschland. Zijn idealistisch en nationaal socialisme moest plaats maken voor het internationale en anti-staatlijke van Marx, die op zijn beurt weer moest wijken voor het parlementaire. Lang heeft men gezocht

naar de schriftelijke nalatenschap van Lassalle, en toen begon men te vinden. Dit werk geeft een goede completeering van wat er ontdekt werd.

M a u s b a c h (J o z e f). *Ehe und Kindersegen vom Standpunkt der christlichen Sittenlehre.* (136) M. 3,50. Volksvereinsverlag, Gladbach.

Wij verheugen ons, dat dit boek van den geleerden en klaren Mausbach in nieuwe, zeer vermeerderde uitgave is verschenen. Het is een boek voor dezen tijd, nu uit klein-menschelijke motieven of uit genotzucht het huwelijks-ideaal zoo deerlijk wordt verminkt en ontheiligd.

Scherp toont de schrijver de verwœstingen van het Nieuw-Malthusianisme op zedelijk, hygiënisch en sociaal gebied.

Maar ziet ook het feit onder de cogen, dat dikwijls uit minder egoïstische redenen de mensch zich laat medeslepen tot de noodlottige praktijken. Voor gehuwden en voor geestelijke leiders is dit een kostbaar boek.

T h o m a (H a n s). *Bilder und Bekentnisse* (58) 35 Tal. M. 5. Geb. M 7.50. Strecker & Schröder.

De onlangs overleden beeldende kunstenaar heeft in verzen en spreuken, in kunstbeschouwingen en levensherinneringen waardevol materiaal nagelaten, dat ons helpt hem als mensch en als kunstenaar te leeren kennen. Daaruit heeft Otto Fischer een keuze, een goede keuze gedaan, welke door de reproducties van een zesendertigtal zijner grootsche schilderijen nog waardevoller wordt.

■ ■	SHEILA KAYE SMITH.	■ ■
-----	--------------------	-----

door ETHEL BEATS.

Wie de slanke figuur ziet dezer schrijfster, op een afstand zoo meisjesachtig jong, met haar zachte, rustige, grijze oogen, waarin iets droomerigs ligt, met haar page-kopje en tengere gestalte, zou haar eerder houden voor een schoolkind dan voor de auteur der forsche, landelijke romans, die op haar naam staan.

Zij is geboortig uit Hastings (Sussex), waar haar vader dokter was, en haar leven bracht zij door in de provincie. Geen wonder dus dat bijna al haar verhalen hier en in Kent spelen, en dat zij uitstekend is geslaagd in het schilderen van het land en zijn bewoners.

Voor stadsleven voelt K a y e

S m i t h niet veel; zij is een echt buitenkind, begrijpt het volk van buiten en houdt van het mooie landschap met zijn begroeide heuvels en boschrijke vlakten, zijn ruige heide en de wijde zee.

Wat zij voor heeft boven vele harer schrijvende zusters, is dat zij kijk heeft op mannenkarakters. Zij teekent mannen die spreken en handelen als echte mannen en die men geen oogenblik verdenken kan van verkleede vrouwen te zijn.

Men beweert dat vrouwelijke schrijfsters over het algemeen zoo bang zijn hun mannentypen al te vrouwelijk voor te stellen, dat zij in een ander uiterste vervallen en er ruwe en brutale kerels van maken, die zweren, vloeken en geweld gebruiken.

S h e i l a K a y e S m i t h neemt tot zulke gemakkelijke middeletjes hare toevlucht niet, en zij behoeft dat niet te doen. Zij kent hen; laat hen denken, praten en handelen als in de werkelijkheid, zonder ze te idealiseeren of er karikaturen van te maken.

In haar *Sussex Gorse* is de hoofdpersoon een stroeve, hardvochtige boer, die aan zijn landhonger — het is hem te doen om het bezit van een onvruchtbaar, woest stuk heide — zijn broer, zijn vrouw en het geluk zijner kinderen offert. Deze man, in zijn ruigheid en zelfzucht, leeft voor onze oogen. Men ergert zich aan zijn dwaze koppigheid en beklaagt hem tevens omdat men hem in zijn dwaze verblindings zijn ongeluk tegemoet ziet snellen: een eenzamen, droeven ouderdom.

Miss S m i t h had nauwelijks de schoolbanken verlaten, toen zij haar eersten roman schreef, die na eenige malen te zijn geweigerd, in 1909 in druk verscheen. Van dien dag af ondervond zij geen moeilijkheden meer met uitgevers. Hare boeken gingen er grif in, maar eigenlijk populair werd zij eerst door haar *Tamarish Town*, dat in 1919 verscheen.

Zij verhaalt in dit boek de opkomst van een zeebadplaatje door de pogingen van een idealist. Hij overwint alle moeilijkheden, drijft zijn plannen door tegen alles en allen in, wordt rijk en geacht, maar de vrouw, die hij liefheeft offert hij op aan zijn eerezucht.

Wanneer hij het hoogste punt van heel zijn wenschen-berg heeft bereikt, voelt hij zich eenzaam en ongelukkig, evenals Reuben in *Sussex Gorse*. In zijn waanzin vernielt hij alles wat hij ten koste van zooveel moeite en strijd heeft opgebouwd.

Ook haar vrouwen weet zij met vaste hand en fijnen toets te schilderen. Haar beste schepping is wellicht *Joanna Goddon*, in den roman van dienzelfden naam. Zij is een flinke boerendochter, die na haars vaders dood zijn pachthoeve bestuurt en tot grooten bloei weet te brengen. Joanna met haar scherp doorzicht, krachtig en beslist optreden en onvermoeiden ijver, is echter niet vrij van menselijke zwakheden, waarvoor zij later een zwaar gelag moet betalen. Maar moedig richt de vrouw zich op en dapper draagt zij de gevolgen van haar voorbijgaande afdwaling.

Miss S h e i l a K a y e S m i t h huwde op 't eind van 1924 met den predikant Theodore Fry (zie ons portret), en men begrijpt

dus licht dat haar verhalen een christelijke levensopvatting huldigen. Bij haar geen sprake van „het leven uitleven” en „het recht van den hartstocht” en dergelijke ondeugende en afschuwelijke modetheoriën.

Het lijkt ons dat zij behoort tot de zoogenaamde Anglo-katholieken; dat zijn zij, die in veel de katholieken navolgen en halfweg op het pad naar Rome blijven stilstaan.

In haar voorlaatste werk: *The End of the House of Alard* komen haar beginselen en sympathiën duidelijk aan den dag. Hier brengt zij ons op het kasteel van een landedelman, afstammeling van een oud, beroemd geslacht, worstelend tegen de ongelukkige economische toestanden na den oorlog, die 't hem onmogelijk maken van de inkomsten zijner landerijen te leven. Halsstarrig weigert hij de bakens te verzetten en een andere methode van exploitatie toe te passen, of zijn landerijen te verkoopen en rustig van zijn rente te gaan leven. Zijn zoon dwingt hij zijn verloofde, de lieve vrome Stella, op te geven om een rijke jodin te huwen.

Het baat niet; de val van het Huis Allard is niet meer te voorkomen. En de arme Phili in zijn gedwongen huwelijk, is doodongelukkig. Hij gaat naar zijn vroegere geliefde en smeekt haar, met hem te vluchten; hetgeen zij standvastig weigert.

Dan schiet de ongelukkige zich dood. De jongste zoon Gervase, novice in een Anglo-katholiek klooster, wordt nu de erfgenaam, maar hij wil zijn roeping niet opgeven en wijst de erfenis af. En straks, als Stella in vertwijfeling tot hem komt en zich beschuldigt door haar weigering Philip in den dood te hebben gedreven, stelt hij haar gerust: zij heeft haar plicht gedaan tegenover God en staat in het minst niet verantwoordelijk voor de wanhoopsdaad van zijn broer.

In haar laatste werk *The Georges and the Crown*, dat zich afspeelt onder een visschersbevolking, houdt Sheila Kaye Smith de huwelijksrouw hoog in eere en komt met klem op tegen de moderne theorie van het recht der passie, die in Engeland al zooveel ellende gebracht heeft.

De grootste bekoring van Sheila's romans ligt in haar waarheid en eenvoud. Zij houdt niet van opgesmuktheid; vertelt vlot en vloeiend; bemoeit zich alleen met de uitbeelding harer karakters, wars van alle woordkunst en mooidoenerij. Zij weet zich zelve geheel op den achtergrond te houden en waar haar menschen handelen en spreken, ziet men niet de draadjes door de schrijfster bewogen en hoort niet de stem uit het souffleurshokje.

Ook onder dit opzicht is deze jeugdige schrijfster een voorbeeld, en dat het publiek haar talent weet te waardeeren, hetgeen wellicht ook samenhangt met haar religieuze opvattingen, die thans bij vele Anglikanen een weerklank vindt, bewijzen de groote oplagen, waarin haar werken verspreid worden.

Engelsche Boeken.

E m m a n u e l (S M.). *A Nature's Lover Paradise.* (266) 7 sh. 6. Heffer & Sohns.

Een zeer poëtisch en gevoelig boek over de wonderen der natuur, over bloemen en vogels, insecten en boomen. De eenvoud en de naïviteit, mogen wij wel zeggen, de schoonheid der taal van deze Benedictinesse stemmen den lezer sympathiek. Het is een les om te leeren opzien van de schepselen naar den Schepper. Als een lofzang van St. Franciscus.

W a l k e r (H u g h). *English Satire, and Satirist.* (335) 7 sh. 6. Dent.

Dit boek is een deel van de reeks, *Channels of English Literature*, die in afzonderlijke monographiën de geheele letterkunde wil geven, verdeeld in afzonderlijke genres. Professor Walker is goed geslaagd. Wij zullen niet uitmaken of deze behandeling der genres op zichzelf de beste vorm van literatuurhistorie is; de gemakkelijkste is zij zeker niet. Men denke slechts aan de moeielijkheid van het trekken der grenzen, en aan het feit dat vele schrijvers meer dan een genre beoefenden. Men krijgt dus geen dadelijk overzicht van den heelen kunstenaar. Maar het boek is goed.

W i l l i a m s o n. (D a v i d). *Queen Alexandra. A Biography.* (200) 3 sh. 6. Oliphant.

Deze biographie der onlangs overleden Engelsche Koningin-moeder verscheen voor het eerst in 1919, en is nu bijgewerkt tot haar dood.

Ook werd dezer dagen uitgegeven een platenatlas (*A Pictorial Biography of Queen Alexandra*) over heel het leven der koningin (1844—1925). 25 sh.

W h a r t o n (E d i t h). *The Writing of Fiction.* (178) 7 sh. 6. Scribner.

Het zal niet de bedoeling der schrijfster, een zeer bekwame romanschrijfster, geweest zijn, om een receptboek samen te stellen voor hen, die romanschrijvers willen worden. Als iemand er talent voor heeft, dan kan men hem hoogstens wijzen, wat hij niet moet doen. En daarin is Mevr. Wharton geslaagd. Overigens is het boek voor literatoren niet zonder belang, omdat zij haar oordeel geeft over bekende auteurs. Wat zij echter van Proust zegt, voldoet mij slechts ten halve, al bewonder ik hare scherpzinnigheid.

■ ■	WAT ANDEREN SCHRIJVEN.	■ ■
-----	------------------------	-----

UIT BOEKEN EN BLADEN.

In een artikel over *Querido's Mooie Karel* (Boekenschouw 1 Dec. 1925) schreef A. G i e l e n S. J.: „Querido is een romantisch, realist. Hij is te overdadig, te veel virtuoos, te onbeheerscht fantast. En alle overdaad schaaft, ook in de kunst”.

In *Opgang* (12 Dec.) schrijft P i e t e r v. d. M e e r: „Que-

rido grijpt je vast. Je leest, en denk je nog even onderwijl aan de andere tijdgenooten die schrijven, dan krijg je een gevoel of de rest der Hollandsche litteratuur (er zijn uitzonderingen) amechtig gepruits is, naast de overdadige macht van Querido. Hij créeert uit overdaad. (Is waarachtig schrijven, is scheppen ooit iets anders: het overdadige-ongeordeende ordenen tot een nieuwe wereld?). Querido heft met macht, het reële op zijn visioenair plan en daar leven dan geïntensifiëerd tot eeuwige typen, de door zijn creatieve drift geschapen personen. En het blijven werkelijke mensen, bloed-echte Jordaners, met hun ellende en hun onbewuste hevige verlangens, hun hartstochten, hun haat, hun liefde, hun misdaden en hun diepe harde teederheid. En dit is juist het wonder van een boek als *Mooie Karel*: de werkelijkheid wordt reëler door het visioinaire, en de deernis, de diepe liefde voor de mensen met hun snikken en hun ondergang, met hun brooze kinderlijkheid en hun wilde verheffingen, groeit heviger, overmeestert je hart met geweld. De zielen, zelfs de diepst-verdorvene, kunnen het Paradijs niet vergeten. En al missen wij in Querido's werk de reële aanwezigheid van God, het klare weten van de bestemming van het geschapene, en gansch het verband tusschen de natuur en boven-natuur: „Mooie Karel” is een groot en machtig boek”.

P. v. d. M. is een eigenaardig criticus. Hij heeft altijd geijverd voor soberheid, voor eenvoud . . . en nu hij Querido wil gaan prijzen, wiens oostersche exuberantie niemand zal durven ontkennen, loochent hij diens overdaad en vertelt leukweg dat hij schept uit overdaad, dat is: hij „ordent het overdadige-ongeordeende tot een nieuwe wereld”.

Hij moge ons de opmerking vergeven, maar het is juist andersom: de overdaad, het overdrevene, het uitbundige is geheel uit Querido, uit zijn geweldige fantasie. Dat erkent hij trouwens zelf: „ik heb symbolische gestalten geschapen, en deze verbeeldingsfiguren, zij leven sterker, dieper, angstvoller dan bestaande mensen”. Ja, zij leven allen met het heftig temperament van Querido: zijn *Jordaners*, zijn Beverwijksche *Tuinders* en zijn Perzische *Koningen*.

Een drietal maanden geleden (Boekenschouw 1 Oct.) hebben wij den „Hoogspanningsroman” van Lucien Fabre besproken. Wij noemden het de levensgeschiedenis van een ploert. Wij verwonderden ons over Greshoff, een fijngevoelig man, die over zoo'n produkt de loftrompet kon steken, al blies hij er dan ook een finale bij: dat het geen boek was voor aesthetische en aetherische fijnproevers.

Maar het had dan toch maar in 1923 den Goncourt-prijs gewonnen!

Nu zien wij dat L u c t o r in het December-nummer van *De Hollandsche Revue* dien driedeeligen roman even afschuwelijk vindt als wij, en dat veel krasser te kennen geeft.

Hij vergelijkt Greshoff bij den omroeper voor een kermistent:

„leidt ons in met een soort fanfaronneerende uitbundigheid, welke sterk herinnert aan den trant, waarin de „Directeur” van een kermis spel voor de „representatie” aan „het geachte publiek” mededeelt, wat voor wonderen, „waarnaar alle keizers en koningen van de wereld zijn komen kijken”, in zijn ietwat gammele en lekke tent te zien zijn, waarbij hij dan geaccompanyeerd wordt door een valsche piston en een ongestemden trommel”.

Maar in de tent is alleen iets drakerigs te zien.

„Lucien Fabre heeft *willen* geven in Rabevel, eenerzijds: de „Streber”, de sterke man met een geniaal scherp kijk op menschen en dingen, die zonder gemoedsbezwaren alles wat hem belemmert om zijn doel te bereiken door geweld of list uit den weg ruimt en anderzijds: de perverse wellusteling, die de hiaten in zijn „strebend” leven aanvult met verfijnde sadistische genietingen”.

Maar „van Rabevel's figuur is niets terecht gekomen en — we vreesden het al, na al dat lawaai vóór de tent — in stede van een legendarischen held, een Faust, een Hamlet of een Don Quichote, krijgen we niets te zien dan een paskwilligen dilletant-patser met X-beenen, zonder biceps, maar met een geslaagde spuuglok en een bijzonder grooten mond”.

En na dan de inhoud van den roman summier te hebben weergegeven (men kan dat in B. lezen l. c.) besluit L u c t o r :

„Een „Roman van Hoogspanning”, dit boek? 't Mocht wat, het is niet eens een „Roman van Kortsluiting”, want dan wordt er nog verondersteld, dat er tenminste een bruikbare energie is, die alleen door een ongelukje van den juisten weg afweek.

De eenige „stroom”, die van Fabre uitging, toen hij dezen roman schreef, was die van de inkt uit zijn vulpenhouder; jammer van die maagdelijk blanke vellen papier!

Hoe de Hollandia-drukkerij, die toch een reputatie te verliezen heeft, met zoo'n godvergeten prul, met zoo'n „realistische” keukenmeiden-roman-in-afleringen voor den dag wil komen, is ons een raadsel.

En wat heeft den heer Greshoff, dien we als een fijn literator waardeerden, in 's Hemelsnaam bezielde, toen hij zich liet verleiden om voor dit misbaksel in drie deelen zoo'n daverende reclame te maken?”

Dát vroegen wij ook met verbazing!

K o o s S p e e n h o f is nijdig.

Dat blijkt uit een interview, dat men in *Den Gulden Winckel* geboekt vindt. Hij is nijdig op het rose weekblad „De Haagsche Post”.

„Het felste lied, dat ik gemaakt heb, is tegen *De Haagsche Post*. In de H. P. zie ik het grootste gevaar tegen ons eerlijk kapitalisme. Dit rose blad, met zijn lieflijke gijntjes, dat in ieder gezin komt, met zijn rubriek „Eventjes Lachen”, gaat ieder jaar in September zijn schandaal zoeken in den ondergang van een kapitalistisch

instituut. Dit is nu al drie jaar aan den gang. Het eene jaar een aanval op het verzekeringswezen, daarna de Robaver, en nu Jurgens. Tegen dat blad ga ik in het algemeen belang een strijd voeren. Het heeft ons gezinsleven verpest en helpt mee aan de ontaarding van het krachtige Nederlandsche volk".

Die goede S p e e n h o f f, als hij maar niet vergeet, dat de H. P. ook eene „kapitalistische" instelling is. En voor hij zijne campagne begint, moet hij eerst eens lezen den brief van 10 Januari 1914, waarmede de Redactie haar eerste nummer opende. Die beginselverklaring wordt in elk nummer tot op den dag van heden afgedrukt.

„De H. P. staat rechtstreeks noch zijdelings onder den invloed van eenige partij of groep noch van eenig particulier belang. Zij heeft geen parti pris, geen vooroordeelen, en geen stokpaardjes".

Welnu, kan er iets volmaakters onder het hemelgewelf worden gevonden?

❖❖	ROMANS EN VERHALEN.	❖❖
----	---------------------	----

Voor de moreele waardeering stelt A. Gielen S. J.

zich persoonlijk verantwoordelijk.

B e a c h (Rex) *De Slagboom*. (232) f 1.90, geb. f 2.75
Uit het Engelsch door Dr. J. W. Boissevan.

Ouwe Gale woont met z'n Indiaansche vrouw en drie kinderen te Flambeau aan den rand der wildernis. Eén van die kinderen is een mooi jong meisje, blank en aristocratisch in houding en manieren, de twee anderen zijn bruin als meikevers. Een officier leert haar kennen, maar als hij hoort, dat zij een halfbloed is, meent hij haar terwille zijner familie en om eene bestaande conventie, niet te mogen trouwen. Maar hij heeft de waarheid niet ontdekt. Het blanke kind is niet van Gale, is geen halfbloed. Eertijds hadden Gale en Stork dezelfde vrouw lief, en Stork won het pleit. Maar de arme vrouw had een ongelukkig leven bij dien bruut en op een dag roept zij in haar uitersten nood Gale ter hulp. Zij geeft hem haar kind in bescherming en bezwijkt zelve van angst voor haar woesten man. Stork strooit nu het praatje rond, dat Gale zijn vrouw heeft vermoord en hij zich bloedig zal wreken.

Hij komt inderdaad naar Flambeau, er wordt gevochten, er heeft eene verzoening plaats, en nu het vaststaat, dat 'zij van blanken bloede is, gaat het huwelijk ook door. Liefst voor oudere lezers.

B i g g e r s (Earl Derr). *Het Huis zonder Sleutel*.
Uit het Engelsch door P. Oreille (245) f 1.90, geb. f 2.40
Em. Querido, Amsterdam.

Dat loopt nu eens heel anders af dan men zou hebben verwacht.

De vijftigjarige juffrouw Minerva uit Boston was van plan voor zes weken naar Honolulu te gaan, en nu dwaalt ze al tien maanden over de Eilanden rond. Zoo heeft de nieuwe schoonheid haar gevangen. Maar als een bloedverwant haar vraagt om voor goed te blijven, is haar antwoord: „ik heb te veel winters met overschoenen aan door Boston geloopen om mij door zulk gepraat het hoofd op hol te laten brengen”. Hetzelfde zou ook haar jonge neef uit Boston hebben geantwoord, als men hem zoo'n voorstel had gedaan. Maar ook hem „kregen de tropen te pakken”.

Ofschoon, eerlijk gezegd, er toch ook wel andere machten in het spel waren: een meisje — en een moord. Want als de jonge Wintersleg uit Boston te Honolulu aankomt, vindt hij zijn ouden oom, Dan Wintersleg, vermoord.

Het heele verhaal loopt nu feitelijk over het opsporen van den moordenaar. John Wintersleg doet mee, en op hare manier tante Minerva ook, maar de hoofdpersoon is toch de koddige, hoffelijke en krompratende chineesche detective.

En men krijgt den schuldige ten slotte in handen, na een heele reeks onschuldigen te hebben verdacht. Zooals ik reeds zeide: de oplossing is eene verrassing voor den lezer, en ik mag de aardigheid niet bederven door hem het geheim te verraden. Het boek is zoo ongeveer voor iedereen.

Bowen (Marjorie) *Het Romeinsche Altaar* (240) f 2.90. Vertaling van C. C. Bender. Allert de Lange, Amsterdam.

Hélène St. Luc heeft een zeer gelukkig leven, te gelukkig . . . zoodat het haar bang maakt. En inderdaad, het duurt niet lang. Vroeger was ze gehuwd geweest met een ouderen man, die is gestorven; haar vader heeft haar veel geld nagelaten en nu gaat ze trouwen met Louis van Quellen, een vermogend edelman, die echter een zuster heeft, een ongeneeslijk zieke en een echte lastpost voor hare omgeving.

Hélène meent dat zij geen familie heeft . . . hoogstens nog maar een nichtje, die ergens in Australië moet wonen, als zij niet dood is.

Maar juist dat nichtje treedt plotseling in haar leven. Zij deelt Hélène mede, dat ze doodarm is, en deze door medelijden bewogen, neemt haar bij zich in huis. Dat nichtje is een kwaadaardig schepseltje. Ze dringt zich in de genegenheid van Louis' zieke zuster, vervreemdt hem zelf eenigszins van Hélène en vertelt dat de vader van deze haar vader bedrogen en hem eene uitvinding ontfutseld heeft. Het broze geluk van de zoo gelukkige ligt in scherven als het „Heil van Edenhal”. —

Maar 't komt weer in orde.

Werkelijk heeft Hélène's vader zijn broer bedrogen en is door diens uitvinding zich toe te eigenen, een rijk man geworden.

Hélène is dadelijk bereid afstand te doen van haar rijkdom, maar die edelmoedigheid wordt bijna onmiddellijk beloond. Als bij tooverslag wordt alles anders. De lastige, despotische zus sterft berouwvol; het nichtje verscheurt de bewijststukken van Hélène's vaders euveldaad, en Louis is opgetogen van blijdschap over het edele gebaar van zijn vrouwtje. Zoodat de lezer een spannend verhaal heeft met een opgeruimd slot.

Chapelle Roobol (Suzela) *Ouders en Kinderen.* (283) f 1.90, geb. f 2.75 Uitg. Mij. A. W. Bruna en Zoon.

Dit boek der intusschen overleden schrijfster draagt de sporen van reeds eenige jaren oud te zijn, maar heeft toch nog niet veel van zijn actualiteit verloren. De klove die zij teekent, gapend tusschen ouders en kinderen, is zeker in dien tijd niet smaller geworden. Integendeel! De ouders zondigen volgens haar door te hardnekkig vasthouden aan de denkbeelden en deugdelijk bevonden principes hunner jeugd, of wel door de teugels te laten vieren en zich te schikken in hetgeen de jongeren voor zich eischen, door hun vrijheid in alles toe te staan omdat de tegenwoordige wereld nu eenmaal zoo is en niet anders.

Drie paar ouders en hun kinderen stelt zij ons voor. Eerst de Douairière van Schlingenstein, mans genoeg om vader en moeder tegelijk te zijn. Een aristocrate en tevens autocrate zonder eenig begrip van het karakter harer kinderen, die zij geheel volgens haar eigen opvatting regeert om op het einde door schande en dood van hen beroofd te worden.

Daarnaast de goede Dominé Sluiter met zijn ietwat onbeduidende vrouw. Hun kinderen hebben hen lief; zij verstaan hen en behouden hun liefde en eerbied. Eindelijk de burgerlijke familie van der Kolk, die ook door hun schuld wonderlijke dingen beleven aan hun verwend eenig dochtertje, dat diep ongelukkig wordt.

Het verhaal is wat ouderwetsch, de stijl kunsteloos en slap, maar vele karakters zijn goed geteekend, vooral de predikant, die van nature wat gemakzuchtig en schuchter, toch, wanneer het noodig is zichzelf weet te overwinnen om krachtig maar tevens ook vaderlijk en liefderijk op te treden. Zijn dochter Frieda eerst in haar frissche gelukkige jeugd, later als vroolijke bruid en jonge vrouw, eindelijk gebroken als bitter ontgoochelde en diep beleedigde echtgenoot, is ook vol leven en waarheid.

De strenge Douairière lijkt wat conventioneel in haar onbuigzaamheid en trots en later in haar toegevendheid tegenover haar meer dan mondaine dochter. Er gaat geen kracht genoeg van haar uit. Ook haar beide kinderen maken den indruk van marionetten, door de schrijfster handig in beweging gebracht. Even goed hadden zij zich volgens hun karakters en de omstandigheden anders kunnen ontwikkelen.

In de manier van optreden en het redeneeren van Nettie en het

treurige liefdesavontuur van Max heeft de schrijfster wel wat te felle kleuren en krasse termen gebruikt, hetgeen haar roman ondanks de goede strekking toch zeer voorbehouden maakt.

**Chapelle Roobol (S. la) *In Tweestrijd*. (262)
f 1.90 f 2.75. Bruna en Zoon. Utrecht.**

'n Grillig, wispelturig vrouwtje waar je na de eerste bladzijden al 't land aan krijgt; 'n ietwat stugge, saaie man, die veel van haar houdt, maar haar niet „begrijpt”, in zijn studie te veel opgaat, maar toch goed en hartelijk voor haar is. Zij leert een anderen man kennen, bedriegt haar echtgenoot . . . gaat weg, . . . echtscheiding . . . kind, dochttertje alleen gelaten. Heimwee naar het kind komt boven; ze gaat van den tweeden man ook weg . . . einde zelfmoord . . . 'n Ellendig boek!

**Conan Doyle (Arthur) *De Verloren Wereld*.
(189) f 1.90. Geb. f 2.50. Vertaling van Mej. A. de Jong.
S. L. van Looy, Amsterdam.**

Professor Challenger heeft een stuk van de voorwereld ontdekt, waar de flora en fauna ongerept is gebleven.

Hij doet verslag van zijn bevindingen; de geheele geleerde wereld lacht hem uit en men zegt zelfs fideel weg, dat hij een bedrieger is. Op een stormachtige vergadering wordt eene commissie van onderzoek gevormd, waartoe ook de journalist Mr. Malone behoort, wiens verslag van wat ze ontdekt hebben, hier wordt opgenomen.

Het boek wordt opgeluisterd door foto's, die, als ik mij niet bedrieg, aan filmopnamen zijn ontleend. De meest fantastische dieren zien wij ten tooneele verschijnen en men vraagt zich af hoe de regisseur zulke monsters in elkaar heeft kunnen zetten en zich laten bewegen.

Ik vind alleen jammer dat Conan Doyle te veel werk maakt van de aapmenschen (niet: menschen!) Met dat vraagstuk zijn we nog niet klaar en zulke verzekeringen en vooral zulke vertooningen foppen de groote massa, die alles gelooft wat er gedrukt staat en „gefotografeerd”.

Het boek is overigens in luchtigen, humoristischen trant geschreven, zoodat men het even goed als een grapje kan opvatten.

**E (L.) *Een vergeten Proces*. (276) f 3.50 f 4.25.
G. J. A. Ruys, Utrecht.**

E. L. is de gebruikelijke signatuur van L. Engelberts, de schrijfster van *Silhouetten* en *Friesche Jayke*. Hier geeft ze ons eene interessante familiegeschiedenis uit de tweede helft der achttiende eeuw welke zij uit de vergeten bescheiden heeft opgedolven.

Cecile van Heemstra, bezitster van Vogelsangh-State te Veenklooster, dat door haar moeder bestuurd wordt, ziet zich begeerd als vrouw door Willem Sytzama. Maar zij houdt niet van hem en als hij blijft aandringen, zegt zij om van hem af te komen: „als je eens raadsheer was, dan . . . !”

En Sytzama wordt raadsheer, maar Cécile kan toch maar niet besluiten, hoezeer haar heerszuchtige moeder aandringt.

Zij ontmoet Willem van Haren, een der trotsche, wilde van Harens, en haar hart gaat tot hem. Maar Sytzama is daar niet mee tevreden. In zijn toorn doet hij haar een proces aan wegens breken van trouwbeloften, op grond van haar gezegde: „als je eens raadsheer was . . .”

Het proces duurt lang, jaren lang. Van Haren wordt belemmerd door gevangenschap en ziekte. Maar eindelijk zien zij kans in Steinfurt te trouwen. Een jong geluk was het niet meer, maar zij waren toch gelukkig.

Willem van Haren stierf op 85-jarigen leeftijd en Cecile, die 18 jaren jonger was, overleefde hem maar tien maanden.

Op het Rijksarchief van Leeuwarden liggen de oude documenten over dezen vergeten roman, die L. E. weer herleven deed. Het is een fijn boek geworden, waaruit de geur van een lang gesloten verleden u tegenwaait.

Frenssen (Gustav) *Lütte Witt*. Uit het Duitsch door Dr. C. Sax (199) f 3.25 A. W. Sijthoff, Leiden.

Een stervende moeder draagt haar zoontje op, eene familieveete bij te leggen; ze hoopt op die wijze de toekomst harer kinderen te verzekeren.

Lütte Witt, het dappere, kleine kereltje uit het bezette Roergebied, onderneemt alleen en onbeschermd, de reis naar het verre Friesland. En het gelukt hem het koude hart van strenge, stugge tante Inge warm te maken.

Terug in Rijnland, als het zonnetje doorbreekt voor de arme kinderen der weduwe, sterft dappere Lütte, getroffen door een verdwaalden kogel. Een boek voor allen.

Herwerden (Charlotte van) *In den Voorhof* (290) f 2.50, geb. f 3.50 W. de Haan, Utrecht,

Het boek is frisch en gezond en het tikje sentimentaliteit vergeven wij de teleurgestelde Heleen gaarne, omdat zij zoo gemakkelijk goeden raad aanneemt en zich genezen laat van al te groote gevoeligheid.

Zij is een hollandsch meisje, dat als kind logeerde bij haar ongetrouwde oom en tante. Als zij daar terugkeert als achttienjarige, kruipt onbewust de liefde voor Claus Eberhardt in haar

zieltje. Als zij echter ziet dat hij lief doet tegen andere meisjes en bemerkt dat hij, die beweerde geen tijd te hebben om met haar een beloofd boottochtje tot afscheid te maken, wel tijd heeft voor 'n ander afspraakje, wordt ze in haar onervarenheid wreed geschokt en bedroefd. Dan denkt ze er zelfs een oogenblik aan, alleen te gaan roeien in de hoop, dat ze zal verdrinken.

Maar zij is daarvoor te braaf en te verstandig, Zij schreit haar leed eens uit bij haar flinken oom, en deze zegt dat alleen „werken” haar helpen kan. Hij noodigt haar uit om heel den winter bij hem te blijven en met hem zijn armen en ongelukkigen te bezoeken en te troosten. Voor iedereen.

Labberton (Mien) *Schemeringen*. (180) f 1.90, geb. f 2.75 Uitg. W. de Haan, Utrecht.

Deze kleine verhalen doen ons denken aan de keurige schetsen, waarin de helaas! te vroeg ontslapen mevrouw Cohen de Vries zóó uitmuntte.

Alle deze korte stukjes handelen over het lief en leed van kinderen maar ook van hun ouders en grootouders, vooral van hun moeders en grootmoeders. Ze zijn zonder uitzondering lief en vriendelijk. Nergens een ruw woord of wanklank. Zelfs de vaders zijn nooit lastig en onhebbelijk.

Ontroerend kan de schrijfster het leed uitzeggen van den ouderdom, die zich overbodig weet en met weemoedigen blik de jeugd aanstaart, zoo verre van haar verwijderd; maar ook het kinderlijke verdriet, dat zoo schrijnen kan, begrijpt zij volkomen en beeldt het op treffende wijze uit. De schetsen „Weer thuis”, „Grootmoeder”, „Schemeringen”, „Schooiertjes”, „Kerstfeest” zijn ware goede vondsten. Jammer dat de schrijfster, die zoo goed de kinderziel verstaat en jong en oud zoo mooi en gepast hun gedachten laat uitspreken, het noodig vindt zelf het woord te nemen en ons haar overwegingen over het leven in vaak duistere taal te doen hooren. Dit gemis aan soberheid verzwakt wel eenigszins den mooien indruk, dien zij ons van haar ernstige kinderstudie en groote menschenkennis weet te geven.

Lagerlof (Selma) *De Groote Betoovering*. Naar het Zweedsch door Marg. Meyboom. (190) 4.90 Uitg. H. J. W. Becht.

Vergissen wij ons niet, dan gaat de niet meer jonge, beroemde Zweedsche schrijfster er niet op vooruit. Als dit haar laatste werk is dan staat het zeker beneden haar „Gösta Berling” niet alleen, maar ook onder haar „Keizer van Portugal”, „Jerusalem” en het allerliefste „Marbacken”, de eigen geschiedenis van haar jeugdijaren.

„De Groote Betoovering” is eigenlijk een spookhistorie uit de 18e

eeuw. De hoofdpersoon is een reeds sinds lang gestorven oude generaal, die onder Karel XI diende en van hem een gouden ring met rooden steen ten geschenke ontving. Met dezen ring van zijn beminden koning wilde de oude ijzervreter begraven worden. De ring wordt uit het graf gestolen en nu begint de ellende voor den dief. Alle mogelijke rampen treffen hem; de generaal houdt niet op hem te vervolgen. Later worden onschuldigen om den noodlottigen ring veroordeeld en opgehangen. Eindelijk wordt de laatste telg van zijn geslacht zeer na door den dood bedreigd en ontgaat dien eerst wanneer de ring toevallig gevonden wordt en weer in het graf opgeborgen. Dan komt de lastige oude heer tot rust en houdt op de menschen te kwellen. 't Is dus een zeer onwaarschijnlijk onderwerp, dat zij behandelt. Zoo als steeds, vertelt zij het geval vlot en gezellig. De beschrijving van de ouderwetsche terechtzitting met het Godsoordeel der dobbelsteen, is wel zeer belangwekkend, maar het sprookje is te veel uitgesponnen. Het vergt te veel van de goedgeloovigheid der lezers en het is niet interessant genoeg om desondanks te boeien.

**Meekel (Kees) *Van Cowboys en Pioniers*. (252)
Van Munster, Amsterdam.**

Lectuur voor fijne nuffjes of eerbare hofjesjuffrouwen zijn deze schetsen niet. Van stoere jongens, flinke mannen, die ver van alle beschaving hun levensstrijd voeren in de eindelooze velden van Canada, laaiend van zonnehitte, of schuilgaand onder dikke lagen sneeuw.

't Is een eigenaardig wereldje en Kees Meekel, die zelf eenige jaren onder hen doorbracht, voelt er zich wonder wel thuis. Hij kent hun taaltje en hun streken. Hij bewondert hun moed en lacht over hun naïeviteit om straks een traan te laten om het treurige einde van den laatsten cowboy.

Meekel's stijl leent zich uitstekend voor deze korte verhaaltjes uit het land der prairiën. Druk levendig, ruig bij het ruwe af, maar steeds opgewekt, krachtig en frisch. Een aangename verpoozing tusschen al dit harde werken, afgewisseld door drinken en gokken, wordt ons gegeven in *Adeste Fideles*, den Kerstmorgen van een eenzame in zijn woudhut, griezellig van vinnige koude, te midden van ijs en sneeuw, waarover de heilige vreugde van den „Nacht schooner dan de dagen” een heerlijken glorie-glans werpt.

Aardige verhalen zijn o.m.: „Bennie” de kaartenkunstenaar, die zoo handig zijn gastheeren van horloges en zakdoeken berooft, en „de laatste Cowboy”, de aandoenlijke geschiedenis van een dapperen jongeling.

Wie graag iets pittigs, flinks, vroolijks leest, zal in dit deeltje, dat zooals alle uitgaven van Van Munster's Uitgevers Mij. fraai verzorgd is, zeker wel zijn gading vinden.

M e e k e l (Kees) *Melkoorlog*. (224) f 2.50 Van Munster, Amsterdam.

Kees Meekel heeft veel gezien van de wereld en wat hij zag, weet hij op stoere en ruige wijze te beschrijven. Voor jaren heb ik reeds gezegd dat Meekel zou behooren tot onze beste schrijvers. Hij is veelzijdig en ik geloof, dat hij te veel frank man is, om vast te zitten aan eene school.

En wat Meekel hier beschrijft, zullen wij (het staat juist in de avondbladen) morgen in Amsterdam beleven. Curieus is, dat Kees Meekel als voorzitter van de Melkbonders, er zijn deel aan heeft. Zal het gaan als in zijn boek?

Daar lukt het hun eerst niet . . . maar een volgenden keer nemen zij den melkverkoop in de stad zelf in handen.

Tusschen den Melkoorlog door speelt zich af eene familiegeschiedenis van de Tijssens en de Verrijns. Piet Tijssen heeft zich laten bedriegen door een oplichter en de mooie oogen van eene vrouw. Hij wil den heer spelen en ziet uit de hoogte neer op het nederig boerenbedrijf. Maar door zijne schuld worden zijn ouders, die in hem en zijn schitterende toekomst geloofden, arme menschen.

Jaantje Verrijn, die hem liefheeft, kan hem niet vergeten, den man niet en vooral zijn arme ziel niet. 't Is werkelijk een mooi en trefvend boek.

M o l l e m a (J. D.) *De Berggeest van Mendanang*. (257) f 2.90 Geb. f 3.90. Van Holkema en Warendorff, Amsterdam.

De twee eerste hoofdstukken worden besteed om den Berggeest van Mendanang aan ons voor te stellen en ons in te lichten omtrent Depati Abdul Hamid en de inboorlingen. In het derde maken wij kennis met kapitein Ewouts, schipper en eigenaar van de „Anne-Marie”, een oude schoener, „die hij met Gods hulp tusschen Borneo, Batavia en Singapore” in de vaart hield.

Sinds zijn twintigste jaar had deze kapitein vergeefs zijn dorst trachten te lesschen, die de verdamping van het zoutwater bij hem opwekte.

Op een goeden dag kreeg hij een individu aan boord, met wien hij vriendschap sloot. Schaerfeld heette de man. Hij was oud-officier en vertelde den schipper zijn geschiedenis.

Hij was gehuwd met een mooie vrouw, op wie alle mannen verliefd werden. En op een goeden dag betrapt hij zijn vrouw op overspel (hetgeen zeer realistisch wordt beschreven). Daarop had een Amerikaansch duel plaats. De verslagen vriend ging de zee op en maakte een eind aan zijn leven. De ontrouwe gade tergde nu haar man, door overal rond te vertellen, dat haar kind niet zijn kind was. En het gevolg was, dat de man er vandoor ging.

De oud-officier gaat nu op Mendanang zijn geluk beproeven, want hij heeft ontdekt, dat het land rijk is aan tin-erts. Maar hij sterft en vertrouwt zijn aandeelen en dochter Georgine (kind van zijn huishoudster. — Ook hier beschrijving van zijn onbehoorlijken omgang met dat mensch) aan kapitein Ewouts. En zoo komt het, dat dit meisje doorgaat voor de dochter van den schipper — en na diens dood als de rijkste en schoonste jonkvrouw van Batavia wordt gevierd.

De jonge ingenieur Schaerfeld leerde in Indië Georgine kennen en raakt op haar verliefd. Maar gelukkig verneemt hij van een inlander, dat zij niet Ewouts' dochter, maar die van Schaerfeld is. De man was dus verliefd op zijn zuster. De schrijver laat hem dan haastig bij een zijner ontginningswerken het hachje erbij inschieten. En dan komt de berggeest uit de inleiding weer even op de proppen.

Het is een goede Indische roman, maar flink voorbehouden.

Norris (Kathleen) *Rachäls Hart*. (342) f 1.50, geb. f 2.25 Vertaald door Mevr. J. P. Wesselink-van Rossum. J. W. Boissevain, Haarlem.

Er wordt in dit boek erg raar met het huwelijk omgesprongen, maar dat gebeurt, voor zoover ik het begrijp, om te waarschuwen tegen de lichtzinnigheid, waarmee menschen trouwen en weer van elkaar gaan.

Rachäel is gehuwd met een gescheiden man met een dochttertje. Hoe zij ook haar best doet een plaatsje in het gezin te krijgen, het lukt niet. Vader en kind zijn te innig aan elkander verbonden, om haar een zitje te geven in hun hart. Bovendien is de man een geheime dronkaard.

Het komt dan eindelijk zoo ver, dat zij scheiding vraagt en verkrijgt.

Dr. Warren Gregory was zeer verliefd op haar en nu zij, volgens de begrippen van hare wereld, weer vrij is, trouwt zij met dezen man. In het begin is alles boterje tot den bodem.

Dan komt verwijdering en eindelijk de ontdekking dat de man het houdt met eene actrice. Rachäel ziet nu dat de scheiding haar geen geluk heeft gebracht. Bij dezen man heeft zij kinderen en besluit zij terwille der kinderen op haar post te blijven en zich op te offeren. En door het kind komt de verzoening en de hereeniging.

Een der knapen, Derry, is van den schommel gevallen en levensgevaarlijk verwond. De moeder brengt het arme kind in vreeselijk noodweer naar haar man, den dokter. Met haar auto, dien zij zelf bestuurt, volbrengt zij de grootste waagstukken om het doel te bereiken. Haar moed wordt beloond, haar lieveling gered, en haar dwalende man terug gebracht tot plicht en liefde.

En de vrouw zelf verklaart dat echtscheiding, waarover haar vrienden en vriendinnen zoo licht praten, geen oplossing is!

Natuurlijk alleen voor rijpere lezers.

Pirandello (Luigi). *Levend dood*. (Wijlen Mattia Pascal') Vertaald door E. A. Keuls-Schuur. (282). Geb. f 4.90 Em. Querido, Amsterdam.

De inhoud van den roman vindt men in een krantenbericht van 27 Maart 1921. Achter dit boek haalt Pirandello het aan, om de critiekers die zijn verhaal te onwaarschijnlijk vonden, het zwijgen op te leggen. Het bericht komt hier op neer: de electricien Ambroyo Casate, die reeds eenigen tijd verwijderd van zijn vrouw leefde, was op een goeden dag verdwenen, en toen een lijk werd opgevischt uit het kanaal, herkende de vrouw en een zekere Luigi Majoli daarin den verdwenen echtgenoot. Na afloop van den rouwtijd trouwde de weduwe den getuige Majoli.

De man echter was niet dood, maar zat in de gevangenis voor eenige jaren. Toen hij vrij kwam, en een document nodig had, werd hem medegedeeld dat hij dood behoorde te zijn, en zoo kwam de heele geschiedenis uit. En het nieuwe huwelijk werd daardoor nietig. De levend doode had schik in het geval en legde bloemen op zijn eigen graf.

De fantasie van Pirandello is de werkelijkheid voor geweest.

Een schrijver, die genoeg heeft van zijn huiselijk- en familieleven, heeft een uitstapje gemaakt en een stevig fortuin gewonnen aan de speelbank. Als hij weer naar huis wil gaan, leest hij plotseeling het bericht van zijn dood: verdronken — en zijn lijk herkend door vrouw en vriend.

De aardigheid van de geschiedenis zit nu hierin: dat de dood-gewaande in stage onrust leeft. Hij heeft een fabeltje bedacht in plaats van zijn vroeger leven. Maar dat stelt hem bloot aan voortdurende kans van tegenspraak. Hij wordt bestolen en durft de politie niet in het geval te betrekken. Hij verliefte, en moet vluchten om niet tot bigamie te vervallen.

Ten einde raad keert hij naar huis terug, ontdekt dat zijn vrouw getrouwd is met zijn vriend en zijn gevaarlijke schoonmoeder nog leeft — maakt zich bekend en trekt zich dan terug zonder aanspraak te maken op zijn recht. Het boek is niet voor iedereen wegens eenige voorvallen en het besluit van den held en de anderen om dat nietige huwelijk maar gemoedereerd als echt en wettig te laten bestaan.

Schmitz (Marie) *Droomenland*. (251). f 4.50 Em. Querido, Amsterdam.

Innig leeft de schrijfster mee met kleine Leentje, een hypergevoelig kindje, dat met haar gedachten bijna voortdurend in droomenland vertoeft. In droefheid en vreugde, bij haar kleine kinderverdrietjes en in haar groote smart, als moeder straft, vertelt zij ons wat er in dat zieltje omgaat, en hoe de woorden van groote menschen, onbedoeld, haar soms pijn doen.

't Is, schoon met een lichte neiging naar het sentimenteele, een mooi boek. Alleen doet het ons wat onwezenlijk aan, dat er in dat kinderhoofdje nooit eens een gedachte komt aan God, en de kleine handjes geen behoefte hebben zich te vouwen tot gebed.

En de laatste bladzijde lijkt ons dan ook wat onnatuurlijk-gezocht: het voelen van het kind alsof de moeder, onzichtbaar, nog altijd bij en met haar is:

„O, Moeder, ik ben niet bedroefd, heusch niet . . . ik moet alleen maar huilen . . . omdat 't zoo vreemd is en zoo heerlijk . . . dat we nu toch voor altijd bij elkaar zijn . . . en dat 't nu nooit meer anders worden kan . . .”

Sinclair (May) *Arnold Waterlow*, (259) Vertaald door Louis Blok. (259) f 2.90. H. W. Becht, Amsterdam.

Het verhaal begint met de baby-jaren van Arnold. Hij was een eigenaardig en eigenzinnig, ietwat vroegrijp kereltje.

Papa Waterlow was een al te dorstig man; Mama, een echt moekie die 't meest hield van Richard, haar oudste, en van Charlotte haar eenig meisje. Arnold kwam 't laatst op 't lijstje.

Maar de jongen begreep spoedig, dat zijn oudste broer niet deugde. Hij sloot zich aan bij de familie Goddens ofschoon zijn moeder hem den omgang met die menschen verboden had, omdat ze niet „deftig” genoeg waren. Maar waarschijnlijk had de godsdienstige moeder ernstiger redenen voor haar verbod. Want mijnheer Goddens was niet alleen handelaar in thee, wat geen bezwaar heeft, maar ook vrijdenker, wat minder onschuldig is. Bij deze familie leerde Arnold dan ook kennis maken met de werken van Hegel, Spinoza, Schopenhauer en Spencer.

Door den dood van zijn vader en het verlies van het fortuin, kon Arnold zijn studie niet voortzetten en hij kwam in een kaas-handel terecht, hetgeen hem niet belette in Spinoza en Hegel te blijven beunhazen.

Later wordt hij door den theehandelaar opgenomen in zijn zaak en staat de kans in het verschiet dat hij Winifried, de dochter des huizes zal mogen trouwen.

Maar de jongen *dérailleert*. Hij leert een vioolmeisje kennen, die samenwoont met een vriendin en een kunstbroeder, levend en zoo wat studeerend van haar centen. Dan gaat Arnold met deze vrouw trouwen, totdat de ander haar weer zal opeischen. Hun kind sterft — ze gaan van elkaar en Arnold vindt Effie. Linda keert later weer terug, maar wil Effie niet verdringen die echter zoo edelmoedig is, om maar gauw dood te gaan en de duiventil waar ze in en uitvliegen, vrij te laten voor het vioolvrouwtje.

Het lijkt eenvoudig nergens op. Meer hoeven we niet te zeggen.

Zeggelen (Marie van) *Marianne Hoogland*. (200) f 3— Geb. f 3.75. Scheltema en Holkema, Amsterdam.

De geschiedenis speelt in 1880. Alles is pais en vree in het huis van predikant Hoogland. Marianne is dol op haar vader, bewondert haar artistieke moeder, die zulke prachtige schilderijen maakt, haar knappen half-broer en vriendelijke grootjes, ooms en tantes.

Zij heeft een geheim, dat zij niet goed durft openbaren; ze schrijft verhalen. En dat gaf geen pas voor een vrouw.

Prettig wordt het promotiefeest van broer David beschreven, waarop Marianne allen verstomd doet staan van haar improvisatiekunst.

Maar dan komt er leed in het stille en tevreden huis. In „De Lichter” heeft een fel artikel gestaan waarin de verzen van predikant Hoogland onbarmhartig worden afgekamd. Men ontdekt wie de schrijver is: David . . . tegen zijn eigen vader.

David wil geen advokaat worden, hij moet en zal aan het tooneel; hij verdwijnt uit de ouderlijke woning en laat niets meer van zich hooren.

Arme Marianne kwijnt weg van verdriet; met oom Piet mag ze eene reis naar Parijs maken en daar vindt ze Louise Morance, die met David aan 't tooneel is geweest, maar nu in zoo'n overspannen, ziekenlijken toestand verkeert, dat ze een einde aan haar leven wil maken. Marianne past haar op en brengt haar tot betere gevoelens.

Als zij eindelijk terugkeert in Holland, vindt ze haar lieve menschen in geluk bij elkaar. David is teruggekeerd . . . en Marianne ontdekt ook, dat de jonge schilder Floris, dien zij steeds op voet van gelijkheid met haar broers heeft behandeld, toch eigenlijk heel wat anders voor haar is. De jongeman is blij, dat ze het begrijpt, want die broersidée had hem al lang geërgerd. Het is een goed verhaal, bekoorlijk en behoorlijk.

Zweig (Stefan) *De oogen van den eeuwigen Broeder* Vertaling van Reinier P. Sterkenburg (69) f 0.95 f 1.45 „De Tijdstroom”. Huis ter Heide.

Een verhaal uit de dagen dat Buddha nog op aarde rondwandelde.

Een rechter had om zijn vorst te verdedigen, onwetend zijn eigen broeder gedood. De blik van den doode volgde hem overal en liet hem geen rust. De koning stelde hem aan als opperrechter, maar de man kon nimmer meer een doodvonnis uitspreken.

Een veroordeelde verwijt hem eens zijn gestrengheid en de rechter stelt zich gevangen in zijn plaats.

Maar nu ondervindt hij dat kerkerstraf even verschrikkelijk kan zijn als de dood. Weer in vrijheid en om zijn wijsheid en rechtvaardigheid door den koning geprezen, wenscht hij van al zijn

eereposten afstand te doen. Zijn goederen zal hij verdeelen onder de menschen, maar zijn kinderen verzetten zich tegen dit plan en noemen het onrechtvaardig. Dan trekt hij zich terug in een woud en leeft daar als kluizenaar. Hij maakt school en aanhangers zijner leer verlaten de wereld en sluiten zich bij hem aan. Maar ook dit wint niet de goedkeuring van allen. Want op een goeden dag komt een vrouw zich bij hem beklagen, dat hij haar echtgenoot van haar heeft afgetrokken. Ten einde raad, keert hij maar weer terug naar het hof en wordt op eigen verzoek aangesteld tot opzichter der honden. Zoo leefde hij nu vele jaren in nederige dienstbaarheid, en door den opvolger des konings wordt hij als een hond behandeld.

„Toen echter ook zijn jaren vervuld waren en hij stierf, werd hij gestopt in den drekkuil der knechten, en niemand herinnerde zich meer hem, dien het land eens roemde met de vier namen der deugd. Zijn zonen verborgen zich en geen priester zong den doodsang bij zijn afgeleefde lijf. Slechts de honden huilden twee dagen en twee nachten lang, toen vergaten zij Virata, wiens naam niet geschreven is in de kronieken der heerschers en niet opgeteekend in de boeken der wijzen”.

Moraal: de ware verdiensten worden op aarde niet erkend en gewaardeerd. Een regel, zooals elke goede regel, die weer zijn uitzonderingen heeft.

I v a n s *Het Geheim van den Koepel*. (285) f 1.25 f 1.90. A. W. Bruna en Zoon, Utrecht.

Deze No. 6 der May-serie, tevens No. 1 der tweede G.G.-serie, is een allerprettigste detective-roman. Speelt in een mooi oud landhuis aan de Vecht en Ivans heeft het zoo geplooid dat èn G.G. èn Mrs. O'Neill daar samen in een moordgeschiedenis gewikkeld worden, zoodat zij met hun scherpzinnigheid en speurzin naar een Nobelprijs kunnen dingen. Veel er van te vertellen zou jammer zijn voor hen die het boek willen lezen het is boeiend en voor iedereen geschikt.

VAN MENSCHEN EN DINGEN

in Woord en Beeld.

Waarom Barbey d'Aurevilly niet gedecoreerd werd? Is. Querido beklaagde zich dat hij nooit werd gedecoreerd. Hij trooste zich: het ontbreken van een decoratie kan ook een eerbewijs zijn.

Barbey d'Aurevilly was juist verbonden aan *Le Pays* als literair criticus. Men had hem een bundel verzen gestuurd van Poydenot, door een minister zelf aanbevolen. Barbey schreef aan

den directeur van zijn blad, dat hij zijn best had gedaan één fatsoenlijk vers te vinden, maar 't hem niet was gelukt. Als 't nog maar slecht was: „le mauvais a une physionomie”, maar 't was „du médiocre achevé”. „Prenez donc pitié de moi, mon cher et généreux rédacteur en chef”. En hij wil het zelf aan den bevrienden minister gaan vertellen, dat zijn beschermeling geen talent heeft. Dat dichters, die worden aanbevolen, ten minste om de een of andere reden eenige aanmoediging verdiend moeten hebben. En hij, Barbey d'Aurevilly, kan Poydinot slechts aanmoedigen, zijn boek te verbranden en nooit meer opnieuw te beginnen.

Ter zelfder tijd, voorjaar 1857, zond Barbey een artikel aan zijn blad (waarin hij den académicien Emile Augier een „coiffeur littéraire” noemde), dat de directie van *Le Pays* niet durfde opnemen.

Het gevolg bleef niet uit. 't Was een publiek geheim, dat Barbey op de lijst stond om gedecoreerd te worden op 15 Augustus van datzelfde jaar, waarin hij zijn kritieke euveldaden bedreef. Maar... hij werd het niet.

Onbetrouwbaar. Men kent gedeeltelijk het *Journal des Goncourt*, waarin deze heeren al wat zij wisten en hoorden van hun tijdgenooten, hebben opgeteekend. Zoo staat er ook (onder datum 24 Maart 1886) dat Bourget eene beschrijving had gegeven van het vreemde milieu, waarin de zonderlinge artiest Rollinot, woonde. En Bourget kon het weten, want, hij was er geweest: „Bourget avoit passé une soirée musicale inénarrable, accompagnée de la maîtresse bizarre, du chien détraqué et de l'artiste macabre”. Nu heeft men verleden jaar Paul Bourget eens verzocht wat meer bijzonderheden te vertellen van dat huishouden van Rollinot.

En 't antwoord was: „Ik kan u niets vertellen, want ik weet niets. *Je ne suis jamais allé chez Rollinot, je l'ai à peine connu* Du reste il n'est pas très connu

„Maar de Goncourts dan?”

„Och, zij vergissen zich. Hebben maar wat opgevangen, of hoe dan ook! Maar vooral, vergeet niet, de Goncourts waren verbeeldingsmensen.”

Dus een beetje voorzichtig zijn met dien schat van bijzonderheden, welke de Goncourts zoo vrijgevig aan het nageslacht hebben vermaakt. Er zal nog wel meer valsch goud tusschen zitten.

Shaw vertelt het zelf. Bij gelegenheid van een feestmaal te Londen, wenschten de gasten hem geluk met zijn succes als tooneelschrijver, en met de algemeene waardeering zijner stukken.

De schrijver glimlachte en meende dat er anderen waren, die zijn werk niet konden uitstaan. En hij vertelde, instaan voor de volle waarheid, het volgende:

De directeur van het theater, waar ik nu onafgebroken al twee maanden lang gespeeld word, kreeg dezer dagen bezoek van den

timmerman. De man kwam loonsverhooring vragen. De directeur vond het onredelijk. Hield hem voor dat hij een vast loon kreeg en daarvoor niet behoefde te doen. Want het gebeurde zoo goed als nooit, dat hij een ernstige karwei had. „En bovendien,” ging de directeur voort: „je kunt iederen avond voor niemendal Shaw hooren „spelen”.

En 't onverwachte antwoord luidde: „Ja, 't is ook wel een beetje dáárom, dat ik loonsverhooring vraag”.

BRIEVENBUS.

In vorige aflevering blz. 332 is de titel weggefallen. Lees: *Wegenman: Corruptie*. Een Indische roman.

L. D. te H.

Neen, ik herinner mij niet dat daaraan is getwijfeld. Het staat in elk geval vast, dat Jules Lemaître de laatste H. Sacramenten ontvangen heeft uit de hand van Berthier, pastoor van Tavers, en den priester zijn dank betuigde.

A. J. H. te A.

Vijf jaren geleden hebben wij er al op gewezen. (Zie B. 15 Juli 1920). De goedkoopste editie van Mgr. Hugh Benson (2 sh. per deel, bij Hutchinson, Londen) is eenigszins verminkt. De boeken zijn tamelijk wel ontrooomsch. Wat al te katholiek was, heeft men eenvoudig weggelaten. Of dit in overleg is geschied met Benson's Anglikaansche familie (hetgeen waarschijnlijk is) of op eigen gezag van den uitgever, verandert de zaak niet. 't Is en blijft een verminkte uitgave.

B. Kr. te H.

Dan kunt u goed terecht bij Garnier, Paris, die een heele reeks boeken heeft uitgegeven, leerend *l'Art de reconnaître les Styles*. Ik heb een paar deeltjes (*Style Empire* en *Style Louis XIV*) voor me liggen en ze voldoen best, ook door hun afbeeldingen. U kunt zijn cataloog aanvragen (Rue des Saints-Pères, 6 — Paris).

J. D. te Gr.

U hebt in dat geval de weddenschap verloren: André Corthis is eene vrouw (Mevrouw Raymond Lécuyer). Toen haar man door den oorlog verminkt thuis kwam, trok zij met haar drie kinderen naar Parijs om haar brood te verdienen door schrijven. Ze vervoege zich bij Doumic, directeur van de *Revue des Deux Mondes*, die wel toegaf dat zij talent had en er komen zou, maar dat geruime tijd ervoor noodig was. Het ging vlugger dan hij vermoedde. Al spoedig werd van alle kanten hare medewerking gevraagd en de groote romans, die zij schreef, gingen er in bij het publiek.

D. L. te 's-G.

Daar bestaan tafels voor, met wier behulp u een datum uit de groote Fransche Revolutie in revolutie-stijl aangeduid, dadelijk kunt omzetten in onze gewone datums. We zullen zoo'n tabelletje voor u laten overschrijven, dan bent U voor altijd klaar.

	DWALENDE ZOEKERS.	
---	--------------------------	---

door A. GIELEN S. J.

SCHARTEN.

ANTINK.

„Les génies se rencontrent,” beweert men, en zóó twijfelachtig dit gezegde is, even zeker is het andere: „de kleinere goden loopen de grootere na.”

Zoodra één schrijver iets bedacht heeft, waarmede hij min of meer opgang maakt, staat er al dadelijk een regiment kunstbroeders uit den slaap op en begint den gelukkigen padvinder op z'n hielen te volgen.

Men denke maar eens aan Goethe en zijn sentimenteelen Werther, aan Conan Doyle en Pierre Benoit en hun geheimzinnige verhalen, aan Kloos en den sonnetten-regen uit heel het stuk hemel boven Nederland, aan Bourget en den stroom van analytische romans, aan Margueritte met zijn garçonne, die voor hem een villa aan de Adriatische zee verdiende en de vele scribenten, die hem zoo ongeveer copieerden om ook den vetten buit binnen te halen.

Oorspronkelijkheid is wel een zeldzame gave.

Sinds Romain Rolland zijn vervelenden Jean Christophe in het leven heeft geroepen, hebben anderen dezelfde Muze gevrijd en gezorgd dat hij half-broertjes kreeg: Anker Larsen (*De Steen der Wijzen*); John Hargrave (*Harbottle*); Jacob Wasserman (*Wahnschaffe*) en . . . Scharten-Antink (*Het Leven van Francesco Campana*), 't is, vertrouwelijk

gezegd, alles hetzelfde: één pudding in andere vormen.

In al deze boeken (en een dozijn gelijksoortige) kan men den held dezelfde woorden in den mond leggen, die *Harbottle* sprak: „Harbottle, dat ben ik — dat zijt gij — dat zijn allen die tegenwoordig *naar iets beters* in de wereld verlangen”.

En dat moet men dan zóó verstaan: „naar iets beters dan het Christendom”.

Harbottle verkondigt: „ik heb godsdienst nodig. Deugdelijke, stevige godsdienst, gegrondvest op kennis.”

De heeren, die in deze romans naar „iets beters” gaan verlangen, zijn over het algemeen sensueel en hypernervuus gevoeligen, die op een gegeven oogenblik hun houvast in het leven verliezen. Harbottle keert uit den oorlog terug: zijn vrouw is er met een ander van door en zijn beide zonen zijn gesneuveld, De man is verdwaasd, gaat op zoek naar „het betere”, en bestudeert het oude Boeddhisme en „Vergelijkende Godsdienstleer”, droomt met half gesloten oogen van „een nieuwe wereld”, onderworpen aan een Nieuwen Plicht en gegrondvest op den Werelddienst en de Nieuwe Wereldliefde”. En hij sterft, *niet* met een kruisbeeld in de hand, maar „met den kleinen, veelkleurigen globe, die in een gepolijsten houten standaard stond”.

In den Steen der Wijzen leeren wij dat de zonde buiten den mensch omgaat: goed en kwaad voltrekt de Geest en door de liefde wordt alles gelouterd.

Wahnschaffe walgt van het leven, dat hij zoo hartstochtelijk en overdadig genoten heeft, doet afstand van zijn rijkdommen en zoekt het uitschot der maatschappij om te begrijpen en in alles-omvattende menschenliefde te vergeven.

En *Francesco*? Over hem wilden wij het wat uitvoeriger hebben.

* * *

Het Boek ¹⁾ van de *Schartens* bestaat uit drie deelen: *De Jeugd van Francesco Campana* — *De Duistere Waarheid* — *Het Eeuwige Licht*.

C. en M. Scharten Antink. *Het Leven van Francesco Campana*. 3 dln. Maatschappij voor Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam.

De jeugd van Francesco verloopt te midden eener heerlijke natuur, onder het schamele dak van zijn grootvader. De jongen dweept met de wonderen der schoone wereld, maar hoe jong hij ook is, zijn wijsgeerige aanleg stemt hem tot mijmeren en peinzen. Zijn grootvader is van het zelfde slag; hij is een liberaal-katholiek, een weinig-ontwikkeld, eenvoudig man, die op eigen gelegenheid ijverig in den bijbel leest, en zonderlinge tekstverklaringen ten beste geeft. Als de oude, blijmoedige man sterft, wordt de jongen opgenomen door familie, waar hij eerst behulpzaam is in den winkel en ten slotte leerling-machinist wordt in een Electriscbe Centrale. Ofschoon hij zich aansluit bij de socialisten, ziet hij toch spoedig dat vandaar het groote geluk niet valt te verwachten. Hij verslindt allerlei populair-wetenschappelijke boeken, wier inhoud hij niet in staat is te verwerken, maar die hem toch leeren dat de schepping, die hij voorheen zoo bewonderde, maar schoon is in schijn, in werkelijkheid wreed en ellendig.

Een gemoedelijke dokter, die plezier heeft in den leergierigen jongen, brengt hem nog verder van huis. En, fataal symptoom, de jongen houdt een dagboek!

„De graafwespen, die bij elk hunner eieren een rups of een kever of een spin levend begroeven, na eerst die dieren lam te hebben gestoken, door een paar zenuwknoopen kapot te prikken; zij staken ze niet dood, want dan zou de rups of de kever gaan rotten; en de jonge graafwesplarven moeten frisch, levend vleesch te eten krijgen!”

„— De sluipwespen deden weer anders; die legden hun eieren direct *in* andere beesten, maar alleen in de zóó groote, dat de larve om zich te voeden, niet tot aan hun vitale deelen behoefden te knagen! Het voedsel mocht alweer niet bederven door een te snellen dood van het slachtoffer, moest levend en versch worden afgevreten!

„Hoe was het mogelijk, niet in te zien, welke gruwelen hier gaande waren? — Natuurlijk, de beesten zelf, die konden het niet helpen, die waren nu eenmaál zoo gemaakt Maar Degeen die ze gemaakt had! De

Geest, die deze roofdieren met een zoo vinnige vindingrijkheid had uitgedacht en dreef!

„Nu ja, het instinct! — maar aan die dooddoeners was hij ontgroeid. Nee, een Geest, belust op moord en marteling, vierde zich in die insecten, had hen met de scherp-doelbewuste, onfeilbare wetenschap toegerust, en hun weerlooze prooi klaargemaakt erbij, opdat de misdaad zich oneindige malen, van jaar tot jaar en van eeuw tot eeuw, meedoogenloos voltrekken kon; de onindenkbaar misdaad van een levend wezen langzaam te doen opvreten; en die misdaad onlosmaakbaar, onoplosbaar verbonden aan de edelste drijfveeren, het moederinstinct.

„Hoe kán het toch? Hoe kán het toch?” kreunde de jongen, die geen kans zag deze problemen voor zich op te lossen. „Hoe kon God zich inlaten met het verzinnen, het scheppen en instandhouden van zulke onbenoembare laagheden?” En, gelijk ik reeds zeide, dokter Garobbi hielp hem nog dieper in het moeras.

Dan komt er nog bij eene liefde voor een meisje boven zijn stand, en de leerling-machinist legt een nieuw dagboek aan en schrijft in hoóghdravenden stijl: „Is er wereldduister, waar de liefde leeft? O, Ilda, zeg jij het mij, wat is dit zachte en almachtige Leven, dat ons doortintelt en uit ons breekt en laait als een bleeke, bleeke vlamengloed tegen de zwarte afgronden der schepping?”

Maar 't idool zijner liefde blijkt al spoedig een leeg en harteloos meisje te zijn, die uit de hoogte op hem neerziet. Ook daarvoor wordt de Schepper weer verantwoordelijk gesteld. Het verraad van den schoonen schijn, en de meedoogenlooze, wellustige wreedheid daarachter, dat was de gansche schepping”.

En de jonge electricien, die te veel boeken gelezen en er te weinig van begrepen had, besloot nu maar dat alles bedrog is en leugen en wierp zich in een stroom van uitpattingen, totdat hij er zelf van walgen ging. Hij blijft alles echter even leelijk zien:

Over de wondervolle, heilbrengende bloedlichaampjes raakte hij vroeger in vervoering. Maar zij werken eender bij hyena en jakhals, die zij ook in stand houden.

Hij had gelezen dat men uit de lengte onzer darmen kon zien, dat wij alleseters zijn. Dus de Schepper wilde ook, dat wij alles aten en vermoordden.

„En zoo moesten alle dieren het. Het was niet om de wreedheid te doen en het was niet om de wreede lusten. Zelfs de schoonheden, of leelijkheden van wreedheid en hartstocht waren een schijn. Het waren alleen maar de verachtelijke middelen tot de instandhouding van het Ik, en tot de vermenigvuldiging van het Ik.”

Hij droomde: „diep in de zwarte eeuwigheid, zag hij een platte, grauwe troon, en daarop, plat en pafbleek en vet, zat de Koning van het Heelal, het Egoïsme.”

En dan verschijnt hem in vizioen: „het doode hoofd van grootvader, zooals het gelegen had, achterover, op het kleine kussen in de kist.”

„Waarom voelde hij zóó sterk dat grootvader leed om hem? Werd hij dan verblind door een waan van waarheid, en was daar achter een andere, eeuwige Waarheid, die hij, nog niet doorpeilen kon? Het was of langs rechte trappen van logica een waterklaar en toch geheimvol licht over hem neervloeide.

Was er dan toch een andere waarheid, dan de duistere waarheid die hij zag?”

Dit zullen wij vernemen in het derde deel: *Het Eeuwige Licht*.

De liefde, waarmede Francesco ontvangen wordt in het gelukkig gezin van tante Letizia, maakt hem rustiger. Hij begint de gedachten, die door zijn hoofd woelden, te ontleden.

Zoo valt hem het oude, zwarte opschrijfboekje, waarin hij als jongen van vijftien jaren zijn indrukken en gevoelens opteekende, weer eens in handen en hij leest:

„De mensch is slechter dan de bijen. Want hij leeft van moord en de bijen van weldoen. God heeft het zoo ingesteld, dat de menschen leven zouden van al wat leeft, dus van moord. Maar als de mensch dat afschuwelijk vindt, dan zou hij beter zijn dan God. Slechter dan de bijen en beter dan God!”

Over die wijsheid van den jongen, gaat nu de jongeman nadenken.

Beter zijn dan God, dat was onmogelijk! En als dus zijn menschenziel het meedoogenloos egoïsme der schepping aanklaagde, dan moest God haar ook veroordeelen, „Maar hoe kon die wreede schepping onder het licht en het oordeel van Gods volmaaktheid zoo monsterlijk zijn uitgegroeid?”

Zou het werkelijk kunnen dat het leven een soort droom was?

Wacht, daar had hij vroeger, als vijftienjarige ook over geschreven. En hij vindt de aantekening.

„Ruimte moest een schijn wezen. Elke lijn is het *oneindige*, want zelfs de billioenste onderverdeeling van het kleinste lijntje heeft altijd nog een afmeting, en die allerkleinste afmeting blijft nòg tot in het oneindige deelbaar. — Dus is elk lijntje eeuwig. . .

Maar omdat dus elke lijn, kort of lang, uit een eindeloos aantal lijntjes bestaat, is dus een korte lijn even lang als een lange lijn. Want eindeloos is eindeloos. En omdat er dus geen werkelijk verschil bestaat tusschen lang en kort, kan afmeting, en dus ook ruimte, niet iets werkelijks zijn.”

Wat een licht gaat hem nu ineens op, uit die gedachten zijner kinderjaren. Hij ziet zijn eigen lichaam als een ijlen, onwerkelijken wand tusschen de eeuwigheid in hem.

En zoo was het met alle voorwerpen, alle planten en dieren. Allemaal schijnbeelden!

„Dus dit duister Heelal zou een droom kunnen zijn, en de groote al-moord een droom en het genadelooze Egoïsme een droom, . . . ?”

Maar God is ook liefde! Hoe is het dan mogelijk dat hij ons gevangen houdt in dien ontzettenden droom van moord en misdaad?

Het eene oogenblik meent hij het antwoord op de vraag te hebben gevonden, dan schrijft hij weer „ik kan zelfs het denkbeeld van Gods liefde niet vast houden.”

Hij heeft zich inmiddels verloofd met een goed, eenvoudig meisje, en de herinnering aan haar maakt hem sterk om, tijdens zijn dienstmaanden als marinier, de verleiding weerstand te bieden. Na zijn terugkeer in de burgerlijke maatschappij trouwt hij met haar en wordt

een gelukkig echtgenoot en vader. En wederom begon hij een dagboek, dat de grondslag zou worden van zijn credo.

Hij komt door zijn denken tot zonderlinge resultaten „Ik zag eens, aan mijn zingende makkers, dat het gemeene het goddelijke herbergen kan.”

„Dat ook de leugen schoonheid kan zijn, bewijzen de scheppingen der dichters. . .”

„Zoo bergt het bedrog en het verraad der natuur, deze schijnwereld voor wreedheid en ikzucht, Gods eindelooze liefde.”

„De schepping is Gods schoone leugen, om de liefde in het menschedom te verzoeken en tot de overwinning te voeren.”

Nu weet hij ook het antwoord op de vraag, die hem zooveel hoofdbrekens heeft bezorgd.”

„Zou ik nu nog de natuur on-moorddadig en idyllisch wenschen?

Neen, want dan zou de liefdegeest in den mensch zich niet kunnen manifesteren in zijn bovenredelijk verzet, in zijn ten leste alle natuurlijke wreedheid verwinnende, goddelijke onlogischheid.”

En na deze groote philosophische ontdekking, staat de jongeman voor niets meer.

Hij heeft ontdekt wat er hapert aan de leer van Christus. Zij preekt de liefde, maar was gebaseerd op het vlijmendst egoïsme.

Mozes schiep zich den grimmigen en rechtvaardigen God der wrake naar het beeld der wreede natuur. Maar de wreede natuur was een schijn, dus ook de God van Mozes.

Christus schiep zich den vader in twee beelden: naar het schijnbeeld van den wreenden God en naar den liefdegeest. Daardoor werd het stralend liefdebeeld der liefde vergiftigd in zijn hart. En daarom is in de Christelijke leer het *egoïsme der ziel* binnengeslopen. Men wil deugdzaam zijn om de belooning of uit vrees voor de straf.

Er moet dus een „nieuw geloof“ komen. „Dit nieuwe geloof zal verstaan den onpeilbaren liefdegloed van den

Algeest en de ondoorgrondelijke smarten zijner nimmer eindigende nedergangen in de kwellingen van de stof, teneinde de liefde te beproeven, en aan die beproevingen haar grootheid te meten.

Tegenover dit eindeloos offer dat nog een gansch ander offer is dan Christus' kruisdood, kan dat geloof niet anders dan zelf onbegrensde liefde worden, en liefde alleen.

Het kan zich niet langer klein-zielig bekommeren om het lot der eïgen, persoonlijke ziel."

Dat is het einde van Campana's langdurig gegrübel, wiens schijngestalte verzwond in den oorlog.

Aan welke eenzame kust, in welke zeediepte, ligt verloren en vergaan dit schoone hoofd, waarin leefde het lichtend vizioen van God, en het geloof in de eindelijke zegepraal der allesdoorstralende Liefde?

* * *

Het is duidelijk dat het ^{*}echtpaar ^{*}Scharten-Antink zich zijn eigen problemen van de ziel heeft losgeschreven. Dat is dan ook wel de reden dat Francesco Campana een onmogelijke figuur is geworden. Een vijftienjarige jongen, die zulke diepzinnigheden aantekent in zijn schoolboekje, een leerling-monteur, die een dagboek aanlegt om zijn gedachten over de hoogste vraagstukken vast te leggen, een jonge matroos, een tweede machinist, die in fijne beelden en dichterlijke taal een nieuwe theodicee verkondigt. . . 't is wel wat overrompelend. Wij kennen wel den brillenslijpenden Spinoza, maar die deed er wat langer over om een hooggeleerde te worden en zijn vak liet hem ook meer tijd en gunstiger gelegenheid om te peinzen.

Ik denk dan ook dat de auteurs den joodschen wijsgeer hebben gelezen en door zijn propadeutica zijn geleid tot het pantheïsme en vriendelijk ontvangen door den Algeest, apostelen zijn geworden van den nieuwen godsdienst, die het Christendom moet verdringen, de algemeene broederschap en menschenliefde.

De uitgevers schrijven ons, dat het eerste deel „een enorm succes" had. Wij kunnen het gelooven; want daar loopen vele menschen, die zoeken naar de be-

teekenis van ziel en leven, en gretig luisteren naar allen, van wien zij vermoeden eenig antwoord op hun vragen en eene oplossing van hun twijfelingen te kunnen vernemen.

Maar ik denk, dat zij aan het eind van hun onderzoek, dit en al zulk soort van boeken nog verwarder en radelooser uit de hand zullen leggen.

Wie Gods openbaring voorbijgaat om alleen te luisteren naar de spitsvondigheden der menschen, zal blijven dwalen als een andere Ahasverus en nimmer vinden wat hij zoekt.

Wij herinneren de katholieken aan canon 1399 die te lezen verbiedt: „boeken van alle niet-katholieken die rechtstreeks godsdienstige vraagstukken behandelen, tenzij het vaststaat dat zij niets bevatten tegen het Katholieke geloof”.

En al geschiedt dat hier in een roman, de behandeling is *rechtstreeksch* genoeg, want door den jongen Campana doceeren zoo duidelijk de Antinks en pleiten zoo voor verwerping van het oude christelijke geloof en opheffing der Kerk, dat er omtrent hun bedoelingen geen twijfel gelaten wordt.

En wie toch juridische bezwaren mocht hebben, behoeft in denzelfden canon maar een alinea verder te schuiven, om te begrijpen dat men hier niet kan ontkomen aan een veroordeelend vonnis.

■ ■	EEN ZONDERLING	■ ■
-----	----------------	-----

door ALPHONSE PRADIER.

Daar is een klein boekje verschenen over een groot man, mag ik niet zeggen maar over een typisch man. De titel luidt: *Montierlant, Homme de la Renaissance*, de schrijver heet J. Faure—Biguet, de uitgever is Plon (Parijs) en de prijs, dien hij vraagt voor deze 72 bladzijden druks, bedraagt de voor U luttele som van 5 francs.¹⁾

²⁾ Dat is eene vergissing van den geachten conférencier. Een boek van 5 francs is zelden voor ons goedkoper te krijgen dan voor den Franschman in eigen land. Het schijnt dat, evenals voorheen 't geval was met de mark, in de boekenwereld de franc op een hoog koerspeil is gestabiliseerd voor het buitenland.

Faure—Biguet was een vriend van *Montherlant*, maar hij laat zich niet verleiden om de grootheid van diens talent te overdrijven en zijn fouten en feilen over het hoofd te zien.

Henry Millon de Montherlant is van een zeer oud geslacht, dat zijn oorsprong had in Catalonië, en de eeuwen door mannen heeft voortgebracht, dragers van hooge functies in leger en staat, wier namen in de geschiedenis met eere vermeld staan.

Hij werd 21 April 1896 geboren uit degelijk katholieke ouders. En zijn opvoeding, aanvankelijk thuis genoten, van een geestelijken praeceptor en later op het College St. Croix te Neuilly, was met de overtuiging zijner ouders in overeenstemming.

Wat hij in zijn jeugd, als andere jongens hoofdzakelijk in beslag worden genomen door hun spel, al heeft gelezen en geschreven, zou men weigeren te gelooven, indien hij zelf het niet had verteld en de wijze waarop hij dat deed, niet veroorlooft aan een blague te denken.

De oude heidensche meesters hadden zijn liefde, en later wijdde hij zijn aandacht aan Dante, aan de renaissance, aan de fransche klassieken, terwijl hij de modernen maar zelden een blik waardig keurde. Alléén Barrès bewonderde hij als een geestdriftig leerling.

Als jongen bracht hij dikwijls zijn vacantie door in Spanje, liet zich inwijden in de kunst van den stierenvechter en boogt er nu op dat hij reeds als 17-jarige vijf jonge stieren had bekampt en gedood.

Tijdens den oorlog ging hij als vrijwilliger in dienst en werd secretaris van den Generalen Staf, tot zijn grooten spijt. Hij vroeg en verkreeg de gunst om deel te nemen aan het actieve gevecht, werd door een ontploffende granaat ernstig gewond en nauwelijks genezen, was hij werkzaam in het Amerikaansche leger.

Was hij dapper als Achilles, hij is ook hoogmoedig als de wrokkende en groot-sprekende Grieksche held. Het devies zijner familie: *Plus d'ennemis à combattre, plus de gloire à conquérir!*

Men heeft hem gevraagd, waarin hij zijn geluk zocht, en hij antwoordde: dat hij het niet zocht, maar ook niet ontloopen zou. Hij kon er buiten. Maar één ding had hij noodig: *J'ai besoin de grandeur.*

De oorlog bood hem een prachtige gelegenheid, maar nu hij in den bloedigen strijd geen lauweren kan halen, zoekt hij een andere, altijd mogelijke gelegenheid: het sportveld en de literatuur.

Met de granaatscherven nog in zijn lichaam, begon hij zich te oefenen in 't hardloopen en hij was er trotsch op, als had hij een heldendaad verricht, toen hij in nog geen twaalf seconden een baan had afgelegd van ik weet niet hoeveel meter.

Zijn hartstocht voor lichaamscultuur, bewondering van lichamelijk schoon, zijn gevoeligheid voor roem en eer, trekken hem tot het leven der oude Hellenen en Romeinen. Hij is een renaissance-man van den modernen tijd.

Ook, en misschien wel vooral, in zijn geschriften. Of men nu leest *La Relève du Matin — Le Songe — Le Paradis a l'Ombre des*

Epèes — zijn *Chant funebre pour les Morts de Verdun* — 't is altijd en overal verheerlijking van sport. Hij is zelf de jonge man uit *Le Paradis*, voor wien sport is, zooals hij zegt: „moraal, Godsdienst en Vaderland”.

Hij heeft meer van die eigenaardige uitspraken, waarbij men onwillekeurig de wenkbrauwen ophaalt, vragend of het een paradox is of bedenkelijke onzin.

In *Le Songe* legt een biechtvader zijn penitent op: een „de Profundis” te bidden „pour tes camerades tués”, wat den boetvaardige een bewijs is van fijngevoeligheid. Hij vraagt: „wàt nog meer?” En als de geestelijke dan polst: „als ik nu eens vroeg, zondig niet meer?” dan klinkt het uit de hoogte: „vraag liever iets wat nuttiger is voor God!”

Zoo krioelt het in de boeken van *Montherlant* van zonderlinge tegenspraken, en men heeft al meermalen het vermoeden uitgesproken, dat hij „een houding” aanneemt. Het is mogelijk; voor een groot deel lijkt het mij zelfs zeer waarschijnlijk. Waar hij bijvoorbeeld het Christendom betreurt als een verschijnsel van Oostersche beschaving en het Catholicisme een prachtige uiting vindt der Romeinsche cultuur, kan men toch moeilijk aannemen dat hij spreekt in ernst en overtuiging.

Hij zelf verheft er zich op, katholiek te zijn, maar het ligt er maar aan, wat hij wil verstaan onder dit woord. Zijn vriend, *Fauré-Biguet*, noemt het een „Catholicisme paganisé” en mij dunkt dat dit woord zéér juist gekozen is.

Wie hem persoonlijk kennen (ik zelf heb dat genoeg niet) verklaren er op te rekenen dat deze talentvolle jonge man van de dwalingen zijns weegs zal terugkeeren en, blijvend wellicht een modern renaissance-mensch, weer een katholiek zal worden van minder zonderling allooi.

Als een staaltje van zijn prachtige, karakteristieke taal, geef ik een zegelied op een jong meisje, dat in den wedloop den palm heeft gewonnen. Het is of men een oud Marathon-lied der Grieksche dichters in breed en fors klassiek Fransch vertolkt, hoort voordragen.

Laissez-moi vous regarder sans parole, jusqu'à temps que mon front s'abaisse,

Victoire qui aviez pour ailes l'amour de quinze mille hommes debout!

Dès l'instant qu'à deux cents mètres du poteau la course avec certitude fut pour vous,

Notre clameur, comme une eau qui sourd, par en dessous vous a soulevée.

Et puis pâle, arquée en arrière par un extraordinaire arrachement, à la fin l'imploration des bras et le fil entre les dents,

et moi mon programme dans ma bouche pour pouvoir battre des mains à l'aise!

O valeur! O meilleure que les autres! O merveille que vous soyez Française,

quand les Suédoises avaient abandonné, quand les Americaines pendaient l'air,

Quand la Tchèque était hors de course et l'Anglaise un demi-tour derrière,

et soudain les quinze mille gouailleurs à cause de vous se sentaient de France.

Mon coeur presse si fort ma poitrine que je suis obligé de faire silence.

Fleur de santé! Fraiche et chaude! Fine et forte! Douce et dure.

En acte et pas falsifiée et telle que sortie du ventre de Nature,

égale à moi et plus peut-être, si j'en crois je ne sais quelle emotion,

Je songe que je pourrais vous dire: „Ma maison sera ta maison”.

L'engendré-pour-le-devoir naîtrait du sang du sacrifice.

Dans le sein de la force des mères est assise la force des fils.

O délivrance, enfin je trouve celle qu'on peut ne pas dédaigner!

Qui'ai je à faire avec ce qui se traîne et comment pourrais je l'aimer?

Dans mes bras, Française! Dans mes bras, la coupeuse de vent!

Celle qui veut, celle qui dure, celle qui conçoit, celle qui va devant la Vierge aux épaules porteuses et qui, vole sans transpirer!

Dans mes bras, foulée de deux mètres, et les quatre litres de capacité vitale!

Fransche Boeken.

B e n j a m i n (R.) *La Prodigieuse Vie d'Honoré de Balzac.*

Benjamin vertoont hier in een kleine 400 bladzijden het veel bewogen leven van den grooten romanschrijver de Balzac (1799—1850). Ik zeg opzettelijk vertoont, want hij laat het voorbijloopen als een film. Hoever dat alles zuiver historisch is, kan moeilijk worden uitgemaakt, maar het is ongetwijfeld eene reconstructie, waar leven in zit. De romanticus leidde een afwisselend liefdeleven en zijn houding tegenover de veroordeeling zijner boeken door het kerkelijk gezag was allesbehalve eerbiedig.

Deze „biographie” behoort men te beschouwen als lectuur voor ontwikkelden. Het is een merkwaardig, onderhoudend en leerzaam boek. En ik raad degenen, die aangetrokken door Benjamin, iets willen lezen van de Balzac, wiens werk op den Index werd geplaatst, den grooten Standaard-Catalog van P. Gielen S.J. te raadplegen om te weten, welke boeken zonder verlof kunnen gelezen worden. Tot deze behoort een der mooiste, *Eugénie Grandet* (vertaald onder dien titel en onder den titel *De Vrek*).

B o r d e a u x (H.) *Barbey d'Aurevilly. Le Walter Scott normand.*
9 fr. Plon.

Daar is zooveel strijd geweest over Barbey, en telkens herleeft de kritiek weer. Ik vind zijn werk heel dikwijls morbide. Lemaître maakt het misschien wat erg als hij zegt, dat hij niets minder christelijk vond dan het catholicisme van d'Aurevilly. Bordeaux is echter wel wat al te gemakkelijk met goed te praten. Maar 't is een interessant boek, geschikt ook voor elkeen, die ontwikkeld genoeg is om voor zulke boeken belangstelling te hebben.

■ ■	H. G. WELLS	■ ■
-----	-------------	-----

Herbert George Wells, werd geboren in Bromley (Kent) in 1866. Zijn vader hield een kleinen winkel van glaswerk en porselein, die failliet ging. Hij moest een betrekking zoeken; zijn moeder werd huishoudster in een groot huis bij Petersfield en de omstreeks 13-jarige knaap, werd leerling bij een lakenhandelaar in Windsor. Hij hield het er niet lang uit, verhuurde zich bij een apotheker, liet dit postje varen en begon te leeren voor onderwijzer. Een poos trad hij als meester op aan de school van zijn oom in Somerset, maar keerde toen weer tot het lakenvak terug in een winkel van Southsea. Na twee jaren trad hij op als hulpleeraar in een school te Midhurst, totdat hij een beurs won in de South Kensington School of Science en na een promotie met lof, verkreeg hij een aanstelling aan de Henley School van St. John's Wood. Om zijn inkomen te vermeerderen werkte hij nog als lector in andere Universiteitsklassen, maar dit zware en onafgebroken werk bezorgde hem een inzinking en hij was verplicht zijn betrekkingen op te geven en naar de Zuidkust te vertrekken om daar een rustkuur te houden.

Maar hij kon niet werkloos blijven en nog vóór dat hij hersteld was, trachtte hij, zijn geluk met de pen te beproeven. Hij begon schetsjes te schrijven van humoristischen aard en vond in de Pall Mall Gazette en andere couranten hiervoor een goede markt. Nu ging het van 't eene succes naar het andere. In 1895 kwam het griezelige „*The stolen bacillus*” uit, en van toen af volgden zijn romans elkander in snelle vaart op. Zij zijn beurtelings fantastisch, humoristisch, visionair, bovennatuurlijk, akelig of streng realistisch. Soms doet hij met zijn wetenschappelijke voorspellingen aan Jules Verne denken, maar hij is lang zoo onschuldig niet. Vele van zijn romans behooeren door hun gevaarlijke theorieën, hun eigenaardigen kijk op de wereld niet alleen, maar door hun opvatting van God en de menschheid tot de zeer bedenkelijke literatuur. Hij beweegt zich even gemakkelijk in verleden als in toekomst, maar wee degenen, die hem tot gids nemen. Hij is des te meer te vreezen omdat hij telkens van gezichtspunt en oordeel verandert. Dit is te wijten aan zijn gebrek aan vaste beginselen. Hij schijnt zich zelf op te voeden en neemt zijn lezers mede, daarheen, waar hij voor 't oogenblik het geluk van de maatschappij ziet. Hij is een der meest gelezen, geniale Engelsche schrijvers, tegenover wiens werken men niet te voorzichtig kan zijn.

HET KIND

door DR. ELISE SANDERS
Vrouwenarts te Amsterdam.

Dit is de titel van een boek, dat ik hier niet alleen ten zeerste aanbeveel aan de jonge Moeders en aanstaande Moeders, doch ook aan al de vrouwen, die met de verzorging van het jonge kind te maken hebben. Gaarne zou ik dit boek „*Het Kind*”, ¹⁾ van Dr. C o r n e l i a d e L a n g e, in iedere huishouding op een eereplaatsje zetten, opdat het der verzorgster ten allen tijd tot vraagbaak kunne dienen. Helder en zakelijk wordt hier de normale ontwikkeling van het kind in het eerste en tweede levensjaar beschreven; veel dat jonge vrouwen niet bekend is, wordt eenvoudig verteld en toegelicht en de angst waarmee sommige Moeders, vooral haar eerstgeborene omringen, wordt weggenomen, als ze door herhaald lezen, zich deze hoofdstukken eigen hebben gemaakt. Men leert in dit boek ook, dat het proces van het te voorschijn komen der tanden, een physiologisch proces is, dat met het ziek-zijn der kleintjes niets te maken heeft en men toch nooit de ziekelijke verschijnselen, bij kleine kinderen waargenomen, op rekening van de kiesjes moet schrijven; ook in dezen tijd moet men den dokter raadplegen bij ziekten van het kind.

D r. d e L a n g e geeft aan, als eerste kleedingstukje voor de baby een flanelletje, doch in de meer zuidelijke streken, kan dit zonder schade worden weggelaten, tenzij de huismedicus, die de familie van den aanstaanden wereldburger door en door kent, het wèl noodig oordeelt. Ik wil vooral uit haar beschrijving naar voren halen, dat de kleeding van het kind eenvoudig moet zijn; een kind is zoo iets moois, dat iedere overdadige kleeding afbreuk aan zijn schoonheid doet en de vele kanten en linten zijn maar tot last, zijn door de moeilijke bewassching vaak aanleiding tot mindere frischheid.

Naar mijn persoonlijke opvatting, vind ik het jammer, dat in dit boek zoo'n groote plaats gegeven is aan de beschrijving van het maken van kinderkleeding; een vingerwijzing was m.i. meer dan voldoende. Talrijk toch zijn de grootere en kleinere handleidingen over dit onderwerp geschreven, en een beetje handige vrouw redt zich best, zonder een boek. Het hoofdstuk voeding in het eerste en tweede levensjaar, brengt de Moeders en kinderverzorgsters zoo-veel, dat ik, tot een herhaald lezen van dit deel U allen aanspoor. De ziekten en de slechte groei van het kleine kind is bijna uitsluitend afhankelijk van de niet goed geregelde voeding en dat zooveel kindertjes een infectie, dus een ziektemakend agens van buiten, niet te bovenkomen, vindt zijn oorzaak daarin, dat door een niet oordeel-

¹⁾ Dr. C. de Lange, *De lichamelijke Opvoeding van het Kind*. (422) f 3.90. H. Meulenhof, Amsterdam.

kundige voeding, de weerstand van het kind tegen infecties, is verminderd. Dat voor het zeer jonge kind, de borstvoeding de eenig goede voeding is, die het kind krachtig doet groeien, die de functie van alle organen in goede banen houdt, die de weerstand der kleinen tegen alle mogelijke besmettingen vergroot, ja zelfs daartegen beschermt, is eene tegenwoordig bijna overal doorgedrongen waarheid. Helaas echter, hebben sommige dokters nog wel eens op dit punt een strijd te voeren met domme Moeders, die de waarheid hiervan niet willen inzien. Vaak alleen uit gemakzucht of door een verkeerd vastgezette meening, onthouden zij hare kinderen de borstvoeding of geven deze slechts enkele weken. Moeders, weest toch ervan overtuigd, dat slechts in enkele gevallen, de Moeder haar kind niet mag voeden! In deze gevallen heeft alleen de dokter de beslissing te nemen, en de Moeder, die meent dat zij eigenmachtig daarin beslissen kan, verzaakt haar grootsten en schoonsten plicht. De gevallen, waarbij er waarlijk geen borstvoeding voor het kind is, zijn heel zeldzaam. Zelfs al is in het begin de voeding schaarsch, door volharding en goeden wil is nog veel te bereiken.

Dat deze voeding lang moet volgehouden worden, is ook een verkeerde opvatting. Op welken leeftijd de baby er al iets bij krijgt, zal Uw huisdokter wel regelen, maar een zesmaandsche borstvoeding is volgens de nieuwste onderzoekingen en opvattingen het beste voor Moeder en kind. Na dien tijd zou het kind niet meer voldoende van die stoffen ontvangen, die het voor zijn groei nodig heeft en ook de moeder zou lichamelijk lijden onder een langere voortzetting der borstvoeding. 't Is dan vaak een gewoonte en sleur om bij huilerige en drenzerige kinderen 's avonds en 's nachts de voeding te geven, doch men kan dit niet sterk genoeg afraden. Met een beetje overleg en doorzettingsvermogen is zeker in 3 weken tijds een kind volkomen gespeend, iets wat en de moeder en het kind ten goede komt. Moet men vroeg of laat tot kunstmatige voeding van den zuigeling overgaan, dan vindt men ook in dit boek de juiste aanwijzing voor de regeling daarvan.

Het hoofdstuk kinderzickten laat U duidelijk zien dat bij den zuigeling, de meest ernstige ziekten door verkeerde en slechte voeding ontstaan. Zelfs de zuigeling, die per week zooveel aankomt, dat iedere leek erover verwonderd staat; die zoo hard groeit en dik wordt, is vaak al op weg ernstig ziek te worden door ondoelmatige voeding. De zoo gevreesde en alom voorkomende Engelsche ziekte vindt voornamelijk haar oorsprong in onoordeelkundige voeding en verzorging van het kind. Dr. de Lange vertelt hierover in zulke klare woorden, dat in de toekomst zeker geen Moeder of kinder-verzorgster nog alleen de verantwoording zal durven dragen van de verzorging van het kind. Zij zullen geregeld een trouw gebruik maken van de adviezen der consultatiebureau's voor zuigelingen. Er zijn vooral in de groote steden reeds vele van deze instellingen opgericht en 't is te hopen, dat ook op kleinere plaatsen, doktoren

en gemeentebesturen hun best zullen doen tot oprichting van consultatiebureau's voor zuigelingen te komen, want het is in de gezondheid van het opkomend geslacht dat de welvaart van het vaderland ligt.

Ook het spel van het kind verdient ten volle onze aandacht. Kiest voor het kind eenvoudig, leerzaam speelgoed, want geldt het voor den volwassene „mijn leeren is spelen”, voor het kind is het „mijn spelen is leeren”. Gecompliceerd speelgoed begrijpt het kind niet, het maakt het stuk en speelt dan dagen lang met de eenvoudige brokstukken.

Kinderen worden vaak gestraft, omdat zij hun kostbaar, mooi speelgoed kapot maken, maar verdienen zij die straf wel? Met de lessen van Dr. d e L a n g e over eenvoudig speelgoed, ga ik geheel accoord. Toch moet mij hierover een kleine opmerking van het hart. 't Komt zeker doordat Dr. d L. dit boek in 1908, in navolging van een Deutsche uitgave schreef, en zij bij de herhaalde herdrukken betrekkelijk weinig veranderingen heeft aangebracht. Voor eenvoudige kindermeubelen en kinderspeelgoed vindt men in haar boek slechts Deutsche adressen opgegeven. Juist de laatste jaren echter zijn voor speelgoed mooie, eenvoudige ontwerpen van Hollandsche kunstenaars in den handel; ik wijs hier o.a. op het speelgoed, ontworpen door Phemia Molkenboer.

Het hoofdstuk over de voorkoming van ziekten en de verzorging van het wat oudere zieke kind, zal voor vele Moeder's een ware uitkomst zijn. Zeker, de dokter zal haar de noodige aanwijzingen kunnen geven voor ieder bepaald ziektegeval, maar de kinderverzorgster inwijden in de vele kleine handgrepen, die het verplegen vergemakkelijkt, dat ligt niet op zijn weg. Al deze kleine handgrepen worden hier op duidelijke wijze medegedeeld.

Heel even wordt door Dr. d L. het onderwerp: voorlichting ¹⁾ der kinderen, aangehaald. Gaarne zou ik dit in haar boek meer uitvoeriger behandeld willen zien, vooral in den tegenwoordigen tijd, nu men van alle kanten zoo verschillend hierover oordeelt. In elk geval mag men, welk principe men in deze ook huldigt, nooit volgens een schema handelen, doch zeer individueel. Wat door het eene kind op zeer jeugdigen leeftijd gevraagd en begrepen wordt, daar zal soms een ander kind niet in 't minst over denken. Dat ook de schrijfster zich met Professor Winkler „stevig verzet” tegen de Freudiaansche opvattingen in de kinderpsyche, getuigt de noot op blz. 289. Heel gaarne schaar ik mij aan haar zijde. Dit prettige, frissche boek raad ik alle Moeders ten zeerste ter bestudeering aan.

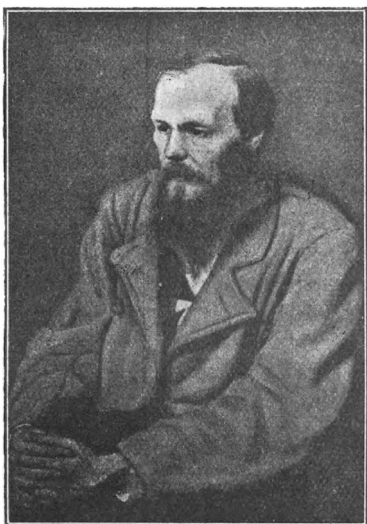
¹⁾ Met wat er staat betreffende sexueele voorlichting op blz. 412, kunnen wij ons niet vereenigen. (Redactie. B.).

DOSTOIEWSKY EN ZIJN GEZIN ¹⁾

door M. S,

Het leven van groote mannen wordt meestal beheerscht door de vrouwen, onder wier invloed zij geraakten. Velen hunner, onevenwichtig door hun buitengewone gaven en de zwakheid van hun karakter, gingen ten gronde door de middelmatigheden, het weinige begrip hunner vrouwen van hun persoonlijkheid. Zij waren het, die hun, in de wereld beroemd en gevierd, in het huwelijksleven vaak niets dan groote kinderen, steun moesten geven, hulp en troost, en vooral materieel houvast. Hierdoor behielden zij hun waardigheid, bewaarden hen voor diepen val, evengoed als voor kleine belachelijkheden en dwaze handelingen. Zwaar

is haar taak, een bijzondere roeping is het zonder twijfel de vrouw, de gezellin, de raadgeefster en vriendin van een groot man te zijn. Bijzondere gaven zijn er toe noodig om hem niet af te stooten, door hardheid, door superioriteit in haar optreden tegenover zijn onbeholpenheid of wel door zwakheid, te groote liefde en toegevendheid tegenover zijn soms zoo onredelijke grillen, alles te bederven. Hierdoor faalde de goede Tine, Multatuli's eerste vrouw. Wie weet of zijn levensloop zich niet anders had ontwikkeld indien hij een practische, verstandige, maar toch liefdevolle vrouw naast zich had gehad?

Zoo ooit een groote geest, met al zijn eigenaardigheden het buitengewone voorrecht hebben mocht zulk een gezellin de zijne te noemen, dan is het ongetwijfeld Fjedor Michailowitch Dostoevsky geweest, de beroemde Russische schrijver van *Rodion Raskolnikoff* (bij ons bekend als *Schuld en Boete*) *de broeders Karamazoff* en nog zoovele andere werken, die ons de gecompliceerde Russische ziel in al haar diepte ontsluiëren.

1) *Die Lebenserinnerungen der Gattin Dostojewski's*. Herausgegeben von René Fülöp-Miller und Friedrich Eckstein. A. Piper & Co. Verlag, München, 1925.

Anna Grigoriewna Smitkin was de vrouw, die hij het voorrecht had de zijne te noemen en wier *Herinneringen* na haar dood verschenen zijn. Zij was ongeveer 25 jaar jonger dan hij. Behoorend tot een zeer goede familie, die welgesteld maar niet rijk was, woonde zij met haar moeder en had om bezigheid te hebben, na haar vaders dood zich bekwaamd in stenographie. Eens vroeg haar leeraar of zij een betrekking wilde aannemen bij den beroemden schrijver D o s t o i e w s k y. Zij had vele van zijn werken gelezen en nam gaarne het voorstel aan, daar zij groote bewondering en vereering voor hem koesterde.

D o s t o i e w s k y bevond zich toen in een treurigen toestand. Hij had reeds veel droevigs ondervonden. Om politieke redenen was hij eens ter dood veroordeeld en reeds naar de strafplaats geleid, toen op het laatste oogenblik het bericht kwam, dat de keizer de straf veranderd had in vierjarigen dienst als soldaat in Siberië. Hier trouwde hij met een weduwe, die hem reeds gedurende de wittebroodsweken bedroog en een zoon had, van wien hij levenslang last zou hebben. Het huwelijk was zeer ongelukkig; na haar dood had hij een zeer hartstochtelijke liefdesgeschiedenis met een studentin. Door een toeval werd hun huwelijk niet voltrokken en kwam er een einde aan deze verhouding, die hem ook niet veel geluk zou hebben gebracht. Hij ging gebukt onder schulden, waaraan hij zelf gewoonlijk geen schuld had. Zijn broeder Michaël had een tabaksfabriek gehad en een tijdschrift uitgegeven. Na diens vrij onverwachten dood had Fjedor alle schulden van den tamelijk ontredderden boedel op zich genomen. Deze bestonden uit wissels, waarmede de schuldeischers hem vervolgden. Zij lieten hem geen rust, dreigden met verkoop van zijn meubels en zelfs met gijzeling. Bovendien moest hij nog zijn schoonzuster, Michaël's weduwe en haar kinderen onderhouden, terwijl ook zijn stiefzoon Paul Izayeff, een alleronhebbelijkste vlegel, geheel ten zijnen laste leefde. Om aan geld te komen had de ongelukkige zich verplicht binnen een maand aan zijn uitgever in Moskou een roman te leveren. Hij zag geen kans dien af te krijgen en besloot toen op raad van vrienden hem stenografisch te dicteeren. Hierdoor kwam hij met Anna Grigoriewna in aanraking.

Zij vond hem in geen rooskleurige omstandigheden. Sedert zijn ter dood veroordeeling en verblijf in Siberië leed D o s t o i e w s k y aan epileptische toevallen. Eenige dagen te voren had hij er weer een gehad en zag er dus mat en zwak uit. Hij werd door een oude werkster bediend en woonde met zijn stiefzoon in een eenvoudig bovenhuis. Het werk schoot goed op. Anna was zeer intelligent en goed ontwikkeld, vooral op literair gebied. Zij maakte haar stenogrammen en werkte thuis uit. D o s t o i e w s k y was zeer met haar werk en haar persoon ingenomen; 't beviel hem vooral in haar dat zij geen sigaretten rookte, eenvoudig, opgewekt en flink was, geen nihilistin; maar vooral waardeerde hij haar zedigheid en terug-

houding. Eerst waren zij tamelijk stijf en zwijgzaam tegenover elkander, maar langzamerhand begon hij vertrouwelijker te worden en verhaalde haar veel uit zijn droevig verleden. Anna's medelijden met den genialen maar in practische dingen zoo naïeven en hulpeloos man, groeide steeds. Zij voelde haar groote aanhankelijkheid jegens hem en hij vond in haar steun en hulp. Zij was geen schoonheid maar had 'n prettig gezicht en vooral mooie, levendige oogen. Hij scheen ondanks zijn ziekelijkheid jonger dan zijn leeftijd en had een indrukwekkend uiterlijk; zijn goedheid en eenvoud maakten grooten indruk op Anna en zij beklagde hem om zijn groote verlatenheid.

Het werk kwam op tijd af tot hun groote vreugde; het speet beiden dat nu hun samenzijn een einde zou nemen. D o s t o i e w s k y , die intusschen met Anna's moeder had kennis gemaakt, vroeg haar op zeer omzichtige wijze ten huwelijk en het meisje, dat tusschen twee zeer goede partijen te kiezen had, nam zijn voorstel dadelijk aan. De familie verwonderde zich over haar keuze en vreesde dat zij haar besluit eens zou betreuren, maar Anna bleef er bij. Geen van beiden was door felle liefde bezielde; zij had behoefte zich aan den armen, verlaten man op te offeren. Hij voelde oprechte vriendschap voor haar en misschien ook den hem zoo noodzakelijken steun. Hun verlovingstijd kenmerkte zich niet door groote verliefdheid of overdreven liefkoozingen, maar door een innig begripen van elkander en hartelijke genegenheid. Zij trouwden in het voorjaar 1867, en het huwelijk, dat 14 jaar zou duren, werd allergelukkigst.

In de eerste maanden had Anna een zwaren tijd; het huishouden, waarin zij trok, was zeer ontredderd. Ieder had er wat te zeggen, behalve zij, de jonge huisvrouw. 't Spreekt van zelf, dat zij, die haar geheele leven op school had doorgebracht en later op den cursus van stenographie niet veel begrip had van huishouden. Haar schoonzuster Emilie Fedorowna, kwam haar ongevraagd van goeden raad dienen en toonde haar duidelijk welk een minachting zij voor haar huishoudelijke kunde had. Zij drukte Anna neer onder het gewicht van haar eigen meerderheid. Dan was er de onuitstaanbare stiefzoon Paul, die haar als een indringster behandelde en onophoudelijk liet voelen hoe hij hier alle rechten had en Papa naar hartelust plukken mocht. Bovendien kwamen er dagelijks allerlei familieleden en vrienden klaploopen. Het jonge vrouwtje had dagwerk met hen te tracteeren. Haar man vond alles goed en zij was nog te beschroomd om er zich tegen te verzetten. Zoo goed als nooit waren zij alleen om de gezellige uurtjes te beleven, tijdens hun verloving, door Anna zoo hoog gewaardeerd.

Dan moest zij nog aanzien hoe het door Fjedor zoo zuur verdiende geld naar zijn familie ging, die het altijd gebruiken kon, hoe hij alle mooie dingen uit het huis, zelfs zijn pelsjas verpandde om aan hun brutale eischen te voldoen en den stiefzoon gelegenheid te geven een lui, weelderig leven te leiden.

In tegenwoordigheid van zijn vader was Paul altijd beleefd en onderdanig jegens Anna, die slechts eenige maanden ouder was dan hij, maar nauwelijks was hij met haar alleen of hij behandelde haar op de schandelijkste wijze, vol spot en hoon.

't Was wel te verwonderen dat zulk een scherpe menschenkenner als Dostoevsky niet begripen kon, wat in zijn eigen huis voorviel, zich door al die lastige, inhalige menschen liet bedriegen en zijn jonge vrouw, die het in haar onervarenheid toch zoo goed meende, altijd tot toegevendheid en verdraagzaamheid aanspoorde.

De toestand werd bijna onhoudbaar en 't was een uitkomst toen Fjedor besloot een reis te maken naar het buitenland met zijn vrouw. Eerst moest hij echter naar Moskou gaan om met zijn uitgevers te overleggen en van hen een voorschot los te krijgen om de kosten te bestrijden.

Tot haar groote vreugde nam hij Anna mede en zij beleefden samen eenige heerlijke dagen, maar van de reis scheen niets te zullen komen, want zoodra zij wisten dat Fjedor geld had, legden zijn broer, schoonzuster en stiefzoon er dadelijk beslag op. Anna liet zich echter door hun hatelijkheden en brutaliteiten niet afschepen. Tegen haar man durfde zij niet krachtig optreden uit vrees zijn zenuwen te schokken, hetgeen hem weer epileptische toevallen kon bezorgen, maar met behulp van haar moeder en zuster wist zij door leenen en verpanden het noodige geld bij elkaar te krijgen om de buitenlandsche reis te kunnen ondernemen.

Vol vreugde zeide zij Petersburg vaarwel om eindelijk met haar man alleen te zijn, bevrijd van zijn onaangename aanhang. De reis die slechts eenige maanden zou duren, werd verlengd tot vier jaren. Eerst gingen zij naar Berlijn, toen naar Dresden, waar zij in gemeubileerde kamers hun intrek namen. Hier ontdekte Anna twee onaangename fouten in haar man, dien zij overigens hoe langer hoe meer lief kreeg. Hij was ontzettend jaloersch, kon niet verdragen dat zijn vrouw, die nog zoo jong en zoo vroolijk was, met andere mannen lachte of schertste. Hij zag haar met sombere blikken aan en deed haar hevige verwijten, zoodra zij alleen waren. Anna wist hem dan te bedaren, lachte om zijn onredelijkheid en hij vroeg dan ootmoedig vergiffenis. Zij deed echter in het vervolg haar best hem geen reden tot ijverzucht te geven.

Een andere ondeugd was zijn speelzucht. Hij kreeg soms een onweerstaanbaren lust tot dobbelen. Anna, die het bemerkte hoe hij naar de roulette smachtte, hield hem niet tegen. Hoewel hun reis-potje zienderoogen verminderde, spoorde zij hem zelfs aan naar Homburg te gaan om daar zijn geluk aan de speeltafel te beproeven. Zij bleef in Dresden alleen achter. Natuurlijk verloor hij alles wat hij bij zich had en verzocht haar hem geld te zenden. Zij deed het, maar toen hij nogmaals om nieuwen aanvoer vroeg, bezat zij niets meer en kon het hem dus niet geven. Hij kwam terug in de beste stemming. Hij was zijn verzoeking kwijt en verheugde zich dat Anna

hem niets verweet, maar vol liefde ontving. Over het verloren geld bekommerde hij zich niet meer. Hij zette zich vol ijver aan het werk en Anna ging naar het pandjeshuis om alles wat zij aan kostbaars bezat tot geld te maken.

Zij staken diep in de schulden en toen er eindelijk geld uit Moskou kwam, diende het bijna alleen om het voornaamste uit den lombard af te lossen. Toch moest Anna het dierbare huwelijksgeschenk van haar man, een broche en oorringen met brillanten, bij gebrek aan geld, opgeven.

Van de rest vertrokken zij naar Baden Baden, waar Dostojewsky opnieuw te vergeefs zijn geluk aan de speelbank beproefde. Zij leefden van de hand tot den tand. Soms bezaten zij niet meer dan 'n paar francs; dan werd er maar weer opnieuw verpand. Zoo bereikten zij Genève en hier werd hun eerste kind, een dochter, Sonja gedoopt, geboren. Fjedor leed vreeselijk gedurende de lange en zware bevalling. De vroedvrouw moest hem de kamer uitzenden en verklaarde gedurende haar lange practijk nooit 'n aanstaanden vader te hebben gezien, die zich tijdens de zware wee zijner vrouw zoo had aange-steld. Maar toen de baby er was kende het geluk der ouders geen grenzen. Fjedor's vreugde over zijn eerste kind, was ontroerend. Hij hielp Anna trouw de kleine te verzorgen, hield niet op haar te bewonderen en zond geestdriftige brieven naar Rusland vol bewondering over de prestaties der kleine. Helaas! het oudergeluk duurde slechts kort. Toen Sonja drie maanden oud was, vatte zij kou, kreeg longontsteking en stierf. Hun verdriet was onbeschrijfelijk. Alle geluk, alle zonneshijn scheen uit hun leven te verdwijnen. Genève was hun onverdragelijk geworden, zij vertrokken eerst naar Vevey, toen naar Milaan, en eindelijk naar Florence. Hier bleven zij geruimen tijd en genoten ten volle van de kunstschaten en heerlijke omgeving der bloemenstad, maar toen begon hij het moeilijk te vinden voort te schrijven, omdat hij geen voeling kon houden met Rusland; dus besloten zij naar Duitschland te gaan. Eerst naar Praag, maar hier konden zij geen geschikte woning vinden en vestigden zich toen weer in Dresden, waar zich vele Russen bevonden met wie Fjedor in aanraking kwam en Russische couranten kon lezen, die hij in Italië moest missen. In September 1869 werd hun een tweede dochter geboren. Alles liep goed af en de ouders waren overgelukkig en dankbaar met deze vergoeding.

Tot Juli 1871 bleven zij in deze stad, alweer maakte Fjedor in dien tijd uitstapjes naar Homburg, steeds zonder succès, toen was hij eindelijk genezen en beloofde plechtig nooit meer aan zijn harts-tocht toe te geven en hield deze belofte getrouw.

Ondanks al haar zorgen en verdriet kon Anna Grigoriëwna met voldoening en zelfs met vreugde op deze vier buitenlandsche jaren terugzien. De band tusschen haar en haar man was hoe langer hoe vaster en inniger geworden. Zij bewonderde zijn groote gaven van geest en hart en was vol toegevendheid voor zijn gebreken. Vol

blijdschap zag zij hoe zijn godsdienstige gevoelens in de laatste jaren veel dieper en vaster waren geworden en hoe zijn Godsvertrouwen onwankelbaar bleek.

Een onweerstaanbaar verlangen vervulde hen maar vooral haar, naar het vaderland. Hoewel haar moeder bij haar vertoefde, kon zij het niet langer uithouden en Fjedor, die zag hoe haar gezondheid door dit heimwee leed, besloot, ondanks alle moeilijkheden, die deze terugkeer met zich zoude medebrengen, de reis te aanvaarden. Een week na hun aankomst in Petersburg kwam hun eerste zoon, naar den vader Frederik genaamd, ter wereld. Dit groote geluk werd verduisterd door zware zorgen en bittere teleurstellingen. Paul had de geheele bibliotheek door zijn vader hem toevertrouwd, verkocht, oneerlijke makelaars hadden de inkomsten van Anna's huizen verduisterd, de schulden waren tot een schrikbarende hooge geklommen. Fjedor bleek wissels geteekend te hebben zonder nauwelijks te weten waarvoor. Andere posten waren sinds lang afbetaald, maar de quitanties ontbraken.

Men dreigde hem gevangen te zetten, maar door Anna's krachtig optreden wist zij uitstel te verkrijgen. In de volgende jaren moest Dostojewsky hard werken om in de behoeften van zijn gezin te voorzien en den enormen schuldenlast af te lossen.

Anna toonde zich een echte vrouw van zaken, toen zij zelf de uitgave van zijn romans ter hand nam en hierdoor veel meer er van maakte dan toen hij van de uitgevers afhankelijk was.

's Zomers brachten zij op de badplaats Staraja Russa door. Eens overwinterden zij daar zelfs om economische redenen. Hun huiselijk geluk was volmaakt; zij waardeeren elkander en Fjedor voelde meer en meer hoe gelukkig hij was in het bezit van zijn sterke, degelijke vrouw. Hun kinderen groeiden flink op; hij wist aardig met hen om te gaan, vertelde hun sprookjes waarnaar zij gretig luisterden, 's avonds bracht hij hen naar bed, bad met hen, zeggende ze en beval hen aan God en Onze Lieve Vrouw, voor wie hij een groote devotie koesterde. Nog een zoon werd hun geschonken Alexei, misschien naar den vromen jongsten broeder der Karamazoffs, Alotcha geheeten. Ongelukkig stierf hij onverwacht aan stuipen. Beiden waren ontroostbaar. Fjedor deed zich bittere verwijten, omdat hij meende dat het kind tengevolge van des vaders kwaal, zoo vroeg moest sterven.

Zoo gingen de jaren voorbij en Dostojewsky voelde zich zwakker worden. Hij had last van asthma, de doktoren schreven hem een kuur in Ems voor. Anna moest bij de kinderen blijven en kon hem niet vergezellen; hij voelde zich daar ongelukkig in den vreemde, eenzaam en verlaten, vol verlangen naar vrouw en kinderen.

Zeër betreurde Anna het, dat hij steeds onder den druk der schulden zijn romans zoo haastig moest afmaken en geen gelegenheid of tijd had om ze na te zien en om te werken. Hieraan is dan ook volgens haar de verwardheid en het gebrek aan afwerking te wijten, die men den grooten schrijver terecht ten laste legt.

Gelukkig dat Anna hem zulk een aangenaam huiselijk leven wist te bezorgen en hem en zijn werken zoo goed begreep. Zij was zijn raadgeefster op wier oordeel hij gerust kon bouwen. In 1880 viel hem een groote voldoening te beurt. Tijdens de viering van het jubilé van Pouchine, den grooten Russischen schrijver en dichter — door een Hollander, baron van Heeckeren, in een duel gedood — bereidde men Fjedor te Moskou een groote ovatie, die hij, bescheiden als hij was, op zijn gewone eenvoudige wijze beantwoordde. Toch deed zij hem na alle teleurstellingen en miskenningen veel goed. Ook van de keizerlijke familie ontving hij vele bewijzen van waardeering. Hij moest zelfs de jonge groothertogen les geven. De schuldenlast was eindelijk afgelost en betere dagen schenen voor hem en zijn gezin aan te breken. Ongelukkig werd zijn gezondheidstoestand steeds slechter.

In Januari 1881 vond zijn vrouw hem vóór zijn schrijftafel zitten met bloed bedekt; hij had zijn pen laten vallen en om ze te vinden moest hij een kastje verzetten. Door de inspanning brak een bloedvat en bezorgde hem bloedspuwingen. Zij liet hem liggen op de rustbank in zijn kamer, waarboven zijn lievelingsschilderij, de Sixtijsche Madonna hing. Hij kreeg koorts en de bloedspuwingen herhaalden zich. Toen vroeg hij, hoewel de dokter nog geen dreigend gevaar zag, om een priester. Hij biechtte en communiceerde, nam toen afscheid van zijn kinderen en bedankte zijn vrouw voor al het geluk, dat zij hem 14 jaar lang had geschonken: „Ik ben je nooit, zelfs niet in mijn gedachten ontrouw geweest”, fluisterde hij. Daags daarna sliep hij kalm in. De begrafenis was schitterend, geheel het volk nam er aan deel. Een plechtige lijkdienst werd gehouden, toen legde men hem op het kerkhof van het Alexander Newsky-klooster te ruste.

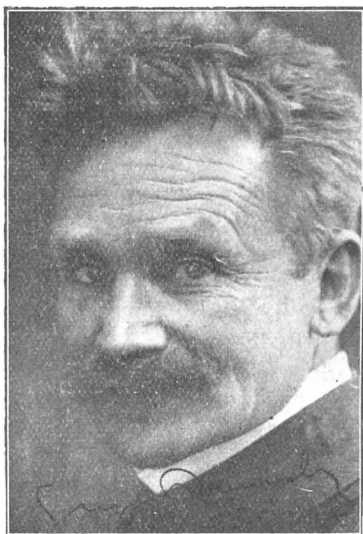
De weduwe bedankte voor het voorstel der Regeering om hem op staatskosten te laten begraven; ook wilde zij evenmin voor de opvoeding der kinderen haar hulp aanvaarden. Dankbaar nam zij echter een jaargeld van 2000 roebels aan. Voortaan wijdde zij zich geheel aan de uitgave der werken van den man, dien zij zoo innig had liefgehad en bewonderd. Tot 1910 vervulde zij haar taak, toen noopten gezondheidsredenen haar ze neer te leggen. Om haar levendigen geest bezig te houden, begon zij haar herinneringen op te schrijven met behulp van haar eigen dagboek, Fjedor's aantekeningen en brieven. Zij wilde hem doen kennen als de eerlijke, goede mensch, wien zij haar leven had gewijd, vooral omdat zoogenaamde vrienden zijn nagedachtenis door lasterpraat hadden bezoedeld.

Haar stijl is aangenaam. Vlot en prettig vertelt zij van haar huwelijkslief en leed. Men krijgt haar lief en bewondert haar bijna evenveel als den man, dien zij ons toont met zijn groote eigenschappen en menschelijke zwakheden.

Na de ongelukkige revolutie te hebben meegemaakt, stierf zij in 1915; zij was 72 jaar oud en had haar man 37 jaar overleefd.

■ OP 'T LIJSTERNEST VAN STIJN STREUVELS ■

door JOHN SCHILTE.

Mijn bedoeling was om van boven uit Streuvels' Lijsternest 'ns 't letterkundig bewegen van nu waar te nemen, — met zijn oogen omlaag te zien naar wat daaronder eigenlijk krioelt en leeft, — met zijn ooren te luisteren naar 't gekweel en geschetter en getjielp en gefanfaar in 't wereldje van schrijvers, — met zijn denken 't doen van de „modernen” te bephilosopheeren.

Zijn meening over dat alles wilde ik weten, en ik zal probeeren die zoo objectief mogelijk weer te geven, al had Taine 't nog zoover niet mis, toen hij beweerde: „nous teignons de la couleur de nos pensées la nature entière; nous faisons le monde à notre image”

* * *

Ik trof 't goed om zoowat in stemming te komen.

Toen ik er heenging verinnigde schemer de dingen rond me en trok alles zachtjes in 't duister met d'r mee. De lucht, met vervloeienden gloed van dalende zon, was mooi als op zoo'n stilblijven avond na 'n zoelen zomerdag.

Je voelt je zoo echt heimisch, rustigjes peddelend door 't Vlaamsche land met rond je heen de vermoöing van dag tot avond en 'n stilte, waarin niet stoort 't vlugge klos-gekloefer van kinderen, die je vreemd nakijken na 'n vriendelijken groet, — en 't gesteun en gekraak der traag wentelende wielen van 'n huiskeerende kar, getrokken door 'n langzamen os.

En als nog in de wazige lucht de maan gaat droomen, als 'n groote theeroos, dan komt 'r zoo'n fluweelige stemming over je.

En je hebt in je hoofd niks als 'n denken aan heel mooie dingen.

Terwijl t' mat-goud maantje je sentimenteel van daarboven begluurt, memoreer je wat verzen-brokjes.

Maar zooiets is ondegelijk en minder letterlievende kooplui weten te vertellen dat dergelijk iets van nonsens aaneenhangt. Nou, generaliseerend hebben ze misschien zoo'n groot ongelijk niet, maar ik wil trachten degelijk kaufmännisch te zijn en m'n bevindingen noteeren, precies, zooals 't gaat met cijfers in 'n chèqueboek.

Bij 't *Lijsternest* gekomen was 't nog juist licht genoeg om 't wit buitentje te bezien en de wijdde te schatten van 't verre uitzicht over nú verlaten velden, langs saamgegroepte huizen en silhouetterende torens, naar den vervagenden einder, waar nog 'n streep dag was.

Ik stapte, stijf van 't eindeloze trappen op de fiets, waarmee ik heel democratisch naar Ingoyghem gegaan was, 't hoogtetje op naar 't *Lijsternest*.

En *Streuvelds* was thuis. 'n Klein meisje vertelde 't me terwijl ze me d'r handje gaf. Ik ben vergeten te vragen of dát nou Prutske was. — Ik zou „vreeslijk poëtisch” geworden zijn als ik die ontmoeting had moeten memoreeren. 'n Mooi moment was 't geweest, zoo even verlegen te zijn tegenover dat vermaarde kind, dat in heur naiveteit d'r eigen bekendheid niet zal weten. — En dan de trots van *Streuvelds* om dát, zijn Prutske, Prutske daar in levende lijve! Maar 't gaan meer oogenblikken in 't leven voorbij die mooi hadden kunnen zijn, als men er maar aan gedacht had anders te doen. — Mogelijk is 't zóó ook beter. Nu ken ik Prutske nog, uit 't enthousiaste vertellen van d'r vader, als 'n klein meisje; en de herinnering aan dat verhaal heeft d'r nog mooier gemaakt, zoodat je nu aan d'r denkt, als aan 'n lief geheim, dat bloeit tusschen twee menschen en door geen andere oogen is geschonden.

De werkelijkheid verwoest veel droomgedachten.

Binnen kwam *Streuvelds*. Even keken we elkaar aan. Toen ineens 'n intimiteit over me omdat-ie zoo huiselijk was, gewontjes op sloffen, gemakkelijk, zonder hinder van 'n boordje op z'n overhemd. — Dan 'n vragen of ik heel uit Holland kwam en 'n hartelijk welkom-heeten.

We gingen naar z'n werkkamer. Z'n struische figuur vóór. Dáár, tusschen kleurige ruggen van veel boeken, 'n *Gezelle*-buste en 'n *Verriest*-kop. 'n Vragen daarover gaf al direct stof om over te keuvelen. Nog voor ie goed en wel zat, begon-ie z'n verontwaardiging te uiten over iets wat niet had moeten zijn.

Dát moest ik me nou 'ns indenken, *Gezelle* zóó te behandelen. D'r is namelijk 'n werkje uitgegeven: *Vlaamsche Uurtjes* door pater Ssc. Monstrey C.s.s.R. Daar komt natuurlijk ook *Gezelle* in voor. — Wie kan aan Vlaanderen denken zonder *Gezelle* te hooren? Wie kan in Vlaanderen zijn zonder iets te zien wat *Gezelle* al eerder had gezien en bezongen? Wie kan over Vlaanderen schrijven zonder daarin met hartstocht en weemoed te vertellen van *Gezelle* die zoo machtig op je werkt met z'n woordmuziek en je in wondere betoovering brengt door de geheimzinnige macht van z'n woordklanken?

Dus ook in *Vlaamsche Uurtjes* komt *Gezelle* voor. — Maar hoe! *Gezelle*, die in z'n woordkunst dóór dacht en dóór tastte, en tot in 't uiterste consequent was en dat vroeg aan allen, is men gaan „verbeteren” als was hij 'n knaapje die z'n eerste schrijfproeven op 'n lei gegrift heeft. Men heeft 'r veranderingen in aangebracht,

„verbeterd” natuurlijk!! — Alsof Gezelle de waarde niet wist van de woorden welke-ie gebruikte en z'n taaleigen niet kende! — Ik zie nog de verontwaardiging van Streuvels over dien pater, die Gezelle's verzen hier en daar verminkt had.

Tegenwoordig maken ze niet alleen heel zelden iets moois, maar 't schoone van anderen gaan ze nog verhaspelen.

Daar had-ie z'n gemoed dus 'ns over geleegd. Wat gemakkelijker schoof-ie z'n lijf in 'n hoek van de bank die onder 'n lang boekenrek stond van één boek hoog.

Als je iemand, waar je veel moois van hebt gelezen, zoo bij 'm thuis ziet, bekruipt je 'n vreemde gewaarwording. Zooiets als wanneer je 'n tooneelspeler achter de coulissen ziet, na de tooïing van z'n „vak”: schmink en costume afgedaan te hebben, — zoo zonder de blague van 't tooneelleven. Hij heeft 't publiek z'n innigst eigen gegeven, — 't heeft 'r gulzig van gesmuld, — en voor dat onbegrepen geven de magere troost van 'n schrale reputatie. — En nu bekritiseert-ie van achter de coulissen 't spel van anderen . . .

Misschien heb ik me heel vroeger Streuvels wel voorgesteld als 'n Olympus-bewoner . . . en denken menschen 'm, als 'n imperator over 'n groote inktpot en 'n gouden ganzeveder en 'n eerbiedwaardige perkamentrol, levend ergens in hooger regionen waar 'n wonderlijk leven is met 'n liefde waar je van droomt

En toch zijn kunstenaars, toch is Streuvels 'n doodgewoon mensch, als duizend anderen waar de winkelstraten vol van zijn. Alleen heeft hij die mooie gave méér, om dieper te zien in de waarheden van 't alledaagsche leven, om woorden te laten lachen en schreien, ze te laten leven en 'r wonderen mee te doen.

HET LIJSTERNEST.

Ze doen daarvoor de gekste dingen, penseelen nikszzeggende krabbels, die ook 'n kind kan maken. — Maar dat is toch niet schoon? — Ze deden 'n ongemotiveerden sprong over alle beschaving heen naar 't eerste pogen van menschen die in hollen leefden, om de gelijkenis te

We begonnen over kunst te spreken. Volgens hem moet dat 'n kunnen zijn, iets wat niemeenieder kan. Is de moeilijkheid weg om iets te maken, dan is 'r ook geen kunst meer. 't Meest parallel met de letterkunde is altijd de schilderkunst geweest.

Zoo ook nu in de periode van extravaganties in 't martelende willen om buitengewoon te we-

treffen met 'n boom, 'n dier, 'n wezen, — maar wat mislukte door hun lage ontwikkeling. — Nu wil men met alle geweld iets maken wat op niks mag gelijken, en zoo 't al eenige gelijkenis mocht hebben, toch zóó als 't in werkelijkheid onmogelijk kan bestaan. Ze negeeren 't zoo mooi ontbloede kunnen en weten van de menschen.

Streuvelds vroeg eens 'n modernen schilder wat eigenlijk hun criterium was. En hij bekende er geen te hebben, en alles aan te nemen als 'n openbaring van schoonheid. — Maar dat is dwaas.

Streuvelds zeide oud te zijn en veel meegemaakt te hebben. — Maar zooiets als nú, nee, dát toch niet.

Och, d'r waren dingen bij 't werk van de jongeren die interessant waren omdat 't nieuw leek. Door den oorlog was België tamelijk van t' buitenland geïsoleerd en hoorde je niet veel van de bewegingen op kunst-gebied, die daar plaats hadden. Daarom vond je 't wel 'ns aardig zoo'n nieuw lijkend iets.

Maar na den oorlog kwam je tot de gewaarwording dat wat ze hier deden al lang te voren in Duitschland, Frankrijk en elders was geweest. Wat nieuw leek was maar epigonisch werk. En 't is verduiveld gemakkelijk iets bijzonders en vreemds na te bootsen, maar dat is nu juist geen groote verdienste. — Tagore b.v. is zeer mooi, maar zooals men hem geïmiteerd heeft, lijkt 't nergens op.

D'r was in Brussel 'n tentoonstelling der schilders van Laethem. 'n Retrospectieve tentoonstelling van 35 jaar. De werken waren gewoon, tot de tegenwoordige mode er getourmenteerde bizarheden in bracht en de schilders stimuleerden tot 'n ongezond effectbejag.

Ook de schrijvers, die vroeger heel normaal en goed waren, zijn ziek geworden door die microbe van moderniteit waar de lucht vol van is. D'r is 'n zucht en drang om modern te willen zijn, — in plaats van 'n drang om 'n schoonheidsontroering te belichamen. Die microbe-ziekte heeft ook Van den Oever ongesteld gemaakt en ongunstig gewerkt op 't gestel van Wies Moens, die met z'n Cel-brieven veel beloofde. Maar later heeft-ie verzen geschreven zonder dat 'r drang was om iets te uiten.

Wie werkelijk iets kent, stoort zich niet aan 't gekakel dat de modernen aanheffen na elk gelegd windei . . .

'n Waarachtig kunstenaar stelt zich niet aan als 'n gek wanneer hij iets gevonden heeft.

Men schermt met woorden waarvan men de draagwijdte niet kent; — men dweept met 'n Roomsche cultuur en 'n Katholieke romantiek, zonder dat men 't diepere wezen er van verstaat.

En de prestaties??

Streuvelds bracht me weg tot 't hekje aan den grooten weg. 't Was een doodkalme, koude winternacht. Ingoychem scheen al ingedommeld.

'n Forsche handdruk en 'n gemeend „tot ziens”.

Ja, waar? Wanneer? In levenden lijve of in een brok van zichzelf, 'n werk? Zouden we elkaar nog wel ns zien?

Als 't 'n roman was, vertelde ik nog hoe koud 't was en hoe ver en waar je aan denkt na zô'n gekeuvel met zôo iemand.

In de wachtkamer van 't sjovel stationnetje, achter een ronkende potkachel met dikgepulde buik, begon 'n ouwe boerin met rappe woorden te vertellen van 'n water-ellende

■ ■	WAT ANDEREN SCHRIJVEN.	■ ■
-----	-------------------------------	-----

UIT BOEKEN EN BLADEN.

In de bladen werd reeds bericht over de ontdekte *Correspondentie* van den filosoof Descartes met onzen grooten geleerde, Const. Huygens. In *The Times* (L. S. 21 Jan. 1926) wijst W. Roberts op de herkomst van die brieven en zegt, dat het onjuist is te beweren, dat men er tot nog toe niets van heeft geweten.

Zij vormden een deel van de merkwaardige verzameling van historische manuscripten van Jonkheer Cornelis Ascanius van Sypersteyn. Deze manuscripten werden verkocht in 1825, en de catalogoog, zonder den naam van den eigenaar, aan te duiden, zeide slechts, dat zij herkwamen van een voornaam Hollandsch edelman.

Zij werden in twee „lots” verkocht aan den boekhandelaar Thorpe en beschreven in den catalogoog der verkooping: „A very curious Assemblage of Letters in French, forty-six in number, from M. Constantine Huygens, Sieur de Zulichem, to the celebrated Des Cartes, between the years 1635 and 1647; with one letter to M. van Hogelande.” (verkocht voor 12 guinea's) en: „A similiar Assemblage partly bound together (but without covers) and partly loose; being the letters of M. René Des Cartes to M. Constantine Huygens, between 1635 and 1649.” (verkocht aan Thorpe voor 22 guinea's.)

Kent iemand de relaties tusschen genoemden Jonkheer en Huygens?

In *Hochland* (Jan.) spreekt Pfarrer Dr. K. Neundörfer over *Die geslechtliche Erziehung* en noemt het een der moeilijkste problemen, waarvoor tegenwoordig opvoeder en zielzorger zich ziet geplaatst. De kinderen door boek en tooneel, door bioscoop en winkeluitstalling weten te vroeg en te veel dan dat men nog met voorbehoeding kan volstaan. En hij maakt de opmerking, dat men veelal tot de ervaring komt, hoe kinderen van het land in de groote stad dikwijls sneller godsdienstig en moreel ten gronde gaan dan stadskinderen, die in zekere mate immuun zijn geworden door de atmosfeer, waarin zij zijn opgevoed.

Hij herinnert er aan dat er bij katholieke zielzorgers en opvoeders nog lang geen eensgezindheid bestaat over de te volgen methode;

polemie is er wel niet in eenige jongst verschenen geschriften over dit vraagstuk, maar zij getuigen niet minder van afwijkende opvatting.

Hij wijst op de boekjes van pater Hardy Schilgen S.J. *Junge Helden* (voor jonge mannen) — *Du und Sie* (de jongeman tegenover de vrouw) — *Im Dienste des Schöpfers* (voor verloofden en echtelieden). Het eerste en derde verschenen bij Bercker te Kevelaar — het tweede bij Schwann, Dusseldorf.

De schrijver volgt de tot heden meest gebruikelijke methode, doet een beroep op godsdienst en moraal, wijst op de goddelijke genade en den vrijen wil.

Neundörfer is vol lof, maar hij meent dat men deze dingen vroeger en opener kan bespreken, zonder te vervallen in den toon übler Aufklärungsschriften.

Een boek van Dr. Tihamér Tót, universiteits-professor te Budapest: *Reine Jugendreife* (bij Herder) is geschreven voor gymnasiasen, kweekelingen en hoogeschool-studenten en bevat veel goeds, maar maakt juist door de bloemrijkheid en dichterlijkheid der taal waarschijnlijk niet den gewenschten indruk.

Voor den Pfarrer heeft de voorkeur het boekje *Christlich Denken* van den Franciskaner Edelbert Kurz (verschenen bij Pustet-Kösel, München) dat in zich vereenigt „ungebrochene Kraft der Glaubigkeit“ — en — „unverschleierte Schau der Wirklichkeit“.

Het is alleen bestemd voor „reife Menschen, denen Gott die Sorge anvertraut hat für Kinder und reifende junge Menschen.“

Nuchter en zoo open mogelijk bespreekt de schrijver het geslachtsleven, en dat wel alsof het van zelf spreekt. Op dit laatste vooral legt hij den nadruk: het moet gewoon gebeuren, als van zelf sprekend, zonder gewichtig te doen.

Hij noemt alls met zijn waren naam. Hij heeft dit boek geschreven met goedkeuring en instemming van een paedagogischen raad, door den aartsbisschop van München bijeen geroepen.

Voor zielzorgers en voorzichtige opvoeders is het wel aan te raden eens kennis te maken met deze boekjes en de methoden te vergelijken.

Het Roode Sein.

Er is misschien niets zoo verdrietig als te moeten waarschuwen tegen de een of andere actie, die opgezet met de beste bedoeling, toch niet onweersproken mag blijven om de voorbarigheid en eenzijdigheid, waarmede ze wordt gedreven.

Het staat vast dat er een gebrek is aan goede jeugdlectuur, niet alléén bij de katholieken, maar bij dezen toch het meest.

Door eerwaarde Schoolbroeders van Tilburg wordt nu sinds eenigen tijd propaganda gemaakt voor „het Roomsche Boek voor

het Roomsche Kind". Op het Paedagogisch Congres heb ik mijne waardeering uitgesproken voor dat streven en in dit tijdschrift wilde ik zelfs eene plaats afstaan voor die propaganda. Ik heb dat echter niet durven doen, omdat ik langzamerhand die actie onrustbarende allures zag aannemen.

Een viertal Fratres hebben een Keurraad opgericht en plechtig als een kerkelijke goedkeuring, prijkt hunne approbatie. Zoover ik gezien heb, staat alleen in het Haarlemsche diocees óók het kerkelijk „evulgetur" in die kinderboeken.

Het is jammer dat deze goedbedoelde maatregel in de praktijk averechtsche gevolgen heeft.

1e. Het uitgeven van jeugdlectuur wordt een monopolie. Niet-begrijpende ouders en schuchtere zusters willen voor hun kinderen geen boeken, tenzij voorzien van een stempel van den Keurraad.

2e. Aangezien die gekeurde Kinderboeken berekend zijn op leerlingen van het Lager Onderwijs, wordt de verschijning van leesboeken voor andere jongens en meisjes, die nog veel harder noodig zijn, ongewild tegengewerkt. De uitgevers durven er niet aan, omdat zij geen debiet krijgen.

3e. Uit den aard zal dat monopolie te veel steunen op enkel schoolervaringen en wordt de ondervinding van anderen, die ook buiten de school in aanraking komen met de opgroeiende jeugd, die haar ontwikkeling volgen in middelbaar en hooger onderwijs, die daaruit kunnen afleiden het onvoldoend voorbereidende van sommige opvoedingen, zoo goed als geheel uitgeschakeld.

4e. Door deze eenzijdigheid wordt het eene te-kort verholpen (waarover wij van harte blij zijn), maar een ander, en wellicht nog erger te-kort bestendigd en bevorderd.

Het is wel jammer dat dit alles gebeuren moest, waar het zoo gemakkelijk had kunnen voorkomen worden.

Als de Fratres rustig op hun eigen terrein waren gebleven, stil en toch actief hadden gewerkt voor de jeugdlectuur der lagere school (U. L. O. en M. U. L. O. inbegrepen) en wat meer égarde getoond voor andere opvoeders, die toch ook hun sporen hebben verdiend, zouden wij hun pogen hartelijker hebben kunnen begroeten.

En dit ten slotte. Eenige weken geleden heeft *Frater Rombouts*, wien ik nooit de eer had te ontmoeten, doch voor wiens arbeid en kennis ik groot respect heb, bij het bespreken van een ander tijdschrift eigenlijk het mijne besproken. Zoo objectief genomen, was dat om bijzondere redenen niet sympathiek. Maar bij onachtzaamheid wordt wel eens meer een verkeerde jas uit de vestibule genomen.

Laat mij alleen maar dit zeggen: Ik weet voor wie ik mijn tijdschrift uitgeef en ik weet ook dat ik er veel goeds mee heb gedaan. Anders had ik trouwens dezen verschrikkelijken arbeid reeds lang opgegeven.

Maar, hier hebt u de verklaring van mijn volhouden: Ik be-

schouw het redigeeren van *Boekenschouw als een werk van zielzorg*. Door mijn moraal- en kerkrechtelijke studie, door mijn ondervinding van priester middenin de wereld, en door een 15-jarig redacteurschap aan het bijna 20-jarige tijdschrift, meen ik toch wel eenigszins tot dit werk te zijn uitgerust. Als ik mijn leven lang voor de klas had gestaan of gewerkt had op mijn kloosterkamer, zou ik het nooit hebben aangedurfd. Maar ik zou ook nooit een ander, die deze taak belangloos en met kennis van zaken op zich had genomen, hebben gaan vertellen, hoe hij 't moest aanpakken.

	ROMANS EN VERHALEN.	
---	----------------------------	---

Voor de moreele waardeering stelt A. Gielen S. J.
zich persoonlijk verantwoordelijk.

Courths-Mahler (H.) *Gravin Pia*. (249) f 1.50
Geb. f 2.25. J. F. Swartsenburg, Zeist.

Deze schrijfster staat zoover af van alle literaire kunst als maar mogelijk is; laten we er bij voegen zóó ver als de meeste schrijvers, die geldelijk succes hebben gehad in hun leven. 't Is een eigenaardig verschijnsel, en 't zou misschien de moeite loonen, dat eens nader te bestudeeren en er eene verklaring van te geven.

Courths-Mahler is zéér romantisch, en wellicht heeft zij dáárom zoovele vereersters, wíl zoovelen zoeken naar een romantischen schijn in hun onromantisch leven. En bovendien, deze Deutsche schrijfster zet altijd een gesmeed schema op; 't zit met klinknagels in elkaar. Ook dát, die duidelijkheid van ontwikkeling, waaraan nochtans de verrassing niet ontbreekt; de volkomen afwezigheid van alle psychologische motiveeringen en karakterteekeningen, zijn een feest voor den echten „lezer ter ontspanning”.

Let eens op! Hans von Ried komt van een lange reis thuis, ontmoet op zijn grasperk een aardigen jongen, die daar buitelende toeren maakt en er dan fluks op zijn paard van door gaat.

Deze leuke jongen is het gravinnetje Pia. Haar vader, graaf Buchenau, was tweemaal getrouwd; van zijn eerste jonggestorven vrouw, is Pia het dochttertje. Zijn tweede echtgenoot heeft hem bedrogen, in een daaropvolgend duel werd de graaf verminkt en menschenschuw gemaakt. Hans von Ried, die hetzelfde ondervond in zijn leven, bezoekt den graaf en spoedig hebben zij uitgevonden, dat zij, die beiden zoo snood heeft behandeld, één en dezelfde vrouw was.

Natuurlijk vraagt Hans de hand van Pia, maar het kind moet eerst naar zijn zuster om wat goede manieren te leeren.

Bij gelegenheid ontmoet zij haar tweede moeder, een mondaine vrouw, die overal weet binnen te dringen, een volleerde oplichtster, die met haar zooveelsten man aan den kost komt door leelijke praktijken. Zij weet listig Pia een enveloppe te ontfutselen, waarop deze reeds het adres haars vaders had geschreven en sluit daarin een brief om geld. De graaf schrikt; Hans moet er op uit om het geval te onderzoeken en heeft derhalve samenspraken met de mooi oplichtster. Pia ziet dat en wil niets meer van hem weten. En dan het eeuwige slot van al de Courths-Mahlertjes: alles komt in orde. Men kan zeggen wat men wil, maar een feit is het dat deze schrijfster het lezerspubliek kent.

Courths-Mahler (H.) *Onze weg leidt naar omhoog* (211) f 1.50. Geb. f 225. J. F. Swartsenburg, Zeist.

Gitta Staringer, eene onderwijzeres, eene wees, trouwt met een teekenaar voor een tapijtfabriek, wiens moeder jaloersch is op Gitta.

Georg, de teekenaar, is een groot talent en het spijt hem dat hij geen geld heeft om naar Parijs te gaan en zich verder te ontwikkelen.

Gitta is ook een talent in den dop. In haar vrijen tijd schrijft zij romans en verhalen, waarvan zij allengs een koffer vol heeft. Niets is nog uitgegeven. Een journalist, wie zou het anders zijn, ontdekt het. Brengt een manuscript bij een uitgever en bezorgt haar een honorarium van een paar duizend Mark. Natuurlijk.

Haar man heeft intusschen een paar schilderijen tentoongesteld; Gitta koopt die op in het geheim en haar man kan voor dit buitenskanse naar Parijs. Hij mag van dit opkopen door zijn vrouwtje natuurlijk niets weten, want dan zou zijn kunstenaarstrots...

Georg gaat welgemoed naar Parijs. Gitta heeft nu allen tijd en gelegenheid om te schrijven en de journalist komt haar dikwijls opzoeken uit belangstelling. De norsche schoonmoeder krijgt achterdocht. Dat onophoudelijke schrijven en die drukke bezoeken. Onverwacht komt haar zoon uit Parijs als journalistiek en romantiek samen naar een bal zijn in alle eer en deugd. Naar het klassieke voorbeeld spreekt schoonmama veel kwaad en maakt haar zoon razend.

Dan komt weer het slot. Er is niets verkeers gebeurd; Gitta blijkt een erg liefhebbend en trouw vrouwtje en de gordijnen, die een oogenblik waren dichtgeschoven voor het geluk, zwaaien wijd open.

Courths-Mahler (H.) *De Liefde overwint alles*. (309) f 1.50. Geb. f 2.25. J. Swartsenburg, Zeist.

Een piepjonge edelman wil trouwen, heel oprecht gemeend, met de gouvernante van zijn zusje. Dat besluit wordt bezegeld met een kus, ontdekt door het grootvorstelijk ouderenpaar. Liesje Helbig, de

gouvernante, wordt naar huis gestuurd en de jongeman krijgt kamer-arrest. Vanwege het verdriet raakt hij aan het spel, verliest, en rooft een diamant uit de huiskapel ('t is een Russische familie). De diefstal wordt ontdekt en de dief ook. De grootvorst drukt zijn zoon een revolver in de hand en verzoekt hem te doen wat de eer gebiedt. De zoon is het eens met den ouden heer, maar wil eerst zijn Liesje nog eens opzoeken. Deze smeekt hem zich niet te dooden, maar de adellijke jongeman roeit het meer op, jaagt zich een kogel door; ik weet niet welk deel van zijn body, en valt in het water.

Lize Helbig en een dokter, bij wien zij heel toevallig inwoont, hooren het schot, roeien het meer op en vinden den doode, die blijkt niet heelemaal dood te zijn. Een goede dokter en daarnaast de liefde als verpleegster . . . hij geneest. Hij trouwt en leeft onder een schuilnaam. Hun dochttertje komt als gezelschapsdame bij de grootvorstelijke grootmoeder. De familie-relatie wordt ontdekt; herstel in rechten, in eer, een lang en gelukkig leven.

Hier maakt Courths-Mahler het wel wat àl te mall!

C r o f t s (Freeman Will) *De Moord in het groote Park.* Vertaling van Willem v. Duynen. (277) Hollandia, Baarn.

In een spoorwegtunnel wordt het verminkte lijk gevonden van Albert Smith van het kantoor Hope en Co. Uitgebreid onderzoek der politie, dat uitvoerig wordt beschreven, maar weinig spannend.

Ten slotte wordt Crawley, compagnon van Hope en verloofde van diens dochter, als vermoedelijk schuldig in arrest gesteld, maar bij gebrek aan bewijs vrijgelaten. Dit gebeurt in Afrika.

Dan vertrekt Crawley naar Engeland, waar hij 'n paar jaar later zijn vroegere verloofde, die hem trouw is gebleven en nooit aan zijn schuld wilde gelooven, weer ontmoet. Crawley heeft fortuin gemaakt en bewoont een fraai landgoed. Zijn buurman is een vroegere employé van Hope, die op den dag dat Alb. Smith vermoord werd, op reis was naar Engeland.

Nu gaat de zaak aan 't rollen. Crawley wordt in een hinderlaag gelokt en half doodgeslagen. Miss Hope begint te vermoeden en het gelukt haar met inspecteur Ross dit warnet van misdaad en bedrog te ontwarren.

Ofschoon een scherpzinnig lezer wel zal meenen vermoed te hebben, wie de schuldige is, willen wij toch den schijn niet op ons laden van spelbreker te zijn en het genoegen der lezers bederven door uit de schooi te gaan klappen. Wij durven echter wel voorspellen dat de lezer, die zooveel vertrouwen had in zijn scherpzinnigheid, in het vervolg wat bescheidener zal worden.

D i e r s (Marie) *Gekramde Scherven.* (236) Roman. Vertaling van Dr. J. Herderschee. Uitgave A. G. Schoonderbeek Laren (Gooiland)

Een nieuwe Marie Diers is niet alleen een welkome aanwinst voor leesbibliotheken, maar ook voor hen, die in een roman meer zoeken dan spannende avonturen, conventionele liefdeverhalen en ingewikkelde intrigues.

Reeds in haar vorige werken toonde Diers zich verre de meerdere van de lievelingen van ons hedendaagsch publiek, de opvolgsters van Marlitt, Werner, zooals daar zijn Courth-Mahler, Dell, of hoe zij verder mogen heeten.

Diers is een fijne karakterteekenaar; zij onderscheidt zich ook door haar gezond verstand, diepe menschenkennis en degelijke, godsdienstige en zedelijke beginselen. Misschien zijn haar religieuze gevoelens wat vaag, maar waar in de tegenwoordige literatuur godsdienst en moraal bijna algemeen schitteren alleen door totale afwezigheid, is het verkwikkend hier een geheel andere mentaliteit te vinden en te kunnen waardeeren.

Hoofdpersoon van dit verhaal is de oude mevrouw Von Werth, die druk werk heeft met het krammen der scherven van het levensgeluk van haar dochter en kleinkinderen.

Onder den indruk van zijn talent en betooverende persoonlijkheid heeft Bertha von Werth zich verloofd met een beroemden tooneelspeler, maar het huwelijk viel niet mee. Met haar oudste zoontje komt zij bij moeder terug, die haar streng op hare plichten wijst en zonder genade naar haar man terugzendt. Een paar jaar later wordt zij echter na de geboorte van twee andere kinderen door hem uit het huis verdreven en nu begint grootmoeders lijdensweg. Bertha wordt steeds excentriker: zij is een onverschillige moeder en laat haar kinderen zonder tegenkanting over aan hun vader. De arme schepsels komen nu in geheel andere omgeving. Zij worden heen en weer geslingerd tusschen twee levensbeschouwingen, twee levensopvattingen en de oudste jongen, Hans, heeft het hard te verantwoorden om het stuur in zijn zwakke handen te houden en zijn belofte te vervullen, aan grootmoeder gedaan, om goed voor zijn broertje en zusje te zorgen.

Maar juist, wanneer alles dreigt mis te loopen komt grootmoeder er tusschen en de krankzinnigheid van Bertha geeft haar nu vrijheid tot handelen. Zij redt de arme kinderen, nu ook door hun vader verlaten, geestelijk en lichamelijk en neemt dankbaar en onderworpen aan Gods Wil de nieuwe taak op, die Hij haar op de oude schouders laadde.

Een boek vol goede gedachten en ernstige strekking, soms wat schwärmerisch en zwaar van redeneering zooals wij het van Deutsche boeken gewoon zijn, maar toch boeiend en aangenaam om te lezen.

G a f r a n (Kurt) *Onder de Roovers der Sahara*. Vertaald door J. H. Akkerman. (218) f 1.50. Geb. f 2.10. J. F. Swartsenburg, Zeist.

Dobeneck en Gafran zijn op een tocht door de Sahara, vergezeld van eenige dienaren. Zij zien een andere karavaan, welke hun verdacht voorkomt en bij nader onderzoek blijkt het een bende bandieten en slavenhandelaars te zijn, die een jong Siciliaansch meisje met zich meevoeren. Zij redden de jonkvrouw, maar door gebrek aan waakzaamheid wordt de geredde opnieuw gevangen en ontvoerd.

Toornig, en ook wel beschaamd over hun tē groote zorgeloosheid, zweren zij het meisje te redden, koste wat het kost.

Dan begint een avontuurlijke achtervolging door de Sahara en zij hebben het geluk hun moeite beloond te zien. Maar 't scheelde een haartje, of allen waren vermoord op de gruwelijkste manier.

Er komt een vrouw voor in dit verhaal, die een der redders voorstelt haar man te dooden en dan met hem er van door te gaan. Maar dat geschiedt terloops. Het meest vinden wij af te keuren de griezeligheden, de monsterachtige wreedheden, waaraan die half-wilde volken zich schuldig maken. Gafran, wij hebben die opmerking al eens meer gemaakt, schijnt er genot in te vinden die gruwelijkheden in détails te beschrijven.

Ik weet wel dat er lezers zijn, die het gezellig vinden onder het lezen van zulke dingen te rillen. Maar ik vind dat iets ongezonds en abnormaals.

Voor jongeren is het geen aanbevelenswaardig boek, vooral om redenen van paedagogischen aard.

H e r m u s (Cor) *Het droeve Raadsel.* (260) f 1.25. Van Munster, Amsterdam.

De tooneelspeler Hermus heeft ook een schoon talent om de menschen van de wereld zijner fantasie uit te beelden op de witte bladzijden van het boek.

In *Het droeve Raadsel* geeft hij ons een verhaal van meer dan gewone kwaliteit. Op 't laatst alleen lijkt ons de afwerking van den roman wat onzeker en ook het slot niet geheel bevredigend.

Dit is de inhoud: de moeder is gestorven en vader neemt eene huishoudster, die het er handig op aanlegt hem in te palmen. Nu steken de kinderen de hoofden bij elkaar om dat te beletten en, l'union fait la force, met vereende krachten slagen ze er in „'t mensch" de deur uit te werken. Eene dochter, Louise, zal nu het huishouden doen, maar zij beleeft er geen plezier van. Want vader is een egoïst, heeft altijd gehouden van een goed leventje en verslaaft in zijn eenzaamheid aan den drank. Louise geeft het op, vader wordt ziek en de stille, eenvoudige Katrien, die in betrekking was, wordt geroepen om hem te verplegen. Zij kan het best met vader opschieten, maar ook haar leven maakt hij niet opgeruimd en gezellig door zijn ontevreden en norsch humeur.

Haar verloofde, Paul van Dongen, komt haar opzoeken, valt zeer in den smaak van den egoïstischen vader, die in hem een

geestverwant ontmoet, een zelfzuchtigen jongeman, die 't leven niet ernstig opneemt. Katrien gaan de oogen open en zij verbreekt de verloving.

Dan sterft haar vader en het meisje voelt zich nu zoo moederziel alleen (ze heeft zelfs niemand voor wien ze zich kan offeren), dat haar een gevoel beklemt als was haar taak op deze wereld reeds afgedaan.

Maar een brief van Paul, vol erkenning zijner schuld en uitgesproken berouw, openbaart haar dat deze zwakke haar dienende liefde noodig heeft en zij antwoord kort en bondig: dat zij hem wacht. Een boek, en werkelijk im groszen Ganzen, een goed en mooi boek.

I v a n s *De Vlamme Pyramide.* (212) f 1.25. Geb. f. 1.90. S. L. van Looy, Amsterdam.

Ivans gaat andere wegen bewandelen, zou ik denken. Hij treedt nu in de sporen van Benoît, en meer nog in die van Rider Haggard. Zijn lezers, die hem aanbaden als detective zal hij misschien teleurstellen, maar anderen waarschijnlijk trekken door zijn fantastisch vertellen.

Men zal in alle geval moeten toegeven, dat Ivans zich gemakkelijk een genre eigen maakt en een handig schrijver is.

In zijn G. G.-serie schreef hij steeds gemoedelijk, burgerlijk en stemmig.

Hier, in de romantische omgeving van Spanjaarden en Mooren, van Azteken en afgodsbeelden, die menschenoffers eischen, zou al te simpele taal een weinig vloeken . . . maar de leeperd, die mij lijkt geen aanleg te hebben voor meer verheven stijl, weet er wel iets op te vinden.

„Ik, Don Frederico de Cordobal, eens een der Grooten van Castilië, nu een oud man, vergeten door zijn landgenooten en omgeven door de afstammelingen van een vreemd menschenras —, ik neem de pen op om, in ballingschap en eenzaamheid, te getuigen van mijn lotgevallen in het land van Anahac, dat thans Mexico genoemd wordt, te getuigen ook van de wijze, waarop ik mijn levensdoel heb nagejaagd: wraak op . . .”

Maar laat mij niet vooruitloopen op mijn verhaal. (Dit zinnetje staat, als ik mij niet vergis, in elk boek van Ivans!)

Ik ben weinig bedreven met de pen, althans ik heb het verleerd deze met het genot van den geleerde te hanteeren. Mijn verhaal zal dus eenvoudig zijn, zonder veel onnut siersel en zeggend wat gezegd moet worden in weinige duidelijke woorden!!

Handig, niet waar? Nu kan hij den vurigen Spanjaard verder laten vertellen als een kalme Hollander.

(Voor groote kinderen is het boek minder geschikt wegens een paar liefden).

Lamberts Hurrelbrink (Mr. L.) „*Het Beulsjong*” (328) f 1.50. Bruna, Utrecht.

Hij is een afstammeling van vroegere beulen, en, hoe lang het ook geleden is, hij wordt gehaat en geschuwd door al zijn kameradjes, niemand wil zitten naast het beulsjong.

Later vindt hij in een ouden koffer documenten, waaruit blijkt, dat degenen, die hem verachten, in hun familie schelmen en bokkenrijders tellen, die door de beulen in zijn familie werden geradbraakt en gehangen.

Hij maakt enkele vonnissen bekend en dreigt nog meer te zullen onthullen omdat hij nog meer officieele vonnissen in zijn bezit heeft. Ze worden bang voor hem; hij wordt een rijke boer, maar zijn stugge haat laat hem niet los.

Dan komt de liefde, die alles weer in het goede spoor brengt. Zijn dochter bemint den zoon van zijn eigen vijand, met een ander zijner kinderen gaat het eveneens, en hij, weduwnaar, gaat hertrouwen met eene vrouw, die hem jaren geleden het ruwst beleedigd heeft. En Wauben, „het beulsjong”, brengt zijn kistje met geheimen aan den pastoor om het te verbranden.

't Is wel een echt Hurrelbrinkje, ruw en volksch en hard, maar toch interessant, vooral voor hem, die iets weet van de oude, eigenaardige Limburgsche volksgebruiken, die zich tot den dag van heden hebben gehandhaafd.

Jammer vinden wij het, dat de schrijver vasthoudt aan zijn Tacitus-stijl en werkwoorden weglaat, waar ze met eenig nadenken door den lezer wel kunnen worden ingelascht, maar ten koste van de rustige aandacht bij het verhaal.

Nieuwenhuis (Jan) *Wendende Wegen*. (320) f 3.50 Van Munsters Uitg. Mij., Amsterdam.

Met veel geestdrift is deze roman niet ontvangen en zelfs de vrienden vonden er niet veel aan. Dit heeft mij eigenlijk wel wat verwonderd, want in Robert Hesselaar heeft Nieuwenhuis toch een type geteekend van een modernen jongeman, dat tegenwoordig lang niet zeldzaam is. Ik heb er zoo vrij wat gekend, die bijna dezelfde „wendende wegen” gingen als Hesselaar.

Zij komen in een omgeving, die hun geheel vreemd is, tusschen vrienden die er voor het meerendeel andere principen op na houden, als ze ten minste nog beginselen hebben, raken verliefd op 'n fatsoenlijk meisje dat „niets” gelooft, maken zich wijs dat zij haar zullen „bekeeren”, en vinden daarin een vrijbrief om een gevaarlijken omgang voort te zetten. Dan zich wagen aan spiritistische séances of andere geheimzinnige bijeenkomsten, waar de menschen die „niets” gelooven zich zoo gaarne mee bezig houden. En ten slotte de ondergang!

Maar het kan ook anders zijn. Gelijk Augustinus door een

tragische gebeurtenis tot inkeer kwam, wordt ook Hesselaar door den zelfmoord van een vriend wakker geschud.

Hij gaat naar huis, het oude, lieve, godsdienstige huis. Afscheid nemen van zijne zuster, die het klooster heeft verkozen. En in die atmosfeer, waarin hij is opgegroeid, hervindt hij zichzelf. Hij is weer terug in Den Haag, gaat Cissy T, het meisje van „niets" opzoeken, en praat met haar vast en oprecht. Nu eerst ziet hij hoever zij van hem afstaat, en al gaat hij geslagen heen, als zij hem afwijst — het wordt zijn geluk. Nu eerst wordt het hem duidelijk, dat hij, die meende niet meer te kunnen gelooven, zichzelf iets heeft wijs gemaakt.

Nieuwenhuis bedient zich te veel van boekentaal (bijv. waar Cissy en Robert hun laatste onderhoud hebben), psychologisch blijft hij nog te veel aan de oppervlakte, maar het is toch wel een jeugdwerk, dat iets belooft voor de toekomst.

**Robinson (Eliot B.) *Rose's Huwelijk*. Vertaald door P. Bolkestein. (311) f 2.25. Geb. f 3.25. J. Philip Kru-
seman, 's Gravenhage.**

Dit is een vervolg op *Rose, het Zonnetje van the Cumberlands* (zie Boekenschouw, blz. — 1925).

Rose keert terug uit Frankrijk met haar man, die daar een invalide is geworden, zenuwschokkend en verscheurd door neuralgische pijnen.

Rose meent, dat hij zal genezen in de bergen, waar zij dan gelegenheid heeft de arme, onbeschaafde, in onzindelijkheid vergaande en door allerlei ziekten aangetaste bevolking te helpen. Zij bouwen een huisje, 'n hospitaaltje in het meest afgesloten deel der Cumberlands. Onverzettelijk is de strijd tegen domheid en bijgeloof, vuilheid en misdadigheid der achterlijke menschen, die nog hechten aan heel oude gewoonten en spelen met mes en geweer bij de geringste kleinigheid.

De weldoeners krijgen hulp. Een dokter Hunter voegt zich bij hen, Roses broer neemt een kijkje, de besten uit het volk beginnen te begrijpen en te waardeeren.

Dan is het echter of alle ongelukken ineens komen. Mac Donald, de invalide, ziet hoe zijn vrouw omhelsd wordt door den dokter ('t was een aanval van Hunter, die zijn liefde tot haar niet kon bedwingen. Rose trof niet de minste schuld). Vervolgens wordt er een jongeman neergeschoten, omdat hij een meisje het hof maakte, wat de broer niet wilde. Deze wordt gevangen, maar spoedig blijkt, dat dr. Hunter de schuldige is. Hij was ook van oorsprong een kind der bergen, en de oudste broer van het meisje in kwestie. Zijn lange afwezigheid had zijn wild, hartstochtelijk karakter niet gelouterd.

Dan sterft er een kind, door Rose behandeld, en het volk komt met revolvers en geweren dreigend aanrukken om wraak te nemen.

En eindelijk een geluk: een zonnestraaltje na regen. Rose komt

met haar kind op huis aan en moet over een wankel bruggetje boven een woesten stroom. De invalide ziet het gevaar, vliegt op met bovenmenselijke krachtsinspanning en redt moeder en kind. Die geweldige inspanning geneest ook hem.

Na zooveel jaren van ingespannen werken, van moed en toewijding, gaan ze wonen in de oude hut, waar Rose haar eerste jeugd heeft doorgebracht. Het is een boek voor groote menschen, die zich wat moeten inleven in de zonderlinge wereld der Cumberlands, om te begrijpen en te overzien.

V e r h o o g (P.) *Onder de Tropenzon.* (245) W. L. en J. Brusse, Rotterdam.

De schrijver van „Op Bruisende Golven” kon zijn geliefde zee niet vergeten en wijdde weer een nieuw boek aan reizen door de landen, of liever over de wateren door de Tropenzon beschenen.

Men kan dit boek eer een reisverhaal dan een roman noemen. De liefdesdraad, die er door heen loopt is zoo dun en breekt zoo licht, dat men hem bijna over het hoofd ziet. Het is niets anders dan het verhaal der lotgevallen van een zeemanszoon die, hoewel zijn vader niet terugkeerde van diens laatste reis, zich toch onweerstaanbaar getrokken voelt naar de zee en ondanks het verdriet zijner moeder wegloopt en dienst neemt op een kolenboot. 't Gaat hem goed en tien jaar later varen wij met hem mee door de warme Roode Zee en verder den Indischen Oceaan in, langs de eilanden van den O.-I. Archipel. De schrijver legt zich niet toe op woordkunst. Hij vertelt eenvoudig wat hij te vertellen heeft voor de vuist weg. Alles wat de moeite waard is, laat hij ons zien. Wij gaan met zijn held Bert Buurloo, aan wal, zijn getuigen van Bert's pretjes, grapjes, twisten met zijn kameraden en al beschrijft hij ons eenige dansgelegenheden van het niet al te fijne soort op de kustplaatsen, zoo blijft hij toch altijd behoorlijk en binnen zekere grens. Jammer dat de flinke sympathieke jonge zeeman een wat al te groote voorliefde toont voor whiskey met en zonder soda, bier en andere alcoholische dranken. Van zijn jongensliefde voor zijn schoolkameraadje merken wij niet veel. Een teleurstelling is 't dat zij zich verloofd heeft met een ander, maar een blijde verrassing wanneer hij haar toevallig ontmoet in Algiers en hoort, dat de verlooving is afgebroken. De banden worden weer aangeknoopt en Bert is den koning te rijk. Een leven van geluk schijnt hun te wachten. Helaas! hij begint aan doofheid te lijden, hij durft Go's lot niet aan het zijne te verbinden. Hij laat haar vrij, dan breekt de oorlog uit, Bert wordt ondanks zijn gebrek als stuurman aangesteld. 't Schip vergaat door een mijn en de ongelukkige verdrinkt bij het verlaten der boot.

Dit is het treurig einde van zijn kort avontuurlijk leven.

't Is een leerzaam boek, dat ons op een prettige ongezochte manier veel van de wereld doet kennen.

Walterida Javaansche Legenden (172) Uitg. L. C. G. Malmberg, 's Hertogenbosch, Antwerpen.

Een aardig denkbeeld was het, deze proeven van Javaansche fólklore in een bandje te verzamelen dat door den Uitgever keurig in namaak batikwerk is uitgevoerd.

Het bundeltje bevat meer dan 20 korte en langere verhalen, eenvoudig maar goed verteld. Zij brengen ons in een wonderwereld van oer-oude prinsen en prinsessen, oostersche goden en godinnen. De legenden vertellen ons van geheimzinnige meren en dreigende vulkanen. Zij zijn vol naieve poëzie en doen dus de woeste schoonheid van het tropische landschap aanvoelen.

De schrijver(ster) heeft goed de innige bekoorlijkheid van deze oude sprookjes begrepen, die in ons land zoo goed als geheel onbekend zijn. Wij missen eenige tamelijke verspreide verhaaltjes, zooals de legende van Mendoet van de Prahwe, Lara Kidoeb e.a. Misschien vond Walterida terecht dat hun inhoud ze niet geschikt maakte om onder deze onschuldige legenden te worden opgenomen.

== OPVOEDER EN KIND ==

G. LAMERS S. J., RECTOR VAN HET COLLEGIUM PHILOSOPHICUM
— M. R. TEIJSSSEN, REDACTEUR VAN DE KATHOLIEKE SCHOOL —
F. FONTAINE, HOOFD DER SCHOOL, LEERAREN VAN DE KATHOLIEKE H. B. S. EN GYMNASIUM TE AMSTERDAM.

L. S.

Met een enkel woord mag ik deze nieuwe rubriek inleiden.

Over eenige maanden begint *Boekenschouw* zijn twintigste jaar van voorlichting en leiding in de boekenwereld. Met voldoening zien wij terug op dien langen tijd, hetgeen echter niet uitsluit, dat wij voortdurend weer onderzoeken of er iets kan worden verbeterd. Want nieuwe tijden, nieuwe eischen.

En zoo meenden wij, dat thans van ons kan worden gevergd, wat meer aandacht te wijden aan de lectuur onzer jeugd. Wij richten ons natuurlijk niet direct tot het kind, want dit tijdschrift is niet voor kinderen; maar wij wenschen opvoeders in het algemeen en de ouders in het bijzonder op te wekken tot belangstelling in hetgeen hun kinderen lezen.

Het is natuurlijk wel mogelijk voor eene redactie een boek te beoordeelen naar den inhoud en het te kwalificeeren als goed of slecht. Doch dat is maar relatief, vooral het eerste. Want een „goed” boek kan voor sommige kinderen ongeschikt zijn, gelijk het ook wel voor sommige jongens beter is dat zij b.v. geen misdienaars worden.

Bij de lectuur voor kinderen valt er op veel meer te letten dan bij die voor volwassenen. Maar dat staat minder in het boek dan in het kind te ontdekken, en daarom hebben de ouders en opvoeders de voornaamste taak te vervullen en kunnen boekenkeurders in veel gevallen maar een algemeenen wenk geven ter oriëntering.

Die bescheiden taak willen wij vervullen en het voornaamste zouden wij wenschen over te laten aan ouders en onderwijzers.

Allen hebben hun eigen ervaringen opgedaan en zijn dus in staat anderen iets mede te deelen, dat deze wellicht niet weten. Daaruit volgt, dat wij allen een handje kunnen medehelpen.

Hier hebt u dan het plan voor deze rubriek, welke wij wellicht na verloop van eenigen tijd zullen uitbreiden, indien er genoeg deelneming is.

1e. Bespreking van nieuwe, merkwaardige uitgaven, van opvoedkundigen aard, voor leeraren en onderwijzers, ouders en jeugdleiders bestemd.

Soms ook korte en rechte artikeltjes over de een of andere paedagogische kwestie.

2e. Korte mededeelingen over eigen ervaringen. Deze kunnen in brief aan de redactie worden medegedeeld, die dan de vrijheid neemt het meegedeelde in zulk een vorm te gieten, dat het persklaar is. Hier reeds plaatsen wij eenige voorbeelden, gegeven door personen, die wij er om vroegen.

3e. Ten slotte boeken voor de jeugd. Wij hopen in de bespreking geheel objectief te blijven, vasthoudend aan onze stelling, dat de uitspraak in laatste instantie over de geschiktheid van een boek voor het kind behoort aan hem, die dat kind en zijn omgeving kent!

B e n e d i c t D e u s O m n i p o t e u s.

A. GIELEN S.J.

VOOR DEN OPVOEDER

SCHOOL-LAND

Zoo heet het dagboek (232 blz., f 2.90) bij Dishoeck te Bussum in het najaar van 1925 verschenen. De schrijver is *Theo Thijssen*. In dit voorjaar zal een tweede deel, evenals dit eerste geheel op zich zelf staand, het licht zien. 't Moet doorgaan voor een dagboek van onderwijzer Staal en wij dachten: mogelijk valt er voor ons, zijn collega's, iets uit te leeren.

Dat is ook inderdaad het geval, mits men zich vast voorneemt in meester *Staal* een afschrikwekkend voorbeeld te zien en precies het tegenovergestelde te doen van wat hij doet. Dit te nemen, natuurlijk, cum grano salis, met een greintje zout.

De manieren van Staal zijn wel wat heel vierkant: tegen zijn vrouw zegt hij: „ben je bedonderd"! Zijne bevliegingen wel wat erg zonderling: als hij hoort dat een meisje uit zijn school Hilletje heet, moet hij zich inspannen om niet uit te roepen: „Hilletje, laat nu eens een gilletje."

Maar S t a l weet heel goed, dat hij geen exempel is: „ik ben schoolmeester bij buien” — en hij laat zijn menscheijkheid zegevieren over de paedagogie!! Dat zou werkelijk zoo kwaad nog niet zijn, als zijn menscheijkheid ook maar wat minder buierig was.

De meester is overigens openhartig en geeft gaarne toe, dat hij een speciaal talent schijnt te hebben om de zaken in de war te sturen. Hij twijfelt ook aan het nut van dit „dagboek over schoolgedoe”. En hij stelt eene vraag, waarop ik graag een klein commentaar geef.

„Hoe ben ik zoo dwaas gekomen — om niet m'n eigenlijke leven te maken tot een onderwerp van nabetrachting, maar mijn beroepsgeharrewar met al die vreemde kinderen en toevallige kollega's, waar ik na 'n dag of wat het „belangrijke” niet meer van voel?”

Als de heer S t a l zijn *beroep* wat meer als *roeping* had kunnen voelen, zou de „nabetrachting” van zijn schoolleven ook meer eene nabetrachting zijn geworden van zijn „eigenlike leven”. Dáár zit de knoop in het touw.

ERVARINGEN

Zijn Weg. Ik vind deze nieuwe rubriek iets prachtigs, als zij kan worden doorgevoerd, gelijk u zich dat voorstelt. De ervaring van velen, die thans zelden tot de buitenwereld doordringt, zal dan gemeengoed worden.

Om u mijn goeden wil te toonen, wil ik maar dadelijk iets uit eigen praktijk vertellen, want u hebt aan bijdragen meer dan aan woorden van waardeering.

Ongeveer 23 jaren geleden was ik uitwonend leeraar van een internaat, thans een onzer voornaamste colleges. Ik woonde dus in de stad, zocht wat afleiding en omgang en raakte vooral met één familie zeer bevriend. Al heel spoedig deelde de vader mij zijne bezorgdheid mee over zijn jongsten zoon, een knaap van een jaar of tien. Ik stelde voor, mij een paar maal in de week met hem te bemoeien, wat dankbaar werd aanvaard.

Ik bemerkte spoedig, dat de jongen geen fantasie had. Aan jongensleesboeken had hij een hekel. Zijn verstand was zwak, onder de norma.

Hij was juist begonnen met de beginselen van het Fransch, een hopeloos geval voor hem en zijn onderwijzer.

Op een avond zeide ik lachend: ik zal je eens „woordjes leeren”, en terwijl ik vóór hem stond, wees ik op mijn haren, voorhoofd, oogen, neus . . . gaande aldus in volgorde, van boven naar beneden, en noemde: les cheveux, le front, les yeux, les oreilles, le nez, la bouche enz. . . tot een twaalfstal woorden.

Ik vroeg hem: „doe me dat eens na”, en hij antwoordde: „doet u het nog eens voor”. En tot mijn groote verbazing herhaalde hij daarna met een enkele hapering het heele lijstje. Zoo ontdekte ik

het enorm geheugen van den knaap, dat alleen maar door iets uiterlijks geholpen hoefde te worden, om onfeilbaar weer te geven wat het had opgenomen.

Nog drie jaren bleef ik met hem in aanraking, en ik heb hem, als jeugdlectuur, bijna uitsluitend geschiedenisboeken gegeven, waarop hij weldra verslingerd was; vermoedelijk omdat hij voelde iets te kunnen. Als een Eifeltoren stak hij boven zijn kameraden in feitenkennis uit, in al het overige was hij de mindere.

Op zijn zeventiende jaar werd hij archivaris bij een onzer grootste industriële ondernemingen, en in die functie bleek hij van onschatbare waarde. Verleden jaar, uitgezonden door de Maatschappij naar Indië, om het archief van een harer kantoren in orde te maken, bezweek hij tegen het klimaat.

Ik voel mij als een, die heeft geholpen, hem zijn plaats te doen vinden in het leven. (C. N.)

Boekenverslinders. Ik zou de ouders, die meer kunnen doen in de opvoeding hunner kinderen dan zij plegen te doen, willen opwekken om toe te zien dat hun jongens en meisjes geen boekenverslinders worden. Dat zijn oppervlakkige mensen.

Een goed middel daar tegen is: Laat uw kinderen 's avonds in den huiselijken kring vertellen wat zij gelezen hebben. Zij worden dan gedwongen bij het lezen op te letten, zij leeren hun gedachten ordenen en uitdrukken, en gij zelf leert karakter en aanleg van uw kind beter kennen, doordat gij ontdekt wat het meest indruk heeft gemaakt op het jonge gemoed. (H. A.)

Geen kranten lezen. Ja, kranten hebben tegenwoordig ook hun kinderhoekje. 't Ziet er gewoonlijk erbarmelijk uit in die afdeling en mijn kinderen houd ik er uit! Lichtvaardige ouders meenen wel eens, dat er daar voor het kind iets te halen is, maar dat bestaat eenvoudig niet. En 't is heusch de directie ook niet te doen om mee te helpen aan de opvoeding der kleinen. Zij wil alleen hen van jongsaf gewennen aan haar krant, dan blijft het later gemakkelijk hun lijfblad. Maar hoe ouder zij zijn voor ze met krantenlectuur beginnen, hoe beter. (J. Sch.)

Voorlichting! Een vader van negen kinderen, die zoo gevoelig was dat hij zenuwachtig werd als hij een sigarenwinkel voorbij moest, waar de al te mooie etiketten hem hinderden, knipte de geboorte-annonces uit de krant voordat zijn 17-jarige dochter haar mocht inzien. Als er meer zulke ouders zijn, laten ze dan toch gauw bedenken, dat ze het geweten van hun kind voor altijd van streek kunnen maken. (M. v. W.)

VOOR HET KIND

Abkoude Jr. (G. van), *Fietsclub „De Groote Beer”*, (226) Kluitman, Alkmaar.

Een prettig, echt jongensboek (8—14). Jammer dat 't hier en daar practisch een school is voor streken. De opvoeder houde daar rekening mee.

Bloemberg—Zee man (W.). *Het Gelukskind* (200). Ten Brink, Arnhem.

Een prachtig boek, eenvoudig en zuiver, sterk en diep. Dit protestantsch milieu is ook door Roomschen te apprecieeren: het moge aansporen tot verlevendiging van eigen geloof en plichtsbetrachting. Vooral katholieke schrijvers strekke het ten voorbeeld, hoe zij echt katholieke boeken moeten schrijven. Voor kinderen uit de provincies, waar 'n protestant een ongezien verschijnsel is, doet het wellicht wat onbegrijpelijk aan.

Beijl (K. de), *Klaas Hamer* (168). L. Veen, Amsterdam.

Soms is het wat banaal. Naar het uiterlijk echt jongensleven. Niet ongeschikt voor jongens van een jaar of dertien.

Cecilia. *De Erfgenaam* (154). Van Putten & Oortmeijer, Alkmaar.

Zuster Cecilia deelt in dit boekje mee, dat zij van haar overheid verlof heeft ontvangen verhalen te schrijven, die niet slechts werkelijke ontspanningslectuur zijn, maar ook 'n gezonde Roomsche moraal bevatten.

Zij denkt niet aan letterkundige waarde, maar vraagt of ze met haar schrijven 'n goed werk doet.

Daar valt niet aan te twijfelen, en het tekort aan specifiek katholieke lectuur is groot genoeg om te wenschen dat zuster op deze manier nog blijft doorgaan.

Cecilia. *Arananka, de kleine tooneelspeelster* (162). Van Putten & Oortmeijer, Alkmaar.

Het verhaal zit vol goede voorbeelden en lessen. En 't is ook smakelijk door wat romantiek. Zoo weet Aranka, het meisje uit Lemberg, dat een poosje tooneelspeelster is geweest, haar pleegvader te redden uit de handen van twee gewapende bandieten. Dadelijk bootst ze de stem van den veldwachter na, daarna die van knecht Gradus, en eindelijk lost ze een schôt in de lucht. Daar zijn geen straatrovers tegen op gewassen, ze maken beenen en de buiksprekende Aranka zegeviert. (Keurraad en „evulgetur”.)

Finn S. J. (Francis), *Hoe zij overwon („Ada Merton”)* (126). N.V. Standaard, Brussel.

Een boek voor alle bibliotheken en alle menschen. Jammer dat de vertaling soms zoo stijf is. Aan 't Engelsch ligt het niet, dat loopt. Er bestaat ook een goede Duitsche vertaling. Voor grootere meisjes en voor ouders, die te veel en op de verkeerde manier van hun kinderen houden, een leerzaam boek.

G e z e l l e (Guido), *Vlaamsche Volksvertelsels* (47). N.V. Standaard, Brussel.

't Zijn kostbare vertelsels van Vlaanderen. Jong-Holland zal om 't Vlaamsch te begrijpen hulp behoeven van ouderen. Dat's jammer.

G r o e n e w e g (J. J.), *Waar de Doornboomen fluisteren* (192). G. van Goor Zn., Gouda.

Spannend en leerzaam boek van 't zwarte werelddeed: „een boek voor jonge menschen” beweert de ondertitel terecht, waaronder ik de grootten van het L.O. ook reken.

H e n o t (Herman), *Kempische Volksvertelsels* (113). N.V. Standaard, Brussel.

Schat van goed geschreven vertelsels voor klein en groot. Vooral geschikt voor onderwijzers als stof tot vertelling of vrije voorlezing.

H o r s t v a n D o o r n (Gerda C. v. d.) *Gulden Weken* (205). Van Goor, Gouda.

De *Gulden Weken* dat is de vacantie, die een drietal meisjes uit Batavia doorbrengen in de bergen bij oom. Daar zou iets van te maken zijn geweest, getuige de leerzame wandeling door de koffieplantage en door de rubberbosschen, maar de schrijfster heeft geen gebruik gemaakt van de gegeven gelegenheid. Uit opvoedkundig oogpunt is het boek niet aan te bevelen. Moeder is zoo'n hulpeloos mensch en wordt door de kinderen danig voor den mal gehouden. En erg voor haar taak berekend lijkt ze ook niet; als de kinderen haar vragen wat sterven eigenlijk is, weet ze geen woord daarop te antwoorden. Een beetje vreemd doet het ook aan als de kleine meisjes een dood varkentje in een kistje netjes begraven en oom vragen de koelies te betalen om biddagen te houden bij het begraven zwijntje. Dan wordt hun dat maar beloofd, om ze tevreden te stellen. Neen, dat is mis!

J e u g d b i b l i o t h. (Kath.) *Lotgevallen van Kees Paf* (door hem zelf verteld en gekrabbeld). — *Het Dagboek van Grietje* (door Cecilia) (167).

De verhaaltjes op zich zelf zijn niet onaardig. Alleen vinden wij het niet heel slim om een jongens- en een meisjesboek in één handje te binden. (Keurraad en „evulgetur”.)

K e y e n b u r g (Flip). *De Jeugd van Kris Kras* (165). Van Putten & Oortmeyer, Alkmaar.

Hier is werkelijk een goed en prettig verteller aan het woord. En de man heeft tact en weet lesjes te geven aan zijn jeugdige lezers, zóó, dat er niets te hooren is van een gewichtig zedemeester. Lees maar eens op blz. 147: hoe hij de jongens aan het verstand brengt wat de goede manieren zijn bij het baden. Van dit soort mogen er meer verschijnen. (Keurraad en „evulgetur”)

K l e i (Jac. van der), *Met den Woonwagen* (168). Ten Brink, Arnhem.

Het boek is voor lezertjes boven de twaalf. 't Is juist „l'age sans pitié”, en daarom is dit medelijden-wekkende boek geschikte lectuur voor de onnadenkende-meedoogenlooze jeugd. Die vitten wil kan 't wellicht een tikje te sentimenteel vinden.

K n o l (Chr. G.) *De Tyran van Celebes* (150). N.V. De Spaarnestad, Haarlem.

Dit is eigenlijk alleen het eerste deel en het tweede heb ik niet gelezen. Maar 't boek is onderhoudend, een luimig reisverhaal. Het maakt deel uit van de „Maandbibliotheek voor de Kath. Jeugd”, is eerlijk neutraal en draagt het kerkelijk „evulgetur”.

K o o p m a n s (Marie). *Het eigenwijze Aapje* (134). N.V. De Spaarnestad, Haarlem.

'n Heusch aapje, van Hanna Borger. Door zijn streken en grappen verlevendigt hij de streken en grappen der kinderen en juist door zijn fouten brengt hij Hanna tot beter inzicht. Héél goed. Atmosfeer volkomen katholiek. H. Communie op eersten Vrijdag; Missiebusje, enz. (Keurraad en „evulgetur”).

L a v k i (Lod.) *De kleine Martelaar*, verhaal uit de Kerkvervolgingen (85). N.V. Leeslust, Antwerpen.

In het Vlaamsch geschreven. Geschikt voor kinderen van negen en tien jaar.

M u l l e r (Anna). *Zoo'n best Vagebondje* (133). N.V. De Spaarnestad, Haarlem.

Arie was een rakkertje, zooals vele jongens zijn op dien leeftijd. Maar hij had een goed hartje. En hij komt in aanraking met de verdrietelijkheden des levens. Zijn zussie sterft. Hij zelf komt in het ziekenhuis. Zijn vader is ernstig ongesteld. Arie wordt een kraan, hij vraagt op twaalfjarigen leeftijd een plaatsje op de fabriek, om dan later teekenen te leeren en zelf baas te worden. Goed kinderboek voor volksjongens. (Paedagogisch goedgekeurd en met kerkelijk „evulgetur”).

S m i t s (Hendr.) *Hans Meerman* (176). Van Putten & Oortmeyer, Alkmaar.

Hans Meerman, de goede jongen en Kees Brouwers de deugniet. De een plundert 'n kerk, de ander wordt kapelaan en pastoor en heeft het geluk den rampzaligen Kees op zijn sterfbed terug te voeren tot God. (Keurraad en „evulgetur”).

T e r v o o r e n (Lina). *Twaalf kinderen* (171).

De jeugd van Wiesje van Rijssel, wier moeder een zangeres is, die vaak op tournee gaat. Het kind geniet van de vreugde in Dr. Brink's vriendelijk gezin. Aardig wordt dat beschreven door de ervaren Lina Tervoreen. (Kerkelijk goedgekeurd.)

Valkema Blouw (J. P.) *Op zoek naar de schatten van Bedoux*. W. L. & J. Brusse, Rotterdam.

't Is een echt jongensboek vol avontuur en gevaren. David moet voor een erfenis naar Rambouillet en trekt van daar met oom en nichtje en andere personen naar Afrika's binnenlanden, waar zij den schat, dien zij zochten, ook vinden.

BRIEVENBUS.

Lezers, die ons vroegen, wanneer het Jaarl. Supplement op *Standaard-catalogus* verschijnt, deelen wij mede (wat wij overigens reeds in *Boeken-schouw* hadden aangekondigd), dat wij, om up-to-date te blijven, de boeken der groote voorjaarsedities zooveel mogelijk wilden opnemen in het supplement. Het zal dus ongeveer April worden, maar dan heeft men ook bij elkaar de besprekingen van die boeken, waarop anders drievierde jaar zou moeten gewacht worden.

J. H. te O.

Uwe korte bijdrage voor „Opvoeder en Kind” te laat ontvangen voor dit nummer. Uit de laatste alinea van uw schrijven blijkt, dat U mijn brief, naar het mij voorkomt, niet geheel juist interpreteert.

R. K. te A.

Le Tarramagnou van Lucien Fabre is hier en daar wel cru, maar kan niet vergeleken worden met den dierlijken *Rabevel*.

Le Tarramagnou heeft het over een jongen boer, die partijleider wordt en met wien de regeeringen rekening hebben te houden. Door zijn eerzucht en door zijn vijanden komt hij ten slotte ten val.

't Is eenforsch boek; 't is een ruw boek, maar volwassen menschen kunnen het zonder eenige schade lezen.

L. v. d. W. te St.

Answers is een weekblaadje, dat veel wordt gelezen door de Engelschen. Tegenwoordig maakt men er nogal reclame voor aan de stations en kiosken. Het is echte spoorlectuur; 't staat er ook op „for Home and Train”. — Korte berichtjes, grappen en raadsels. Ik heb er nooit iets verkeerd in gelezen; ook nooit iets bepaald interessants.

Dr. A. te N.

De heele truc zit hierin, dat de schrijver steeds eeuwig gebruikt in plaats van eeuwigdurend; en dat hij 't woord oneindig neemt voor wiskundig oneindig. Dát maakte het heele verschil.

Ant. Pr. te K.

Geïllustreerd Stuiversblad — en — *Het Amüsante Weekblad*, niets op aan te merken.

N. N. te Z.

Voor dezen keer. Anders laten wij ongeteekende brieven onbeantwoord.

Ons antwoord is: wat zij ook moge beweren, wij gelooven niet, dat een 20-jarig meisje *Alraune* van Ewers kan lezen, zonder het walgelijk te vinden. De eenigste verklaring zou wezen, dat zij een ongelooflijk groote gans zou moeten zijn. Maar behalve de hoffelijkheid, verbiedt ook het feit van haar ontwikkeling, haar omgang en dagelijksche omgeving dat aan te nemen.

P. D. te Gr.

Als u vrij volledig wenscht ingelicht te worden (van Kath. standpunt) over Duitse boeken, kunt u raadplegen *Literarischer Handweiser* (Maandschrift Herder, Freiburg im Br.). Ook niet onverdienstelijk is *Die Bücherwelt* (Bachem, Köln.)

Br. Aug. te A.

Het antwoord komt wat laat, zonder dat wij eigenlijk een geldige reden daarvoor kunnen geven. Eerst dank voor uwe waardeering met ons werk. Vervolgens proeve van antwoord. Chamisso's *Peter Schlehmitz*, de man zonder schaduw, is gebouwd op 'n oud sprookje, en wil illustreeren hoe bij de menschen de schijn dikwijls alles is, en op de werkelijkheid nauwelijks gelet wordt. Voor Chamisso had het nog deze engere beteekenis: Hij was een Fransch réfugié en werd daarom dikwijls behandeld als een vaderlandslooze en terwijl men de werkelijke verdiensten voor zijn nieuwe vaderland over het hoofd zag.

X. Kr. te M.

Stop dien romancatalogus van Gebrs. Graauw liefst zoo spoedig mogelijk in de kachel. Daar is geen enkel fatsoenlijk boek bij, en bovendien zijn de bijschriften bij de titels of de titels zelf al van dien aard, dat men den catalogoog niet mag laten slingeren.

G. W. te U.

Uw citaat is uit *l'Esprit des Livres* van Edmond Jaloux. Hierbij de gevraagde vertaling, welke wij laten afdrukken, omdat ze ook voor onze andere lezers leerzaam is.

„Daar is niets onstandvastiger, onrustiger dan het wereldje van schrijvers en die tot hunne omgeving behooren. Wat een modes en veranderingen hebben wij al zien voorbijgaan. Wat al generaties zijn er gekomen, verlangend om alles omver te werpen, eene geheele nieuwe formule te vinden, de literatuur, stervend naar hun meening, tot een nieuw leven op te wekken. Dat geslacht gaat voorbij, twee of drie menschen blijven er van over en gaan zich mettertijd aansluiten bij de ouder, die hun naam hebben gemaakt en daar staan als getuigen van hun tijd. En allen schijnen even oud in de oogen van nieuwe aankomelingen, die haastig, heel haastig hun vuurpijlje de lucht in schieten, opdat de nóg jongeren hen niet toeroepen: „vooruit! 't is onze beurt".”

■ ■	HET INNERLIJKE LEVEN	■ ■
-----	----------------------	-----

door J. VAN HEUGTEN S. J.

Onder den titel „*Het innerlijke Leven*” heeft Pater C. A. Terburg de conferenties gebundeld, die hij hield voor den kunstkring der Katholieke jongeren te Nijmegen, „*De Ploeg*”. Wij dachten bij het lezen dier toespraken aan den versregel uit een der sonnetten van Hooft:

„Men voede Achilles op met merg van leeuwenschonken”

Het is inderdaad „merg van leeuwenschonken” wat die Nijmeegsche kunstlievende broeders geboden wordt. Niemand zal beweren, dat het den Pater niet gelukt is op een origineele, eigen wijze de strenge waarheden der Christelijke zedeleer zijn hoorders voor te zetten. We vinden in deze conferenties — welke titel wel wat te omvattend en algemeen is voor deze serie toespraken — niets zoetelijks of femelends, niets van dat devotelijk gepraat, dat geestelijke werkjes wel eens ongenietbaar maakt voor lezers, die eenige eischen stellen en waaraan de jongere „absolutisten” een oorlog op leven en dood gezworen hebben. Toch zal ’t wel een guerilla zonder overwinning blijven!

We kunnen ons de moeilijkheden van Pater Terburg begrijpen om in den zin dier stoute Titaantjes, die — zoo stellen we ons voor — in hun Ploegbijeenkomst met gebalde vuisten de „cultuur” zitten te verwenschen, over godsdienstzin en geloofsgeest te spreken. Hij is natuurlijk te goed geschoold aan Sint-Thomas om ook maar één oogenblik te ontsporen of met onjuiste theoriën te liebäugeln. Maar toch, of alles in de prachtig-consequente lijn van het zuivere Dominicanisme ligt, zooals deze bijvb. door Lacordaire, Sertillanges, Carrigon-Lagrange, Monsabré, Pater de Groot en anderen loopt, willen wij betwijfelen. Noblesse oblige en een roemvolle traditie stelt hoge eischen!

C. A. Terburg O. P. *Het Innerlijke Leven*. „De Gemeenschap”, Utrecht.

Al is het nu mode, is het daarom juist en gerechtvaardigd om voortdurend op de hedendaagsche cultuur af te geven, om de Renaissance en het Protestantisme aansprakelijk te stellen voor het gangbare egoïsme en individualisme? Dit had Pater Terburg glimlachend aan zijn door studie niet ontgoochelde hoorders moeten overlaten, doch hij had er den origineelen toon zijner conferenties niet mee mogen ontsieren. Wij matigen ons niet het recht aan Pater Terburg voor te schrijven hoe hij zich „avant, pendant et après la conférence” te gedragen heeft; wij spreken slechts over „Het innerlijke Leven”

Het citeeren van Dostojefski en het verfoeien der moderne cultuur mag slechts met mate geschieden door iemand, die gedronken heeft uit de zoo pure bron van Sint-Thomas en zoo diep in de superterrestere schouwing van dien Heilige is doorgedrongen als de schrijver dezer conferenties.

Vindt Pater Terburg het dan niet prettig dat er ook in Nijmegen een elektrische tram loopt en worden de „Summa's” hem niet vertrouwd bij een Philipslamp — wederom een veronderstelling — dan bij het povere licht van een vetkaars? En rijdt het niet makkelijker in een auto dan in een postwagen? En is het niet interessant per radio een preek bij te wonen in de Spuistraat?

Kom, die arme cultuur heeft 't al te erg te verantwoorden. Er staan in het stedeke Nijmegen met zijn eerbare burgerij nog wel andere windmolens om tegen op te trekken, dan die deerlijk geplukte „cultuur”. En dan die Middeleeuwen! Is er èèn geleerde in Europa in staat om een afdoend vergelijkend oordeel tusschen de middeleeuwsche en onze cultuur in te stellen? Wanneer iemand den toestand van een land tijdens een periode van vijftig jaar zóó kent als de eenvoudigste man van de straat den toestand van zijn vaderstad, mag hij universiteitsprofessor worden.

Wij zijn geen vrienden van Renaissance en Hervorming en houden veel van de Middeleeuwen, maar de opvattingen van het jongere „absolutisme” deelen wij niet, evenmin als wij gelooven, dat Sonja Marmeladof

en Moeschkien en Alexèi Karamazof ons, katholieken, veel te leeren hebben. Het klinkt trouwens paradoxaal met Dostojefski en de Middeleeuwen te dweepen. Als er iemand de Middeleeuwen haatte, dan was het Dostojefski. Zijn „Groot-inquisiteur” moest ons allen, bijzonder Pater Terburg „stutzig” maken.

Het is een gelukkige daad, dat Pater Terburg zijn conferenties ging uitgeven: men hoort er een verrassend geluid, dat zich geschoold heeft ook aan Thomas à Kempis, aan Tauler en Suso. Met verloop van tijd zal de conferencier ongetwijfeld nog raker dingen weten te zeggen en zijn gehoor nog practischer, gedetailleerder den weg naar God weten te wijzen. Dat de Christelijke ascese, Goddank, geen mode-sieraden noodig heeft om lokkend en leidend te werken op menschen van ernstigen godsdienstzin, zal ook Pater Terburg dagelijks ondervinden.

HET BIJGeloof DER ECHTSCHIEDING.

door Mr. H. J. G. FARENSBACH.

Op eene welwillende uitnoodiging ter bespreking van bovenbedoelde verhandeling mogen dan enkele opmerkingen volgen, waar zoo het oorspronkelijke geschrift als de vertaling wel eene meer uitvoerige uiteenzetting zouden rechtvaardigen van de behandelde stof, eene uiteenzetting, welke moest achterblijven uit hoofde van de toegestane ruimte.

Zooals de schrijver ter inleiding zegt, werd het eerste gedeelte van zijne verhandeling „Het Bijgeloof der Echtscheiding” artikelsgewijze gepubliceerd in de „New Witness”, toen in het Britsche Rijk het twistgeschrift in de Pers in zake Echtscheiding zijn hoogtepunt had bereikt.

Men zal goed doen hiermede rekening te houden bij de beoordeeling van zijn geschrift, uiting van den vlug arbeidenden journalist, zoodat men niet moet verwachten eene bezonkene studie over het onderwerp, dat hij — naar hij zegt — in het tweede gedeelte in enkele nieuwe hoofdstukken heeft ontwikkeld ten einde eene vollediger uiteenzetting te geven van „al die concepties, die misschien al te gemakkelijk aanvaard of afgehandeld schenen”.

Inderdaad zou men zich allicht teleurgesteld gevoelen, als men hier zoekt eene volledige bespreking van het vraagstuk der echtscheiding, waaraan — zooals ook Chesterton terecht meent — een goed inzicht in den aard van het huwelijk diende vooraf te gaan. En

nu dat huwelijk niet eens genomen als Sacrament, maar louter als contract.

Met veelvuldige toepassing van de paradox ziet men C.'s scherpzinnig vernuft bezig de argumentatie van de voorstanders der echtscheiding aan te vechten, waarbij de schrijver blijkbaar meer in het bijzonder het oog heeft op de toestanden in zijn vaderland.

Die voorliefde voor de paradox maakt het niet altijd gemakkelijk overal den draad der redeneering te volgen.

Het „*ridendo dicere verum*” — zoo voorbeeldig betracht door onzen landgenoot Van Meurs — schijnt dikwijls door C. bereikt, maar doorgaans lijkt het wel op een ridiculiseeren van den tegenstander. En nu moge het voor den oppervlakkigen lezer waar zijn, dat „*le ridicule tue*”, men vergete niet die andere waarheid uit „*Les Caractères*”: „*La moquerie est celle des injures qui se pardonne le moins*”. Het zet kwaad bloed bij den tegenstander, dien men juist wil overtuigen. Waarom hem dan irriteeren met bijtende aardigheden, waar de stof waarlijk in den grond wel eene degelijke argumentatie behoeft en ook heeft.

C. is toch wel iemand wien het wel allerminst te doen is om een litterarisch succes; want er zit bij hem waarlijk veel diepe ernst voor zijn streven. De zaak zit hem hoog. Hij spreekt met overtuiging.

Hij was een zoeker. Hij voelde onbewust de juiste richting, maar had hard noodig meer orde te brengen in de ontwikkeling zijner denkbeelden. Hij vermoeit nog te veel en is tuk erop zijne tegenstanders een hak te zetten.

Ook is hij niet altijd billijk in zijne voorstelling en van de bedoelingen, de drijfveeren, de tactiek der tegenstanders.

Bijv. bij het bespreken van bevordering ook voor het volk van de gelegenheid tot echtscheiding — immers volgens C.'s uitlegging tot dan toe een weelde-artikel, alleen bereikbaar voor de meer gelukkeerden, — zouden er nu werkelijk zooveel kapitalisten zoo diep over de zaak hebben nagedacht en geprutst om het zaakje te klaren enkel met den duivelschen toelag — zooals C. ons zou willen doen gelooven — om toch maar dat werkvolk uit elkaar te werken door het gezinsleven te ondergraven, het collectivisme, de saamhoorigheid, de solidariteit te breken, het volk te „atomiseeren”?

Hier was inderdaad nog de socialist, die immers zweert bij het dogma van den „klasse-strijd”, aan het woord.

Bij de bespreking van het huwelijk ontwikkelt C. op treffende wijze de gedachte hoe het huwelijk is gebaseerd op eene gelofte, eene handeling immers, welke voor het leven bindt, een band schept, niet alleen voor het echtpaar — al blijft dit kinderloos —, maar ook eene, welke blijvende consequentiën medebrengt tegenover het kroost en de Maatschappij, den Staat, uit de gezinnen, de familiën opgebouwd.

Het gezin, de familie, — betoogt C. —, welke ouder is dan de Staat, vormt eigenlijk het hechtste bolwerk voor de vrijheid tegen-

over den Staat, zoo erop uit — ten minste wat betreft den modernen Staat — om die vrijheid te beknibbelen, te ondergraven zoo mogelijk geheel op te heffen; — den Staat, welke ten slotte wel alles zou willen „massregeln” en van de burgers echte slaven zou willen maken.¹⁾

In de behoefte naar verbeteringen moet van onderop worden voorzien, van de gezinnen uit — dit vordert de gezonde democratie —, niet van bovenaf, niet door den Staat.

Deze, werkende door een meer en meer zich uitbreidende bureaucratie met eene onverzadelijke bemoeizucht, met een zich opwerpen als ideale verzorger en opvoeder der kinderen, ondergaat ook in dit opzicht het gezinsleven, alsof de Staat meer hart en toewijding bezit, dan de ouders, toch van natuurswege voor de verzorging hunner kinderen aangewezen.

Op dien weg ook wordt het gezinsleven uiteen gewerkt door de echtscheiding, de uitbreiding waarvan C. den schrik om het hart slaat.

Velerlei zijden van het vraagstuk der echtscheiding heeft de aandacht bezig gehouden van den schrijver, van welke kanten hier slechts enkelen worden vermeld.

Zoo bijv. waar hij wijst op de ervaring, dat bij de scheiding op onderlinge toestemming „het hoogst zelden oprecht en van beide zijden komt”.

Zoo: op de overweging, dat — als iemand bij het aangaan van een huwelijk weet, dat, als het hem niet bevalt, men toch van elkaar af kan gaan, — men gemakkelijk zich een grond tot echtscheiding kan scheppen, waarbij niet zoozeer de schuldige partij, dan wel de onschuldige het gelag betaalt, hetgeen al zeer weinig bevorderlijk moet worden geacht tot ontwikkeling van een gezond gezinsleven, dat juist de hechte steun moet zijn voor een volk.

Zoo: waar C. uitweidt over de levenskracht, welke van een volk uitgaat, dat eene degelijke landbouwende bevolking heeft, hoeksteen voor het Maatschappelijk gebouw, bolwerk en kweekplaats voor vrijheid en echte democratie. Een gezonde boerenbevolking toch houdt met voorvaderlijk conservatisme vast aan de saamhorigheid van het gezinsleven en biedt zoo de onmisbare elementen voor een flink volk. (In dit verband spreekt C. op geestdriftige wijze over Ierland en het Fransche volk, dat hij, Engelschman, niet aarzelt over het geheel genomen te noemen het meest onbeperkt hoog te schatten volk der wereld, dat „stellig” zal „voortgaan met te leven volgens de oude normen van gezinsleven”, en dat wel

*) De uitvallen van Chesterton tegen de Staatsvoogdij vertoonen geestesverwantschap met H. Taine, die in „Les origines de la France contemporaine”, in het derde deel van „La Révolution” zegt (bladz. 136 van eene der eerste uitgaven): „Prenons garde aux accroissemens de l'Etat et ne souffrons pas qu'il „soit autre chose qu'un chien de garde. . . . Nourissons-le largement contre les „loups; mais que jamais il ne touche à ses commensaux pacifiques; l'appétit lui „viendrait en mangeant; bientôt il serait lui-même un loup, le plus dévorant des „loups, à domicile. Il importe de le tenir à la chaîne et dans son enclos.”

onderscheiden moet worden van de „verfoeilijke en verfoeilijk „ondemocratische parlementaire kliek,..... het bederf voor Frankrijk, evenzeer als voor Engeland.”)

Zoo: waar betoogd wordt hoe de slavernij onder den weldadigen invloed van het Christendom werd verzacht en opgeheven, al doet het veelvuldig voorkomende instituut van „erfhoorigen” bijv. aan dienstbaarheid denken. Maar volgens C. was de verdeling der standen in de feudale tijden toch per slot eene, steunende op gelofte aan den heer, terwijl het moderne tijdperk dat der „contracten” zoude kunnen worden genoemd, maar contracten, niet aangegaan tusschen vrije, onafhankelijke partijen, doch waarbij dikwijls de oeconomisch-zwakkere overgeleverd is aan de willekeur van plutocraten, zoodat men juister zou spreken van het tijdperk der „dwangcontracten”, waarvan de mislukking wordt aangetoond door het in leven roepen van trust, vakvereenigingen, sociale hervorming, door socialisme, syndicalisme, zelf-georganiseerde philanthropie en wat dies meer zij; —alles met zich voerende eene onduldbare staatsbemoeiing en slavernij.

Het beginsel van een zich vrijwillig door gelofte binden — evenals bij monnik en ridder — bestond ook voor den gildebroeder.

Het beginsel van de vrije keuze van een bepaalden levensstaat, welke — eenmaal gekozen — natuurlijk van den kiezer daadwerkelijk trouw en gehoorzaamheid aan de statuten van het gilde vergde.

Tot een rechtvaardig oordeelen acht C. het niet te ontkomen goed onder de oogen te zien het feit, dat in feudaal, in burgerlijk en in „monastiek” opzicht de persoonlijke, de vrije gelofte de weg was om de wereld te verlossen van het stelsel der slavernij.

De tegenstanders werpen dan voor de voeten het „sleurleven” van de monniken; maar — daar iedere gelofte den plicht met zich brengt tot onderhouding der regels — zou dit dan ook gelden voor de gilden en ambachten en voor het huwelijksleven.

„Mit Worten lässt sich trefflich streiten,

„Mit Worten ein System bereiten.”

C. is dan ook niet bang voor een „woord”. Hij riposteert: wil men het dan „sleur” noemen; goed! Men kan het ook „discipline” noemen, als in een leger, maar: een leger van vrijwilligers.

Toen kwam door het nieuwe regiem de verbreking van de huwelijks-gelofte (Hendrik VIII), de verwoesting der kloosters, de uiteenjaging der gilden, het een zoowel als het andere op gelofte gebouwd.

Het sacramentele karakter van het huwelijk werd ontkend en zelfs een Milton begon de echtscheiding te idealiseeren.

Het huwelijk boette zijn heilig karakter in en werd een contract, nog wel een, waaraan men niet gebonden was.

Het begon met de echtscheiding voor een koning en het loopt uit op de echtscheiding voor geheel een koninkrijk.

Bij veel optimisme van de nieuwlichters is niet weg te cijferen de

droeve waarheid, dat negen van de tien gescheidene paren na hunne echtscheiding in geheel verschillende omstandigheden achterblijven.

Het komt in den regel neer op het breken van harten, zoowel als op dat van beloften.

Wat moest zijn gefundeerd op „liefde”, welke „sterker” dan de „dood” is en vormt „het krachtigste cement, dat harten bindt,” bleek dikwijls zoo niet beiderzijds, dan toch bij eene der partijen, wat elders wel eens werd aangeduid met „dierlijke zelfzucht”.

Men gewaagt van tragiek van het huwelijk en generaliseert om maar de echtscheiding te rechtvaardigen, waar in het uitzonderingsgeval slechts tragiek is uit botsing van de verbondene individuen.

En bij dat generaliseeren wordt over het hoofd gezien de menigte van gevallen van echtscheiding, waarbij de onschuldige partij — ofschoon zich bewust van de trouwe partij te zijn — de straf krijgt, welke der schuldige partij toekwam.

Het verzet tegen de echtscheiding als wortelend in eene juiste opvatting van het huwelijk moet gesteund worden door het beredeneeren van de waarde der opoffering, niet door de opoffering zelf weg te renedeeren.

Het ondergaan van tegenslag in verschillenden vorm mag niet aanleiding zijn het gezinsleven te breken en te verwoesten, evenmin als het den krijgsman voegt bij nederlaag en calamiet zijn vaandel te verlaten en weg te loopen.

Het korte bestek, den bespreker toegestaan, noopt tot een zich beperken tot enkele grepen, zoodat eene bespreking van alle argumenten, door schrijver naar voren gebracht, moest achterwege blijven, evenals een overzicht.

Bij alle waardeering over vorm en inhoud van C.'s betoog in zijn niet alledaagschen en scherpzinnigen stijl, mag dezerzijds niet worden ontveinsd, dat niet altijd begrepen werd waar schrijver heen wilde.¹⁾

Het „Nihil..... tam incredibile, quod non dicendo fiat probabile” van den grooten Romeinschen advocaat (Paradoxa, Prolegom) — dat eigenlijk toch maar een rethorisch succes geldt — gaat Chesterton voorbij, want hem drijven diepere roerselen; het is hem te doen om met inspanning van al zijne krachten „uit geheel zijne ziel „en met alle zijne krachten” zich schrap te stellen tegen de voorstanders der echtscheiding.

Rest een kort woord van dank aan den vertaler, den heer Piet Kerstens voor zijn verdienstelijken arbeid voor zijne vertaling voor het Nederlandsche letterlievende publiek, dat Albion's tale — en dan nog wel dat niet alledaagsche Engelsch — niet voldoende verstaat, maar, ook al zou men het wel verstaan, niet altijd in de gelegenheid

¹⁾ Hoe moet bijv. verstaan worden: „dat iedere gelofte overijld is . . .”? blz. 17 der vertaling.

is te volgen wat in het buitenland op ethisch en ander gebied verschijnt.

De aard van het onderwerp niet zoozeer, dan wel de vorm, waarin Chesterton zijne denkbeelden den lezer biedt, moet het den vertaler niet gemakkelijk hebben gemaakt een vertaling te leveren, als hij deed, in waarlijk „smijdig” nederlandsch, zoodat „het prettig leest”.

De arbeid van den vertaler doet blijken van eene meer dan gewone vertrouwdheid met de Engelsche taal.

Aan eene vergelijking van het oorspronkelijke heeft ondergeteekende zich niet gewaagd, voornamelijk — dit wil hij wel te kennen geven —, omdat hij zich niet eene voldoende kennis van het Engelsch toeschrijft.

Moet de recensent nog wijzen op enkele dingen, welke hem minder schoon voorkwamen, als de vormen „allerbarbaarschte”, „opinions”, het veelvuldig gebruik van het betrekkelijke voornaamwoord „die” i.p. van „welke”, als het op niet-personen heenwijst. (Of mag dit tegenwoordig?) — Maar het bewustzijn van eigene tekortkomingen zegt den recensent dergelijke opmerkingen liever aan anderen over te laten.

Ten slotte nog dit: C.’s speelsch vernuft vergde meer dan gewone inspanning om hem te begrijpen, hetgeen den recensent — dit wil deze wel bekennen — niet altijd gelukte. Lag dit aan den schrijver, of aan den recensent, die toch nog altijd overtuigd is van het klassieke beginsel: „Ce que l’on conçoit bien, s’énonce clairement.”?

Maar deze opmerking geldt den vertaler niet.

Amsterdam,
St. Thomas van Kantelberg.
1925.

■ ■	EENE TELEURSTELLING.	■ ■
-----	-----------------------------	-----

door ALPHONSE PRADIER.

Een boek van *Henri Bordeaux* trekt wel de aandacht der katholieke tijdgenooten, die in hem een hunner beste schrijvers blijven erkennen.

Ik wil er niet aan denken ook maar iets op zijne talenten af te dingen, maar het moet mij toch van het hart, dat de katholieke critiek om zijn onbetwistbaar talent soms zijn andere fouten schijnt te vergeten, en fouten, die niet licht geteld mogen worden. Dat *Bordeaux* niet schrijft voor kinderen, weet nu wel iedereen; dat zijn romans ook niet voor alle volwassenen zonder onderscheid zijn, mag ook wel als algemeen bekend worden verondersteld. En niemand ter

wereld kan een romanschrijver verbieden zijn eigen publiek te kiezen. Van een katholieken romancier kan men echter wel vergen, dat hij zijn lezers, en ik bedoel hier wel degelijk die lezers, waarop hij zijn boek berekend heeft, geen kwaad doet. En ik ben er lang niet zeker van dat hij zulks niet doet. Niettegenstaande de heilzame lessen, welke men kan opdiepen uit *La Neige sur les Pas* en de zichtbaar goede bedoelingen van den schrijver, blijft het mij toch altijd een raadsel hoe een katholiek schrijver zoo'n rauw en troebel boek in elkaar heeft kunnen zetten, zonder te bemerken dat hij bezig was aan iets, waar zijn naam en talent te goed voor was.

Ik wenschte wel dat de B o r d e a u x van *La Maison, La Maison morte, La Peur de Vivre, Les Roquevillard* nog vruchtbaarder was geweest, en hij minder had voortgebracht van het soort *Jeanne Michelin, Amour en Fuite, La voie sans Retour* enz.

Ook nu weer heeft hij mij teleurgesteld. In zijn jongsten roman *Les Jeux dangereux* vind ik niets terug van den grooten B o r d e a u x, den verdediger van huis en haard, van familieleven en gezin. De eerste de beste feuilletonist van een boulevard-blad had dit verhaal kunnen schrijven, misschien niet zoo knap en geestig, zoo vlot en levend, maar met dezelfde gemoedelijke onverschilligheid voor de ongeoorloofde liefdesavonturen, die hij meent te moeten vertellen.

't Is mogelijk, dat de uitgevers van „La petite Illustration”, waarin het boek voor 't éérst, een paar maanden geleden, verscheen, zulke absoluut kleurloze lectuur (wat aangaat de moraal) voor hun debiet het meest geschikt achtten, maar B o r d e a u x had zich de weelde kunnen veroorloven, te weigeren, hun leveranciers te zijn. En de katholieke critiek mocht wel wat meer moed hebben getoond dat den meester ronduit te zeggen, in plaats van hoogstens een schuchter opmerkinkje te maken en dan haastig zich te buiten te gaan in lof en bewondering voor den keurigen stijl, de geestige ironie, den natuurlijken dialoog, de prachtige beschrijvingen van het bergland.

Nu moet men niet gaan denken dat het verhaal grof is (zooals *La Neige*), fel hartstochtelijk of ruw naturalistisch. Och neen, het boek hindert meer door wat er niet dan door wat er wel in staat.

Eigenaardig reeds doet het aan dat H. B o r d e a u x dit zonderlinge, en trouwens onware woord van Nietzsche als motto boven het eerste hoofdstuk plaatst: „L'homme véritable veut deux choses: le danger et le jeu. C'est pourquoi il veut la femme, le plus dangereux jouet.”

En hij brengt ons dan in de wereld van schaatsen, skies en bobslee; in Grindelwald en Mürren, waar in het Grand Hotel een gezelschap van grootendeels Engelschen bijeen is. Wij maken er kennis met de sportlievende Dianah Powlys en Gerald Steele, het jonge paar dat altijd kameraadschappelijk bijeen is en waarvan niemand kwaad spreekt; de romanschrijfster Harriot Rowsell en den typischen Oxfordschen professor Brian, die haar dertig jaren geleden schijnt te hebben liefgehad, maar nu zijn hoogste voldoening vindt in

Ruskin en diens schoonheidsleer. En dan hebben wij den geschiedenisliefhebber en zijn eeuwig jonge vrouw, Markies de Millery; hun dochter Phoebe, gravin de Thennery en haar onafscheidelijken gezelschap, den sportsman Philipp Smith.

In dit milieu verschijnt plotseling Claire de Maur in gezelschap van hare moeder, en omdat zij onvriendelijk wordt behandeld door de hooghartige Dianah, begint zij uit wraak al de menschen het hoofd op hol te brengen. Zij wordt „le plus dangereux Jouet”, deze „Française de Paris”.

Zij slaagt maar al te wel. De vijftigjarige markies de Millery komt haar vertellen, dat hij ter wille van haar zijne vrouw wil verlaten. De niet minder rijpe weduwnaar, Edwin Powlys, die zijn vrouw heeft verloren bij de ramp van de „Titanic”, komt haar eerbiedig vragen: Si l'automne d'un homme qui fut malheureux peut convenir à votre printemps; Gerard Steele is gebrouilleerd met Dianah om wille van Claire, en vraagt deze zijn vrouw te willen worden.

Zij wijst hen allen met vriendelijke maniertjes af, en degenen, die reeds verbonden zijn door huwelijk of verloving, spoort zij aan om trouw te blijven.

„Elle a rempli de son mieux toutes les assiettes. Elle les a remplies avec du bonheur, ou du moins avec des apparences de bonheur ou du paix. Mais le sienne est demeurée vide. Clair blijft alleen in den donkeren nacht met haar leed. Maar in de duisternis schijnt nog een lichtpunt voor haar: „Lord Musgrave serait content d'elle!”

Wie is die Lord Musgrave?

Het veertiende hoofdstuk „Le Secret de Claire de Maur”.

Lord Robert Musgrave, secretaris generaal van het Foreign Office, straks waarschijnlijk minister van Buitenlandsche Zaken of vice-koning van Indië, was bij de mobilisatie op de boot van Folkestone, die haar en hare moeder terugbracht naar Frankrijk. En hij had het veertienjarig meisje in zijn armen omhoog geheven om haar beter te laten zien.

Nu herhaalt zij voor zich zelve, dat zij hem sinds dat oogenblik heeft liefgehad en zij herinnert zich weer de volharding en de listen, die zij noodig had om zijn aandacht te trekken „et pour me faire aimer à mon tour.”

Musgrave, een vijftigjarige, wiens vrouw wegens het sterven van haar kind ongeneeslijk neurasthenisch is geworden, doet al zijn best de opgedrongen liefde van Claire af te wijzen. Maar in de onstuitbaarheid harer achttien jaren, door geen overwegingen van zedelijkheid weerhouden, weet zij hem tot val te brengen.

En al blijft hij weerstreven, al tracht hij aldoor haar te ontvluchten, zoodat er jaren voorbijgaan dat zij elkaar niet wederzien, zij houdt vast en laat haar prooi niet los.

Maar nu in Murren ontvangt zij van hem een briefje, dat hij naar Indië gaat en het beloofde bezoek voor zijn afscheid niet zal brengen. Nog eens bezweert hij haar, te denken aan haar plicht en geweten, aan haar geluk en toekomst.

Maar zij vraagt zich af: wat rest haar nu deze liefde haar is ontnomen?

En als zij in den trein zit, die haar wegvoert van de plaats waar zij gehoopt had gelukkig te zullen worden en integendeel de grootste smart van haar leven geleden heeft, dan hoopt zij nog altijd.

„Lord Robert Musgrave ne reviendra-t-il plus vers elle? Sait on jamais, puisqu'il vit? Elle ne croit pas qu'il revienne et tache en vain d'espérer encore.”

Dat kunnen wij begrijpen van deze Claire, die geen enkel blijk heeft gegeven van geloof of geestelijk voelen.

Maar dat een katholiek als B o r d e a u x persoonlijk en op eigen verantwoording de vraag kan stellen en haar zonder antwoord laten: C'est le rêve banal de toute femme. Elle y est venue comme les autres. *Est-elle si différente des autres celle qu'une passion de vierge folle a jetée dans une voie obscure?*

Ja, dat is onverklaarbaar. En het bewijst weer een keer te meer, hoe moeilijk het is een *katholiek* romanschrijver te zijn.

Fransche Boeken.

A u b r y (Octave). *Le grand Amour caché de Napoléon. Marie Walewska.* 7 fr. 50. Fayard.

Eene stichtende geschiedenis is deze periode uit het leven van den grooten Napoleon zeker niet. De Poolse gravin Walewska is het slachtoffer van des keizers hartstocht en van de politiek. Wij weten er alles van uit Frédéric Masson: *Napoleon et les Femmes*. De historische roman van Aubry is goed geslaagd; hij onthoudt zich van hinderlijk naturalisme; maar 't is en blijft een boek voor rijpere lezers.

C é l a r i é (Henriette). *Madame de Sévigné, sa Famille et ses Amis.* (215. 20 fr. Colin.

Zij die houden van de beroemde briefschrijfster, Madame de Sévigné, zullen dankbaar zijn voor dit boek, dat ons verplaatst in hare onmiddellijke omgeving, kennis doet maken met haar dochter en schoonzoon, met haar huis, haar bedienden, haar levenswijze. Célerié heeft geen nieuwe vondsten gedaan, en deelt derhalve niets mee wat wij al niet konden weten uit de correspondentie van Madame de Sévigné zelf of uit het vele, dat door anderen over haar werd geschreven. Wij konden het dus weten, maar hoogst waarschijnlijk wisten wij het niet, omdat wij, gelijk Henriette Célerié, geen moeizame en indringende studie hebben gemaakt van al die bestaande documenten.

En daarom zullen wij blij zijn, dat een ander het voor ons heeft gedaan en de onsterfelijke ten voeten uit heeft geteekend tegen den achtergrond, die bij haar past.

E s c h o l i e r (R.) *Quand on conspire.* 9 fr. Grasset. 7 fr. 50.

Wij kenden maar een paar boeken van Escholier, en die waren niet eens aan te bevelen. De schrijver hanteerde zijn pen, dat kon men al dadelijk zien, met vaardigheid en gemak.

Maar in dit laatste boek overtreft hij zich zelf en wat nog verdienstelijker is, hij weet zich te onthouden van de pikanterie en het scabreuse piment, waarmee hij zijn vorige boeken aantrekkelijk zocht te maken.

Hier vertelt hij op vermakelijke wijze van eene samenzwerig tegen het tweede keizerrijk en het wereldje waarin zich de politieke intrigues afspelen, teekent hij met een levendigheid en een humor, die zelfs den naargeestigsten mensch in lustige stemming moet brengen.

E s t a u n i é (Ed.) *Le Silence dans la Campagne*. 9 fr. Perrin.

Deze auteur heeft zich in sommige zijner eerste werken (hij is van 1862) niet bijzonder vriendelijk getoond ten opzichte van de christelijke moraal. Allengs is dat wel beter geworden. Wil men iets goeds van hen lezen, dan neme men *Les Choses voient* — *L'Appel de la Route* — *Solitudes*.

Le Silence, dat wij hier aankondigen, is een bundel verhalen, waarvan een enkel („Une Nuit de Noces”) eenig voorbehoud verdient. Verreweg het mooist van deze verzameling is: *l'Infirmes aux Mains de Lumière*, dat reeds afzonderlijk verscheen en indertijd door ons werd geprezen.

L e f è b r e (Frédéric). *Une Heure avec*. (287) 12 fr. Gallimard.

Dit is de derde serie der literaire interviews van Lefèvre. Wij hebben in dit tijdschrift al meer de aandacht gevestigd op deze geestige en zeer interessante gesprekken met schrijvers. Wij gelooven, dat voor een liefhebber der fransche literatuur, voor den studeerende, die zich een oordeel wil vormen over de meest bekende literatuur van dezen tijd, deze reeksen wel de beste en betrouwbaarste inlichtingen geven, die men kiezen kan.

■ ■	RAINER MARIA RILKE.	■ ■
-----	---------------------	-----

door L. VAN LENT.

Onder de veelgelezenen der Duitsche dichters van het oogenblik neemt R. M. Rilke niet de laatste plaats in. Toch is zijn roem niet zonder protest gebleven. Rilke telt blinde aanbidders, maar ook hardnekkige tegenstanders, wat niet te verwonderen is, als men zijn zeer bijzondere begaving en dichtwijze in aanmerking neemt. Hierin is zijn dichterfatum weinig verschillend van dat der gelijk-tijdige grootheden: een Richard Schaukal, Dehmel, Gustav Falke en vooral Stefan George.

Een goed deel der Duitsche litteraire kunstrechtters (en niet het minste) wortelt te vast in Duitschen bodem, is te doordrongen van de oude tradities om al die nieuwmodische poëzie der laatste dertig jaren onvoorwaardelijk als de nieuwe kunst te aanvaarden. Er is volgens hen te veel abnormaals, te veel gemanieerds en gekunstelds, te veel „undeutsches” bij om blijvend de vaderlandsche litteratuur te verrijken. Ook omtrent Rilke loopen de meeningen uiteen. Wat de eenen zijn kracht, het nieuwe en baanbrekende in hem vinden, noemen anderen zijn zwakheid en zijn verdwazing.

Rilke's persoonlijkheid heeft iets zwevends, iets schimachtigs. Zoo

bekend en verspreid zijn boeken zijn, zoo onbekend zijn zijn persoon en lotgevallen. Hij is in 1875 te Praag geboren, studeerde na de echtscheiding zijner ouders aan een militaire school te Berlijn, bezocht daarna verschillende universiteiten en heeft sindsdien heel zijn leven gereisd en getrokken. De meeste landen van Europa heeft hij bezocht en sommige dezer, zooals Denemarken en Rusland, hebben hem merkbaar beïnvloed. Een tijd lang (tot aan den oorlog) was hij secretaris van den Franschen beeldhouwer Auguste Rodin, over wien hij ook een boek heeft geschreven. Cosmopoliet in zijn uiterlijk leven, is hij een eenzame, een kluizenaar, een vrome bidder bijna in zijn werken. Toen hij als René Maria schuchter zijn eerste bescheiden gedichten publiceerde, verwachtte wel niemand, dat zijn naam zulk een welbekende klank zou worden. Dit geschiedde omstreeks 1895. Van toen af zijn zijne dichtbundels en prozawerken elkaar blijven opvolgen en hebben Rilke's eigenaardigheden hoe langer hoe duidelijker geopenbaard.

Hij is een dichter, dien men vereeren kan, met wien kan gedweept worden zelfs, wanneer hij matig genoten wordt, maar die gaat tegenstaan en afkeer kan wekken bij langere en frequente lezing. Rilke doet aan als een luxe-artikel, als een exquies gerecht, waarbij de hoofdvoorwaarde blijft: matig gebruik! Dit is een bedenkelijk verschijnsel. Hij is een dichter van verfijning, van een kieskeurigheid, die geaffecteerd wordt. Er ligt een meer dan vrouwelijke teerheid over zijn verzen, iets als een zoetig gedroom, een waas van vage onwerkelijkheid: alles staat, of liever zweeft vóór ons, niet in het klare reële licht van den dag, maar in een zachte avondschemering, niet in scherpe, hoekige lijnen, maar omsluisd, gedroomd, sprookjesachtig.

Rilke is een religieus dichter, maar zijn religiositeit is er een van bijzondere soort, waarmee de menschheid weinig kan aanvangen. Zijn hoofdbundel heet: „Stunden der Andacht” of „Getijdenboek”; het is een dichterlijk gebedenboek in pantheïstischen zin. Er is veel sprake van God, van een streven naar en zich vereenigen met God, een God, die wordend is in ons. In Rilke hebben zich de vaag-pantheïstische stroomingen, die door een groot deel der litteraire en intellectueele menschheid gaan, wel het dichtst bij elkaar geopenbaard. Vandaar zijn buitengewoon succes. In een taal en een rythme, ragfijn als een zijden weefsel, maar ook vaak preutsch en koud als porselein, weet hij zijn heel bijzondere stemmingen en ervaringen te verklanken. Alles is stemmingspoëzie, of neen! ook dit niet; Rilke is zelfs een vijand van alle directe stemmings- of gevoelslyriek; hij stelt de hoogst denkbare eischen aan een gedicht. „Om één vers te schrijven, moet men veel steden, menschen en dingen gezien hebben,” zegt hij ergens. „Verzen zijn geen gevoelens, het zijn ondervindingen. Men moet „Sinn und Süßigkeit sammeln” een heel leven lang en dan op het einde kan men misschien tien regels schrijven, die goed zijn. Doch de ondervindingen en herinneringen zijn het ook nog niet, de herinneringen moeten bloed

in ons worden, niet meer te onderscheiden van onszelf, en eerst dan kan het gebeuren, dat in een hoogst zeldzaam uur het eerste woord van een vers in ons opstaat."

Dit eischt Rilke voor een gedicht: 't is geen aanmoediging voor jonge poëten! Doch ook bij hem is de natuur sterker dan de leer: hij heeft levenslang tegen zijn eigen grondwet gezondigd. Dat „Sinn und Süßigkeit sammeln" geeft wel het best „Rilke's dichters-temperament weer, zoo zeer, dat er dikwijls te gezochte „Sinn" en te veel „Süßigkeit" bij hem voorkomen.

*Und du, meine Seele, sei weit, sei weit,
dass dir das Leben gelinge,
breite dich wie ein Feierkleid
über die sinnenden Dinge."*

Deze mooi-klinkende stroof is volkomen Rilkiaansch. Wij zouden er tientallen kunnen citeeren van hetzelfde maaksel: zijn verzen hebben bij eerste lezing iets bedwelmend fijs en frisch, een natuurlijke lenigheid en elegantie, een spontane kracht van expansie, om 't zoo te noemen, maar bij dieper besef en nadenkender savoureeeren lijkt het voor een deel eigenlijk zinsarm maakwerk.

Bij velen geldt Rilke als de natuur-mysticus, als een die buiten alle kerkelijk of openbaringsgeloof naar zielsgemeenschap en vereeniging met de Godheid streeft. Wij staan van te voren reeds wantrouwig tegenover zulk een mystiek, en, wanneer deze mystiek poëzie gaat worden, ook tegenover zulk een poëzie. Het gevaar van onechtheid ligt in zijn gedaantenrijke, onvangbare, alles en niet beteekenende „Liebe". In alle landen en litteraturen heeft hij gezocht naar zijn bijzonder gestyleerde liefde en wat in zijn kader paste, heeft hij met kunde en zorg in het Duitsch vertaald: *De Portugeesche sonnetten* van Elisabeth Barret-Browning, de *Centaur* van Maurice de Guérin, de *Portugeesche Brieven* van Marianne Alcoforado, de *24 Sonnetten* van Louise Labé enz. Zelfs een Fransche preek *Over de Liefde van Maria Magdalena*, die hij vond in de keizerlijke bibliotheek te St. Petersburg, bracht hij in het Duitsch over.

Zal Rilke een blijvende grootheid zijn in de Duitsche litteratuur? Enkele zijner gedichten hebben waarlijk al het fijne en vloeiende, al het zinrijke en tegelijk al het mysterieuze, onverstaanbare, het zin-looze misschien, dat veel zoogenaamde „dichtjuweelen" bezitten. Doch Rilke in zijn geheel lijkt te gezocht, te weinig echt en spontaan om tot de tien of twaalf uitverkorenen uit voorbije tijden te zullen behooren.

Bovenstaande regelen heb ik geschreven naar aanleiding van A. Mankes-Zernike: *Rainer Maria Rilke Een Benadering* (60) „De Tijdstroom", Rotterdam. Den liefhebbers raden wij aan, dit boekje te lezen, ofschoon het oordeel over Rilke's poëzie tegenover het onze staat. Schrijfster ziet in Rilke vooral „den dichter der innerlijkheid in dezen tijd van uiterlijkheid". Hij is haar welkom als een vermanend, waarschuwend teeken.

Maar wij vinden veel in hem, dat eer een schijn van innerlijkheid

blijkt bij dieper onderzoek. Hij verzet zich tegen de uiterlijkheid, tegen gewoel en luidruchtigheid — en door den vaag-mystieken en meditatieven toon van zijn vers suggereert hij vaak bij den lezer een soort van innerlijkheid. En dat is wel iets anders dan zelf innerlijk zijn, dat toch altijd iets insluit van diepzinnigheid.

En die ontdekten wij zeker niet in deze voorbeelden, die Mankes-Zernike o.a. aanhaalt. Het zijn twee sonnetten, welke niet bepaald getuigen van geestdrift voor de aviatiek.

Al zijn wij voortdrijvenden	O eerst dan als de vlucht
den gang van den tijd;	niet meer om zijnetwille
neemt dien als kleinigheid	Stijgen zal in de stille
in 't immer blijvende.	zilververklaarde lucht,
 Al het vliegende	 om met sierlijke lijnen,
heeft weinig zin;	der winden liev'ling,
't langzaam wiegende	rond te doen deinen
eerst wijdt ons in.	in zekere zwenking.
 Knapen, o, zorgt dat gij sust	 eerst als 't reine doel
't verlangen naar 't snelle	den knapentrots
en naar den vliegersroem.	op 't ding overtreft,
 Alles is uitgerust:	 zal 'n oneindig gevoel
't donk're in 't helle,	iedereen vlieger plots
't boek en de bloem.	zijn doen waar hij zich toe heft.

Duitsche Boeken.

Federer (Henrich) Regina Lob. Aus den Papieren eines Arztes. (322) 4.50 M. Geb. 6.50 M. G. Grote.

Het is een boek uit de jeugd van den thans gevierden schrijver. Maar Federer behoeft er niet verslagen om te zijn; hij mag zijn vaderschap voor heel de wereld erkennen.

Het is de geschiedenis eener vijandschap, die overslaat in liefde. Het gaat over twee vrienden en Regina Lob, die met een hunner trouwde; en zoo de jeugdvrienden van elkander scheidde. De overblijvende had in zijn toorn zich smadelijk uitgelaten over Regina en zoo was de vijandschap gekomen en lange jaren hadden zij elkaar vermeden.

Nu gaat de een als arts naar den ernstig zieken vriend en ontmoet daar ook diens vrouw. Allen hebben geleden door het leven en zien nu hun ongelijk in. Zij vergeven elkaar en na den dood van den man, dien zij beiden hebben overschat, ontbloeit een late liefde tusschen de twee, wier oogen geopend zijn. Een goed en mooi boek.

Naschirvin (Iwan) *Rasputin*. Uebersetzt von Eduard Siewert. 3 Bden, (441—479—489). Geb. 25 M. Fikentscher (Leipzig).

Rasputin, de gevaarlijke Russische monnik, de vertrouweling van de Czaritza, is niet de hoofdfiguur van dezen geweldigen roman. In snel-opvolgende episoden

zien wij de geschiedenis van Rusland, sinds den oorlog, onzen geest voorbij vliegen. De op den voorgrond tredende personen zijn zoo levensecht, dat alleen een Rus ze zoo kan uitbeelden. En veel wat wij niet begrijpen, wat wij ons nooit konden verklaren, wordt ons duidelijk gemaakt door den schrijver, die wél begreep.

Het is een machtig werk en voor den volwassenen lezer een epos, dat hem tot het einde zal boeien.

Hülsen (Hans von) Tage mit Gerhart Hauptmann. (39) u. 36 Zeichnungen von Hanns Haas. 4 M., Reiszner, (Dresden).

Voor den bewonderaar van Hauptmann een boekje, waarnaar hij gretig grijpen zal, doch dat hij waarschijnlijk eenigszins ontstemd weer uit de hand zal leggen. 't Is echter mogelijk van niet, want de liefde is blind.

Waar is echter de opmerking van Arthur Binz: „Minder de tekst dan wel de teekeningen, die Gerhart Hauptmann in alle mogelijke situaties voorstellen (en ook zijn vrouw en zoon, zijn huis en zijn park) doen in den beschouwer een pijnlijk gevoel ontstaan, dat hem ietwat verlegen het hoofd doet afwenden van deze tentoonstelling De heele bedenkelijkheid der tegenwoordige literaire atmosfeer, waarin wij allen min of meer ijdel rondhuppelen, wordt hem bewust.”

■ ■	WILLIAM JOHN LOCKE.	■ ■
-----	----------------------------	-----

door G. FRIEND.

Locke werd geboren in 1663 te George Town (Britsch Guyana), waar zijn vader bankier was. Hij ontving zijn eerste opleiding in Trinidad en keerde op zijn 18de jaar terug naar Engeland, en promoveerde te Cambridge in de wiskunde.

Na volbrachte studie, vertoefde hij in Frankrijk; hij had veel sympathie voor dit land en was zeer bekend met de Fransche literatuur. Deze sympathie blijkt uit de voorliefde, waarmede hij Fransche karakters uitbeeldt en uit zijn luchtige, sprankelende geestigheid en zeker lachend, men zou zeggen, goed gehumeurd cynisme, dat hem alleen eigen is en meer Fransch dan Engelsch schijnt. Intusschen begon hij te begrijpen dat het tijd werd voor zijn levensonderhoud te zorgen. Reeds menig verhaaltje had hij geschreven — men zegt zelfs een grooten, sterk melodramatischen roman — maar zij werden niet uitgegeven, misschien omdat hij te veel zelf-critiek bezat.

Hij nam een betrekking aan van leeraar in de Wiskunde in Noord-Engeland. Zijn leeraarschap en zijn mathematische training zijn hem waarschijnlijk zeer dienstig geweest in den opbouw van zijn latere romans, die stevig in elkander zitten en niets aan het toeval of de gril van het oogenblik overlaten.

Hij voelde echter weinig voor zijn vak en miste allen lust de levens zijner jeugdige medemenschen te verbitteren, door hun hoofden vol te pompen met dingen, die hij de ongelukkigste en vervelendste noemde, een uitvinding van dwaze paedagogen.

Uit deze verklaring, aan een zijner boeken ontleend, kan men begrijpen met hoeveel genoegen hij zijn ambt waarnam en het is wel een wonder dat zijn rijke fantasie in dit droge werk niet ten onderging. In dien tijd gaf hij vier romans uit, die zeer welwillend door publiek en critiek ontvangen werden, zich een eigen lezerskring verwierven, maar toch volstrekt geen „schlagers” waren, die hun maker roem en fortuin konden bezorgen.

Hij werd benoemd tot Secretaris van het Koninklijk Instituut van Engelsche Architecten en nam deze betrekking waar, totdat zijn twee beste romans hem zooveel succes bezorgden, dat zijn positie in de letterkundige loopbaan meer dan veilig leek.

Hij was reeds 32 jaar oud toen zijn eerste werk uitkwam: *At the Gate of Samaria*, een probleem-roman, zooals toen in de mode was. Het is een tamelijk somber verhaal met meer realisme dan hij in zijn volgende romans zou toonen. Men vindt er weinig in van de vroolijkheid, de schitterende fantasie en idealistische gevoelens, die zijn werk een eigen stempel geven, maar het was goed, degelijk werk, het ging er in, zonder echter grooten opgang te maken.

Nog acht romans zou Locke schrijven, voor dat het overwelldigende succes kwam met zijn *The Morals of Marcus Ordeyne*. Onbegrijpelijk is het dat dit boek, niet zoo heel veel beter als zijn voorganger zoo onverwacht insloeg. 't Is waar, alle karakters waren echt levend en menschelijk; en het muntte uit door humor en geest.

In elk geval, het boek maakte Locke zelfs in America beroemd; het werd gedramatiseerd en beleefde vele opvoeringen zoowel in Londen als in de provincie. Hij had nu zijn weg gevonden en volgde hem trouw; het aantal zijner boeken is zeer respectabel, en hoevel de smaak van het groote publiek in den loop der jaren menige verandering onderging, behoort hij nog steeds tot de meest gelezen en geliefde Engelsche schrijvers.

Zijn geheim bestaat in de gave van aan de zeer gewone en alledaagsche wereld van zijn verbeelding het aanzien te geven van een tooversprookje. Zijn mannen en vrouwen zijn zeer levenswaar, maar toch hebben zij iets fantastisch en onwezenlijks over zich.

Hij is vóór alles een idealist en ziet in de dingen, hoe slecht zij ook mogen zijn, dien glans van goedheid, welke onzichtbaar blijft voor oppervlakkige, kortzichtige realisten, wien alle verbeelding ontbreekt. Zijn fantasie schept en daarom stelt hij zich niet tevreden met alleen op te merken en te beschrijven wat hij ziet en wat iedereen zien kan, maar hij vormt zijn schepsels uit ruw materiaal, maakt hen etherisch, raakt hen aan met zijn staf en toovert hen om in wezens, die wij alleen kennen omdat wij hen in onze droomen hebben gezien.

Nog meer genoegen beleefde hij aan het boek, dat als zijn meesterwerk wordt beschouwd, *The beloved Vagabond*. Locke heeft een uitgesproken zwak voor zwervers die, ondanks hun soms misdadig leven, een gouden hart hebben bewaard. Een schurk als Paragot zou in de handen van een realist een afstootelijke, onguere kerel

zijn geworden. Thans is de *Vagabond* de beste Engelsche schelmenroman van onzen tijd.

Locke's grootste eigenschap is zijn oprechtheid. Zijn personen zijn idealistisch omdat hij zelf een idealist is. Hij vertoont zich zelf in zijn boeken en wij vinden hem daarin vriendelijk geestig, vol deelneming met der menschen lief en leed, toegefelijk voor hun dwaasheden en zonden, maar met weinig of geen besef van zedelijke waardigheid.

Engelsche Boeken.

A y r e s (Ruby). *Spoilt Music*. (320) 7 sh. 6. Hodder & Stoughton.

De boeken van Miss Ayres werden hier grif vertaald sinds een jaar. Dit nieuwe zal dus ook wel spoedig verschijnen en wij willen deze gebeurtenis vooruit loopen door deze korte aanteekening over het origineel.

Jenniser Try, de dochter van een eenvoudigen bankbediende, wordt door een millionairszoon, Nicholas Gaunt, uit het water gered. Liefde, natuurlijk, of liever hofmakerij. Maar dan verdwijnt Nicholas, hij moet trouwen met een deftige, aristocratische jongedame, om te voldoen aan den wensch zijner stervende moeder. Het is een huwelijk zonder eenige liefde, ook weer natuurlijk, en volgens de moderne opvattingen is er nog wel een middel dat Nicholas vrij maakt en Jenniser gelukkig. Het boek is niet verkeerd, eenmaal aangenomen het standpunt der schrijfster, dat het huwelijk geen sacrament is maar een ontbindbaar contract. Maar och, wat hebben wij eraan?

Butler O. S. B. (Dom Cuthbert). *The Life and Times of Bishop Ullathorne* (1806—1889). Two Volumes (368 + 331) 25 sh. Burns & Oates.

De Benedictijn Don Butler heeft een zeer interessant boek geschreven over William Ullathorne, den eersten Katholieken bisschop van Birmingham, een afstammeling van Thomas Moore, en evenals deze een man van onbuigbaren moed en strijder tegen alle onrecht, van wien het ook uitging. Hij ging eerst op zee, voelde later roeping tot het klooster, was missionaris in Australië, waar hij het opnam tegen het Engelsche dwangarbeiders-systeem.

Terug in Engeland stond hij spoedig midden in de Oxford-beweging aan de zijde van Newman (Don Butler eveneens), zonder vrees voor Manning, tegen wien hij in eene discussie ronduit zeide: „Neem me niet kwalijk, maar ik onderwees reeds den catechismus met een mijter op, toen u nog een ketter was.” Hij vreesde trouwens niemand en niets, en de lezer kan aardige staaltjes vinden van deze stoutmoedigheid in spreken en handelen.

Het is een machtig mooi boek (niet zoozeer om den vorm, maar om de feiten), het kan een bibliotheek vervangen over de Engelsche kerkgeschiedenis van dien tijd.

Collins (H. P.) *Modern Poetry*. (224) 6 sh. J. Cape.

Klein is het getal der minnaars van poezie in het algemeen, en nog geringer dat der liefhebbers van moderne poezie. De klachten der dichters, de angstvalligheid der uitgevers, de bescheidenheid der oplagen laten daaromtrent geen twijfel.

De vraag naar uitheemsche dichtkunst zal derhalve wel heel sober zijn.

Maar voor die weinige uitverkorenen en voor literatuurstudenten, die natuurlijk op de hoogte moeten blijven van de verschillende stroomingen, zij hier gewezen op dit boek van Collins, dat hun voldoende inzicht zal geven in de Engelsche moderne poezie. Collins is vriendelijk gestemd ten opzichte van de moderneren, maar hij speelt het toch niet klaar den lezer te overtuigen, dat de jonge kunstenaars veel schoons te bewonderen geven. En dan beweren zij nog wel, dat de schoonheid overal te vinden is. Dat is misschien waar, maar de moeilijkheid is, ze te toonen.

	CATHARINA ALBERDINGK THIJM.	
---	------------------------------------	---

HERINNERINGEN EENER TIJDGENOOTE.

Zij was de eenige dochter van onzen grooten Josef Alberdingk Thijm en genoemd naar zijn zoo hooggeachte en geliefde moeder.

Zij werd geboren in 1849 en ontving haar opvoeding in Amsterdam op de dagschool van de dames Corbière en later op een particuliere school bestemd voor Kath. jonge juffrouwen, wij meenen op het Rokin. In dien tijd werden nog geen hooge eischen gesteld aan meisjesonderwijs en toch Catharina's levendige geest en scherp verstand hadden wel hoogere ontwikkeling verdiend.

Zij kwam thuis na geleerd te hebben, wat er toen te leeren viel, een knappe verschijning, het

evenbeeld van haar vader en misschien daarom wat massief, wat teforsch voor een jong meisje.

Huishouden naast de ziekelijke moeder trok haar niet erg aan. Zij ging uit zooals de meisjes het toenmaals deden, naar theekransjes, bals, concerten, maar het duurde niet lang of zij voelde in dit doellooze leven geen bevrediging meer en verraste haar ouders en broers met het onverwachte besluit, dat zij naar het klooster wilde gaan.

Voor al haar vader trof dit besluit diep. In *De Dietsche Warande* gaf hij uiting aan zijn gevoelens door de prachtige woorden van Montalembert bij het intreden van diens dochter in Sacré Coeur tot de zijne te maken.

Catharina begaf zich naar België en werd novice bij de Zusters

de la Croix, een orde, die zich aan meisjesonderwijs wijdde en vele huizen had in België en het Rijnland.

Toen Catharina „gekleed” werd begaf de familie zich naar het klooster, waar de plechtigheid zou plaats hebben. Als een bewijs van Catharina's geestkracht wordt verteld, dat toen een der zusters haar de symbolische doornenkroon opzette, die zij gedurende de ceremonie moest dragen, deze bij vergissing een speld zoo diep instak, dat zij tot haar vleesch doordrong. De novice uitte echter geen klacht totdat men na den dienst, die uren duurde, bij het wegnemen der kroon bemerkte, dat haar hoofd door bloed overstroomd was. Catharina wijdde zich aan het onderwijs harer leerlingen met hart en ziel, maar haar onafhankelijke geest kon zich moeilijk plooiën naar de kloosterlijke tucht. Misschien had zij ook voor geestelijke roeping aangezien hetgeen niets anders was dan verlangen naar een levensdoel. Hoe het ook zij, na zeven jaar, vóór het uitspreken der groote geloften, verliet zij het kloosterleven en kwam bij haar ouders terug, maar na deze ondervindingen voelde zij zich minder dan ooit thuis in den deftigen stillen kring harer familie, 's winters in Amsterdam, 's zomers in Hilversum. Zij nam een plaats aan als gouvernante bij een adellijke familie in Polen, waar zij eenige jaren verbleef. Toen de kinderen naar een pensionaat werden gezonden, kwam Catharina weer in het ouderlijke huis terug.

In 1881 begon zij onder psd. van Aagje Koper — een badvrouw, die zij in Zandvoort had leeren kennen — kleine stukjes te schrijven in de pas opgerichte „Familiebode”, de „Huisvrouw” en andere vrouwenblaadjes uit die dagen.

Het waren herinneringen aan haar leven in Polen, opstellen over meisjesopvoeding en vrouwenbelangen, soms vol geestige invallen, scherpe opmerkingen, niet vrij van spotlust, die niet overal goed werd opgenomen.

Zij zocht nog steeds een werkkring, toen onverwacht een groote verandering in haar leven kwam. Zij had kennis gemaakt met een jonge schrijfster van goeden huize, een mooi, jong meisje, Louise Stratenus, wier romans, hoewel tamelijk sentimenteel en zeer romanesk wel een belofte schenen te bevatten voor de toekomst.

Het teere, gevoelige meisje voelde zich aangetrokken tot de krachtige, flinke Catharina. Door haar onervarenheid en naïef idealisme had het arme kind zich in groote financieele moeilijkheden gestoken. Haar groot fortuin was er bij ingeschoten en bovendien had zij schulden moeten maken, op een wijze, die de justitie aanleiding gaf zich met de zaak te bemoeien.

Ook had Louise, die tot een fijne protestantsche familie behoorde, sinds lang zich aangetrokken gevoeld tot den Katholieken godsdienst. Catharina was haar ook hierin behulpzaam en bereidde haar voor tot den grooten stap.

Plots ontving zij een telegram van het roekeloze meisje. Zij moest het land ontvluchten, anders wachtte haar vervolging; of Catharina haar wilde helpen uit haar nood. Niets kon deze aangenamer zijn.

's Middags arriveerde Louise in het huis der Thijms, verward, wanhopig, zij moest uit den weg, onmiddellijk, zoo spoedig mogelijk, naar Engeland.

— Heb je geld bij je? vroeg Catharina.

— Vijftig gulden.

— En ik heb nog f 70, dat is genoeg voorloopig.

Zij vertrokken met de nachtboot naar Londen. De oude heer Thijm zorgde zeker voor meer fondsen. Beide dames gingen in Bayswater in pension en begonnen met veel moed en opgewektheid te schrijven in het Fransch, Engelsch, Hollandsch. Zij vormden rondom zich weldra een gezelligen kring en leidden ondanks haar bekrompen inkomsten een gezellig leven.

Louise Stratenus gaf weldra gevolg aan haar voornemen om zich in de Katholieke Kerk te laten opnemen. De vriendinnen begaven zich naar den pastoor van hun parochiekerk en deelden den pastoor mede wat hun bij hem bracht:

— 't Is eigenaardig, sprak de geestelijke, maar op het eerste gezicht zie ik dadelijk of iemand die bij mij komt, katholiek of protestant is.

Louise was jong, elegant, frisch met vriendelijke oogen en mooie lachjes; Catharina daarentegen lang, bijna mannelijk, met de gebeeldhouwde trekken van haar vader, een lorgnet op den typisch grooten neus, ernstig, strak van uitdrukking.

Hij keerde zich tot haar en vroeg:

— Dus is het uw ernstige wensch in de Katholieke Kerk te worden opgenomen?

Beiden lachten om de vergissing en de goede pastoor had dezen keer geen reden zich op zijn heider inzicht te verhoovaardigen.

Louise werd gedoopt en aangenomen en toonde zich in de eerste jaren een devote katholieke.

De schrijfsters verdeelden haar leven tusschen Londen en Parijs — een enkelen keer kwam Catharina in Holland om haar ouders te bezoeken. Later vestigden zij zich in Brussel. In het klooster Barloimont, Rue de la Loi, als kostdames, waar zij te midden van een groot aantal poesen zeer genoeglijk leefden.

Onbegrijpelijk was het hoeveel het tweetal schreef in deze jaren. Zij waren met een dame in kennis gekomen, die beweerde, dat zij eigenlijk de oudste dochter was van Koningin Victoria, zoodat de toenmalige Duitsche kroonprinses haar plaats had ingenomen als ondergeschoven kind.

Deze mededeeling werkte op de rijke fantasie der beide dames en zij namen de bewering — die zooals gewoonlijk bij dergelijke avontuurlijke pretendents berustte op een verloren kistje met overtuigende brieven en bescheiden — voor waarheid aan.

't Was een prachtig onderwerp voor een roman en zij gaven dien onder Catharina's naam uit: „*Een koninklijke Misdaad*”, zoo werd het boek getiteld, dat onder het leesbibliotheekpubliek enormen opgang maakte. Nu hadden zij hun weg gevonden.

De *Misdaad* werd gevolgd door een lange rij romans uit hofkringen, met verlokken titels, die gretig werden ontvangen. Er kon geen tragische gebeurtenis plaats hebben aan een der Europeesche hoven, geen waar of verzonnen schandaaltje of romantische liefdes-historie, of beiden zetten zich aan het werk. Fantasie vulde aan wat aan authentieke documenten ontbrak, en ons land werd in die jaren overstromd met sentimenteele of griezelige verhalen. Stof was er in overvloed. De tragedie van Meyerling, de ziekte en dood van keizer Frederik, de huwelijken met Unebenbürtigen van prins en prinsessen, de vlucht der Saksische kroonprinses en wat al niet werd in scène gezet en door zeker publiek met graagte niet alleen gelezen maar verslonden.

Voor de variatie werden allerlei pseudoniemen uitgevonden: prinses Elsa, Meta von Zweimarck, Jan Steen, enz. 't Is moeilijk te zeggen wie van de twee het grootste aandeel had aan deze boeken. Stratenius was ongetwijfeld de rijkste aan fantasie, want behalve deze reeks romans schreef zij nog vele avonturenverhalen in verschillende volkstijdschriften, Stuiversmagazijnen, enz. In hoeverre deze vertalingen of bewerkingen van buitenlandsche werken mochten zijn, is zeker moeilijk te bepalen. De verwickelingen waren soms zeer vernuftig uitgevonden, maar de stijl bleef, ondanks 80 boeken, harkerig, hoogdravend en miste alle losheid.

Om woordkunst bekommerden zij zich niet, de nieuwe stroom in de letterkunde ging over haar heen. Alle werken dragen sporen van de overhaasting, waarmede zij geschreven zijn. 't Is wel jammer, dat de zorg voor het lieve brood hen dwongen met zulk een razenden ijver altijd maar door te schrijven. De uitgevers dwongen hen altijd maar weer nieuwe geschiedenissen te bedenken en te schrijven.

Er werden droeve verhalen gedaan over het hongerloon, dat zij aan de onvermoeide werksters uitkeerden.

Erkend moet worden, dat hun verhalen, hoewel bestaande uit eindeloze variaties op het liefdesmotief, de moraal eerbiedigden en geen ongepaste tooneelen beschreven.

Behalve aan vorsten lief en leed wijdde Catharina ook haar pen aan de uitbeelding van eigen ervaringen. Voor zoover wij ons herinneren heeft zij twee romans — het eerste liefst voor de jeugd — geschreven over haar naaste bloedverwanten.

Zoowel de „*Huistryan*” — verschenen in onze Selecta van den uitgever J. Leendertz te Amsterdam — als „*Een verwoest Leven*” behandelen op allesbehalve sympathieke wijze het karakter en de avonturen van haar twee broers Karel en Frank. Ook een andere roman, waarvan de titel ons ontgaan is, verhaalt van haar breuk met de veeljarige vriendin Louise Stratenus.

Intusschen richtte zij ook tijdschriften op voor de jeugd: „*La jeune fille*” in het Fransch en „*Lelie en Rozenknoppen*” in het Hollandsch. Zij gaf hierin nuttige wenken aan jonge meisjes en onderrichte ook de moeders in opvoedkunde, want in haar hart was Catharina altijd opvoedster gebleven. „*De Rozenknoppen*” werden later voortgezet

in „*De Hollandsche Lelie*”, die eerst onder Johanna van Woude een zeer populair en geliefd meisjesblad zou worden om later onder redactie van Anna de Savornin Lohman een zeer slechte reputatie op zedelijk gebied te verkrijgen. Nu bestaat het weekblad nog. Geredigeerd door Jeanne Reyneke van Stuwe leidt het een tamelijk kleurloos bestaan.

Omstreeks een kwart eeuw waren Catharina Alberdingk Thijm en Louise Stratenus onafscheidelijke vriendinnen geweest. Toen kwam de scheiding! Men vernam dat Catharina, die toen in Parijs vertoefde, in het huwelijk zou treden met den gezant van Haïti. De ondertrouw had plaats maar werd door geen bruiloft gevolgd. De verloving werd afgebroken en de beide vriendinnen gingen uiteen.

Het later verschenen boek van Catharina doet veronderstellen, dat beiden hun hart aan den chocolade-kleurigen diplomaat hadden verloren en dat hij de moeilijke keuze ontging door geen van beide te trouwen.

Catharina keerde naar Holland terug. Zij legde de pen neer en wilde zich nu wijden aan de armsten der armen. Zij vestigde zich in den Amsterdamschen Jordaan en richtte daar een toevluchtsoord op voor verlaten vrouwen en kinderen.

Zij had een groot, edelmoedig hart; het lijden der volksklasse boezemde haar diep medelijden in. Altijd had zij zich het lot der armen en verdrukten aangetrokken, maar zij was te idealistisch gezind en hierdoor te onpractisch. Bittere teleurstellingen wachtten haar, bovendien werd haar gezondheid, die nooit sterk was geweest, slechter.

Louise Stratenus kwam haar nog eens bezoeken. Sinds lang had zij opgehouden Katholieke te zijn. Haar belangstelling ging nu uit naar het Leger des Heils, waarvan zij een trouw lid en werkster was geworden, maar een vreeselijke kwaal dwong ook haar weldra tot rust.

Catharina bracht nog eenige jaren in pijnlijk lijden door — afwisselend in Hoogerheide — waar haar moeder gestorven was, en in Amsterda. Daar overleed zij in 1903, nog geen 60 jaar oud. Zij stierf in vrede met God en de menschen. Haar laatste dagen kenmerkten zich door groote godsvrucht en berusting in Gods heiligen wil.

Louise Stratenus overleefde haar eens zoo trouwe vriendin slechts enkele weken.

Beider boeken zijn stuk gelezen in leesbibliotheken, maar schijnen niet meer herdrukt te worden. Zij hebben hun tijd van populariteit gehad. Ons tegenwoordig geslacht heeft afgedaan met vorsten en hun lief en leed en bekommert zich niet om al te hoog vliegende, ongebreidelde fantasie.

E. T.

WAT ANDEREN SCHRIJVEN.

UIT BOEKEN EN BLADEN.

Een paar maanden geleden plaatsten wij een artikel over *Moderne Bouwkunst in Holland*. (Zie Boekenschouw blz. 136). Het getuigde niet van blinde bewondering. *De Gemeenschap* dreigde ons toen met de politie. Maar in een paar maanden schijnt in onzen vliegenschluggen tijd veel te kunnen veranderen, en wat in September werd bewonderd, wordt door dezelfde heeren in Januari versmaad.

Jan Engelman schrijft in *De Gemeenschap* (Jan.): „De „moderne” architectuur mag anno 1926 bij geen denkend en onbevoren mensch meer een streep vóór hebben, omdat zij modern is. Wat wij gevorderd zijn weten we allang. Wat we verloren hebben vermoeden we niet half. Er is een bepaalde ontvankelijkheid mogelijk voor de spanningen van den tijd, een staat die afleidbaar is uit de eeuwige wisselwerking tusschen het individu en zijn omgeving, zonder welke geen architect op dit oogenblik belangrijk werk maakt. Maar ik verkies menigen gepleisterden gevel, die voor leelijk door gaat, boven de hedendaagsche exotismen waarin met den baksteen is omgesprongen als met gespoten crème de beurre op een taart”.

„Vrijheid, zonder innerlijk gevoel voor maat en traditie, is erger dan het Cliché. Er zijn thans reeds gansche voorsteden van Amsterdam, waarin men zich minstens zoo beklemd gevoelt als tusschen de oprechte karakterloosheden van den eigenbouwerstijd. De architectuur is daar niet voor den mensch, maar de mensch wordt uitgenoodigd de (schijnbare) geweldigheid van de architectuur te markeeren. De architect is niet tevreden met zijn rol van dienend vakman: hij wil met alle geweld epoque-maken, het tempo van zijn tijd met kunst- en vliegwerk verhaasten”.

Oh zoo? Stonden vier maanden geleden die nieuwe stadswijken er grootendeels ook al niet?

Hadden wij dan geen gelijk onze lezers, geheel volgens den raad van Berlage, aan te raden, zelf te leeren denken en keuren en het den man van de krant niet voor ons te laten doen?

Opgang (20 Febr.) spreekt van een nieuw boek van François Mauriac (*Le jeune Homme*), dat nog niet verschenen is, maar waaruit de chroniekschrijver van *Opgang*, in de gelegenheid is een enkele passage aan te halen, die hij vooral ter lezing aan vele „ouderen” aanbeveelt. Hier is zij:

„Jongelieden, de nuttigste der soorten!

Door hen zal het Geloof blijven bestaan op aarde. Naarmate een man ouder wordt, ontdoet hij zich van de ideeën, die zijn maatschappelijke bevordering in den weg staan; maar elk ideaal dat men

verraadt vindt een jong hart dat opneemt, — en dat zelfde Gelaat dat de vader gesmaad had, wordt door den zoon afgewischt met mateloze liefde. De evangeliëen van leven en de evangeliëen van dood verspreiden slechts hun vuur over de aarde, omdat de jonge menschen zich opofferen voor hun verspreiding. — Hoe moeilijk is het voor ons, om, oud-geworden, trouw te blijven aan den jongen man, die wij eens waren! Hoe zwaar drukt nu op onze schouders en onze armen, die waarheid waarmee wij ons belastten, lachende van vreugde, toen wij jong waren! Laten wij aan de jonge menschen het geheim van hun moed vragen! Wij kunnen niet zonder hen, die gelooven dat zij ons noodig hebben. Er is zoo weinig noodig om hen aan te trekken! — Laten wij niet tot hen gaan, als wij geen brood aan hen te geven hebben. Voor den mensch die eenig gezag bezit, is het een groote bekoring, om den last waaronder hij zelf gebukt gaat, te verdeelen onder de jongelieden die hij boeit. Hij gelooft dat hij zich minder vervallen zal gevoelen wanneer zijn neergang iets bijzonders, en niet iets misdadigs zou lijken aan jonge harten. Hij maakt zich wijs, dat hun instemming hem vrijspreekt en rechtvaardigt. Maar wij zullen niet gerechtvaardigd worden door deze argelooze getuigen, zoo wij hen misleid hebben; 'n massa hongerende kinderen onderzoeken het voedsel niet, dat men hen toewerpt; het is beter zich van hen terug te trekken, zoo wij leege handen hebben of handen vol vergif". —

Ja, daar zitten goede lessen in! De „ouderen" hebben te begrijpen dat het komend geslacht hun werk moet voortzetten. En dat mag hen niet verdrietig stemmen, integendeel! Gulhartig behooren zij de jongeren „die gelooven dat zij ons noodig hebben", mede te deelen van wat zij zelf hebben ervaren, met moeite hebben gewonnen.

Dan moet de man, die weet dat hij iets te geven heeft, geven met dankbaarheid. Hij moet blij zijn langzaam afstand te doen om zijn taak over te dragen aan jongere krachten.

Maar laten wij vooral niet tot hen gaan als wij geen brood te geven hebben! Het is zoo moeilijk niet, hen met weinig aan te trekken, met hun in het gevele te komen, met hen mee te praten. En de „oudere", als hij een zwak en ijdel karakter heeft, kan wel eens in de bekoring komen tot zulke middelen zijn toevlucht te nemen, als „hij gelooft dat hij zich minder vervallen zal gevoelen", wanneer de jongeren hem maar blijven vieren. Maar is het inderdaad niet beter en eerlijker, „zich van hen terug te trekken als wij leege handen hebben of handen vol vergif?"

Maar daar zijn toch ook wel „ouderen", die niet rekenen op „maatschappelijke bevordering" en „hun idealen niet verraden"!

En daar zijn evangeliëen van leven en van dood, waarvoor de jongeren bereid zijn zich op te offeren, zonder duidelijk genoeg tusschen deze beiden te onderscheiden. Daar zijn ook „ouderen", die hun kennis verworven hebben met moeite en vaak met schade en schande zijn wijs geworden, en zij kunnen de jongeren leeren

onderscheiden tusschen leven en dood zonder dat zij te zwaren prijs moeten betalen.

Alle bladen huldigen *Dr. H. P. Berlage*, den grootmeester der moderne Nederlandsche bouwkunst. *L. Simons* geeft in *Droom en Daad* (Februari) de vier ontwerpen welke Berlage achtereenvolgens maakte van het Beursgebouw. Deze prentjes zijn buitengewoon leerzaam. Zij leeren hoe zijn streven er vooral op gericht is geweest zijn kunst te bevrijden van al wat onecht, onwaar, mooi-doenerig, schijn-schoon was, en zijn scheppingen op te bouwen uit de eeuwige en eenige wetten van inhoud, structuur en materiaal.

Wie deze drie plannen vergelijkt met het beursgebouw zooals het is uitgevoerd, ziet in één oogopslag hoe de architect in elk nieuw ontwerp heeft uitgesneden en verwijderd wat kon lijken op behaagzucht in het uiterlijke, om telkens nader te komen tot een strakken en eerlijken eenvoud.

De tijden (1901—1911) zijn voorbij, dat men Berlage hoonde om zijn kunst en hem eens spottend noemde den archigek.

Maar vergelijkend de vier verschillende beurs-ontwerpen, zullen er ook heden nog zeer velen gevonden worden, die het allereerste verkiezen boven het voltooide. Want in zijn streven naar stroeven eenvoud, heeft hij zich aanvankelijk wel wat héél puriteinsch getoond. En *Simons* moet toegeven: „in die 25 jaren, sinds de voltooiing van de Beurs verstreken, is Berlage inderdaad nooit afgeweken van zijn ideaal, *al heeft hij geleidelijk*, in zijn zelfontwikkeling, deze beginselvastheid meer en meer weten dienstbaar te maken aan schoonheidsdrang en fantaisie, terwijl deze beide toch nooit — als wel bij andere moderne bouwkunstenaars — vrijelijk mochten spelen buiten den eerbied voor doel, constructie, materiaal en vooral voor Echtheid en Eenvoud”.

In *Hochland* (Febr.) wijdt *Hermann Bahr* een artikel aan den Italiaanschen criticus en literatuurkenner *Beneditto Croce*, en beschouwt als zijn grootste verdienste, dat hij (tenminste in de kunst) iets absoluuts erkent: „er vertraut seinem absoluten Geschmack. Darum kan er noch unbedingt urteilen”.

„Wij Noorderlingen hebben den moed niet meer ons tevreden te stellen met het feit dat een kunstwerk ons bevalt of mishaagt. Wij zoeken naar gronden. Wij willen ons oordeel kunnen bewijzen, al is het dan ook alleen maar voor ons zelf. Wij willen in de eerste plaats ons zelven bewijzen dat het richtig is als ons iets behaagt, en verder dat het anderen ook moet bevallen. Het schijnt ons toe, dat ons schoonheidsgevoel geen recht van bestaan heeft, zoolang het niet door ons verstand beredeneerd is”.

Uit dit nummer van *Hochland* blijkt ook dat twee medewerkers aan dit tijdschrift het samen aan den stok hebben gekregen. In October schreef *Richard von Schaukal*: Das, was sich „durchgerungen” hat durch die unübersehbare Menge, das bewährte Alte, das ist der einzige würdige Gegenstand geistiger Aufmerksamkeit”. In denzelfden zin scheen hij zich vroeger al meer

te hebben uitgelaten. „Leest het oude", dat zich in den tijd heeft gehandhaafd. „Niets van het nieuwe is het lezen waard".

En daartegen komt Peter Dörfler nu op in een artikel *Wider die Pflege der Minderwertigkeitsgefühl*. Hij ziet in zulke uitingen geen aansporen tot beter werk, geen scherpe kritiek om tot volkomener werk op te wekken, geen wijzen op het ideaal, maar een neerdrücken tot een gevoel van minderwaardigheid en moedeloosheid. Dörfler heeft volkomen gelijk, en als Schaukal zich werkelijk zóó mocht hebben uitgesproken, kon het hem niet moeielijk vallen diens ongelijk voor aller oogen zichtbaar te maken. „Op-hemelen" is oneerlijk; over-het-paard-tillen is dwaas; afbreken en miskennen is onrechtvaardig. Maar op het eind der woordenwisseling treedt Karl Muth, de uitgever en redacteur, tusschenbeiden als de vredelievende geest van Locarno. Het blijkt dat de heeren het goed meenen en ieder van zijn standpunt gelijk heeft. Dat is bij welmeenende menschen bijna altijd het geval.

En als Dörfler Goethe aanhaalt:

Sag' uns Jungen doch auch was zu Liebe!"

Nun! Dasz ich euch Jungen gar herzlichen Liebe!

Denn als ich war als Junge gesetzt,

Hatt' ich mich auch viel lieber als jetzt.

Dan vindt Muth het goed dat hij het getuigenis van den grooten dichter heeft aangehaald: „Goethe wäre tatsächlich der letzte gewesen, dem lebendigen Wirken der Zeit tote Vergangenheit als Ideal entgegensetzen Aber (en dit voor Schaukal) in seinem Gedicht „Vermächtnis hat der Geälterte trotzdem Unbedenklich die Worte geschrieben:

Das Wahre war schon längst gefunden,

Hat edle Geisterschaft verbunden,

Dat alte Wahre, fasz' es an!

Het eind zal nu wel zijn, dat de twee kampenden met dit kluitje in het riet gaan, en in de geheimzinnige schemering van dat gewas elkaar in de armen vallen.

Het Roode Sein.

De romanschrijfster Lucie Delarue—Mardrus heeft ook een boek geschreven over *Sainte Thérèse de Lisieux* (159 blz., 9 frs., Fasquelle, Paris).

Zooveel reeds is er geschreven over deze geliefde heilige (te veel zelfs, want niet zelden met onvoldoend begrip en kennis der ascese), dat dit bericht nauwelijks vermelding zou verdienen, indien de naam der schrijfster niet veler nieuwsgierigheid zou wakker maken.

Lucie Delarue—Mardrus, heeft eene reeks van brutale, gepassioneerde romans geschreven en een enkelen keer ook in haar

werk den godsdienst aangevallen. Nu liep verleden jaar wel het gerucht dat zij tot betere inzichten scheen te komen, hetgeen wij (naast haar portret) op bladz. 203 van Boekenschouw mededeelden. Sinds verscheen echter een boek, dat dit gerucht zeker niet kon bevestigen.

Kort daarop, bijna gelijktijdig, schreef zij haar *Graine au Vent*, dat weer tamelijk gunstig afstak tegen haar vroegere romans.

En nu haar *Sainte Thérèse!* Men heeft het al kort en bondig genoemd een „mauvais livre”, maar dat is het niet. Het is geen boek voor katholieken en de schrijfster zegt het eerlijk en erkent dat elke bladzijde hun tegenspraak zou wekken.

Delarue—Mardrus is dus eene ongeloofige gebleven; zij weet niets van den godsdienst, van kloosterleven, en verwondert zich over veel, dat wij doodgewoon vinden, omdat wij er van jongs-af in opgevoed en er mede vertrouwd zijn. Maar zij schrijft met respect over Sainte Thérèse, hetgeen niet verhindert dat haar oordeel zeer dikwijls onjuist is.

Het is dus geen boek voor katholieken, die de heilige willen kennen. Het is wel een boek voor ontwikkelden, die er eene studie van willen maken, welken indruk een prachtig, innig religieus vrouwenleven maakt op eene godsdienstlooze vrouw.

En dan durven wij zeggen, dat er toch iets veranderd moet zijn in het hart dezer mondaine en wij hoop hebben dat door de voorpraak der H. Theresia haar verder de oogen zullen worden geopend voor de groote waarheid. Met ééne opmerking der schrijfster zijn wij het intusschen volkomen eens. Zij lucht haar ergernis over het misbruik, dat nu reeds te Lisieux gemaakt wordt van den naam der heilige om allerlei leelijke devotie-voorwerpen en zelfs een „liqueur Théréssette” in den handel te brengen.

Ook wij hebben eene correspondentie onder oogen gehad, eene onderhandeling over uitgaven ter eere van de heilige, waaruit zoo'n ellendig mercantilisme sprak, dat het ons bedroefde en ergerde. En wij dachten aan de kooplieden en wisselaars, die door Christus uit den Tempel werden gezweept.

* * *

Dat een mensch zich te goeder trouw vergissen kan, weet iedereen. Maar dat het zoo'n vaart kon loopen als in het voorbeeld, waarvan wij hier gaan spreken, zal voor de meesten wel een pijnlijke verrassing zijn.

Een zekere Arnaud de Tregay heeft een historischen roman uitgegeven *Ramp en Misdaad*. De goed roomsche uitgeverfirma Karel Beyaert te Brugge legt in de recensie-exemplaren een getypte mededeeling, waaruit wij het een en ander zullen aanhalen en onderstrepen:

„Al wat hartsocht zijn kan in zake Geloof, Vrijheid en Recht, komt hierin tot uiting en wel tot het realistische toe, waar het om de liefde gaat.”

„Wij begrijpen dat velen aanstoot zullen vinden in *Ramp en Misdaad*, omdat niet allen zich kunnen indenken in de historische atmosfeer van dien tijd.”

„De schrijver beschikt over een macht van historische kennis, die zijn boek,

dat aangevochten zal worden, *onaanvechtbaar maakt*. De waarheid is sterk in zich. „*De liefdesscènes zijn tot aan den kant van het geoorloofde af* en al lezende, vreesden wij dat deze nieuweling, zich niet beheerschen zou en te ver zou gaan. Dit is niet het geval, waarmede wij zeggen, dat alleen rijperen van leeftijd dit boek, zonder schade, kunnen lezen.”

De uitgever schijnt dus wel nattigheid te hebben gevoeld? Hoe kan het ook anders; hij zit tot aan zijn kin in de badkuip.

Het is toch al heel naïef om een boek aan te bieden, waarvan men weet dat het velen aanstoot zal geven omdat het in zijn liefdesscènes en realisme op ander gebied op 't randje af is; waarvan men van te voren verklaart dat het zal „aangevochten” worden, ofschoon de historische kennis van den schrijver het „onaanvechtbaar” maakt.

Hm! Wat zal de historische kennis helpen, als men op zijn tien vingers kan uittellen, dat de aanval zich zal richten op de onkieschheid, het groote realisme, dat in een wetenschappelijk historisch verslag reden van bestaan kon hebben, maar in een roman gelijk te stellen valt met een zweem van gezochte, ongezone sensatie.

Dat wilde de schrijver niet; men ziet het aan zijn zorg om de intiemste lichaamsdeelen aan te duiden met hun latijnschen naam. Maar dat maakt de zaak niet veel beter, wekt een ongezone nieuwsgierigheid, zoodat de lezer zelf wel doorgrondt wat er staan moet of het in een woordenboek gaat opzoeken.

Het heele hoofdstuk *De Martelaren* is schaamteloze lectuur en bewijst, dat de schrijver niet schijnt te bevroeden dat, wat in een chirurgisch of anatomisch werk, in een handleiding voor moraaltheologie of 'n streng historisch werk om wille der noodzakelijkheid op zijn plaats kan zijn, in een volksverhaal schromelijk misplaatst is. Daar is geen reden van noodzaak.

Wij kennen de beestachtigheden der Hollanders tijdens de bezetting van Maastricht (1632—1638), hun moord op de Jezuïeten, Franciscanen en burgers, hun onnoemelijke wreedheden, en wij begrijpen de verontwaardiging van Arnaud de Tregay. Maar wij begrijpen niet dat een mensch, die het blijkbaar goed meent, zich zoo kan laten gaan.

Als roman is *Ramp en Misdaad* bovendien een draak in den vollen zin des woords. Zie bijv. eens het portret van predikant Ludovicus door de Hoogmogende Hollandsche Staten naar Maastricht gezonden:

„Stond hij voor de kudde dan liep de godzaligheid hem over de dunne lippen, die den avond te voren, den gestolen wijn van de paepschen hadden geproefd.

De wortel zijner overtuiging stoelde op haat tegen Rome Overigens kwijlde zijn mond minachting voor het domme, achterlijke Maestrictsche volk, slaaf van Roomsche pausdom Hij zou zich in Maastricht, den buik vol vreten en de paapsche afgoderij verteren in zijn astrale lichaam.(!?)

Het vet droop hem langs de kin, op zijn onbesmette, witte bef en zijn grage oogen begluurden het volgende gerecht, terwijl zijn

breede kaken nog de botten knaagden van den reeds opgediende papenschotel.

Hij zou zich bezatten, in al den overdaad dien papenhaat bereiden kon".

Ta, ta, ta! *Arnaud de Trega* schrijft oneindig veel slechter dan onze ex-dominee Bakels.... maar al deed hij het honderd-maal beter, dan zou ik toch niet gaarne een Roomschen Bakels in onze gelederen zien verrijzen.

Het publiek late dit boek ongelezen. Uitgever en schrijver kunnen niet eerlijker doen dan het zoo spoedig mogelijk van de markt te nemen.

■ ■	ROMANS EN VERHALEN	■ ■
-----	---------------------------	-----

Voor de moreele waardeering stelt A. Gielen S. J.
zich persoonlijk verantwoordelijk.

Ayres (Ruby M.) *Het zwarte Schaap.* (318) f 1.90
„Holland" Amsterdam.

George Lanton is het zwarte schaap. Hij heeft geboemeld, is in handen van woekeraars gevallen en moet zijn prachtig landgoed verkopen. Met zijn auto rijdt hij naar het eenzame dorp om het huis zijner vaderen nog eenmaal in oogenschouw te nemen. In zijn wilde vaart overrijdt hij bijna een aardig, eenvoudig meisje en brengt haar naar huis. Zij woont bij haar vader, en in hetzelfde huis haar brave en leelijke neef Rodney, die, van jongsaf met haar opgevoed, door den vader bestemd is tot haar echtgenoot.

Als de oude heer, die dol is op zijn dochttertje, dat avontuur verneemt, windt hij zich op tot het paroxisme van woede. Lanton mag zij niet meer zien, en hij zal nooit den drempel van zijn huis overschrijden.

Maar het meisje begint meer en meer van den jongen man te houden en hij, door zijn verloofde verlaten omdat hij geen geld meer heeft, denkt aan haar laatste cynische woorden, dat hij moet zorgen het argelooze, schatrijke dorpsmeisje voor zich te winnen. Het lichtzinnige zwarte schaap vindt het kind aardig, maar voelt aanvankelijk niets van liefde. Toch laat hij zich verleiden om haar ten huwelijk te vragen. De vroegere verloofde wordt nu jaloersch en tracht door valsche streken alles in de war te sturen. Ook de vader heeft de hand in het spel en belooft rijkelijk het oneerlijke schepsel te beloonen, als zij het huwelijk zijner dochter weet te verhinderen. George, die schuld heeft, daar is hij een zwart schaap voor, wordt nu in zulk een ongunstig daglicht geplaatst, dat de arme

Ines, schandelijk bedrogen naar zij meent, een paar dagen voor het huwelijk weigert met hem te trouwen.

Langzamerhand komt er licht in de duisternis; de geheimzinnige intrigues worden ontdekt, en bovendien blijkt de vader van Ines een der firmanten der woeker-firma te zijn, van wie Lanton het slachtoffer.

Het komt dus in orde. Maar we aarzelen de jonge Inez een kaartje te sturen bij haar huwelijk, want zij zal nog wel eens ondervinden, dat Lanton toch werkelijk onaangename fouten heeft. Voor volwassenen.

B e e d i n g (Francis) *De Zeven Slapers*. Naar de Amerikaansche Uitgave door W. Roldanus Jr. (219) f 1.90.

De Bond der Zeven Slapers heeft een contract met den Duitschen oppersten Kriegsherr om weer eens een wereldoorlogje op touw te zetten.

Engeland, het onbaatzuchtige Albion, dat nu al eeuwen bezig is, telkens de menschheid te redden, levert ook thans een paar intelligente jongelui, die dat gevaarlijke stuk in handen weten te krijgen. En Duitschland brengt een professor in het spel, een misdadig sujet, die uit zijn wetenschap de meest moderne middelen weet te halen om zijn tegenstanders van kant te maken. Een boeiende fantasie ter ontspanning van ernstiger denkwerk.

D i e r s (Marie) *Het Gezin van Karel Henning*. (227) f 2,90 G. J. Slothouwer, Amersfoort.

Ik heb gemerkt dat sommigen de eerste bladzijden van dit boek hebben gelezen, en dan, geërgerd door de ruwheid en grofheid van Karel Henning Warnke, die zijn kinderen met de hondenzweep opvoedde, het ter zijde legden en het afkeurden.

Dat is zeer zeker een overijld oordeel en in dit geval is het ook volslagen onjuist. Want het is een ernstig en pittig boek en die Warnke met al zijn uiterlijke ruigheid blijkt een ernstig en gevoelig karakter, een prachtkerel.

Als zijn tenger vrouwtje gestorven is, blijft hij achter met drie kinderen. De oudste is hem een voortdurende ergernis: een futlooze jongen, die niet kan leeren, nooit hem in zijn boerenbedrijf zal opvolgen, eerst dominee wil worden en ten slotte zijn vader komt vertellen, dat hij in de muziek wil. Dat is geen blijde boodschap voor den man.

Zijn dochter Anna bezorgt hem ook al niet veel plezier. Eerst is er kans dat zij zal trouwen met een flinken man. Maar zij geeft dien den bons om te trouwen met een journalist. En als hij zijn kind eens bezoekt in de stad en hoort dat zij laat opstaat, haar kinderen overlaat aan een bonne, malle toiletjes draagt en allerlei artistiek gespuis moet ontvangen, staat het hem tot de keel.

Zijn zwijgzame, stoere jongste zoon lijkt hem het meest. En als hij merkt, dat de muziek-student niet ordelijk leeft, gaat hij hem opzoeken en grijpt met forsche hand in. Het meisje van dien jongen vindt hij een eerlijk kind, en omdat de blosjes van haar wangen zijn verdwenen, vraagt hij haar buiten te logeeren. Daarmede begint het conflict. Weg uit de stad en het dwaze gedoe, voelt zij langzamerhand haar liefde voor den musicus verflauwen. En het hart van den jongsten broer verlangt naar haar. Hij mag het bestrijden, werk gaan zoeken ver van het huis zijns vaders, die liefde laat hem niet weer los. En hij krijgt ook de kans, eerlijk afgewacht. En zoo trad het jonge geluk het oude pachtershuis van Boven-Dettlingen binnen.

F a b i a n (Warner). *Zeemansvrouwen*. Vertaald door Bep Zody. (244) f 2.50. Kol. Boek Centrale, Amsterdam.

Met „zeemansvrouwen” worden hier bedoeld de vrouwen, die veel alleen zijn, omdat haar mannen hun zaken in de stad hebben. En 't is een lugubere bende van Amerikaansche dames, die ons hier worden voorgesteld. De moraal staat beneden alle peil. De „dames” drinken, tot zij nauwelijks meer weten wat zij doen; zij plegen overspel als ze er de kans toe krijgen; een jong meisje is te weten gekomen, dat zij blind zal worden en zondigt met een jongen man, die ook ten doode is opgeschreven. Daarna jaagt zij zich een kogel door het hoofd, die haar redt . . . van de dreigende blindheid. En zoo gaat het voort. Ik zie tusschen deze vrouwen en de „genumeroteerde van Mont Athos”, van wie sprake is in Klaasje Zevenster, hoegenaamd geen verschil. Om te walgen!

F o u r n i e r (Alain) *Het vluchtende Beeld*. (Le grand Meaulnes.) Vertaald door Truce Esser-Kuylman. (257) f 2,90 Hollandia, Baarn.

Wij hebben dit boek met ons drieën gelezen en er niets van begrepen. Het herinnert aan sommige boeken van Selma Lagerlöf, waarbij men soms ook de leuning kwijt raakt voor een oogenblik. Maar hier krijgt men heelemaal geen houvast. De vertaalster, afwijkend van den oorspronkelijken titel, heeft met haar „vluchtend beeld” de vaagheid, de ongrijpbaarheid der gedachten van Fournier, die in 1914 sneuvelde, klaar genoeg aangeduid.

Het is een amalgaam van realiteit en sprookjes. „De lange Meaulnes” kwam als kostjongen bij meester Seurel aan huis en is een steun voor den kreupelen zoon des huizes. Hij durft alles en houdt van avontuur. Op een goeden dag gaat hij er op uit met kar en paard, komt in een vreemde omgeving, raakt in een sprookjeskasteel. Hij ziet daar een jonkvrouwe, die hij op 't eerste gezicht lief krijgt. Later verneemt hij in Parijs van een modiste, dat zij is getrouwd en de familie verarmd.

„De lange” is ook gehuwd, maar gaat weer op zoek naar avontuur. Tijdens zijne afwezigheid wordt een kind geboren, de jonge vrouw sterft. Later keert Meaulnes weer terug en met hem verschijnen de modiste en de zuster, die hem avances doet. En voorts krijgen we nog een stuk uit het dagboek van „le grand Meaulnes”.

We hebben met ons drietjes er nog eens breedvoerig over gesproken; allerlei hypothesen gemaakt, die wij niet konden volhouden. En we waren ook wel een beetje verlegen, toen we moesten toegeven, er niets van te kunnen maken. Wij meenen echter dat het eerlijk is er maar rond voor uit te komen en deze puzzle aan anderen over te laten.

H a n d e l - M a z z e t t i (Enrica von) *Rita's Brieven*. 3 dln. (205-164-223) f 1.50 per deel.

Het onschuldige, vrome kostschoolmeisje Rita, schreef deze brieven aan de Révèrende Mère, waar zij hare opvoeding heeft ontvangen. Haar leven en strijden in eene wereld, waarin zij zich niet thuis voelt, vertelt zij hier en heel haar hart legt zij open voor de moederlijke vriendin. Haar ouders willen haar dwingen een roué te trouwen, maar zij blijft haar Hemelschen Bruidegom heldhaftig getrouw. Sommigen vinden misschien deze meisjesbrieven wat zoetelijk en een beetje dweepend, maar toch wordt men ten slotte meegesleept naar het tragische einde: door een neervallend groot steenen kruis wordt zij verpletterd, door Christus verlost. De symboliek van dit slot is wat al te gezocht.

Lectuur, die wij van harte aanbevelen.

(De inleiding tot deze brieven is een ander boek van Handel-Mazetti: *Brüderlein und Schwesterlein* en de epiloog *Rita's Natalenschap*, waarin door het lezen van Rita's Brieven een vrijmetelaar wordt bekeerd. Dit laatste werk der begaafde schrijfster, we hebben dat vroeger reeds gezegd, waarin de duivel in levenden lijve verschijnt en de vrijmetselarij zoo'n fantastische rol speelt, vinden wij een „draak”).

H o g s t a d (Oyvind) *Het Blauwe Sprookje*. Uit het Noorsch door D. Logeman-v. d. Willigen. (168) f 2.80
H. Honig, Utrecht.

Een boek van echt Noorsche mentaliteit. Wij worden gebracht in het milieu der vagebonden, waarvan Jacques London ons vertelde, die als blinde passagiers met de groote expresse- en goederentreinen het land doorkruisen. Het zijn een Canadees, een Amerikaan en een Noor, die met de grootste behendigheid de voortrazende treinen open afspringen. Wij hooren van den haat tusschen blanken en negers, van den grooten rassenhaat, en wij krijgen er voorbeelden van te zien.

Doch bij deze realistiek blijft het niet; de schrijver is een Noor en daar moet dus iets sprookjesachtigs in het boek worden ingelascht. En dat is het verhaal van „The Blue Bird”, van den blauwen vogel. Zij is een jonge, mooie vrouw in een blauw pak, die met dezelfde vlugheid en moed als de mannelijke vagebonden zich op den trein weet te werpen. Het gelukt maar zelden iemand in hare nabijheid te komen. Alleen de Noor heeft haar eens bijna gevangen, maar dan zegt zij hem, dat wij allen in het leven een blauwen vogel naloopen en hem nooit krijgen, hetgeen bewijst dat het geluk op deze wereld voor den mensch niet te vinden is.

Zij is symbool en werkelijkheid. Dochter van een Amerikaansch millionair, was zij getrouwd in groote liefde met een ontginner in de wildernis. De man echter kan zich niet geheel aan haar wijden, hij voelt zich geroepen door zijn werk: „de liefde kan zeker voor den man nooit worden wat die voor de vrouw is”. En Blue-Bird gaat weg en leidt haar avontuurlijk en zwervend leven, totdat zij naar hem terug verlangt. Zij sluipt naar zijn huis, gluurt naar binnen en aanschouwt daar den man met een andere vrouw en twee kinderen.

Zij ijlt vandaar, werpt zich op den voorbijsnellenden trein, heeft haar voet reeds op den koppelstang, maar reeds een andere vagebond heeft daar plaats genomen en zij valt. De andere is de Noor. Hij springt van den trein en zij sterft, na hem eerst nog te hebben verteld, dat niemand in dit leven zijn blauwen vogel vangen kan.

Op blz. 105 wordt even verteld, dat een roodhuid zijn dochter wil geven aan een kapitein voor wat „vuurwater”. Voorbehouden.

Krasnow (Peter) *Van den dubbelen Adelaar naar het Rode Vaandel 1894—1921. Derde deel (De revolutie en het communisme.)* Uit het Russisch door J. C. v. d. Muijzenberg. f 3.90 J. C. v. d. Muijzenberg's Gravenhage.

Het derde en laatste deel van dit hoogst belangrijke, wij vreezen niet te zeggen: standaardwerk over de Russische geschiedenis der laatste jaren, ligt nu voor ons. Wij moeten de volharding bewonderen van den schrijver in de eerste plaats, die drie maal een boek van bij de 700 blz. wist vol te schrijven en dan van den vertaler, die deze drie lijvige, tamelijk compres gedrukte deelen in goed Nederlandsch overzette.

Over de twee eerste deelen hebben wij reeds ons oordeel gezegd. Evenmin als deze is ook dit boek huiskamerlectuur, maar voor den ernstigen man, wien het te doen is het staatkundige leven van zijn tijd tot in de fijnste schakeeringen te leeren, bevat dit verhaal van Rusland's diepen val, een onschatbare waarde.

De romantiek, in de vorige gedeelten nog ruimschoots aanwezig, ontbreekt hier bijna geheel. Wij ontmoeten nog wel generaal Sablien en Tanja, zijn eenig overgebleven kind, maar zij dienen slechts om rondom hen de onmenselijke, bijna ongeloofelijke gruwelen te

schilderen, waaraan zich de beestmensen op eenige dagen reizen van ons kalm, rustig Holland verwijderd, schuldig maken.

Tanja heeft de rampzalige Tsarenfamilie gevolgd op haar droevige tocht naar Jekaterinenburg. In aangrijpende woorden beschrijft zij haar lijden en sterven in een brief aan haar vader. Deze, die onder het Roode Vaandel zijn geliefd vaderland nog meende te kunnen dienen, moest na bittere ontgoochelingen het lot deelen van zoovele anderen: „opgeruimd” te worden. De straf voor een jeugdzonde vervolgt hem tot het laatst. Zijn natuurlijke zoon, een monster van wreedheid en wellust, die een hooge betrekking onder het Bolsjewistische regime bekleedt, schiet hem na een beestachtige foltering — het afstroopen zijner handen — eindelijk dood.

De vreeselijke tooneelen, die wij te zien en te hooren krijgen doen ons huiverend afvragen of zij niet overdreven zijn door schrijver en vertaler. Wij kunnen niet gelooven aan het bestaan van zulke onmenschen in onzen zoogenaamd overbeschaafden tijd, maar op het gezag van hen, die deze gruwelen met eigen oogen aanschouwden, moeten wij de waarheid er van wel erkennen en ze ons ten nutte maken.

De vertaler toch verzekert dat zijn eenig doel was met dit omvangrijke werk te ondernemen, de waarheid over het Bolsjewisme algemeen te verspreiden en tevens te waarschuwen tegen zijn noodlottigen invloed ook op ons land.

Een ernstig, waarschuwend woord richt hij tot zijn landgenooten, die schouderophalend zeggen, dat het Bolsjewisme of Communisme goed is voor Rusland maar niet voor ons. Te veel misschien wordt er ook hier te lande gekoketteerd met beginselen, die hun logische gevolgtrekkingen vinden in de ontzettende toestanden van het ongelukkige Tsarenrijk.

Er zijn idealisten of optimisten, ter goeder trouw droomend van een gelukzalig rijk, waarin recht en vrede heerschen, een soort van gouden Eeuw, die de wereld nog steeds hoopt te beleven — een bestaan zoo heerlijk en schoon als een Henriëtte Roland Holst, in haar mooie verzen bezingt. Maar hoe ze te verwerkelijken? Moord, diefstal, roof, ontucht, rechtsverkrachting, bloeddorst, wreedheid, haat, nijd, wanorde en verwarring, ziedaar, alles wat het Communisme kan brengen, want de idealisten zien, in hun onbegrijpelijke verblinding, niet in, dat in den verwoeden strijd — zoo het heet om dezen geluksstaat te volvoeren — zij de hulp moeten aanvaarden van de slechtste elementen der samenleving, het uitvaagsel van het menschedom, dat zich maar al te gaarne onder het Roode Vaandel schaart, om aan eigen lusten en razende begeerten te voldoen.

Zoo ging het onder de Fransche Terreur, zoo zien wij het heden ten dage in Rusland gebeuren.

Hoogst belangrijk is de beschrijving en karakteriseering van de verschillende communistische groepen (blz. 550 en vlg.) en van den heilloozen invloed door de Vrijmetselarij op de Internationale toestanden van Europa uitgeoefend. Men kan er uit leeren hoe het

Bolsjewistische gevaar wel degelijk ook voor ons bestaat, want er is den Rooden en hun aanhang alles aan gelegen door een algemeene Revolutie de geheele wereld aan hun voeten te brengen, al moeten zij ook op hun weg een zee van bloed doorwaden of bergen van lijken oversteken.

Mogen de waarschuwende woorden van Krasnow ingang vinden bij ieder, die godsdienst en zedelijkheid, ware vrijheid en beschaving nog als hoogste bezittingen der menschheid beschouwt; hen doen begrijpen dat Moscou het einde beteekent van alles wat aan het aardsche en bovenaardsche leven zijn waarde geeft.

M a n (Herman) *Het wassende Water*. f 3.90 Nijgh & v. Ditmar, Rotterdam.

Vrouw Bijen, jong en wilskrachtig, wilde niet meer huwen na den dood van haar man. Met vaste hand bestuurdde zij de boerderij en van haar twee jongens eischte zij flink aanpakken en gehoorzamen. Zij bepaalde zelfs den leeftijd, waarop zij zouden mogen trouwen.

Gieljan had de dochter van een daggelder lief, maar zag van haar af om wille zijner moeder. Toen verbond hij zich aan een meisje, waarvoor hij geen liefde voelde, maar binnen drie jaren stierf, gelukkig, het arme schaap.

Dan komt er nogmaals een vrouw in zijn leven, die in haar hart niet houdt van hem, maar hem wel wil trouwen als „een goede partij”. De man is wijs genoeg het haar te ontraden.

Hij is onderwijl waarnemend dijkmeester geworden en staat moedig op zijn post als het wassende water de landen bedreigt.

Niettegenstaande het verzet van zijn broer Willem laat hij de dijken doorsteken om het water af te leiden naar den polder Hoen-coop. Overal waar hulp noodig is, verschijnt hij. Zijn 80-jarige moeder wil hij redden, maar zij verzet zich en blijft bij het vee.

Als het gevaar is bezworen door zijn kloekheid, wordt niet hij, maar een adellijk heer tot dijkgraaf benoemd.

Dan gaat Gieljan zich ten slotte verdiepen in godsdienstige vraagstukken. — Flink voorbehouden wegens die eerste wilde liefdesgeschiedenis.

M i d d e n d o r p (Herman) *Ruiten Tien*. (228) f 1,25 Jacob van Campen, Amsterdam.

Deze roman heeft in het „Handelsblad” gestaan als feuilleton. Hij houdt den lezer in spanning door de afwisselende gebeurtenissen en de moeilijkheid om het plan van den schrijver te doorzien vóór hij zijn kaarten openlegt.

Het is een reeks van persoonsverdwijningen, diefstallen van uitvindingen, die beginnen met een moord. En als wilden de bedrivers van die daden hun auteursrechten doen gelden: overal laten zij een ruiten-tien achter.

Mr. Brandt, een dier allengs klassiek geworden detective-typen, spoort de beteekenis na van die kaart. En hij ontdekt — na veel moeite en gevaren.

Er is niets op dit verhaal aan te merken, maar het kan goed zijn op te merken, dat heel terloops wordt gezinspeeld op eene al te intieme verhouding van freule Coudenbergh tot den heer Van Iverdninge, den verdwenen contractant.

MORRISON (Emmeline) *Een Liefdesroman*. Uit het Engelsch door H. Hellema. (298) f 1.75. A. W. Bruna Utrecht.

Ze zijn beiden nog bijna kinderen, het meisje en de jonge kunstenaar. Voor hij naar Italië vertrekt doet hij met haar kwaad, uit passie en om haar zich te verzekeren. Zij zouden trouwen over twee dagen, want de jongen is er dadelijk op uitgegaan om een huwelijks-dispensatie van de Engelsche autoriteiten te krijgen. Maar zij wil niet, en verklaart, dat haar vader ziek is en ze niet komen kan. Hij, die haar werkelijk liefheeft, vertrekt naar Italië.

De vader van het meisje sterft, en op zijn sterfbed vertelt hij zijn kind dat hij niets nalaat en doet haar beloven te trouwen met zijn rijken vriend, die haar al lang liefheeft.

Tremayne is een man van ongeveer veertig en eens zoo oud als de jongedame. Maar hij is een nobele man, laat haar een jaar vrij om over zijn voorstel eens goed na te denken. Ik vind hem echter wel wat zeker van zijn zaak en persoon, en hij maakt op mij meer den indruk van een paedagoog en vaderlijken schoolmeester dan van een vurigen minnaar.

Het eindbesluit van het meisje is, dat zij trouwt met den oorspronkelijk vaderlijken vriend, maar het huwelijk is niet gelukkig. Zij stelt zich aan als een klein meisje en is maar bang, door hem „beknord” te worden. En de oudere man is langzaam jaloersch geworden. De jonge kunstenaar, die zijn beschermeling is, komt op zijn uitdrukkelijk verlangen bij hem aan huis en dan ontdekt hij uit een gebaar, een houding, een onbedachtzaam woord, dat die twee zich niet gelijk blijven. 't Is echter een feit dat, na die jeugdfout, waarvan zij spijt hebben, hun wederzijdsch gedrag onberispelijk is. Maar de jaloersche windt zich op, en ten slotte bekent de jonge artiest hem alles. Nu blijkt de echtgenoot inderdaad een onhandig seigneur. Hij doet heel streng, woont met zijn vrouw als twee vreemdelingen in hetzelfde huis, is sarcastisch enz.

En de jonge vrouw vliegt er op een goeden dag vandoor om als winkelmeisje in Londen haar brood te gaan verdienen, liever dan van zijn geld te leven. En het loopt dan ten slotte zoo, dat de jeugdige zanger de verzoening brengt. En de hereenigde echtgenooten verklaren dan onder tranen en omhelzingen, dat zij altijd dolveel van elkaar hebben gehouden. Uit het medegedeelde blijkt genoeg, dat het lang geen boek is voor jonge meisjes, maar de schrijfster weet zich in de voorstelling nogal binnen de perken te houden. Niet goed!

P e r n e l (Pim) *Zilte Verhalen*. (107) f 1.50 geb. f 1.90
H. Leopold, den Haag.

Korte, meestal luimige schetsjes uit het zeemansleven. Ze herinneren aan de Engelsche verhalen van Jacobs, die zoo prettig te genieten zijn. Pernel zou een tweede Jacobs kunnen worden als hij zijn stukjes wat ruimer uitwerkte en het schetsje meer verhaal werd.

Overigens, ook, zooals ze daar nu liggen, zijn 't aardige dingetjes en zullen met plezier worden gelezen.

P o o l e (Ernst) *Zijn Gezin*. Uit het Engelsch door G. Elberts. (159) f 3.90 Elsevier, Amsterdam.

„Robert Gale was een robust, zwaargebouwd man van nog niet ten volle zestig jaar. Zijn fors, massief gezicht vertoonde al diepe groeven en zijn dicht-gekruld grijzend haar een paar witte strepen.

Zijn vrouw was overleden. Zoons bezat hij niet; maar drie volwassen dochters, van welke de oudste, Edith, reeds vele jaren getrouwd was.

Dat is „zijn gezin”, samengesteld uit persoonlijkheden, zoo verscheiden en verschillend, alsof elke de vertegenwoordigster is van een andere generatie. Edith met haar kinderen is de huisvrouw en moeder, die geheel omsloten is in den kring van haar kinderen, en voor wie daarbuiten nauwelijks nog iets bestaat, wat hare belangstelling kan wekken. Deborah, de feministe van den goeden tijd, toen de vrouw hare vrijheid zocht om zich met maatschappelijk werk te bemoeien en meer nog naar vermeerdering van plichten dan van genot. Zij zorgt voor de kinderen van anderen, van vreemden, van verwaarloosden, en zou haar eigen hoogste wenschen daarvoor willen opofferen. Laura, de jongste, lichtzinnig en cynisch, die trouwt om zich te vermaken, die geen kinderen wil, omdat zij haar zouden hinderen in haar dolle leven, die overspel pleegt evenals haar man, het huwelijk laat ontbinden en het weer waagt met een ander; de allermooiste, nieuwste heidensche vrouw; bar-egoïstische vrouw, die voor zich de vrijheid opeischt, om te doen en te laten wat zij wil en geen moraal aanvaardt.

Het is een knap bedacht en geschreven boek. Roger Gale ziet zijn kinderen en hoe uiteenlopend zij van karakter ook mogen zijn, hij moet toegeven dat elk hunner in eenzijdige vergroting ten koste van het andere, iets in zich heeft van hem zelf. „Want gij zult voortleven in uw kinderen”, heeft zijn stervende vrouw tegen hem gezegd.”

Wil de schrijver aantoonen in dit ééne gezin, dat de kiem en de aard eener nieuwe generatie reeds in de oude verborgen ligt en dat in den loop der tijden een tegenwoordige of komende generatie alleen van de voorgaande verschillen zal doordat en naarmate de eene kiem uitgroeit en de andere verstikt?

Het is zeer zeker een boek dat te denken geeft. Maar de schrijver heeft geen oordeel, geen oplossing; hij keurt niet goed en niet af.

De lezer moet derhalve ontwikkeld genoeg zijn om zich te recht te kunnen vinden in den chaos, die hem anders gevaarlijk kan worden.

R i n g (Barbara) *De Eenzame*. Uit het Noorsch door D. Logeman-v. d. Willigen. (206) f 2.80. H. Honig, Utrecht.

Als men dit troosteloze boek van Barbara Ring heeft doorgeworsteld, denkt men weemoedig terug aan de vroolijke, guetige en humorvolle boeken van haar vroegeren tijd. Wat was dat verkwikkende lectuur, vergeleken bij de sombere en pessimistische, waarmee zij later voor den dag is gekomen. Hier slaat zij in dat genre het record. *De Eenzame* is een beklagenswaardige pechvogel, maar 't is grootendeels zijn eigen schuld.

Nikolai's moeder is gestorven. Zijn vader, die zich door drank en vrouwen ruïneerde, stuurt hem naar een kostschool, maar vergeet het kostgeld te betalen, zoodat hij den jongen weer terug krijgt.

Dan vertrouwt hij hem toe aan een vriend, een ouderen man, die een heele jonge vrouw heeft getrouwd en door haar schandelijk wordt bedrogen. De bedrogene en ook Nikoolai's vader plegen zelfmoord. Het begeerteleven van den jongen ontwaakt, maar hij hoort altijd de waarschuwendende stem zijner moeder.

Met de boot van zijn pleegvader verdiende hij veel geld, maar tijdens den oorlog wantrouwt men hem.

Hij wordt student, laat zich kussen door de veel oudere dochter van zijn hospita en is met haar zoo intiem, dat de gevolgen blijken.

Men beschuldigt hem den jas te hebben gestolen van een professor en hij neemt de schuld op zich om een armen drommel te redden.

Later kent hij de getrouwde dochter van den professor zonder jas, en het gaat er zeer hartstochtelijk toe.

In Parijs ontmoet hij daarna weer de filia hospitalis en het kind, maar zij weigert met hem te trouwen. In 't kort, de hals staat telkens en telkens weer alleen.

De laatste zin luidt: Moeder, ik heb uw wensch slecht vervuld. Maar nu geloof ik toch, dat ik misschien op weg ben om een man te worden!"

Het is ook welletjes geweest! Het boek kunnen wij niet goedkeuren.

V e r m e e r (Ernst) Silvia (214) f 2.50 H. Leopold, 's Gravenhage.

Silvia wordt hier voorgesteld als eene ingénue. De man van een harer getrouwde vriendinnen laat zich door hartstocht vervoeren en begint met eene aanranding. Hij heeft er innig verdriet van, maar het meisje doet zoo argeloos, dat zij onbewust de aanleiding wordt

tot zulk zelf-vergeten. Eerst die man, later haar verloofde Paul, en daarna een andere man, Ferraris, zij worden allen door de onmogelijke grasgroenheid van het meisje overrompeld.

Zij wist niet dat er *zulke* mannen waren, en de mannen wisten klaarblijkelijk niet dat er *zulke* vrouwen waren. Haar afschuw van de zonde komt ook niet voort uit moreele fijngevoeligheid, want ze zegt zelf dat ze vrije liefde in 't geheel niet veroordeelt. Maar ze vindt het voor zich zelf onmogelijk. Geval van sexueele hysterie? Voor ons een onbruikbaar boek, zonder den minsten twijfel.

W i l l i a m s (Valentin) *De Terugkeer van Klompvoet*. Uit het Engelsch door W. E. Pont. (261) f 2.25. Geb. f 2.75. „Hollandia”, Baarn.

In oorlogstijd werd een kolossale som aan goudgeld ergens op een rotsig eiland in de Stille Zuidzee verborgen. Een Engelschman krijgt daarvan eene aanwijzing en eene aanduiding van de situatie. Met het jacht van een zijner vrienden gaan hij en zijn gezelschap op zoek. Zij ontdekken het eiland, maar tevens dat anderen hen reeds voor zijn: een Duitscher, de gevreesde Klompvoet met zijn bende bezet het eiland en tracht den schat op te sporen. Men begrijpt, dat geeft aanleiding tot verwickelingen en incidenten: vechten en vangennemen, listigheden en levensgevaaren.

Klompvoet, die vertelt dat hij nà den Keizer de meest gevreesde in het Duitsche Rijk was, delft het onderspit. De winnaars weven er ook geen wanten bij, want door een vulkanische uitbarsting is de schat verdwenen; een handjevol munten bleef nog over.

Men weet echter nooit hoe dicht men bij het geluk is, als alle hoop reeds is opgegeven. En werkelijk, zij die den oorlogsschat niet vonden, vinden een kist vol kunstvoorwerpen van goud en zilver en diamanten van fabelachtige waarde. En de gelukkige vinder krijgt ook nog hand en hart van Marjorie, dochter van den jacht-eigenaar, die de expeditie heeft meegemaakt. Boeiend en goed.

W i l m a. *Visioen*. (81) f 1.25. Mij Holland, Amsterdam.

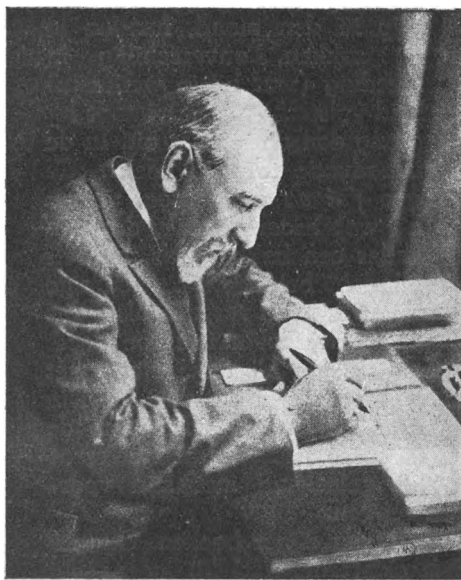
Een verhaal met diep treurigen inhoud. Een jonge schilder wordt tot herstel naar Zuid-Afrika gezonden. Zijn vrouw, die haar drie kinderen heeft moeten achterlaten, vergezelt hem. Van de reis geniet de zieke man maar heel weinig, want aldoor staat voor hem het „visioen” van zijn geliefd Holland. In Afrika schijnt hij eerst te herleven onder de heerlijke lentelucht. Bedriegelijke schijn. De dood trekt hem weg van werk en leven.

Het is alles wat vaag en, naar het mij schijnt, is eenigszins voelbaar de toeleeg om diep te ontroeren.

Van de godsdienstige gevoelens der schrijfster, naar men weet, eene vooraanstaande figuur der Christelijk-protestantsche literatuur, wordt men in dit goed-geschreven boekje weinig gewaar.

VAN MENSCHEN EN DINGEN

in Woord en Beeld.

Luigi Pirandello, wiens naam door alle landen gaat, wiens tooneelstukken alom worden opgevoerd en vertaald zijn in de meeste talen, tot in het Japansch, kan men in zekeren zin niet beschuldigen van overhaasting; hij is namelijk niet te vroeg begonnen. In 1917 verscheen zijn eerste stuk; hij was toen precies 50 jaar. In anderen zin was hij wel wat haastig! In die acht jaren zijn van hem bijna veertig stukken geproduceerd.

Pirandello werd 28 Juni 1867 op Sicilië geboren; op achttienjarigen leeftijd vertrok hij naar Rome, maar reeds een jaar later ging hij naar Duitsland om aan de Universiteit

van Bonn zijn studie te voltooien in Wijsbegeerte en Letteren. Men heeft gezegd, dat hij daar in geest en kunst van Heine zou zijn doorgedrongen, maar hij zelf verklaart dat hij daar de bewonderaar is geworden van Goethe, van wien hij het een en ander in 't Italiaansch heeft overgezet.

Hij stond in Rome aan het hoofd van een Inrichting van Onderwijs, tot in 1917 de geest over hem vaardig werd. In Italië had hij aanvankelijk moeilijkheden genoeg, men heeft hem bedreigd en willen stenigen. In de schouwburgen werd er gevochten door voor- en tegenstanders. Zelf geeft hij daarvan de reden: in Italië houden de mensen van veel woorden, zij zijn daaraan gewend door karakter en traditie. De „Stile di cose”, wat raak is, wat inslaat, wekt altijd tegenstand. Dante werd verbannen, omdat hij te veel op den man af was en iedereen op zijn fouten wees.

En dat heeft Pirandello ook gedaan, meent hij; dat is de oorzaak van het verzet geweest, waarop de roem en het succes is gevolgd.

Het stuk: *De Waarheid voor Iedereen*, als men de zaak goed bekijkt, wordt feitelijk in al zijn ander tooneelwerk herhaald. Maar, en dat is Pirandello's behendigheid, hij weet telkens het uiterlijk, de omgeving, tijd, plaats en personen zoo te wijzigen, dat de toeschouwers meenen telkens iets geheel nieuws te hooren.

Henri Béraud. In die paar lijntjes zal iedereen B é r a u d herkennen, en hij is er ook prachtig mee getypeerd. De pijp in den mond, handen in de zakken, onverschillig in kleeding (wat hij in werkelijkheid volstrekt niet is) hangt hij graag den democraat uit. In de introductie tot zijn boek :*Ce que j'ai vu a Moscou*, vertelt hij wat triomfantelijk, dat zijn vader een bakker was, hij zelf allerlei betrekkelijk nederige baantjes heeft vervuld, alsof dat er nu werkelijk iets toe deed. En zooals hij daar staat met zijn buikje, waar van hij zijn grootste succes (*Martyre de l'Obèse*) heeft te danken, staat hij geteekend met zijn voor-

naamste rekwesieten, zullen wij maar zeggen.

Béraud vertelt het ontstaan van een paar zijner boeken. Op een avond, toen hij naar een koffiehuis slenterde, had hij ineens het plan van *Lazare* in zijn hoofd, in een paar seconden had hij het opgeteekend en zijn plotselinge visie was zoo scherp geweest, dat hij bij de uitwerking van dat plan in 't geheel niets behoefde te veranderen.

Het ontstaan van *Le Vitriole de Lune* was heel anders, en minder plotseling. Hij had een hoop rommel gekocht, verouderde, stukgelezen boeken en blaadjes. Hij vond daaronder ook eene verhandeling over vergiften. En toevallig vielen zijn oogen op een recept, dat het slachtoffer in een toestand zou brengen als was hij door de pokken aangetast: „*Vitriole de Lune*” heette dat vergift. Dat zou een prachtige titel zijn voor een roman. Dadelijk begon hij een scenario op te zetten. Welke bekende persoonlijkheid was aan de pokken gestorven? Lodewijk XVI. Veronderstellen wij dat hij vergiftigd was met „*vitriole de lune*”. Goed! Wat was het motief van die daad? Wraak! Van wien? Laten wij aannemen van Damiens en van de Jezuiëten. In orde, klaar is Kees!

Zijn *Martyre* kwam ook zeer eenvoudig in de wereld. Henri Duvernois had hem eene bijdrage gevraagd, en hij had al de zonderligste onderwerpen opgegeven, die telkens werden afgewezen, toen zijn oog vol dankbaarheid stuitte op zijn eigen „buikje”.

Voulez-vous une longue nouvelle sur les malheurs d'un trop gros? Met blijdschap werd het voorstel aangenomen.

George Bernard Shaw werd in 1856 te Dublin geboren en op twintigjarige leeftijd ging hij te Londen in de journalistiek. Hij legde zich vooral toe om origineel te zijn, zoodat hij niet zelden gezocht werd in den trant van Chesterton. In zijn kritieken, die hij schreef over alles en nog wat, is hij meestal scherp en ironisch. Tevens zocht hij de aandacht te trekken als socialistisch agitator.

Onder zijn eerste stukken behoorde het geruchtmakende *Mevrouw Warren's Bedrijf*, waarvan de opvoering verboden werd. Het behoorde

tot zijne drie „Plays Unpleasant”. Vier anderen: *Arms and the Man*, *Candida*, *You never can tell* en *The Man of Destiny* verschenen onder den titel „Plays Pleasant”, en verder „*Three Plays for Puritans*”.

Man of Superman (de verhouding der geslachten) en vooral *The Doctor's Dilemma* gaven ook weer aanleiding tot lange en scherpe polimiek.

Zijn *Common Sense about the War* (in 1914) brak in één slag zijne populariteit en hij heeft er gedurende den oorlog eigenlijk niet in kunnen slagen die terug te winnen.

Na den vrede heeft hij voor een groot deel zijn plaats weer herwonnen en zijn stuk over *Joan d'Arc* bracht zijn naam terug op aller lippen. Wat ook zijne talenten mogen zijn (en die zijn niet gering), zijn sterkste (niet zijn voornaamste) was, de aandacht der wereld wakker te houden door geestigheden, snerpemde of lui-mige kritiek, verbluffende paradoxen en zoo zijn naam bekend te maken over heel de wereld.

OPVOEDER EN KIND

G. LAMERS S. J., RECTOR VAN HET COLLEGIUM PHILOSOPHICUM
— M. R. TEIJSSSEN, REDACTEUR VAN DE KATHOLIEKE SCHOOL —
F. FONTAINE, HOOFD DER SCHOOL, LEERAREN VAN DE KATHOLIEKE H. B. S. EN GYMNASIUM TE AMSTERDAM.

L. S.

Wij ontvingen vele blijken van instemming met deze nieuwe rubriek. En ook kwam men van verschillende kanten met voorstellen

om te helpen dit deel voor „Opvoeder en Kind” zoo goed mogelijk te maken.

Ook wordt ons nog geschreven over de actie van Fr. Rombouts c.s., maar wij willen liever deze zaak buiten onze kolommen houden. Indien deze actie verleden jaar niet met een offensief was ingezet, hadden wij er zeer waarschijnlijk, om het goede dat erin zat, niet op gewezen, dat het grensgebied overschreden werd. Wij wilden afwachten, of men het zelf niet tijdig zou inzien.

Het blijkt intusschen uit het Januari-nummer van *St. Bonaventura*, het orgaan der leeraren van Middelbaar en Voorbereidend Hooger Onderwijs, dat algemeen wordt ingezien, de eenzijdigheid en overdrijving der actie van den Keurraad. Er staan namelijk een viertal artikelen in dat blad, die dezelfde bezwaren aanvoeren waarop ook wij hebben gewezen. Mij dunkt, nu is de tijd gekomen om verder alle vruchteloze schermutselingen te laten varen, die toch eigenlijk alleen maar zijn ontstaan, omdat de een op de plaats van den ander ging zitten. Met wat inschikkelijkheid was er ruimte genoeg geweest voor allen, zonder gevaar elkaar te verdringen.

VOOR DEN OPVOEDER.

VAN HET SCHAVOTJE.

Uitgave van Hollandia-drukkerij, Baarn. Schrijfster *M a r i a d e V r i e s-V o g e l*.

Voor den misschien minder deskundigen lezer — niet ieder Hollander is thuis in het „Slang” der H.B.S. — even een kleine toelichting bij dezen titel. Daar mochten er anders zijn, die in hun fellen afkeer van alle H. O. zich inbeelden, hier een scherpe satire te zullen hooren en daarom reeds gretig de hand uitsteken naar het onschuldige boekje. Die zouden het teleurgesteld ter zijde leggen. En toch moeten juist zij deze bladzijde lezen!

De auteur, leerares M. O. in de Nederlandsche Taal en Letterkunde, geeft eenige schetsen van 't schoolleven, genomen van haar hooger standpunt „den kathedr, het podium, 't verhoog of kortweg „het schavotje”.

Heusch, 't is geen beul, die naast of voor die lange guillotinestijlen staat en onbewogen de rijen der slachtoffers aanstaart. Ook geen paedagoog van t' vak, die de merkwaardige gevallen noteert met de ijskoude nauwkeurigheid van een natuurvorscher. Maar een fijnvoelend mensch, die houdt van jonge lieden, met vrouwelijke teederheid en toch ook met mannelijke kordaatheid. Een flinke vrouw, die zuiver voelt, begrijpt en haar plicht kent.

Veel verontschuldigt zij, maar trachte ook te verbeteren, zelfs door straf. Zij verstaat de kunst in te werken op een ongeordenden hoop en gemakkelijk dringt zij door in 't verwarde gemoed van het groeiende kind.

Taalfouten, rumoerigheid, neiging tot liegen, pedanterie, luiheid; er zit humor in haar manier om die jeugdfouten te bestrijden. Doch

ik ben haar vooral dankbaar voor die klacht over de banale onwetendheid der schooljeugd in geestelijke dingen en voor het fijn gevoelde schetsje „Herinnering” —

Dr. L. SCHMEDDING, S. J.

SEXUEELE VOORLICHTING.

In de vorige aflevering van *Boekenschouw* (blz. 413) werd gesproken over eenige boeken ter „geslechtliche Erziehung”. Daar werd ook melding gemaakt van *Christlich Denken* door den Franciscan E. K u r z, een boek, dat met goedkeuring der geestelijke overheid was uitgegeven. Ik heb het besteld en gelezen, en mijne meening is, dat het voor ons land volslagen ongeschikt is. Het is mogelijk dat een land als Duitschland, waar zulk een geweldige verruwing heeft plaats gegrepen in den na-oorlogschen tijd, de ruwheid van deze onthullingen kan verdragen. Maar in zijn streven om duidelijk te zijn, wordt mijns inziens de schrijver te grof en ik vrees dat zijne methode menig gemoed letsel kan toebrengen. En het blijkt dat men in Duitsche kringen ook niet staat zonder ernstig voorbehoud tegen zulke voorlichting.

In het Duitsch is thans verschenen (evenals in het Fransch en het Nederlandsch) het mooie boek van P a t e r H o o r n a e r t: *De strijd om de Zuiverheid*.

In *Boekenschouw* (1923-1924) wijdde Sacerdos een sterk aanbevelend artikel aan het Fransche werk (blz. 7, *Le Combat de la Pureté*) en de Duitsche kritiek verkondigt thans, dat het wel een der allerbeste boeken is „ter voorlichting”.

„A Ceux qui ont vint ans” draagt H o o r n a e r t zijn boek op en ik zou inderdaad niets kunnen noemen, dat men met meer veiligheid en vrucht in handen kan geven van Gymnasium en H.B.S. hoogste klassers en jonge studenten aan de Hoogere Scholen.

Cr. L.

VOOR HET KIND.

B e r e n d (Alice), *Laura Hempel* (195), A. Schoonderbeek, Laren.

De Hempels zijn conciërges in het huis van Bomback. De man is daarbij nog schoenmaker en juffrouw Hempel is er maar aldoor op uit haar inkomentje door extra-baten te vergrooten. Haar fijn dochttertje Laura moet het verder brengen in de wereld, daarvoor werkt en spaart zij.

Laura wordt kindermisje bij Bomback; vervolgens komt zij in 't jonge huishouden van de dochter van den bankdirecteur en voelt haar hartje stil bewogen voor een jongen, armen graaf.

De ondernemende moeder Hempel koopt een vijver en weiland, exploiteert een zweminrichting en kan aardig overleggen. Zij is ten slotte rijk, koopt een aardig huis en woont bij het grafelijk paar, die een gelukkig gezin vormen.

Niettegenstaande de echt-amerikaansche voortvarendheid van moeder Hempel en het even echt Amerikaansche huwelijk van een armen graaf met een rijke dochter des volks, lijkt het toch niet al te onwaarschijnlijk, omdat het verband in den humoristischen toon is gehouden en blijkbaar niet voor al te serieus wil worden gehouden.

Brinkgreve—Wicherink (Tine), *De Meisjesclub uit Kampeeren* (227). Van Holkema & Warendorf, Amsterdam.

Op een landgoed te Bergen gaat een troepje meisjes, onder leiding van een oudere zusjes van een der bakvischjes, gezellig kampeeren en een kijkje nemen op de Alkmaarsche kermis. Bij die gelegenheid gaan er een paar naar de waarzegster Minerva. Ze zeggen wel te weten dat het „toch maar snert” is, maar ik heb meermalen ondervonden dat menschen, die datzelfde beweerden, laag onder den invloed bleven van het voorspelde. De lezeresjes moeten dat grapje dus maar niet uithalen. Overigens is het een alleraardigst boek voor opgeschoten meisjes.

Vader en moeder sterven kort na elkaar en Reg moet haar brood verdienen. Eerst tegenslag; dan wordt zij juffrouw bij een viertal kinderen, die zij flink weet te leiden. En zij trouwt met dokter Alofs. Goed voor grootere meisjes.

Hulsmans (Anny), *Heuvel op!* (158), Van Putten en Oortmeyer.

Vader en moeder sterven kort na elkaar en Reg moet haar brood verdienen. Eerst tegenslag; dan wordt zij juffrouw bij een viertal kinderen, die zij flink weet te leiden. En zij trouwt met dokter Alofs. Goed voor grootere meisjes. (Keurraad.)

Knol (Chr.), *De Tyran van Celebes*. (165). „De Spaarnestad”, Haarlem.

Over het eerste deel hadden wij het op blz. 420. Dit tweede sluit er waardig bij aan. Alleen zou ik willen vragen of in Pieterse niet zoo'n overdreven karikatuur is geteekend van 'n Sinjo, dat dezen zich daarin niet beledigd moeten voelen. (Eulgatur).

Krop-Schurink (Lize), *Als t' Lente wordt* (287). A. Schoonderbeek, Laren.

De bank van vader moet haar betalingen staken. Moeder en de meisjes gaan buiten wonen en vader gaat voor een paar jaren naar Montreal, waar hij kans krijgt zich er weer boven op te werken.

Moeder en dochters weten zich prachtig aan de moeilijke omstandigheden aan te passen, en als ten slotte alles weer goed wordt, kunnen zij met voldoening terugzien op de dappere houding in die moeilijke tijden.

Lamande Vries (Hélène), *Tchi-Mé, Zexen Meisjes in Zwitserland* (138), Elsevier.

Vroolijke beschrijving van een reis in Zwitserland met mooie kiekken. Reisbeschrijvingen kunnen wel eens saai zijn, maar deze is het zeker niet. Voor oudere meisjes.

Pétillon (Willy), *Maryke van den Molenhoff*, (224), Holkema en Warendorf, Amsterdam.

Het zou een mooi boek zijn, als op blz. 59 en 60 die verwijdering tusschen ouders niet werd verteld en voorgesteld als de beste oplossing.

„Tot een wettelijke scheiding is het niet gekomen, dat wenschten ze geen van beiden en hij is, geloof ik, naar het buitenland gegaan . . .”

Die oplossing maakt het boek voor onze meisjes ongeschikt.

P i p e r (Margaret R.), *Sylvia's Kerstfamilie*. Uit het Engelsch door Molly van Friezendorp. (267), Philip Kruseman, Den Haag.

't Is een warm en opgeruimd boek, waarin de wenschen van God spreken en de schrijfster de voorzienigheid niet met een kleine v ontsiert. Sylvia, een rijke wees, voelt haar eenzaamheid, drukkend, vooral als zij met Kerstmis alleen in haar mooie groote huis is. Zij weet hoe gelukkig nu vele families het vrede-feest vieren, maar zij begrijpt ook wel dat er verlatenen zullen zijn als zij zelve.

En bij haar rijpt het plan zelf een kerstfamilie bijeen te brengen. Kerstvader en moeder, broers en zusters.... Alle menschen, die de gezellige vroolijkheid zoolang ontwend zijn.

Alles slaagt prachtig en er komt nog bij een verloving en de genezing van de arme, kreupele Elisabeth, door een knappen dokter. Voor volwassen meisjes.

S t e e n h o f f—S m u l d e r s (Alb.), *Een Kind van 1813*, (166), „Spaarnestad", Haarlem.

Alleen de naam der schrijfster kan er al borg voor staan, dat dit historisch verhaal uit het eind van den Franschen tijd, een goed stuk werk is. Ongemerkt leeren de jeugdige lezers een stukje geschiedenis en krijgen een blik op den toestand der katholieken in die dagen. (Evolgatur).

T a y l o r (Kath. Haviland), *In en uit de Zorgen*, (170), A. Sijthoff, Leiden.

Vader en moeder moeten zich inspannen om de eindjes aan elkaar te krijgen. En als er dan nog een langdurige ziekte van vader bij komt, gaat het niet meer.

De vier oudsten van het gezin gaan nu denken hoe ze de inkomsten kunnen vergrooten. De meisjes vertellen ieder op haar beurt haar wederwaardigheden, hetgeen een aangename afwisseling biedt.

Eene, die typiste is bij een dame wordt door haar jongen broer nageloopt. En zij duldt die „geheime" vriendschap. Maar haar meesteres zegt haar flink de waarheid, dat zulke dingen niet te pas komen, enz. Een stukje voorlichting, dat voor jonge meisjes, die later naar kantoor gaan, niet overbodig lijkt.

Alles eindigt goed; een practische vriend heeft de onpractische kinderen geholpen, het inkomen vermeerderd zoodat vader voor zijn genezing naar Italië kan en twee verlovingen bekronen het verhaal. Heel goed voor niet al te jonge meisjes.

T r a u t w e i n (F.), *Kruidje-roer-mij-niet*, (144), „Spaarnestad", Haarlem.

Deze vertelling van het overgevoelige kind is heel leerzaam en toch onderhoudend. Lena is een moeilijk karaktertje maar ze weet met den goeden raad van grootmoeder langzaam zichzelf beheerschen. (Evolgatur).

ERVARINGEN.

Braaf boek. Ik had de gewoonte in mijn klein schoolbibliotheekje de boeken voor de jongens in mijn geschreven cataloog van een kleine aantekening te voorzien. Dat was om degenen, die mij hielpen uitdeelen, wat op de hoogte te brengen. Een hunner liet mijn cataloog en aantekeningen (die anders zorgvuldig achter slot moesten) bij vergissing liggen onder bereik der jongens. Ik had hier en daar de uitdrukking gebruikt: „een braaf boek", om aan te geven dat er geen streken werden uitgehaald. Een paar boeken, die vroeger gaarne werden gelezen, en waarvan de jongens nu onder elkaar hoorden dat ik ze „braaf" had bevonden, werden in 't vervolg zoo goed als niet meer gevraagd. Zij onderscheidden wel degelijk een braaf en een goed boek. En ik geloof dat ieder leeraar en onderwijzer heel goed weet wat ze bedoelen. (L. L.)

Heilige levens. Het is mij altijd moeilijk gevallen, jongens voor de levens onzer Heiligen te interesseeren. Ik ben echter tot de overtuiging gekomen dat het in den grond geen gebrek is aan godsdienstzin, zooals ik meermalen collega's hoorde opmerken, maar een gewoon gebrek aan levensernst, dien men ook niet verwachten kan bij jonge knapen, die nog niet ernstig met het leven in contact zijn gekomen.

Zoodra een Heilige veel avonturen heeft ondervonden, door onverschrokken moed en heldhaftigheid heeft uitgeblonken, worden ze meegesleept.

Ik geloof wel dat men door het leven van Garcia Moreno, waarop zij dol zijn, en het leven van een Pater Bauke bij hen den smaak kan vormen, om later als groote menschen (wat nu toch zooveel te wenschen overlaat) belangstelling te toonen voor de hagiografie in het algemeen. (Dr. P.)

Jules Verne. Ik zelf heb hem gelezen; mijn heele generatie heeft hem verslonden; mijn leerlingen (en ik heb leerlingen al 17 achtereenvolgende jaren) laten hem niet met rust. Hij is een geniaal vulgarisateur geweest met vooruitzienden blik: hij heeft den geest van vele jonge menschen afgewend van 't minderwaardige door zijn boeiende manier van vertellen. Wij mogen hem niet prijsgeven.

Men heeft hem verweten dat hij te neutraal was. Zelfs l'abbé Louis Bethléem durft toegeven: ses livres sont en effet toujours neutres et laïques. Dat is al ten eerste onwaar. Ik herinner mij in elk geval één plaats waar Jules Verne een loopje neemt met de stakkerds, die praten van „blind toeval” in plaats van leidende Voorzienigheid. (Cinq Semaines en Ballon).

Maar niettegenstaande zijne onjuiste veronderstelling zegt Bethléem: „Certains catholiques le lui ont amèrement reproché à l'égal d'un malfaiteur. D'autres plus indulgents lui font une place de choix . . . Il ne nous semble ne mériter: „ni cet excès d'honneur, ni cette indignité.” Maar toch liever een excès d'honneur.

Jules Verne is in 1905 overleden, een man van bijna tachtig jaar. En het moge dan zijn dat in zijn geweldig werk hier en daar een woordje voorkomt dat sommigen minder geschikt lijkt, laten zij niet vergeten dat het werk is vrijgekomen en met een kleine wijziging kan worden zonder fout en rimpel.

Een genie als hij, op zijn gebied, zet men niet straffeloos aan de deur, en vervangt men zoo maar niet door den eerste de beste. (A. v. G.)

BRIEVENBUS.

W. K. te T.

Het boek *Par Fil Special* van den Belgischen schrijver Baillon is geen roman in gebruikelijke beteekenis van het woord. Het is een satire op de journalistiek en op de krantenwereld in het algemeen. André Baillon heeft vroeger wel eenige romans geschreven. Hij gaf dit boek uit in 1919 op 45-jarigen leeftijd, en had het geschreven gedurende den oorlog onder de Duitsche bezetting.

L. B. te Gr.

Natuurlijk zijn ook kleinere boeken over dat onderwerp te verkrijgen. Men wijst ons o.a. op *Zuigelingenverpleging* van Dr. H. Spoorenberg, dat bij „Lecturis” in Eindhoven is uitgekomen. De prijs is slechts f 1.10.

R. v. O. te A.

Wij hebben eene bespreking van dit boek van Robert Saudek (*Wetenschappelijke Graphologie*) klaar liggen, maar konden haar nog niet opnemen. Het komt hier op neer: men vindt den schrijver wel wat al te zeker in zijne conclusies — hij lavatert te veel, hij generaliseert.

J. A. P. te W.

Dat kan ik u niet zeggen. Drukkosten verschillen naar gelang de klassen, waarin deze heeren verdeeld zijn. In Amsterdam is het tarief hooger dan b.v. in Steenbergen. Eene berekening voor u maken, kunnen wij ook niet. Het hangt ook af van de lettergrootte (hoeveel punts) enz. U doet het best een vakman eene begroting te laten maken. Wij denken, dat in uw geval met f 250.— al heel wat te doen is.

VOORLOOPIGE MEDEDEELING.

Wij zullen er niet op stoffen, maar wij mogen toch zeker uitdrukking geven aan onze blijdschap, dat *Boekenschouw* (uitgezonderd natuurlijk de zuiver religieuze en missie-bladen) het meest gelezen katholieke tijdschrift is geworden, niettegenstaande de erbarmelijke en schier misdadige pogingen, waarmede, meer dan een jaar geleden, enkelen in een oogenblik van zedelijke aberratie, het trachtten te verwoesten.

Wij staan nu sterker dan ooit. En wij kunnen begrijpen, dat de uitgevers (N. V. Joost van den Vondel te Amsterdam) hunne voldoening willen toonen door, onder wettelijke garantie, hoge prijzen ter beschikking te stellen van lezers, die daadwerkelijk met ons doel en streven sympathiseeren.

De Redactie heeft op andere wijze te werk te gaan. Eindelijk in staat gesteld om hare langjarige wenschen te verwezenlijken, zal zij alle krachten inspannen om in den *twintigsten jaargang* haar ideaal zoo dicht mogelijk te benaderen.

Het zou onverstandig zijn in dit slotnummer volledig ons program te ontvouwen, want wij zouden zoodoende in gebreke blijven tegenover onze nieuwe lezers, die ook recht hebben op deze inlichtingen.

Laten wij derhalve volstaan met de toezegging dat het *volgend* nummer zal bevatten een scherpe uiteenzetting van:

Wat Boekenschouw wil en wat het absoluut niet wil; wat het zal doen om in elk katholiek gezin van eenige ontwikkeling eenvoudig onmisbaar te zijn.

Wat het Centraal Bureau voor Lectuur (waarvan alle abonnés van het tijdschrift gratis advies kunnen ontvangen) langzaam en zorgvuldig uitgebouwd in den loop des jaars, in staat is te praesteeren voor studeerenden en geestelijke voorlichting vragenden.

Met dit alles zal Boekenschouw, kostbaarder uitgevoerd en schooner geïllustreerd, ieder jaar een kloek boekdeel vormen, waarvan elke bladzijde druks, en nog wel franco thuis, u één cent kost!

■ ■ ■ ■	DE WAARDE VAN HET BOEK IN JE LEVEN.	■ ■ ■ ■
------------	--	------------

Een Lezing door M. J. BRUSSE ¹⁾

Door de mechanische vervlakking van het leven is het boek in discrediet gekomen bij heel veel mensen.

En het is een dappere daad, een moedig pogen, om dwars door de epidemische dans-verdwazing, door de verblindende film, 't onrustig geraas van de radio, de razernij van de Jasz, de krachtpatserij der sport, door de bezoeking van het stinkende motorgejakkert over de schoone aarde en langs den lieven hemel heen opnieuw het stille literaire boek, opnieuw het aandachtige lezen te willen ontdekken: als een zegen, een genade voor het toch wel lichtelijk van slag geraakte menschedom; dus de boeken, die onze brave voorouders als zoo'n kostelijk goed beschouwden, dat zij er zoo waarlijk zelfs heele verzamelingen van aangelegd hebben, — terug te willen vinden voor hun roerige en rusteloze, door snelheid bezeten nazaten.

En de dapperheid van die strevers steekt in hun idealisme om, in deze ideaallooze verwildering, de menschen weer te willen winnen voor het ideëele wezen, voor den milden geest, voor die fantastische ziel van het boek; om hen weer tot den stillen eeredienst, tot de intimiteit, tot de open aandacht van het lezen te bekeeren. Tot den eerbied, tot de vriendschap, tot het eerlijk vertrouwen, ja tot de liefde voor het Hollandsche boek van hun eigen periode, dat is, sedert de verjonging onzer letteren, na de jaren van '80. Maar is het toch eigenlijk niet beschamend, dat wij in ons kleine land, dat door de eeuwen heen in de wereld juist méé om zijn beschaving, om zijn kunstvaardigheid en zijn geletterdheid in zeker aanzien geweest is, nu, in onzen eigen allerjongsten tijd, een dergelijke propaganda noodig hebben, omdat wij schandelijk ontrouw geworden zijn aan het boek? voor zoover het dan niet is een grootboek, een kasboek, een orderboek, een chèqueboek, een stalenboek of een detective-roman, een slonzige vertaling van eeni-

*) Mijn vriend Brusse heeft mij vriendelijk en bereidwillig de aantekeningen voor zijne lezing ter hand gesteld, zoodat het mij niet al te moeielijk viel het gehoorde te reproduceeren, met de zekerheid, dat ik het origineel, wat het wezenlijke betreft, niet te kort zou doen. Ik mag mij vleien, dat dit is wel een beknopt, maar ook een getrouw overzicht van het gesprokene. J. Sch.

gerlei schrikkelijke buitenlandsche draak of van min of meer verleidelijk omsluerde pornografie? — En dat de schoonheid, die onze eigen schrijvende kunstenaars in hun begenadigdste uren voor ons gegeven hebben, aan onze, veelal toch zoo schamele en armzalig-berooide innerlijkheid onthouden blijft door 't onverstand van al die leege beuzelarijen?

Ik zou verder durven gaan en zeggen, dat die onverschilligheid voor het boek tégen de natuur van den modernen mensch ingaat en dus een leemte laat in zijn natuurlijke ontwikkeling, in de harmonie van zijn leven, en daarom alleen al een tekort geeft aan geluk, dat wij juist in deze op genot gespannen tijden immers niet missen kunnen voor onze zielige onbevrediging en onvree.

Herinner u maar eens hoe heel, héél jonge kinderen al verzot zijn op boeken. Kinderen, die niet of nauwelijks spreken kunnen, — en hun eerste woordjes opgetogen stamelen bij de prentjes in hun boeken. Kinderen die zelf nog niet kunnen lezen, en zoo lief aandachtig met glinsterende oogen, geboeid hun eigen verhalen vertellen als zij op de knieën voor een gróót boek liggen. Die te pas en te onpas de ouderen komen vleien om vóór te lezen den vaak eindeloozen klinkklank van de rijmpjes, de nog wel eens wonderlijk vertaalde onderschriften — en hebt ge ooit bij uw lezingen een ernstiger, een volkomener in-luisteren-en-meedroomen-overgegeven-gehoor gehad, dan zoo'n stel kleine kleuters? Mijn eigen kinderen van vier en vijf jaar, — als het dan eindelijk weer eens gelukt is om vader over te halen en zij zitten aan iederen kant naast hem geklauterd, waar hij voorleest uit steeds weer dezelfde boeken, die zij lang van buiten kennen, — zij kijken dan soms van pure verheerlijking op en vragen: „is 't Zondag vandaag, vader?”

Het boek geeft hun 't geluk van de meest volmaakte prettigheid, die nu eenmaal de Zondag is, als immers de altijd drukke groote menschen óók weer eens meer tijd en aandacht voor de kinderen over hebben. Het boek geeft hun de Zondagsche stemming in de barre realiteit van den weekdag.

Ik voor mij geloof, dat voor de meeste kinderen de boeken zelfs nog wel hun liefste speelgoed zijn. Die boeken, zóó groot, dat zij ze nog moeizaam slepen naar hun rustige, gezellige hoekje, — steeds weer hetzelfde stapeltje boeken, dat hun begeerlijk-bonte en zoo-vol-speelsche-figuren-levende-verbeelding in vertrouwelijkheid telkens aanvult met nieuwe wonderen. — Zouden die kinderen, als zijzelf groot zijn, dit onvoorwaardelijke vertrouwen in het boek óók verliezen? — voor het looze rumoer, dat dan hun vrije uren weer zal vervullen, zooals in ónze levens de aandacht vooral gespannen wordt door de haastigheid, door de snelheid?

De snelheid en het aldoor reppend in actie willen zijn, geeft immers die gejaagdheid aan het leven, waardoor voor het nadenken, het mijmerend mediteeren, het zich wijden aan zijn eigen beste innerlijke wezen en dat van den kunstenaar, geen tijd en geen wil over blijft. Het interieur waar onze geest woont, onze ziel, verwaar-

loozen wij daardoor, laten wij leeg en onbevredigd — waarom we aldoor in drukke uiterlijkheden de ongezelligheid van het eigen innerlijke trachten te ontloopen. En toch — zei onlangs Benjamin Vallodon in een zijner conferencies — tòch, als wij maar weer de wonderen van de natuur, van de kunst, van heel het leven inniger en aandachtiger wilden beschouwen en bedenken, — ons hart meer lieten spreken dan ons verstand en de lagere zinnen, dan zouden wij de poëzie terugvinden, de vredigheid, de teëre stemmingen, die immers de échte waarde aan het geluk verleenen — aan ons overigens veelal maar armelijk bestaan.

Dit geluk heb ik eens herkend op een uitstapje.

't Was in een tjokvolle derde-klasse coupé, volgepropt met menschen die haastig weer ergens anders heen moesten voor hun reppende zaken en zorgen. Daar middenin tusschen een dikken veekooper en een verzenuwden Joodschen negociant, daar zat, smalletjes, met de schoudertjes naar elkaar toegedrukt, 't ruggetje gebogen, 't bleeke gezichtje tot aan den mond in 't bontkraagje gedoken: een meisje van een jaar of zeventien. En ik wil er maar bijzeggen — daar ik van mijn genegenheid voor haar ga spreken — dat 't toch eigenlijk wel een nogal leelijk, zielig-mager, bloedarm meisje was. Máár zij was de éénige van ons allen, die de ongemakkelijkheid van den opgedrongen derde-klasse-coupé-vol, — die het troosteloos nat en als schimmeland-verwelkende landschap in-wind-en-regen-langs-de-bedropen-portiertjes, — die de stugheid van allemaal op eigen doel afstevende menschen, — ja, die eigen bleekheid en moeheid, de eigen leelijkheid zelfs wel misschien, zich onbewust was, in milde verteedering over het boek op haar schoot. In dàn weer een even blijkbaar heel feestelijke stemming, waarvan de weerschijn in haar kinderlijk blauwe oogen glansde, — in grappigheid, die haar toch wel tragische snoetje tot oolijkheid van te willen schateren guitig ontspande, — tot twee dikke tranen van deernis op eens zóó zóó allerliefst langs haar smalle wangen kwamen glijden dat ik nu maar zat te verzinnen hoe ik dit in haar verdriet zóó snoezige kind toch onopzettelijk iets vriendelijks zou kunnen zeggen.

Want was zij niet ontroerd van argelooze overgave aan toch maar dat kleine pakje bedrukt papier, dat in al zijn bescheidenheid *het boek* is? — maar zooals zij het, in haar taschje, overal mee heen kon nemen door de meedoogenlooze realiteit van het leven, — tot zelfs in de wachtkamer van den tandarts, waar zij wellicht heen moest — om de vervoering, om de troost, om de blijdschap, om het verluchende schreien, om het bevrijdende lachen, om de rijke verbeeldingen der schoonheid deelachtig te worden, die de verre schrijfster onder 't werken zoo intens voor haar had beleefd? — Want het was een boek van een schrijfster natuurlijk! Onze beste Hollandsche boeken van de laatste jaren immers, zijn door vrouwen geschreven. Gaat niet een wereld van weidsche verbeeldingen en van innigste intimiteit open, op den klank van haar namen: Henriëtte Roland Holst, Ina

Boudier-Bakker, Top Naeff, Carry van Bruggen, Augusta de Wit, Annie Salomons, Margot Scharten-Antink, Hélène Swarth?

Het meisje in den trein — men begrijpt dat ik eindelijk in den coupé dan toch maar mijn zakdoek heb laten vallen, om, onder 't overeind komen, het lezende meisje met één oogopslag het geheim te ontfutselen van den naam van haar boek, dat dan ook heette: „Voor de Poort”, dit meesterwerk van T o p N a e f f.

En ja — toen zij wilde uitstappen, 't meisje, heb ik 't klemmend portier voor haar opengemaakt, haar 't taschje aangereikt, waar immers haar vreugde om schoonheid in lag — en toen heb ik eerbiedig den hoed voor haar afgenomen, als een stille hulde aan een verdiept lezeresje, onder al die door het leven motorende en stepende moderne meisjes.

Want zij zijn immers preciosi, ook onder het jonge volk: zij die nog lezen de literaire Nederlandsche boeken. En ik kan hen daarom wel eens oprecht beklagen — om hun gemis aan geluk, om hun innerlijke leegheid, waar zij er toch zijn, toch bestaan: de boeken, die voor heel 't leven hun holle interieuren vermogen te stoffeeren met het allerschoonste, het allerbekoorlijkste, het sierlijkste: tot een harmonische stemming voor den geest, om wél voldaan, om vredig, om blij en ernstig, om waardig vooral in te verkeereren. En wie dit missen, willens verzaken in de roes van hun jeugd, — wat komen zij een berusting te kort, wat een weelde aan herinnering, wat een steun in wankelmoedigheid, wat een troost in verdriet en tegenspoed, wat een zonnigheid van altijd jongen bloei, vooral bij het ouder en oud worden.

Ik heb nog wel eens het „voorrecht” gehad, door jonge mensen, door H.B.S.-ers, gymnasiasten, door studenten, uitgenoodigd te worden om te komen voorlezen uit mijn werk. En — om eerlijk te zijn — al vind ik het-uit-lezen-gaan altijd min of meer een penetentie voor een nu eenmaal aan schrijven gewend mensch, — tòch is er 'n wondere bekooring in, een verfrissching, als je dan bemerkt: van dit jonge volk een aandacht te winnen, die zich zoo gul, zoo spontaan, zoo soms schaterend en dan weer in spanning van stilte kostelijk jong geeft. — Maar het overkomt mij dan óók wel eens, dat ik gevraagd wordt om na afloop nog wat te blijven en na te praten ... Maar ik moet eerlijk bekennen — zelden voelde ik mij zóó uit de beweging, uit mijn eigen tijd geraakt, zóó verouderd en ouderwetsch op mijn ongemak, als bij een dergelijk „gezellig” samenzijn met jongens en meisjes. — Omdat ik in hun gesprekken een harkerige, totaal gedesorienteerde vreemdeling ben, daar ik nu eenmaal al die voetbalclubs met de differente standen der uitslagen niet kan onthouden, en omdat ik de merites van alle automobiel en motorfietsmerken niet vermag te onderscheiden, — waartegenover zij, die mij toch als schrijvend mensch uitgenoodigd hebben, mij blijkbaar niet verstaan, wanneer ik tracht in het een of ander boek, in een of ander onderwerp van literatuur, in een of andere schrijfster of schrijver, in de opvoering van een tooneelstuk een onderwerp van discours te

vinden, waarover ik mogelijk, — op mijn manier dan — wel eens 'n beetje amusant zou kunnen zijn. — Want — de uitzonderingen niet te na gesproken —: zij lezen geen literaire boeken — zij kennen niet de allerjongsten van hún tijdgenooten en niet de ouderen van mijn tijdgenooten, — zij zien geen belangwekkend tooneel, — zij komen in geen musea en niet op tentoonstellingen, ... — zij kennen: de Duitsche en Engelsche moppen die de Jaszbands balkend kreunen uit de saxophonen, — zij kennen de diva's en de helden van de film, in hun intiemste chroniques scandaleuses mèt de bedragen hunner fabelachtige gages er bij, — maar: Leopold, maar Herman Gorter, maar Boutens, maar Jacobus van Looy, maar Dirk Coster maar Van Suchtelen, Van Moerkerken, Adriaan van Oordt, maar Karel van de Woestijne, maar Ary Prins, Frans Coenen, Arthur van Schendel..... om héél enkelen te noemen: zij, het jongere geslacht, kent ze *niet*. Omdat het jonge geslacht als regel geen literaire boeken meer leest, niet meer kent z'n bloedeigen Hollandsche schrijvers!

Ik las onlangs in een Engelsch tijdschrift de opmerking van William Graham: „Het is een der tragediën van onze beschaving, dat, terwijl millioenen menschen amusement zoeken, zij niet weten hoe zij hun vrijen tijd ontspannend moeten gebruiken.”

Een van de redenen van deze leegte is zéker, dat zij deels het lezen hebben verleerd, en voor een nog grooter deel niet hebben geleerd de vertroosting, den zegen van het lezen. Ik bedoel hier natuurlijk niet het Fransche lezen, dat vluchtige van den hak op den tak springende, slordige doorvliegen, of soms ook wel slaperig zitten luieren over elken-avond-en-iederen-ochtend-weer-aan-idem-zoo veel-groote vellen van onze nivelleerende veelzijdige, — och! — alzijdige dagbladen. Zelfs niet het week-end amusement met de weekbladen, waaraan óók vooral veel uren van Zaterdag en Zondag zijn te besteden, vooral met prentjes kijken en om alles te spelen wat gemeenlijk steeds weer dezelfde menschen zich als moeizame taak zien opgelegd, om zoo te zamen 52 à 53 maal in 't jaar, en dit jaar op jaar: aaneengepend te krijgen tot het totaal der vereischte kolommen — al zijn er waarlijk enkele onder deze verwonderlijk begaafde periodiek-schrijvers, waar wel altijd muziek in zit.

Maar de couranten, de weekbladen, zelfs de tijdschriften, die soms lijden aan 't op vaste data moeten verschijnen (of daar dan ook reden van noodzaak, van overtuiging, van aandrang om zich tot het lezend publiek te richten voor bestaat, ja dan neen) — de kranten, de weekbladen, heel wat nummers van tijdschriften geven toch maar een slag suriogaat voor de waarachtige literatuur, én: een voorwendsel om de goede boeken niet te lezen, mee, omdat ze in hun critieken en overzichten immers juist genoeg bieden voor onzen haastigen en zich met den schijn tevreden stellenden tijd, om te weten: „waar het over gaat,” wat er in staat, en óók om u, onbelesen, een in de conversatie gangbaar oordeel over boeken te bieden.

Als ik in mijn eigen leven naga de waarde van het boek, dan

denk ik onwillekeurig aan ons ouderlijk huis. En dan zie ik dit 't liefst, zooals wij daar 's avonds, als alle werk gedaan was, samen om de ronde tafel in de huiskamer zaten, vredig omvangen door 't licht van de hanglamp. 't Heele gezin, in één warme eendrachtige intimiteit, zie ik dan zitten, — ieder over zijn boek, en wij jongens met de vingers in onze ooren. Onze moeder, die nu en dan eens heel stil opzag, zóó, dat wij voelden hoe zonnig-tevreden zij nu naar ons rondkeek en wij (met de beelden nog in onze oogen), die even in verstandhouding dien blik teruggaven. — Dit was de waarlijk hoogere sfeer van de boeken, waarin het familieleven was afgestemd tot zuivere harmonie — die je, hoe oud je ook worden mag, nóóit, als iets innig-moois-en-volkomen-goeds-in-je, kunt vergeten. Dàn komt er n' tijd — waarin ik nog iets leegs, 'n gemis in navoel, omdat mijn leeraar in t' Nederlandsch, door zijn meedoogenlooze, pedant-schoolmeesterige ontleding van klassieke en moderne schrijvers, van het kernigste proza en de zangerige lente-gedichten, mij wel volkomen beu gemaakt had, in zijn gevoellooze vivisectie: van het springlevend woord, en de eerbiedige genegenheid voor juist de rijkste levensscheppers totaal had ontwaard. — Maar de waarachtige schoonheid onzer letteren was op den duur bestand zelfs tegen het smakeloze vilders-bedrijf van een zelfgenoegzamen leeraar in het Nederlandsch. — Ock mijn eigen zin in zelfstandig te schrijven heb ik op den duur teruggekreken, nadat diezelfde docent mij door 't enkel vlooien naar taalfouten in mijn opstellen, toch vrijwel had ontmoedigd.

Want ik wil het hier nog eens zeggen, van hoeveel, haast beslissenden invloed op die ontvankelijkste jaren tusschen de 12 en de 17 de manier is, waarop een leeraar onze bloedeigen moedertaal in haar dierbaarste uitingen, voor het jonge volkje hanteert: óf met eerbiedige, fijn gelede, gevoelige handen óf met een burgerlijke slagersknuist.

Onze tijdgenooten, de meesten althans, zij leven, jawel. Maar zij leven gehaast, druk en roezig ... en daarom kennen zij niet het leven, niet de menschen — zóó veelzijdig en verdiept als de schrijvende kunstenaars, die voor hen, met hun al-wat-menschelijk-is-peilende-intuïtie, met hun de-wereld-omvamende verbeeldingen, het menschenbestaan tot *schoonheid* hebben herschapen. Zij kennen niet de weidsche domeinen der kunstenaars-fantasie, — en dáárdoor gaan zij, die de literaire kunst onverschillig verzaken, toch maar schamel 't leven door, dat hun immers zoo mild en zóó overal, voor het grijpen al die schatten aan schoonheid bieden wil.

Want weet, dat de diep bewogen dichters, dat de machtige prozaïsten, dat de beminnelijke en boeiende sprokenvertellers, dat de boertige humoristen, dat de teedere zangers, de wondere fantasten, de romanschrijvers, de geestige essayisten, de vurige betoogers — dat de weemoedigen en idealisten in hun innigste en blijste vervoeringen: dáár altijd, áltijd in hun boeken bereid zijn voor u, — en dat ge uw vrije uren verbeuzelt door niet naar hen te willen luisteren.

Dat zij bereid zijn, op ieder uur, bij dag en bij nacht, wáár ge ook verblijft of verdoold zijt in de wereld: om u te boeien, te verblijden, te ontvoeren, om u te sterken, te troosten, te laten glimlachen en schateren, — om u te ontspannen, de zorgen weg te droomen, de angsten, het verdriet, de opstandigheid, den onvree, uw weifelmoeidigheid, uw hunkerende verlangen, uw booze driften, uw onrust, uw heimwee..... te stillen: uw nachtwaken bij een zieke, uw eigen ziek zijn, uw pijnen en vreezen, de pijniging van 't soms tragische verleden, de noodlottigheden om u heen, — die ieder mensch in z'n wisselvallig bestaan heeft dóór te maken: — voor u willen afleiden in aandacht, in verdiepthed, in ironie, in humor, in lieve bekoring, in wijs en gelaten levensinzicht, in die mildere, lichtere, blijdere stemming, die waarachtige kunst aan de menschen vermag mee te deelen, óók voor de moeilijkste, de droefste, de troosteloze momenten van dat bestaan.

En dat intens genot te krijgen is niet moeilijk. Welke muze immers, is er zóó willig om u op te nemen in haar innigheid, altijd en overal, als die van de schoone letteren? Gij hebt maar de hand uit te steken, om de boeken, die zij u biedt in zoo rijke verscheidenheid, aan te nemen. Ge hoeft er niet voor uit uw huis te gaan, zooals voor tooneelkunst, voor concerten, voor tentoonstellingen van beeldende kunsten, — 't is niet noodig u er voor te kleeden en met allerlei plichtplegingen in postuur te zetten aan lange rijen met vele andere menschen, — neen, de schoone letteren zijn er, heel uw leven door, op elk moment, in uw woning, in uw kamer, op de tafel, naast uw leunstoel aan den haard, — aan uw bed, — in uw koffer als ge op reis zijt, — en om er, in den vreemde, een vijandig-kille hotelkamer genegen mee te tooien, te be-leven met hun warm-bewogen stem, die altijd iets moois, iets liefs, iets machtigs, iets teeders, iets van bont en rijk, van weemoedig en zielig menschenleven, — altijd iets boeiends heeft te verhalen, te zingen, om uw eenzaamheid, uw verlatenheid mee te vervullen.

Als ik na ga, wat ik, — als kind, als schooljongen, als jongeman en later zooal in mijn dolagiën door 't wonderlijke menschenbestaan aan boeken te danken heb, dan zou ik een schrijversnaam, dan zou ik den naam van een boek kunnen noemen voor welhaast ieder van de toppen en dalen der deiningen, van de stormen soms ook, die door mijn leven zijn gegaan. De boeken, die mijn kinderlijke fantasie, mijn parmantige jongensdrift, mijn weemoed, mijn eerste verliefdheden, mijn jonge idealisme, mijn moeilijken strijd, mijn avontuur, — de romantiek en de dramatische momenten, de tijden van moedeloosheid, van stille vredeghed en behagen: als 't ware hebben geaccompagneerd, soms verklaard, mij vaak hebben gemaakt tot een beter mensch, — maar vooral op wier ontroeringen mijn eigen bewogenheid soms zoo harmonisch en tot bevrediging, tot een zuiverder, diep-menschelijker inzicht, tot deernis en in weidsche weelderigheid is afgestemd. — De boeken die ik las, toen voor het eerst het meisje mij was verschenen, — de boeken die mij inspireerden voor mijn

eigen werk, — in de boeken, in hun universeele scheppingskracht, die mij den moed om zelf voort te schrijven, wel eens benomen hebben, — de boeken, die mij een zieken tijd zoo vredig, zoo stil en deemoedig-gelaten hebben gestemd, — de boeken die mij gezelschap hielden in de ernstige uren dat mijne kinderen werden geboren De boeken, waarvan er enkele altijd naast mijn schrijftafel voor het grijpen liggen, om er in te mogen lezen als beloning na het werk en er van uit te rusten, — of soms óók als er zorgen zijn, tobberijen, ontstemdheid, leegte, als er wel eens wrok is tegen 't leven en de menschen, of zoo maar een onbestemd gevoel van onbehagen, — om mij dan weer rustiger, weer veiliger, weer opgewekter en beter verzoend, weer dapperder en vriendelijker te stemmen

Een boek, dat ge éénmaal gekocht hebt voor een paar, voor enkele guldens — die ge hoe gemakkelijk anders tóch uitgeeft, bij voorbeeld om met wat vrienden of vriendinnen 'n uurtje te teaën om je, liever dan in de tram, per auto te laten brengen, of zoo maar bij een kapper, een confiseur, — het boek, dat ge gekocht hebt, blijft uw bezit, — blijft: de auteur, in zijn beste uren van inspiratie, wiens bijzijn gij u gekocht hebt, voor áltijd, om zijn stem te vernemen, wánnere ge daar weer naar verlangt, opdat hij u zal laten leven in zijn verbeeldingen, opdat hij zijn stemming aan u zal meedeelen, opdat hij weer zal geven aan uw aandacht, — in de meest zielige, maar ook in de allergelukkigste perioden van uw leven: de meedoogende schóónheid van zijn kunstenaarsschap!

Ja — zelfs als die schrijvers lang zèlf heen zijn gegaan, blijft in hun boeken, voor de aandacht van uw lezende oogen: het diepste, het rijkste, het teederst overgegevene van hun wezen ongerept bewaard.

EEN VLAAMSCH VOLKSVERTELLER.

door A. GIELEN.

Daar zijn er meer in Vlaanderen, heel wat meer dan bij ons, echte vertellers voor het volk. Ik zal dus maar vlug zeggen, wien ik op het oog heb.

W a r d e n O o m, zooals hij zelfs op straat in Hooglede begroet wordt, of E d w a r d V e r m e u l e n, de schrijver wiens werken ook in Noord-Nederland niet geheel onbekend bleven. Maar zijn taal is wat te volop West-Vlaamsch om hier te lande gemakkelijk te worden verstaan door de gewone burgers.

Hij werd 14 April 1861 te Becelaere geboren op het Schaapgoed en viert dus over een paar weken zijn 65sten verjaardag.

„Nu is voor mij de oude dag gekomen; lief en leed uit het verleden ligt in dat verleden,” en dat heeft hem bewogen om, wat hij, spijs alle aandringen, steeds had geweigerd te doen, een *korte levensschets*¹⁾ van zich zelve te schrijven.

„In alle eenvoudigheid heb ik dit werk trachten uit te voeren, hoe lastig het ook was, en hoe men het ook als aanstellerij kunne beschouwen.”

Nu, van aanstellerij is er geen spoor te ontdekken in dit simpele verhaal van eigen leven en werken, dat ons den man sympathiek maakt. Och, daar is niets bizonders gebeurd in zijn leven; 't is maar om de smakelijkheid, waarmee hij het

vertelt, dat wij dit kleine boekje al tweemaal met plezier hebben overgelezen.

„We groeiden op in het warme nest bij vader en moeder, wij, zes knappers, maar we groeiden ook op nevens de peerden en de koeien, de haans en de hennen, de kalkoens en de aanden

„In de dagen van slecht weêr, droeg onze Maarte mij en mijn jongsten broer in een koornzak, op haren rugge naar schole en haalde 'r ons zoo van terug. En als we dan niet koes bleven in dien zak, moorelde ze: „Gij, vervlekte duuvels, stille? of ik versmore jullie in de vuulgote!”

In de gemeenteschool leerden hij en zijn broers wel, maar zij „werden nooit helden nog schoten den oppergaai.”

Voor Edward was die „verdimsche aardrijkskunde” 't ergst en als hij op de kaart een reis moest maken lag hij met den daveraar (béving) op het lijf..... maar brieven schrijven, of beschrijvingen doen, dat was van lik-mijn-lippe!”

Hij herinnert aan de blauwvoeterij en de kameraden die zoo geducht meededen aan den Vlaamschen strijd. „En waar zijn die kampers van toen? Velen bij den Heer en och arme! velen getemd en 't contrarie van wat ze toen waren, voor hun gemak, voor de eere en voor de stuite. God zegene ze, wijl wij 't niet 'n doen!.....”

Aanvankelijk zou hij voor priester studeeren als een zijner broers, maar het was gauw voorbij.

¹⁾ Edward Vermeulen: *Korte Levensschets van Warden Oom*. (32) f 0.40. S. V. de Vlaamsche Boekenhalle, Leuven.

„Zoo werd ik geen pastoor en 't is zeker best want, had ik moeten pastoor worden, zou ik gebatterd hebben tegen de kwezels, 't werk-volk te geerne gezien hebben en mijn tote niet mogen roeren hebben tegen den een of den anderen, vooral tegen sommige confraters, maar 'k zou, evenals vele jonge priesters den dag van vandage, mijn gesloten vuisten in mijn onderbroekszakken moeten doppen hebben.”

Verliefd is Oom Warden meermalen geweest, maar: „'k 'n hebbe ze nooit gekregen.” En hij was niet de man als notaris Piroen van Timmermans, om te wachten als 'ne tijger en te mompelen „'k 'n zal ze hebben.” Hij bleef ongetrouwd.

Op zijn 38ste jaar werd hij gemeente-ontvanger. Hij was steeds een groot liefhebber van de natuur, een vriend van boeken en een onvergetelijke verteller, die de menschen den slaap deed vergeten en tot diep in den nacht wist te boeien.

„De menschen in 't omliggende peisden dat ik een geleerde was, omdat ik een broek of twee op de schoolbanken gesleten had, wat anders deê dan de anderen en altemets wat dieper klapte dan reize met den grond. Als er ergens een bruiloft gevierd of een feest op touw gezet werd, kwamen ze naar mij achter gelegenheidsaanspraken en gedichtjes; 't gebeurde ook dat ze mij kwamen vinden voor smeekschriften en dat deed ik geerne; vooral veel eerste communieverzekes heb ik gemaakt.”

Maar onder den druk van het verdriet zou in hem de schrijver ontwaken.

Hij raakte onschuldig in de dorpspolitiek verzeild en beknelde tusschen twee partijen. Wie dat niet heeft meegemaakt in Vlaanderen zelf, kan zich niet voorstellen wat dat beteekent. Hij werd belasterd, achtervolgd, getreiterd, van zijn eer beroofd, bij zijn vrienden en de geestelijken verdacht gemaakt.

„Dan heb ik de jaloerschheid, den nijd, de dubbelzinnigheid, de laagheid, lafhartigheid en trouweloosheid der menschen ten gronde leeren kennen; bovenal leerde ik dan scherp inzien de schijnheiligheid. — Voorzeker zou ik dan een ongeneesbare menschenhater geworden zijn, zonder de hulp van den godsdienst, maar, God lof! die had ik; die zette mij aan tot hoop en barmhartigheid. Dit belette niet, dat ik neurastenie werd, gansche nachten slapeloos bleef en gedurig weemoedig, zoovéél te méér, daar ik dan mijn dierbaar moedertje verloor.”

Uit dit bitter lijden, dat hem erger was dan wat hij later van de Duitschers had te verduren, is hij als schrijver opgestaan.

„Ik zette mij aan het werk en in twee maanden tijds schreef ik *Herwording*. 'k Was dan te klopper vijftig jaar oud. *Herwording* beviel en dat zette mij aan; ik schreef, ik schreef! 'k Wrocht mij op, maar 'k genas den geest.”

STEUVELS OP BEZOEK.

moet in het verkeer „met poseurs, schijnheiligaards en naaiers met kwaad garen.”

Veel aanmoediging of waardeering uit officieele en kunstmiddens heeft hij niet ontvangen, en hij bemoeide zich daar ook niet mee. Maar hij gaat er trotsch op, dat het volk hem toch ontdekt heeft.

En hoogst tevreden is hij met het woord dat een kerkvoogd eens in het openbaar tot hem sprak:

„Ik bedank U, Edward, voor het goed dat uw boeken ons volk brengen.”

„Nu ben ik gelukkig. Ik tel zeer veel vrienden in alle rangen.”

„En nu hoop ik nog lang te leven, nooit oud van herte te worden en nog veel leute te maken.

Ware 't anders, ook goed, want mijn laatste woord is en zal blijven: God lof!!”

En W a r d e n O o m besluit deze droeve periode met de bittere woorden: „zoo leerde ik de menschelijke beeste kennen ...” en met de waarschuwing: „Jonge ontwikkelde menschen, weest nooit afgunstig van een kunstenaar — in eerste plaatse van een schrijver — die er gekomen is, want, zonder juist in dezelfde maat, als ik, te lijden door kwaad gedoe, hebben de schrijvers toch meest allen met onderduimsch gekonkelfaas te kampen en lijden er onder.”

Maar hij is daarom geen zwartkijker, noch menschen-schuwer. De omgang met oprechte, eenvoudige, ongekunstelde zielen vergoedt hem in groote mate, wat hij dulden

DE MOEDER DER BENSONS ¹⁾

door G. FRIEND.

Drie zoons van den vorigen (of vóórlaatsen) Anglikaanschen Aartsbisschop van Canterbury, Edward Benson, onderscheidten zich op literair gebied en hadden veel succes met hun romans en andere werken.

¹⁾ E. F. Benson, *Mother*. Hodder & Stroughton, London.

De jongste hunner, R. Hugh Benson, misschien de hoogst begaafde der drie, scheen het voorbeeld van zijn vader te zullen volgen. Hij werd predikant en ongetwijfeld zouden hem de hoogste waardigheden wachten. Zijn vader zag wellicht in hem reeds zijn toekomstigen opvolger. Maar het gemakkelijke leven in een rijke pastorie als kapelaan, voldeed Hugh niet en na zijns vaders dood nam hij zijn ontslag en trad in een Anglikaansch klooster. Ook hier vond hij geen voldoening en deed na eenige jaren den opzienbarenden stap voor den zoon van een Aartsbisschop — tot de Kerk van Rome terug te keeren.

Wij behoeven hier niet te vermelden hoe veel en schitterend werk H u g h B e n s o n, katholiek priester geworden kort na zijn bekeering, zoowel als redenaar dan als schrijver leverde tot aan zijn veel te vroegen dood in 1914. Hij is bij de katholieken bekend geworden en geliefd en het is dus begrijpelijk, dat het werk door den eenigen overlevende van zijn broeders gewijd aan de nagedachtenis van hun in 1914 overleden moeder, niet nalaat onze belangstelling te wekken.

Het is een kloek, mooi uitgevoerd boek, versierd met portretten van Mevrouw Benson op verschillende tijdperken van haar leven. In zijn „woord vooraf” zegt de schrijver — Fred, zooals hij door zijn familieleden werd genoemd — dat hij bij haar leven zijn moeder nooit heeft gekend. Eerst na haar zeer onverwachten dood, leerde hij haar zieleleven kennen door de dagboekjes, waaraan zij haar innigste en diepste gedachten en gevoelens toevertrouwde.

Het was voor hem een openbaring te ervaren, dat de altijd zoo lieve, vriendelijke vrouw, geheel voor man en kinderen levend, innerlijk zooveel te lijden en te strijden heeft gehad om deze uiterlijke kalmte te verkrijgen en te behouden.

Zij was pas 18 jaar toen zij trouwde met den 12 jaar ouderen dominé Benson, een autoritair man, tegenover wien zij zich klein en onbeduidend, zelfs n i e t s voelde.

Haar dagboek is vol zelfbeschuldigingen en verzuchtingen over haar domheid, maar ook uitingen van angst en vrees, dat zij hem niet begrijpen kon, en dat hij in haar niet kon vinden wat hij recht had van zijn vrouw te verwachten.

Hij was haar alles, zelfs haar kinderen bestonden nauwelijks voor haar, zóó ging zij in hem op. Zij had een vroolijken, zonnigen aard. Zij was vol levenslust, hield van plezier en haatte pijn en verdriet, want het lijden van anderen was haar ondragelijk en zij zou er alles voor over gehad hebben het weg te nemen en zelf te verduren.

Benson wilde in zijn vrouw de stof vinden, die hij naar zijn goedvinden kon kneden en vormen tot een ideaal van edele vrouwelijkheid en zij was er geheel toe bereid hem dit werk te gunnen.

Zij had slechts een doel, hem te behagen en gelukkig te maken. Zij beklaagt hem, dat hij zulk een dwaas, zwak, kinderachtig schepsel heeft getrouwd; zij belijdt haar kleine tekortkomingen en fouten in haar boekje en voelt er diep berouw over. Zij bidt God, dat Hij haar moge helpen een goede vrouw voor Edward te zijn.

Op een reis, die zij door Frankrijk maakte met haar man — zij had toen reeds twee kinderen en wachtte een derde — sjouwt zij met hem alle kathedralen en musea af (— Benson scheen zich zeer voor architectuur te interesseeren en (teekende in haar dagboek ernstig alle bijzonderheden aan, der door haar bezochte kerken. Geen oogenblik gunde hij haar rust, maar zij wachtte zich wel over vermoeidheid te klagen. Hoewel alle technische dingen haar eigenlijk even onverschillig waren als algebra, trachtte zij toch er belang in te stellen, alleen omdat hij er zooveel voor voelde. Toch teekent zij met zekere schadenfreude aan, dat Edward te midden van zijn verwondering voor een mooie brug, op een stuk muur zittend, in slaap was gevallen.

Toen hij aartsbisschop was geworden, toonde zij zich een uitstekende gastvrouw niet alleen, maar nam deel aan alle groote belangen van haar man. Zij was opgewekt levendig en wist alle hooge gasten in de paleizen van Canterbury en Lambeth op hun gemak te brengen en met hen over alle belangrijke zaken van kerk en staat te spreken en naar hen te luisteren.

Maar in haar dagboek blijft zij steeds zichzelf kleineeren om later uiting te geven aan haar gevoelens van angst over Edward's gezondheid. In 1896 vergezelde zij hem op een reis naar Ierland. Tevergeefs maande zij hem aan tot matiging en voorzichtigheid, maar haar angst groeide steeds aan en al scheen hij zich van alle verplichtingen zonder moeite en inspanning zelfs met blijkbaar genoegen te kwijten, zoo kende haar ongerustheid geen grenzen.

Eindelijk kwamen zij in Engeland terug en hoopten in Hawarden, het landgoed van Gladstone, eenige dagen te rusten. Des Zondags in de kerk zou de Aartsbisschop den dienst leiden, maar vóór deze begonnen was, zakte hij neer en alles was voorbij!

Toen zij haar angstige voorgevoelens verwezentlijkt zag, hield mevrouw Benson zich buitengewoon goed; zij deed alles wat er gedaan moest worden. De twee paleizen van den Aartsbisschop dienden ontruimd; een eigen huis bezat de familie niet. Zoodra alles eenigszins geregeld was besloten zij, ook om gezondheidsredenen, den winter in Egypte door te brengen. Het gezelschap bestond uit de moeder, haar trouwe vriendin Lucy Fait, haar eenige dochter Maggie, die studies maakte van Egyptische archeologie en Hugh, de jonge geestelijke, wien om aanvallen van reumatiek het winterverblijf in Engeland ontraden was. Later voegde zich de schrijver dezer biographie, Fred. Benson, bij hen.

In haar aantekeningen belijdt de weduwe aan God, hoe vreeselijk haar lijden is na den dood van haar man, die haar alles en alles was, hoe ledig en hopeloos haar leven haar toeschijnt, waaraan hij nu ontbreekt, voor wien zij zich dagelijks opofferde. Zij voelde zich minder dan niets meer en hoe kalm en opgeruimd zij zich ook toonde, in haar hart heerschte een wanhoopige leegte: zij had haar levensdoel verloren.

De reis naar Egypte liep treurig af: de kinderen werden ziek,

Maggie bij den dood af, en zoo had mevrouw Benson ruimschoots gelegenheid zich boven haar smart te verheffen.

Zij vestigden zich eerst in Winchester, later op een buitengoed, Tremans geheeten, bij het dorp Horsted Keynes, waar zij eenige gelukkige jaren doorbrachten.

Fred zwijgt nu langen tijd over zijn moeder om dan geestig en vlot te vertellen van zijn reis naar de Wagnerspelen in Bayreuth, van den geest dier Victoriaansche dagen in Londen, van zijn leven en werken, van de origineele lady Beresford, wier portret hij blijkbaar in zijn roman „Dodo” teekende. In dien tijd heeft ook de bekeering van zijn broer Hugh plaats. Hij gaat er tamelijk luchtig over heen; hij beschouwt het, of doet zoo, of het een zaak is van ondergeschikt belang. In zijn verhouding tot zijn familie bracht deze daad geen verandering noch verkoeling. Hugh had van het eerste oogenblik, dat hij er aan dacht de Anglikaansche kerk te verlaten, zijn moeder in zijn vertrouwen genomen en haar al zijn twijfelingen verhaald. Zij verdiende dit vertrouwen, want overtuigd als zij was, dat hij slechts de stem wilde volgen van zijn geweten, deed zij geen enkele poging om hem van zijn voornemen af te brengen. Zelfs betreurde zij het niet, dat hij dit plan volvoerde, dat natuurlijk onder de vrienden van haar overleden echtgenoot, veel ontroering en ergernis wekte, zoo zeker was zij er van, dat God hem leidde. Zij waakte en bad; 't was haar voldoende te weten, dat hij handelde in overeenstemming met Gods heiligen wil.

Toen Hugh priester was geworden en op Tremans verbleef, had hij een kamertje voor huiskapel ingericht en las er dagelijks de H. Mis. Zelfs had hij gipsen heiligen beelden geverfd en schilderde de ruiten der vensters, zoodat zij den indruk maakten van gekleurde ramen. Voor het altaar diende een oude, houten kast, waarin hij ook zijn kerkgewaden had geborgen.

Fred verwijt hem al schertsend, dat hij onbarmhartig zijn vroegere geloofsgenooten aanviel en niet verdragen kon, dat men van zijn tegenwoordigen godsdienst iets ten kwade zeide. Hij had al de heftigheid, verzekert de broer, van een 'vert (per of con — volgens ieders smaak). Natuurlijk komt dit oordeel geheel voor rekening van den schrijver, die trouwens aan zijn boeken zucht tot propaganda verwijt en het — zeker terecht — betreurt dat zij te haastig werden geschreven, zoodat zijn broer niet genoeg aandacht aan den vorm kon besteden.

Nauwelijks was een zijner romans af of hij had weer een ander op het weeftouw en keek naar de vorigen nooit meer om.

Hij leefde in een voortdurende koorts:preken en schrijven waren zijn lievelings bezigheden en zijn laatste jaren waren zijn gelukkigste, toen hij in een landhuis, geheel naar zijn smaak ingericht, woonde en zich uitsluitend aan zijn lievelingswerken kon wijden.

Als redenaar prijst Fred. Benson hem onverdeeld: hij sleepte zijn gehoor mede, men had geen tijd of lust om op zijn tekortkomingen te letten. Het vuur van zijn rede deed alle onvolmaaktheden verdwij-

nen, men raakte geheel onder de toovermacht van zijn woorden, zijn gebaren, zijn overtuiging, terwijl in zijn boeken hij te schetsmatig optrad en zijn lezers te veel liet aanvullen, wat hij geen tijd of lust had gehad te ontwikkelen.

Hij werkte hard, te hard. In 1913 moest hij een kleine operatie ondergaan, die naar wensch slaagde, maar na dien tijd was hij de oude niet meer. Toen in '14 de oorlog uitbrak, wilde hij, hoewel het volstrekt niet met zijn neiging overeenkwam, zich aangeven als aalmoezenier bij het leger. Intusschen nam hij spreekbeurten door geheel Engeland aan, niettegenstaande de dokters hem kalmte en rust voorschreven. Voor het laatst bezocht hij Tremans en zijn moeder. Hun afscheid was hartelijk als steeds. In Salford preekte hij, ondanks zware keelpijn, nog schijnbaar onvermoeid, toen kon hij niet meer. De familie werd gewaarschuwd, maar kwam te laat; eindelijk rustte hij — in God. Zijn moeder droeg den slag in godsdienstige onderwerping, zooals zij trouwens een ander groot leed sedert jaren torste; de krankzinnigheid van haar eenige, hoog begaafde dochter, met wie zij steeds door de innigste liefde was verbonden geweest en die nu in haar moeder haar grootste vijandin en vervolgster zag. In 1916 stierf Maggie, na eenige dagen voor haar dood haar verstand te hebben teruggekregen en haar moeder weer haar liefde te hebben teruggeschonken.

Het huis van Hugh was door hem aan Kardinaal Bourne gelegateerd als een rustplaats voor vermoeide priesters. Het testament was echter onwettig, doch de familie eerbiedigde zijn wensch en stond het landgoed toch af voor dit doel, zoodat, zegt Fred, men in deze katholieke inrichting vele portretten vond van den Anglikaanschen Aartsbisschop van Canterbury, zijn bibliotheek van lijvige boekdeelen der kerkvaders.

In vrede bracht mevrouw Benson nog eenige jaren in haar landelijke woning door; steeds dieper werd haar godsvrucht; zij leefde in haar herinneringen en met haar dierbare dooden in de hoop van een blij weerzien.

De kwalen des ouderdoms deden zich meer en meer voelen; zij droeg ze met geduld en zelfs vroolijke opgewektheid, totdat zij in Juni '18 zacht en kalm ontsliep. Niets bleef van haar over op aarde, schrijft haar zoon, dan het lieve kleed, waarin haar ziel had gewoond.

■ ■	WAT ANDEREN SCHRIJVEN.	■ ■
-----	------------------------	-----

UIT BOEKEN EN BLADEN.

De moderne kunst heeft dit goede, dat zij den satirieken geest, die in Nederland (als men het zoogenaamde, heelemaal niet aardige

„kankeren” uitsluit) zich maar zelden hooren liet, tot een nieuw leven heeft gewekt.

Men kan bijna geen krant of tijdschrift meer openslaan zonder een Spotternij of Sotternij te ontmoeten met sommige kunstproducten, wier verdiensten bepaald moet worden naar den graad van malligheid, dien zij hebben bereikt.

Cornelis Veth, die voorheen zoo gutig een loopje kon nemen met den prikkelroman, vult thans eenige bladzijden van *De Witte Mier* met korte hekelgedichtjes. Een „modern architect” vraagt hij:

Denkt u ditmaal geheel geen dak te maken,

Of met de pannen tot den grond te raken?

En hij maakt zich bezorgd over de jeukende roeping, welke zoovele jonge menschen, die ongetwijfeld iets beters te doen konden vinden, aanspoort tegen den Parnas op te klauteren:

Als verdre toegang tot Parnas niet wordt geweigerd,

Heeft Pegarus geen plaats meer dat hij steigert.

Hetgeen zoo erg niet zou zijn, want 't beest heeft gekke sprongen genoeg gemaakt.

Naar gelang de jongens gemakkelijker betrekkingen krijgen, die hun een behoorlijk bestaan verzekeren, zal ook dat opklauteren tegen den Parnas wel zeldzamer worden en kunnen al die opgewonden clubjes, waarin zij elkaar ophitsen tegen kunst, cultuur en gemeenschap, met een dronk ranja ontbonden worden.

„De Distelvinck”, kring van vrienden van *De Vrije Bladen*, heeft reeds tot zijn opheffing besloten en een „Uitvaart-manifest” uitgezonden. In dat manifest staat te lezen:

„..... de gevaren aan haar voortbestaan verbonden, zijn geenszins denkbeeldig. In de eerste plaats wil zij niet den indruk wekken, een letterkundig cénacle te zijn, dat te midden van een quasi ingewijd publiek van snobs litteratuur maakt aan cafétafels en in vereenigingslokalen. De Distelvinck is in het jaar van haar bestaan slechts geweest de propagandagroep, de „knokploeg” van *De Vrije Bladen*.

„In de tweede plaats wil zij met dezen ostentatieven zelfmoord een einde maken aan de voornamelijk door de pers geadopteerde meening, dat De Distelvinck voor *De Vrije Bladen* als soortnaam in de plaats gesteld kan worden. Het is verkeerd, in haar opzet een eensgezinde poging tot een soort rederijkers-opbloei van onze letteren te willen zien. In dezen voor elken jongen dichter zoo ernstigen tijd, waarin alles eerder op het tegendeel van eensgezindheid en het tegendeel van een opbloei schijnt te duiden, beseffen wij, dat wij vóór alles alleen en recht tegenover een moeilijke toekomst moeten staan. Ook de schijn van het gezamenlijke willen wij daarbij vermijden.

„De Distelvinck en die haar na stonden, zullen voldoening vinden in het besef, belangstelling gewekt en gericht te hebben. Symbool voor een bepaalde groepeerings heeft zij nooit willen zijn. Door thans reeds te verdwijnen, gelooft zij de waarheid van deze bewering te bewijzen.”

En laten wij er bijvoegen: de kunst een dienst te bewijzen. Want wie ooit het voorrecht had eene bijeenkomst van „De Distelvinck” te mogen bijwonen, kon met één oogopslag wel zien, dat van deze pijpjes-kwalmende, maar raar-opgevoede en ongedisciplineerde bende voor de „schoonheid” al bitter weinig te wachten was.

De tijd van literaire knokkers en knokploegen is overigens aan 't verloopen. De jongeren zijn een jaartje wijzer geworden en de ouderen een beetje moediger. De laatsten begrijpen, dat het toch niet aangaat, dengene aan het bod te laten, die den grootsten mond heeft. Dat ondervond Gerard Knuvelde in het laatste nummer van *Tijdschrift voor Taal en Letteren*.

Dr. H. Knippenberg bespreekt de twee deeltjes van Linnebank: *Inleiding tot Vondel's Verzen*, met waardeering, maar zonder te verhelen dat hij zich in zijn commentaren te veel heeft laten beheerschen door den grappenmaker, die in hem (Linnebank) schuilt. En dan gaat hij verder: „Dat is een groote fout. Maar daarom mag men hem toch niet afstraffen zooals de heer Knuvelde dat doet. (Deze schreef namelijk boven zijn opgewonden kritiek: „Vondel in karikatuur”, R. B.) Die durft in jeugdigen overmoed trouwens zelfs Poelhekke's Lyriek ook aanvallen onder den pathetischen uitroep: „Komaan, mijne Heeren de tijden zijn ernstig, en de wereld zucht in barensnood.” Wij hebben in onze jongensjaren ook zoo wel eens geschreven, doch verscheurden de copie als na de overmoedsbevlieging onze geest z'n kalmte herkreeg; en wij verheugen ons, dat in den morgen niet gedrukt werd wat een koortsige avondopwinding ons in de pen gestuurd had. Pater Linnebank zal wel onder 't debiteeren van wat Vlaamschen humor en het smoken van een versche pijp, zoo'n kritiek in zijn rommelkast opbergen. Waarschijnlijk doet zij later nog wel eens dienst.”

Dat is juist het ongeluk van Knuvelde. Hij zegt onbedachtzaam zooveel onbekookte dingen, dat als men ze verzamelt en later tegen hem dienst laat doen, hij eenvoudig onmogelijk wordt.

Dat zou jammer zijn. Want het is altijd jammer als een jongeman met talenten zijn toekomst stuk slaat en zijn kunnen verlamt door eigen schuld: door hoogmoed, onbeheerschtheid of dergelijke schadelijke karaktertrekken. Het trotsche devies onzer oude reeders en handelaren gaat niet altijd op: *navigare necesse est, vivere non necesse est*. Het klinkt wel mooi!

Als men verder bladert in deze aflevering van het *Tijdschrift voor Taal en Letteren* vindt men twee aantrekkelijke artikelen van J. Moorman, *Zuid-Afrikaansche Volkspoëzie* — en G. van Poppel: *Der Deutsche Dante*. Van Poppel woont nu al zoo lang in Duitschland, dat het ons niet verwondert hem het Duitsch te zien gebruiken als voertaal zijner gedachten.

Schrijver komt tot het besluit dat er van de Divina Commedia nog geen volwaardige vertaling in het Duitsch bestaat.

Hij oefent kritiek, zeer diepgaande en scherpe kritiek aan Philaethes, tekstgetrouw maar met erbarmelijke verzen; Otto Gilde-

meister; wiens vertaling nog altijd het meest leesbaar is; Zoozmann, die zoo vrij te werk gaat en zoo onafhankelijk hineindicht, dat; übersetzen man das kaum noch nennen kann; Bassermann heeft zijne verdiensten, maar heeft geen ooren voor taalmuziek en zuiverheid van klank, geen gevoel voor rythme en geen begrip van symboliek.

Van Poppel geeft eene proeve van Dante-Uebersetzung, waarvan men moet getuigen, dat het een admirabel stuk werk is. Trouw aan het origineel, zonder dat het Duitsch ook maar de geringste gedwongenheid ergens voelen laat. Werkelijk geloof is, dat als deze vertaling ooit volledig wordt, zij „facile princeps” wezen zal.

J. M o o r m a n n. geeft een voorbeeld van boekbespreking in zijne beoordeeling van *Suid-Afrikaanse Volspoësie* van Dr. S. J. du Toit, waarvan hij zegt: „t wekt op tot vergelijking — tot blijde instemming hier, tot goedgemeende kritiek daar. In elk geval: 't is een boek, dat wat beteekent en ons een mooi inzicht geeft in de psyche van onze Zuid-Afrikaansche broeders.

De hooghartige, vooral opgewonden kritiek van K n u v e l d e r (over de *Geschiedenis der Ned. Letterkunde* van J. G r e s h o f f en J. d e V r i e s) steekt daarbij ongunstig af. Deze jonge leeraar heeft zeer zeker véél gelezen, maar klaarblijkelijk gunt hij zich den tijd niet zijn opgedane kennis te ordenen.

Zijn zinnen zijn vaak zoo ondoordacht, dat zij den aandachtigen lezer doen stokken van verrassing.

Probeert het eenvoudig eens met dezen zin:

„Het slagwoord van Greshoff is: *De aangenaamste dichter*”

En Querido is niet „aangenaam”, mannen als Heijermans, enz.

Vandaar: weg er mee! De dichters van het Fonteintje zijn wel aangenaam, en daarom wordt hun ten hemel schreiende onbelangrijkheid oneindig hooger aangeslagen dan die van Moens, Gijsen(!) e. a.”

Wat is dat nu voor eene redeneering? „..... zijn wel aangenaam, en „daarom wordt hun onbelangrijkheid hooger aangeslagen.” Als er nu nog gestaan had: *daarom* zien ze hun onbelangrijkheid over het hoofd, of iets dergelijks.

Maar 't wordt nog erger: „daarom wordt hun ten hemel schreiende onbelangrijkheid oneindig hooger aangeslagen dan die van Moens,” enz. Dus: *dan de onbelangrijkheid* van Moens, enz.!!

En dan: Knuvelder lijkt mij de man om na Paschen een reis naar New York te maken en met Pinksteren in de kranten te schrijven dat hij dit werelddeel ontdekt heeft. Hij verkondigt nu al dag en jaar, dat hij en zijn vrienden eindelijk hebben ontdekt, dat het vers der tachtigers zuiver, maar geen sociaal-goed vers was. Hij wete dan, dat er van katholieke zijde sinds '90, dus nu al vijfendertig jaren lang, nooit iets anders werd gezegd of geschreven. En dat eigenlijk alleen schrijvers in *Van Onzen Tijd*, die de „l'art pour l'art-theorie” verdedigden of minstens trachten goed te praten, al te een-

zijdige bewondering hadden voor de zuiverheid van het vers der tachtigers.

Dit wilde ik eens zeggen, omdat men nu al een jaar of twaalf bezig is, uit pure onkunde, de literaire geschiedenis der laatste 25 jaren deerlijk te vervalschen. De heeren praten elkaar maar na, maar niemand heeft lust of tijd voor een zelfstandig onderzoek.

Als de heer K n u v e l d e r en zijn geestverwanten nu werkelijk eens aan het licht wilden brengen het beste dat katholieke schrijvers hebben voortgebracht, zouden zij goed doen te zoeken wat er verspreid ligt in Thijm's Volksalmanak, in de Katholiek, in oude afleveringen van sommige Missie- en religieuze tijdschriften. Daaruit zou het mogelijk zijn een bloemlezing samen te voegen, die alle bestaande overtrof in ieder opzicht.

En voor hen zou 't een gelegenheid zijn om de ware, katholieke kunst te vinden, die onder ons nooit de kunst is geweest en ook niet worden zal van beroeps-artisten. Daar zijn er geweest, die één gedicht hebben gezongen, dat méér waard is dan een heele bundel van poëten, die begonnen zijn en den moed en de zelf-critiek niet hadden te zwijgen.

Men vergete toch niet bij ons zoowel als bij de anderen: dat het niet moet gaan om de schilders, maar om de schilderijen, niet om de dichters maar om hun werk, al is dat quantitatief ook zoo gering mogelijk.

Aan de verkeerde beschrijving der kunsthistorie zitten we nog altijd vastgelijmd, omdat het zoo gemakkelijk is elkaar na te schrijven en het eigen oordeel op te schorten.

■ ■	ROMANS EN VERHALEN.	■ ■
-----	---------------------	-----

Voor de moreele waardeering stelt A. Gielen S. J.
zich persoonlijk verantwoordelijk.

B a e k e l m a n s (Lode) *De Mannen van „Elck wat Wils.”* (168) f 2.50. P. N. van Kampen, Amsterdam.

In Vlaanderen richt men een club op, zoodra drie menschen elkaar ontmoeten en er een voorzitter, penningmeester en secretaris wil zijn. „Elck wat Wils” in zoo'n club met literaire aspiraties opgericht; en echt Vlaamsch-gezind.

Over het algemeen voert de club een kwijnend leven, met nu en dan eens een soort „banket”, deelneming aan een optocht, vergadering, praten over taalstrijd als ze elkaar toevallig eens ontmoeten. Later komt zij, tijdens het Twaalfde Taal- en Letterkundig Congres nog eens bij elkaar, geestdriftig en opgewekt en spat dan als een zeepbel uit elkaar.

Het lijdt geen twijfel of Baekelmans heeft hier naar het leven geteekend. En 't zou mij niet verwonderen, indien zij, die de toestanden van nabij kennen, onder menig geschilderd portret den naam van een levende zouden kunnen zetten.

Luimig, ironisch en ook wel sarcastisch is dit boek, en de Franskiljons moeten hier en daar een hunner sierveeren later in de handen van den vroolijken plukker.

Voor wie tegenover Vlaamsche toestanden geheel vreemd staat, is dit boek moeilijk te begrijpen en de diepere grond blijft onzichtbaar.

Borden (Mary) Jane, *Onze Vreemdelinge*. (252) f 3.— Uit het Engelsch door W. Roldanus Jr., Blankwaardt en Schoonhoven, Rijswijk.

Dit boek staat hoog boven de gewone ontspanninglectuur uit, want het behandelt problemen, of beter, het brengt twee levensbeschouwingen in strijd met elkaar, die voeren tot de smartelijkste conflicten.

Een schatrijk Amerikaansch meisje, eenvoudig en oprecht, geloovig en zedelijk, wordt gekoppeld aan een voornamen Franschman, Philibert, die haar geld noodig heeft, maar niet vraagt naar hare liefde.

Maar zij heeft hem lief gekregen; zij beschouwt het huwelijk als een sacrament en kan zich allermintst vereenigen met het Fransche cynisme in zakè moraliteit; met het domme voltairiaansche ongelooft van den viveur, die haar man is.

Het vernis van den uiterlijken schijn wordt door de schrijfster meedoogenloos weggekrabd van die „hoogere” beschaving en de corruptie komt bloot te liggen als een etterende wonde.

Twintig jaren lang houdt de Amerikaansche het vol; gekwetst in haar eer, gewond in haar ziel, mishandeld door den verfienden bruto, zonder geweten en eerbied, geeft zij het ten slotte op en keert na twintig jaren terug naar het eenzame huis harer jeugd, om zich te verbergen voor eene wereld, die zij, met hare eerlijkheid en plichtgevoel, nooit heeft kunnen begrijpen.

Het is een tragisch boek; en het is interessant. Maar het moet alleen door levenswijzen worden gelezen; en dezen worde het voorbehouden.

Breevoort (Johanna). *In den Kerkstrijd*. Een verhaal uit het Rotterdamsche volksleven tijdens de kerkelijke beweging 1606—1613. 2e druk. (258). Uitg. M. J. D. A. Daamen, 's Gravenhage.

Johanna Breevoort is, zooals men weet de voormalige dienstbode, die door talent en studie zich wist op te werken tot de eerste penvoerster der orthodoxe protestanten en dies — al is 't van verre —

hun groote romanschrijfster Bosboom Toussaint tracht na te volgen.

In haar „Inleiding” zet de Schr. de redenen uiteen, die haar er toe brachten dit verhaal uit het Rotterdamsche volks- en kerkleven uit te geven. „Voorbij,” zegt zij „de blind devote vereering van Maria en de heiligen, 't gedweeë bukken onder 'n vreemde macht, 't sidderen voor plakaten.

Maar een tijd van pais en vree was het onder den staf der predikanten nog allerm minst. Dit moest haar held, Cornelius Gesellius maar al te wreed ondervinden; het is zijn strijd tegen de autoriteiten op geestelijk gebied, dien zij hier uitbeeldt. Zij verontschuldigt zich Gesel te zachtmoedig en te vredelievend te hebben voorgesteld. In elk geval is hij een mooie figuur en had hij beter verdiend dan afzetting, veroordeeling en te vroegen dood.

De Schr. erkent zelf dat er veel getheologiseerd wordt in dit boek. Wij zijn te beleefd haar hierin tegen te spreken en meenen dat het daarom voor katholieken vrijwel ongenietbaar zal zijn. Het romantische draadje dat er doorloopt, is niet voldoende om de aandacht der lezers vast te houden daar, waar van hun geduld ten opzichte van het theologisch gekibbel veel te veel wordt geëischt.

Fox Jr. (John). *Het Spoor bij den eenzamen Pijnboom.* Uit het Engelsch door C. v. d. Tonge-Koster (312) f 1.90 A. Schoonderbeek, Laren.

Het boek is wel aardig in zijn tegen-elkaar uitspelen van natuur en beschaving. De zoogenaamde cultuurdrager verschijnt in de gedaante van een jong ingenieur te midden van een wilde en woeste streek en ongetemde cow-boys of dergelijke knapen, bij wie revolver en geweer de ultima ratio van het recht is. De vreemdeling ontdekt steenkolen, fabrieken verrijzen, sporen worden aangelegd en het schuim van de zoogenaamde beschaving spat op het schoone land.

De jonge ingenieur, een man van fijne familie, ontdekt in die wildernis ook een klein meisje, een kind nog, in wie hij belang gaat stellen. Hij laat haar een keurige opvoeding geven, zoodat zij een heele dame wordt, en zijne manieren, die er in de ruwe omgeving niet op winnen, haar beginnen te hinderen.

Er wordt veel gevochten; de exploitatie der kolenvelden mislukt; de ingenieur verliest voor 't grootste deel zijn fortuin. Maar er is genoeg voor beiden om (alle verfijning en onnatuur minachtend) in hun werkpakje te trouwen en gelukkig te zijn in Gods vrije natuur. Voor allen.

Glyn (Elinor). *Zes Dagen.* (320) f 1.25 Vertaald door M. F. de Bas. A. W. Bruna, Utrecht.

Een jongeman krijgt een geheime opdracht, waarover hij met niemand een woord mag spreken. Ernstige staatsbelangen zijn er mee

gemoeid en hij moet voor eenige dagen naar Rome vertrekken, zonder dat iemand er iets van weet.

Voor het tijdstip van zijn vertrek, toont hij een jong meisje, dat hij op de reis leerde kennen, de versterkte loopgraaf, waarin hij in Frankrijk heeft gevochten. Een oud-priester vergezelt hen om den weg te wijzen.

De loopgraaf of het bastion stort in en de oude priester, alvorens te sterven, verbindt het paar in den echt.

Die begeerte om elkaar toe te behooren in het aangezicht van den dood, doet wel wat eigenaardig aan en kan allicht op jonge gemoeiden al te suggestief werken. Doch tegen alle verwachting in, worden zij gered. Dan is echter juist de dag aangebroken dat de jonge man zijn geheime zending moet gaan vervullen en hij verdwijnt met stille trom naar den zuidelijken horizon. Het vrouwtje is radeloos; denkt dat zij schandelijk is bedrogen en verlaten en eindelijk is zij besloten om voor de buitenwereld haar schande te bedekken, een ouden vriend te huwen, die zich bereid heeft verklaard haar eer te redden.

Juist als deze twee voor het altaar staan, komt, na volbrenging zijner zending, de echtgenoot aanrennen, om te midden der ontstane consternatie, zijn vrouw op te eischen.

Men ziet, een ietwat zonderling verhaal, echter zonder onbehoorlijkheden in de beschrijving van sommige toestanden. Voor rijpere lezers evenwel.

Grey (Zane). *De Zwerver in de Wildernis.* (396) f 2.25. Vertaald door Mevrouw Thomson-Thomson. D. Bolle, Rotterdam.

De oudere broer van Adam Larey is een hartelooze lichtmis. Hij maakt Adam zijn meisje afhandig, tot tweemaal, waarop deze in zijn woede hem neerslaat en in de vaste meening, dat hij hem heeft gedood, de woestijn in vlucht.

Daar houdt hij zich verborgen; hij doet boete in zwaren arbeid en treedt op als bestrijder van alle ongerechtigdheid, die hij ontmoet. Hij ondervindt zonderlinge avonturen en heel het boek is een afwisselende reeks van episoden, die min of meer op zichzelf staan.

Eindelijk wordt het leven hem te zwaar; hij besluit terug te keeren, zich in handen te stellen van de justitie en zijn misdaad te boeten met dood of levenslange gevangenisstraf.

Zoo keert hij terug na 14 jaren van zwervend leven en verneemt dat zijn broer niet dood is.

Het lijkt mij om eenige bladzijden geen boek voor jonge mensen.

Hearth Hosken (Alice). *De Verkochte Koningskroon.* Uit het Engelsch (300) f 1.25 Bruna, Utrecht.

Elisabeth Cleveland, ook spelend onder den naam Betty Fane,

koopt van koning Peter, die in de schulden zit als een heipaal in den modder, een vorstelijke kroon. Daar zij echter ook gaarne een vorst erbij had, zoekt zij als danseres hem te behagen, hetgeen haar uitstekend gelukt.

Het is een boek met spannende momenten, maar de methoden van Jonkvrouw Elisabeth zijn soms wel wat te gewaagd (ofschoon bij slot van rekening onschuldig), om het iedereen in handen te geven. En daarom vinden wij hier een voorbehoud op zijn plaats.

Mason (A.) *Het Huis met den Pijl*. Vertaald door Jhr. Nahuys. (278) f 1.50 W. de Haan, Utrecht.

Een oude rijke dame te Dyon komt te sterven. Haar nichtje, dat als dame van gezelschap met haar leefde, wordt door een teleurgestelden neef van moord beschuldigd. Hij had namelijk gehoopt alles te zullen erven en nu blijkt het nichtje de universeele te zijn.

Een detective gaat aan het werken, en terwijl hij met deze zaak bezig is, wordt hij door de politie van Dyon ook geroepen om een ander mysterieus geval op te lossen.

Daar maakt namelijk een anonyme briefschrijver het terrein onveilig en brengt de goede burgers tot wanhoop. De knappe speurder komt tot ontmaskering, waarbij de lezer een kreet van verrassing niet kan bedwingen. En dat is de grootste lof van een leesboek, dat niet anders wil dan den lezer door spanning ontspannen. Het zij dus geprezen.

Matthijs (Marcel). *De Doodslag*. (92) frs. 5. Excelsior, Brugge.

Een arm klein ding woont met haar vader, een walgelijken dronkaard, in een ellendig hol. Hij mishandelt haar en zij krimpt van angst als zij zijn stem maar hoort.

Met carnaval gaat zij de straat op, ontmoet een jongeman die haar meeneemt naar een kroeg. Te midden van een dronken bende is daar ook de vader van het meisje, haar beul. Hij pocht er op, dat hij ook zijn vrouw heeft doodgeslagen, waarop de jongen hem te lijf wil, maar wordt neergeveld en voor dood blijft liggen.

Thuis, als vader zijn roes uitslaapt, neemt het meisje een pook en slaat hem de hersens in.

Hoe komen de Vlamingen er aan, dat late naturalisme op te raken, waarvan elkeen tegenwoordig misselijk wordt?

Zij hebben zoo'n echte vertellers, ook soms wel wat ruw, maar die toch niet naar zulke stof behoeven te zoeken om in den smaak te vallen. Wij betreuren deze uitgave.

Sabatini (Rafaël). *De Onberaden Wedder*. (467) f 1.25 Jacob van Campen. Amsterdam.

Een boek van romantiek, dat dan ook speelt in den riddertijd. De toenmaals heerschende koning van Frankrijk (ik heb niet eens genoteerd hoe de kerel heet) speelt den baas als een Mussolini. Hij schrijft zelfs zijn gunstelingen voor met wie zij moeten trouwen.

Niet alle hovelingen zijn echter even gedwee. Bardelijs le Magnifique gaat zelfs eene weddenschap aan, dat hij de schoone Roxalane de Lavédan naar het altaar zal voeren, en wel binnen drie maanden. Hij zal de vrouw winnen of al zijn bezittingen verliezen. En dan volgt de staart der komeet: listen en dapperheden, sluwe intrigues en brutale waaghalzerij, ter dood veroordeelingen en duels... en eindelijk de overwinning van den roekeloozen wedder. Het boek is onschuldig.

Schmidt (Johan) *Misdadig Parijs*. 2e dr. (140) f 1.50 Hollandia Drukkerij, Baarn.

Schrijver wijdt hoofdstukken aan Handel in Blanke Slavinnen — aan Gentleman-Cambrioleur — Filles Soumises — De Cartouche van het Noorden, enz. Men krijgt den indruk, dat Schmidt hoofdzakelijk zijn stof heeft ontleend aan de rechtbank-verslagen der kranten. Eigenaardig is de methode van den samensteller om overal Fransche woorden in te voegen en zoo aan zijn boek een Parijsch tintje te geven en een glimp van echtheid. Hij spreekt van een ontrouwen „mari”, van een gewonen „chanteur” (?), van „ivrogne” en begint zijn zinnnetjes met „Alors”. Maar wat hij vertelt van Misdadig Parijs is precies hetzelfde wat er van Misdadig Amsterdam of Londen kan worden verhaald. 't Zijn gevallen, die ongeveer iederen volwassen lezer, en vooral den nieuwsgierigen snuffelaar in de misdaden-rubriek der dagbladen, volkomen bekend zijn. Wie naar dit soort boeken grijpt, moet weten dat hij een ongezonde nieuwsgierigheid in zich heeft te bekampen.

Steffe (Albert). *De Vernieuwing van het Verbond*. (188) f 2.50 Vertaald door Joannes Reddingius. W. de Haan, Utrecht.

Ik zie geen kans te vertellen wat er eigenlijk in dit boek staat, al moest ik er mijn leven mee redden.

„Het is een symbolische roman,” verklaart de vertaler, en dat is al een beetje afschrikwekkend. Wij zijn ontgroeid aan de doorlopende allegorie.

„Gij denkt in de realiteit te zijn en de menschen handelen als in een droom, waar aardse noodwendigheden verglijden in een snel rythme; gij denkt in een droom te leven en zij handelen als daadwerkelijk.”

Dat is al weer eenigszins onduidelijk en geeft den arme, die de lezing onderneemt, niet veel courage.

En de vertaler gaat voort: „Daarom doet men wijs niet stil te staan bij schijnbare onmogelijkheden, maar te volgen het pad, dat hij ging naar het licht.”

Ik kan aan „schijnbare onmogelijkheden” niet voorbijlezen, zonder te blijven stilstaan en te probeeren den mist te doen verdwijnen. En als dat niet lukt, geef ik het op.

Hier heb ik toch verder gelezen, omdat het mij was opgelegd, maar ik heb niets gezien van dat licht, waarheen de schrijver ons brengen zou.

Daar is iets duister mystieks, wat vaag pantheïstisch, wat algemeen christelijks, dat geen sterveling kan voldoen.

En als sommigen dit boek in de zoogenaamde klasse C. willen schuiven, vraag ik mij af: wat heeft dat voor zin?

V o s z (Richard). *Twee Menschen*. Uit het Duitsch door J. Wesselink-van Rossum (317) f 2,25 J. M. Meulenhoff, Amsterdam.

V o s z, die lang in Italië woonde, haalt in zijn romans nogal vaak het katholieke volk naar binnen; monniken, priesters, biechtvaders enz. Vooral in zijn Italiaansche Dorpsgeschiedenissen is dat het geval, en gewoonlijk maakt hij er ellendige karikaturen van.

Zoo ook in dezen grooten roman van *Zwei Menschen*. Jonker Rochus houdt ook alweer een dagboek. Liefde voor zelfmoorden en dagboeken, is het zwak van Vosz. Wij zullen den inhoud weergeven met een paar woorden.

De jonge Jonker, op zeventienjarigen leeftijd reeds, legt er zich op toe een sterk en wilskrachtig man te worden, want hij had zich vast in het hoofd gezet, dat hij later anderen zou bedwingen.

Er was een meisje, dat hij liefhad, Judith Plotter, een dochttertje, dat de schouders ophaalde voor het Christendom, een geboren heidinnetje. Hij bezweert haar zijn liefde. Maar om te voldoen aan den wensch zijner moeder, wordt hij priester. En eenmaal Augustijnermonnik, is hij de felste dweeper, dien men kan denken. Hij vervolgt de jonge vrouw overal, en maakt zich wijs, dat het alleen is om hare ziel.

Hij maakt het leven haar onmogelijk en zij, trotsch en afwijzend, wijkt niet voor zijn beden noch dreigementen. En vrezend, dat deze monnik macht over haar zal krijgen, werpt zij zich in den afgrond. Voor zij den dood ingaat, roept zij uit, dat wat zij meende dat haat was voor den man, niets anders was dan liefde.

De monnik over haar lijk gebogen, zegt tot zich zelve, dat ook bij hem de hartstochtelijke liefde nooit is verminderd. Hij blijft leven nog lange jaren, en dan neemt hij het oude dagboek, waarin hij het laatste hoofdstuk schrijft: „Ik werd prelaat . . . kreeg macht over meerdere kloosters mijner orde, werd generaal-prior . . . maar mijn leven was mislukt.” Hij had nooit priester moeten worden — moe-

ten trouwen met Judith Plotter, worden de vader van een sterk geslacht. En dan besluit deze zwakke theoloog, dat hij verdoemd is, wat hij ook moge doen. Dan zoekt hij als Judith den dood.

Voor een katholiek is het onmogelijk in dit boek iets anders dan een colportage-draak te zien, een bombastisch opgetuigden draak. Maar er zijn heel veel andersdenkenden voor wie men een monnik nooit genoeg idioot kan uitbeelden, en zij gelooven er aan als aan n evangelie.

V o s z (Richard) *Eene Liefde*. Uit het Duitsch door H. Ludolph-van Everdingen. (227) f 2.25 J. M. Meulenhoff. Amsterdam.

Als men zoo'n boek van den ouden Vosz in het Hollandsch leest, voelt men eerst recht hoe zeer hij uit den tijd is.

Brieven, afwisselend met bladen van een dagboek, dat moet al heel belangrijk en boeiend worden, anders komt men er niet door.

Joachime von Arnim en graaf Wilding-Wild zijn gehuwd. Zij, de vroegere hofdame, schrijft haar ondervindingen en indrukken aan de groothertogin Marie Louise. De man schrijft aan zich zelf en den eersten dag van zijn huwelijksreis teekent hij reeds op, dat hij gedaan heeft als duizenden anderen; hij heeft zijn jonge, onschuldige vrouw genomen, maar had het even goed kunnen laten. Dus geen liefde. Zoo wisselen de bladen van brief en dagboek af en in plechtigen, verouderden stijl hooren wij de tragedie voordragen.

Op zijn reis ontmoet hij de vrouw, die hij vroeger heeft liefgehad; hij beklimt met haar den berg, zij geven zich nog eens aan hun passie over en storten zich dan in den afgrond, of zooals Vosz het zegt: „treden in het eeuwige niets”.

Het is eene manie van dezen schrijver om de menschen zelfmoord te laten plegen.

Volwassenen kunnen dit boek wel lezen, maar ik geloof niet, dat zij het ver zullen brengen. We zijn er aan ontgroeid.

W e n t w o r t h - J a m e s (G. de S.). *De onafhankelijke Vrouw*. Vertaling van Dicky Wafelbakker (230) f 1.50. Geb. f 2.25 A. W. Bruna, Utrecht.

In al haar boeken (Het meisje, dat niet werken wilde — de Man van middelbaren leeftijd — het Meisje van Piccadilly, enz.) we hebben er telkens op gewezen, zocht deze schrijfster de sensatie en prikkeling eener gewaagde situatie.

Ook dit is weer een boek, dat droesem achterlaat in de zielen der lezers. Die kan wellicht rustig blijven liggen (in rustige tijden) op den bodem, maar bij de minste beroering zwemt ze naar boven en maakt de gedachten troebel.

Een afschuwelijk type trouwt haastig met eene zangeres, en spoed die zijn ze doodongelukkig. Zij wil hare onafhankelijkheid terug, en hij wenscht toe te geven, mits zij de schuld op zich wil nemen, hetgeen ze om wille van haar naam en haar carrière niet wenscht. Hij koopt een zijner vrienden om, uiterlijk een Adonis en innerlijk een schoft, tegen baar geld, om zijn vrouw het hof te maken en zich te laten betrappen, terwijl hij haar omhelst. Dat gebeurt en direct daarna is zij bereid haar geluk te zoeken in de armen van een ander, die het eerlijker schijnt te bedoelen.

Alle begrip van behoorlijkheid, wat men tegenwoordig zoo gemakkelijk en wegwerpend „conventie” noemt, is bij de helden van dezen roman verre te zoeken.

Wrede (Mathilda) *Onder Gevangenen en Vrijen. Nieuwe Herinneringen.* Uit het Zweedsch door D. Logeman-v. d. Willigen. (204) f 2.80. H. Honig, Utrecht.

Wijlen Mevr. Logeman wilde in 1924 een bezoek brengen aan Mathilda, de opofferende en liefdevolle, over wie wij in dit tijdschrift al reeds gesproken hebben.

Zij was niet thuis, maar hare vriendin, Eva Fogelberg, gaf Mevr. L. deze *Herinneringen*, welke nu hier in vertaling voor ons liggen.

Aan den trein, bij het vertrek, had de vertaalster nog een onderhoud met Mathilde Wrede.

Buitengewoon is het leven van deze niet-katholieke vrouw, die als een heilige de twee geboden onderhoudt, waaraan de gansche Wet hangt: Gij zult den Heer uw God beminnen bovenal en den naaste gelijk u zelven.

Zuccoli (Luciane). *Wat George Astori niet begripen kon*, (323) f 3.25 Geb. 3.90 „Hollandia”, Baarn. Uit het Italiaansch door Louise van Everdingen.

Daar is moeilijk een synthese te maken van dit verhaal, wijl het de minutieuse ontwikkeling is van al de gevoelens van een kind sinds zijn negende jaar tot aan zijn vroegen dood.

Hij is van aanleg een droomer en het kost hem heel wat moeite om door te dringen in het leven der werkelijkheid.

Maar al wat hij ziet, vindt hij vreemd en beangstigend: het kleine meisje, met den wreeden mond, dat haar goudvischjes vermoordt, zijn negen jaar ouderen broer, die stoeit met het kamermeisje en zich uit angst voor de schulden, welke hij heeft gemaakt, een kogel door het hoofd jaagt, het redelooze doen van oudere mensen en het valsche van kinderen. En als hij het had begrepen, zou hij er nóg ellendiger onder zijn geweest. Maar in het hart van dezen droomer is er liefde gekomen voor een klein speelkameraadje, zonder dat

hij nog weet wat het is. Liefde van twee kinderen. Dat gevoel blijft in hem en groeit met de jaren, en hij blijft er trouw aan. Maar als Ada Zampieri, de zeventienjarige, trouwt met den Russischen graaf Scerbejew en George een uur na de huwelijksplechtigheid verneemt, dat zijne Ada verpletterd ligt onder den auto, waarmede het paar is weggereden, dan is het ook gedaan met zijn leven, hij kwijnt weg van verdriet.

De ontwikkeling van het gevoelsleven van kleinen Georg, dat boven de vormen uitgaat, is goed waargenomen. Vele karakters in dit verhaal: vooral Silvario en zijn vrouw (de laatste vooral in het begin van het boek), zijn treffend geteekend. Volwassen lezers.

≡ OPVOEDER EN KIND ≡

G. LAMERS S. J., RECTOR VAN HET COLLEGIUM PHILOSOPHICUM
— M. R. TEIJSSSEN, REDACTEUR VAN DE KATHOLIEKE SCHOOL —
F. FONTAINE, HOOFD DER SCHOOL, LEERAREN VAN DE KATHOLIEKE H. B. S. EN GYMNASIUM TE AMSTERDAM.

L.S.

Wij ontvingen een paar brieven over jeugdlektuur, onderteekend met vollen naam. Gaarne hadden wij ze hier opgenomen, maar ze zouden in dit nummer te veel plaats vorderen.

Misschien in de volgende aflevering.

Het doet ons in elk geval groot genoeg, dat de ouders genoeg belangstelling voor het geval hebben en gaarne met opvoeders en onderwijzers willen samenwerken, maar zich niet van hun plaats laten dringen.

De taak, die op hen rust, behooren zij zich niet uit handen te laten nemen; maar wel is het verstandig te luisteren naar het advies van anderen. Waarbij zij, tot mijn vreugde, blijken te begrijpen, dat eenzijdigheid dikwijls niets anders is dan gewone bekrompenheid.

VOOR DEN OPVOEDER.

ZIELKUNDIGE BEGRIPPEN

Zielkundige Begrippen. Een Inleiding in de Psychologie, vooral voor Opvoeders door F r. S. R o m b o u t s. — Drukkerij van het R.-K. Jongensweeshuis Tilburg, 1925.

In het „Voorwoord” geeft de schrijver reden van bestaan en doel van zijn werk in de volgende regels aan. „Toen ongeveer 'n jaar geleden „Nieuwe Banen” ter perse ging, waren wij ons ten volle bewust, dat het geen boek was voor psychologisch en voorbereiden, en dat wij dus min of meer de plicht op ons namen een boekje te doen verschijnen, dat we ons voorstelden als een elementaire zielkunde Het resultaat van ons pogen vinden belangstellenden in deze „Zielkundige Begrippen”. De titel zegt juist wat wij bedoelen. Het boekje is derhalve bestemd voor beginnelingen, allereerst voor candidaat-onderwijzers en toekomstige opvoeders.”

Het is derhalve een handleiding voor candidaat-onderwijzers, om „met de zielkundige terminologie langzamerhand vertrouwd te raken.” Als dit inderdaad langzaam geschiedt, zal het wel gelukken. Dan zullen de leerlingen het kunnen opnemen, en heeft de stof tijd om te bezinken. Anders vrees ik, dat er eenige onklaarheid zal overblijven; want wat geboden wordt, is niet gering, en volgt nog al snel op elkander. En is het gebodene zelf wel zoo helder als men wenschen zou? Schrijver maakt op mij den indruk, nog al vlug gewerkt te hebben, waarbij de scherpte der vizie en gevolgelyk de juistheid der uitdrukking hebben geleden. Dit is vooral het geval bij de behandeling der geestelijke vermogens. Om een paar voorbeelden te noemen, zóó de definitie van begrip: „Een begrip is de samenvatting van de abstract gedachte wezenlijke kenmerken van een ding” blz. 87. Men zal aanstonds vragen: Is een begrip altijd een samenvatting? En als we iets concreets denken, doen we dit dan niet in een begrip? Zóó de bewering: Opdat de sluitrede echter bewijskracht heeft is „noodig, dat de premissen analytische oordeelen zijn” blz. 98. Hoe komt de schrijver tot zulk eene, ik kan niet anders zeggen dan, logische sluimering? Die overgaat in een diepen rekenkunstigen slaap in den volgenden zin: „Een lijn is volgens de gulden snede verdeeld, als het kleinste deel staat tot het grootste als het grootste tot het geheel; wat men kan uitdrukken in deze evenredigheid: $13:8 = 8:5$ ” bl. 114. Dat leerden we vroeger bij den regel van drieën anders: Het product der uiterste termen moet gelijk zijn aan het product der middelste. En 65 is niet 64.

I. s. V o g e l s. S. J.

SEXUEELE OPVOEDING

Sexueele Opvoeding door Prof. Dr. P h. K o h n s t a m m (56).
G. Ruys' U. M. Zeist, 1926.

In de vorige aflevering heb ik gesproken over boeken ter „sexueele voorlichting”, wat maar een onderdeel is van „Sexueele Opvoeding”.

Prof. Kohnstamm zegt vele dingen, die ouders (vooral ouders en medici hoogst nuttig kan zijn, en vrijgezel-paedagogen, die geen moraal-théologie en vooral geen „pastoral-medicin” bestudeerden, de oogen mag openen voor de gevaren van het terrein, waarop zij zich soms te roekeloos en zonder voldoende directe kennis begeven) ter harte mogen nemen.

Dadelijk zet prof. Kohnstamm op, dat primo: „sexueele opvoeding (23) slechts één van de problemen, en één van de kernproblemen der zedelijk-godsdienstige vorming is. En wie haar daarvan los zou maken, doet veel meer kwaad dan goed.”

Secundo: dat de zoogenaamde voorlichting een betrekkelijk ondergeschikt en op den achtergrond blijvend onderdeel is der sexueele opvoeding.

Hij is er dan ook verre van af het eens te zijn met degenen, die door er gewoon over te praten, door klassikale voorlichting, door gemengde baden, enz. de „valsche schaamte” willen onderdrukken.

Hij is ook tegen de plotselinge en volledige inlichting van jongeren, die naar de universiteit gaan, en hij meent dat het wijzen op de physische gevolgen van onrein leven, veel minder afschrikt en voorbehoedt, dan men vrij algemeen schijnt aan te nemen.

Reeds bij de zuigeling behoort men het opwekken van lustwekkende aandoeeningen tegen te gaan (duim-zuigen enz.), hetgeen den opvoeders nog maar al te weinig bekend is.

Het is jammer, dat in dit boek, waarin zooveel goeds te lezen staat, eenige dingen voorkomen, welke wij allermint kunnen onderschrijven.

Naar onze meening loopt de professor te hoog weg met Freud, al keurt hij diens onvoorzichtige, phantastische en vaak zeer onverkwikkelijke manier van voorstellen af.

Freud heeft eigenlijk te weinig nieuws gebracht en hij heeft bovendien de kapitale fout gemaakt dat hij de „libido” eenvoudigweg in de plaats heeft gesteld van Sint Thomas: „Amor”, die alle eenzijdigheid in de theorie uitsluit.

Maar ik vind dat de grootste blunder die professor Kohnstamm maakt, hierin

bestaat, dat hij het tot op zekere hoogte eens is met de allernoodlottigste theorie van A. Saarloos.

Hij zegt: „Ik kan mij geenszins vereenigen met de stelling van A. E. C. van Saarloos ... dat de onanie-bestrijding niet het karakter moet dragen van het streven naar volledige abstinentie.” Maar dan voegt professor Kohnstamm er aan toe: „Maar wel ben ik het eens, dat men dit niet a a n s t o n d s kan eischen.” (!)

Wij hebben echter niets te eischen: de volkomen abstinentie, en aanstonds, is een eisch van den wetgever, en die wetgever is God!

Een andere kwestie is, of men niet heel zacht moet zijn in de behandeling van een gewoonte-zondaar. Maar dat is lang niet hetzelfde; 't verschil is hemelsbreed.

Ik wilde, dat wij eens zoo'n soort boekje, zoo practisch en zoo weinig gevuld met boeken-paedagogie, ontvingen van een knap moraal-theoloog (die héél lang biechtvader is geweest) en van een ontwikkeld medicus, die even goed de psyche als het lichaam van den mensch heeft bestudeerd.

Zooiets hebben wij nog niet.

Cr. L.

VOOR HET KIND.

P e n n i n g (L.) *De Geuzenkapitein*. E. Bosch, Baarn.

Voor de katholieke jeugd volslagen ongeschikt; de protestantsche tendenz ligt er vuisten-dik op.

K l e i (J a c. v. d.) *Lief en Leed*. E. Bosch, Baarn.

Het edelmoedige karakter van de huishoudster met haar guitige zegswijzen; de genezing van Jan en Guus van hun onderlinge jalouzie, maken van „Lief en Leed” een goed en boeiend verhaal, dat aanbeveling verdient.

S t a m p e r i u s (J.) *De oude Veldwachter*. E. Bosch, Baarn.

Guitenstreken van dorpsjongens, die niet tot uitersten vervallen. Zij maken het den ouden veldwachter wel eens lastig, maar op zijn feest blijkt wel, dat zij hem graag mogen lijden. Ook voor onze jongens een bruikbaar boek.

F l i e r (A. v. der) *Uit Oranje's Verleden*. E. Bosch, Baarn.

Al wat niet katholiek is, munt uit door deugd, van de katholieken blijft niet veel goeds over. Zoo'n boek deugt noch voor protestantsche, noch voor roomsche jeugd.

K e r v u l (P a u l) *Sprookjesbibliotheek*. „Excelsior”, Brugge (Nobelstraat 1, Den Haag).

In deze bibliotheek zijn verschenen:

1. *De Elfe van het Sprookjeshof*.
2. *Fikke Spring in 't Veld*.
3. *Prulleken*.
4. *Prinses Zonnestraal en Tierlantijntje*.
5. *Van 'n Kabouter die wilde 'n Mensch worden*.
6. *Van Zeven Reuzen en Een Dwerg*.

Wie de aanleg van zijn kinderen geschikt acht voor sprookjes, dus vindt dat

hun fantasie niet al méér dan belevendig genoeg is, heeft hier een rijke keuze. Ik vind sprookjesboeken 't meest geschikt om door grooten te laten vertellen en dan kunnen ze gemakkelijk een enkel woordje of een situatie wijzigen. Als ik bijv. „Van zeven Reuzen” zou vertellen, zou ik nooit zeggen dat Snorrebaard het prinsesje hartstoechtelijk vraagt met hem mee te gaan naar zijn kasteel en met hem te trouwen.

't Zijn overigens heel lieve en aardige boekjes met katholieke inspiraties, waar er gelegenheid voor is in 't verhaal.

VAN MENSCHEN EN DINGEN

in Woord en Beeld.

De Electrische Stoel. Weer een nieuw tijdschriftje voor jongeren. De titel is niet zeer oorspronkelijk; een moderniseering van de Valbijn. De uitgave is weinig verzorgd; eene vermenigvuldiging met de Roneo-multigraph van eenige met de schrijfmachine bewerkte folio-bladzijden.

Maar 't wordt dan ook gratis verspreid. . .

Er wordt hoog van den toren geblazen: „Wij willen als Savonarola ons geloof zó klaar boven de wereld heffen, dat 't velen 'n lamp worde om hun opgang ter waarheid te belichten.”

„De Elektr. Stoel zal alle beginselen en ideeën ter dood brengen, die nog in de konservatieve hersens van half-katholieken, wie of wat ze ook zijn, hangen, voorzover ze niet overeenstemmen met de volledige konsekwenties van 't geloof.”

Zij richten dit nieuwe tijdschrift op, omdat de bestaande tijdschriften der jongeren te duur en te onverstaanbaar zijn voor ons volk. (Hier wordt vooral „de Gemeenschap” bedoeld).

Zij willen ook het volk niet vergiftigen door gespletenheid, godshonger, naar 't Sentrum-kringloop, vorm en inhoud-heibeltjes. Deze jongeren zijn jonge Michaëlisten en Pluto Kortenhorst wordt in dit nummer door electrocutie gedood, waarbij Veraart op 't knopje mag drukken.

't Is jammer dat deze jongeren de kwesties, waarover alleen menschen met veel ervaring en langjarige studie veilig voorlichting kunnen geven, niet buiten hun blad laten. Nu, vrees ik, dat niemand hen au sérieux zal nemen.

De twee gedichten van Jan Marijnen en het ééne van Henk Bos mogen er zijn. Ze overtreffen zeer zeker het gros van wat er aan poëzie wordt geproduceerd. In dit ééne is beider talent onbetwistbaar.

Een nieuwe kerkgeschiedenis. Bij Mariette (Turijn) is verschenen aan de hand van den Barnabiet Orazio M. Premoli eene *Storia Ecclesiastica Contemporanea*, die het tijdvak 1900 tot 1925 bestrijkt. (Prijs 30 lire). Het is een belangrijk boek, waarin men een prachtig overzicht krijgt van de geschiedenis der laatste

25 jaren. 't Is ook wel interessant voor ons eens te zien hoe M u s s o l i n i wordt gewaardeerd en men van hem hoopt, dat hij ook ten slotte zal weten op te heffen de betreurde „dissidio fra la S. Sede e l'Italia.

Ook voor degenen, die een boek zoeken om hun Italiaansch bij te houden of zich verder te bekwamen, is hier een schoone gelegenheid.

Hélène Swarth heeft haar schuchterheid overwonnen en verteld uit haar leven aan eene interviewster. Met weemoed verklaarde zij, dat hare verzen nog maar weinig worden gelezen. Toen ter sprake kwam het gerucht, dat maar niet sterven wil, van haar jonggestorven geliefde, aan wien zij al haar liefdeklachten zou hebben gewijd, en dat deze niemand anders zou geweest zijn dan Jacques Perk, de dichter van Mathilde en Iris, raakte zij eenigszins verontwaardigd en drong er op aan dat fabeltje tegen te spreken. Zelf had zij reeds herhaaldelijk beproefd het praatje uit de wereld te helpen, maar 't mocht haar niet gelukken.

De waarheid is: dat zij Jacques Perk nooit gezien heeft!

Speenhoff. Koos is van '69 en gaat nu van beroep veranderen; of beter gezegd: hij keert weer terug naar zijn oude beroep. Toen hij op 25-jarigen leeftijd van de „marine” thuis kwam, ging hij reizen voor de zaak van zijn vader, die een bloeiende fabriek had van isoleermateriaal, volgens een geheim procédé uitgevonden door professor Oudemans, oom van den dichterzanger.

En daarna eerst is hij opgetreden met zijn levensliedjes. Maar nu wil hij de oude zaak weer voortzetten: „ik ben zeven en vijftig. Geld heb ik niet, wij werken hard voor ons dagelijksch broodje. Ik heb mijn leven lang gescholden en afgegeven op de maatschappij. Dan zou het niet fair zijn, als ik ten slotte op die maatschappij ging teren. — Dat is nobel en verstandig. Veel succes!

De Weduwe van Dostojewski, wier *Levensherinneringen* wij op blz. 401 hebben besproken, stierf op 22 Juni 1918.

Toen de revolutie uitbrak woonde Anna Grigorjewna op haar landgoed in den Kaukasus, aan de kust der „Zwarte Zee”. In 1917 keerde een van haar knechten uit het roode leger terug en begon dadelijk de sovjet-beginselen tegen zijn meesteres in praktijk te brengen. De oude vrouw moest vluchten voor den bandiet. Ziek en overspannen van ellende en beroofd van alle middelen, nam zij haar intrek in een klein hotel te Jalta. Een paar trouwe vrienden trachten haar toestand te verlichten, maar zij wilde alleen het strikt noodige aanvaarden. Zoodra ze zich weer wat beter gevoelde, arbeidde zij aan de levensbeschrijving van Dostojewski, wiens verheerlijking het doel van haar leven was.

Anna is eenzaam gestorven. Haar zoon stond niet aan haar sterfbed, hij kon niet eens op de begrafenis komen.

Haar laatste en liefste wensch kon ook niet worden vervuld. Zij was zoo gaarne begraven naast haar echtgenoot. Dostojewski was bijgezet in Petersburg, en zij rust nu in het verre Zuiden.

Katholieke Literatuur. Prof. Dagens van de Nijmeegsche Universiteit heeft in een paar groote dagbladen de vruchtbaarheid willen aantoonen van de katholieke inspiratie in de literatuur van heden.

Van eenige schrijvers, over wie men hier in Holland hardnekkig verkeerd werd ingelicht, geeft de professor soms met een enkel woord eene karakteristiek, die men onthouden mag.

Zoo spreekt hij van de leeken-theologie van Gonzague Truc, — het catholicisme van den atheïst Charles Maurras (den theoreticus van de „Action française”), — het anti-Christelijk catholicisme (voorloopig ten minste) van Montherlant, — hij noemt het werk van François Mauriac 't meest interessante, maar ook meest onrustbarende der jonge katholieke letterkunde. „De laatste romans van Mauriac zijn een verwonderlijk en een weinig bedwelmend mengsel van Christendom en „esprit Gidien”. — In de „Anomalies” van Bourget, weet hij niet wat te moeten zien: een overblijfsel van het naturalisme of een voorbode van Freudiaansche lectuur?

BRIEVENBUS.

Errata. In vorige aflevering is bij de vermelding *De Zeven Slapers* de naam des uitgevers weggefallen. Deze is Blankwaardt en Schoonhoven te Rijswijk.

Vervolgens kwam onder de rubriek „Voor het Kind” *Laura Hempel* van Alice Berend voor. Aan het verslag kan men wel zien, dat het boek niet als zoodanig is bedoeld, of men moet heel groote kinderen op het oog hebben, bijv. meisjes van 18 jaar.

Lezers. Met het oog op deze inhoudsopgave waren wij genoodzaakt, eenige onzer vaste rubrieken (de buitenlandsche) te laten vervallen. De volgende aflevering, waaraan geen kosten zullen gespaard worden, zal dit alles goed maken.

J. d'A. te R.

Als u niet zeker genoeg van uw Nederlandsch bent, kunt u een fransche verklaring nemen van de Constitutie, *Servatoris Jesu Christi* (l'extension du Jubilé en 1926). De voornaamste bepalingen worden onderstreept en de latijnsche tekst is zuiver van commentaar (fransch) voorzien. De schrijver is P. J. Creussen en de uitgave is voor den Clerus. fr. 1.25. A. de Wit, Brussel.

L. D. te 'B.

Het door u genoemde boek van Querido is nog wel wat meer dan „rood”. Ik zou u, eerlijk gezegd, de lezing niet aanraden. Maar het is geen verboden boek en u bent ontwikkeld en wijs genoeg om zelf te kunnen beslissen. — Zeker, die nieuwe Vondeleditie zal zeer goed worden. En naar het specimien dat ik zag, te oordeelen, wordt het ook een prachtige uitgave, maar kostbaar.

INHOUD

VAN DEN NEGENTIENDEN JAARGANG VAN
BOEKENSCHOUW MEI 1925—APRIL 1926

ARTIKELEN

	Bladz.
<i>De Krachten der Toekomst.</i> A. Gielen	1
<i>Er hapert iets.</i> J. van Heugten S.J.	8
<i>Het eeuwfeest van Aug. Snieders.</i> Silvain de Rouck	11
<i>Over François Mauriac.</i> Alphonse Pradier	15
<i>De Chaos in de nieuwe Deutsche Literatur.</i> Wilhelm Hegener	19
<i>Na 80 in Engeland.</i> Drs. Heynen	24
<i>Léon Bloy.</i> A. Gielen	49
<i>De Vioolstruk.</i> Door een die er bij was	55
<i>Marcel Proust.</i> Alphonse Pradier	60
<i>Marie Herbert.</i> L. C. Grueben	64
<i>Twee merkwaardige Boeken.</i> G. Friend	67
<i>P. v. d. Meer de Walcheren.</i> A. Gielen S.J.	89
<i>Koeningsmark.</i> Drs. H. Heynen	97
<i>Christiaan Wahnschaffe.</i> J. v. Heugten S.J.	105
<i>Arthur Stuart Menteth Hutchinson.</i> G. Friend	110
<i>Michel Angelo Buonarroti.</i> A. Gielen	129
<i>Chesterton's „Het Bijgeloof der Echtscheiding“.</i> Piet Kerstens	132
<i>Moderne Bouwkunst in Holland.</i> K.	136
<i>Met Goede Manieren.</i> W.	140
<i>Stefan George.</i> Wilhelm Hegener	143
<i>Compton Mackenzie.</i> G. Friend	146
<i>Busken Huët in zijn brieven.</i> H. Padberg S.J.	169
<i>Pioniers.</i> Wim Snitker	173
<i>Een paar Boekenkenners.</i> Alph. Pradier	176
<i>Advocatus Diaboli.</i> J. v. Heugten S.J.	178
<i>Rudyard Kipling</i>	182
<i>Goed Voorteecken.</i> A. Gielen	185
<i>Over Lectuur voor de Jeugd.</i> A. Gielen	209
<i>De Man „die onder de mensen“ gaat.</i> J. Schilte	216
<i>Het Koninkje.</i> A. T. I. Mel	223
<i>Een nieuw „Ploertenboek“.</i> A. Gielen	226
<i>Thomas Hardy.</i> G. Friend	231
<i>„De Tocht“ van Bruning.</i> A. Gielen	249
<i>Heijermans laatste Werken.</i> J. v. Heugten	256
<i>Een moderne Afgod.</i> M. S.	259

<i>Kunstwerk en Kunstgenot.</i> P. Lippert	263
<i>Twee Levens.</i> G. Friend	269
<i>„Mooie Karel”.</i> A. Gielen	297
<i>Karakteristieken.</i> Dr. J. Peeters	307
<i>Heinrich Mann. De Steenwerper.</i> Franz Wolf	310
<i>De Vader van Sherlock Holmes.</i> G. Friend	313
<i>De Opstandigen.</i> Flanor	345
<i>Marnix Gysen.</i> A. Gielen	353
<i>De Cultus van het Leven.</i> Eugène Lanec	356
<i>Het Boek dat den Nobelprijs won</i>	361
<i>Sheila Kaye Smith.</i> Ethel Beats	364
<i>Dwalende Zoekers.</i> A. Gielen	385
<i>Een Zonderling.</i> Alphonse Radier	393
<i>H. G. Wells</i>	397
<i>Het Kind.</i> Dr. Elise Sanders	398
<i>Dostoiewsky en zijn Gezin.</i> M. S.	401
<i>Op 't Lijsternest van Stijn Streuvels.</i> John Schilte	408
<i>Opvoeder en Kind.</i> A. Gielen	424
<i>Het Innerlijk Leven.</i> J. van Heugten	433
<i>Het Bijgeloof der Echtscheiding.</i> Mr. H. J. G. Farensbach ...	435
<i>Eene Teleurstelling.</i> Alph. Pradier	440
<i>Rainer Maria Belke.</i> L. van Lent	444
<i>William John Locke.</i> G. Friend	448
<i>Catharina Alberdingk Thijm.</i> Door een Tijdgenoot	451
<i>Voorloopige Mededeeling.</i> Redactie	481
<i>De Waarde van het Boek.</i> Brusse	482
<i>Een Vlaamsch Volksverteller.</i> A. Gielen	489
<i>De Moeder der Bensons.</i> G. Friend	492

VAN MENSCHEN EN DINGEN IN WOORD EN BEELD.

Zooveel Hoofden (42). — Ferdinand Ossendowski (42). — De Grafsteen (43). — Engbert G. F. Smit Kleine (43). — Van Pas (44). — Louis Chadourne (44). — Piere l'Hande (45). — Het Legioen van Eer (45). — Francis Jammes (46). — John Galsworthy (83). — Ook voor thans... ((84). — Mark Twain (84). — Leo Weismantel (85). — Camille Flammarion (200). — Een Voorlooper van Freund (201). — François Dubourcau (201). — George Lecomte (202). — Tegen! (202). — Jeanne d'Arc (202). — Lucie Delarue-Madrus (203). — Geen Parodie (20). — Jacques Perk (287). — Weldoeners der Menschheid (287). — Blinde Verering (288). — Marcel Proust (288). — Onbegrepen (288). — Een ander Geluid (288). — Juist! (289). — De Jongeren (289). — De Rinkelbel (290). — Katholieken en de Literatuur (291). — Compton Mackenzie ((292). — Myriam Harry (333). — Victor Hugo en zijn Uitgevers (334). — Nader Bericht (334). — M. A. P. C. Poelhekke (335). — Eene Rondvraag (336). — Roma Sacra

(336). — Herdenkingen (337). — Door de Lucht naar Indië (338). — Waarom Barbey d'Aurevilly niet gedecoreerd werd? (382). — Onbetrouwbaar (383). — Shaw vertelt het zelf (383). — Luigi Pirandello (473). — Henri Béraud (474). — George Bernard Shaw (475).

HET ROODE SEIN.

May (Carl) Matavase de Vorst der Rotsen (32). — Ovink Soer De Denneheuveltjes (32). — In Ons Eigen Blad (33). — May (arl) (72). — Bok Melhorn (117). — Joseph Delteil: Jeanne d'Arc (152). — Roger Aversaete: Een Voorbeeldige Vrouw (153). — Hall Caine: De Vrouw die Gij mij gegeven hebt (286). — Nora Bentink: The Ring of Strand (320). — „De Keurraad” en Jeugdlectuur (413). — Lucie Delarue—Madrus: Sainte Thérèse de Lisieux (459). — Arnaud de Trega: Misdaad en Marteling (460).

WAT ANDEREN SCHRIJVEN.

Bücherwelt (236). — De Haagsche Post (70). — De Nederlandsche Revue (31). — Die Schöne Literatur (29). — De Nieuwe Gids (70—116). — De Morgen (115). — De Brusselsche Standaard (114). — De Stem (150). — De Telegraaf (151). — De Beiaard (274). — De Gemeenschap. Droom en Daad. Den Gulden Winckel (369). — Die Literatur (114—188). — Hochland. Het Woord. Le Correspondant. Opgang (186—367—457). — Onze Jeugd (115). — Roeping (31—275—318). — Stimmen der Zeit (71). — The Times (116). — Tijdschrift voor Taal en Letteren (190—498). Wil en Weg (152). — De Witte Mier (497). — De Vrije Bladen (497).

OPVOEDER EN KIND.

Voor den Opvoeder:

Plan dezer rubriek (424). — Theo Thijsen: School-land (425). — Maria de Vries—Vogel: Het Schavotje (476). — 'n Sexueele Voorlichting (477). — S. Rombouts: Zielkundige Begrippen (509). — Prof. Hohnstamm: Sexueele Opvoeding (510).

Ervaringen:

Zijn Weg (426). — Boekenverslinders (447). — Geen kranten lezen (427). — Voorlichting (427). — Braaf boek (479). — Heiligen Levens (480). — Jules Verne (480).

Voor het Kind:

De jeugdboeken staan in de alphabetische boekenlijst.

BRIEVENBUS.

45—85—128—168—206—247—292—338—384—432.

A

Aafjes (Sijtje). Nieuwe serie Kleurprentenboeken	341
Abcoude Jr. (G. van). Fietsclub	428
Adair (Cecil). Iridescense	149
Aho (Juhani). Met stoom vooruit	33
Alanic (M.). l'Aube du cœur	104
Alberdingk Thijm (Cath.)	451
Alcoforado (Marianne)	446
Ammers—Küller (Jo van). De Opstandigen	345
Amstel (E. P. v. d.). Hélène de Paardrijdster	190
Andreaë (Dr. C.). The Dawn of Juvenile Literature in England	293
Anker (Jens). Vermoord	276
Antink	385
Armstrong (Martin). The Goat and Compasses	69
Astaes (C.). Kindervriendjes	88
Aubray (Octave). Le Grand Amour caché de Napoléon. Marie Walewska	443
Avernaete (Roger). Een voorbeeldige Vrouw	151
Ayres (Ruby). Spoilt Music	450
„ „ Het zwarte Schaap	462

B

Baaren (Bernard van). Over kleine Zalige Treeske	87
Baekelmans (L.). De mannen van „Elck wat Wils”	500
Baillon. Par Tiel Special	480
Baines (Guthbert). The Down Train	28
Bang (Herman). Mikaël. (Sterk voorbehouden)	191
Barbusse (Henri). Les Enchainements	17
Barkley—Mc Clure (Marjorie). Laaiende Vlammen	277
Barrès (Maurice).	308
Barret—Browning (Elisabeth). De Portugeesche Sonnetten	44
Bazin (Réné). De Slagboom	118
Beach (Rex). De Slagboom	370
Beavercreek (M. v. d.). De Blanke Medicijnman	208
Beeding (Francis). De Zeven Slapers	463
Belinfante (E.). Mies Demming	342
Belloc (Hilaire)	27
„ „ The Cruise of the Nona	68—184
„ „ The Cruise of the Nona	67
„ „ The Girondin	67
„ „ A History of England	271
Belpaire (M. E.) en Hilda Ram. Wonderland	88
Benjamin (R.). La Prodigieuse Vie d'Honoré de Balzac	396
Bennel (E. A.). Hôtel Groot Babylon	94
Bennet (Arnold). 'n Type	237

Benoit (Pierre). Le Puits de Jacob	17
" " Koënigsmark	97
" " l'Atlantide	97
" " La Chaussée des Geants	97
" " Pour don Carlos	97
" " Le Lac Salé	97
" " Mademoiselle de la Ferté	97
" " La Chatelaine du Liban	97
" " Ronde de Nuit	97
Benson (A. C.). The House of Menerdue	28
Benson (E. F.). De Tusschenpersoon	73
Benson (E. F.). De geheimzinnige Talisman	154
Bentinck (Norah). The Ring of Straw	320
Béraud (Henri). Het Buikje	140
" " Lazare	140
" " Ce que j'ai vu à Moscou	474
" " Martyre de l'Obèse	474
" " Lazare	474
" " Le Vitriole de Lune	474
" " Martyre	474
" " Au Capucin Gourmand	262
Beresford (J. D.)	336
Bergsma (Annie). Vijf meisjes in een boot	342
Bergson	47
Berend (Alice). De Reis v. d. Heer Sebastiaan Wenzel	33
" " Bertrachtungen eines Spieszbürgers	145
" " Laura Hempel. (Zie vooral 514)	477
Berg (W. v. d.). De Koning van Tjilatjap	342
" " Avonturen van Wim en een Weenschen jongen	342
Bergsma (Annie). Vijf meisjes in een boot	342
Berlage (Dr. H. P.). Ontwikkeling der moderne Bouwkunst in Nederland	137
Besier (Dr. A.). Effecten, hun waarde, hun prijs	206
Beyl (K. de). Klaas Hamer	428
Bertels (Gijs)	7
Beymerweerd (E. van). Rijpende Lente	295
Biggers (Earl Derr). Het Huis zonder Sleutel	370
Blauw (Henriëtte). Op de Vischvangst	208
Bles (I.). Mimosa	342
Bloem (Walter). Das Land unserer Liebe	22
Blomberg—Zeeman (W.). Het Gelukskind	428
Bloy (Leon). Le Pèlerin de l'Absolu	49— 50
Blundel (Peter). The little brown Baby	113
Boeck (Christian). Het Kerstkind	118
Boelaers, R. K. Pr. (V. J. F.). De Godsdienstige opvoeding der Kinderen tot en met hun eerste H. Communie	87

Boers (F. W.) en Liera (L. F.). Het draadlooze ontvang- station voor den amateur	294
Bordeaux (Henri). L'Amour et le Bonheur ou les frères Ennemis	18
„ „ Le Coeur et le Sang	104
„ „	308
„ „ La Fée de Port-Cross	360
„ „ Barbey d'Aurevilly. Le Walter Scoth Normand	396
„ „ Les Jeux dangereux	441
„ „ La Neige sur les Pas	441
„ „ La Maison	141
„ „ La Maison Morte	441
„ „ La Rur de Vivre	441
„ „ Les Roquevillard	441
„ „ Amour en Tuite	441
„ „ Jeanne Michelin	441
„ „ La Voie sans Retour	441
Borden (J.). Jane, onze Vreemdelinge	501
Bourget (Paul). Conflits intimes	18 383
Bowen (Marjore)i. Het Romeinsche Altaar	371
Brand (Max). Tijger	192
Brazil (Angela). Een Wildebras op Kostschool	342
Breevoort (Johanna). Over schuimende Golven	193
„ „ In den Kerkstrijd	501
Brinkgreve—Wicherink (Tine). De Meisjesclub uit kam- peeren	478
Brinkgreve—Wicherink (Tine). Met geheel haar Hart	321
Brou (A.). Le dix-huitième Siècle littéraire	262
Browne (K. R.). Following Ann	69
Brown (Lady Richmond). Op Reis naar het Onbekende	341
Bruggen (Carry van). Het Huisje aan de Sloot	34
Bruin (Laurids). Lea, de Vreugdelooze Weduwe	277
Bruin (Cor). Het Vonkende Vuur	296
Bruins (J. G.). Observations sur la d'Eustache Dechamps et de Christine de Pisàn	294
Bruning (Gerard)	3
Bruning (Henri). De Tocht	5—249
Brusse (M. J.). Landlooperij	217
„ „ Boefje	217
Buonarotti (Michel Angelo). Zie Romain Rolland	130
Burmans (Rolf). Een Zondagskind	35
Butler O.S.B. (Dom Cutabert). The Life and Times of Bishop Ullathorne	450
Busken Huet in zijn brieven	169
„ „ Lidewyde	173

C

Caine (Hail). De Wittebroodsweken van Kapitein Davy ...	238
" " De Vrouw die Gij mij gegeven hebt	286
Cannan (Joanna). Wild Berry Wine	69
Cappelo S.J. (Felix M.). Tractatus Canonico Moralis de Centuris, juxta Juris Canonici	206
Cardinal (Jane). Swift Adventure	149
Casimir (Br.). Benneke	342
Cathlin (Leon). Sidonie Gavaille	62
Cicilia. De Erfgenaam	428
" Arananka, de tooneelspeelster	428
Célarié (Henriette). Madame de Sevigné sa Famille et ses Amis	443
Cendrars (Blaise). l'Or or la merveilleuse Histoire du général Johann August Suter	105
Chadourne (Louis). Le Maître du Navire	44
" " Terre de Chanaan	44
" " L'Inquiète Adolescence	44
Chamisso (Peter). Schlemil	432
Chapelle—Roobol (Suze la). Bartje	155
Chapelle (S. la). Een Gelukskind	155
Chapelle—Roobol (Suze la). Ouders en Kinderen	372
" " In Tweestrijd	373
Chateaubriand	309
Chesterton (G. K.). Het Bijgeloof der Echtscheiding 339	435
Christie (May). De Tuin van Verlangen	238
" " Het verdwenen Paarlsnoer	278
Christholm (A. M.). De Strijd om het Water	278
Clacs (Ernst). Het Leven van Herman Coene	35
Clarke (Isabel C.). The Villa by the Sea	29
Coccchi (Guidus). Commentarium in Codicem Juris Canonici ad usum Scholarum	339
Collins (H. P.). Modern Poetry	450
Columbus (Christoffel). De ontdekking van Amerika	341
Conan—Doyle (Arthur)	313
" " " A Study of Scarlet	314
" " " The Firm of Girdlestone	314
" " " The White Company	314
" " " The Magic Door	314
" " " History of the Boer War	314
" " " De Verloren Wereld 336	373
Conrad (Joseph). De Neger van de Narcissus	119
Coppard (A.). Fishmongers Fiddle	113
Corelli (Marie). Mademoiselle Zephyr	192
Corrinth (Kurt). Bordell	21
Cortes (Ferdinand). De Verovering van Mexico	341
Cortis (André).	384

Coster (Dirk). Nieuwe Geluiden	294
Courts-Mahler (H.). Door Smart tot Geluk	120
" " Rose van Losow	120
" " Gravin Pia	415
" " Onze weg leidt naar omhoog	416
" " De liefde overwint alles	416
Crofts (Freeman Will). De Moord in het groote park	417
Cullum (Ridgwell). Het Duivelsmoeras	156

D

Dabaumont (M.). Les Frères ennemis	142
Daireauy (M.). l'Envers d'un Homme de Bien	105
Dam (Jules van). De Amerikanen van Kasteel Waldeck ...	74
Daudet (Leon). Un Jour d'Orage	105
Daudet (Leon)	308
Davignon (Henri). Un Penitent de Furnas	177
Delamare (Georges). Les Voleurs d'Âmes	63
Delarue-Madrus (Lucie). l'Ex-Voto	203
" " " Toutoune et son Amour	203
" " " A coté de l'Amour	309
" " " Sainte Thérèse de Lisieux	459
Dell (Ethel). Fetherstones	113
" " De Honderdste Kans	321
" " Ijzeren Grendelen	279
Delteil (Joseph). Jeanne d'Arc	150, 202
Desmond (Sh.). Körper und Seele	108
Desnoyers (Louis). Les Méaventures de Jean-Paul Chop-	
part	205
" " Les Aventures de Robert-Robert	205
Diamond (C.). Why Socialism cannot come and Remain ...	233
Dickens (Ch.)	25
Diers (Marie). Gekramde Scherven	417
" " Het Gezin van Karel Henning	463
Dillen (Pater V.) O.P. Vrede?	293
Dominique (Pierre). La Proie de Venus	63
Donnay (Aleida). Maria Verbenne	157
Doorman (Christine). Zweedsche Sprookjes	342
Dorval (Henri). L'Eternelle Conquerante	18
Dostoiewsky (Fjedor Michaelowitch). Rodion Raskolnikoff	401
" " " De broeders Kara-	
mazoff	401
Drahn (Stefan). Das Werk Georges	144
Drehmans (Fr.). Een Pionier van het Kruis	87
Dreyer (M.). Mein Drachenhaus und was es sich mit mir	
erzählt	108
Duhamélet (Geneviève). La Vie et la Mort d'Eugénie de	
Guérin	309

Duhorcau (F.). L'Enfant de la Victoire	142
„ „ Un Homme à la Mer	201
„ „ La Rose de Jericho	201
„ „ l'Enfant de la Victoire	201
„ „ La Demi-morte	360
Dumas (Alexandre)	308
Dure (Roger). Zieleleven	340
Duse (S. A.). Het Geheim	238
Dijk (Adriaan van). Met mijn boekske in een hoekske	342

E

E. (L.). Een vergeten Proces	373
Ehrler (Hans Heinrich). Elisabeths Opferung	65
Emmanuel (S. M.). A Nature's Lover Paradise	367
l'Ermite (Pierre). Hoe ik mijn kind gedood heb	36
Escholier (R.). Quand on conspire	443
Esme (Jean d'). Les Barbares	230
Estaunié (Ed.). Le Silence dans la campagne	444

F

Fabian (Warner). Vlamme de Jeugd	36
„ „ Zeemansvrouwen	464
Fabre (Lucien). Rabevel ou le Mal des Ardents	226
„ „ Le Taramagnou	431
Fabricius (Johan). Nagtegael	74
Farrère (Claude). Une jeune Fille voyage	230
Farrugia. O.S.A. (P. N.). De Matrimonio et Causis Matrimonialibus	87
Faure-Biguet (J.). Montherlant, Homme de la Renaissance	393
„ „ „ Le Relève du Matin	394
„ „ „ Le Songe	394
„ „ „ Le Paradis à l'Ombre des Epées	394
„ „ „ Chant funèbre pour les Morts de Verdun	395
Federer (Heinrich). Pabst und Kaiser im Dorf	23
„ „ Regina Lob	447
Ferguson (John). The secret Road	114
Frosberger. Die Katholiken und die Literatur	290
Finn S.J. (Francis). Op den Loop	36
„ „ „ Tom Playfair	343
„ „ „ De Voetbalwedstrijd	343
„ „ „ Harry Dee	343
„ „ „ Hoe zij overwon	428
Flammarion (Camille). La Mort et son Mystère	200
„ „ „ Dieu dans la Nature	200
Fonhus (Mikkjel). De Toover-Eland	120
Fournier (Alain). Het vluchtende Beeld	464

Fox (John). Het Spoor bij den eenzamen Pijnboom	502
France (Anatole). La Révolte des Anges	62
" " Het Eiland der Pinguins	239
" " Sylvestre Bonnard	248
Fraipé (Léon). La Maternelle	202
Frenssen (Gustav). Lütte Witt	374
Fürlop-Miller und Friedrich Eckstein	401
Furnée (Alfredo). Het Mysterie van de Beek	121

G

Gafran (Kurt). De Koningin van den Gran Chaco	193
" " Onder de Roovers der Sahara	418
Galsworthy (John). Caravan	69
" " The Islam of Pharisees	83
" " The Man of Property	83
" " To Let	83
Garret (Garet). The Cinder Buggy	149
Gautherot (Gustave). Le Général Sarraïl	310
Gelderen (I. van). Duitsch Schoolwoordenboek	87
Genderen Stort (R. van). Kleine Inez	279
George (Stefan)	143
Gerlo (Ada). De Oude Schuld	95
Gestel (C. van). De Kinderen van Jacques d'Armagnac	208
Geurts (P.). Gestalten en Gedachten	207
Gezelle (Guido).	8
Gezelle (Guido). Vlaamsche volksvertelsels	429
Ghéon (H.). Le Comédien et la Grace	231
Gielen (Jos. J.). Letterkundige opstellen	340
Gibbs	27
Gide (André)	45
Ginneken S.J. (Dr. J. van). Handleiding bij Beroepskeuze	207
" " " " " De Liturgie van het Doopsel	207
Gispen (W. H.). Het Sierend Metaal in de Bouwkunst	294
Gissing	25
Glyn (Elinor). De Levensloop van Katharina Busch	37
" " Duur Betaald	126
" " Zes Dagen	502
Gode-Postma (Truus). Trippel Trappel	275
Goodier S.J. (Alban). De Weg tot de Liefde	207
Gourdon (P.). La Fille du Baptison	143
Grey (Zane). Betty Zane	122
" " Op Zoek naar Geluk	122
" " De Erfenis der Woestijn	123
" " De Man van het Woud	123
" " Misdadiger volgens de Wet	124
" " Onder het Licht der Weststerren	125
" " De Geheimzinnige Ruiter	125

"	"	Naar de Overwinning	322
"	"	De Zwervers in de Wildernis	503
Grimmer (Bruno).	Bob's Autorit		275
Groeneneg (L.).	Persoonlijkheds-Onderwijs		294
Groeneneg (J. J.).	Waar de Doornboomen fluisteren		429
Guérin (Maurice de)			446
Gunnarson (Gunnar).	De Jeugd van Uggi Greipsson		323
Gunning (Dr. C. P.).	Tact		294
Gundorf (Friedrich).	Stefan George		143
Gysen (Marnix).	Het Huis		353

H

Haenisch (Konrad).	Ferdinand Lasalle		363
Hageman (Felix).	Oom Jerry		323
Haggard (Henry Rider).	's Werelds Begeeren	39,	85
"	"	De Waarzegster	324
Hana (Herman).	Batik, Bedrukte Stof, Klein Lederwerk ...		207
Handel-Mazetti (E. von).	Das Rosenwunder		23
"	"	Rita's Brieven	465
Hardy (Thomas)			25
Hardy (Thomas).	How I built myself a House		232
"	"	Desperate Remedies	232
"	"	Under the Greenwood Tree	232
"	"	Far from the madding crowd	232
"	"	The Return of the Native	232
"	"	The Woodlanders	232
"	"	Tess. (The Story of a pure Woman) ...	232
"	"	Jude the Obscure	233
"	"	Jude the Obscure	233
"	"	The Dynasts	233
Hargrave (John).	Harbottle		385
Harry (Myriam).	Sonia. La petite Fille de Jerusalem		333
"	"	Sonia chez les Barbares	333
"	"	Sonia à Paris	333
"	"	Cantique de Sonia	333
"	"	Les Amants de Sonia	333
Hearth (Hosken).	De verkochte Koningskroon		503
Hedin (Sven).	Van Peking naar Moskou		294
Heide S.H.D. (J. C. auf der).	Stempels ... Postzegels		294
Hellinga-Zwart (T.).	Moeders klaverblad		343
Hellman (G. S.).	Washington		269
Henot (Hermon).	Kempische Volksvertelsels		429
Henriot (Emile)			176
Herbert (Marie).	Flitter		64
"	"	Das Kind seines Herzens	64
"	"	Jagd nach dem Glück	64
"	"	Kinder der Zeit	64

Herbert (Marie) Michel Angelo Geschichten	65
" " Vittoria Colonna	65
" " Die Wenderrots	65
" " Geistliche und Weltliche Gedichte	65
" " Miss Edda Brown	64
" " Unmoderne Frauen	65
" " Frauenovellen	65
" " Ohne Steuer	75
" " Dr. Sörrensens	65
" " Vom Leben in Uns und in Andern	267
Herman (George). Der Kleine Gast	145
Hermant (Abel). Le Roman de Toup	177
Hermant Abel	308
Hermus (Cor). Het droeve Raadsel	419
Herwerden (Charlotte). In den Voorhof	374
Herz (Hermann). Der Herr Professor	66
Het Jongens Jaarboek	295
Heuzé (Paul). La Roche Rouge de Tolède	13
Heijermans. Droomkoninkje	256
" " Vuurvlindertje	256
Hichens (Robert). De Vrouw met den Waaier	75
Hichtum (N. van). Het Groote Winteravondboek	295
Hill (Headon). The great Bluff	29
Hoche (Jules). Saint Lazare	201
Hochgreve (Wilhelm). Familie Borstig. Ein Tier- und Jagd- buch	146
Hogstad (Oyvind). Het Blauwe Sprookje	465
Hollander (W. von). Gegen Morgen	109
Hoornaert (Pater). De Strijd om de Zuiverheid	477
Horn (Holloway). The Universal Game	149
Horst van Doorn (Gerda C. v. d.). Gulden Werken	429
Horsting-Boerma (A. A. M.). Edie, de Droomster	295
Hough (Emerson). De Huifkar	195
Hoven (Thérèse). Een Meisjesdetective	343
Hugo (Victor)	334
Huch (Rudolf). Altmännersommer	66
Huisman (J. K.)	308
Hulsen (Hans von). Tage mit Gerhart Hauptman	448
Hulsmans (Anny). Heuvel op!	478
Hurley (Frank). Parelvischers en Papoea's	341
Hutchinson (A. S. M.). Tot inzicht gekomen	37
" " " " If winter comes	110, 112
" " " " Once Aboard the Suggest	111
" " " " The Happy Warrior	112
" " " " The Clean Hart	112
" " " " This Freedom	112

I

Ingeman (Ir. D.) en C. Visman. Ir. Natuurkunde	87
Ivans. Het Bosch der Gestorvenen	126
„ Onze groote Onbekende	168
„ „ „ „ Uit het leven van een vrouwelijke detective	195
„ Het Geheim van den Koepel	382
„ De Vlamme Pyramide	420

J

Jaarsma (D. Th.). Burleske Historiën	290
Jager (C.) en Knuvelde (G.). Pionniers	173
Jaloux (Edmond). L'Alcyone	18
Jammes (Francis). Les Robinsons Basques	18, 45 46
Jansen (Arnold H.). Het industrieel uitgevoerde meubel ...	208
Janssen (Al.). Het Menschgeworden Woord	207
Janssen (Miek). Renera Genoveva de Caettens	280
Jehu (Felicie). Blind Zuske	208
„ „ Wies Ongeluk	208
Jeugdbibliotheek (Katholieke). Lotgevallen van Kees Paf	429
Het Dagboek van Grietje	429
Johanna. Aan Jezus H. Hart	208
Johnson (Lionel)	28
Johnston (Mary). Het Slavenchip	198
Jones (H. A.)	336
Jong (Leida de). Thommy	208
Jong (A. M. de). Merijntje Gijzens Jeugd	281
„ „ „ „ Zie ook blz.	334
„ „ „ „ Ondergang	335
„ „ „ „ De Zware Weg	335
„ „ „ „ Marcus van Houwaert	335
„ „ „ „ Het Evangelie van den Haat	335

K

Kalshoven-Biermans (E.). Kaspar Hautz	239
Kannegieter (A. F. L.). Kleine David. De eerste H. Com- munie van een kleinen kermisreiziger	88
Karrer (Otto)	178
Kautzmann van Oosteren (S. H.). Zuster Annie	76
Keyenburg (Flip). De Jeugd van Kris Kras	429
Kievit (W. U.). Het Geheim v. d. Zandhof	256
Kipling (Rudyard)	25, 182
Kipling (Rudyard). Life's Handicap	182
„ „ The Light that failed	182
Kleefstra (J.). Leerboek der Spherische Trigonometrie	294

Klei (Jac. v. d.). Langs moeilijke Wegen	295
" " " " Met den Woonwagen	430
Klein (Ernst). De gestolen Professor	127
Kloosterman (B. C.). De Zaligmaker	208
" " " " Gods Volk	208
Knol (Chr. G.). De Tyran van Celebes	430, 478
Knox (Ronald)	336
Koenen (Marie). Het Koninkje	223
" " Moeder	224
" " De Wilde Jager	224
" " Hofke	224
Koopmans (Marie). Het eigenwijze Aapje	430
Kramer (J. C.). Barend Cool	343
Krane (Anna von), Eikenborn	23
Kranendonk (A. G. v.). De Engelsche Literatuur sinds 1880	24
Krasnow (Peter). Van den Dubbelen Adelaar naar het Roode Vaandel	38, 466
Kraye Smith (Sheila). The George and the Crown	184
Krop-Schurink (Lize). Als 't Lente wordt	208, 478
Kümmel (Konrad). Margarethe von Stuttgart	312
Kurz (E.). Christlich Denken	477
Kuyle (Albert). Seinen. Zeiltocht	318
Kuylman (H. E.). Snelwiek de Edelvalk	295
Kyne (Peter B.). De Vuurproef	239
" " " Lee Purdy's overwinning	240

L

Labé (Louise)	446
Labberton (Mien). Schemeringen	375
Lacau (S. C. J. P. J.). Le Jubilé hors de Rome	207
Lagerlöf (Selma). De groote Betoovering	375
Laman de Vries (Hélène). Tchi-Mé. Zeven meisjes in Zwitserland	478
Lamberts Hurrelbrinck (Mr. L.). Het Beulsjong	421
Lamers S.J. (G.). Petrus Canisius als Opvoeder	207
Lange (L. van). De Goden beschikken	76
Lange (Dr. C. de). Het Kind	398
Lammenais	308
Larsen (Anker). De Steen der Wijzen	385
Latini, Sac. (Joseph). Juris criminalis philosophici summa Lineamenta	87
Latreille (C.). Les dernières années de Lamartine	262
Laub (Alfred). Nerven Kraft durch Gottes Geist	181
Lavedan (Henri). Le Chemin du Salut	18
Lavki (Lod.). De kleine Martelaar	430
Lecomte (George). Les Valets	202
" " Les Cartons Verts	202

Lecomte (George). Le Veau d'Or	202
Leen (Eugeen). Een slag in het aangezicht	77
Lefèbre (L.). Les Mouvements de la Flamme	143
Lefèbre (Frédéric). Une heure avec	444
Lemaitre (Jules)	384
Lenglen (Suzanne). The Love Game	150
" " Liefdespel	324
Leon (Fray Luis de). De volmaakte gehuwde vrouw	340
Leslie (Shane)	27
Lies (C. van). Klein Zusje	342
Lille Hogerwaard (E. E. de). Sprookjes uit verre landen	208
Lhande (Pierre). Mijn Priesterjongen	45
" " Huis-Wirentchu-Yolanda	45
" " Lauriers coupès	45
" " Les Mouettes	45
Locke (William)	448
Locke (William). Stella Maris	158
Locke (William John). At the Gate of Samaria	419
" " " The Morals of Marcus Ordeyne	449
" " " The beloved Vagabond	449
Lognon (Jean). La Nouvelle Hélène	178
Loisel (Yvonne). Pour son Fils	63
Loman (Mies). „Baby”	343
Long (William). Het vroolijke Boschtooneel	241
" " Thuis in de Wildernis	344
Looi (L. J. van). Uw radio-toestel compleet	294
Loon (H. van). Verstrooiing	196
Luhman (Heinrich). De Heilige op klompen en andere Legenden en Vertellingen	293, 340
Lutz (Georg). Der Einsame Liebesweg	66

M

Maas-v. d. Moer	290
Maasveld, Pr. (Maarten van). Kindsheid en Kuischheid ...	87
Maathuis-Ilcken (S.). Bij Grootemoes	295
Mackenzie (Compton). On the Steps of the Altar	27
" " Coral	29
" " The passionate Elopement	146
" " Sinister Street	147
" " Poor Relations	147
" " Rich Relatives	147
" " Carnaval	147
" " The Altar Steps	148, 336
Mac Laurin (C.). Mere Mortals	234
Madeleva (Sister M.). Chaucer's Nuns and other Essays	68
Madeline (André). Nos vingt Ans	143
Mc-Culley (Johnston). The Rangers Code	114

Maeterlinck	308
Man (Herman). Het wassende Water	468
Mankes-Zernike (A.). Rainer Maria Rilke. Een Benadering	446
Mann (Heinrich). Der Kopf	268
" " Der Untertan	310
" " Die Armen	310
" " Der Kopf	311
" " Im Schlaraffenland	311
" " Die Jagd nach Liebe	311
" " Professor Unrat	311
" " Die Göttinnen	311
Manuel illustré de la Littérature en France	310
Marmion (D. Columba). Sponsa Verbi	207
Martin (Hans). Rechts ... Averechts	159
Marx (Madeleine). Femme	206
Mason (A.). Het Huis met den Pijl	504
Mathar (Ludwig). Settschens Hut	313
Matthijs (M.). De Doodslag	504
Mauclère (J.). Tiatis aux Yeux de Mer	105
Maupassant (Guy de)	308
Mauriac (François)	15
Mauriac (François). L'Enfant chargé de Chaines	16
" " La Chair et le Sang	16
" " Le Baiser au Lépreux	16
" " Le Désert de l'Amour	17
" " De Kus aan den Melaatsche	70
Mausbach (Josef). Ehe und Kinder-Segen vom Standpunkt der christlichen Sittenleere	364
May (Carl). Matavase, de vorst der rotsen	32, 72
Meekel (Kees). Van Cowboys en Pioniers	376
" " Melkoorlog	376
Meer (Pieter v. d.). Het Geheime	89
" " " " Vreemde Verhalen	89
Meinhart (Roderich). Madonna Einsamkeit	66
Meiklejohn (A.). Madrigal	114
Melhorn (Bob)	117
Mercier (Gaston). La Terre veuve	18
Mercator (Joh.). Thomas van Kempen	293
Meredith	25
Meyenburg (Leo von). Der Hagestoltz	313
Meynell (Alice)	28
Meyrink (Gustaaf). Das grüne Gesicht	20
Meschler S.J. (M.). Das Exercitienbuch des h. Ignatius von Loyola	87
Michaëlis (Sophus). Het Hemelschip	197
Middendorp (Herman). Ruiten Tien	468
Millin (Sarah G.). Mary Glenn	271

Missiaen O. C. (Dr. Berthold). Volkshuishoudkunde	340
Molanus-Stamperius (M. J.). Drie Vriendinnetjes in de Kerst- vacantie	295
Molenaar (M. S. C. M.). Geertruid van Helfta	340
Molkenboer (B. H.). Herdenkingen	339
Mollema (J. D.). De Berggeest van Mendanang	377
Monthrey (Pater). Vlaamsche Uurtjes	409
Morand (Paul). L'Europe galante	178
Morris	25
Morrisson (Emmeline). Een Liefdesroman	469
Mulholland (Rosa)	27
Muller (Anna). Zoo'n best Vagebondje	430
Musbach (Dora). De moeilijke Weg	78

N

Naeff (Top). Voorbijgangers	325
Nanda. Een jolig Zestal	344
„ Huismoedertje	295
Naschirvin (Iwan). Rasputin	447
Naval (Fransesco). Theologiae Asceticae et Mysticae	340
„Nederland". Voortrekkers van den Nederlandschen Stam ...	340
Nes-Uilkens (G. van). Het verlaten Ebernest	281
Nieuwenhuis (Jan). Wendende Wegen	421
Nouailles (Comtesse de)	309
Norris (Kathleen). Wereldroos	326
„ Rachaëls Hart	378
Nugent R. (E. F.) Het Scheepje van Petrus	88

O

O'Byrne (Mark). Heaps of Money	234
Onze groot Onbekende	168
Oosterhof (P. A. E.). Bij de Korenvelden	344
Oppenheim (E. Phillips). Millionair tegen Wil en Dank ...	159
„ „ Een verrassend Oordeel	197
„ „ Stolen Idols	234
„ „ Buiten de Partijen	240
„ „ Een Geheim	282
„ „ Een politiek Complot	327
Oppenheim (E. Phillips)	336
Orczy (Baronnesse). Pimpernel en Rosemary	282
„ „ De geheimzinnige Jim	327
Ossenbruggen (Cor van). De Tweelingen Flip en Henk	295
Ossendowski (Ferdinand). Dieren, Menschen en Goden	42
Ovink-Soer. De Canneheuveltjes in Holland	32

P

Pace. De Seminarist	293
---------------------------	-----

Palen (Lewis Stanton). De Duivel van de Zwarte Zee	160
Panheleux (Onne). La double Vie de Maître Heulin	178
Panthery-Downes (M.). Liefde's Tweestrijd	78
Patmore (Coventry)	29
Paul (Eilhard Erich). Jan Jites Wanderbuch	146
Patmore (Lionel)	28
Pedreira de Castro (Jeronymo). Zelia of Zuster Maria van het Allerheiligste Sacrament	207
Perk (Jacques)	287
Pernel (Pim). Bokkesprongen	160
" " Zilte Verhalen	470
Perochon (Ernest) Huit Gouttes d'Opium	143
" " Zij, die waakten	160
Persyn (Jules). Kritisch Kleingoed. Vlaanderen	14
Petersen (A.). Perthes der Mann	268
Pétillon (Willy). Maryke van den Molenhoff	478
Pieper (Dr. Aug.). Kapitalismus und Sozialismus als See- lisches Problem	87
" " " Berufsgedanke und Berufsstand im Wirt- schaftsleben	88
Pioniers	173
Piper (Margaret R.). Sylvia's Kerstfamilie	479
Pirandello (Luigi). Levend dood	379
" " De Waarheid voor Iedereen	473
Plus S. J. (Raaul). De Herstelgedachte	207
Poelhekker (M. A. P. C.). Een Pionier	335
" " " " " Modernen	335
" " " " " Het tekort der Katholieken in de Wetenschap	335
" " " " " Het Land der Zon	336
Belman (W.). Het Apostolisch Tijdvak	88
Pol de Mont. Drie groote Vlamingen	14
Polman Tuin (W.). Beknopt leerboek der Handels- en Be- drijfs geschiedenis	88
Poole (Ernst). Zijn Gezin	470
Popoff (Georges). In de klauwen der Russische Tsjeka	79
Porter (Eleanor). Zus Sannie	38
" " De Nieuwe Dag	283
" (Gene Stratton). Aan den voet van den Regenboog ...	328
Possendorf (H.). De Tijger van het Mercato	241
Poté (J. H.). De Tuin der Hesperiden	79
Potgieter (Everardus)	173
Pottum (W.). De Verovering van het Luchtruim	207
Poutsma (Riek). Het Wonderplaatje	342
Pravieuy (J.). De nieuwe Dokter	198
Pressensé (Mme de)	128
Prin (Armand de). La Vierge au Sourire	63
Prins (Dr. Floris). De Sociaal-Economische Geschiedenis van België	294

Proust (Marcel). Les Plaisirs et les Jours	60
" " Pastiches et Mélanges	60
" " A la Recherche du Temps perdu	61
" " La Prisonnière	61
" " Du coté de chez Swann	61
" " A l'Ombre des jeunes Filles en Fleurs	61
" " Le coté de Guermantes	61
" " Sodome et Gomorrhe	61
" " La Prisonnière	61
" " Albertine disparue	61
" " Le Temps retrouvé	61
Psichari (Jean). Ernest Renan	230

Q

Querido (Is.). Menschenwee	39—305
" " De Jordaan	295
" " Mooie Karel	294—367—368

R

Rabevel. Roman van „Hoogspanning", 3 dln.	226
Régnier (Henri de). Le divertissement provincial	45. 231
Renken (J. W. M.). Leerboek der Scheepswerktuigkunde voor Stuurlieden	87
Reymont (W. St.). De Boeren	339
" " Die Pölnischen Bauern	361
Reyneke van Stuwe (J.). Het Ideaal	329
Rilke (Rainer Maria)	444
Ring (Barbara). De Eenzame	471
Robbers (H.). De H. Augustinus als Paedagoog	88
Roberts (Ch.). Hoeven en Klauwen	242
Robinson (Elliot H.). Het zonnetje van de Cumberlands ...	161
" " Rose's Huwelijk	422
Roche S.J. (W.). Ons Misgeheim	207
Rodriguez (Alphonsus). De Oefening der Christelijke Vol- maaktheid	340
Royers St. Johns (Adela). De Vuurpijl	329
Rolland (Romain)	356
" " Au dessus de la Mêlée	357
" " Jean-Christophe	357
" " l'Ame enchantée	358
" " L'Été	358
Roma Sacra	336
Rombouts (Fr. S.). Een Spiegel voor Moeders	207
" " " Vóór alles idealen	207
" " " Deugdpaedagogiek en Kultuurpaeda- gogiek	340

Rönne (Jorgen Falk). De Consulsvrouw	162
Roselieb (Hans). Meister Michels rätselhafte Geschichte ...	66
Roux (Paulin le). Kleine Mies	e295
Rutten (Felix). Brugge	208

S

Sabatini (Rafaël). Scaramouche	283
" " De onberaden Wedder	504
Sagehomme (Georges). Les deux Empreintes	63
Salsmans S.J. (J.). Droit et Morale	294
" " Huwelijk en Echtscheiding	293
Salverda de Grave (J. J.). De Troubadours	208
Sapiens. Licht uit het Oosten	207
Sarfatti (Margherita G.). The Life of Benito Mussolini ...	269
Saudek (Robert). Wetenschappelijke Graphologie	480
Scharrelman (H.)	288
Scharten-Antink	338
Scharten	385
Scharten-Antink. Het Leven van Francesco Campana	385
Schilgen (Hardy). Junge Helden	413
" " Du und Sie	413
" " Im Dienste des Schöpfers	413
Schmitz (Marie). Droomenland	379
Schmidt (J.). Misdadig Parijs	505
Schnitzler (Arthur). Fräulein Else	66
" " Reigen	287
Schraven (Th. J.). Emilianus de Soldaat-Martelaar	344
Schlund (Erhard)	47
" " Religion-Kirche-Gegenwart	46
Scott (Walter)	25
Schalkwijk (H. W.). Grootvader en de Tijger	208
Schraven (Th. J.). Voortvluchtig	199
Sedgwick (Anne Douglas). Het Françasetje	330
Serstevens (A. 't). De Verliefde Vagebond	
Sevensma-Temmer (G.). De Andere Weg	163
Shaw (George Bernard)	25, 383
" " Plays Pleasant	475
" " Mevrouw Warren's Bedrijf	475
" " Arms and the Man. Candida ...	475
" " You never can tell	475
" " The Man of Destiny	475
" " Three Plays or Puritans	475
" " Man of Superman	475
" " The Doctor's Dilemma	475
" " Common Sense about the War ...	475
" " Joan d'Arc	475
Sick (Ingeborg). Het Lentedal	82

Sinclair (F. de). De Erfenis van Oom George	330
" " " Sancta Musica	331
Sinclair (May). Arnold Waterlow	380
Sloet (Dr. A. W. H.). Het Boek der Openbaring van den H. Johannes	293
Sluijs (Corn. v. d.). Machinale Textielkunst	294
Smit (Eveline). Nicky van de 4de	344
" " " Liedjes	
Smit-Kleine (E. G. F.). Heidekruidjes	43
" " " Geschiedenis van een kantoorklerk Liedjes	
" " " Geschiedenis van een halven cent Haagsche Hopjes	
Smith (Sh. K.). Sussex Gorse	365
" " " Pamarish Town	365
" " " Joanna Gordon	365
" " " The End of the House of Allard	366
" " " The Georges and the Crown	366
Smits (Hendr.). Hans Meerman	430
Smulders (Zr.). Studie- en Repeteerboekje voor Ver- pleegsters	294
Snieders (August)	11
Snieders (August). De arme Schoolmeester	13
" " " Het Bloemengraf	13
" " " De Fortuinzoekers	13
" " " Op de Bruiloft	13
" " " De Gasthuisnon	13
" " " Het Zusterken der Armen	13
" " " Het Leven eener Vod	13
" " " Klokketonen	13
" " " Oud Speelgoed	13
" " " Zoo werd hij rijk	13
" " " Canaille	13
" " " Jan Klaassenspel	13
" " " Nachtraven	13
" " " De Speelduivel	13
" " " Alleen in de Wereld	13
" " " Antwerpen in Brand	13
" " " Oranje in de Kempen	13
" " " De Wolfjager	13
" " " Op den Toren	13
" " " Onze Boeren	13
" " " De Voetbranders	13
" " " Job Jeurick	13
Sojberg (Harry). In het Land der Levenden	284
Speckman (Diedrich). Jan Murken	285
Spoorenburg (Dr. U.). Zuigelingenverpleging	480
Stahlberg (Esther). Zondag	164

Trega (Arnaud de). Ramp en Misdaad	461
Trent (Paul). Michael Durant	316
Triebels (Mr. D. L.). De Staatsidée volgens Leo XIII	207
Troe (Dr. A. de). Laurence tSerne and his Novels studied in the light of Modern Psychologie	294
Trotsky (Leon). Literature and Revolution	184
Twain (Mark). A Yankee at the Court of King Arthur	84
" " Personal Recollections of Joan of Arc	84
Tynan (Katharina)	27

U

Udine (J. d') Qu'est ce que la Musique	262
Uur (Het) der Kinderen. Van den Hemel naar de Aarde	88

V

Vachel (Horace Annesley). Quinney & Co.	80
Van Gods Harte naar Gods Kinderen. De H. Magdalena Sophia Barat en haar Werk	293
Valkema Blouw (J. P.). Op zoek naar de Schatten van Bedoury	431
Velde (V. van de). De Goede Week en het Paaschfeest	87
Velhuizen (Dr. A. van). Met zes Zintuigen de Natuur in	341
Ven (F. der). De Groote Vinding	331
Vergnes C. S. S. R. (A.). Wat leert de Roomsche Kerk?	293
Verhalen uit de Levens van Gods Lieve Heiligen	295
Verhoog (P.). Op bruisende Golven	81
" " Onder de Tropenzon	423
Verlaine (Paul). Sagesse	260
Vermeer (Ernst). Sylvia	471
Verne (Henri) en R. Chavance. Pour comprendre l'Art déco- ratif moderne en France	231
Verneder (O.). Der ungerechte Rechtsanwalt	181
Verona (Guido da) Mimi Blulette	128
" " " De Vrouw die trouw bleef	128
" " " Het Leven begint	128
" " " Haar die men niet beminnen mag	128
Verschaeve (Cyriel). Jezus van Nazareth	87
" " Christus in de Passie en zijn Voorstel- ling in de Kunst	87
Versteeg (M. C.). Het Prentenboek van de Eerste H. Com- munie	295
Veth (Jan). Kunstbeschouwingen	208
Vetter (Christine). De Weg der Voorzienigheid	88
Viebig (Clara). Der Einsame Mann	109
" " De Eenzame Man.	200
Villèle (Aline de). L'Inconnaissable	63
Vis-Duyvis (G. D.). Ziekenverpleging in eigen Woning	207

Wells	25
„ (H. G.). The stolen Bacillus	397
Wencker-Wildberg. Atlantis	341
Werkendam (Edith). Model	333
West (Rebecca)	336
Westera (B.). Schrijven zonder Fouten	341
Westerwoud (Mr. Th.) en Mr. H. J. Schaapveld. Van Nierop en Baak's Naamlooze Vennootschappen	339
White	25
Wharton (Edith). Maneglimpen	244
„ „ The Writing of Fiction	367
Wibbelt (Augustin). Ein Maienbuch für die Weibliche Jugend	66
Wiele (Herman). Voor Hagenbeck naar het Hymalaya- Gebergte en de Oerwouden van Egypte	341
Wielinga (Dr. B.). Moderne Letterkunde en Christelijke Opvoeding	248
Wilde (Oscar)	25
Williams (Valentin). De terugkeer van Klompvoet	472
Williamson (C. N. E. A. M.) Het Geheim van het Parelsnoer „ (David). Queen Alexandra	285
„ „ Queen Alexandra	367
Wilna. Visioen	472
Wilson (H. L.). De Film-fantast	245
Winckel O. P. (A. W. van). Communisme-Katholicisme	87
Wood (Mrs. Henry). Een bewogen Leven	333
Wothe (Amy). Naar het Licht	155
Wrede (M.). Onder Gevangenen en Vrijen	508
Wright (Peter). Portraits and criticisms	205
Wijdeveld (Gerard)	5
Wyllards (Dolf). Hij en Zij op het Eiland	245
Wynne (Pamela). De Held harer Droomen	166
„ „ Ashes of Desire	316
„ „ De Brombeer	344
Y	
Young (Francis Brett). Sea Horses	69
Yver (Colette). Le Festin des Autres	44
„ „ Het Geheim der Zaligheden	167
Z	
Zahn (Ernest). Levensstrijd	82
„ „ Lotte Erzlinger	247
Zangwill (Israël)	336
Zeggelen (Marie van). Marianna Hoogland	381
Zimmerman (Willem)	167
Zoomers-Vermeer (E.). Het Huisje bij de Dennen	247
Zweig (Stefan). De oogden van den eeuwigen Broeder	381
Zola	288
Zuccoli (Lucian). Wat George Astori niet begripen kon ...	508

ILLUSTRATIES.

AUG. SNIEDERS	11
FRANÇOIS MAURIAC	15
FERDINAND OSSENDOWSKI	42
ENGBERT SMIT KLEINE	43
LOUIS CHADOURNE	44
PIERRE LHANDÉ	45
LÉON BLOY	49
BLOY'S HANDSCHRIFT	54
VONDEL'S STANDBEELD	55
S. B. J. STERCK	58
LOUISE STERCK-KERVEL	58
LUSTRUM VIOLIERSTRUİK (1867)	59
MARIE HERBERT	64
JOHN GALSWORTHY	83
MARK TWAIN	84
LEO WEISMANTEL	85
P. v. d. MEER	89
PIERRE BENOIT	98
PRENTEN UIT BENOIT'S KOENIGSMARK	101
ARTHUR STUART MENTETH HUTCHINSON	110
MICHELANGELO	130
MODERNE BOUWKUNST (5 afb.)	137
CONRAD BUSKEN HUET	169
EVERARDUS POTGIETER	173
RUDUYARD KIPLING	183
M. J. BRUSSE	216
BRUSSE MET VROUW EN KINDEREN	218
BRUSSE (KARIKATUUR)	220
BRUSSE ALS LANDLOOPER	222
MARIE KOENEN	223
LUCIEN FABRE	227
HOUTSNEDE UIT „DE TOCHT”	250
HERMAN HEIJERMANS	256
PAUL VERLAINE	259
WASHINGTON IRVING	269
MUSSOLINI	271
COMPTON MACKENZIE	292
QUERIDO IN DE JORDAAN	297
QUERIDO OP ZIJN STUDEERKAMER	301
CONAN DOYLE	301
M. A. P. C. POELHEKKE	335
JO VAN AMMERS KULLER	345
MARNIX GIJSEN	353
W. ST. REYMONT	361
SHEILA KAYE SMITH	364
C. SCHARTEN	385
M. SCHARTEN ANTINK	385
DOSTOJEWSKI	401
STIJN STREUVELS	408
„HET LIJSTERNEST”	410
LUIGI PIRANDOLLO	
HENRI BÉRAUD (KARIKATUUR)	
BERNARD SHAW (KARIKATUUR)	